

ŠTUDIJNÉ ZVESTI

ARCHEOLOGICKÉHO ÚSTAVU SLOVENSKEJ AKADEMIE VIED

28

NITRA 1992

ŠTUDIJNÉ ZVESTI

ARCHEOLOGICKÉHO ÚSTAVU
SLOVENSKEJ AKADEMIE VIED

28

NITRA 1992

Zodpovedný redaktor: PhDr. Václav Furmánek, CSc.

Redakčná rada: PhDr. Pavol Mačala, PhDr. Viera Němejcová-Pavúková, CSc.,
PhDr. Ján Rajtár

Na obálke kresba Prisky Škvarekovej

OBSAH - INHALT

Toč ík Anton	
Materiály k dejinám južného Slovenska v 7.-14. storočí	5
Materialien zur Geschichte der Südslowakei im 7.-14. Jahrhundert .	248
Rejholcová Mária	
Veľkomoravské pohrebisko v Lefantovciach	251
Ein grossmährisches Gräberfeld in Lefantovce	276
Jakab Július	
Antropologická analýza staroslovanských kostier z Lefantoviec . . .	279
Anthropologische Analyse frühslawischer Skelette aus Lefantovce . .	291
Hanuliak Milan	
Pohrebisko z 11. storočia v Bodzi-Holiaroch	293
Gräberfeld aus dem 11. Jahrhundert in Bodza-Holiare	316

MATERIÁLY K DEJINÁM JUŽNÉHO SLOVENSKA V 7. – 14. STOROČÍ

Anton Točík

V tomto dokumentačnom súbore predkladám výsledky výskumov na 27 lokalitách, ktoré robili na Slovensku pracovníci Štátneho archeologického ústavu v Turčianskom Svätom Martine a Archeologického ústavu SAV v Nitre i spolupracovníci týchto inštitúcií v rokoch 1948–1978. Okrem výnimiek ide o záchranné výskumy, robené často za neuveriteľne ťažkých poveternostných i technických podmienok. Pre tieto dôvody je dokumentačná úroveň kvalitatívne i kvantitatívne rozdielna. Okrem pohrebiska z doby avarskej ríše v Štúrove v časti Obid, ktoré bolo v rámci tzv. dunajskej akcie preskúmané celé, všetky ostatné lokality boli zničené. Prevažná časť (piesočné duny) padla za obeť ťažbe piesku a štrku (Čierny Brod, Senec, Šaľa-Veča, Prša, Galanta-Paptag, Galanta, časť Matúškovo, Tvrdosovce-Kökép), iné lokality boli zlikvidované pri rôznych stavebných a melioračných prácach (Radvaň nad Dunajom, časť Virt, Bajč-sociálny dom, Sládkovičovo-Nové diely, Bodza, časť Holiare, Komjatice-Toroslín, Šaľa-Duslo).

Torzovitosť dokumentačných záznamov z niektorých výskumov, resp. záchranných akcií sťažovala napr. aj identifikáciu nálezov a určovanie ich funkcie (záušnica, prsteň a pod.). Chýba antropologické určenie materiálu. Výnimku predstavuje lokalita Radvaň nad Dunajom, časť Virt. V tomto prípade sa niekedy pri antropologickom určovaní pohlavia využilo ako doplnujúce aj archeologické kritérium. V lokalizácii sa nadväzuje na Pramene k dejinám osídlenia Slovenska z konca 5. až z 13. storočia (I. zväzok, 1. a 2. časť, Nitra 1989), v niektorých prípadoch však boli spresnené polohy v rámci chotárnych častí.

Katalóg obsahuje opis nálezov a dokumentáciu pohrebísk zo 7.–8. stor. (Nitra, časť Ivanka; Čierny Brod; Senec; Radvaň nad Dunajom II, časť Virt; Štúrovo, časť Obid), pohrebísk z 9. stor. (Bajč; Šaľa; Tvrdosovce; Žabokreky nad Nitrou), pohrebísk z 10. stor. (Galanta; Galanta, časť Matúškovo; Poľný Kesov; Sládkovičovo; Trnovec nad Váhom, časť Horný Jatov; Tvrdosovce-Csárdahely a Paptag), dedinských radových pohrebísk (Jatov, časť Dolný Jatov; Prša; Sládkovičovo; Šaľa-Andelok I a II; Šaľa-Duslo; Šaľa-vinohrady), nedatovaného pohrebiska a sídliska z 10.–11. stor. (Šaľa-Hidas). V závere katalógu sú prezentované sídliská z 11.–14. stor. (Sládkovičovo; Komjatice; Bodza, časť Holiare).

Pri spracúvaní dokumentácie som čerpal aj z materiálu spracovaného inými vedúcimi výskumov, resp. technickými pracovníkmi výskumov. S vďakou spomínam na prácu už nežijúcich kolegov, ktorí sa podieľali na záchrane i dokumentácii nálezov. Je to Jozef Drenko z Fiľakova (Prša). Oldrich Krupica z Bošian (Žabokreky nad Nitrou) a PhDr. Zora Liptáková, vtedy pracovníčka Archeologického ústavu SAV v Nitre (Štúrovo, časť Obid, Galanta-Papföld). Vďaka vyslovujem i pracovníkom Archeologického ústavu SAV Júliusovi Rajčekovi (Senec, Bajč, Tvrdosovce-Kökép, Tvrdosovce-Csárdahely, Šaľa-Andelok I, Sládkovičovo-Nové diely), Andrejovi Rajničovi (Šaľa-pieskovisko, Bodza, časť Holiare), Emilovi Rejholcovi (Nitra, časť Ivanka, Radvaň nad Dunajom, časť Virt, Galanta-Papföld, Šaľa-Hidas, Šaľa-Andelok II, Šaľa-Duslo, Trnovec nad Váhom-Kľučiareň) a Karolovi Sedlákov (Čierny Brod).

POHREBISKÁ ZO 7.-8. STOROČIA

NITRA, ČASŤ IVANKA

Pohrebisko zo 7. stor.

Nálezisko (obr. 1) sa rozkladá v južnej časti obce medzi hradskou a železničnou traťou pri ceste do Mojmiroviec (45-21-12, 1 : 10 000, 105 : 372 mm). Podľa výpovedí miestnych občanov bolo pri zemných prácach, najmä stavbe domov, rozrušených viacero kostrových hrobov, nevenovala sa im však žiadna pozornosť. Až v lete 1968 sa na parcele domu č. 441, patriacej A. Bibeňovej, narazilo pri výkope jamy pre pivnicu na kostru uloženú naznak, orientovanú V-Z. Syn majiteľky zachránil z hrobu inventár: nádobu (1), ktorá ležala pri hlave, železný nôž (2), uložený pri ruke, zlomky pracky (3), rádiolaritový úlomok, zlomky kresadla (4), ktoré nevedel bližšie lokalizovať. Nálezy zdokumentoval E. Rejholec.

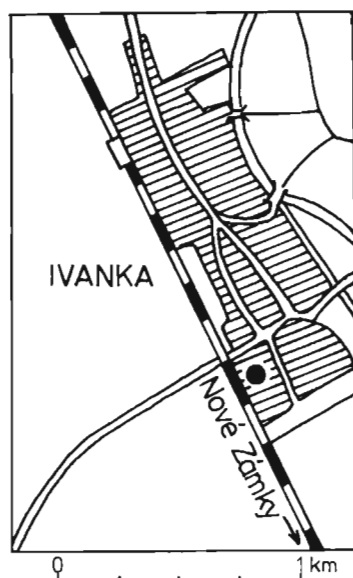
1. Tenkostenná bledohnedá nádoba so sivými škvrnami, vyrobená v rukách z hliny s prímiesou piesku, stredne dobre vypálená, potiahnutá jemnou hlinkou. Vysokoramenná až situlovitá, s nízkym hrdlom, vytiahnutým, vodorovne zrezaným okrajom; v. 15,5 cm, Ø ústia 10,5 cm, max. Ø 13,6 cm, Ø dna 6,6 cm (obr. 2: 1).

2. Korodovaný železný nôž s dlhým trňom, odsadenou čepeľou a rovným chrbtom; dĺ. 15,2 cm, dĺ. trňa 5,8 cm (obr. 2: 2).

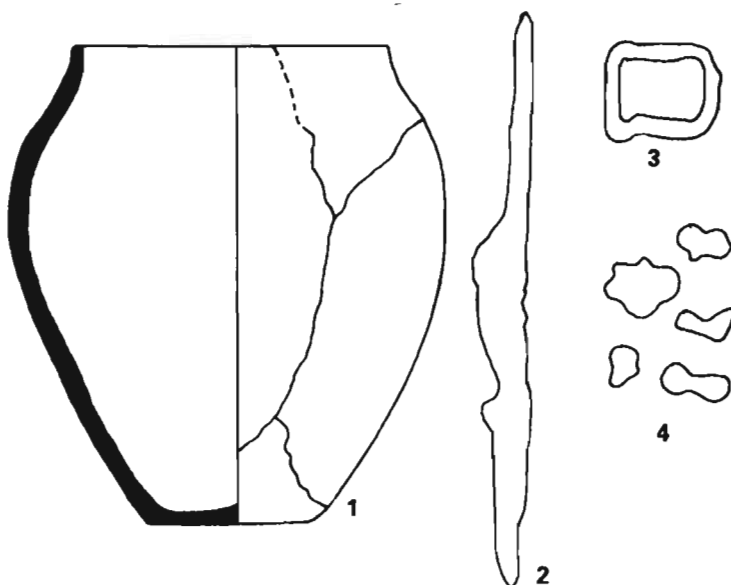
3. Obdĺžniková rámová železná pracka v zlomkoch; dĺ. cca 3 cm (obr. 2: 3).

4. Rádiolaritový úlomok a zlomky železného kresadla; dĺ. 1,4 cm (obr. 2: 4).

Lit.: Pramene... 1989, s. 217.

Obr. 1. Nitra, časť Ivanka. Situačný plán.

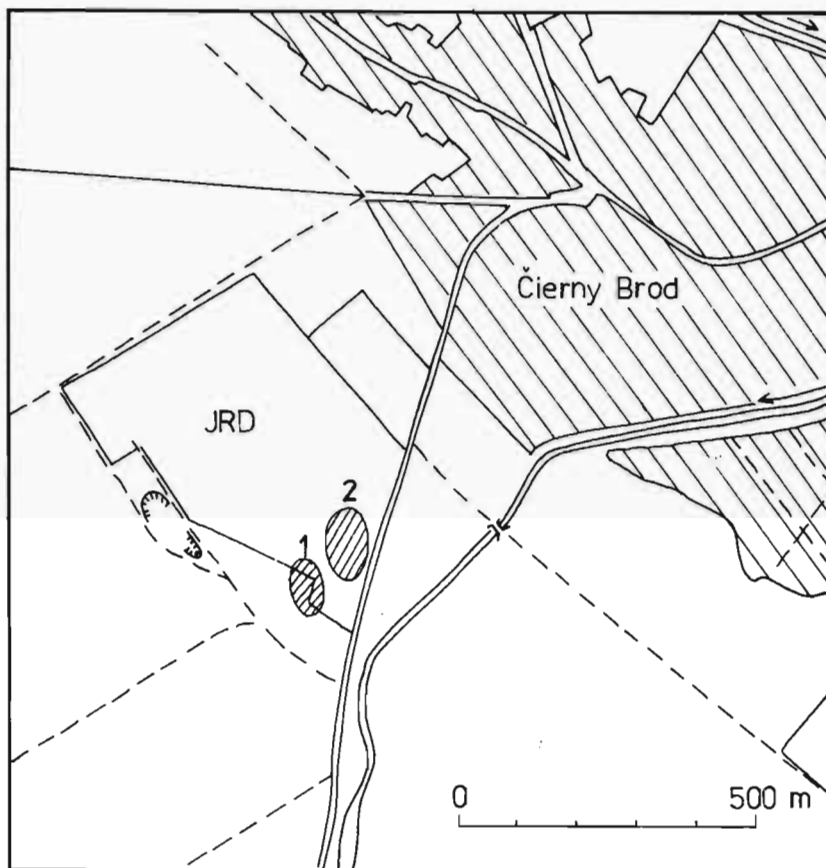
Obr. 2. Nitra, časť Ivanka. Nálezy z hrobu.

ČIERNY BROD, OKRES GALANTA

Homokdomb

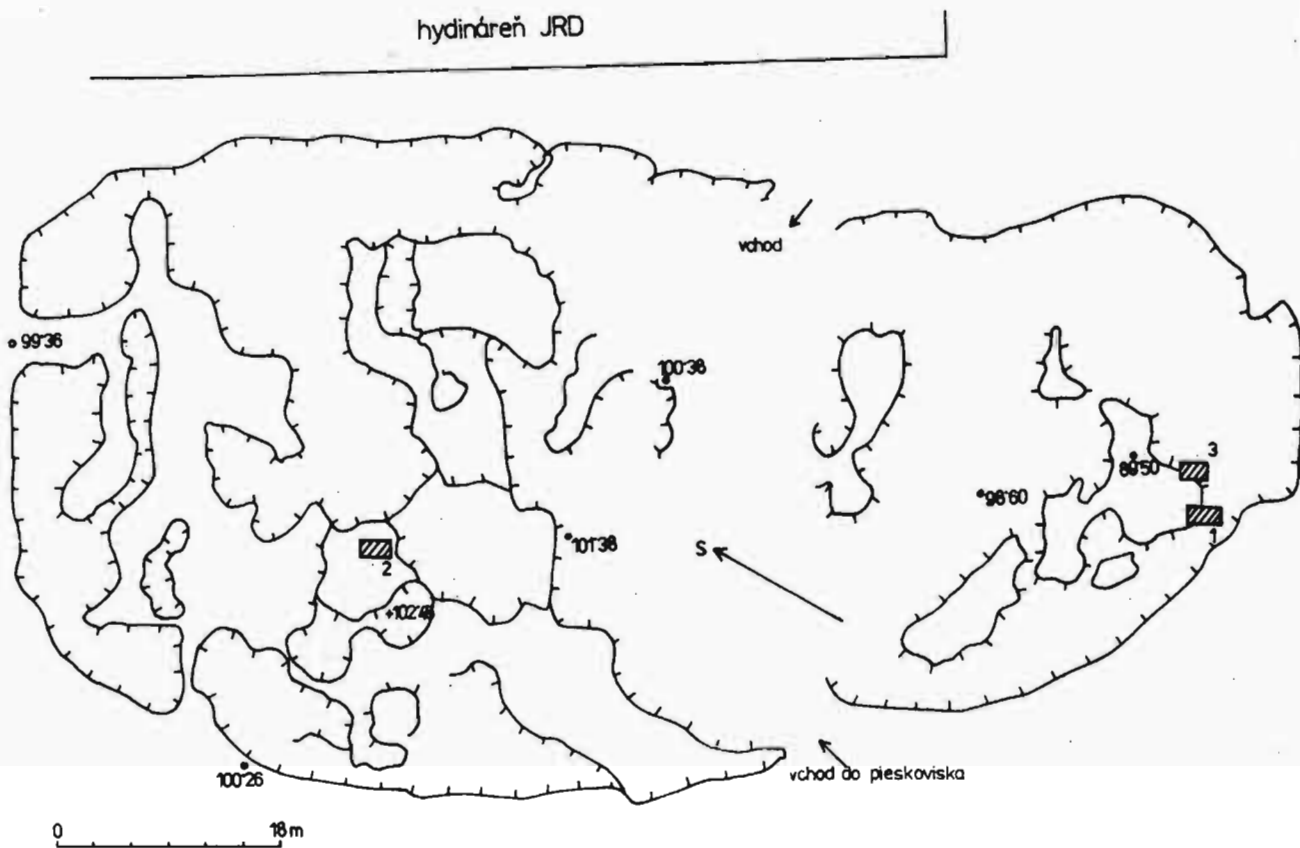
Pohrebisko z 8.(-začiatku 9.) stor.

Pohrebisko v polohe Homokdomb, zvanéj aj Első éri domb (obr. 3), sa nachádzalo na piesočnej dune (45-13-05, 1 : 10 000, 81 : 285 mm), ktorá bola v 60-tych rokoch rozvozená. Plocha dnes tvorí súčasť hospodárskeho dvora JRD (obr. 4).

Obr. 3. Čierny Brod (Homokdomb). Situačný plán. 1 - pohrebisko; 2 - sídlisko.

Na piesočnej dune s rozmermi 90x50 m sa začal ťažiť piesok v 30-tych rokoch. Podľa výpovedí občanov hneď od začiatku sa prichádzalo na kostrové hroby. V r. 1955 učiteľ J. Krištof odovzdal do SNM v Bratislave nádobu z kostrového hrobu. Pri príchode pracovníka AÚ SAV K. Sedláka v r. 1956 duna už bola z veľkej časti narušená a piesok bol rozvozený, takže systematický výskum neprichádzal do úvahy. Pri menšom zisťovacom výskume pod technickým vedením K. Sedláka sa narazilo na okrajoch duny na dva hroby a jeden hrob, resp. jeho zvyšky sa preskúmali na základe indícií J. Krištofa.

Obr. 4. Čierny Brod (Homokdomb). Plán lokality.

Hrob 1, SZ-JV (obr. 5: 1)

Jama neobyčajne veľká (273x140 cm, hĺ. 105 cm). Asi 30 cm nad dnom zvyšky dreveného obloženia (235x120 cm) z trámov, ktorých konce sa krížili a boli hrubé až 7 cm. Pravdepodobne aj pod kistrou drevené podložie. Na úrovni dna v natiahnutej polohe kistra ženy a po ľavej strane jej lebky kistra dieťaťa, takisto v natiahnutej polohe. Kistry značne strávené. Medzi hlavou ženy a dieťaťa dve záušnice (1, 2), v okolí hrdla korálikový náhrdelník (3) a k nemu patriaci závesok (5), nižšie na hrudi nôž (4), na ľavom ramene bronzový krúžok (6) a pod ním korodovaná hrkálka (6a), pri pravej lakťovej kosti fragmenty praslenu (7) a pri pravej stehrovej kosti pracka (8).

1, 2. Strieborné záušnice s dutým záveskom so zvyškami hviezdicovej výzdoby; dĺ. 4,1 cm (obr. 6: 1, 2).

3. Dvadsaťdeväť sklenených korálikov tvaru padajúcej kvapky, rôznej farby, rozdielných veľkostí (obr. 6: 3).

4. Železný nôž s odsadeným trňom; dĺ. 12,5 cm (obr. 6: 5).

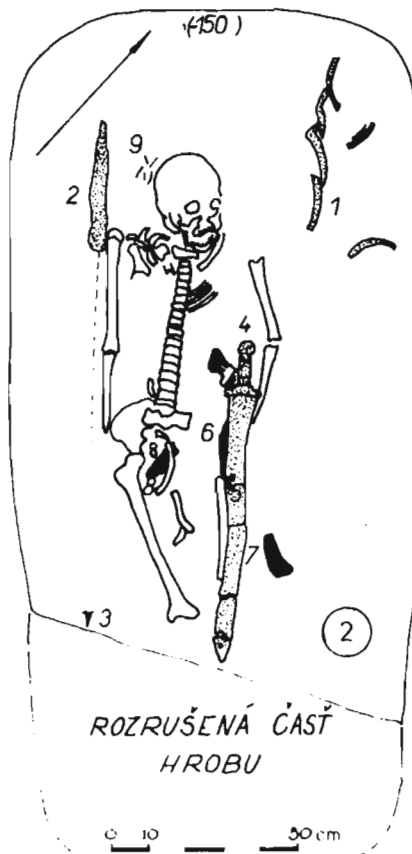
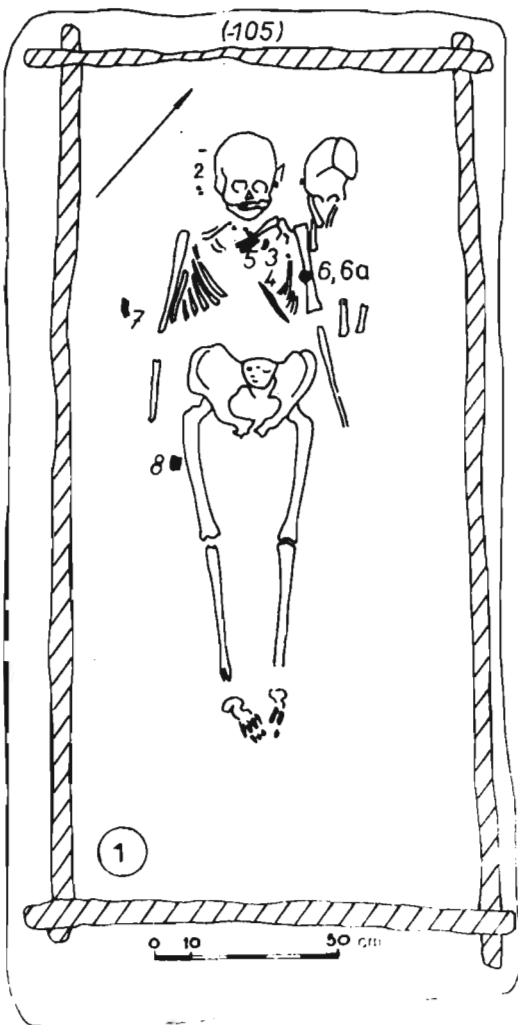
5. Liaty prelamovaný bronzový závesok s rastlinným ornamentom; v. 1,6 cm (obr. 6: 4).

6. Bronzový krúžok; Ø 1,8 cm (obr. 6: 6).

6a. Veľmi korodovaná dutá železná hrkálka; Ø 1,5 cm (obr. 6: 7).

7. Zlomky dvojkónického praslena, zdobeného lomenou vlnovkou; v. 1,5 cm (obr. 6: 8).

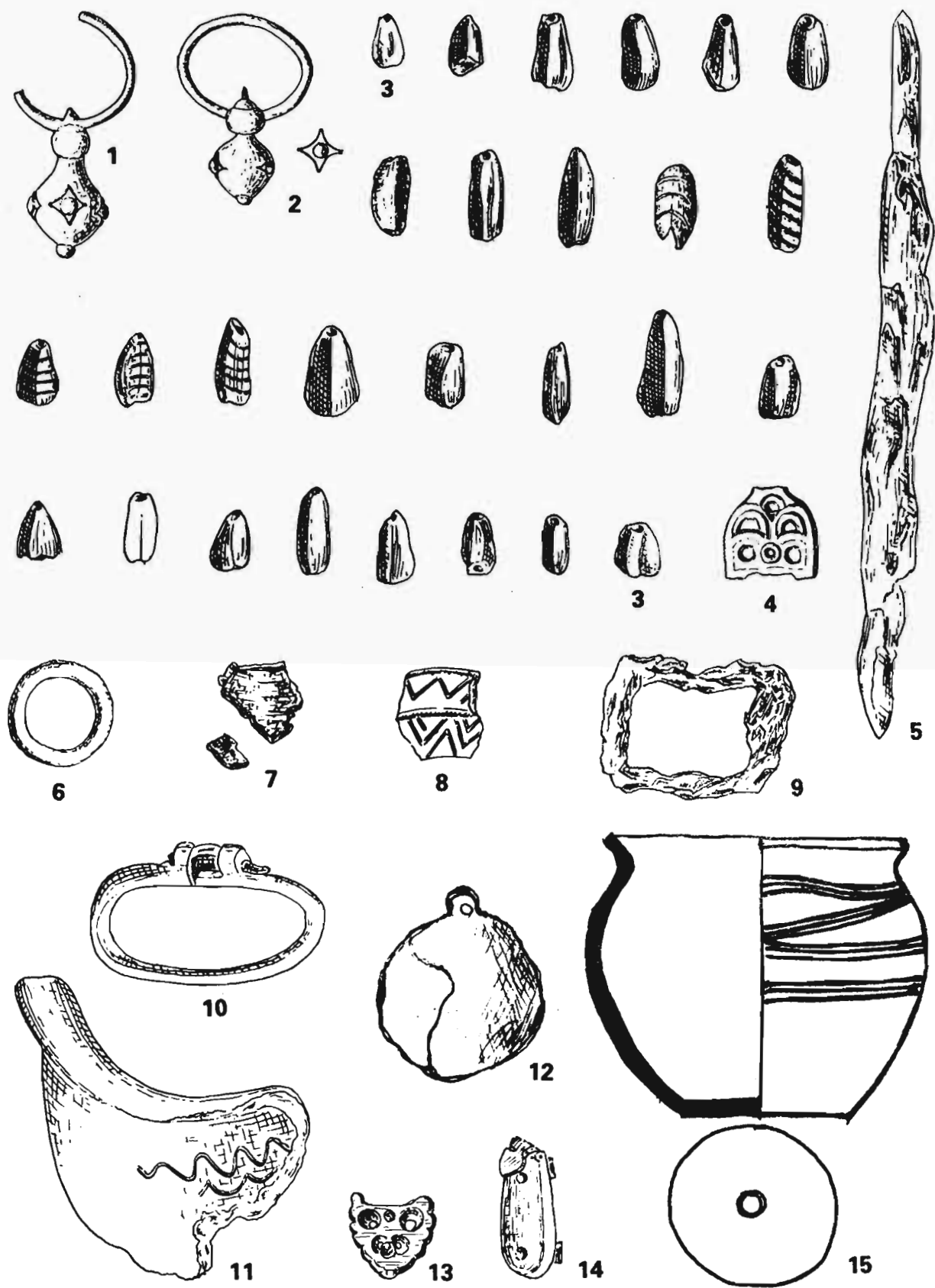
8. Obdĺžniková železná pracka; dĺ. 3,1 cm (obr. 6: 9).

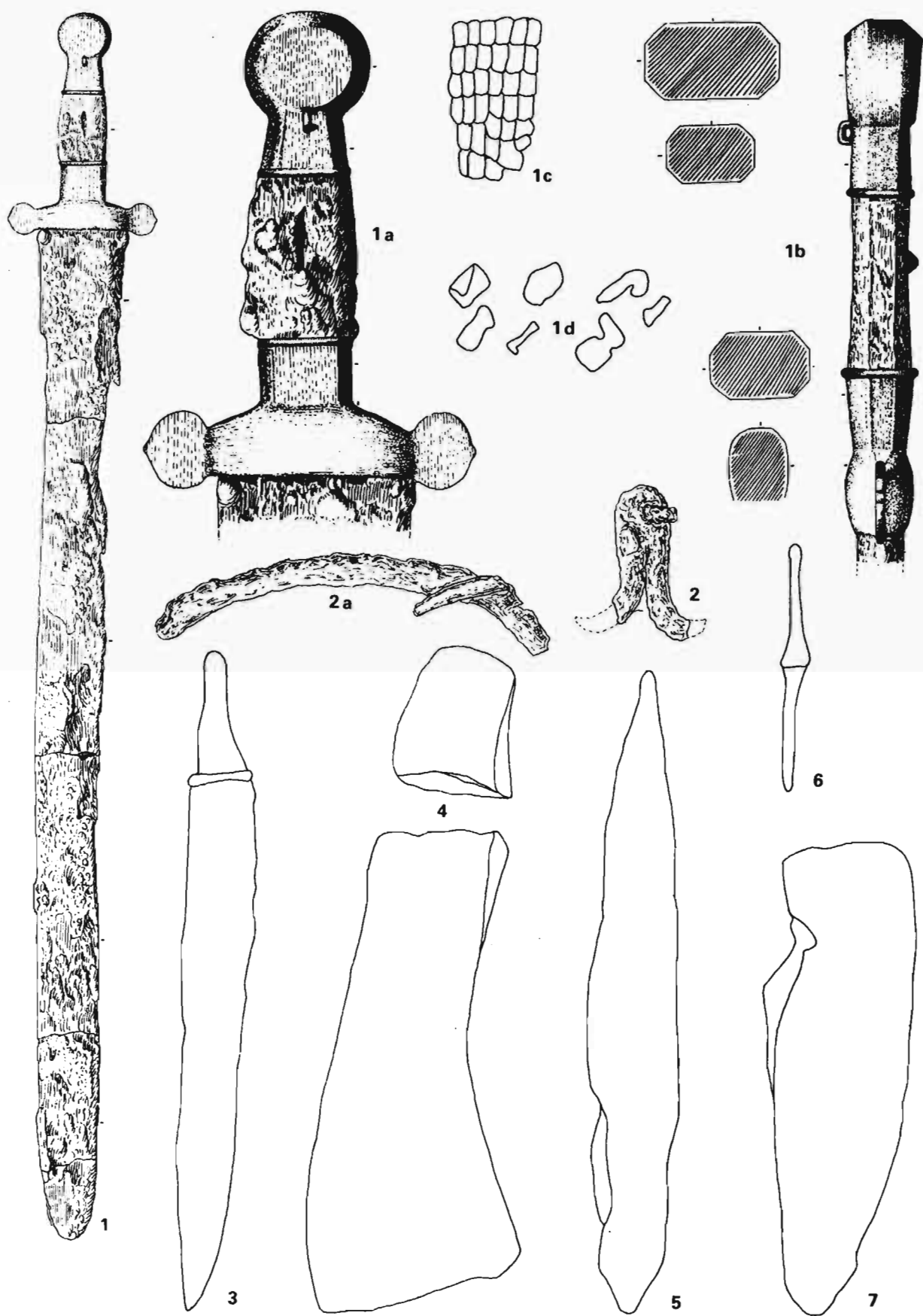
Obr. 5. Čierny Brod (Homokdomb). 1 - hrob 1; 2 - hrob 2.

Hrob 2, SZ-JV (obr. 5: 2)

Hrob na najvyššom mieste severnej časti duny. Pri ťažbe piesku odkopané píšťaly a lýtkové kosti. Presný tvar celej jamy nezistiteľný (zach. dĺ. cca 180 cm, zach. š. cca 105 cm, dno v hl. asi 50 cm). Pomerne dobre zachovaná kostra muža na chrbte s rukami pozdĺž tela. Pozdĺž ľavého rohu jamy pri hlave kovanie vedier-

Obr. 6. Čierny Brod (Homokdomb). 1-9 - hrob 1; 10-14 - hrob 3; 15 - zber.

Obr. 7. Čierny Brod (Homokdomb). Hrob 2.

ka (1), po pravej strane lebky, hrotom nahor, kopija (2), z nej päťka (3) nájdená pri pravom kolene, cez ľavú panvovú kosť a píšťalu uložený meč (4), z meča objímka (5) nad pravou píšťalou, pod mečom a objímkou nôž hrotom nadol (6), pri ľavom kolene sekera (7), na pravej panvovej kosti "záverák" - britva (8), za hlavou kosti z hydiny (9).

1. Zlomky pásových železných obručí vedierka, držadla a pútko tvaru lastovičieho chvosta (obr. 7: 2, 2a).

2. Korodovaná železná listovitá kopija s poškodenou tuľajou a so zvyškami drevenej násady; dĺ. 29 cm, dĺ. kopije s násadou 135 cm (obr. 7: 5).

3. Hrotitá železná päťka (bodec) s trňom; dĺ. 5,5 cm (obr. 7: 6).

4. Železný meč s drevenou pošvou. Bronzová plechová hlavica splošteného kruhového tvaru s pútkom, nasadená na železnú rukoväť so zvyškom kože a s nitom (obr. 7: 2lc); bronzová priečka s roztepaným ukončením vychádza z plechového puzdra; dĺ. 83 cm (obr. 7: 1, 1a-c).

5. Plechová bronzová objímka v zlomkoch (obr. 7: 1d).

6. Železný nôž - dýka s odlomeným trňom; dĺ. 18 cm (obr. 7: 3).

7. Korodovaná železná sekera so strávenou tuľajou, s prehnutou čepeľou a hraneným tylom; pôvodná dĺ. cca 18 cm (obr. 7: 4).

8. Železný "záverák" - britva; dĺ. 10,5 cm (obr. 7: 7).

9. Kostičky z hydiny.

Hrob 3, SZ-JV(?)

Vo vzdialenosti približne 2,5 m od hrobu 1 v južnej časti pohrebiska podľa nálezov kostí dodatočne lokalizovaný kostrový hrob, rozrušený na jar 1956. Medzi kosťami sfarbenými medenkou črepy nádoby (1) a hrkálka (2). Z hrobu zachránené (J. Krištof) zvyšky pásovej garnitúry (3-5).

1. Črep z ústia hrnčeka, vyrobeného na kruhu, s vyhnutým zaobleným okrajom, zdobeného na pleciah rytou vlnovkou. Fragment dna tej istej nádoby. Materiál plavený, s prímiesou piesku (obr. 6: 11).

2. Dutá bronzová hrkálka so stopami hrdze; $\varnothing$ 2,1 cm (obr. 6: 12).

3. Prelamované liate bronzové kovanie; v. 1,1 cm (obr. 6: 13).

4. Nezdobené jazykovité bronzové kovanie so záveskom; dĺ. 2,2 cm (obr. 6: 14).

5. Oválna bronzová pracka s odlomeným trňom; š. 4,1 cm (obr. 6: 10).

Zber

V SNM v Bratislave sa nachádza nádoba, ktorú r. 1955 odovzdal J. Krištof.

1. Stlačený hrnček, vyrobený na kruhu, s mierne vyhrnutým ústím a so strechovite skrojeným okrajom, zdobený na pleciah pásmi horizontálnych línií a vlnovkou. Na rovnom dne v strede okrúhla jamka; v. 9,8 cm, $\varnothing$ ústia 10,8 cm, $\varnothing$ dna 6 cm (obr. 6: 15).

U súkromníka v Bratislave je neúplný meč.

2. Fragment dvojsečného železného meča s rukoväťou a priečkou.

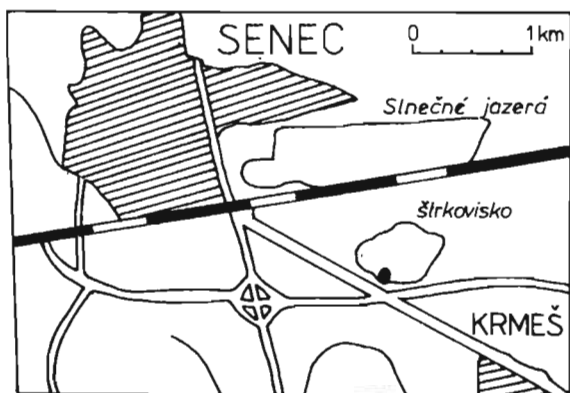
Lit.: Pramene... 1989, s. 83; Čilinská - Točík 1978a, s. 46.

SENEC, OKRES BRATISLAVA-VIDIEK

Štrkovisko

Pohrebisko z 8. stor.

Po ľavej strane cesty v smere Senec - Nitra v miestach odbočky na Kráľovú (45-11-17, 1 : 10 000, 270 : 330 mm) boli v r. 1963 pri odhumusúvaní plochy

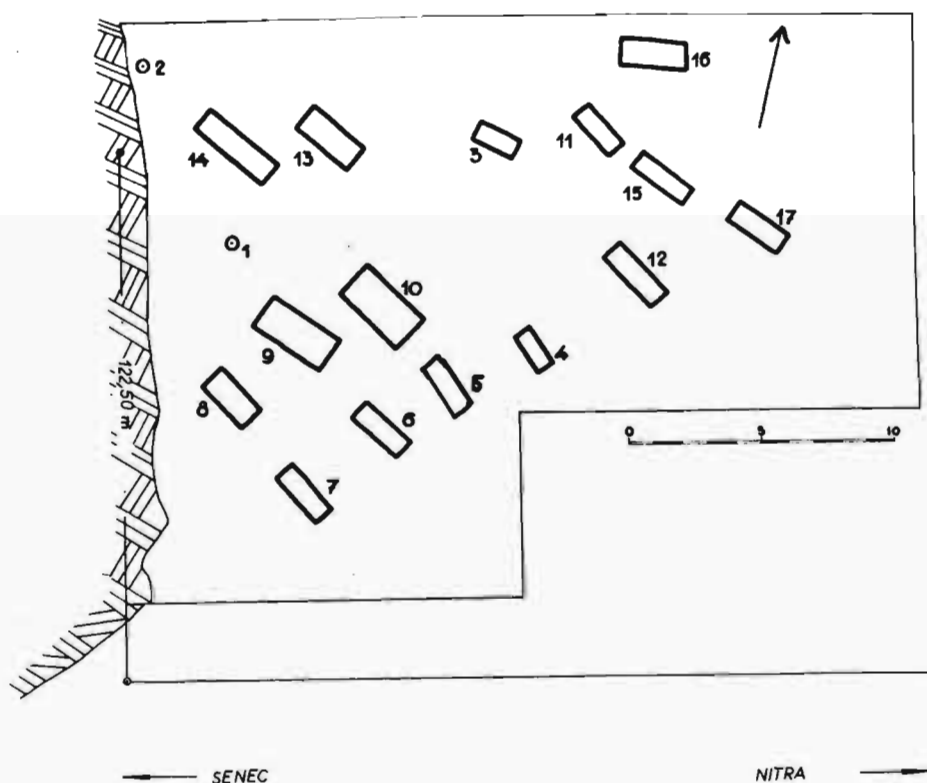
Obr. 8. Senec (štrkovisko). Situačný plán.

nahromadenú haldu hliny. Pomocou buldozéra sa vyhĺbila v halde sonda, hroby však nezachytila, a preto sa výskum po jej zasypaní skončil.

v štrkovisku porušené hroby (obr. 8), na ktoré upozornil bagrista Anton Jaborek.

Záchranný výskum sa realizoval v máji až júli 1963 pod technickým vedením J. Rajčeka.

Výskum v štrkovisku sa obmedzil na odhumusúvanú plochu na okraji štrkovej jamy. Preskúmaná plocha 25x30 m so 17 hrobmi (obr. 9) predstavovala zrejme už len okraj pohrebiska, t. j. jeho severozápadnú časť. Predpokladalo sa, že pohrebisko pokračuje pod

Obr. 9. Senec (štrkovisko). Plán pohrebiska.

Pohrebisko sa nachádzalo na nepatrne zvýšenej dune a pravdepodobne sa viazalo na sídlisko z 8.-9. stor. na brehu Čiernej vody, ktorá približne 150 m od pohrebiska meandruje. Rozsah pohrebiska sa nedal určiť, pretože odbagrovaná plocha nebola nikým sledovaná. Preskúmaných 17 hrobov bolo v troch nepravidelných radoch, orientovaných V-Z. Na celkovom pláne pohrebiska sú hroby 1, 2, ktoré zistil J. Pavúk v stene štrkoviska, zakreslené len orientačne. Z nich boli zachránené iba nádoby.

Hrob 1, SZ-JV

Buldozérom zničený hrob dospeljej osoby v natiahnutej polohe s hornými končatinami pozdĺž tela. Zachránená nádoba (1).

1. Hrnec, vyrobený na kruhu, so zrezaným okrajom, s valcovitým telom, esovite vyhnutým hrdlom. Pod hrdlom, na pleciach a v spodnej časti zdobený tromi súvislými pásmi vypichovaného ornamentu: dva horné pásy zo súvislých lomených vpichov, spodný pás zo šikmých vpichov. Dno rovné; zach. v. 12,5 cm (obr. 7: 1).

Hrob 2, SZ-JV

Hrob porušený buldozérom. Zachránená celá nádoba (1).

1. Štíhly hrniec s nízkym hrdlom a vyhnutým ústím, s okrajom kolmo skrojeným, vyrobený na pomaly rotujúcom kruhu, zdobený na ramenách dvoma pásmi vlnoviek, čiastočne lomených, vyrytých päťzubým nástrojom; v. 15,6 cm, Ø ústia 9 cm, Ø dna 6 cm (obr. 14: 2).

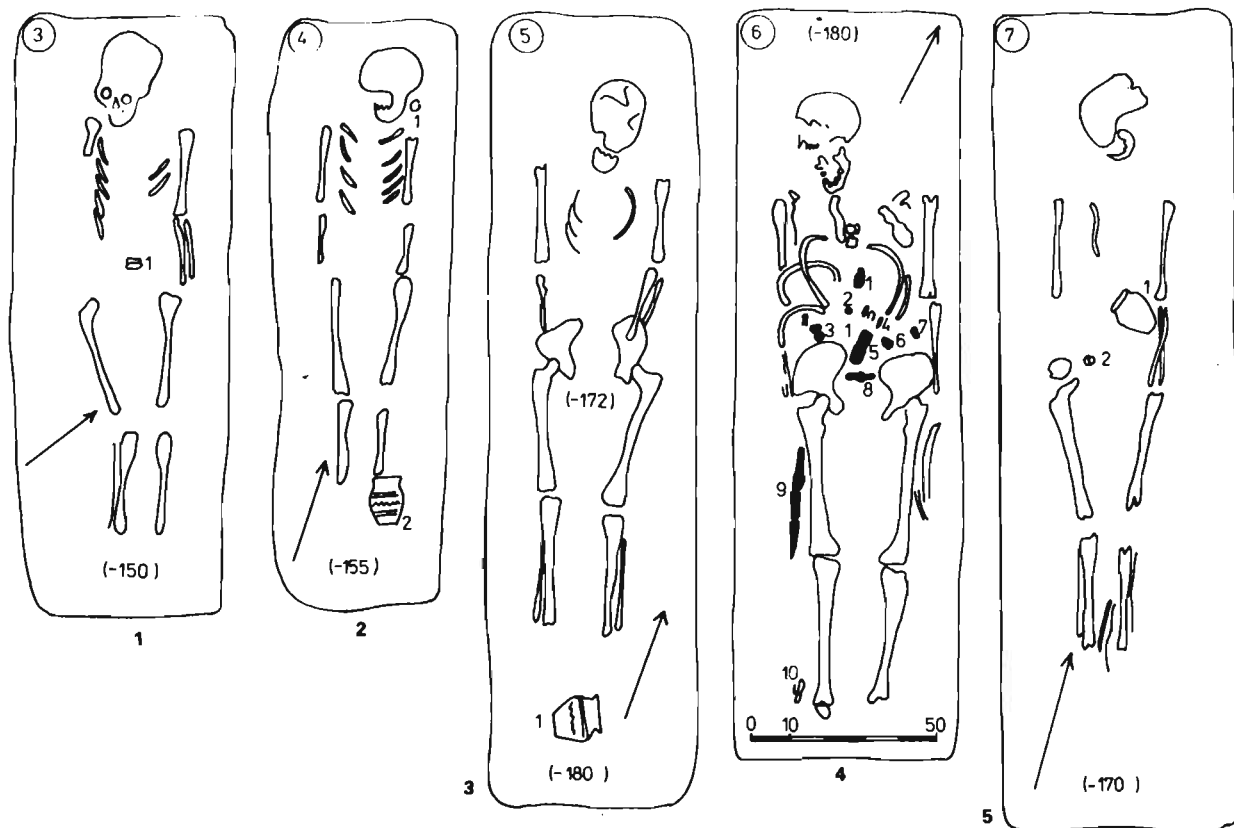
Hrob 3, SZ-JV (obr. 10: 1)

Nepravidelná obdĺžniková jama, odkrytá buldozérom až do hĺ. 16 cm nad kostrou, zapustená do spraše (162x60-55 cm, hĺ. cca 150 cm). Na dne čiastočne strávená kostra v natiahnutej polohe s hornými končatinami pozdĺž tela. Na panve pracka (1).

1. Takmer rozpadnutá železná pracka s trňom; dl. 2,2 cm.

Hrob 4, SSZ-JJV (obr. 10: 2)

Obdĺžniková jama (160x55 cm, hĺ. 155 cm), zapustená do štrku cez spraš, s kolmými stenami, odkrytá buldozérom do hĺ. 15 cm nad kostrou. Zásyp - humus

Obr. 10. Senec (štrkovisko). 1 - hrob 3; 2 - hrob 4; 3 - hrob 5; 4 - hrob 6; 5 - hrob 7.

zmiešaný s pieskom. Na dne čiastočne strávená kostra v natiahnutej polohe s hornými končatinami pozdĺž tela. Po ľavej strane lebky fragment náušnice (1), konča ľavej nohy nádoba (2) s poškodeným okrajom.

1. Fragment jednoduchej bronzovej krúžkovej náušnice; Ø 1,3 cm (obr. 14: 3).

2. Hrnček, vyrobený na kruhu, súdkovitý, s vŕtiahnutým hrdlom a vyhnutým vyšším ústím so zaobleným okrajom. Na hrdle zdobený dvoma radmi vpichovaných jamôk, pod ním pásom rytých vodorovných línií a na pleciah tromi pásmi vlnoviek vyrytých pod sebou štvorzubým nástrojom. Horná vlnovka prelamovaná. Dno rovné; v. 12,1 cm, Ø ústia 8,2 cm, max. Ø 11 cm, Ø dna 6,2 cm (obr. 14: 4).

Hrob 5, SSZ-JJV (obr. 10: 3)

Obdĺžniková jama (215x56 cm, hĺ. 180 cm) s kolmými stenami, odkrytá buldozénom do hĺ. 40 cm nad kosterou. Zapustená do spraše až na úroveň štrku. Na dne kostra v natiahnutej polohe s hornými končatinami pozdĺž tela; dno v strede jamy o 8 cm vyššie ako na užších koncoch. Kostra slabo zachovaná, drobné kosti strávené. Konča nôh nádoba (1).

1. Sudovitý hrniec, vyrobený na kruhu, s vŕtiahnutým hrdlom, vyhnutým ústím a so strechovite skrojeným okrajom. Na ramenách zdobený dvoma pásmi vodorovných línií a medzi nimi strmou vlnovkou rytou štvorzubým nástrojom. Dno rovné; v. 16,1 cm, Ø ústia 10,2 cm, max. Ø 13,8 cm, Ø dna 7 cm (obr. 14: 5).

Hrob 6, SSZ-JJV (obr. 10: 4)

Obdĺžniková jama (205x60 cm, hĺ. 180 cm), zapustená cez humus a spraš až na úroveň štrku. Steny kolmé. Zásyp - piesok zmiešaný s humusom. Kostra na chrbte v natiahnutej polohe s hornými končatinami pozdĺž tela, kosti hrudníka rozhádzané asi vykrádačmi. Kosti dosť dobre zachované. Na hrudi a panve garnitúra (1-8), pri pravej stehnovnej kosti nôž (9) hrotom nadol, konča pravej nohy kosti hydiny (10).

1.-8. Obdĺžnikové plechové bronzové kovania s nitmi, z toho štyri so zachovanými uškami; dĺ. 3 cm, š. 1,9 cm, čiastočne poškodené (obr. 14: 6-8, 10, 12, 13, 17-19); Dve obdĺžnikové plechové kovania, užšie bez ušíek; dĺ. 2,5 cm, š. 1 cm (obr. 14: 15, 16); Plechové obdĺžnikové kovanie s krúžkovým záveskom; dĺ. 4,5 cm (obr. 14: 9); Vrtuľovité plechové kovanie, poškodené; zach. dĺ. 4,2 cm (obr. 14: 11); Rámová bronzová pracka s obdĺžnikovou plechovou tylovou doštičkou so štyrmi nitmi; dĺ. 6,5 cm, š. 3,2 cm (obr. 14: 20); Päť nitových klobúčikov asi z kovaní; Ø 0,8 cm.

9. Fragmenty železného noža - dýky; dĺ. 28-30 cm (obr. 14: 21).

10. Kosti hydiny.

Hrob 7, SSZ-JJV (obr. 10: 5)

Obdĺžniková jama (220x68 cm, hĺ. 170 cm), odkrytá v hĺ. 70 cm nad kosterou. Kolmé steny zapustené do spraše až po štrkové podlažie. Zásyp - humus so štrkom. Slabo zachovaná kostra v natiahnutej polohe s hornými končatinami pozdĺž tela. Lebka otočená tvárou nahor. Na kostre pri ľavom lakti nádoba (1), vpravo na panve pracka (2).

1. Hrnec s vŕtiahnutým hrdlom, len mierne vyhnutým ústím a so šikmo skrojeným okrajom, vyrobený na kruhu. Na ramenách a tele zdobený dvoma pásmi línií a medzi nimi dvoma prelamovanými vlnovkami. Na rovnom dne excentricky zahĺbená okrúhla jamka s Ø 2,4 cm; v. 13,9 cm, Ø ústia 10 cm, max. Ø 12,4 cm, Ø dna 7,6 cm (obr. 15: 1).

2. Rozpadnutá rámová železná pracka s trňom; dĺ. 3,5 cm (obr. 15: 2).

Hrob 8, SZ-JV

Hrob úplne porušený buldozérrom. Pôvodne obdĺžniková jama. Hĺ. 135 cm. Slabo zachovaná kostra rozhádzaná. Na ľavej strane panvy nôž (1).

1. Fragment železného noža s odstaveným tŕňom; zach. dĺ. 11 cm (obr. 15: 3).

Hrob 9, SSZ-JJV (obr. 11: 1)

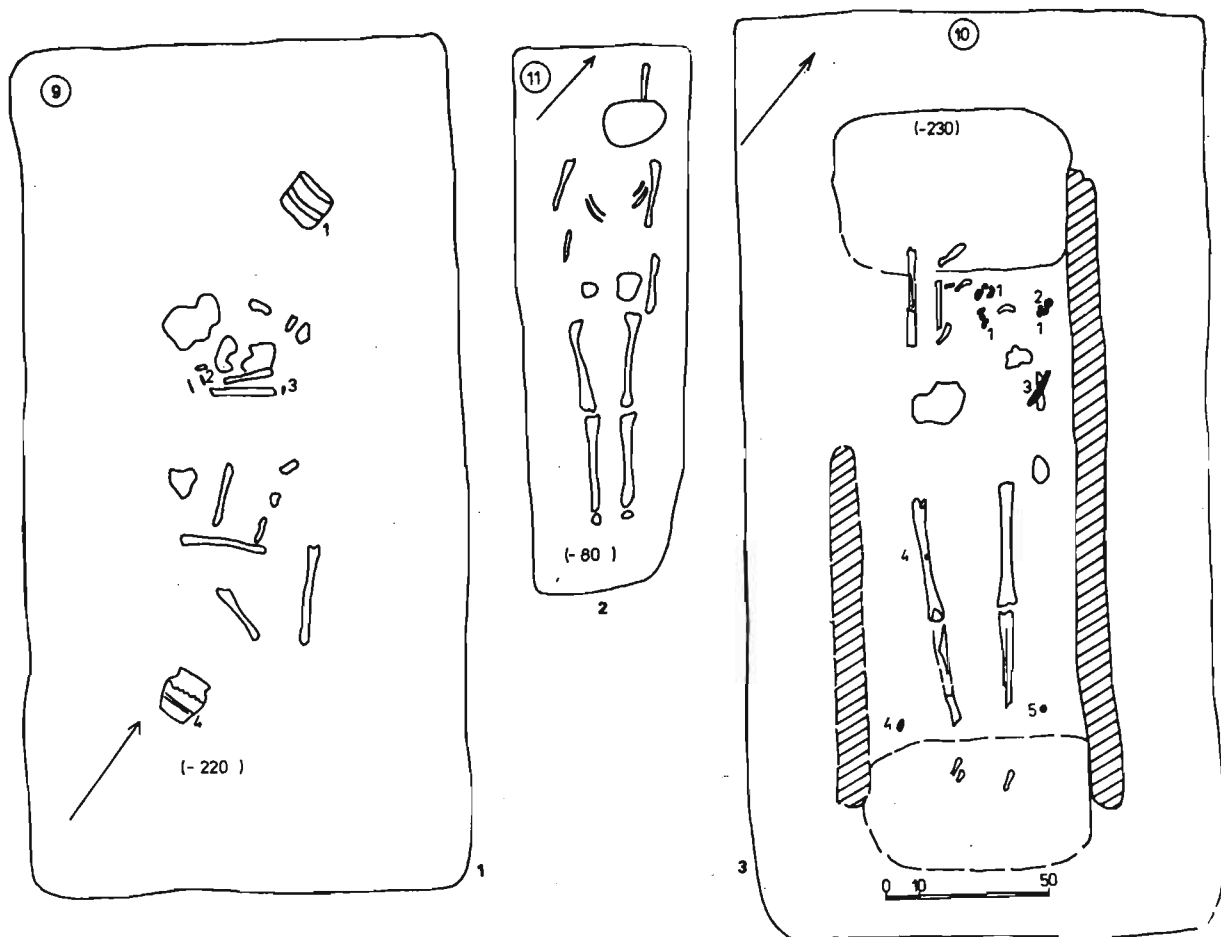
Obdĺžniková jama (257x134 cm, hĺ. 220 cm). Kolmé steny. Jama zapustená cez spraš až do štrku. Už v hĺ. 120 cm badateľné porušenie vykrádačmi - zasiahnutá celá kostra. Mŕtvy pravdepodobne uložený v natiahnutej polohe. Všetky kosti v sekundárnej polohe. Píšťaly chýbajú. Z lebky zachované len malé kúsky. V miestach lebky na ľavej strane jamy zvyšky dreveného vedierka s kovaním (1), pri pravej lakťovej kosti železný fragment (2), pri ľavom lakti bronzový fragment (3), konča pravej nohy celá nádoba (4).

1. Fragmenty plechovej železnej obruče; š. 1,4 cm (obr. 15: 5); fragmenty plechovej bronzovej obruče; š. 0,9 cm.

2. Fragment poloblúkovej železnej tyčinky; dĺ. 3,8 cm (obr. 15: 6).

3. Fragment bronzovej tyčinky; dĺ. 1,5 cm (obr. 15: 4).

4. Situlovitý hrnček, vyrobený na pomaly rotujúcom kruhu. Vysokoramenný s vťahnutým hrdlom a esovite vyhnutým ústím so šikmo skrojeným okrajom. Na ramenách a maximálnej vypuklosti zdobený tromi pásmi vlnoviek rytých štvorzubým nástrojom a pod ním pásom vodorovných línií. Dno rovné; v. 13,1 cm, Ø ústia 10 cm, max. Ø 12,8 cm, Ø dna 6 cm (obr. 15: 7).

Obr. 11. Senec (štrkovisko). 1 - hrob 9; 2 - hrob 11; 3 - hrob 10.

Hrob 10, SZ-JV (obr. 11: 3)

Pravidelne obdĺžniková jama (280x138 cm, hĺ. 230 cm) s kolmými stenami. V hĺ. 170 cm sa začalo rysovať drevené rámovanie z okrúhlych polien hrubých asi 10-12 cm. Rozmery dreveného rámu 250x90 cm. Zásyp jamy - humus zmiešaný s pieskom a so štrkom. Na dne kostra v natiahnutej polohe. Pri hlave a nohách priehľbeň (pri hlave 75x50x20 cm, pri nohách o niečo menšia). Do priehľbní čiastočne zapadli presahujúce kosti. Slabo zachovaná kostra od pása nahor rozhádzaná vykrádačmi. Lebka na panve. Mŕtvy pôvodne na chrbte, s hornými končatinami pozdĺž tela. Na hrudi koráliky (1) a krúžok (2), pri ľavej ruke nôž (3), konča nôh po pravej strane fragment náušnice (4) a po ľavej strane nôh drobné pútko (5).

1. Šesť celých sklenených korálikov tvaru padajúcej kvapky a tri popraskané (obr. 15: 10-13, 15, 16).

2. Plochý uzavretý bronzový krúžok; Ø 2,5 cm (obr. 15: 9).

3. Fragment korodovaného železného noža; zach. dĺ. 12,5 cm (obr. 15: 8).

4. Fragment spodného oblúka náušnice s pútkom (obr. 15: 14).

5. Dve pútko zo závesku náušnice.

Hrob 11, SZ-JV (obr. 11: 2)

Nepravidelne obdĺžniková jama (165x52 cm, hĺ. 80 cm), zapustená do humusu, pri hlave širšia ako pri nohách, buldozénom odkrytá do hĺ. 10 cm nad kostrou. Jama pri nohách plytšia ako pri hlave, t. j. horná časť kostry položená nižšie. Kostra mladistvého slabo zachovaná, lebka obrátená naopak. Bez nálezov.

Hrob 12, SZ-JV (obr. 12: 1)

Obdĺžniková jama s kolmými stenami, zapustená až do štrkového podlažia, veľmi hlboká (225x80 cm, hĺ. 230 cm). Zásyp - štrk, piesok, humus. Kostra v natiahnutej polohe s hornými končatinami pravdepodobne pozdĺž tela, od pása nahor rozhádzaná asi vykrádačmi, lebka na panve. Pri ľavej strane lebky poškodená nádoba (1), konča nôh po pravej strane ďalšia (2), pri nej kosti hydiny (3).

1. Spodná časť sudovitého hrnca, vytočeného na kruhu. Baňatá, dno rovné. Na tele dva pásy vodorovných líní vyrytých osemzubým nástrojom a medzi nimi tým istým nástrojom rytá hustá vlnovka; zach. v. 11,6 cm, max. Ø 14,9 cm, Ø dna 7 cm (obr. 15: 18).

2. Na kruhu vyhotovená vajcovitá nádoba s esovite vyhnutým ústím a rovným kolmo skrojeným okrajom. Dno rovné; v. 14,4 cm, Ø ústia 10 cm, max. Ø 12,2 cm, Ø dna 6 cm (obr. 15: 17).

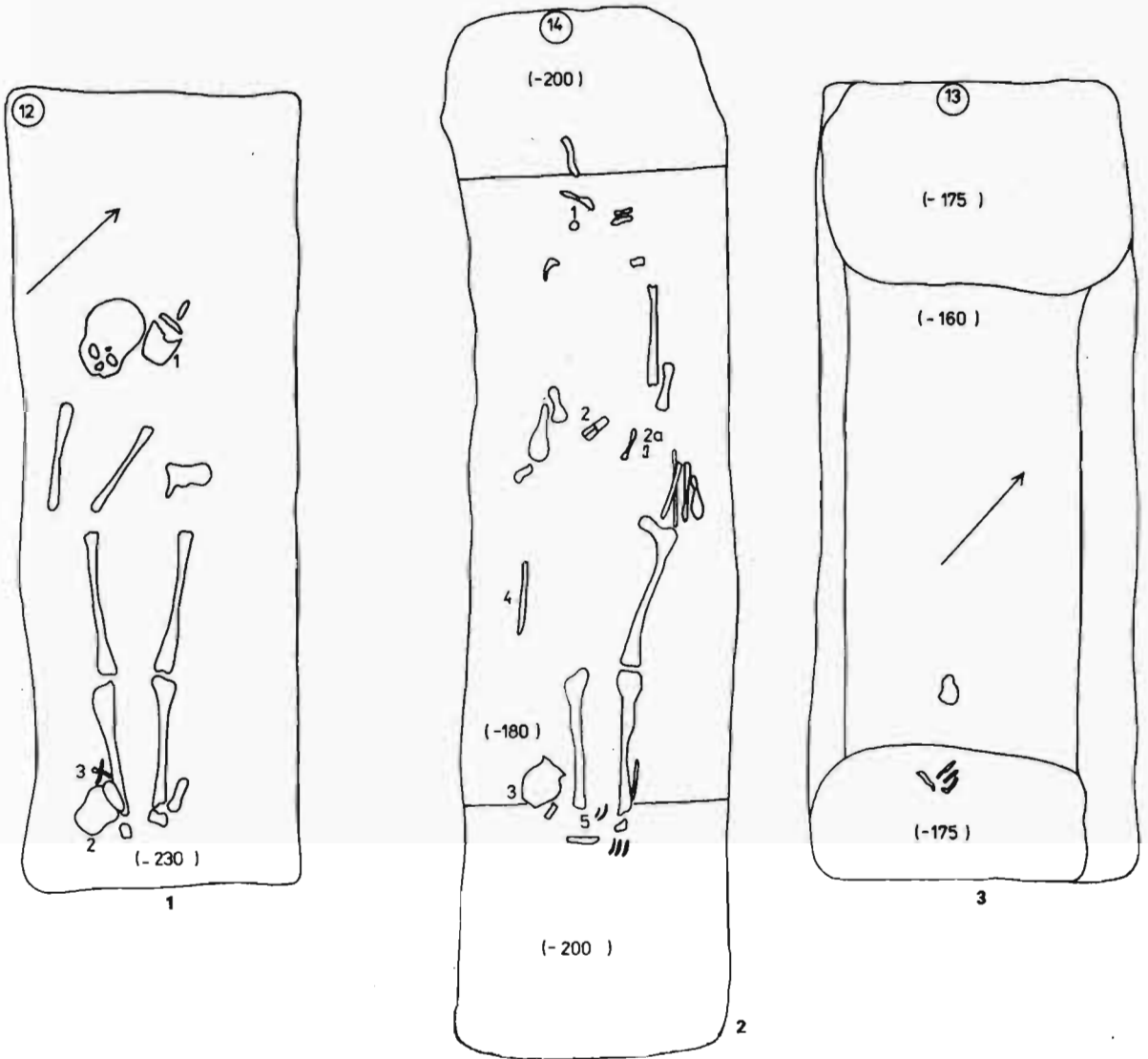
3. Kosti kury domácej.

Hrob 13, SZ-JV (obr. 12: 3)

Pravidelne obdĺžniková jama, zahĺbená cez humusovitú vrstvu a žltý piesok až do štrku (233x75 cm, hĺ. 160 cm). Nad dnom schodovite zúžená. Dno na užších koncoch s priehľbňami (55x20 a 35x20 cm). Kostra strávená, len na mieste dolných končatín zachované malé kostičky. Bez nálezov.

Hrob 14, SZ-JV (obr. 12: 2)

Nepravidelne obdĺžniková jama, zachytená buldozénom až 15 cm nad kostrou (290x78 cm, hĺ. 180 cm). Konča užších strán priehľbeň dlhá 70 cm a hlboká 20 cm. Na dne kostra v natiahnutej polohe, v hornej časti úplne rozhádzaná. V pôvodnej polohe len dolné končatiny. Kosti slabo zachované. V miestach lebky krúžok (1), na panve pracka (2) a fragment ďalšej (2a), z vonkajšej strany pravej lýtkovej kosti nádoba (3), pri pravej stehrovej kosti nôž (4) hrotom nadol, konča nôh kosti hydiny (5).

Obr. 12. Senec (štrkovisko). 1 - hrob 12; 2 - hrob 14; 3 - hrob 13.

1. Otvorený krúžok z bronzovej tyčinky; Ø 2 cm (obr. 16: 2).

2. Bronzová pracka s rámovou konštrukciou, so železným trňom a s obdĺžnikovou plechovou tylovou doštičkou so šiestimi nitmi; dĺ. 7,8 cm, š. rámu 2,8 cm (obr. 16: 1).

2a. Fragment otvorenej železnej pracky; š. 2,8 cm.

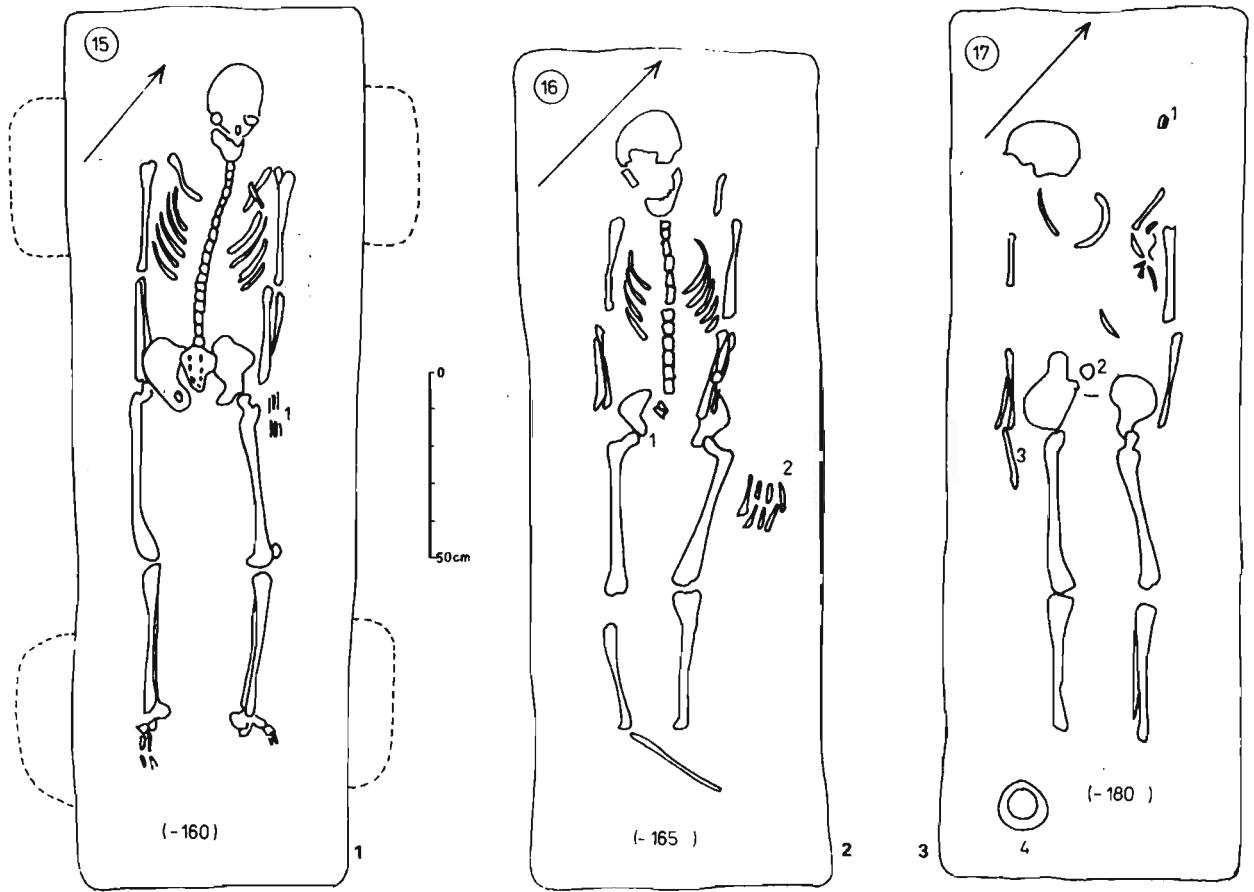
3. Nádoba s vtiiahnutým hrdlom, vyhnutým ústím a vodorovne zrezaným okrajom, vyrobená na kruhu. Dno rovné. Na hrdle pás vodorovných línií, na ramenách široký pás vlnoviek, pod ním široký pás voľných línií vyrytých deväťzubým nástrojom; v. 15,3 cm, Ø ústia 5,6 cm, max. Ø 7 cm, Ø dna 3,9 cm (obr. 16: 3).

4. Korodovaný železný nôž s odstaveným trňom; dĺ. 16,5 cm, Ø 1,5 cm (obr. 16: 4).

5. Kosti kury domácej.

Hrob 15, SZ-JV (obr. 13: 1)

Obdĺžniková jama, zachytená v hĺ. 70 cm nad dnom (235x78 cm, hĺ. 160 cm). Kolmé steny. Do dlhších stien oproti sebe zapustené štyri výklenky pre drevá na

Obr. 13. Senec (štrkovisko). 1 - hrob 15; 2 - hrob 16; 3 - hrob 17.

vydrevenie jamy. Jama zahĺbená cez humus do žltého piesku. Pomerne dobre zachovaná kostra staršieho muža v natiahnutej polohe s hornými končatinami pozdĺž tela. Lebka a panva mierne stlačené. Pri ľavej dlani drobnejšie kosti (1).

1. Kostí hydiny.

Hrob 16, SZ-JV (obr. 13: 2)

Obdĺžniková jama (225x80 cm, hĺ. 165 cm), zahĺbená cez humus po žltý piesok. Steny kolmé. Jama zistená pri práci buldozéra v hĺ. 65-70 cm od dna. Na ušších koncoch jama hlbšia. Zásyp - humus zmiešaný s pieskom. Kostra v natiahnutej polohe. Horné končatiny mierne pokrčené, uložené na panve. Drobne kosti strávené. Na panve pracka (1), pri ľavej stehnovej kosti kosti hydiny (2).

1. Fragment väčšej železnej pracky (obr. 16: 5).

2. Kostí hydiny.

Hrob 17, SSZ-JJV (obr. 13: 3)

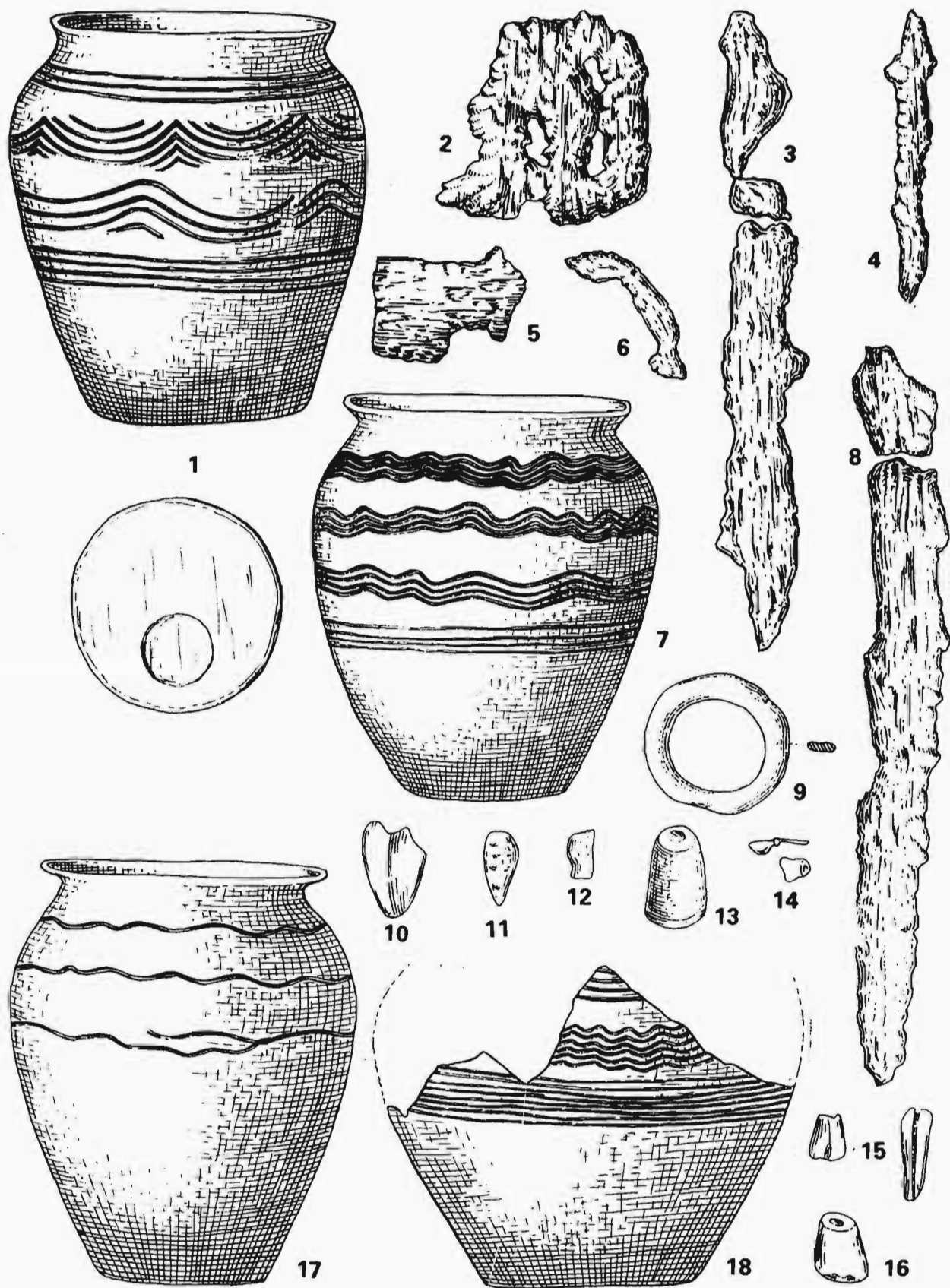
Obdĺžniková jama (235x80 cm, hĺ. 180 cm), zahĺbená cez humus a žltý piesok až po štrk. Steny kolmé, dno rovné, len pri hlave a nohách mierne priehlbné. Zásyp - humus zmiešaný s pieskom. Na dne kostra v natiahnutej polohe s hornými končatinami pozdĺž tela. Horná polovica rozhádzaná vykrádačmi. Drobne kosti strávené. Za hlavou pracka (1), na panve krúžok (2), pri pravej panvovej kosti nôž (3) hrotom nadol a konča pravej nohy nádoba (4).

1. Fragment väčšej korodovanej železnej pracky (obr. 16: 6).

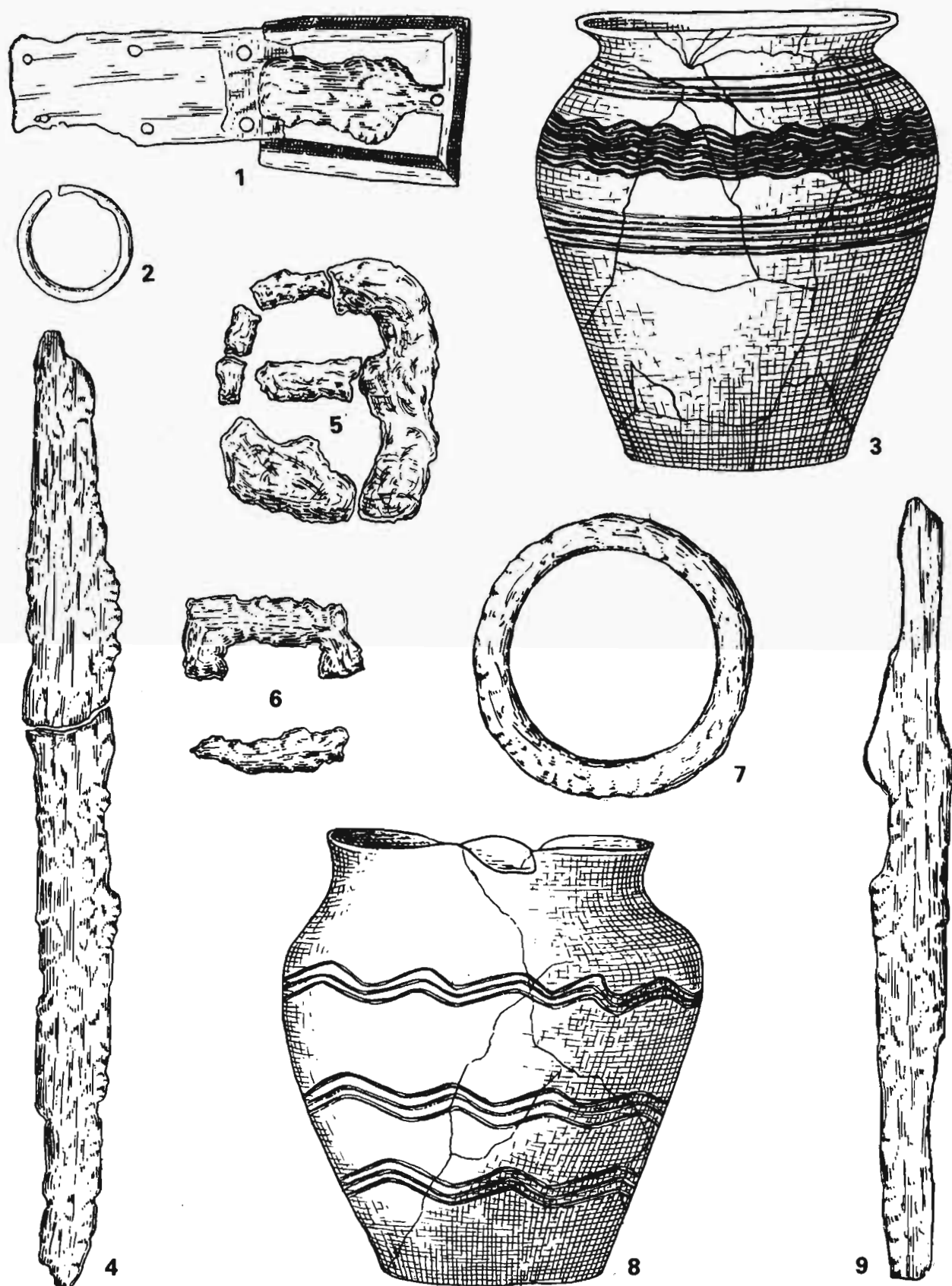
2. Železný krúžok; Ø 5 cm (obr. 16: 7).

Obr. 14. Senec (štrkovisko). 1 - hrob 1; 2 - hrob 2; 3, 4 - hrob 4; 5 - hrob 5; 6-21 - hrob 6.

Obr. 15. Senec (štrkovisko). 1, 2 - hrob 7; 3 - hrob 8; 4-7 - hrob 9; 8-16 - hrob 10; 17, 18 - hrob 12.

Obr. 16. Senec (štrkovisko). 1-4 - hrob 14; 5 - hrob 16; 6-9 - hrob 17.

3. Korodovaný železný nôž; zach. dĺ. 13,5 cm (obr. 16: 9).

4. Rekonštruovaný situlovitý vysokoramenný hrniec s vtiiahnutým hrdlom a mierne vyhnutým ústím. Vyrobený na kruhu. Pod ramenami tri zväzky vlnoviek vyrytých trojzubým nástrojom. Dno rovné; v. 15 cm, Ø ústia 11 cm, max. Ø 15 cm, Ø dna 7,8 cm (obr. 16: 8).

Lit.: Pramene... 1989, s. 58; Točík 1978c, s. 181.

Senec. Štatistický prehľad hrobových celkov

Hrob	orientácia	rozmery hrobovej jamy	garnitúra	dýka - nôž	pracka železná	pracka bronzová	záušnica - náušnica	náhrdelník, koráliky	iné železné predmety	veľká pracka	nádoba	vedierko	zviazanie kostí	hydina	iné
1	SZ-JV	?									1	1			1
2	SZ-JV	?									1				
3	SZ-JV	162x60-55x150									1				
4	SSZ-JJV	160x55x155					1				1				
5	SSZ-JJV	215x56x180									1				
6	SSZ-JJV	205x60x180	+	1							1				
7	SSZ-JJV	220x68x170				1					1				
8	SZ-JV	hl. 135		1							1				
9	SSZ-JJV	257x134x220					2	+	1			1			
10	SZ-JV	280x138x230		1											
11	SZ-JV	165x52x85													
12	SZ-JV	225x80x230									2				
13	SZ-JV	233x75x160									1				
14	SZ-JV	290x78x180		1	1, 1		1								
15	SZ-JV	235x78x160													
16	SZ-JV	225x80x165													
17	SSZ-JJV	235x80x180		1					1	1	1				

RADVAŇ NAD DUNAJOM II, ČASŤ VIRT, OKRES KOMÁRNO

Pohrebisko zo 7.-8. stor.

Lokalita (obr. 17) sa nachádza na juhozápadnom okraji obce na terase nad starým riečiskom Žitavy v bývalej záhrade kaštieľa Píber (L-34-1-0-a, 1 : 25 000, 170 : 370 mm). Začiatkom r. 1968 tu JRD buldozérmi vyhlúbilo jamu pre plavecký bazén s rozmermi 50x20 m do hĺbky 2-3,5 m. Na tomto priestore sa nachádzalo pohrebisko zo 7. a 8. stor., ktoré bolo týmito prácami na 50 % zničené. Ojedinelé zachránené nálezy sa dostali do AÚ SAV v Nitre prostredníctvom obyvateľa Virtu D. Podmanického, niektoré sa prevzali v kancelárii JRD, jednu nádobu, zdobenú kosť, železný oštep a niekoľko ďalších nálezov získal E. Rejholec, technický vedúci záchranného výskumu, realizovaného AÚ SAV v Nitre.

Pohrebisko sa rozprestieralo na svahu pod kaštieľom (obr. 30: 1, 2). Smerom nadol k budovanému kúpalisku bola robená úprava terénu buldozérom (ešte pred začatím výskumu), čo prakticky znamenalo odhumusovanie tejto plochy a v okolí bazénu urovnávanie terénu na jeho úroveň. Tým bola odstránená zemina vo vrstve hrubej 20 cm (na svahu pri bazéne až 100 cm). Niektoré hroby boli pritom zničené, resp. porušené. Táto okolnosť spôsobila, že údaje o hĺbkach hrobov sú skreslené. Absolútne hĺbky mali byť o 20-100 cm väčšie, podľa toho, na ktorom mieste ten ktorý hrob bol. Pôvodné hĺbky hrobov sme zistili iba v severnej časti pohrebiska, kde nebola robená buldozérová skrývka

(tu bola skládka stavebného materiálu a štrku).

Záchranný výskum trval od 16. mája do 3. augusta 1968. Spolu bolo odkrytých 139 hrobov (obr. 18), t. j. približne 2/5 pohrebiska, ktoré sčasti bolo zničené, sčasti nepreskúmané.

Antropologický rozbor kostí urobili H. Hanáková a M. Stloukal z Národného múzea v Prahe. Zvieracie kosti určil C. Ambros z AÚ SAV v Nitre.

Hrob 1, žena (dospelá), SZ-JV

Obdĺžniková jama (225x80 cm, hĺ. 80 cm).

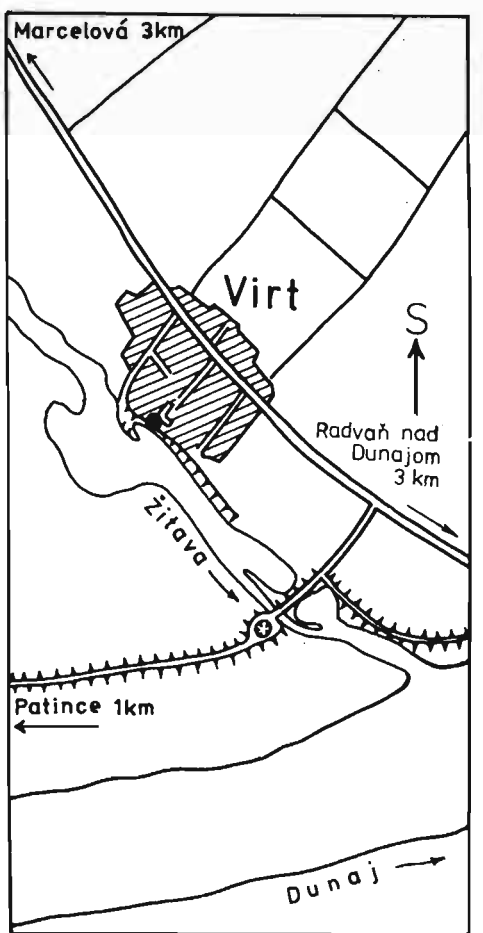
Steny šikmé; jama pri dne o 35 cm kratšia ako hore, dno rovné. Kostra slabšie zachovaná, uložená na chrbte, lebka čiastočne roztláčená. Obe horné končatiny v lakťoch mierne od tela vysunuté. Pod lebku krúžok (1), pri ľavom lakti nôž (2), konča nôh nádoba (4), v nej praslen (3).

1. Otvorený krúžok z bronzového drôtu, asi záušnica; Ø 2 cm (obr. 35: 3).

2. Železný nôž s odlomeným trňom; dĺ. 11,7 cm (obr. 35: 1).

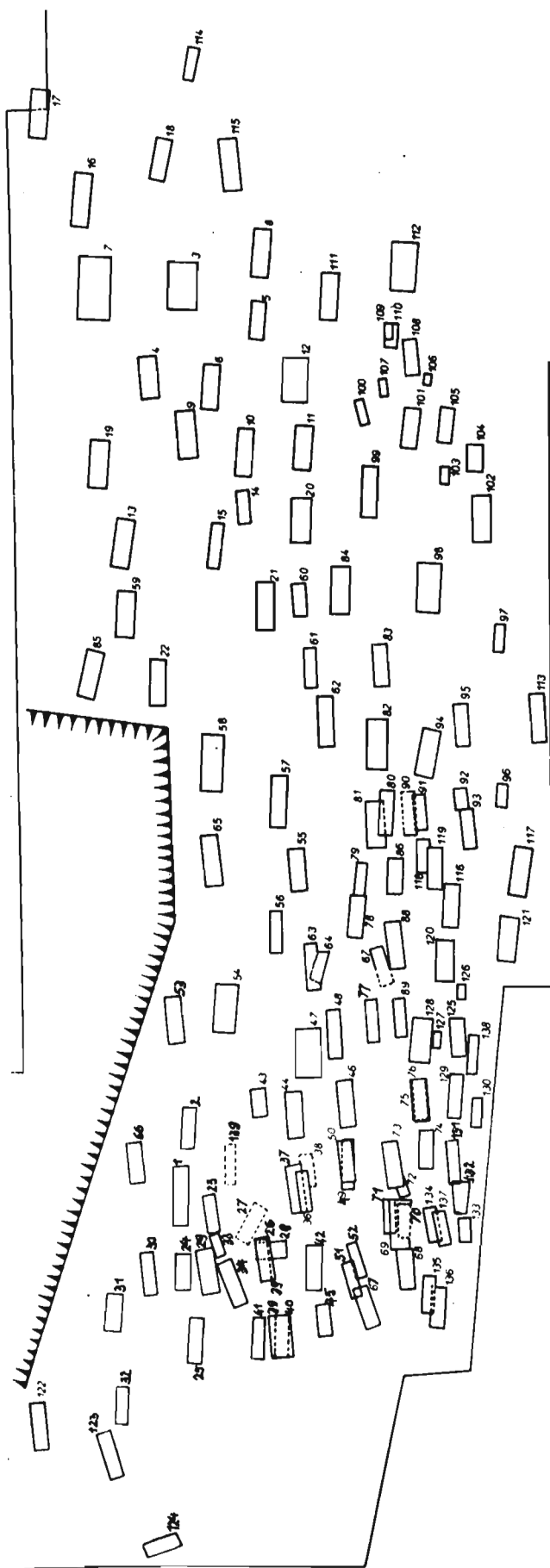
3. Dvojkónický tmavohnedý praslen z plavenej hliny; v. 2 cm, max. Ø 3,2 cm (obr. 35: 4).

4. Tmavosivá, miestami bledohnedá asymetrická nádoba, vyrobená v rukách. Povrch potiahnutý jemnou hlinkou. Zaoblené, odsadené dno

● nálezisko 0 1km

Obr. 17. Radvaň nad Dunajom, časť Virt. Situačný náčrt náleziska.

rovné; v. 11,9 cm, Ø ústia 10,8 cm, max. Ø 11 cm, Ø dna 7,2 cm (obr. 35: 2).

Hrob 2, juvenis? (14-20 rokov), SZ-JV

Obdĺžniková jama (185x 65 cm, hĺ. 37 cm), pri nohách o niečo užšia. Na dne slabo zachovaná kostra, neúplná, porušená. Zachované iba kosti oboch ľavých končatín a lebka. Pri ľavej strane lebky krúžok (1), na krčných stavcoch prívesok - minca (2) a korálik (3), na pravom pleci praslen (4), na páse železné zlomky (5), konča nôh nádoba (6) v črepoch.

1. Drôtený bronzový krúžok, asi záušnica; Ø 1,8 cm (obr. 35: 8).

2. Bronzová minca s uškom (nečitateľná, Rím, 4. stor.); Ø 1,7 cm.

3. Sklený valcovitý korálik s hustou žltou špirálou; dĺ. 2 cm (obr. 35: 9).

4. Terčovitý olovený praslen nepravidelného tvaru s otvorom v strede; Ø 2,6 cm, v. 0,8 cm (obr. 35: 5).

5. Železné fragmenty so zvyškami textílií: trň z pracíky, fragment kovania s nitom (obr. 35: 6, 11).

6. Šedá, v rukách hnetená, hrubostenná nádoba podunajského typu s dnom mierne dovnútra vťahnutým, zdobená hlbokou dvojitou líniou a vlnovkami, na hrdle trojnásobná krokica, na vnútornej strane ústia dvojité línie; v. 9,8 cm, Ø ústia 8,2 cm, max. Ø 9,5 cm, Ø dna 5,7 cm (obr. 35: 10).

Hrob 3, jazdecký, infans II (9-10 rokov), SZ-JV (obr. 19: 2; 30: 3)

Obr. 18. Radvan nad Dunajom, časť Virt. Plán pohrebiska.

Jama (205x155 cm, hĺ. 130 cm) na dne o niečo užšia. Dno rovné, obe bočné steny mierne šikmé. V rohoch kolové jamy, hĺ. 5-15 cm, zahĺbené do dna; rysovali sa aj na stenách 65-70 cm od dna. Porušená kostra dieťaťa v pravej polovici jamy, kostra koňa dobre zachovaná, čiastočne porušená, uložená v ľavej polovici hrobu. Lebka koňa 45 cm nad dnom. Pod panvovou kosťou plechové zlomky (1), pri nej zlomok kresadla (2), konča nôh zlomok noža (3), vľavo na kostiach koňa nádoba (5), približne v strede jamy medzi kosťami koňa a jazdca na kruhovom priestore sivohnedo sfarbená zemina do hr. asi 5 cm v kruhu s $\emptyset$ 20 cm - zvyšky vedierka (4), pri kostiach koňa zvieracia kosť (6).

1. Zlomky bronzovej plechovej ozdoby (rozety); $\emptyset$ 2,1 cm (obr. 35: 7).

2. Fragment železného kresadla (obr. 35: 14).

3. Fragment železného noža; dĺ. 6,5 cm (obr. 35: 12).

4. Fragmenty železného kovania vedierka (obr. 35: 13).

5. Dobre vypálená hrubostenná masívna nádoba s nízkym hrdlom, vyrobená v rukách, hrubo zrnitý povrch miestami zdrsnený, tmavosivý. Hrubozrnitý materiál. Dno mierne dovnútra vtiahnuté; v. 12,2 cm, $\emptyset$ ústia 7,6 cm, max. $\emptyset$ 10,8 cm, $\emptyset$ dna 6,2 cm (obr. 35: 15).

6. *Bos taurus*, epifýza.

Equus caballus (4,5-5 rokov).

Hrob 4, dieťa, infans I?, ZSZ-VJV (obr. 19: 1; 30: 4)

Veľká jama (200x100 cm, hĺ. 80 cm), v rohoch kolové jamy (hĺ. 2-10 cm).

Temer strávená detská kostra pôvodne v natiahnutej polohe. Pri hrudníku pracka (1), na mieste pása zlomok železa (2), konča nôh dve nádoby (3, 4), na nohách kosti hydiny (5) a zvieracie kosti (6).

1. Obdĺžniková železná pracka so stlačenými bokmi a s trňom; dĺ. 3,6 cm, š. 2,5 cm (obr. 35: 19).

2. Masívny železný fragment (obr. 35: 18).

3. Sivá dvojkonická nádoba s úzkym hrdlom, vyrobená z jemne plavenej hliny na rýchlo rotujúcom kruhu, na povrchu vyhladená, na vnútornej strane žliabkovaná. Zdobená zväzkami vodorovných línií a vlnoviek. Dno rovné; v. 19,8 cm, $\emptyset$ ústia 9,3 cm, max. $\emptyset$ 17,4 cm, $\emptyset$ dna 8,6 cm (obr. 35: 16).

4. Bledohnedá, v ruke vyrobená, súdkovitá nádoba, slabo vypálená, popraskaná, povrch nepravidelný. Hlina s prímiesou hrubých zrníek piesku. Dno rovné, v strede vtiahnuté; v. 14,3 cm, $\emptyset$ ústia 11,6 cm, max. $\emptyset$ 12,7 cm, $\emptyset$ dna 7,6 cm (obr. 35: 17).

5. *Gallus g. dom.*

6. *Ovis aries*, epifýza, metakarpus.

Hrob 5, dieťa, infans II (8 rokov), SZ-JV (obr. 20: 1)

Obdĺžniková jama (185x75 cm, hĺ. 85 cm). V rohoch veľké kolové jamy (10-18 cm), dno rovné. Rozhádzaná neúplná kostra, lebka nad zhlukom kostí. Konča nôh nádoba (1).

1. V rukách hnetená slabo profilovaná tehlovočervená šálka; v. 6,9 cm, $\emptyset$ ústia 9 cm, $\emptyset$ dna 7,2 cm (obr. 35: 20).

Hrob 6, muž (50-60 rokov), SZ-JV (obr. 20: 2; 30: 6)

Pravidelná obdĺžniková jama (210x75 cm, hĺ. 85 cm) sa črtala v hĺ. 80 cm od pôvodného povrchu. Na chrbte vystretá porušená kostra, v pôvodnej polohe iba dolné končatiny. Hrob vykradnutý tesne po pochovaní mŕtveho, keď väzivá ešte držali spolu (ľavá ruka nájdená 25 cm vyššie od dna hrobu). Medzi sekundárne uloženými kosťami pracka (1), medzi stehnovými kosťami nôž (2), medzi pravou stehno-

vou kosťou a hornou končatinou rádiolaritový zlomok (3), pri ľavom kolene nádoba v črepoch (4), medzi kolenami zvieracia kosť (5), pri pravej píšťale kosti hydiny (6).

1. Fragment obdĺžnikovej oválnej železnej pracky s tŕňom (obr. 35: 24).

2. Železný nôž v zlomkoch; dĺ. cca 17,3 cm (obr. 35: 21).

3. Rádiolaritový úlomok (obr. 35: 23).

4. Bledohnedá nádoba podunajského typu, vytočená na pomaly rotujúcom kruhu, na obvode dna lišta, v strede jamka a stopy po hrnčiarskej doske. Zdobená medzi dvoma zväzkami línií dvoma zväzkami vlnoviek, miestami prepletenými; v. 14,4 cm, Ø ústia 10,8 cm, max. Ø 12,5 cm, Ø dna 6,6 cm (obr. 35: 22).

5. *Ovis aries*, epifýza.

6. *Gallus g. dom.*

Hrob 7, jazdecký, muž? (20-40 rokov), SZ-JV (obr. 19: 3; 30: 5)

Obdĺžniková šikmostenná jama (310x170 cm, hĺ. 135 cm; na dne rozмеры 280x125 cm), v rohoch kolové jamy (hĺ. 13-20 cm). Rozhádzaná kostra jazdca v pravej polovici hrobu. Veľmi dobre zachované kosti koňa uložené v severnom rohu (t. j. v ľavom hornom) a porozhadzované v zhluku od dna až po 80 cm nad dnom. Na ľavej strane jamy - 5 cm nad dnom oštep (1), v pravej polovici jamy postrannica uzdy (2), v strede jamy nádoba (3), v zásype kostra korytnačky (4) a kosti zvieraťa (5). V pravom hornom rohu jamy vo vrstve 100-135 cm semená prosa.

1. Železný oštep s úzkym, mierne odsadeným hraneným listom a s tuľajkou zakončenou prstencom; dĺ. 36 cm (obr. 35: 27).

2. Postrannica uzdy z paroha s dvoma obdĺžnikovými otvormi a dvakrát šikmo skrojenou bázou; dĺ. 16,6 cm (obr. 35: 26).

3. Mierne profilovaná stlačená, nezdobená, dobre vypálená nádoba, vyrobená v rukách, okraj šikmo skrojený, povrch hladý; v. 9,3 cm, Ø ústia 9,8 cm, max. Ø 10,6 cm, Ø dna 7,5 cm (obr. 35: 25).

4. *Emys orbicularis* L.

5. *Bos taurus* (18 mesiacov).

Equus caballus L. (9 rokov).

Hrob 8, žena (40-50 rokov), SZ-JV

Obdĺžniková jama (230x95 cm, hĺ. 160 cm), dolná časť (juhovýchodná polovica) nepravidelne vyhlbená, steny v tejto polovici šikmé, dno nerovné. Kostra, čiastočne porušená a slabšie zachovaná, v korytovitej priehlbni (hĺ. 10-15 cm). Ľavá horná končatina chýba. Na ľavej panvovej kosti kresadlo (1), pri panvových kostiach kresacie kamienky (2), pri ľavej píšťale nádoba (3).

1. Korodované amorfné železné kresadlo; dĺ. 7,3 cm (obr. 36: 3).

2. Dva rádiolaritové kresacie kamienky (obr. 36: 2).

3. Súdkovitá tmavosivá nádoba podunajského typu, vyrobená na pomaly rotujúcom kruhu z plaveného materiálu, zdobená zväzkami vlnoviek. Okraj vodorovne zrezaný. Na vnútornej strane ústia zväzok vlnoviek; v. 13,6 cm, Ø ústia 10,7 cm, max. Ø 11,7 cm, Ø dna 6,5 cm (obr. 36: 1).

Hrob 9, ? (40-60 rokov), SZ-JV

Pravidelná obdĺžniková jama (235x90 cm, hĺ. 75 cm), v rohoch rovného dna kruhové kolové jamy (hĺ. 15-25 cm). Rozrušená kostra so zle zachovanými kosťami. V zásype jamy korálik (1).

1. Perleťový korálik; Ø 0,6 cm (obr. 36: 4).

Hrob 10, juvenis? (15-16 rokov), SZ-JV (obr. 20: 3; 31: 1)

Pravidelná obdĺžniková jama (225x90 cm, hĺ. 135 cm), steny kolmé, na rovnom dne tri kolové jamy ($\emptyset$ 10-15 cm, hĺ. 5-18 cm). Dobre zachovaná vystretá kostra s hornými končatinami pozdĺž tela, s ľavou mierne od tela odsunutou. Pri lebke dve záušnice (1), konča chrbtice pracka (2), vľavo konča nôh nôž (3), pri pravej píšťale praslen (4), vľavo konča nôh kovanie vedierka (5), vpravo konča nôh nádoba (6), na kolenách kosti hydiny (7), na ľavej píšťale zvieracia kosť (8).

1. Dve pozlátené bronzové krúžkové záušnice zo šesťhranného drôtu s obojstranným skleným záveskom na spodnom oblúku a jednostranným na hornom oblúku, s perlovcom v strede a na konci otvoreného oblúka; $\emptyset$ 3,2 cm (obr. 36: 11, 12).

2. Oválna železná pracka s trňom; dĺ. 3,3 cm, š. 2,5 cm (obr. 36: 8).

3. Železný nôž; dĺ. 7,3 cm (obr. 36: 10).

4. Dvojkónický tehlovočervený praslen z plavenej hlíny; v. 1,8 cm, $\emptyset$ 3 cm (obr. 36: 5).

5. Fragmenty dvoch železných pásikových kovaní vedierka; š. 0,8 a 1,1 cm (obr. 36: 7).

6. Imavosivá, v rukách zhotovená, hrubostenná nezdobená nádoba, zle vypálená. Na ramenách horizontálne stopy formovacieho drievka; v. 11,4 cm, $\emptyset$ ústia 11,8 cm, max. $\emptyset$ 12,2 cm, $\emptyset$ dna 8,9 cm (obr. 36: 6).

7. Gallus g. dom.

8. Ovis aries L.

Hrob 11, juvenis? (14-15 rokov), SZ-JV (obr. 20: 6; 31: 2)

Obdĺžniková jama (200x85 cm, hĺ. 125 cm). Steny kolmé, dno rovné. Dobre zachovaná kostra v natiahnutej polohe s hornými končatinami pozdĺž tela. Sánka v zásype v hĺ. 80 cm. Na ľavej panvovej kosti krúžok (1), cez stehnové kosti preložený kosák (2), medzi panvovými kosťami zlomky pracky (3), konča pravej ruky nôž (4), vpravo od pravej stehnovej kosti nádoba (5), pri pravom kolene kosti hydiny (6).

1. Zatvorený bronzový krúžok z tyčinky kruhového prierezu; $\emptyset$ 2,6 cm (obr. 36: 16).

2. Železný kosák s oblúkom v prvej tretine a so šikmo skrojeným hrotom. Oržadlo ukončené trňom; dĺ. 30,5 cm, dĺ. držadla 11 cm (obr. 36: 15).

3. Obdĺžniková železná pracka s trňom; dĺ. 3,8 cm, š. 2,5 cm (obr. 36: 17).

4. Železný nôž s odsadeným trňom; dĺ. 7 cm (obr. 36: 14).

5. Imavosivá nádoba poduhajského typu, vyrobená na ručnom kruhu z hlíny zmiešanej so zrnkami piesku. Na podhrdlí zdobená zväzkami vodorovných línií a na tele tromi radmi viacnásobnej vlnovky. Na vodorovne skrojenom okraji hustá drobná vlnovka. Vnútorňa strana ústia dvojnásobne fazetovaná; v. 13,4 cm, $\emptyset$ ústia 9,8 cm, max. $\emptyset$ 10,6 cm, $\emptyset$ dna 6,6 cm (obr. 36: 13).

6. Gallus g. dom.

Hrob 12, jazdecký, juvenis? (14-20 rokov), SZ-JV (obr. 19: 4; 31: 3)

Obdĺžniková jama (210x125 cm, hĺ. 135 cm). Hrob porušený, temer strávená kostra pôvodne uložená na pravej strane jamy, kostra koňa, porušená, na ľavej strane jamy. Pri lebke koňa pracka (1), pri rebrách koňa ďalšia pracka (2), pri ľavej zadnej nohe kostená hlavica biča (3), konča ľavej nohy jazdca nádoba (4).

1. Trapézovitá železná pracka s trňom; dĺ. 3,3 cm, š. 2,4 cm (obr. 36: 21).

2. Obdĺžniková železná pracka so stlačenými bokmi a s trňom; dĺ. 5,4 cm, š. 4 cm (obr. 36: 22).

3. Hruškovitá kostená hlavica bičiska, zdobená geometrickým ornamentom pozostávajúcim zo šrafovaného kosoštvorca, z ktorého vychádzajú čiary ukončené očkami; v. 3,9 cm, Ø ústia 1,8 cm, max. š. 2,8 cm (obr. 36: 19).

4. Masívna bledohnedá nádoba, hrubostenná, asymetrická, okraj rovný, povrch nerovný, z materiálu s prímiesou drobných kamienkov. Dno mierne odsadené, so stredovou jamkou; v. 13,2 cm, Ø ústia 10,1 cm, max. Ø 13,1 cm, Ø dna 7,7 cm (obr. 36: 20).

Equus caballus L. (vyše 20 rokov).

Hrob 13, muž (30-40 rokov), SSZ-JJV (obr. 20: 5)

Obdĺžniková jama (220x90 cm, hĺ. 60 cm), pri rohoch rovného dna štyri kruhové kolové jamy (hĺ. 8-15 cm), niektoré čiastočne zapustené i do bočných stien jamy. Dobre zachovaná kostra čiastočne porušená, uložená uhlopriečne na dne. Medzi hrudou a ľavou hornou končatinou nôž (1) a pracka (2), na pravej panvovej kosti ďalšia pracka (3), vpravo od píšľaly nádoba (4), pri ľavej ruke kostičky hydiny (5).

1. Železný nôž s čiastočne prehnutou čepeľou a odsadeným trňom; dĺ. 19,5 cm, max. š. na rozhraní trňa a čepele 2 cm (obr. 36: 9).

2. Obdĺžniková železná pracka s trňom; dĺ. 3,5 cm, š. 2,8 cm (obr. 36: 23).

3. Železná trapézovitá pracka; dĺ. 3,3 cm, š. 2,6 cm (obr. 36: 25).

4. Tmavosivá mierne dvojkónická asymetrická nádoba podunajského typu, vyrobená na pomaly rotujúcom kruhu z materiálu zmiešaného so zrnitým pieskom. Zdobená tromi zväzkami vlnoviek. Vlnovka aj na vnútornej strane ústia. Na rovnom dne plastická značka tvaru písmena Y; v. 13,7 cm, Ø ústia 11 cm, max. Ø 12,5 cm, Ø dna 8,1 cm (obr. 36: 24).

5. *Gallus g. dom.*

Hrob 14, dieťa, infans (3 roky), SZ-JV

Obdĺžniková jama (160x65 cm, hĺ. 40 cm). Slabo zachovaná kostra v natiahnutej polohe na chrbte v strede jamy. Po stranách lebky dve záušnice (1), vľavo od ľavej dolnej končatiny zvieracia kosť (2).

1. Dve bronzové drôtené otvorené krúžkové záušnice; Ø 1,8 cm (obr. 36: 26, 27).

2. *Ovis aries* L.

Hrob 15, ? (40-60 rokov), SZ-JV

Obdĺžniková jama (210x60 cm, hĺ. 30-40 cm) vyhĺbená do černoze. Silne strávená kostra, čiastočne poškodená buldozénom, v natiahnutej polohe. Pri nej železné fragmenty (1).

1. Fragmenty železného predmetu; dĺ. 3,8 cm (obr. 36: 18, 28).

Hrob 16, podľa terénnej dokumentácie žena, podľa antropológa časť kostí z muža cca 40-50-ročného, SZ-JV (obr. 20: 4)

Obdĺžniková jama (250x85 cm, hĺ. 110 cm), steny kolmé, dno rovné, v rohoch štyri kolové jamky (hĺ. 10-15 cm). Sekundárny zásah. Na dne pohodená kostra, lebka a hrudník v strede jamy, panva so stehnovými kosťami nad hrudníkom o 15 cm vyššie, dolné končatiny neúplné, obe v stehnových kostiach zlomené, horné končatiny skrčené. V miestach konča pravej ruky nádoba (1); v dolnej časti zasypaná jama kosti hydiny (2).

1. Asymetrická tmavosivá nádoba, vyrobená v rukách, zle vypálená. Na povrchu vyhladená, na zvlnenom hrdle presekávaná lišta, okraj ústia prstovaný. Na ramenách štyri hrboľčeky. Dno rovné; v. 9,5 cm, Ø ústia 8,5 cm, max. Ø 8,1 cm, Ø dna 5,8 cm (obr. 36: 29).

2. *Gallus g. dom.*

Hrob 17, ? (dospelý), SZ-JV (obr. 21: 1)

Obdĺžniková jama (220x85-105 cm, hĺ. 130 cm), nepravidelne vyhlbená, severozápadná strana o 20 cm širšia ako juhovýchodná (pri nohách), asi porušená pri vykradnutí hrobu. Neúplná porušená kostra, časť kostí v zásype jamy. V severozápadnej polovici jamy (v miestach lebky) obruče vedierka (1, 2), na pravej strane jamy kovanie držadla a fragmenty držadla (3), konča nôh - vo východnom rohu nádoba (4).

1, 2. Dve plechové pásikové bronzové obruče z vedierka, jedna zdobená na celom obvode striedajúcimi sa poľami perlovcov; š. obruče 2,3 cm, druhá pásiková obruč nezdobená a spojená troma nitmi; š. 2 cm, Ø vedierka cca 19 cm (obr. 37: 1a, 1b).

3. Dve pútka z bronzového plechu tvaru lastovičieho chvosta, pripojené dvoma klinčekmi, železné držadlo (obr. 37: 2, 3, 4a, 4b).

4. Tmavosivý súdkovitý hrnček, hnetený v rukách (čiastočne doplnený), dno rovné; v. 10,2 cm, Ø ústia 9,8 cm, max. Ø 10,8 cm, Ø dna 7,3 cm (obr. 36: 30).

Hrob 18, žena (20-30 rokov), SSZ-JJV

Obdĺžniková jama (225x65-85 cm, hĺ. 85 cm), pri hlave širšia ako pri nohách. Na dne neúplná rozhádzaná kostra, pravá dolná končatina v kolene ohnutá. V strede jamy náušnica (1), konča nôh nádoba (2).

1. Bronzová krúžková náušnica s hroziakom z troch zrníek a so záveskom z dutého žaluďového koráliku; Ø 1,7 cm (obr. 36: 31, 32).

2. Tmavosivá hrubostenná nádoba, vyrobená v rukách z plaveného materiálu. Povrch zvisle fazetovaný, dno rovné; v. 13,6 cm, Ø ústia 8,5 cm, max. Ø 10,5 cm, Ø dna 6,7 cm (obr. 36: 33).

Hrob 19, muž (30-40 rokov), SZ-JV (obr. 21: 2)

Obdĺžniková jama (235x90-100 cm, hĺ. 110 cm). Na dne dosť dobre zachovaná kostra v natiahnutej polohe, horné končatiny pozdĺž tela. Konča ľavej ruky ihla (1), po ľavej strane lebky kopijs (2), pri krčných stavcoch pinzeta (3), medzi panvovými kosťami pracka (4), konča ľavej ruky nôž (5), medzi pľúcami nádoba (6), medzi stehnovými kosťami kosti hydiny (7) a zvieracia kosť (8).

1. Bronzová poloblúkovitá ihla s uškom. Vyhnutý, useknutý koniec zdobený hlbokými ryžkami; dĺ. 8,9 cm (obr. 37: 8).

2. Železná kopijs (tzv. nomádska) s hraneným hrotom, postupne prechádzajúcim do tuľajky ukončenej prstencom; dĺ. 29,5 cm, Ø tuľajky 3,8 cm (obr. 37: 5).

3. Železná pinzeta s rozšírenými ramenami, poškodená; dĺ. 8,6 cm, max. š. 1,8 cm (obr. 37: 7).

4. Obdĺžniková železná pracka s pozdĺžnym trňom; dĺ. 3,8 cm, š. 2,5 cm (obr. 37: 9).

5. Korodovaný železný nôž s odsadeným trňom; dĺ. 15,1 cm (obr. 37: 6).

6. V rukách vyrobená tmavosivá, dobre vypálená nádoba z hlíny zmiešanej s pieskom, na povrchu zvisle fazetovaná, s vodorovne zrezaným okrajom, dno rovné; v. 12,8 cm, Ø ústia 9,8 cm, max. Ø 11,2 cm, Ø dna 6,3 cm (obr. 37: 10).

7. Gallus g. dom.

8. Sus scrofa dom.

Hrob 20, žena (50-60 rokov), SZ-JV (obr. 21: 3)

Obdĺžniková jama (228x100 cm, hĺ. 170 cm). Do dna zahĺbené cca 50 cm od oboch kratších stien (nie v rohoch) štyri kolové jamy kruhového tvaru (Ø 20-25 cm, hĺ. 15-20 cm). Porušená kostra v natiahnutej polohe. Pri ľavej ramennej kosti nôž (1),

na ľavej panvovej kosti pracka (2), v miestach lebky črepy nádoby (3), pri ľavom kolene kosti hydiny (4) a zvieracia kosť (5), v zásype jamy v hĺ. 70 cm kostra korytnačky (6).

1. Úzky nôž s obojstranne odsadeným trňom; dĺ. 13,1 cm (obr. 37: 13).

2. Obdĺžniková železná pracka so stlačenými bočnými ramenami; dĺ. 3,8 cm, š. 2,9 cm (obr. 37: 12).

3. Črepy z malej tmavosivej nádoby, vyrobenej na kruhu, zdobenej pod hrdlom pásom horizontálnych línií a nepravidelnou vlnovkou (obr. 37: 11).

4. Gallus g. dom.

5. Ovis aries L.

6. Emys orbieularis L.

Hrob 21, muž (dospelý), SZ-JV

Obdĺžniková jama (225x75 cm, hĺ. 80 cm). Na dne porušená kostra, v pôvodnej polohe iba dolné a čiastočne horné končatiny. Pri ľavom lakti nôž (1), medzi ľavou píštalou a stenou hrobu nádoba (2), konča ľavej nohy kosti hydiny (3) a zvieracie kosti (4).

1. Fragment železného noža; zach. dĺ. 11,5 cm (obr. 37: 14).

2. Tmavosivá, masívna, mierne asymetrická, na ručnom kruhu vyrobená nádoba podunajského typu, zdobená niekoľkými zväzkami vlnoviek. Hrubou vlnovkou zdobená aj vnútorná strana ústia. Nádoba zle vypálená; v. 14,9 cm, Ø ústia 10 cm, max. Ø 12,3 cm, Ø dna 7,1 cm (obr. 37: 15).

3. Gallus g. dom.

4. Sus scrofa dom.

Hrob 22, muž (40-50 rokov), SZ-JV

Obdĺžniková jama (245x80 cm, hĺ. 30 cm), v západnom rohu väčší kruhový zásah - vykrádacia šachta po úroveň dna a v nej ojedinelé rozhádzané ľudské kosti. Z rozrušenej kostry, pôvodne v natiahnutej polohe, na pôvodnom mieste len píšťaly. Medzi rozhádzanými kosťami zlomok železa (1), konča pravej nohy nádoba (2).

1. Fragment železnej tyčinky; dĺ. 3 cm (obr. 37: 16).

2. Tmavosivá súdkovitá nádoba podunajského typu z materiálu obsahujúceho piesok. Zdobená zväzkami vodorovných línií a kolmých vlnoviek. Kolmá vlnovka aj na vnútornej strane ústia, na obvode dna nízka lišta; v. 13,5 cm, Ø ústia 11,2 cm, max. Ø 12,2 cm, Ø dna 7 cm (obr. 37: 17).

Hrob 23, dieťa (9 rokov), infans II, SZ-JV (obr. 21: 5)

Obdĺžniková jama (180x60 cm, hĺ. 15 cm). V strede jamy na rovnom dne kostra s roztláčenou lebkou a s hornými končatinami pozdĺž tela. Konča ľavej ruky krúžok (1), vedľa ľavej stehnovej kosti nôž (2), pod ľavou stehnovou kosťou krúžok (3), konča pravej nohy nádoba (4).

1. Železný krúžok; Ø 4,6 cm (obr. 37: 18).

2. Úzky železný nôž s odlomeným trňom; dĺ. 13,7 cm (obr. 38: 1).

3. Železný krúžok; Ø 5,5 cm (obr. 38: 2).

4. Sivá, miestami tmavosivá hrubostenná nádoba nepravidelného tvaru, vyrobená v rukách. Mierne vyhnuté ústie na okraji presekávané. Na tele hlboko rytá nepravidelná cik-cak línia. Dno nerovné; v. 11,3 cm, Ø ústia 9,8 cm, max. Ø 11,2 cm, Ø dna 7,5 cm (obr. 37: 19).

Hrob 24, ? (dospelý), SZ-JV

Obdĺžniková jama (185x75 cm, hĺ. 45 cm), čiastočne porušená buldozénom. Dobre zachovaná kostra mierne pokrčená - dolné končatiny v kolenách vysunuté doprava.

Ramenné kosti stiahnuté k hrudi, ľavá horná končatina preložená cez panvu. Konča pravej strany hrude kresací kamienok (1).

1. Kresací kamienok - kúsok rádiolaritu (obr. 38: 3).

Hrob 25, muž (dospelý), SZ-JV

Obdĺžniková jama (225x75 cm, hĺ. 45 cm), porušená buldozénom. Silne strávená kostra v natiahnutej polohe s hornými končatinami pozdĺž tela, lebka a časť hrudníka odhrnuté buldozénom. Na ľavej stehnovej kosti nôž (1), konča nôh nádoba (2).

1. Fragment železného noža so širokým ostrím; zach. dĺ. 14,3 cm (obr. 38: 5).

2. Tmavosivá nádoba podunajského typu, vyrobená na pomaly rotujúcom kruhu. Prehnuté ústie, okraj vodorovne zrezaný, so žliabkom na pokrývku. Dno rovné, s okrajovou lištou. Na celej ploche zväzky vodorovných línií; v. 11,5 cm, Ø ústia 9,2 cm, max. Ø 10,5 cm, Ø dna 6,7 cm (obr. 38: 4).

Hrob 26, žena (40-50 rokov), SZ-JV

Plytký hrob na spodku černoze. Obdĺžniková jama (pravdepodobne 210x70 cm, hĺ. 30-35 cm). Slabo zachovaná kostra v natiahnutej polohe so skrčenými hornými končatinami a s roztláčenou lebku. Bez nálezov.

Hrob 27, žena (dospelá), JJV-SSZ

Porušený hrob v černoze. Dbrysy jamy nezistiteľné. Kostra čiastočne zničená. Bez nálezov.

Hrob 28, muž (30-40 rokov), S-J (obr. 21: 6)

Nepravidelná jama (155x90 cm, hĺ. 25 cm) 15 cm pod hrobom 26, horná časť jamy (SV) hranatá. Kostra v skrčenej polohe na ľavom boku, ľavá horná končatina vystretá a natiahnutá ku kolenám, pravá pokrčená a preložená cez panvovú kosť. Pri lebke pracka (1).

1. Obdĺžniková železná pracka s trňom; dĺ. 3 cm, š. 2 cm (obr. 38: 6).

Hrob 29, žena (50-60 rokov), SZ-JV (obr. 21: 4; 31: 4)

Obdĺžniková jama (225x90 cm, hĺ. 70 cm), kolmé steny, rovné dno, pozdĺž oboch dlhších stien tri kolové jamy (Ø 15 cm, hĺ. 10-15 cm), čiastočne zahĺbené i do bočných stien. Na rovnom dne dobre zachovaná kostra v natiahnutej polohe, s ľavou hornou končatinou na panve. Pod lebku dve záušnice (1), na krčných stavcoch retiazka s korálikmi (2), vedľa ľavej panvovej kosti ihelník (3-5), pri ľavej stehnovej kosti nôž (6), na pravej panvovej kosti dva krúžky (7), pri pravej ruke praslen (8), konča nôh nádoba (9), na píšľalách kosti hydiny (10).

1. Dve otvorené bronzové záušnice s valčekovým plechovým záveskom (rozpadnuté); Ø 2,2 cm (obr. 38: 12, 13).

2. Korodovaná železná retiazka s drobnými pastovými korálikmi tvaru makových zrníčok; zliate s nôžkou bronzovej spony (Bügelfibel), zdobenou vruborezom (obr. 38: 11, 15).

3.-5. Poškodený prehnutý nezdobený kostený ihelník so stopami železného a bronzového kovania; dĺ. 9,4 cm (obr. 38: 9).

6. Zlomky železného noža (stratené).

7. Dva železné krúžky; Ø 3,1 a 3,3 cm (obr. 38: 7, 8).

8. Tmavosivý dvojkonický praslen z plavej hliny, zdobený jemnými vodorovnými ryhami; v. 2,2 cm, max. Ø 3,2 cm (obr. 38: 14).

9. Tmavosivá dobre vypálená nádoba, nezdobená, vyrobená v rukách z plaveného materiálu, dno rovné; v. 14,4 cm, Ø ústia 11,4 cm, max. Ø 13,2 cm, Ø dna 8 cm (obr. 38: 10).

10. Gallus g. dom.

Hrob 30, muž (40-50 rokov), SZ-JV (obr. 22: 1)

Obdĺžniková jama (235x90 cm, hĺ. 60 cm). Pri oboch kratších stenách vyhlbené priehlbne (15-20 cm) cez celú šírku jamy v dĺ. 40 a 45 cm, v nich pri rohoch jamy kolové jamky (hĺ. 25-30 cm). V pravej polovici jamy v natiahnutej polohe dosť dobre zachovaná kostra s hornými končatinami pozdĺž tela. Pri pravej panvovej kosti pracka (1), pod pravou stehnovou kosťou nôž (2), pod pravou panvovou kosťou kresadlo (3) a kresací kamienok (4), vľavo od ľavej píšľaly nádoba (5), na pravej píšľale kosti hydiny (6) a zvieracie kosti (7).

1. Mierne trapézovitá železná pracka s trňom; dĺ. 4 cm, š. 3,6 cm (obr. 38: 20).

2. Železný nôž s odsadeným trňom a odlomeným hrotom; zach. dĺ. 12,5 cm, š. ostia 1,3 cm (obr. 38: 17).

3. Lýrovité železné kresadlo s jedným ramenom kratším; dĺ. 8,1 cm, v. 3,1 cm (obr. 38: 16).

4. Kremencový kresací kamienok (obr. 38: 18).

5. Imavošedá hrubostenná stlačená baňatá nádoba, vyrobená v rukách z plavej hliny, dobre vypálená; v. 11,2 cm, Ø ústia 11,1 cm, max. Ø 12,9 cm, Ø dna 6,9 cm (obr. 38: 19).

6. Gallus g. dom.

7. Bos taurus L.; Ovis aries L.

Hrob 31, os jamy SZ-JV

Obdĺžniková jama (180x90 cm, hĺ. 55 cm). Kostra sa nezachovala. Na dne jamy na užšej juhovýchodnej strane črepy (1).

1. Črepy z hornej časti súdkovitého nezdobeného hrnca, vytočeného na pomaly rotujúcom kruhu (obr. 38: 21).

Hrob 32, žena (dospelá), SZ-JV

Obdĺžniková jama (190x65 cm, hĺ. 35 cm) pod černozemou. Dosť dobre zachovaná kostra v natiahnutej polohe, horné končatiny odtiahnuté od tela. Bez nálezov.

Hrob 33, dieťa (2-3 roky), SSZ-JJV

Obdĺžniková jama (110x55 cm, hĺ. 45 cm) tesne pri hrobe 23. Kostra v natiahnutej polohe, temer strávená, zachovaná lebka a kúsky dlhých kostí. Pod lebkou záušnica (1), konča ľavej nohy nádoba (2).

1. Poškodená otvorená záušnica z bronzového drôtu; Ø 2,3 cm (obr. 38: 22).

2. Masívna nezdobená sivá nádoba z plaveného materiálu, hnetená v rukách, rovné dno; v. 7,3 cm, Ø ústia 6,5 cm, max. Ø 7,3 cm, Ø dna 6 cm (obr. 38: 23).

Hrob 34, žena (30-40 rokov), SZZ-JVV

Obdĺžniková jama (240x75 cm, hĺ. 65 cm), v hĺ. 45 cm stupňovite skrátená (185x75 cm). Zachovalá kostra v natiahnutej polohe, s pritiahnutými hornými končatinami, s pravou preloženou cez panvu. Konča nôh v hĺ. 45 cm na rozhraní stupňovite skrátenej jamy nádoba (1).

1. Bledohnedý nepravidelný súdkovitý hrnček s výlevkou, nezdobený, vyrobený v rukách z materiálu s prímесou zrníek piesku, dno odsadené; v. 9,9 cm, Ø ústia 7,5 cm, max. Ø 8,9 cm, Ø dna 7,1 cm (obr. 38: 24).

Hrob 35, muž (40-50 rokov), SZ-JV (obr. 22: 2)

Hrob zahĺbený pod hrobmi 26 a 28, obrysy jám sa čiastočne kryli. Obdĺžniková jama (200x60-40 cm, hĺ. 55 cm). Zle zachovaná kostra v natiahnutej polohe, s hornými končatinami pozdĺž tela. Na ľavej strane hrudníka zlomky pracky (1), pri ľavej panvovej kosti krúžok (2) a nôž (3), pri ľavej stehnovej kosti a ľavej ruke

kresadlo a zlomok železa (4) a kresací kamienok (5), medzi ľavou stehnovou kosťou a ľavou rukou krúžok (6).

1. Zlomky železnej pracky s prehnutými bokmi, bez trňa; dĺ. 4,5 cm (obr. 38: 26).

2. Železný krúžok; Ø 5,2 cm, hr. tyčinky 0,3 cm (obr. 38: 27).

3. Železný nôž s rovným chrbtom, vykrojenou čepeľou a výstupkom na rozhraní čepele a držadla; dĺ. 15,5 cm (obr. 38: 31).

4. Fragmenty železného lýrovitého kresadla s vysokými ramenami (obr. 38: 25, 29).

5. Kresací kamienok (obr. 38: 30).

6. Železný krúžok; Ø 5,2 cm, hr. tyčinky 0,3 cm (obr. 38: 28).

Hrob 36, muž (dospelý), SZ-JV (obr. 22: 3)

Obrysy jamy (pravdepodobne 200x65 cm, hĺ. 55 cm) splývali s hrobmi 36, 37 a 38 a navzájom sa rušili. Zachovalá kostra v natiahnutej polohe, pravá horná končatina pozdĺž tela, ľavá v lakti vysunutá mierne doľava. Lebka chýba (lebka vpravo od kostry patrí k hrobu 37 alebo 38). Pri ľavom lakti krúžok v zlomkoch (1), na ľavej panvovej kosti pracka v zlomkoch (2), pri ľavej panvovej kosti zlomky kresadla a rádiolaritové úlomky (3), konča pravej panvovej kosti železné úlomky (4), na pravej lakťovej kosti kremencové a rádiolaritové zlomky (5).

1. Železný krúžok v zlomkoch; Ø 4,2 cm, hr. 0,4 cm (obr. 39: 3).

2. Obdĺžniková železná pracka s prehnutými bočnými ramenami; dĺ. 4,8 cm (obr. 39: 2).

3. Amorfné železné zlomky z kresadla a zlomky rádiolaritu (obr. 39: 4).

4. Pásikové a lunicové železné zlomky (obr. 39: 5-7).

5. Osem rádiolaritových a kremencových kamienkov (obr. 39: 1).

Hrob 37, muž (40-50 rokov), SZ-JV

Jama sa črtala iba čiastočne, rozpozriteľná až na dne (245x80 cm, hĺ. 85 cm), ľavá stena splývala s jamou hrobu 36. Z porušenej dobre zachovanej kostry nájdené len krčné stavce s lebkou a časť dolných končatín, ostatné kosti vybraté pri výkope jamy pre mladší hrob 36 v superpozícii. Bez nálezov.

Hrob 38, ? (dospelý), SZ-JV

Jama sa nerysovala, porušená hrobmi 36 a 37, hĺ. 55-60 cm. V pôvodnej polohe z kostry na dne zachovaná ľavá strana hrudníka, ľavá horná končatina, krčné a hrudné stavce. Bez nálezov.

Hrob 39, žena (40-50 rokov), SZ-JV (obr. 22: 4)

Obdĺžniková jama (200x110 cm, hĺ. 35 cm) v superpozícii nad hrobom 40. Východná štvrtina jamy narušená. Zachovalá kostra v natiahnutej polohe, lebka obrátená k pravému plecu, obe horné končatiny od tela odtiahnuté, v lakťoch zohnuté, novodobým zásahom obe stehnové kosti v hornej tretine preseknuté a dolné končatiny odstránené. V zásype jamy 20 cm nad dnom pri čelnej (SZ) stene praslen (1).

1. Dvojkónický bleďo- i tmavohnedý praslen z plavenej hlíny, vyleštený; v. 2,2 cm, Ø 2,7 cm (obr. 39: 8).

Hrob 40, žena (30-40 rokov), SZ-JV (obr. 22: 5; 31: 5)

Obdĺžniková jama (200x75 cm, hĺ. 75 cm) pod hrobom 39, porušená novovekým zásahom, preseknutá po celej šírke a v dĺžke 55 cm od konca jamy. Kostra v natiahnutej polohe s hornými končatinami pozdĺž tela, novovekým zásahom kosti od kolien dolu odrezané a odstránené. Vedľa lebky dve záušnice (1), okolo krčných stavcov korálik (2), na ľavej panvovej kosti praslen (3).

1. Dve otvorené bronzové drôtené záušnice; Ø 1,8 a 1,5 cm (obr. 39: 9, 10).

2. Náhrdelník zo 16 dutých bronzových korálikov, zložených z dvoch polgúľ; Ø 1 cm (obr. 39: 12, 13).

3. Mierne dvojkónický hlinený praslen s priehlbňou na obidvoch stranách, zdobený striedajúcimi sa ryhami; v. 1,2 cm, Ø 2,7 cm (obr. 39: 11).

Hrob 41, muž, juvenis (18-20 rokov), SZ-JV (obr. 22: 6)

Obdĺžniková jama (200x60 cm, hĺ. cca 30 cm). Dobre zachovaná kostra v natiahnutej polohe s hornými končatinami pozdĺž tela. Bez nálezov.

Hrob 42, muž (60 rokov), SZ-JV

Obdĺžniková jama (225x80 cm, hĺ. 120 cm). Značne strávená kostra v natiahnutej polohe. Medzi ľavou panvovou kosťou a hornou končatinou nôž (1), pri ľavej ramennej kosti nádoba (2).

1. Železný nôž s odsadeným držadlom, rovným chrbtom a vykrojeným ostrím; dĺ. 17,2 cm (obr. 39: 14).

2. Tmavosivý súdkovitý hrniec podunajského typu so šikmo skrojeným okrajom, zhotovený na pomaly rotujúcom kruhu, stredne dobre vypálený, zdobený dvoma pásmi vlnoviek; v. 11,9 cm, Ø ústia 10,6 cm, max. Ø 11 cm, Ø dna 6,1 cm (obr. 39: 15).

Hrob 43, os hrobu SZ-JV

Obdĺžniková jama (130x80 cm, hĺ. 45 cm). Kostra sa nezachovala. V miestach konča nôh pri kratšej juhovýchodnej stene na dne zlomky noža? (1) a vedľa nádoba (2).

1. Železný zlomok tvaru noža alebo kosáka, s jednou hranou zosilnenou, druhou jednostranne zaostrenou; dĺ. 6 cm, v. 2 cm (obr. 39: 16).

2. Štíhla tenkostenná, bledohnedá, mierne dvojkónická nádoba, vyrobená v ruke z plavenej hliny, dobre vypálená; v. 11,1 cm, Ø ústia 7,5 cm, max. Ø 8,3 cm, Ø dna 6 cm (obr. 39: 17).

Hrob 44, muž (20-30 rokov), SZ-JV (obr. 23: 2; 31: 6)

Obdĺžniková jama (240x80 cm, hĺ. 90 cm). Dobre zachovaná kostra v natiahnutej polohe, s hornými končatinami pozdĺž tela. Po stranách lebky dve záušnice (1), okolo krčných stavcov koráliky (2), medzi stehnovými kosťami nákončie (3), vľavo pri ramennej kosti strela (4), na bedrových stavcoch pracka (5), pri pravom lakti krúžok (6), v pravej ruke nôž - dýka (7), pri pravej panvovej kosti kresadlo (8) a kresací kamienok (9), pri pravej nohe nádoba (10), konča ľavej nohy kosti hydiny (11) a zvieracie kosti (12).

1. Dve otvorené náušnice z tenkého bronzového drôtu, jeden koniec useknutý, druhý ostrý; Ø 2,6 cm (obr. 39: 20, 21).

2. Koráliky z dvojitého dutých bronzových guľôčok; Ø 0,6 cm (obr. 39: 22).

3. Jednostranné bronzové prelamované jazykovité nákončie; dĺ. 6,1 cm, š. 1,5 cm (obr. 39: 25).

4. Korodovaná železná romboidná strela s trňom; dĺ. 8,4 cm, š. listu 2 cm (obr. 39: 18).

5. Železná obdĺžniková pracka s trňom, v zlomkoch; dĺ. 3,7 cm (obr. 39: 23).

6. Poškodený železný krúžok; Ø 3,9 cm, hr. 0,4 cm (obr. 39: 19).

7. Železná dýka s trňom; zach. dĺ. 21 cm (obr. 39: 28).

8. Železné lýrovité kresadlo s krátkymi ramenami; dĺ. 6,8 cm (obr. 39: 24).

9. Rádiolaritový kresací kamienok (obr. 39: 26).

10. Na kruhu vytočená hrubostenná dvojkónická nádoba podunajského typu, tmavosivá, miestami hnedá, z plavenej hliny zmiešanej so zrnkami piesku. Pod hrdlom

stopy formovacieho drierka. Výzdoba striedačúcimi sa pásmi vodorovných línií a vlnoviek; vlnovka aj na vnútornej strane ústia; v. 14,5 cm, Ø ústia 10,8 cm, max. Ø 14,5 cm, Ø dna 7 cm (obr. 39: 27).

11. Gallus g. dom.

12. Bos taurus L.; Ovis aries L.

Hrob 45, žena (40-50 rokov), SZ-JV

Obdĺžniková jama (150x68 cm, hĺ. 120 cm), 20 cm nad dnom zúžená a skrátaná stupňom (140x50 cm), spodná časť jamy korytovite vyhlbená (šikmé steny, nerovné dno). Z úplne rozhádzanej kostry sústredené vo východnej časti jamy lebka, sánka, pravá ramenná kosť, stehnové kosti. Bez nálezov.

Hrob 46, žena (40-50 rokov), SZ-JV (obr. 23: 1)

Obdĺžniková jama (215x75 cm, hĺ. 120 cm), pri oboch kratších stenách priehlbne, pri hlave v dĺ. 50 cm (hĺ. 13 cm), pri nohách v dĺ. 40 cm (hĺ. 5 cm), pozdĺž dlhších stien tri kolové jamky pri pravej a dve pri ľavej stene (hĺ. 5-18 cm), čiastočne vyhlbené do steny. Dobre zachovaná kostra v natiahnutej polohe, ľavá horná končatina položená na panve. Po stranách lebky záušnice (1a, 1b, 2a, 2b), okolo krku koráliky (3), na pravej panvovej kosti dva nože (4, 5), na pravom kolene zvieracie kosti (6).

1a, 1b. Dve poškodené strieborné hviezdicovité záušnice, v strede bočného a na konci dolného oblúka žaluďovité bubienky. Hviezdicovité závesky tvoria dve duté polguľôčky s granulovanou výzdobou; dĺ. záušnice 6,5 cm, Ø krúžku 3 cm, veľkosť závesku 3,5 cm (obr. 40: 3, 4).

2a, 2b. Dve bronzové záušnice - otvorené krúžky s veľkými dutými guľkami, pripevnenými priamo na oblúk; dĺ. záušnice 3,8 cm, Ø 2,4 cm (obr. 40: 2a, 2b).

3. Náhrdelník zo 42 dvojdielných dutých strieborných guľiek s Ø 0,5-1 cm so zachovanou konopnou nitkou (obr. 40: 1a). Sklené koráliky - 28 kusov, z toho 2 kubooktaedrické, 1 valcovitý - všetky modré, 1 polygonálny zelený, 18 malých dvojkónických - čiernych a bledozelených, 5 guľôčkových a valcovitých, 1 perleťový (obr. 40: 1b).

4. Železný nôž s odlomeným trňom; dĺ. 13 cm (obr. 40: 5).

5. Železný nôž s odsadeným trňom; dĺ. 11,8 cm (obr. 40: 6).

6. Ovis aries L.

Hrob 47, jazdecký, muž (40-50 rokov), SZ-JV (obr. 23: 3; 32: 1, 2)

Obdĺžniková jama (230x130 cm, hĺ. 75 cm), kolmé steny, rovné dno. Na pravej strane jamy zachovalá kostra jazdca (pomerné vysokej postavy) v natiahnutej polohe s hornými končatinami pozdĺž tela. Na ľavej strane jamy slabšie zachovaná kostra koňa. Na bedrových stavcoch pracka (1), pri panvových kostiach ďalšia (2), v pravej ruke nôž (3), vľavo pri ľavej ramennej kosti kopijs (4), v pysku koňa uzda (5), na pravej strane koňa dva strmene (6), pod rebrami pracka (7), konča pravej nohy jazdca nádoba (8), pri pravom kolene kosti hydiny a zvieracie kosti (9).

1. Obdĺžniková železná pracka s trňom; dĺ. 5,1 cm, š. 3,6 cm (obr. 40: 13).

2. Obdĺžniková železná pracka s prehnutými bokmi; dĺ. 5,4 cm, š. 2,7 cm (obr. 40: 15).

3. Železný nôž s rovným chrbtom a so schodíkovite odsadeným držadlom; dĺ. 14,7 cm (obr. 40: 7).

4. Listovitý hrot železnej kopijs s tuľajkou, korodovaný; dĺ. 29,7 cm, dĺ. tuľajky 11 cm (obr. 40: 8).

5. Jednoduchá dvojdielna železná uzda, ukončená krúžkami; dĺ. 18,5 cm (obr. 40: 9).

6. Dva značne poškodené železné strmene: Strmeň s obdĺžnikovým zachycovačom pre remeň, ktorý je krčkom spojený s okrúhlym stúpadlom. Ramená stúpadla hrane-
né, spodná časť roztepaná, s pozdĺžnym stredovým rebrom; v. 15,5 cm, š. 10,6 cm
(obr. 40: 11). Fragment strmeňa, z ktorého chýba zachycovač (pútko) na remeň.
Ramená stúpadla hrane-
né, široko roztepané, spodná časť s pozdĺžnym rebrom v stre-
de; Ø 13,5 cm, š. stúpadla 3,3 cm (obr. 40: 12).

7. Obdĺžniková železná pracka z konského postroja; dĺ. 5 cm, š. 3,5 cm
(obr. 40: 14).

8. Imavosivá až čierna nádoba, vyrobená na rýchlo rotujúcom kruhu z plave-
nej hliny. Dobre vypálená, dvojkónická s vytiahnutým ústím. Na vnútornej strane
ústia žliabok pre pokrývku. Pod hrdlom zväzok vodorovných línií; v. 14 cm, Ø ús-
tia 10,4 cm, Ø dna 6 cm (obr. 40: 10).

9. Gallus g. dom.; Ovis aries L.

Equus caballus L. (3,5-4 roky).

Hrob 48, ?, SZ-JV

Obdĺžniková jama (200x70 cm, hĺ. 55 cm). Slabo zachovaná kostra v natiahnu-
tej polohe, pravá horná končatina v lakti ohnutá a preložená cez pravú stranu
panvy, dolné končatiny v kolenách mierne pokrčené a vysunuté doprava, lebka ulo-
žená na ľavej lícnej kosti. Na pravej strane hrudníka nôž (1), pri ľavej panvo-
vej kosti zlomky pracky (2).

1. Fragment železného noža s odsadeným trňom; dĺ. 9,2 cm (obr. 41: 1).

2. Trapézovitá železná pracka s trňom, v zlomkoch; dĺ. 2,9 cm, š. 2,4 cm
(obr. 41: 2).

Hrob 49, ? (juvenis), SZ-JV (obr. 23: 6; 32: 3)

Obdĺžniková jama (240x65-75 cm, hĺ. 75 cm), pri hlave o niečo rozšírená, po-
rušená hrobom 50. Na dne v neporušenej časti v pôvodnej polohe zvyšky dolných
končatín, ostatné kosti odstránené pri hĺbení jamy hrobu 50. V zásype v hĺ. 40 cm
praslen (1), konča pravej nohy nádoba (2); konča ľavej nohy kosti hydiny (3)
a pri nich zvieracie kosti (4).

1. Plochý tehlovočervený praslen z hliny s obsahom piesku; Ø 4,3 cm, v. 1,8 cm
(obr. 41: 4).

2. Žltá, miestami hnedá, nezdobená nádoba s nerovným povrchom a odsadeným
dnom, hnetená v rukách; v. 11,2 cm, Ø ústia 9,5 cm, max. Ø 10,1 cm, Ø dna 8 cm
(obr. 41: 3).

3. Gallus g. dom.

4. Sus scrofa dom.

Hrob 50, muž (50-60 rokov), SZ-JV (obr. 23: 6; 32: 3)

Obdĺžniková jama (210x65 cm, hĺ. 115 cm) sa rysovala v hĺ. 75 cm - t. j. pod
úroveň dna hrobu 49, do ktorého bola vyhlíbená. Dobre zachovaná kostra v natiah-
nutej polohe, lebka poklesnutá pri pravom pleci. Konča nôh lebečné kosti patriace
do hrobu 49. Pri pravej panvovej kosti pracka (1), konča ľavej ruky železný pred-
met (2) a dva krúžky (3, 4), vľavo od ľavej stehnovej kosti dýka (5), pri ľavej
stehnovej kosti kresadlo (6) a kresací kamienok (7), konča ľavej nohy nádoba (8).

1. Obdĺžniková železná pracka s trňom; dĺ. 3,9 cm, š. 2,6 cm (obr. 41: 6).

2. Amorfný železný predmet so zvyškami bronzu (obr. 41: 8).

3, 4. Dva železné krúžky; Ø 4 a 4,6 cm (obr. 41: 9, 10).

5. Železná dýka s odlomeným hrotom a s mierne odsadeným držadlom; dĺ. 17,7 cm
(obr. 41: 12).

6. Železné kresadlo tvaru tyčinky; dĺ. 10 cm (obr. 41: 5).

7. Kresací kamienok z kremenca (obr. 41: 11).

8. Tmavosivá súdkovitá hrubostenná nádoba podunajského typu z hliny s prímесou piesku, dobre vypálená, vyrobená na pomaly rotujúcom kruhu, okraj mierne skrojený, dno rovné, s obvodovou lištou. Zdobená na vnútornej strane ústia vlnovkou, na ramenách dvoma zväzkami vlnoviek a dvoma pásmi líníí; v. 13,4 cm, Ø ústia 10,3 cm, max. Ø 12,6 cm, Ø dna 7,7 cm (obr. 41: 7).

Hrob 51, žena (dospelá), SZ-JV

Obdĺžniková jama (165x60 cm, hĺ. 75 cm), vyhlíbená v severnej časti do staršieho hrobu 52. Zachovalá kostra v natiahnutej polohe, trochu posunutá doľava (aj lebka), obe horné končatiny pokrčené, ľavá položená na hrudník, pravá v lakti vysunutá doprava. Do prsnej kosti vbodnutá ihla (1).

1. Železná ihla - hrot; dĺ. 2,5 cm (obr. 41: 13, 14).

Hrob 52, žena (40-50 rokov), SZ-JV

Obdĺžniková jama (180x55 cm, hĺ. 100 cm), kolmé steny, rovné dno. Hrob čiastočne pod hrobom 51. Zachovalá kostra v natiahnutej polohe s hornými končatinami pozdĺž tela. Bez nálezov.

Hrob 53, ?, juvenis (17-18 rokov), SZ-JV (obr. 23: 5)

Obdĺžniková jama (215x75-85 cm, hĺ. 35 cm) s tmavým zásypom (černozem), pri hlave o 10 cm širšia. Dobre zachovaná kostra v natiahnutej polohe s hornými končatinami pozdĺž tela, s ľavou položenou cez panvovú kosť. V pravej ruke nôž (1), medzi panvovými kosťami pracka (2).

1. Fragment čepele železného noža bez trňa; dĺ. 8,2 cm, š. 1,1 cm (obr. 41: 15).

2. Obdĺžniková železná pracka so zaoblenými rohmi a s trňom; dĺ. 3,5 cm, š. 2,7 cm (obr. 41: 16).

Hrob 54, žena? (50-60 rokov), SZ-JV (obr. 23: 4)

Obdĺžniková jama (240x120 cm, hĺ. 115 cm), pri nohách o niečo užšia, v hĺ. 80 cm stupňovite na oboch užších stranách zúžená (240x95 cm). Zachovalá kostra v natiahnutej polohe, lebka posunutá medzi pleciami. Na pravej panvovej kosti nôž (1), vľavo od ľavého chodidla dve zvieracie kosti (2).

1. Železný nôž s úzkou čepeľou a odsadeným trňom; dĺ. 12,2 cm, š. 1,1 cm, dĺ. trňa 4 cm (obr. 41: 17).

2. *Bos taurus* L.; *Ovis aries* L.

Hrob 55, žena (50-60 rokov), SZ-JV (obr. 24: 2; 32: 4)

Obdĺžniková jama (220x80 cm, hĺ. 70 cm). Na dne porušená kostra v natiahnutej polohe, s hornými končatinami pozdĺž tela, s lebkou premiestnenou pri ľavej stehnovej kosti, iba sánka v pôvodnej polohe pri krčných stavcoch. Konča ľavej ruky železný zlomok (1).

1. Fragment asi železného krúžku; dĺ. 2,7 cm (obr. 41: 18).

Hrob 56, žena? (dospelá), SZ-JV

Obdĺžniková jama (190x55 cm, hĺ. 45-50 cm). Značne strávená kostra v natiahnutej polohe. Na ľavej strane lebky záušnica (1), okolo krku koráliky (2), konča ľavej ruky nôž (3).

1. Bronzová drôtená záušnica so stopami po závesku; Ø 2,1 cm (obr. 41: 19).

2. Sedem menších i väčších sklenených a perleťových korálikov, valčekových a tvaru padajúcej kvapky (obr. 41: 20).

3. Korodovaný železný nôž s úzkou čepeľou a dlhým trňom; dĺ. 13,5 cm, dĺ. trňa 5 cm (obr. 41: 21).

Hrob 57, muž (30-40 rokov), SZ-JV (obr. 24: 1; 32: 5)

Obdĺžniková jama (240x80 cm, hĺ. 85 cm), kolmé steny a rovné dno, s rozpoznateľným zásahom. Vykradnutím porušená kostra pôvodne v natiahnutej polohe. Konča pravej ruky nôž (1), pri ľavom kolene objímka (2), konča nôh nádoba (3), vľavo od nôh pri stene hrobu kosti hydiny (4) a zvieracia kosť (5).

1. Silne korodovaný železný nôž s odlomeným trňom; dĺ. 8,9 cm (obr. 41: 24).
2. Otvorená štvorcová železná objímka; Ø 1,9 cm, š. 0,9 cm (obr. 41: 22).
3. Tenkostenná tmavosivá nezdobená nádoba, vyrobená v rukách z hlíny s prímесou piesku. Okraj vodorovne zrezaný. Dno rovné; v. 12,1 cm, Ø ústia 10,4 cm, max. Ø 11,5 cm, Ø dna 6,3 cm (obr. 41: 23).
4. Gallus g. dom.
5. Ovis aries.

Hrob 58, ?, juvenis (18-20 rokov), SZ-JV (obr. 32: 6)

Obdĺžniková jama (260x110 cm, hĺ. 70 cm) s pomerne tmavým zásypom. Rozrušená kostra pôvodne v natiahnutej polohe. Stehnová kosť spojená s píšťalou v sekundárnej polohe svedčí o zásahu ešte pred rozpadom väziva kostry. V spodnej časti jamy praslen (1), vpravo od pravej nohy veľká zvieracia kosť (2).

1. Bledohnedý dvojkónický praslen, vytočený na kruhu z jemne plavenej hlíny, zdobený na obidvoch koncoch zväzkami tenkých vodorovných línií; v. 2,4 cm, Ø 3 cm (obr. 41: 25a).

2. Bos taurus L.

Hrob 59, žena (30-40 rokov), SZ-JV (obr. 24: 3)

Obdĺžniková jama (220x90 cm, hĺ. 45 cm), kolmé steny a rovné dno, v rohoch štyri kolové jamy (hĺ. 10-15 cm), čiastočne zapustené do stien. Kostra v natiahnutej polohe s hornými končatinami pozdĺž tela. Po stranách lebky dve záušnice (1), v strede panvy pracka (2), konča nôh nádoba (3), konča ľavej nohy kosti hydiny (4), vľavo od ľavého členka zvieracia kosť (5).

1. Dve otvorené krúžkové bronzové záušnice z hraneného drôtu so skleným guľôčkovým príveskom, na jednej prívesok chýba; Ø 2,5 a 2,3 cm (obr. 41: 27, 28).
2. Obdĺžniková železná pracka s trňom; dĺ. 3,9 cm, š. 2,6 cm (obr. 41: 29).
3. Tmavosivá masívna súdkovitá nádoba podunajského typu, vyrobená na pomaly rotujúcom kruhu, s mierne asymetrickým ústím, so šikmo skrojeným okrajom, zdobená zväzkami vlnoviek. Vlnovka aj na vnútornej strane ústia; v. 12,8 cm, Ø ústia 9,9 cm, max. Ø 11,7 cm, Ø dna 7,5 cm (obr. 41: 26).

4. Gallus g. dom.

5. Bos taurus L.

Hrob 60, muž (40-50 rokov), SZ-JV (obr. 29: 8)

Obdĺžniková jama (150x65 cm, hĺ. 45 cm). Kostra v prísne skrčenej polohe, uložená na pravom boku, pravá horná končatina v lakti skrčená, dlaňou pod lebku, ľavá pokrčená miernejšie, dlaňou položená na kolenách. Bez nálezov.

Hrob 61, ?, juvenis (14-15 rokov), SZ-JV (obr. 24: 4)

Obdĺžniková jama (200x60 cm, hĺ. 45 cm). Kostra v natiahnutej polohe, ľavá horná končatina preložená cez panvovú kosť. Pri ľavom členku strela v zlomkoch (1), na ľavej ramennej kosti pracka (2), konča pravej nohy nádoba (3).

1. Železná strela so spiatočnými krídelkami a s tuľajkou; dĺ. 9 cm, Ø tuľajky 1 cm (obr. 41: 30).
2. Fragment obdĺžnikovej železnej pracky s trňom; dĺ. 3 cm (obr. 41: 31).

3. Tmavosivá, dobre vypálená nádoba podunajského typu, vyrobená na pomaly rotujúcom kruhu, s vyhnutým okrajom, zdobená na vnútornej strane ústia vlnovkou a na tele vodorovným zväzkom línií medzi dvoma zväzkami vlnoviek; v. 15,8 cm, Ø ústia 11,5 cm, max. Ø 13,5 cm, Ø dna 7,5 cm (obr. 41: 32).

Hrob 62, muž (50-60 rokov), SZ-JV (obr. 24: 5; 33: 1)

Obdĺžniková jama (240x100 cm, hĺ. 95 cm), obe steny zošikmené (na dne 240x70 cm). Na oboch dlhších stenách po dvoch kolových jamách, od rohov vzdialených 35-50 cm (Ø cca 20-30 cm). Zachovalá kostra v natiahnutej polohe, ľavá horná končatina preložená cez ľavú stranu panvy. Na pochovanie v obale naznačuje tesné priloženie horných končatín k trupu. Pri pravej panvovej kosti pracka (1), na pravej panvovej kosti zlomok dýky (2), konča pravej ruky železná zlomky (3), pozdĺž pravej stehrovej kosti kopija hrotom nadol (4), pri ľavom členku železná zlomky (5) a koštený predmet (6), konča nôh nádoba (7), medzi členkami zvieracia kosť (8).

1. Obdĺžniková železná pracka s trňom; dĺ. 3,7 cm, š. 3 cm (obr. 42: 6).

2. Fragmenty korodovanej železnej dýky bez trňa; zach. dĺ. 20 cm (obr. 42: 1).

3. Fragment železného predmetu rámovej konštrukcie; zach. dĺ. 5,1 cm (obr. 42: 7).

4. Železná kopija s čiastočne hraneným hrotom a rozšírenou tuľajkou, ukončenou zosilneným prstencom, a so zvyškom drevenej násady; zach. dĺ. 20 cm, dĺ. násady 1,5 cm, Ø tuľajky 2,5 cm (obr. 42: 3).

5. Železná zlomky (obr. 42: 2).

6. Tenká dlhá opracovaná dutá kosť, zlomená (obr. 42: 4).

7. Stlačená symetrická baňatá tmavosivá nádoba, tenkostenná, vyrobená v rukách z plavej hliny s prímiesou piesku, nezdobená; v. 12,4 cm, Ø ústia 11,2 cm, max. Ø 12,9 cm, Ø dna 7,8 cm (obr. 42: 5).

8. *Ovis aries* L.

Hrob 63, žena? (50-60 rokov), SZ-JV

Jama (cca 190-210x65 cm, hĺ. 50 cm) sa prekrývala s hrobom 64 (zásyp hrobu 63 tmavší). Kostra v natiahnutej polohe, pravá horná končatina položená na pravej panvovej kosti, ľavá pozdĺž tela. Pri pravom pleci krúžok (1), medzi píštalami kosti hydiny (2).

1. Otvorený bronzový krúžok; Ø 2,5 cm (obr. 42: 8).

2. *Gallus g. dom.*

Hrob 64, žena (50-60 rokov), SZ-JV

Jama (cca 200x80 cm, hĺ. 55 cm) sa prekrývala s hrobom 63, obrysy nejasné. Poškodená, veľmi strávená kostra, pôvodne v natiahnutej polohe s hornými končatinami pozdĺž tela. Konča ľavej nohy nádoba (1).

1. Bledosivá nezdobená, čiastočne asymetrická nádoba, tenkostenná, vyrobená v rukách z plavej hliny s prímiesou piesku. Dno rovné; v. 10,8 cm, Ø ústia 10,2 cm, max. Ø 10,4 cm, Ø dna 6,5 cm (obr. 42: 9).

Hrob 65, muž (50-60 rokov), SZ-JV (obr. 24: 6)

Obdĺžniková jama (245x80 cm, hĺ. 60 cm). Zachovalá natiahnutá kostra uložená na pravom boku, s pravou hornou končatinou pod hrudníkom. Na dne jamy cca 20 cm od západnej steny (užšej) parohový predmet (1), za panvou nôž (2), pod lebku krúžok (3), vpravo od lebky kosti hydiny (4).

1. Oblúkovite prehnutý dutý, hladký, hrotitý parohový predmet, nad odrezanou bázou s dvoma dierkami proti sebe; dĺ. 15,9 cm, Ø bázy 2,3 cm (obr. 42: 11).

2. Železný nôž s odlomeným trňom; dĺ. 17,2 cm (obr. 42: 10).

3. Železný krúžok; Ø 4,6 cm (obr. 42: 12).

4. Gallus g. dom.

Hrob 66, žena (30-40 rokov), SZ-JV

Obdĺžniková jama (210x75 cm, hĺ. 55 cm). Slabo zachovaná kostra v natiahnutej polohe, posunutá k pravej strane hrobu, lebka v ľavej polovici jamy. Pod lebku dve záušnice (1), okolo krku koráliky (2), pri pravom lakti kosti hydiny (3).

1. Dve drôtené bronzové krúžkovité záušnice s jednoduchým skleným guľôčkovým príveskom; v. 3,5 a 2,8 cm (obr. 42: 13, 14).

2. Desiat sklených a perleťových korálikov tvaru padajúcej kvapky a štyri malé sklené guľôčky (obr. 42: 15).

3. Gallus g. dom.

Hrob 67, žena (30-40 rokov), ZSZ-VJV

Obdĺžniková jama (200x75 cm, hĺ. 120-150 cm), východným rohom zasahujúca pod mladší hrob 51. Dobre zachovaná kostra v natiahnutej polohe, ľavá horná končatina mierne odsunutá od tela, pravá pozdĺž tela. Bez nálezov.

Hrob 68, dvojhrob: 68a - žena (20-30 rokov), 68b - infans (1 rok), SZ-JV (obr. 25: 1; 33: 2)

Obdĺžniková jama (180x75-85 cm, hĺ. 65 cm), pri hlave širšia ako pri nohách, v severozápadnej časti narušená hrobom 69. 68a - Dobre zachovaná kostra ženy v natiahnutej polohe, ľavá horná končatina v lakti vysunutá doľava, pravá mierne od tela odsunutá. 68b - Vpravo pri nohách ženy natiahnutá zle zachovaná kostra dieťaťa s hornými končatinami pozdĺž tela. Bez nálezov.

Hrob 69, ?, juvenis (10 rokov), SZ-JV

Lichobežníková jama (225x85x115 cm, hĺ. 45 cm), prekrývajúca hroby 70 a 71. Kostra vystretá na chrbte, horná časť spolu s lebku vysunutá doľava, ľavá horná končatina v lakti zohnutá smerom k lebke, ľavé predlaktie chýba. Bez nálezov.

Hrob 70, muž? (30-40 rokov), SZ-JV (obr. 29: 4; 33: 3)

Obrysy jamy neznáme. Hrob sa rysoval po odkrytí hrobu 69. V hĺ. 100 cm skrčenec, uložený na ľavom boku, kolená pokrčené, ľavé o niečo menej, horné končatiny v lakti skrčené, ľavá položená na lebku, pravá pred tvár. Bez nálezov.

Hrob 71, žena (30-40 rokov), SZ-JV (obr. 29: 2; 33: 4)

Obdĺžniková jama (160x70 cm, hĺ. 105-115 cm). Na dne kostra v skrčenej polohe na ľavom boku, lebka na ľavej strane, horné končatiny v lakťoch skrčené a uložené pred tvár, dolné končatiny v kolenách pokrčené. Bez nálezov.

Hrob 72, ?, juvenis (14-20 rokov), ZSZ-VJV

Obdĺžniková jama (?x45 cm, hĺ. 70 cm), porušená mladším hrobom 73. Porušená kostra, v zachovanej časti jamy kosti dolných končatín s kolenami mierne vysunutými doprava. Bez nálezov.

Hrob 73, žena? (50-60 rokov), SZ-JV

Obdĺžniková jama (220x80 cm, hĺ. 115 cm) rezala starší hrob 72. Slabo zachovaná kostra v natiahnutej polohe, horné končatiny pozdĺž tela. Vpravo pri lebke krúžok (1), pri ľavej ramennej kosti nôž (2), konča pravej nohy nádoba (3) a kosti hydiny (4).

1. Otvorený drôtený bronzový krúžok - náušnica; Ø 1,8 cm (obr. 42: 17).

2. Fragment železného noža; dĺ. 9,2 cm (obr. 42: 18).

3. Tmavosivá nepravidelne baňatá, masívna nádoba podunajského typu, vyrobená na kruhu, zle vypálená, zdobená na vnútornej strane ústia a na hrdle zväzkom vlnoviek, na ramenách voľnou vlnovkou medzi dvoma zväzkami línií. Okraj šikmo skrojený, ústie dvakrát fazetované; v. 15,7 cm, Ø ústia 12,8 cm, max. Ø 14,5 cm, Ø dna 8,8 cm (obr. 42: 16).

4. Gallus g. dom.

Hrob 74, žena (40-50 rokov), SZ-JV

Obdĺžniková jama (190x70 cm, hĺ. 100 cm). Zachovalá kostra uložená na chrbte, lebka položená na pravej lícnej kosti, hrudník čiastočne na pravom boku, dolné končatiny v kolenách vysunuté doprava. Na pravej panvovej kosti zlomky prac-
ky (1).

1. Fragment štvorcovej železnej pracky; dĺ. 3 cm (obr. 42: 19).

Hrob 75, muž (30-40 rokov), os hrobu SZ-JV

Obdĺžniková jama (210x75 cm, hĺ. 100 cm) nad hrobom 76. Kostra rozhádzaná, kosti väčšinou v zásype. Medzi kosťami vo výplni jamy črep (1), v zhľuku kostí v strede jamy na dne kopýtko koňa (2).

1. Črep (asi čačianska skupina).

2. *Equus caballus* L. Tretí článok prstný hrudníkovej končatiny.

Hrob 76, žena (50-60 rokov), SZ-JV (obr. 25: 2)

Obdĺžniková jama (200x70 cm, hĺ. 125 cm) sa rysovala pod hrobom 75. Na dne dobre zachovaná kostra so skrčenými dolnými končatinami, posunutými doprava, pravá horná končatina pozdĺž tela, ľavá preložená cez ľavú panvovú kosť. Bez nálezov.

Hrob 77, muž (40-50 rokov), SZ-JV

Obdĺžniková jama (200x60 cm, hĺ. 112 cm). Slabo zachovaná kostra v natiahnutej polohe na chrbte, s hornými končatinami pozdĺž tela. Na bedrových stavcoch pracka (1), na ľavom stehnovom kĺbe ďalšia pracka (2), pri pravej dlani železný zlomok a kresací kamienok (3).

1. Obdĺžniková železná pracka s trňom a so zvyškami oxidovaných textílií; dĺ. 4,5 cm, š. 3,8 cm (obr. 42: 22).

2. Podobná pracka; dĺ. 4,4 cm, š. 3,2 cm (obr. 42: 20).

3. Kúsok amorfného železa ako kresadlo a odštep rádiolaritu - kresací kamienok (obr. 42: 21).

Hrob 78, žena? (dospelá), SZ-JV

Obdĺžniková jama (200x75 cm, hĺ. 135 cm) porušila hrob 79. Temer strávená kostra v natiahnutej polohe. Medzi zvyškami lebky krúžok (1), vľavo od ľavej ramennej kosti nôž (2), konča ľavej nohy nádoba (3).

1. Otvorený drôtený bronzový krúžok bez závesku - asi záušnica; Ø 1,7 cm (obr. 43: 2).

2. Železný nôž s odlomeným hrotom a odsadeným trňom, korodovaný; zach. dĺ. 14,6 cm (obr. 43: 1).

3. V rukách hnetená bleďo- a tmavosivá asymetrická nádoba, zle vypálená, nezdobená. Rovné dno, v strede nepravidelná plytká jamka; v. 11,5 cm, Ø ústia 10,9 cm, max. Ø 11,8 cm, Ø dna 8,4 cm (obr. 43: 3).

Hrob 79, žena, juvenis (18-20 rokov), SZ-JV

Hrob porušený mladším hrobom 78. Obdĺžniková jama (?x55 cm, hĺ. 25 cm + vrstva černoze odstraňovaná buldozénom). Kostra uložená na chrbte, s hornými končatinami pozdĺž tela, čiastočne zrezaná hrobom 78. Bez nálezov.

Hrob 80, žena (30-40 rokov), JV-SZ

Obdĺžniková jama (220x70 cm, hĺ. 35 cm), narušená buldozénom. Kostra v natiahnutej polohe, pri zemných prácach čiastočne porušená. Bez nálezov.

Hrob 81, žena (40-50 rokov), SZ-JV (obr. 25: 3)

Obdĺžniková jama (225x95 cm, hĺ. 120 cm), mierne šikmé steny, nerovné dno. Na oboch koncoch dna 50 cm široké priehlbne (hĺ. 20 cm pri hlave, 15 cm pri nohách), priehlbneň pri hlave zapustená 15 cm pod stenu jamy. V strede dĺžky jamy pri stenách po jednej kolovej jamke ($\emptyset$ 15 cm, hĺ. 25 cm). Kostra v natiahnutej polohe, horné končatiny pozdĺž tela. Pod lebku krúžok (1), pri ľavom lakti nôž (2), pri pravej stehnovej kosti pracka (3), pri pravom pleci praslen (4), pri pravom členku ďalší praslen (5), vľavo od ľavej píšťaly nádoba (6), vľavo od ľavého lakťa kosti hydiny (7), vľavo od ľavého kolena zvieracia kosť (8).

1. Otvorený bronzový drôtený krúžok, asi záušnica; $\emptyset$ 2,1 cm (obr. 43: 8).

2. Korodovaný železný nôž s odlomeným trňom i hrotom; dĺ. 7,8 cm (obr. 43: 8a).

3. Obdĺžniková železná pracka s prehnutými bokmi a s trňom; dĺ. 4,4 cm, š. 3 cm (obr. 43: 7).

4. Tehlovohnedý dvojkonický praslen z plavenej hlíny, poškodený, s rytou cik-cakovou výzdobou; $\emptyset$ 2,8 cm (tab. 43: 6).

5. Dvojkonický, na kruhu vytočený, nezdobený tmavohnedý praslen; $\emptyset$ 2,4 cm, v. 1,5 cm (obr. 43: 5).

6. Hrubostenná tmavá asymetrická nádoba s odsadeným dnom, vyrobená v rukách, zdobená tromi radmi vpichov a medzi nimi zvislo umiestnenými radmi vpichov; v. 13,5 cm, $\emptyset$ ústia 11,4 cm, max. $\emptyset$ 11,9 cm, $\emptyset$ dna 7,8 cm (obr. 43: 4).

7. Gallus g. dom.

8. Ovis aries L.

Hrob 82, muž (60 rokov), SZ-JV (obr. 25: 4)

Obdĺžniková jama (240x105 cm, hĺ. 140 cm). Kostra uložená na chrbte v natiahnutej polohe. Uloženie končatín a stlačený hrudník nasvedčujú na pochovanie v obale. Pod lebku krúžok (1), vľavo pri pravej ramennej kosti nôž (2), konča nôh nádoba (3).

1. Otvorený drôtený bronzový krúžok - záušnica; $\emptyset$ 2,2 cm (obr. 43: 10).

2. Fragment železného noža so zlomeným hrotom a s odstaveným trňom; dĺ. 6,3 cm (obr. 43: 11).

3. Tmavosivá masívna súdkovitá nádoba podunajského typu, vyrobená na kruhu, zdobená v hornej časti dvoma zväzkami vlnoviek medzi dvoma zväzkami vodorovných línií, spodná časť nad rovným dnom asymetrická; v. 11,6 cm, $\emptyset$ ústia 9,7 cm, max. $\emptyset$ 11,5 cm, $\emptyset$ dna 7,2 cm (obr. 43: 9).

Hrob 83, dieťa, infans II (10-12 rokov), SZ-JV (obr. 25: 5; 33: 5)

Obdĺžniková jama (195x75 cm, hĺ. 155 cm) s mierne zošikmenými stenami, dno rovné, v rohoch a v strede dlhších stien (tri na každej stene) kolové jamy ($\emptyset$ 15-20 cm, hĺ. 10-25 cm). Slabo zachovaná kostra v natiahnutej polohe. Pri lebke a pod ňou krúžky (1), okolo krku koráliky (2), v mieste pása pracka (3, 4), konča ľavej ruky nôž (5), konča pravej nohy nádoba (6), pri lebke kosti hydiny (7), konča ľavej nohy škrupiny vajíčka (8).

1. Dve krúžkové bronzové drôtené záušnice. Na jednej hroziakový závesok z troch zŕn, na druhej závesok odlomený; $\emptyset$ 2,5 a 1,9 cm (obr. 43: 14, 15).

2. Dva sklenené koráliky tvaru padajúcej kvapky (obr. 43: 13).

3. Obdĺžniková železná pracka s pozdĺžnym trňom; dĺ. 4,3 cm, š. 3,2 cm (obr. 43: 16).

4. Poškodená železná pracka s prehnutými bokmi; dĺ. 4 cm (obr. 43: 17).

5. Fragment železného noža; dĺ. 10,9 cm (obr. 43: 18).

6. V ruke vyrobená nádoba s plastickou lištou na hrdle a prstovaným okrajom ústia, slabo vypálená; v. 11,4 cm, Ø ústia 10 cm, Ø dna 7 cm (obr. 43: 12).

7. Gallus g. dom.

8. Škrupiny z vajca.

Hrob 84, muž (40-50 rokov), SZ-JV (obr. 25: 6; 33: 6)

Obdĺžniková jama (235x95 cm, hĺ. 135 cm). Kostra v natiahnutej polohe. Stiahnutý hrudník a k hrudníku pritiahnuté horné končatiny nasvedčujú na pochovanie v tesnom obale. Vľavo od lebky kovanie vedierka (1), na pravom predlaktí dýka (2), na panve zlomky pracky (3) a pracka (4), na ľavej píšťale nádoba v črepopch (5), konča pravej nohy kosti hydiny (6).

1. Železné kovanie vedierka: tri pásové obruče s bočnými závesnými pútkami tvaru lastovičieho chvosta a držadlom ukončeným guľovitým háčikom (obr. 43: 23, 25, rekonštrukcia obr. 43: 24).

2. Železná dýka v zlomkoch s ulomeným trňom rukoväti; zach. dĺ. 18,9 cm (obr. 43: 19).

3. Obdĺžniková železná pracka s prehnutými bokmi a trňom; dĺ. 4,5 cm, š. 3,2 cm (obr. 43: 21).

4. Trapézovitá železná pracka s trňom; dĺ. 3,5 cm (obr. 43: 20).

5. Tmavosivá popraskaná nádoba podunajského typu, vyrobená na pomaly rotujúcom kruhu z plavenej hliny s prímiesou piesku. Okraj šikmo skrojený. Na povrchu stopy formovacieho drievka a výzdoba zväzkom vlnoviek medzi dvoma zväzkami vodorovných línií. Vlnovkou zdobená aj vnútorná strana ústia. Dno rovné, s okrajovou lištou a odtlačkami hrnčiarskej dosky; v. 15,9 cm, Ø ústia 12,6 cm, max. Ø 13,4 cm, Ø dna 7,3 cm (obr. 43: 22).

6. Gallus g. dom.

Hrob 85, muž (20-30 rokov), SZ-JV

Obdĺžniková jama (200x80-95 cm, hĺ. 70 cm), čiastočne narušená zemnými prácami. Slabo zachovaná kostra v natiahnutej polohe, dolné končatiny v kolenách od seba odsunuté, ľavá horná končatina na ľavej panvovej kosti. Vľavo pri pravej lakťovej kosti zlomok noža (1).

1. Fragment železného noža; dĺ. 7 cm (obr. 44: 1).

Hrob 86, dieťa, infans I (2-3 roky), SZ-JV

Obdĺžniková jama (165x80 cm, hĺ. 115 cm). Neúplná slabo zachovaná kostra v natiahnutej polohe. Pri lebke krúžok (1), vo výplni jamy v hĺ. 95 cm zvieracia čeľusť (2).

1. Otvorený drôtený bronzový krúžok - náušnica; Ø 1,9 cm (obr. 44: 2).

2. Ovis aries L. (5 mesiacov).

Hrob 87, ?, SZ-JV

Neúplná jama (zach. dĺ. 100 cm, š. 70 cm, hĺ. 60 cm), narušená novodobým zásahom. Pohodená kostra, pôvodne uložená v neprirodzenej polohe na ľavej strane hrudníka, narušená; zachovaná časť hrudníka a časti horných končatín. Bez nálezov.

Hrob 88, muž (30-40 rokov), SZ-JV (obr. 26: 2)

Hrob priečne preťatý novovekým výkopom. Obdĺžniková jama (230x90 cm, hĺ. 140 cm). Porušená kostra v natiahnutej polohe, chýba lebka, hrudník a väčšina

kostí horných končatín. Medzi stehnovými kosťami nákončie (1), na ľavej panvovej kosti pracka (2), pri pravom lakti krúžok (3), konča pravej ruky nôž (4), pri pravej panvovej kosti pracka (5), na hornej časti ľavej stehnovej kosti kresadlo (6), kresací kamienok (7) a pracka (8), vľavo od nej strely (9), pri pravom kolene sekera (10) ostrím v zemi, konča nôh nádoba (11), vľavo od ľavej nohy zvieracia kosť (12).

1. Poškodené dvojdielne tepané jazykovité strieborné nákončie. V strede hornej časti veľké perlovce v rade, lemované lištou, okraj lemovaný drobnými perlovkami. Spodná časť rovná; dĺ. 5,1 cm, š. 2,2 cm (obr. 44: 4).

2. Bronzová tzv. byzantská pracka so srdcovitým okrídleným tylom. V oválnej časti železný trň. Tylová časť zdobená liatym perlovcom a vrúbkami; dĺ. 6,3 cm, š. 3,6 cm (obr. 44: 8).

3. Dva železné krúžky; Ø 4,4 cm (obr. 44: 6, 7).

4. Železný nôž v zlomkoch; dĺ. 14,8 cm (obr. 44: 5).

5. Železná pracka s obdĺžnikovým rámom a trňom; dĺ. 4,8 cm, š. 3,6 cm (obr. 44: 3).

6. Korodované železné lýrovité kresadlo; dĺ. 9 cm (obr. 44: 10).

7. Rádiolaritový odštep - kresací kamienok (obr. 44: 11).

8. Železná pracka s prehnutými bokmi; dĺ. 6,7 cm (obr. 44: 14).

9. Dve trojostré železné strely s trňom; dĺ. 9,6 cm (obr. 44: 12, 13).

10. Štíhla železná sekera s rovným ostrím, obojstrannými trojuholníkovými krídelkami pri okrúhлом otvore, s vytiahnutým tylom štvorcového prierezu; dĺ. 15,7 cm, Ø otvoru 2,5 cm (obr. 44: 15).

11. Bledohnedá až žltá nezdobená nádoba, hnetená v rukách z hliny s prímiesou hrubších zrníek piesku, povrch potiahnutý hlinkou, okraj šikmo skrojený; v. 12,4 cm, Ø ústia 9,9 cm, max. Ø 12 cm, Ø dna 7,2 cm (obr. 44: 9).

12. *Sus scrofa dom.*

Hrob 89, ?, juvenis (14-15 rokov), SZ-JV (obr. 26: 1)

Obdĺžniková jama (190x55 cm, hĺ. 55 cm), čiastočne porušená buldozénom.

Kostra v natiahnutej polohe na chrbte. Chýba väčšina pravej hornej končatiny a pravá stehnová kosť. Hrudník a lebka vyklonené doľava. Pri ľavej panvovej kosti železný zlomok (1) a kresací kamienok (2), na ľavom pleci vedľa lebky nádoba (3), pri nádobe zvieracia kosť (4).

1. Amorfný kus železa vo funkcii kresadla (obr. 44: 18).

2. Rádiolaritový odštep - kresací kamienok (obr. 44: 17).

3. Na kruhu vyrobená dvojkonická tmavošedá nádoba podunajského typu s nerovným, šikmo skrojeným okrajom, zdobená pod hrdlom radom zvislých ryžiek, pod ním zväzkami vlnoviek; v. 16 cm, Ø ústia 11,4 cm, max. Ø 12,8 cm, Ø dna 7,4 cm (obr. 44: 16).

4. *Sus scrofa dom.*

Hrob 90, muž (50-60 rokov), JV-SZ

Obdĺžniková jama (190x60 cm, hĺ. 30 cm), čiastočne porušená buldozénom. Slabšie zachovaná kostra, horné končatiny natiahnuté pozdĺž tela, dolné končatiny pokrčené v kolenách, odsunuté od tela a mierne zdvihnuté. Bez nálezov.

Hrob 91, dieťa, infans I (4 roky), SZ-JV

Obdĺžniková jama (160x60 cm, hĺ. 75 cm). Kostra uložená na chrbte v natiahnutej polohe. Na lebke a pod ňou dve záušnice (1), konča pravej ruky zlomky noža (2).

1. Dve bronzové krúžkové záušnice z drôtu, jedna s hrozienským záveskom z troch zrníek, druhá bez závesku; Ø 2,5 a 1,9 cm (obr. 44: 19, 20).

2. Fragменты železného noža; dĺ. 9,6 cm (obr. 44: 21).

Hrob 92, dieťa, infans I (0-7 rokov), SZ-JV (obr. 26: 3)

Obdĺžniková jama (100x65 cm, hĺ. 75 cm). Detská kostra v natiahnutej polohe s hornými končatinami pozdĺž tela. Vľavo od ľavej píšľaly nádoba (1), na hrudi škrupiny vajíčka (2).

1. Tmavosivá v ruke vyrobená asymetrická nádoba s nepravidelným hladkým povrchom, okraj ústia šikmo plytko presekávaný. Dno odsadené. Čiastočne dopĺňaná; v. 9,5 cm, Ø ústia 9,4 cm, max. Ø 9,4 cm, Ø dna 5,6 cm (obr. 44: 22).

Hrob 93, žena (20-30 rokov), SZ-JV

Obdĺžniková jama (185x70 cm, hĺ. 85 cm), steny kolmé, dno rovné. Dobre zachovaná kostra v natiahnutej polohe, dolné končatiny trochu posunuté doľava. Pod lebku záušnica (1), vpravo od ľavej stehrovej kosti ihelník (2), v strede panvy pracka (3).

1. Bronzová krúžková drôtená záušnica so záveskom - drôteným krúžkom; Ø 2,2 cm (obr. 44: 24).

2. Nezdobený ihelník z dutej vtácej kosti; dĺ. 8,4 cm (obr. 44: 25).

3. Obdĺžniková železná pracka s trňom; dĺ. 4,5 cm, š. 3,5 cm (obr. 44: 23).

Hrob 94, žena (60 rokov), SZ-JV (obr. 26: 4)

Obdĺžniková jama (240x90 cm, hĺ. 60 cm), steny zošikmené, dno rozšírené (215x90 cm, pri hlave 72 cm). Kostra v natiahnutej polohe, horné končatiny vystreté pozdĺž tela. Bez nálezov.

Hrob 95, žena (20-30 rokov), SZ-JV

Nepravidelná obdĺžniková jama (205x65 cm, hĺ. 80 cm). Dobre zachovaná kostra v natiahnutej polohe, horné končatiny uložené pozdĺž tela. Pod lebku záušnica (1), pri pravej píšľale ihla (2), praslen (5) a zvieracia kosť (6), medzi pravou ramennou kosťou a hrudníkom nôž (3), pri ľavej píšľale nádoba (4).

1. Bronzová krúžková záušnica s liatym záveskom - dutou guľkou s tromi zrnkami, upevnenou na spodný oblúk; Ø 1,6 cm (obr. 45: 3).

2. Fragment bronzovej ihly; zach. dĺ. 4,6 cm (obr. 45: 2).

3. Korodovaný nôž v zlomkoch; dĺ. 14,5 cm (obr. 45: 1).

4. Tmavosivá nezdobená nádoba, vyrobená v rukách z plavenej hlíny s prímiesou zrníek piesku; v. 13,1 cm, Ø ústia 11,6 cm, max. Ø 12,5 cm, Ø dna 6,7 (obr. 45: 5).

5. Nezdobený dvojkónický praslen z jemne plavenej hlíny, bledohnedý; v. 2,5 cm, š. 2,9 cm (obr. 45: 4).

6. *Sus scrofa dom.*

Hrob 96, dieťa, infans I. (3-4 roky), SZ-JV

Obdĺžniková jama (115x55 cm, hĺ. 90 cm). Slabo zachovaná kostra v natiahnutej polohe. Dolné končatiny posunuté do ľavej strany jamy. Bez nálezov.

Hrob 97, dieťa, infans II (7-8 rokov), SZ-JV (obr. 26: 5)

Obdĺžniková jama (150x50 cm, hĺ. 130 cm). Slabo zachovaná kostra v natiahnutej polohe. Na pravej panvovej kosti pracka (1), konča pravej ruky zlomky noža (2), konča ľavej nohy nádoba (3) a kosti zvierata (4).

1. Štvorcová železná pracka s trňom; dĺ. 3,7 cm (obr. 45: 7).

2. Korodovaný železný nôž bez trňa; dĺ. 16,2 cm (obr. 45: 8).

3. Štíhla tmavosivá asymetrická nádoba, nezdobená, vyrobená v rukách. Ústie šikmo skrojené, okraj s výlevkou; v. 10,4 cm, Ø ústia 8,5 cm, max. Ø 8,1 cm, Ø dna 5,3 cm (obr. 45: 6).

4. *Sus scrofa dom.*

Hrob 98, muž (30-40 rokov), SZ-JV (obr. 26: 6)

Nepravidelne obdĺžniková jama (245x110-125 cm, hĺ. 90 cm), pri hlave širšia ako pri nohách, pri rohoch kolové jamy, na ľavej strane väčšie elipsovité (hĺ. 10-15 cm), čiastočne zabiehajúce do steny, a v nich excentricky vyhlíbené kruhové jamky do hĺ. 25 cm; kolové jamy na pravej strane s menším priemerom (hĺ. 10-15 cm). Kostra pôvodne uložená v natiahnutej polohe, porušená vykrádačmi. V pôvodnej polohe iba dolné končatiny. Lebka v zásype pri západnom rohu jamy. V priestore panvy pracka (1), pri pravej stehnovej kosti kresadlo (2) a kresacie kamienky (3), pri pravej stehnovej kosti nôž (4), konča pravej nohy nádoba (5), medzi píšťalami zvieracia kosť (6), pri ľavej píšťale kosti hydiny (7).

1. Obdĺžniková železná pracka s trňom; dĺ. 4,2 cm, š. 2,6 cm (obr. 45: 10).

2. Korodované železné lýrovité kresadlo; dĺ. 7,5 cm (obr. 45: 12).

3. Tri rádiolaritové kresacie kamienky (obr. 45: 11).

4. Železný nôž (dýka) s odlomeným trňom; dĺ. 18 cm (obr. 45: 9).

5. Malá nerekonštruovateľná nádoba podunajského typu v črepoch (slabo vypálená, pri vyberaní sa črepy rozpadávali). Zdobená zväzkom vlnovky lemovanej vodorovnými čiarami (obr. 45: 13, 14).

6. *Ovis aries* L.

7. *Gallus g. dom.*

Hrob 99, juvenis (18-20 rokov), SZ-JV (obr. 27: 1)

Obrysy jamy nevýrazné (pravdepodobne 240x90 cm, hĺ. 130 cm). Jama pri hlave zaoblená(?), pri nohách výrazne zošíkmená. Kostra v natiahnutej polohe, porušená vykrádačmi, hrudník, panva a rovno natiahnuté dolné končatiny neporušené. Vľavo od lebky kopija (1), v miestach konča pravej ruky nôž (2), v strede jamy pri ľavej stene kresací kamienok (3), medzi píšťalami nádoba (4) a kosti hydiny (5).

1. Železná kopija s listovitým hrotom a tuľajkou; dĺ. 21,8 cm (obr. 45: 17).

2. Železný nôž s vykrojenou čepeľou a odsadeným trňom; dĺ. 17,4 cm (obr. 45: 16).

3. Rádiolaritový kresací kamienok (obr. 45: 18).

4. Imavosivá nádoba podunajského typu, vytočená na pomaly rotujúcom kruhu, okraj vodorovne a šikmo skrojený. Zdobená na vnútornej strane ústia zväzkom vlnoviek, na ramenách zväzkami vlnoviek, lemovaných na spodku zväzkami rovných línií. Dno rovné; v. 13,2 cm, Ø ústia 11,1 cm, max. Ø 12,7 cm, Ø dna 7,8 cm (obr. 45: 15).

5. *Gallus g. dom.*

Hrob 100, dieťa, infans I (1 rok), SZ-JV

Jama, vyhlíbená v černoze, sa nečrtala (hĺ. 10 cm). Pomerne dobre zachovaná kostra uložená v natiahnutej polohe, horné končatiny pozdĺž tela, ľavá odsunutá od tela. Bez nálezov.

Hrob 101, žena, juvenis-adultus (18-20 rokov), SZ-JV (obr. 27: 2)

Obdĺžniková jama (200x80 cm, hĺ. 115 cm) so šikmými stenami, pri rohoch kolové jamy kruhového prierezu (Ø 20 cm, hĺ. 25-30 cm). Rozmery dna 185x60 cm. Dobre zachovaná kostra v natiahnutej polohe, lebka položená na pravej lícnej kosti, horné končatiny v lakťoch pokrčené a odsunuté od hrudníka, dolné končatiny pokrčené v kolenách a od seba navzájom odsunuté. Pri ľavom kolene kosti hydiny (1), pri pravom lakti zvieracia kosť (2).

1. *Gallus g. dom.*

2. *Sus scrofa dom.*

Hrob 102, žena (20-30 rokov), SZ-JV (obr. 27: 3)

Obdĺžniková jama (220x95 cm, hĺ. 120 cm), dno rovné, steny kolmé. Dobre zachovaná kostra v natiahnutej polohe na chrbte, horné končatiny pozdĺž tela. Po stranách lebky dve náušnice (1), na ľavej strane panvy pracka (2), pri ľavom členku nádoba (3), na ľavej strane hrudníka a medzi píšťalami škrupiny vajčeka (4, 5), medzi členkami zvieracia kosť (6).

1. Dve otvorené krúžkové bronzové náušnice, pôvodne so skleným guľkovým záveskom; Ø 1,8 a 1,7 cm (obr. 45: 21, 22).

2. Bronzová pracka so štvorcovou rámovou konštrukciou, trň chýba; dĺ. 2,5 cm, š. 2,6 cm (obr. 45: 20).

3. Tmavosivá nádoba podunajského typu, vyrobená na pomaly rotujúcom kruhu. Ústie odsadené, okraj vodorovne a šikmo skrojený. Na ramenách zväzok vlnoviek, na vnútornej strane ústia kolmé vlnovky; v. 13,7 cm, Ø ústia 11,2 cm, max. Ø 12,1 cm, Ø dna 7,7 cm (obr. 45: 19).

4, 5. Škrupiny vajca.

6. *Sus scrofa* dom.

Hrob 103, dieťa, infans I (2 roky), SZ-JV (obr. 34: 1)

Obdĺžniková jama, vyhlíbená v černozezi, obrysy nezreteľné (pravdepodobne 80x40 cm, hĺ. 20 cm). Kostra uložená na chrbte, horné končatiny natiahnuté pozdĺž tela, dolné končatiny mierne pokrčené, kolenami pri sebe. Bez nálezov.

Hrob 104, dieťa, infans I (1-2 roky), SZ-JV

Obdĺžniková jama (125x80 cm, hĺ. 117 cm). Slabo zachovaná kostra uložená na chrbte, horné končatiny trochu odsunuté od tela, dolné končatiny natiahnuté, lebka roztláčená. Pod lebkou dve záušnice (1), pri ľavej ramennej kosti škrupiny vajca (2), vpravo pri lebke zvieracia kosť (3).

1. Dve drôtené krúžkové bronzové záušnice bez záveskov; Ø 2,1 a 2,2 cm (obr. 45: 28, 29).

2. Škrupiny z vajca.

3. *Sus scrofa* dom.

Hrob 105, dieťa, infans II (10-11 rokov), SZ-JV

Obdĺžniková jama (115x70 cm, hĺ. 110 cm). Dobre zachovaná kostra, horné končatiny v lakťoch odsunuté od tela, dolné končatiny natiahnuté rovno, odsunuté od seba. Pri pravom pleci zvieracia kosť (1), medzi členkami kosti hydiny (2) a škrupiny vajca (3), v zásype nad dnom rádiolaritový úlomok (4).

1. *Sus scrofa* dom.

2. *Gallus g.* dom.

3. Škrupiny z vajca.

4. Rádiolaritový úlomok (obr. 45: 23).

Hrob 106, dieťa, infans (plod), SZ-JV

Jama (hĺ. 30 cm) vyhlíbená v černozezi, obrysy nezreteľné. Kostra veľmi slabo zachovaná. Bez nálezov.

Hrob 107, dieťa, infans I (1 rok), SZ-JV

Jama (hĺ. 35 cm), vyhlíbená v černozezi, sa nečrtala. Slabo zachovaná kostra v natiahnutej polohe, horné končatiny pozdĺž tela. Vedľa lebky rádiolaritový úlomok (1).

1. Rádiolaritový úlomok (obr. 45: 24).

Hrob 108, dieťa, infans I (5 rokov), SZ-JV (obr. 27: 4)

Obdĺžniková jama (105x70 cm, hĺ. 110 cm) so zaoblenými bočnými zošikmenými stenami, pri stenách kolové jamy (hĺ. 10-15 cm), okrem jednej všetky polovičným

prierezom zasahujúce do steny. Dobre zachovaná kostra v natiahnutej polohe s hornými končatinami pozdĺž tela. Pri ľavom predlaktí strela (1), konča nôh nádoba (2), vľavo od nôh pri ľavej stene kosti hydiny (3), pri pravom kolene zvieracia kosť (4), konča ľavej nohy zvieracie kosti a kosti hydiny (5).

1. Korodovaná trojostrá železná strela; dĺ. 8,7 cm (obr. 45: 26).

2. Mätko profilovaná hnedá nádoba, vyrobená v ruke. Zdobená nepravidelnými krokvicami, rytými viaczubým nástrojom; v. 14,1 cm, Ø ústia 11,7 cm, max. Ø 12,1 cm, Ø dna 7,9 cm (obr. 45: 25).

3, 5. Gallus g. dom.

4, 5. Ovis aries L.; Bos taurus L.

Hrob 109, dieťa, infans I (plod), SV-JZ

Jama (hĺ. 20 cm) sa v černozei nečrtala. Zle zachovaná kostra v natiahnutej polohe, horné končatiny pozdĺž tela. Pod kostrou hrob 110. Bez nálezov.

Hrob 110, dieťa, infans I (1 rok), SZ-JV (obr. 28: 2)

Obdĺžniková jama (120x60 cm, hĺ. 105 cm) pod hrobom 109. Zle zachovaná kostra v natiahnutej polohe s hornými končatinami pozdĺž tela, lebka rozpadnutá. Konča pravej nohy nádoba (1), pri nádobe škrupiny vajca (2).

1. Tenkostenná, nezdobená tmavosivá nádoba podunajského typu, vyrobená z hliny s prímiesou piesku na pomaly rotujúcom kruhu, okraj šikmo skrojený; v. 13,8 cm, Ø ústia 9,5 cm, max. Ø 11,9 cm, Ø dna 7 cm (obr. 45: 27).

2. Škrupiny z vajíčka.

Hrob 111, ?, juvenis (14-20 rokov), SZ-JV (obr. 27: 6)

Obdĺžniková jama (240x85 cm, hĺ. 200 cm), kolmé steny, rovné dno so štyrmi kolovými jamami (hĺ. 5-10 cm). Kostra v natiahnutej polohe, okrem panvy dobre zachovaná. Lebka s krčnými stavcami chýbala. Horné končatiny v lakťoch pritiahnuté k hrudníku (pochovanie v obale?). Na ľavej strane hrude zlomky nášivky (1).

1. Zlomky rozpadnutej striebornej(?) tepanej nášivky s dvoma nitmi (obr. 46: 1).

Hrob 112, dvojhrob: 112a - muž? (dospelý), 112b - žena? (dospelá), SZ-JV (obr. 27: 5; 34: 2)

Obdĺžniková jama (220x135 cm, hĺ. 235 cm), v rohoch a v strede pravej steny kolové jamy (hĺ. 20-25 cm). Dve porušené kostry, na pravej strane jamy kostra 112a - muža(?), na ľavej strane kostra 112b - žena(?), pôvodne obidve v natiahnutej polohe, okrem dolných končatín, ostatné kosti rozhádzané v zásype 30 cm nad dnom. Kostra muža(?): pri ľavej stehnovej kosti kresadlo (1), päť kresacích kamienkov (2) a dýka (3), vpravo od písťaly železné zlomky (4), medzi písťalami brúsik (5), konča pravej nohy nádoba (6). Kostra ženy(?): pri zhluku kostí v hornej časti korálik (7), pri ľavom členku dva prasleny (8, 9), zlomky kosteného hrebeňa (10) a kel diviaka (11), konča ľavej nohy nožnice (12) a škrupiny vajca (18). 50 cm nad dnom v ľavom dolnom rohu kovanie vedierka (13), pri dolných končatinách oboch kostier kosti hydiny (14 a 15) a silná zvieracia kosť (16), v nádobe zvieracia kosť (17).

1. Korodované železné lýrovité kresadlo s nízkymi, krátkymi ramenami, jedno ulomené; dĺ. 6,7 cm (obr. 46: 13).

2. Štyri kremeňové úštepky a jeden rádiolaritový úštep ako kresacie kamienky (obr. 46: 3, 10).

3. Poškodená železná dýka bez trňa; dĺ. 18,5 cm (obr. 46: 2).

4. Tri zlomky železnej tyčinky (obr. 46: 6).

5. Fragment kamenného brúsika; zach. dĺ. 12,5 cm, š. 3,5 cm (obr. 46: 12).
6. Tmavosivá nezdobená tenkostenná porózna nádoba, vyrobená v rukách z materiálu zmiešaného so zrnkami piesku, povrch potiahnutý jemnou hlinkou, popukavý; v. 13,8 cm, Ø ústia 11,7 cm, max. Ø 12,3 cm, Ø dna 7,1 cm (obr. 46: 5).
7. Polygonálny modrý sklený korálik (obr. 46: 6a).
8. Dvojkónický čierny praslen, hladný, z jemnej hlíny, na lome i pri otvorochoch zdobený pásmi jemných vodorovných ryžiek; v. 2,6 cm, Ø 3 cm (obr. 46: 7).
9. Bledohnedý, na kruhu vytočený dvojkónický praslen, na lome a pri ústí dierok zdobený zväzkami jemných vodorovných ryžiek; v. 2,5 cm, Ø 3 cm (obr. 46: 8).
10. Fragmenty obojstranného kosteného hrebeňa (obr. 46: 9).
11. Kel diviaka; dĺ. 12,8 cm (obr. 46: 14).
12. Značne korodované železné nožnice; dĺ. 17 cm (obr. 46: 11).
13. Tri pásové železné obruče z vedierka v zlomkoch; v. 1,7 cm (obr. 46: 15), zachycovače tvaru lastovičieho chvosta, držadlo, na oboch koncoch ukončené esovitou slučkou (obr. 46: 4); Ø vedierka pri ústí 20,5 cm.
- 14, 15. Gallus g. dom.
16. Bos taurus.
17. Sus scrofa dom.
18. Škrupiny z vajca.

Hrob 113, žena (50-60 rokov), SZ-JV (obr. 28: 1)

Obdĺžniková jama (230x75 cm, hĺ. 170 cm). Dobre zachovaná kostra v natiahnutej polohe, hrudník a horné končatiny tesne stiahnuté. Po stranách lebky dve náušnice (1), pri pravom lakti nôž (2), za lebkou nádoba (3), v zásype črep (4).

1. Dve krúžkové náušnice z bronzového drôtu, bez záveskov; Ø 2,1 a 2,2 cm (obr. 46: 16, 17).
2. Fragmenty železného noža; zach. dĺ. 9,5 cm (obr. 46: 18).
3. Tmavosivá hrubostenná štíhla dvojkónická asymetrická nádoba s mierne vyhnutým a zaobleným okrajom, vyrobená v rukách. Zdobená nepravidelnými zväzkami vlnoviek a zvislých i šikmých línií nad dnom. Dno nepravidelné, rovné; v. 14,5 cm, Ø ústia 8,9 cm, max. Ø 10,1 cm, Ø dna 6,3 cm (obr. 46: 20).
4. Praveký črep z výplne jamy (obr. 46: 19).

Hrob 114, žena? (dospelá), SZ-JV

Obdĺžniková jama (160x45-50 cm, hĺ. 10-30 cm), pri lebke širšia ako pri nohách. Kostra rozrušená vykrádačmi, pôvodne v natiahnutej polohe, ľavá ramenná, pravá stehnová kosť a lebka chýbajú, v druhotnej polohe hrudník, panva, pravá ramenná kosť. Pri zhľuku kostí v hornej polovici jamy pracka (1).

1. Železná pracka s rámovou konštrukciou a trňom; dĺ. 3,6 cm, š. 3 cm (obr. 47: 1).

Hrob 115, žena (dospelá), SZ-JV

Obdĺžniková jama (245x100 cm, hĺ. 110 cm), kolmé steny, na rovnom dne v rohoch plytké kolové jamy kruhového pôdorysu (Ø 10-20 cm, hĺ. 10 cm). Hrob porušený vykradnutím. Kostra rozhádzaná, časť kostí v strede jamy, ostatné v zásype. V zhľuku kostí 25 cm nad dnom nádoba (1), na nej dlhá zvieracia kosť (2).

1. Štíhla tmavosivá nezdobená masívna nádoba, vyrobená v ruke, elipsovité, odsadené dno rovné; v. 12,3 cm, Ø ústia 8,8 cm, max. Ø 10,9 cm, Ø dna 7,7 cm (obr. 47: 2).

2. Ovis aries L.

Hrob 116, žena (30-40 rokov), SZ-JV

Obdĺžniková jama (210x80 cm, hĺ. 40 cm). Takmer strávená kostra v natiahnutej polohe. Zachované hrubšie kosti končatín a lebka. Na ľavej píšľale zvieracia kosť (1).

1. *Ovis aries* L.

Hrob 117, muž (40-50 rokov), SSZ-JJV (obr. 28: 3)

Obdĺžniková jama (230x90 cm, hĺ. 240 cm), v pravej stene negatív kolovej jamy, siahajúci až na dno ($\emptyset$ 20 cm, hĺ. 12-15 cm), na ľavej stene kolové jamy nezistené. Kostra v natiahnutej polohe, ľavá horná končatina pri tele, pravá na panvovej kosti. Pod ľavou panvovou kosťou nôž (1), v strede panvy pracka (2, 3), medzi stehnovými kosťami kresadlo (4) a kresacie kamienky (5), v pravej ruke železný zlomok (7), pod lebku kremencový úlomok (6), konča pravej nohy nádoba (8), medzi píšľalami zvieracia kosť (9).

1. Korodovaný železný nôž s odstaveným trňom; zach. dĺ. 14,4 cm (obr. 47: 5).

2. Obdĺžniková železná pracka s prehnutými bokmi a trňom; dĺ. 4,5 cm, š. 2,9 cm (obr. 47: 4a).

3. Obdĺžniková železná pracka s trňom; dĺ. 3,9 cm, š. 2,8 cm (obr. 47: 4b).

4. Železné lýrovité kresadlo s vyššími a dlhšími ramenami; dĺ. 8,1 cm (obr. 47: 6).

5. Dva rádiolaritové úštep - kresacie kamienky (obr. 47: 8).

6. Kremencový úštep - kresací kamienok (obr. 47: 8).

7. Železný fragment tvaru trňa, asi zo strely; dĺ. 4,5 cm (obr. 47: 3).

8. Nepravidelná, v ruke vyrobená, nezdobená bledohnedá nádoba s výlevkou. Nerovný povrch, dno nepravidelné; v. 10 cm, $\emptyset$ ústia 9,9 cm, max. $\emptyset$ 10,2 cm, $\emptyset$ dna 5,9 cm (obr. 47: 7).

9. *Bos taurus* L.

Hrob 118, žena (40-50 rokov), SZ-JV

Obrysy obdĺžnikovej jamy nezreteľné (asi 160x60 cm, hĺ. 30 cm). Zle zachovaná kostra uložená na chrbte, dolné končatiny pokrčené a uložené na pravú stranu, horné končatiny pokrčené v lakťoch a smerujúce dlaňami k lebke. Dolné končatiny porušené výkopom mladšieho hrobu 119. Pri ľavej panvovej kosti pracka (1).

1. Železná pracka s obdĺžnikovým rámom, prehnutými bokmi a trňom; dĺ. 4,2 cm (obr. 47: 9).

Hrob 119, žena (50-60 rokov), SZ-JV (obr. 28: 4)

Obdĺžniková jama (205x70 cm, hĺ. 95 cm) čiastočne porušila starší hrob 118. Stiahnutá kostra v natiahnutej polohe naznačuje na pochovanie v obale. Ľavá horná končatina preložená cez ľavú panvovú kosť. Konča pravej nohy nádoba (1), pri ľavej strane panvy kosti hydiny (2).

1. Hrubostenná asymetrická tmavosivá súdkovitá nádoba, vyrobená na kruhu. Na povrchu stopy formovacieho drievka, dno čiastočne odsadené, s okrajovou lištou. Okraj ústia kolmo zaoblený. Výzdoba zväzkom vodorovných línií a nepravidelnými kolmými vlnovkami. Vlnovka aj na vnútornej strane ústia; v. 11,7 cm, $\emptyset$ ústia 10,3 cm, max. $\emptyset$ 10,9 cm, $\emptyset$ dna 6 cm (obr. 47: 10).

2. *Gallus g. dom.*

Hrob 120, žena (30-40 rokov), SZ-JV

Obdĺžniková jama (210x80-95 cm, hĺ. 135 cm), steny, najmä obe dlhšie, šikmé a prehnuté, dno rovné. Kostra v natiahnutej polohe, horné končatiny pozdĺž tela. Konča pravej nohy nádoba (1), vedľa pravej píšľaly kosti hydiny (2), medzi kolenami škrupty z vajca (3), pod nádobou zvieracia kosť (4).

1. Nezdobená tmavosivá nádoba, vyrobená v rukách z hlíny s prímiesou hrubých zrníek piesku. Zle vypálená. Povrch nerovný; v. 12,5 cm, Ø ústia 10,3 cm, max. Ø 12,5 cm, Ø dna 8,3 cm (obr. 47: 11).

2. Gallus g. dom.

3. Škrupiny z vajíčka.

4. Sus scrofa dom.

Hrob 121, dvojhrob: 121a - dieťa, infans II (11-12 rokov), 121b- dieťa, infans II, SZ-JV (obr. 28: 5; 34: 3)

Obdĺžniková jama (210x90-100 cm, hĺ. 235 cm). Na dne v smere uhlopriečky dve kostry, nohami proti sebe, dobre zachované, orientácia ZSZ-VJV a VJV-ZSZ. Kostra na ľavej strane hrobu: v strede panvy pracka (1), konča ľavej ruky nôž (2), v ľavej ruke nášivka v zlomkoch (3), kovanie a zlomok železa (4), konča pravej nohy nádoba (5), pri lebke škrupiny vajca (6), pri krčných stavcoch ďalšie škrupiny (7), medzi píšťalami kosti hydiny (8), pri ľavej píšťale zvieracia kosť (9). Kostra na pravej strane hrobu: po stranách lebky dve záušnice (10).

1. Oválna železná pracka s trňom; š. 3 cm (obr. 47: 19).

2. Železný nôž s odlomeným trňom, značne korodovaný; dĺ. 12,8 cm (obr. 47: 12).

3. Tepaná kotúčovitá bronzová nášivka s geometrickým ornamentom; Ø 2,1 cm (obr. 47: 18).

4. Dve spolu zliate kovania (obr. 47: 14): a) Erbovité pozlátené plechové kovanie; š. 1,8 cm (obr. 47: 13); b) Trojuholníkové bronzové kovanie v rohoch s tromi nitmi, v strede s čatelinovým vybraním; dĺ. 3,1 cm. Zlomok železa.

5. Hnedá nádoba, vyrobená v rukách z hlíny s prímiesou hrubého piesku; v. 11,9 cm, Ø ústia 8,8 cm, max. Ø 10,9 cm, Ø dna 7,8 cm (obr. 47: 17).

6, 7. Škrupiny vajíčka.

8. Gallus g. dom. (z dospelého mladého jedinca).

9. Sus scrofa dom.

10. Dve otvorené bronzové záušnice, jedna s dutým guľovitým záveskom, druhá bez závesku; Ø 2,2 a 2,3 cm (obr. 47: 15, 16).

Hrob 122, muž (20-30 rokov), SZ-JV

Obdĺžniková jama (225x65-75 cm, hĺ. 70 cm). Kostra uložená na chrbte, horné končatiny pokrčené, ľavá položená na hrudník, pravá v lakti skrčená, smerujúca dlaňou k tvári, ľavá dolná končatina natiahnutá, pravá v kolene mierne vysunutá k pravej stene jamy. Pri ľavej stehnovej kosti nôž (1), pri lebke zvieracia kosť (2).

1. Korodovaný železný nôž s odsadeným trňom; dĺ. 15,6 cm (obr. 47: 20).

2. Ovis aries L.

Hrob 123, muž (40-50 rokov), ZSZ-VJV (obr. 28: 6; 34: 4)

Obdĺžniková jama (215x75 cm, hĺ. 40 cm) so zaoblenými bočnými stenami, na oboch dlhších stenách kolové jamy kruhového tvaru (Ø 20-25 cm, hĺ. 15-25 cm), negatívy kolov sa rysovali na stenách. Dobre zachovaná kostra v natiahnutej polohe, horné končatiny vystreté vedľa tela, pravá od tela odsunutá, pravá dolná končatina natiahnutá, ľavá pokrčená a kolenom sa takmer dotýkala steny jamy. Na pravej strane panvy pracka (1), pod pravou panvovou kosťou ďalšia (2), konča ľavej ruky zvierací zub (3).

1. Obdĺžniková železná pracka s trňom; dĺ. 4 cm, š. 3 cm (obr. 47: 21).

2. Štvorcová železná pracka s trňom; dĺ. 3,1 cm (obr. 47: 22).

3. Zvierací zub (obr. 47: 23).

Hrob 124, ?, juvenis (14-15 rokov), JZ-SV (obr. 34: 5)

Jama (hĺ. 40 cm), vyhĺbená v černoze, sa nečrtala. Kostra v natiahnutej polohe, lebka rozpadnutá, horné končatiny v lakti skrčené a preložené na hornú časť hrudníka, dolné končatiny vystreté rovno. Pri ľavej ramennej kosti rádiolaritový úštep (1).

1. Rádiolaritový úštep (obr. 47: 24).

Hrob 125, dvojhrob: 125a - žena (30-40 rokov), 125b - dieťa, infans, SZ-JV (obr. 29: 3)

Obdĺžniková jama (185x75 cm, hĺ. 130 cm), na oboch dlhších stenách po dvoch negatívoch kolov kruhového tvaru, zahĺbených 20 cm do dna. V pravej polovici jamy kostra ženy, ľavá horná končatina mierne odsunutá od tela, pravá pri tele, pravá dolná končatina natiahnutá, ľavá písťala aj ihlica zlomená. Slabo zachovaná kostra dieťaťa uložená na pravej stehrovej kosti ženy, hlava na kolenách, kosti dolných končatín pri ruke a pravej panvovej kosti ženy. Bez nálezov.

Hrob 126, dieťa, infans I (4 roky), SZ-JV

Obdĺžniková jama (85x35 cm, hĺ. 80 cm). Z kostry zachovaná iba časť lebky a niekoľko kostí končatín. Bez nálezov.

Hrob 127, dieťa, infans I (2-3 roky), SZ-JV

Jama, vyhĺbená v černoze, sa nečrtala (hĺ. 70 cm). Slabo zachovaná kostra, horné končatiny trochu pokrčené. Bez nálezov.

Hrob 128, dvojhrob: 128a - muž? (40-50 rokov), 128b - žena? (20-30 rokov), SZ-JV (obr. 29: 7; 34: 6)

Obdĺžniková jama (210x130 cm, hĺ. 110 cm). Dve zachovalé kostry, rovnako orientované, v natiahnutej polohe, na pravej strane jamy kostra muža(?), na ľavej strane kostra ženy(?). Kostra muža(?): na ľavej panvovej kosti pracka (1), na pravej dlani zvieracie kosti (2). Kostra ženy(?): po stranách lebky dve záušnice (3), okolo krku koráliky (4), pri ľavom lakti nôž (5), pri ľavej panvovej kosti zvieracie kosti (6), konča ľavej nohy kosti hydiny (7).

1. Obdĺžniková, na bokoch prehnutá železná pracka s trňom, poškodená; dĺ. 4,9 cm (obr. 48: 5).

2. *Sus scrofa dom.*

3. Dve krúžkové bronzové drôtené záušnice, na spodnom oblúku so záveskom pozostávajúcím z drôtu, na ktorý sú nalepené tri zrnká a navlečená sklená guľôčka a na spodku drôtená slučka; dĺ. 3 cm, Ø 1,5 cm (obr. 48: 1, 2).

4. Náhrdelník z cca 500-600 drobných žltých, hnedých a čiernych pastových korálikov (obr. 48: 3).

5. Korodovaný železný nôž s odsadeným trňom, hrot ulomený; zach. dĺ. 14,5 cm (obr. 48: 4).

6. *Ovis aries L.*

7. *Gallus g. dom.*

Hrob 129, muž (30-40 rokov), SZ-JV

Obdĺžniková jama (200x60-70 cm, hĺ. 110 cm), pri hlave širšia, dno nerovné. Kostra v natiahnutej polohe, horné končatiny v sekundárnej polohe, pravá lakťová a vretenná kosť rovnobežne vedľa pravej ramennej kosti, nad nimi ľavá lakťová a vretenná kosť, pri chrbtici ľavá ramenná kosť, pravá dolná končatina trochu v kolene ohnutá, cez ňu preložená ľavá, natiahnutá priamo. Bez nálezov.

Hrob 130, dieťa, infans II (7-14 rokov), SZ-JV

Obdĺžniková jama (pravdepodobne 140x50 cm, hĺ. 85 cm), časť pri lebke sa nečrtala. Slabšie zachovaná kostra v natiahnutej polohe, lebka tlakom zeminý roz-

tlačená. Na ľavej panvovej kosti zlomok noža (1), vľavo konča nohy nádoba (2).

1. Fragment železného noža s krátkym trňom; dĺ. 4 cm (obr. 47: 26).

2. Masívna stlačená sivá nezdobená nádoba s nerovným povrchom, dno rovné; v. 8,3 cm, Ø ústia 7,8 cm, max. Ø 8,4 cm, Ø dna 6,4 cm (obr. 47: 25).

Hrob 131, ? (dospelý), SZ-JV

Obdĺžniková jama (200x55 cm, hĺ. 170 cm), čiastočne zasiahnutá jamou hrobu 132. Kostra, porušená vykrádačmi, pôvodne v natiahnutej polohe. Pri pravej píšťale fragment krúžku (1) a mramorový predmet (2), konča ľavej nohy nádoba (3), medzi píšťalami zvieracia kosť (4).

1. Fragment železného krúžku.

2. Mramorový fragment, asi koniec bičiska; dĺ. 3 cm, Ø 2,5 cm (obr. 48: 7).

3. Masívna hnedá asymetrická nádoba, vyrobená v rukách z hliny s prímiesou drobných kamienkov, povrch potiahnutý jemnou hlinkou, hladný. Dobře vypálená. Široké, trochu vyhnuté ústie po celom povrchu dierkované. Dno mierne dovnútra vtiahnuté; v. 12,9 cm, Ø ústia 10,9 cm, max. Ø 12,3 cm, Ø dna 6,4 cm (obr. 48: 6).

4. *Sus scrofa* dom.

Hrob 132, žena (20-30 rokov), SZ-JV (obr. 29: 1)

Lichobežníková nepravidelná jama (165x40-80 cm, hĺ. 130 cm) čiastočne narušila hrob 131. Kostra v skrčenej polohe na ľavom boku, horné končatiny v lakťoch skrčené a uložené dľaňami pred tvár, dolné končatiny skrčené, v kolenách vysunuté k ľavej stene jamy. Na lebke a pod ňou dva krúžky (1).

1. Dve bronzové otvorené krúžkové záušnice; Ø 2,5 a 2,1 cm (obr. 48: 8, 9).

Hrob 133, ?, juvenis (16-17 rokov), SZ-JV (obr. 29: 9)

Obdĺžniková jama (120x60 cm, hĺ. 120 cm). Kostra v neprirodzenej polohe na chrbte, dolné končatiny preložené na ľavú stranu panvy a hrude, lebka a pravá horná končatina chýbajú. Bez nálezov.

Hrob 134, žena? (20-30 rokov), SZ-JV

Obdĺžniková jama (160x60 cm, hĺ. 105 cm). Kostra v natiahnutej polohe, dolné končatiny trochu posunuté doľava, ľavá v kolene pokrčená, horné končatiny skrčené na hrudník, dľaňami pri lebke. Pod dnom o 25 cm hlbšie dno jamy staršieho hrobu 137. Bez nálezov.

Hrob 135, žena (20-30 rokov), SZ-JV

Obdĺžniková jama (175x65 cm, hĺ. 165 cm), západná strana jamy čiastočne splývala s hrobom 136. Kostra v natiahnutej polohe, porušená výkopom jamy hrobu 136, zasiahnutá ľavá strana kostry (končatiny). Bez nálezov.

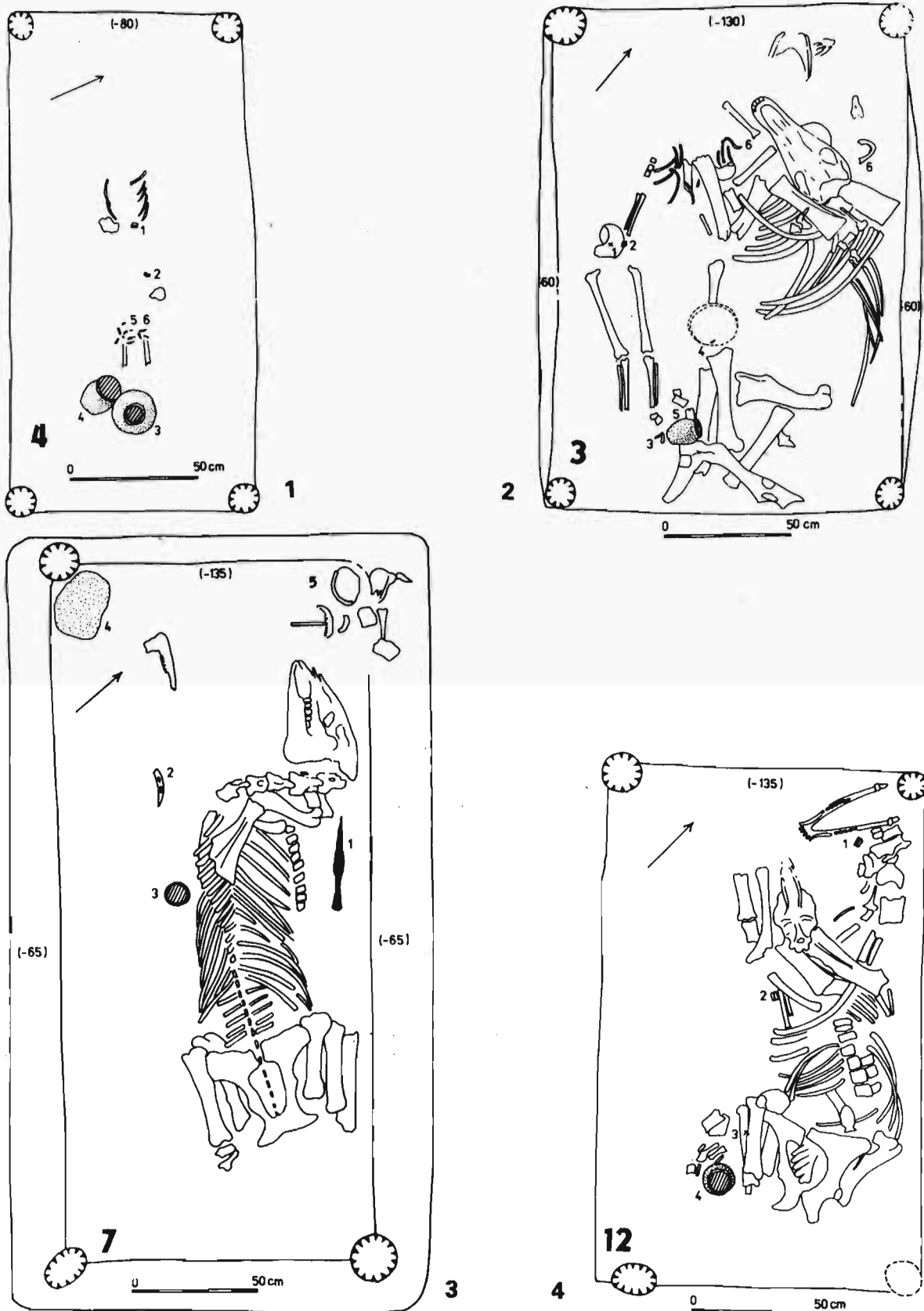
Hrob 136, žena (50-60 rokov), SZ-JV

Obdĺžniková jama (205x80 cm, hĺ. 195 cm), západná strana jamy čiastočne splývala s hrobom 135. Kostra v natiahnutej polohe, pravá dolná končatina mierne posunutá doprava, pravá horná končatina na pravej panvovej kosti. Pri pravej ramennej kosti zvieracie kosti (1), pri pravom kolene ďalšia kosť (2).

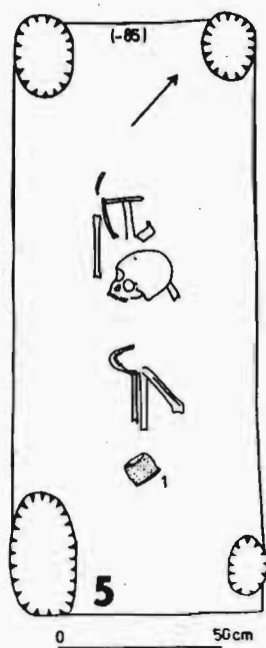
1, 2. *Ovis aries* L.

Hrob 137, žena (30-40 rokov), SZ-JV (obr. 29: 5)

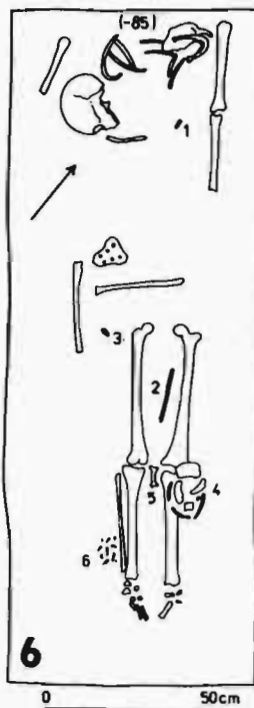
Obdĺžniková jama (165x65 cm, hĺ. 130 cm), siahajúca dnom pod mladší hrob 134. Kostra v natiahnutej polohe, horné končatiny v lakťoch skrčené a uložené dľaňou pred tvárou, pravá dolná končatina preložená cez ľavú. Bez nálezov.

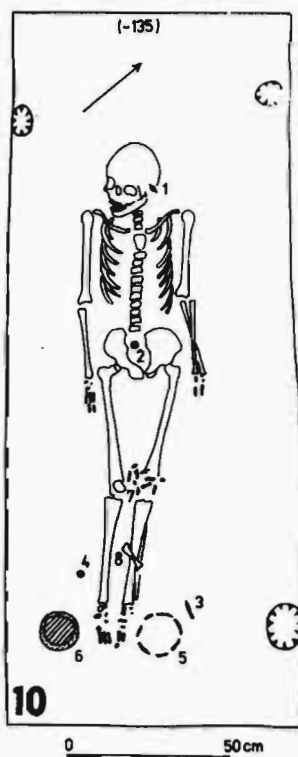
Obr. 19. Radvaň nad Dunajom, časť Virt. 1 - hrob 4; 2 - hrob 3; 3 - hrob 7; 4 - hrob 12.

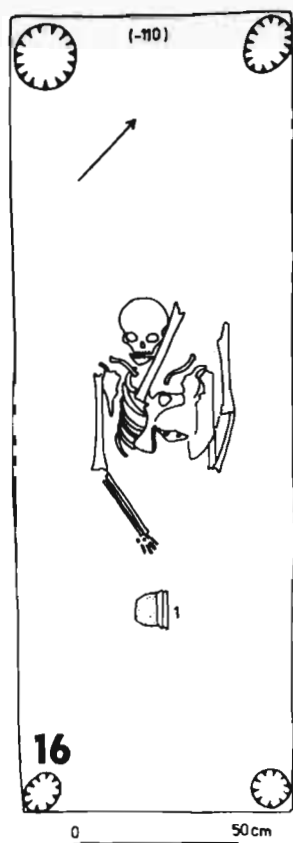
1

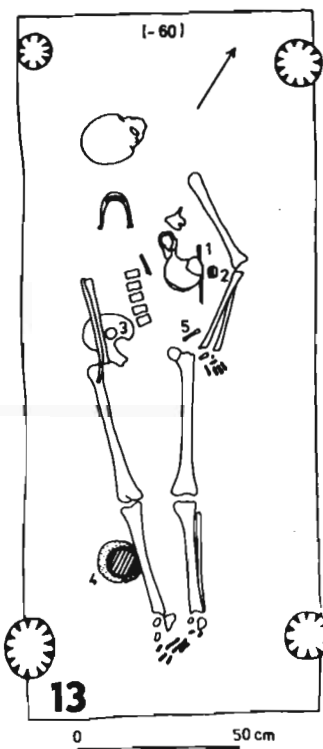
2

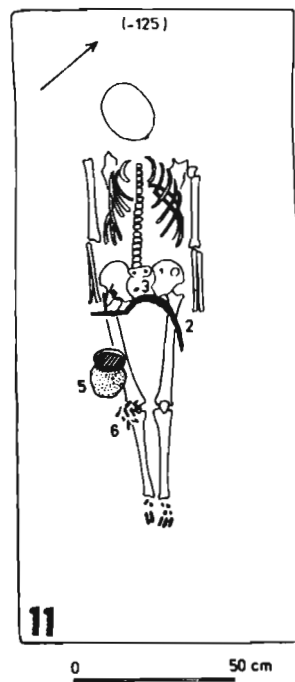
3

4

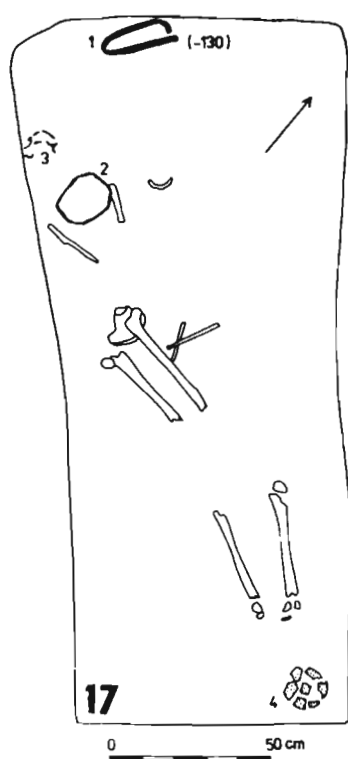

5

6

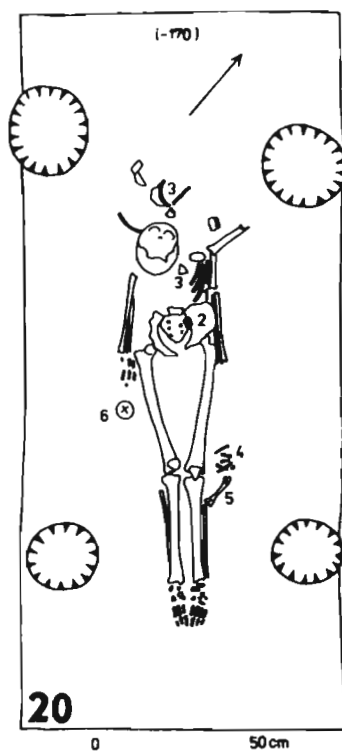
Obr. 20. Radvaň nad Dunajom, časť Virt. 1 - hrob 5; 2 - hrob 6; 3 - hrob 10;
4 - hrob 16; 5 - hrob 13; 6 - hrob 11.

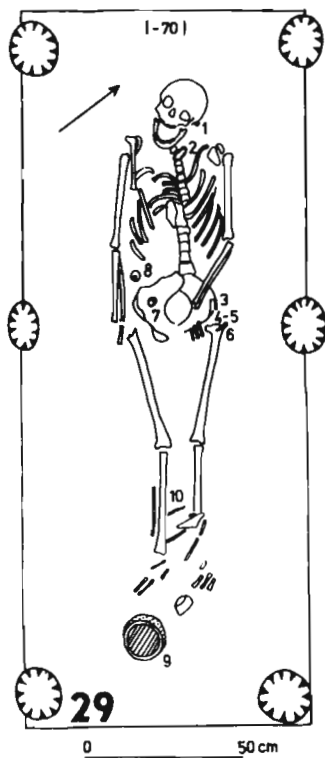
1

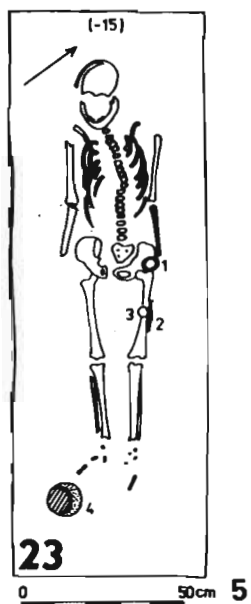
2

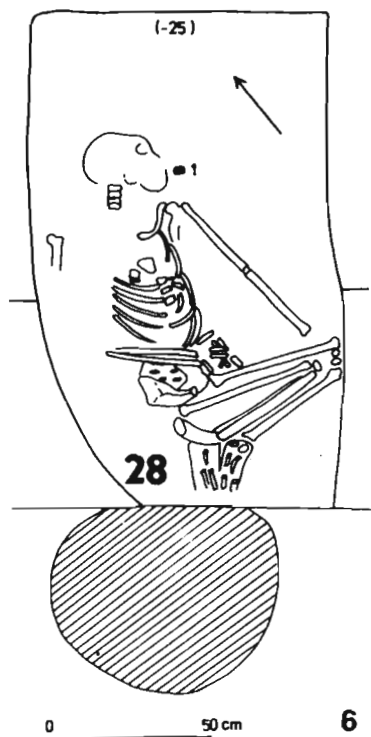
3

4

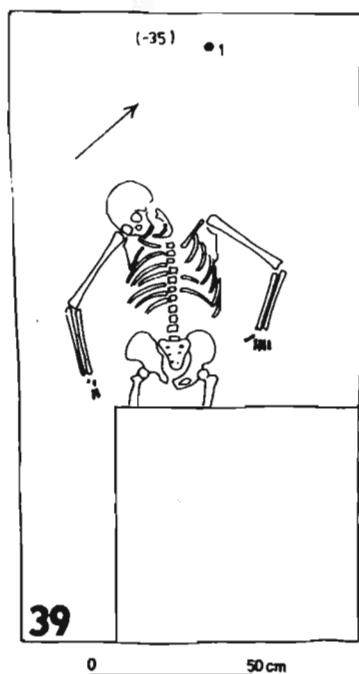
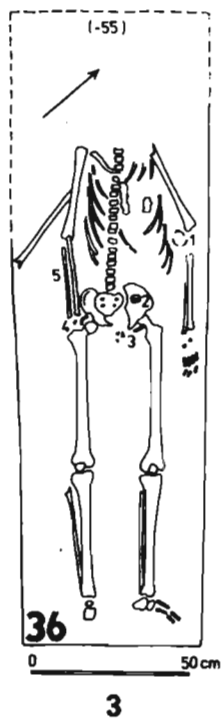
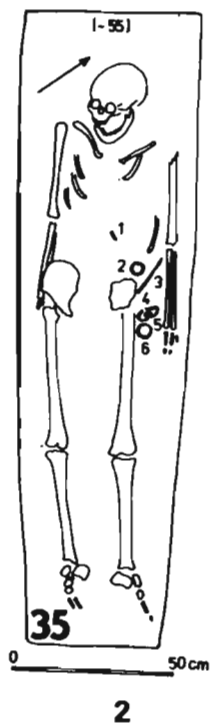
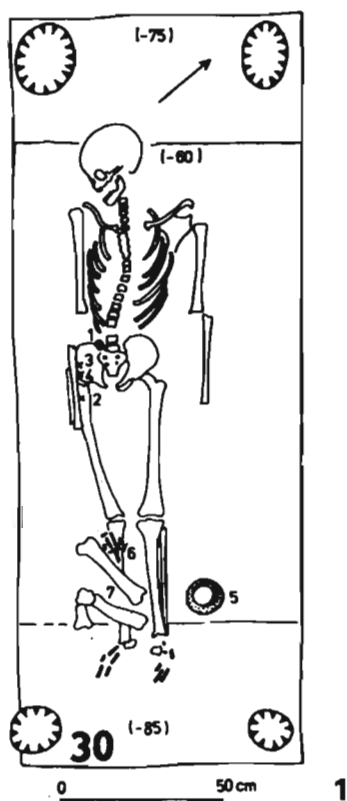

5

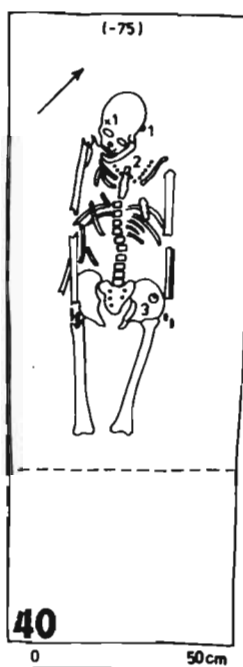

6

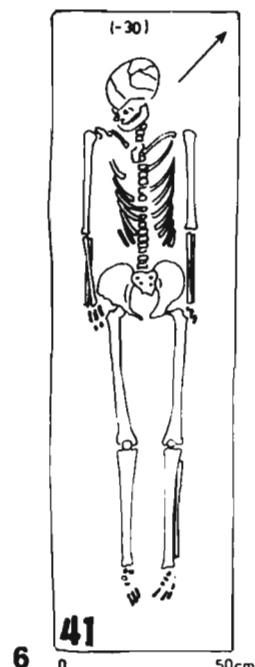
Obr. 21. Radvaň nad Dunajom, časť Virt. 1 - hrob 17; 2 - hrob 19; 3 - hrob 20; 4 - hrob 29; 5 - hrob 23; 6 - hrob 28.

4

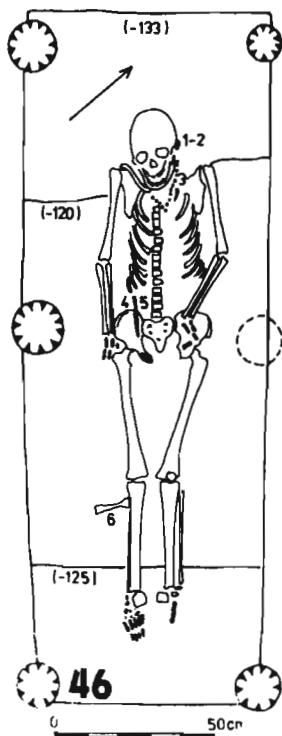

5

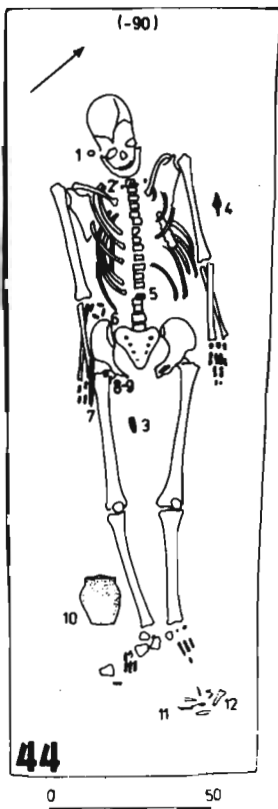

6

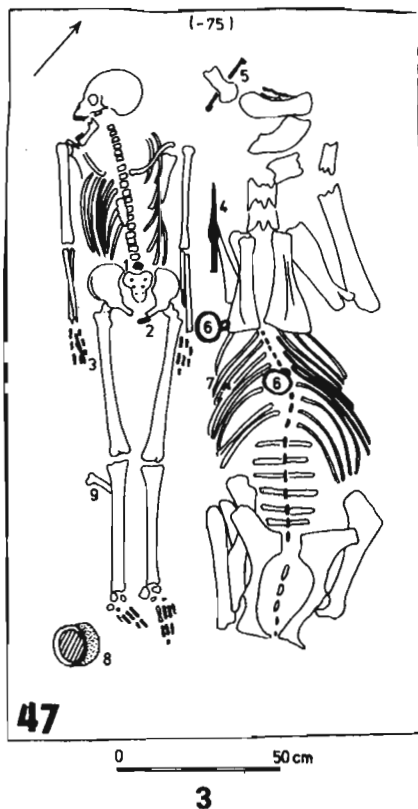
Obr. 22. Radvaň nad Dunajom, časť Virt. 1 - hrob 30; 2 - hrob 35; 3 - hrob 36; 4 - hrob 39; 5 - hrob 40; 6 - hrob 41.

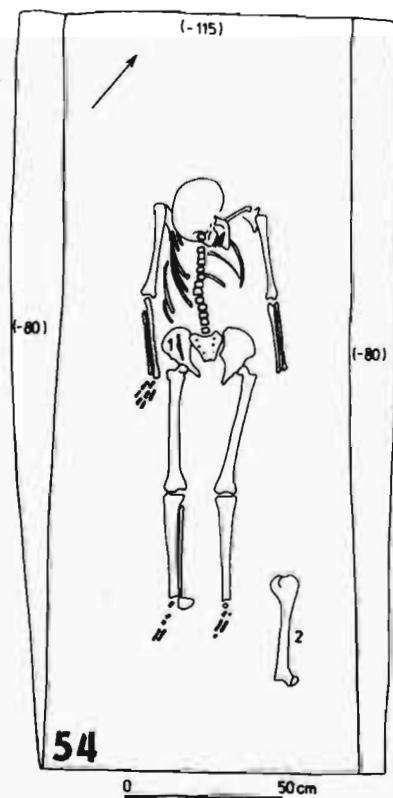
1

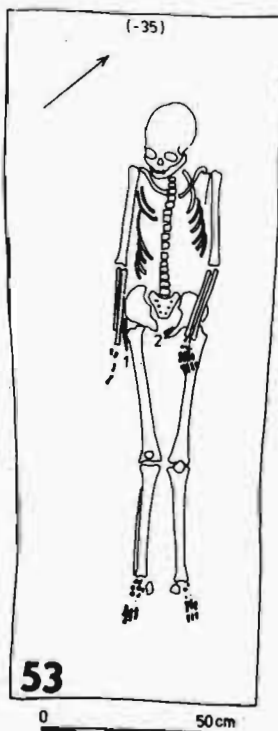
2

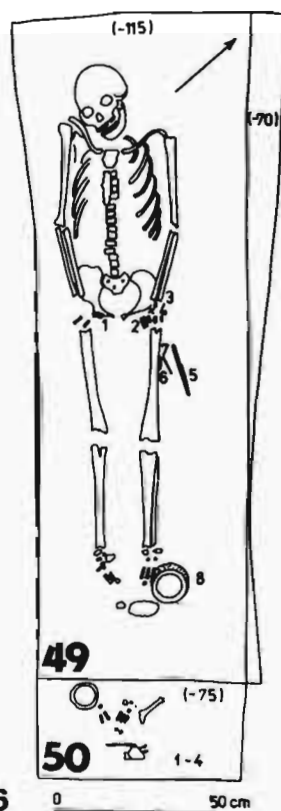
3

4

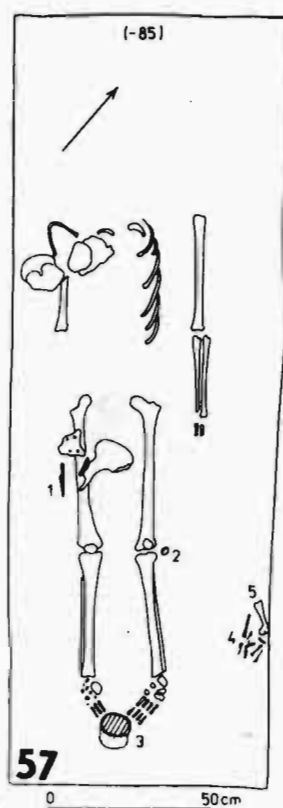

5

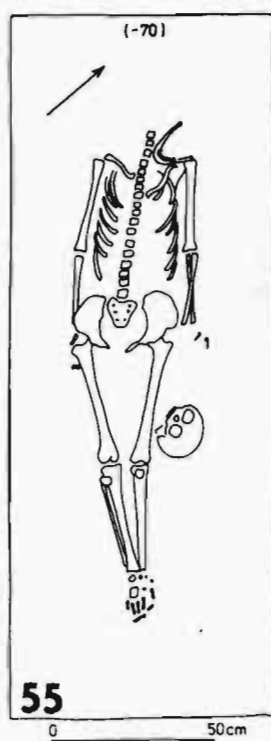

6

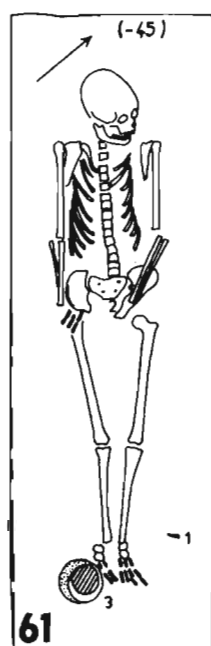
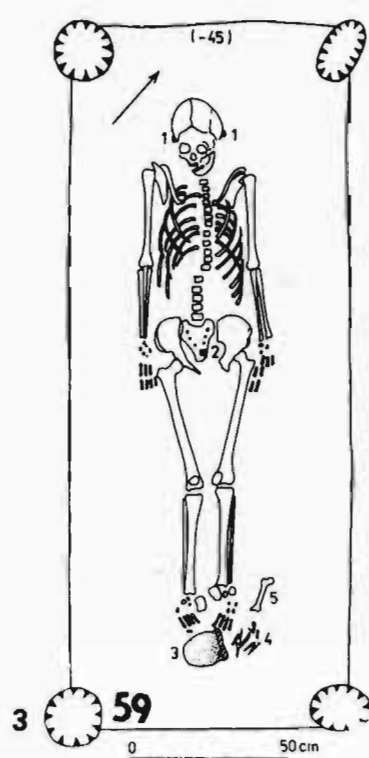
Obr. 23. Radvaň nad Dunajom, časť Virt. 1 - hrob 46; 2 - hrob 44; 3 - hrob 47; 4 - hrob 54; 5 - hrob 53; 6 - hrob 49, 50.

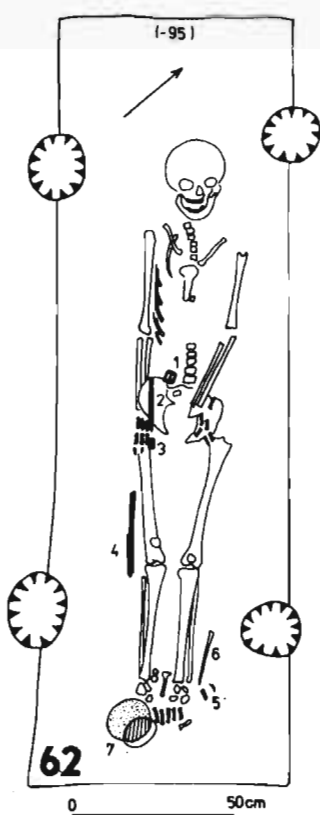
1

2

4

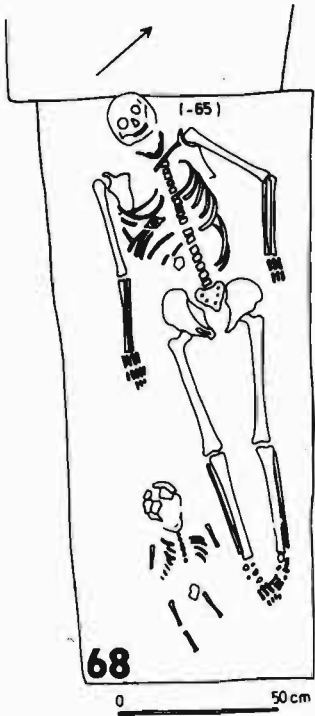

5

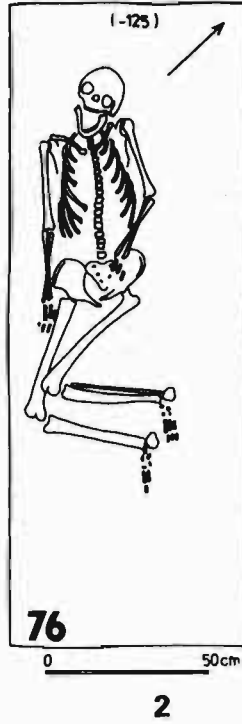

6

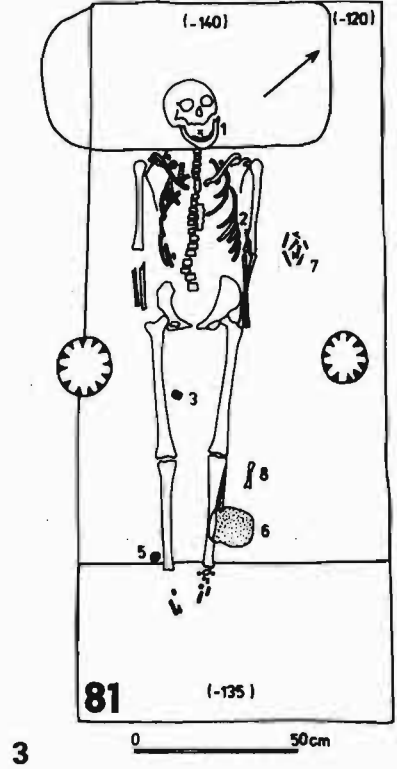
Obr. 24. Radvaň nad Dunajom, časť Virt. 1 - hrob 57; 2 - hrob 55; 3 - hrob 59; 4 - hrob 61; 5 - hrob 62; 6 - hrob 65.

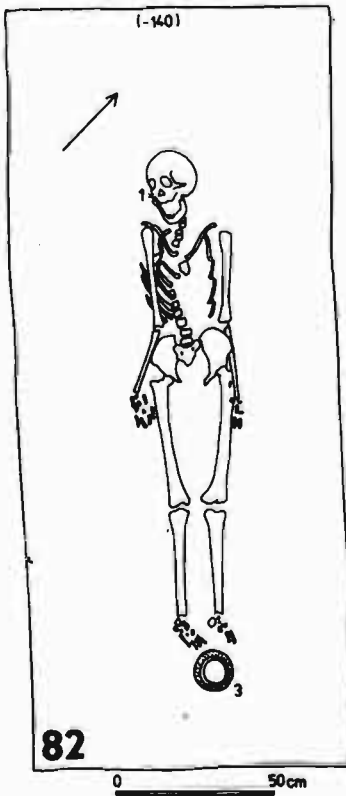
1

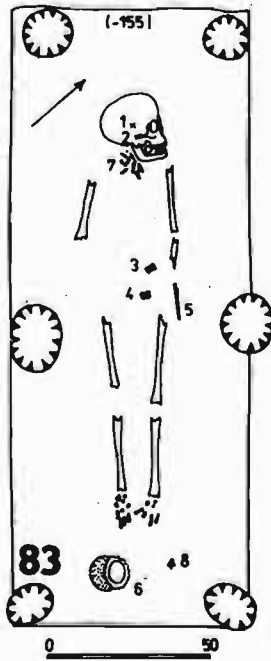
2

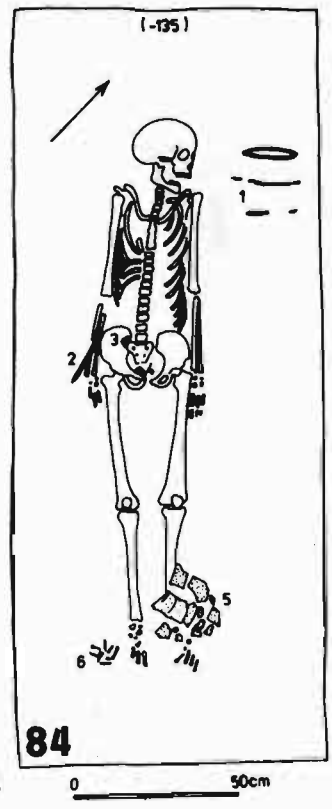
3

4

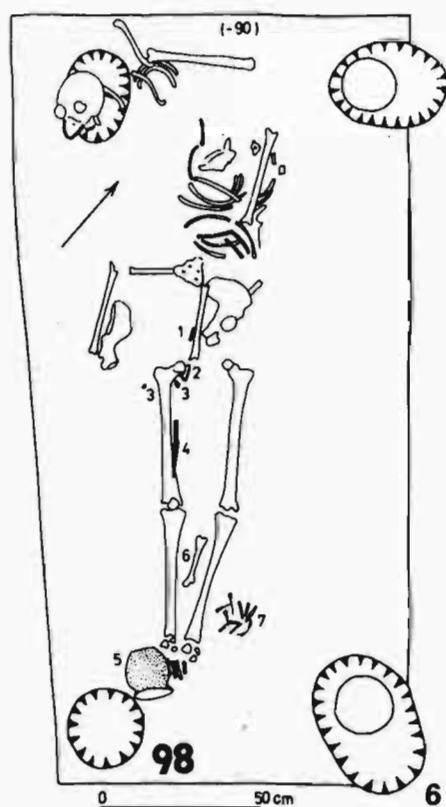
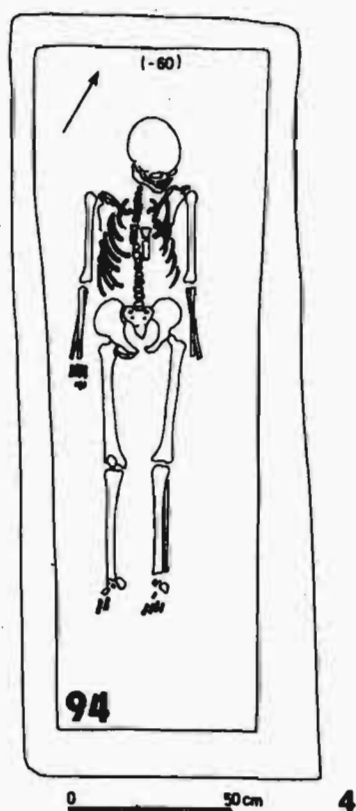
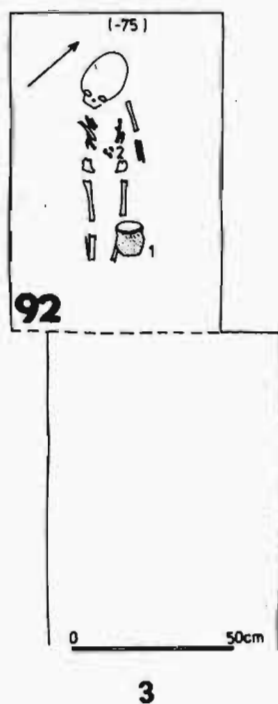
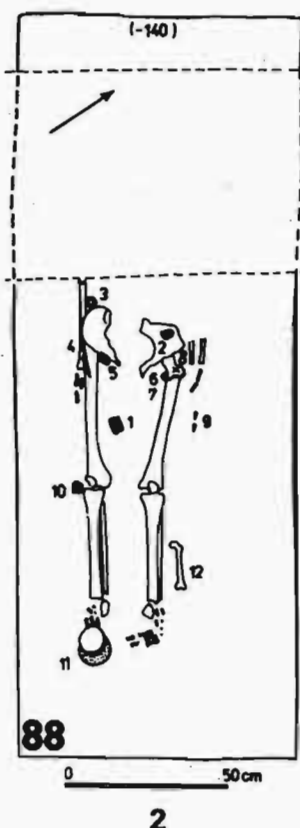

5

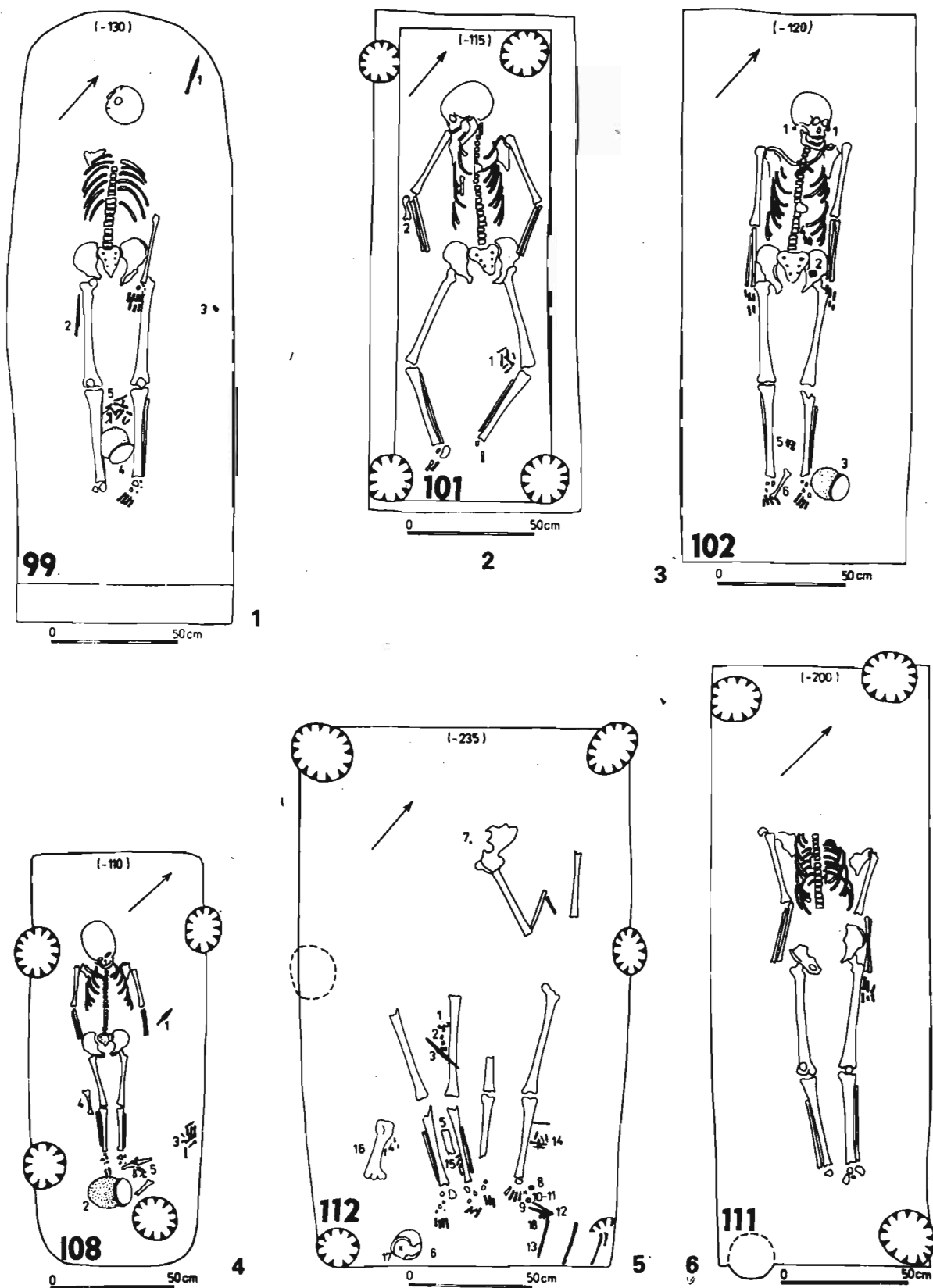

6

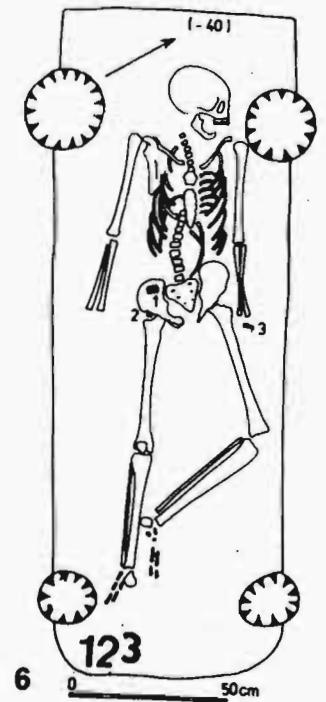
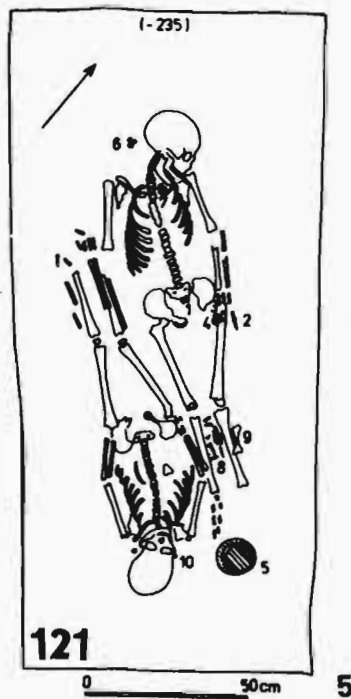
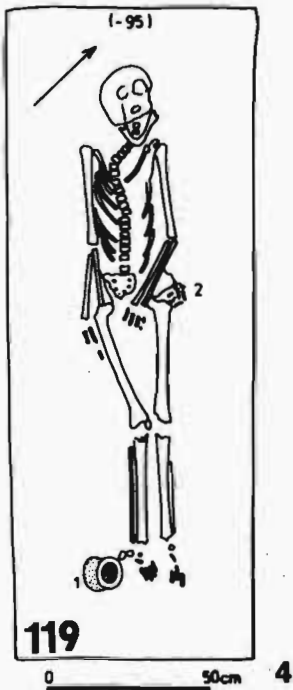
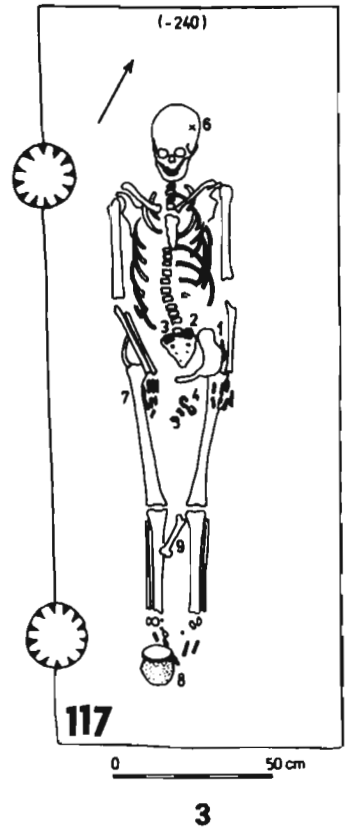
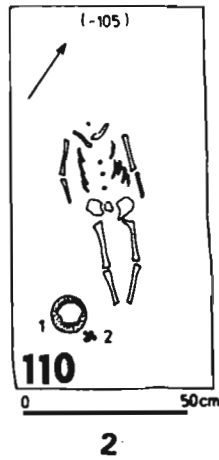
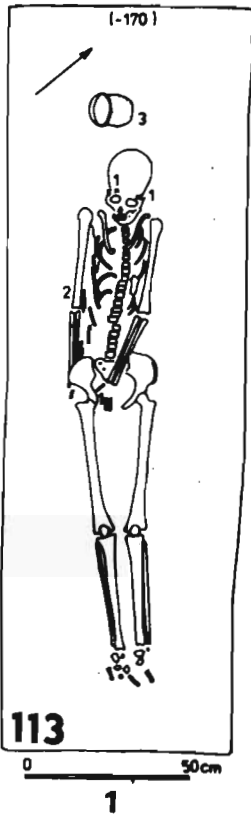
Obr. 25. Radvaň nad Dunajom, časť Virt. 1 - hrob 68; 2 - hrob 76; 3 - hrob 81;
4 - hrob 82; 5 - hrob 83; 6 - hrob 84.

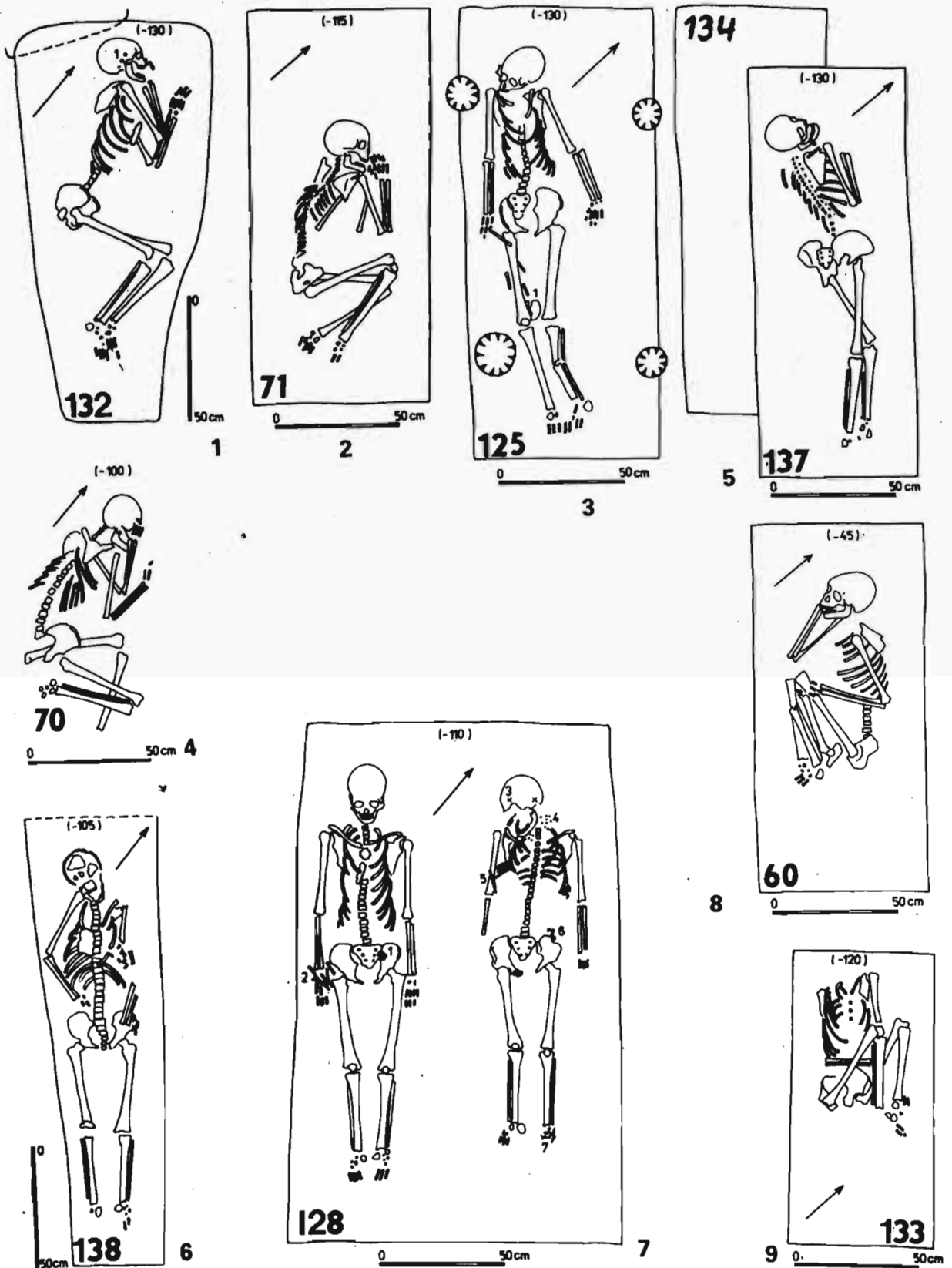
Obr. 26. Radvaň nad Dunajom, časť Virt. 1 - hrob 89; 2 - hrob 88; 3 - hrob 92; 4 - hrob 94; 5 - hrob 97; 6 - hrob 98.

Obr. 27. Radvaň nad Dunajom, časť Virt. 1 - hrob 99; 2 - hrob 101; 3 - hrob 102; 4 - hrob 108; 5 - hrob 112; 6 - hrob 111.

Obr. 28. Radvaň nad Dunajom, časť Vrt. 1 - hrob 113; 2 - hrob 110; 3 - hrob 117; 4 - hrob 119; 5 - hrob 121; 6 - hrob 123,

Obr. 29. Radvaň nad Dunajom, časť Virt. 1 - hrob 132; 2 - hrob 71; 3 - hrob 125; 4 - hrob 70; 5 - hrob 137; 6 - hrob 138; 7 - hrob 128; 8 - hrob 60; 9 - hrob 133.

1

2

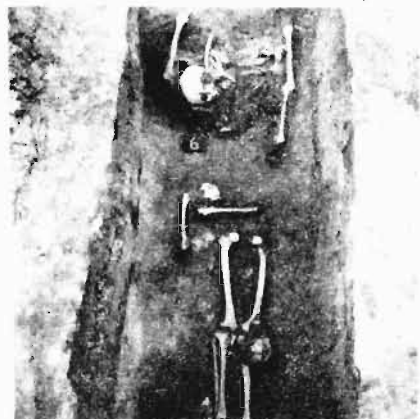
3

4

5

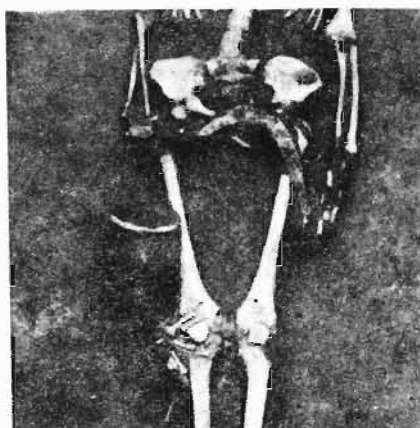

6

Obr. 30. Radvaň nad Dunajom, časť Virt. 1 - pohľad na plochu pohrebiska od západu; 2 - odkrývanie hrobov; 3 - hrob 3; 4 - hrob 4; 5 - hrob 7; 6 - hrob 6.

1

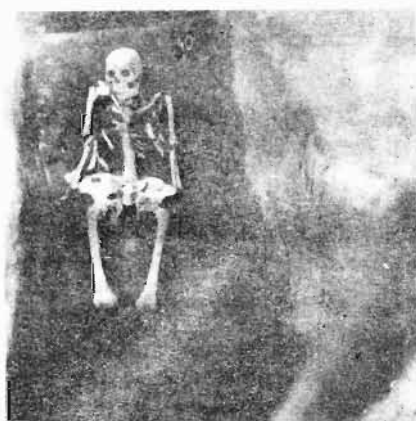
2

3

4

5

6

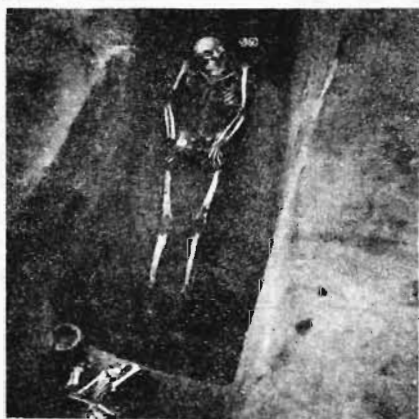
Obr. 31. Radvaň nad Dunajom, časť Virt. 1 - hrob 10; 2 - hrob 11;
3 - hrob 12; 4 - hrob 29; 5 - hrob 40; 6 - hrob 44.

1

2

3

4

5

6

Obr. 32. Radvaň nad Dunajom, časť Virt. 1, 2 - hrob 47; 3 - hrob 49, 50; 4 - hrob 55; 5 - hrob 57; 6 - hrob 58.

1

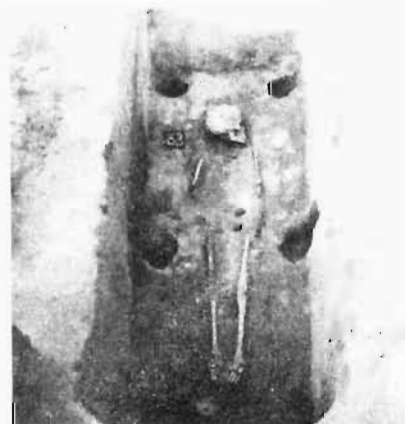
2

3

4

5

6

Obr. 33. Radvaň nad Dunajom, časť Vrt. 1 - hrob 62; 2 - hrob 68; 3 - hrob 70; 4 - hrob 71; 5 - hrob 83; 6 - hrob 84.

1

2

3

4

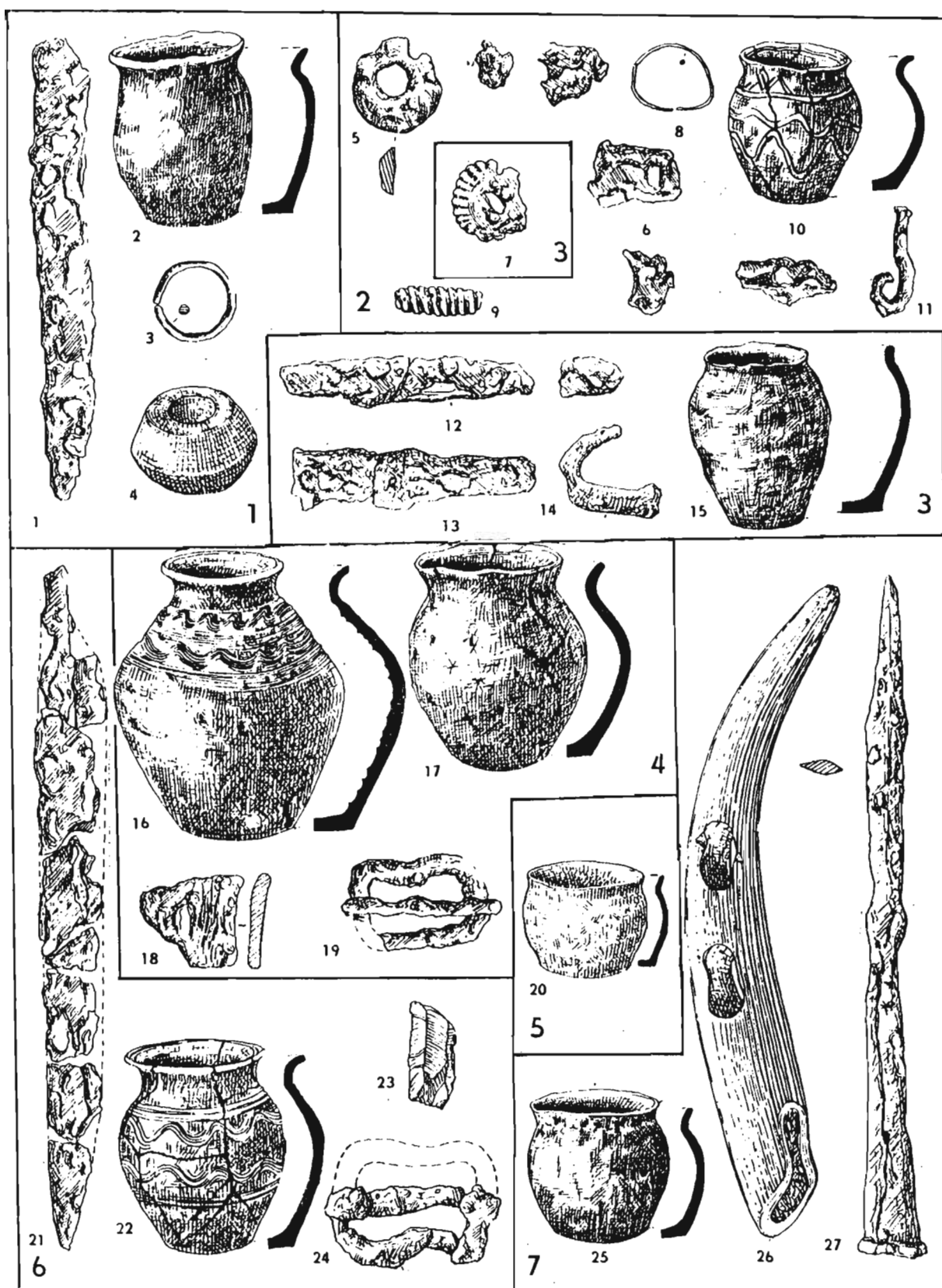

5

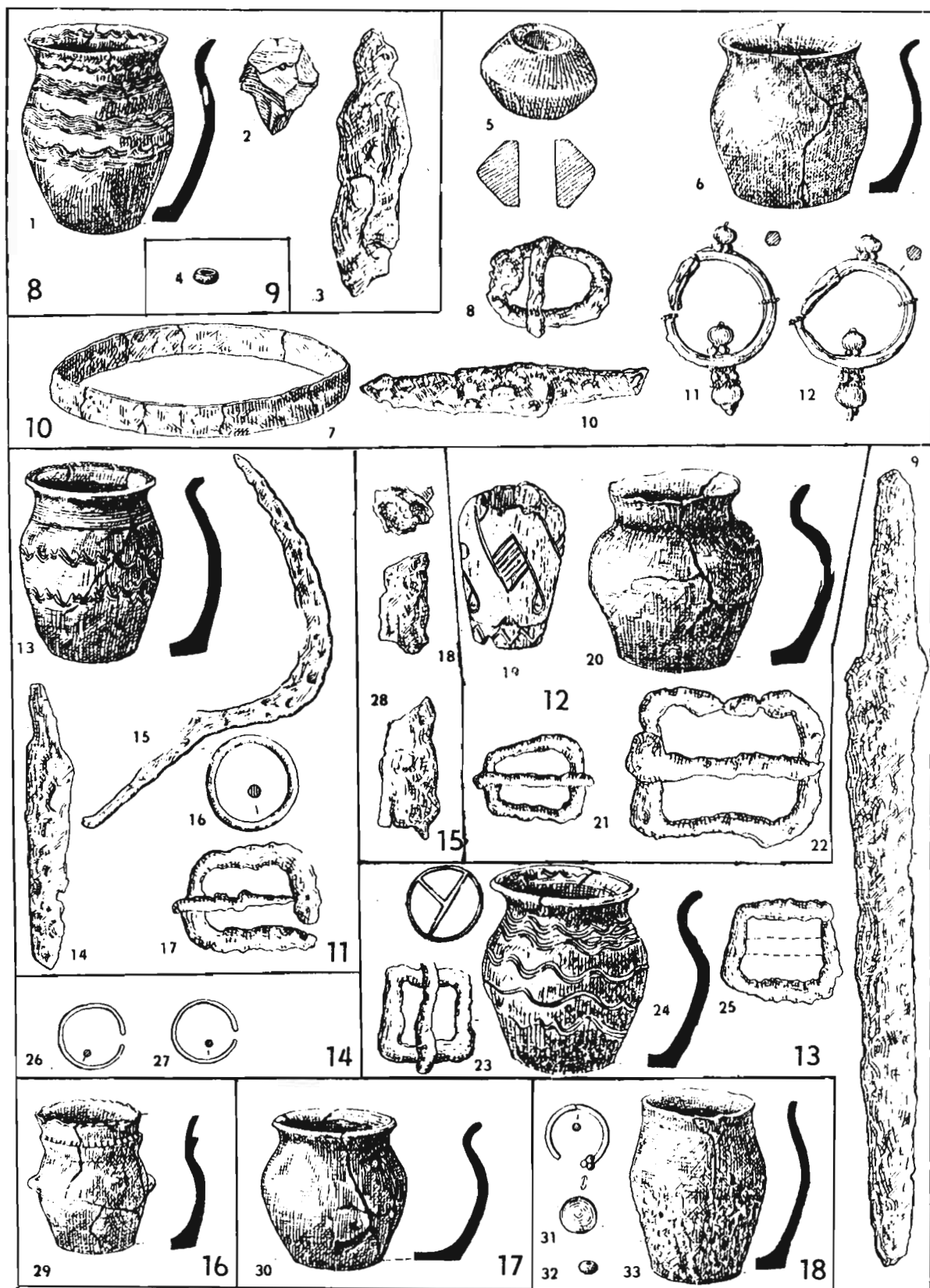

6

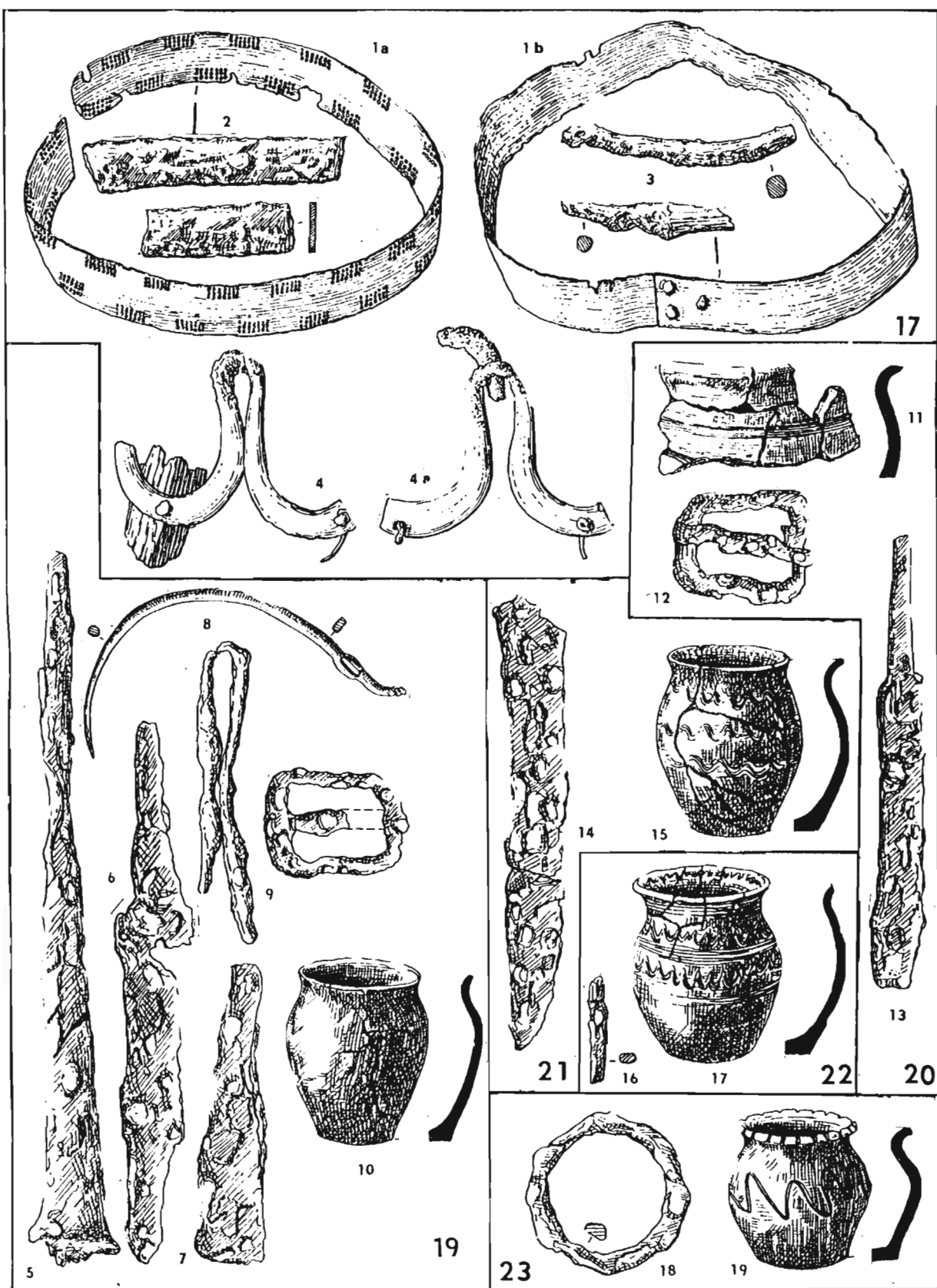
Obr. 34. Radvan nad Dunajom, časť Virt. 1 - hrob 103; 2 - hrob 112;
3 - hrob 121; 4 - hrob 123; 5 - hrob 124; 6 - hrob 128.

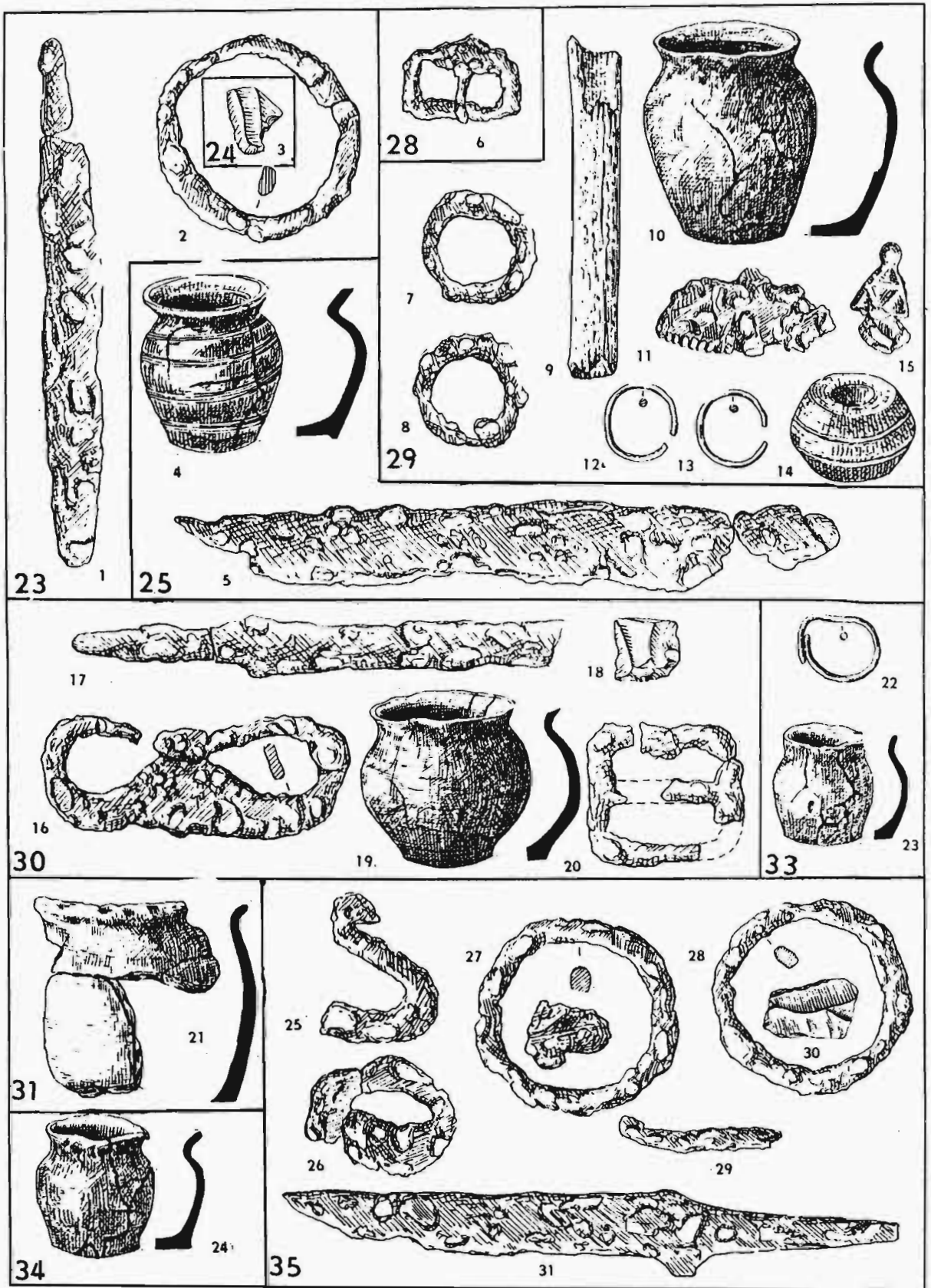
Obr. 35. Radvaň nad Dunajom, časť Virt. 1-4 - hrob 1; 5, 6, 8-11 - hrob 2; 7 - hrob 3; 12-15 - hrob 3; 16-19 - hrob 4; 20 - hrob 5; 21-24 - hrob 6; 25-27 - hrob 7.

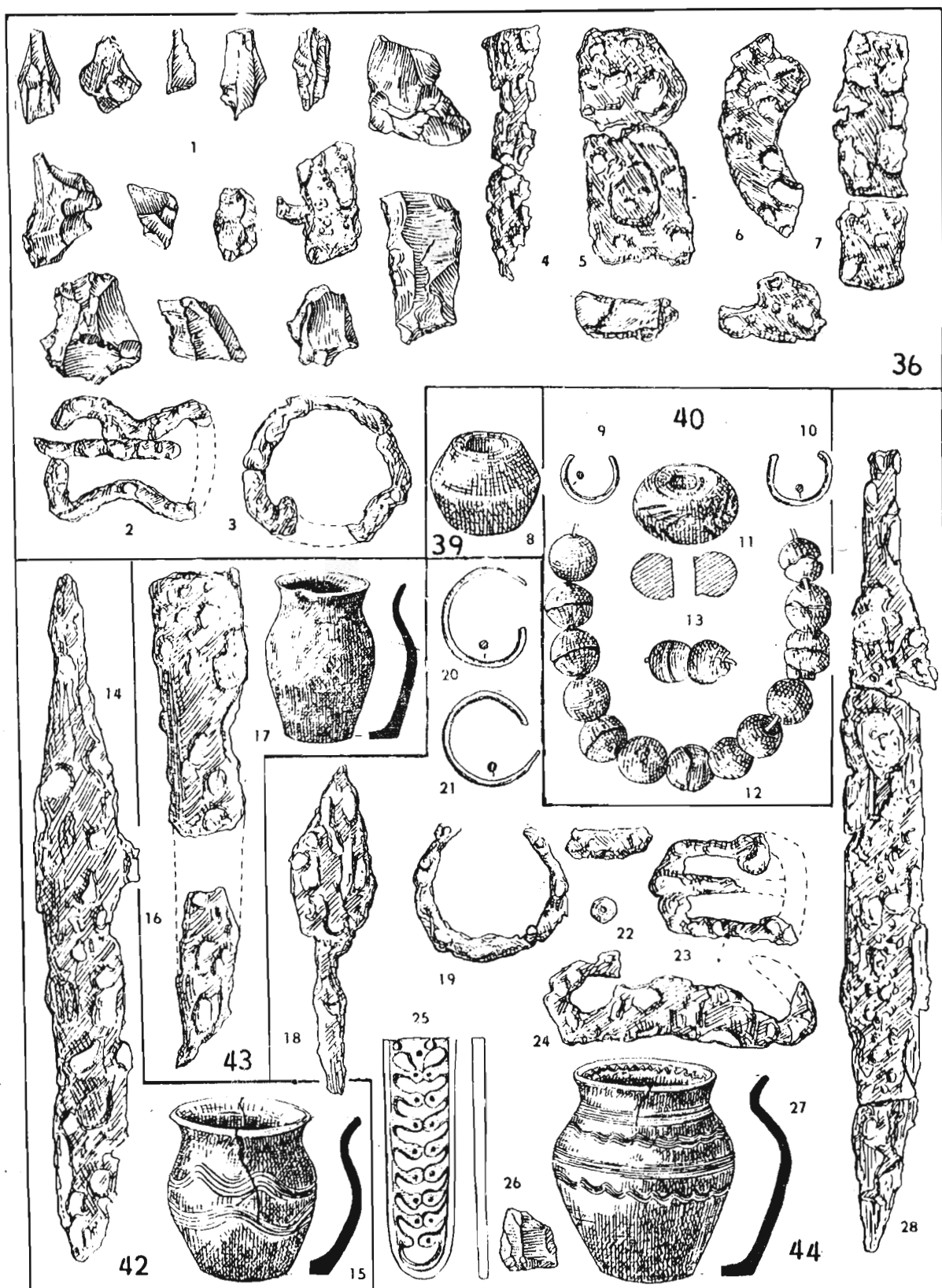
Obr. 36. Radvaň nad Dunajom, časť Vrt. 1-3 - hrob 8; 4 - hrob 9; 5-8, 10-12 - hrob 10; 9, 23-25 - hrob 13; 13-17 - hrob 11; 18, 28 - hrob 15; 19-22 - hrob 12; 26, 27 - hrob 14; 29 - hrob 16; 30 - hrob 17; 31-33 - hrob 18.

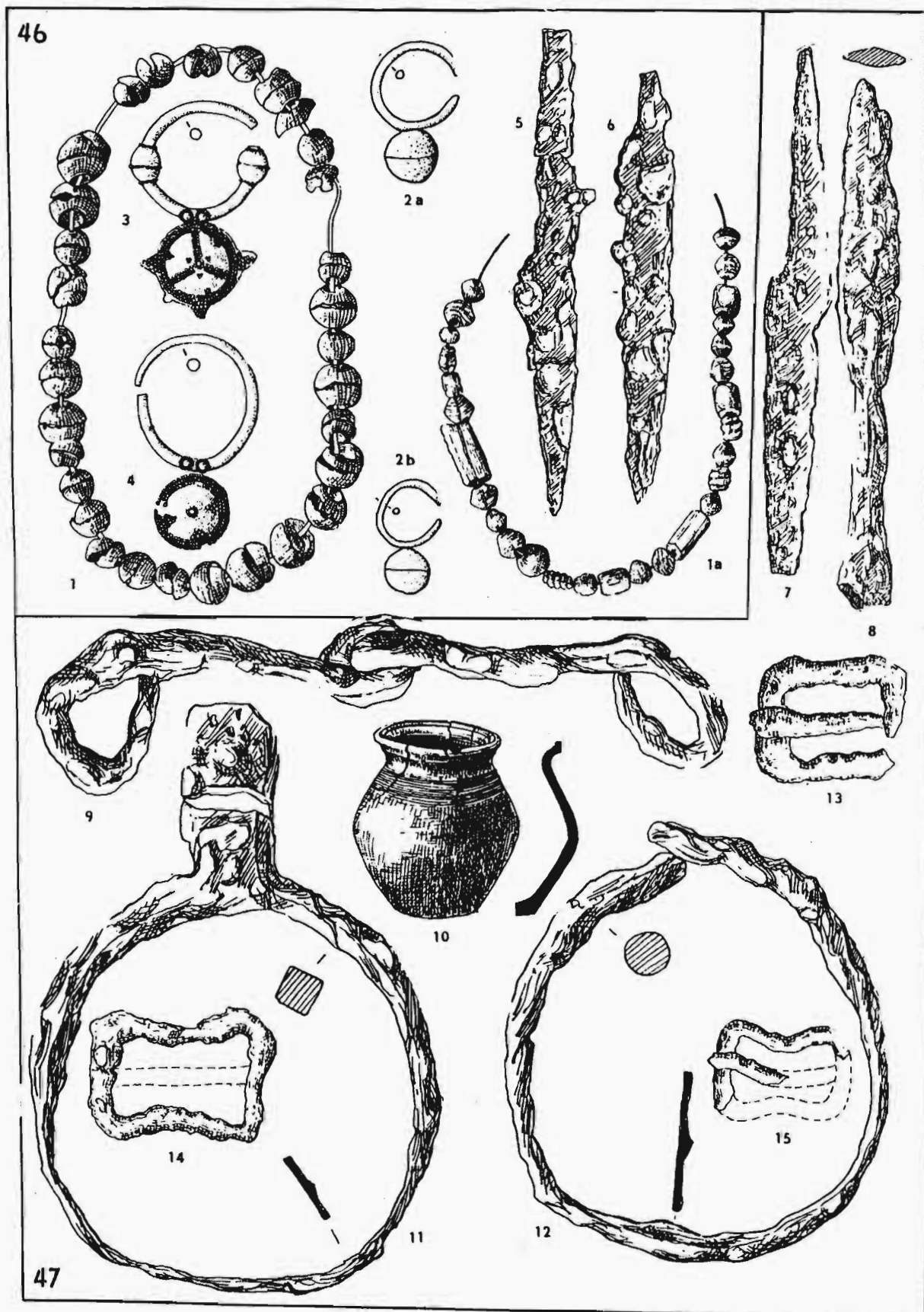
Hrob 37. Radvaň nad Dunajom, časť Virt. 1-4 - hrob 17; 5-10 - hrob 19; 11-13 - hrob 20; 14, 15 - hrob 21; 16, 17 - hrob 22; 18, 19 - hrob 23.

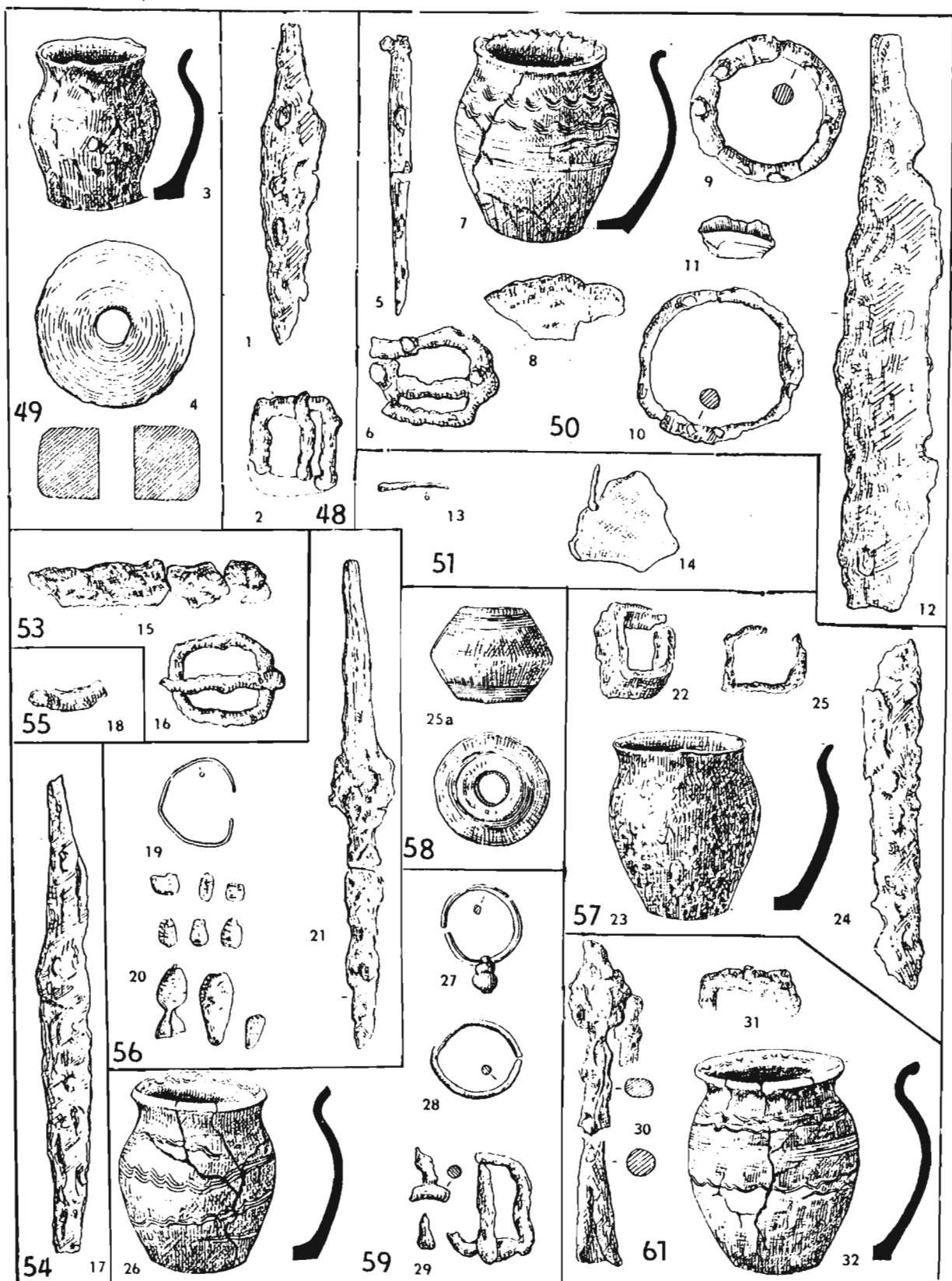
Obr. 38. Radvaň nad Dunajom, časť Virt. 1, 2 - hrob 23; 3 - hrob 24; 4, 5 - hrob 25; 6 - hrob 28; 7-15 - hrob 29; 16-20 - hrob 30; 21 - hrob 31; 22, 23 - hrob 33; 24 - hrob 34; 25-31 - hrob 35.

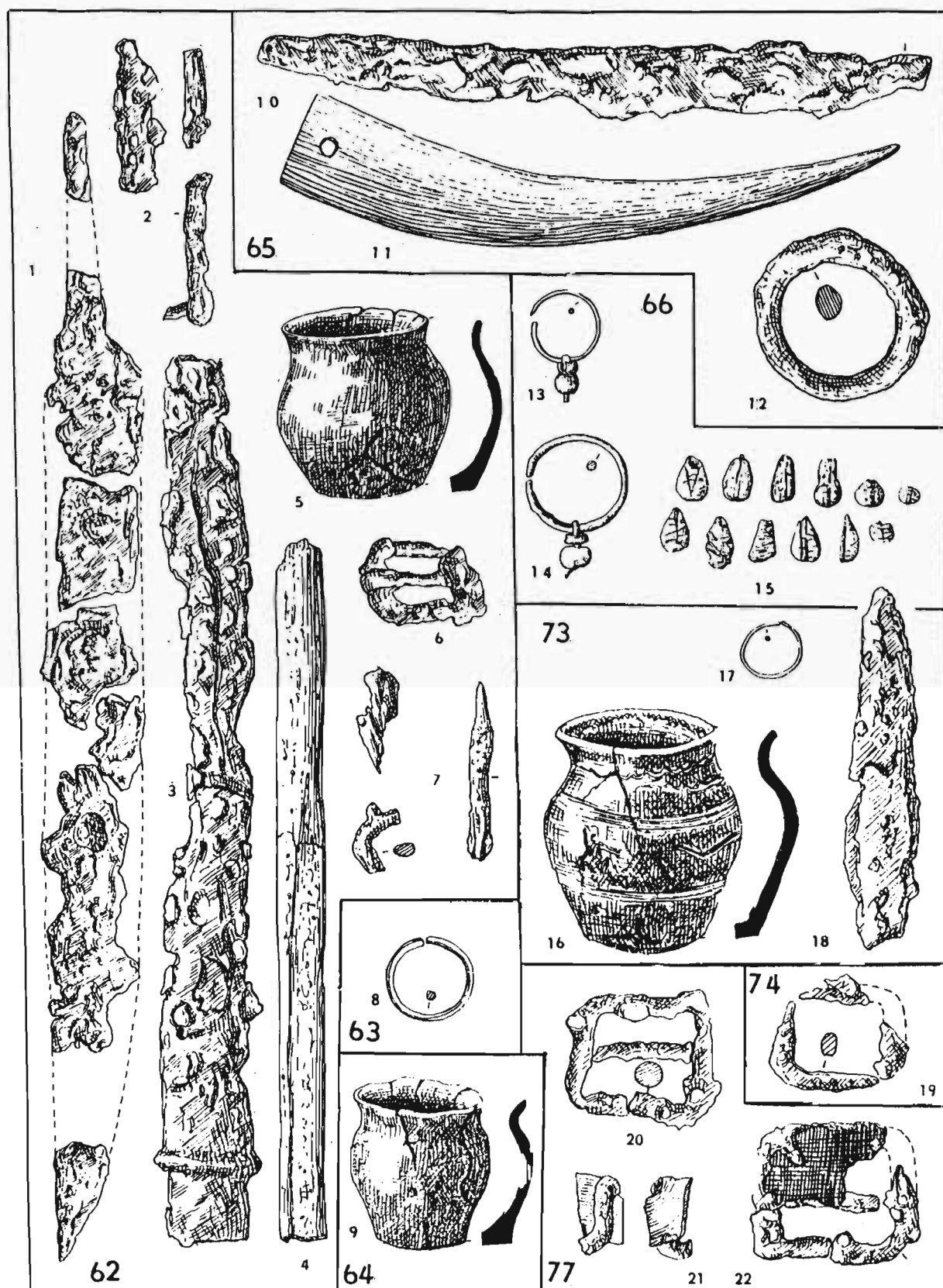
Obr. 39. Radvaň nad Dunajom, časť Virt. 1-7 - hrob 36; 8 - hrob 39; 9-13 - hrob 40; 14, 15 - hrob 42; 16, 17 - hrob 43; 18-28 - hrob 44.

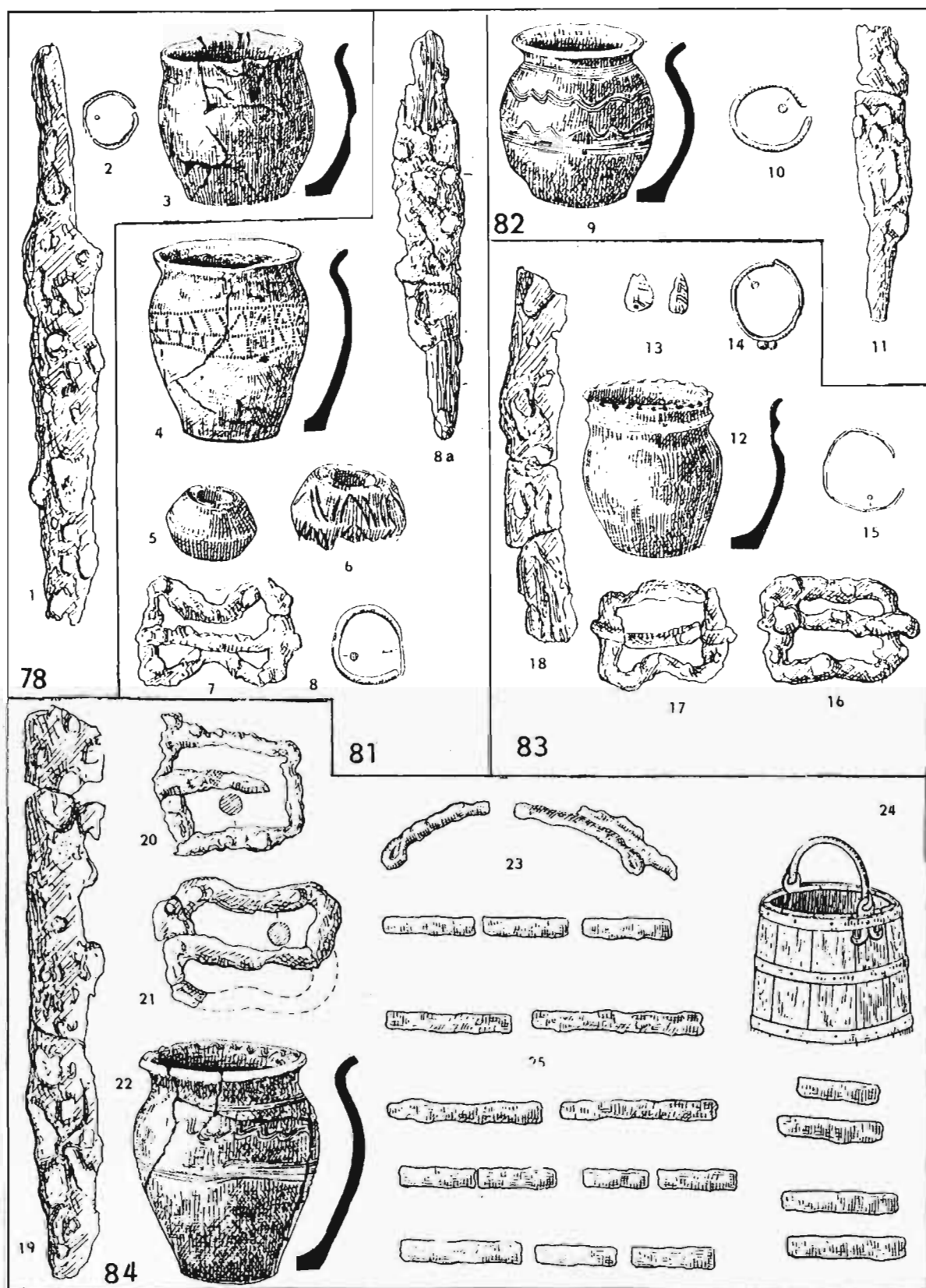
Obr. 40. Radvaň nad Dunajom, časť Virt. 1-6 - hrob 46; 7-15 - hrob 47.

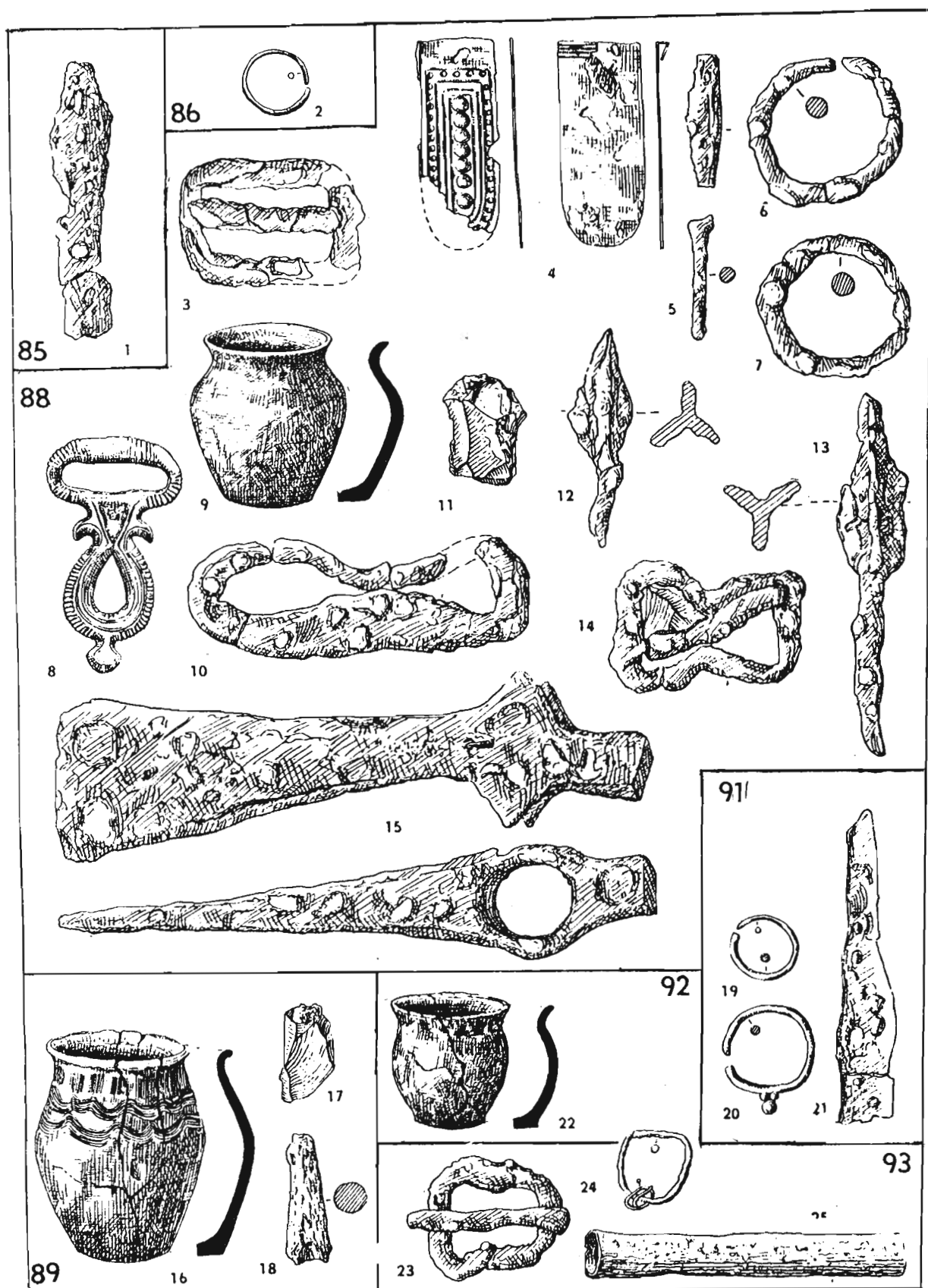
Obz. 41. Radvaň nad Dunajom, časť Vrt. 1, 2 - hrob 48; 3, 4 - hrob 49; 5-12 - hrob 50; 13, 14 - hrob 51; 15, 16 - hrob 53; 17 - hrob 54; 18 - hrob 55; 19-21 - hrob 56; 22-25 - hrob 57; 25a - hrob 58; 26-29 - hrob 59; 30-32 - hrob 61.

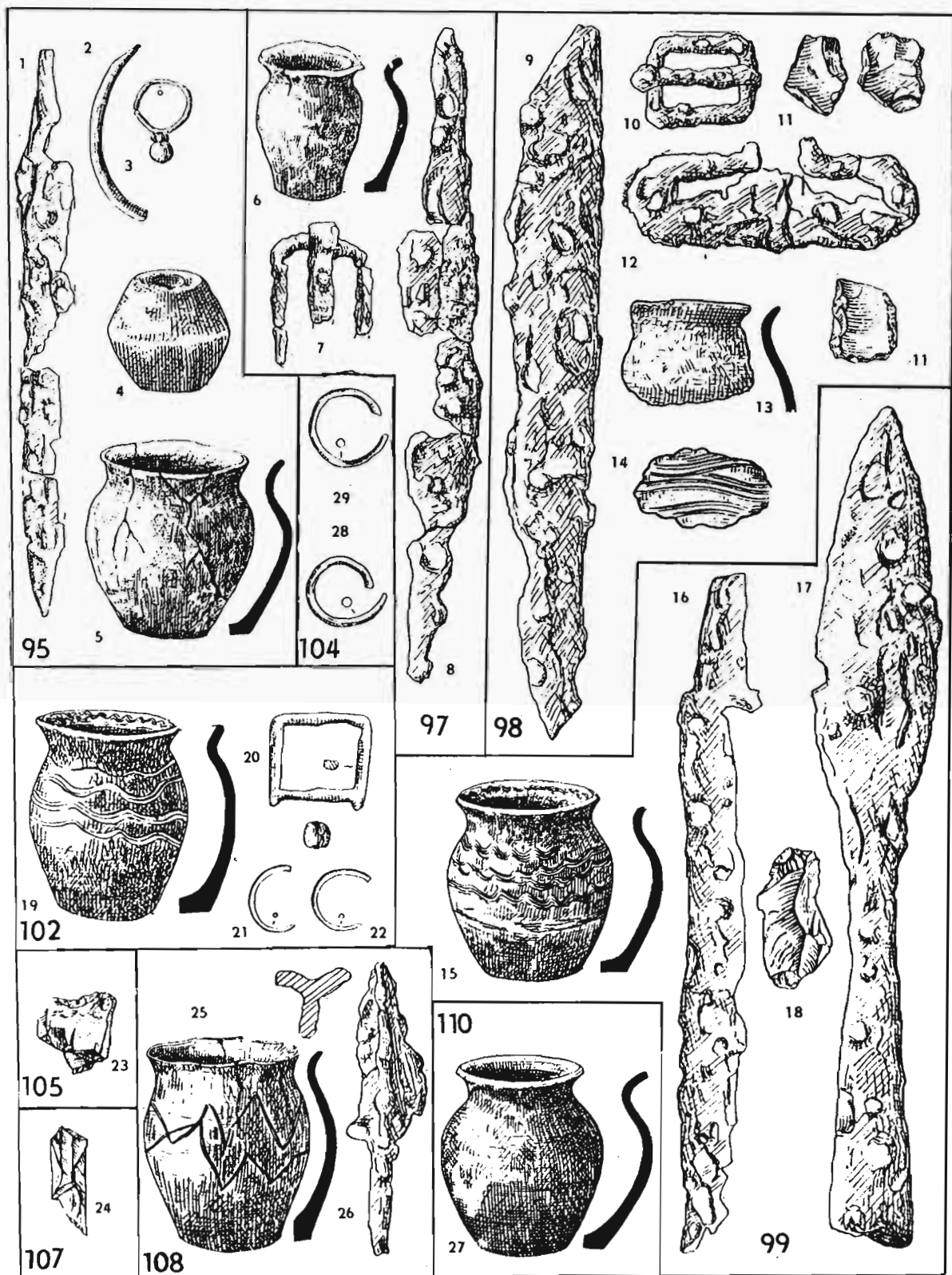
Obr. 42. Radvaň nad Dunajom, časť Virt. 1-7 - hrob 62; 8 - hrob 63; 9 - hrob 64; 10-12 - hrob 65; 13-15 - hrob 66; 16-18 - hrob 73; 19 - hrob 74; 20-22 - hrob 77.

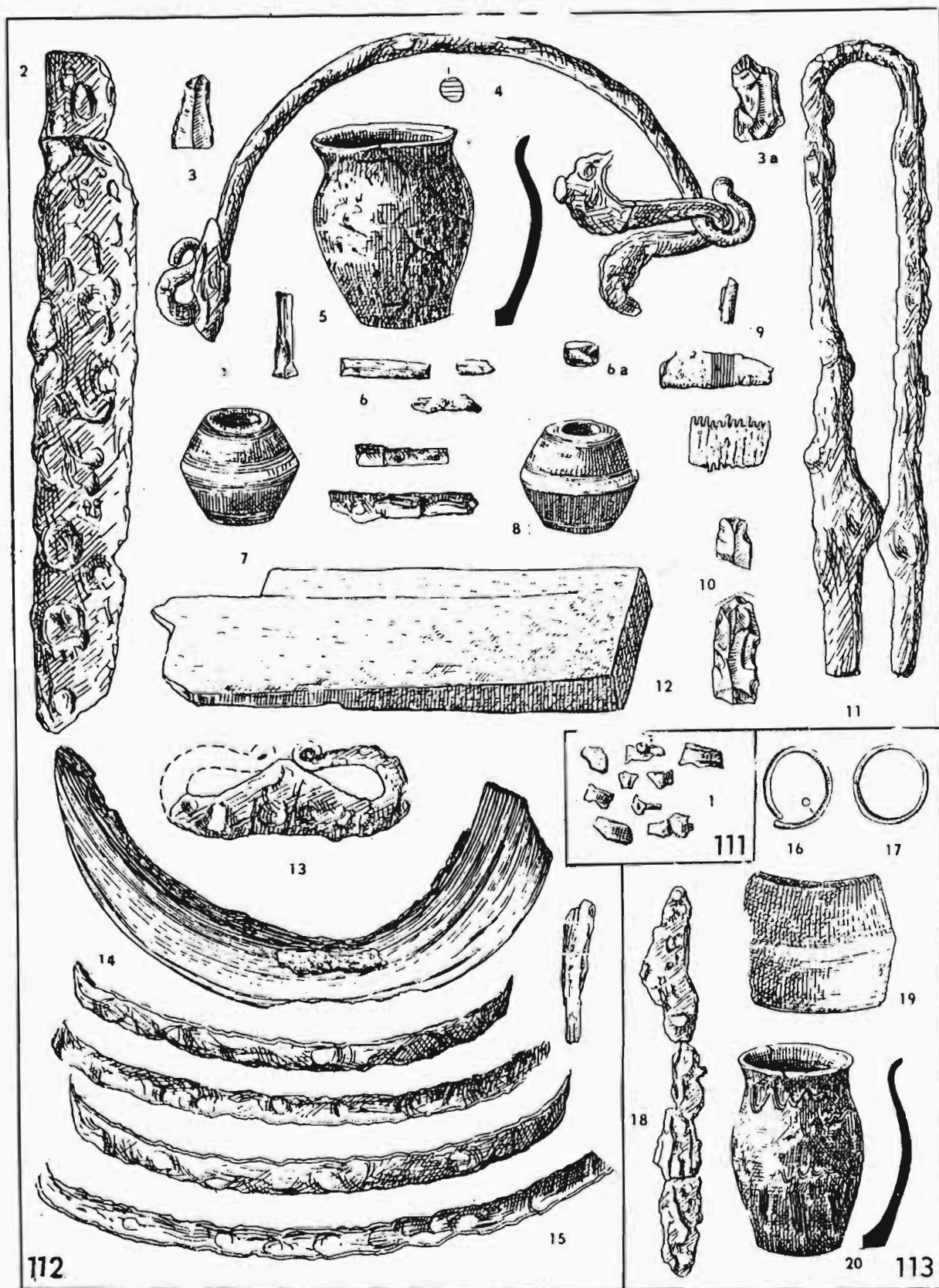
Obr. 43. Radvaň nad Dunajom, časť Virt. 1-3 - hrob 78; 4-8 - hrob 81; 9-11 - hrob 82; 12-18 - hrob 83; 19-25 - hrob 84.

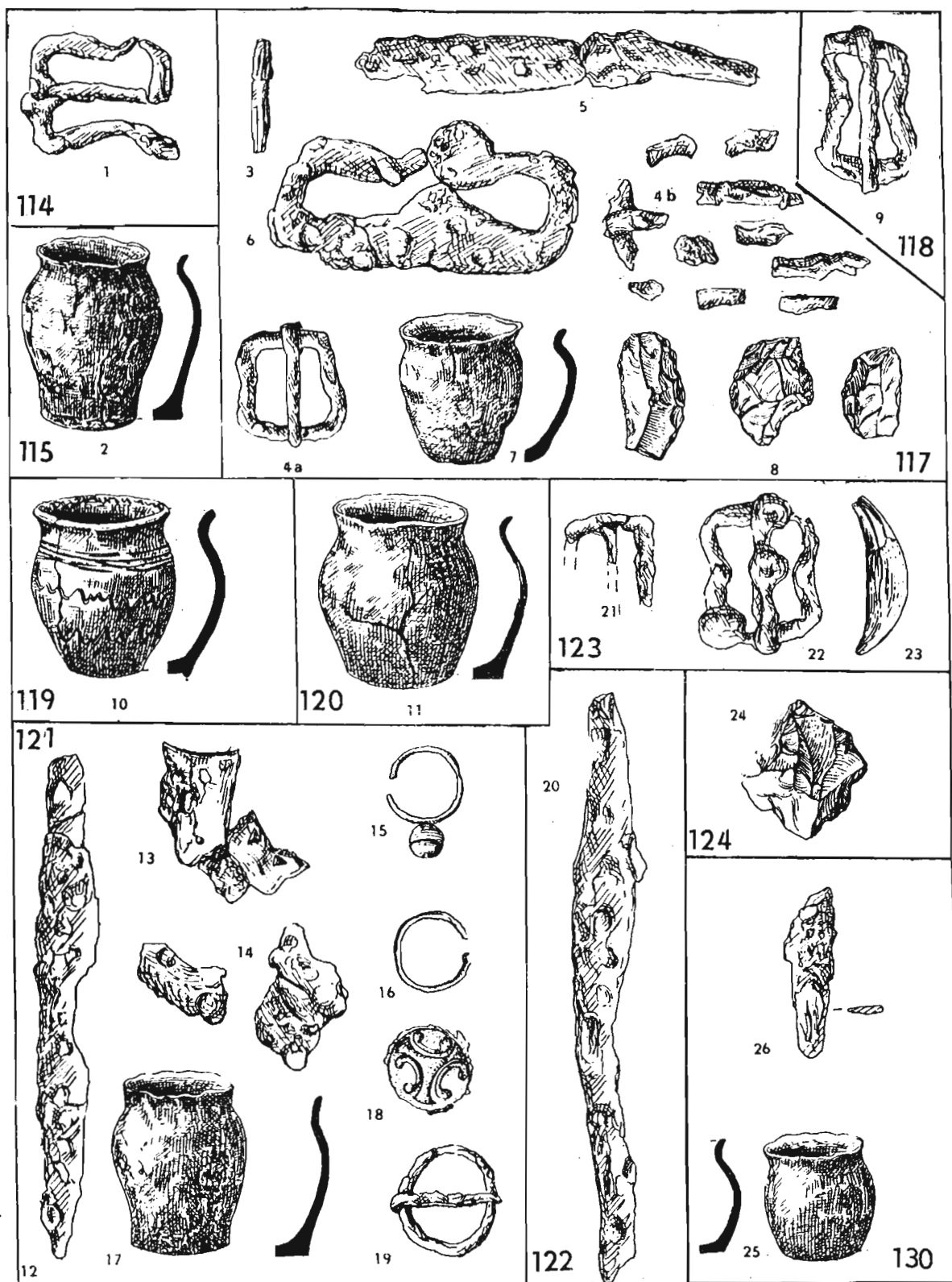
Obr. 44. Radvaň nad Dunajom, časť Virt. 1 - hrob 85; 2 - hrob 86; 3-15 - hrob 88; 16-18 - hrob 89; 19-21 - hrob 91; 22 - hrob 92; 23-25 - hrob 93.

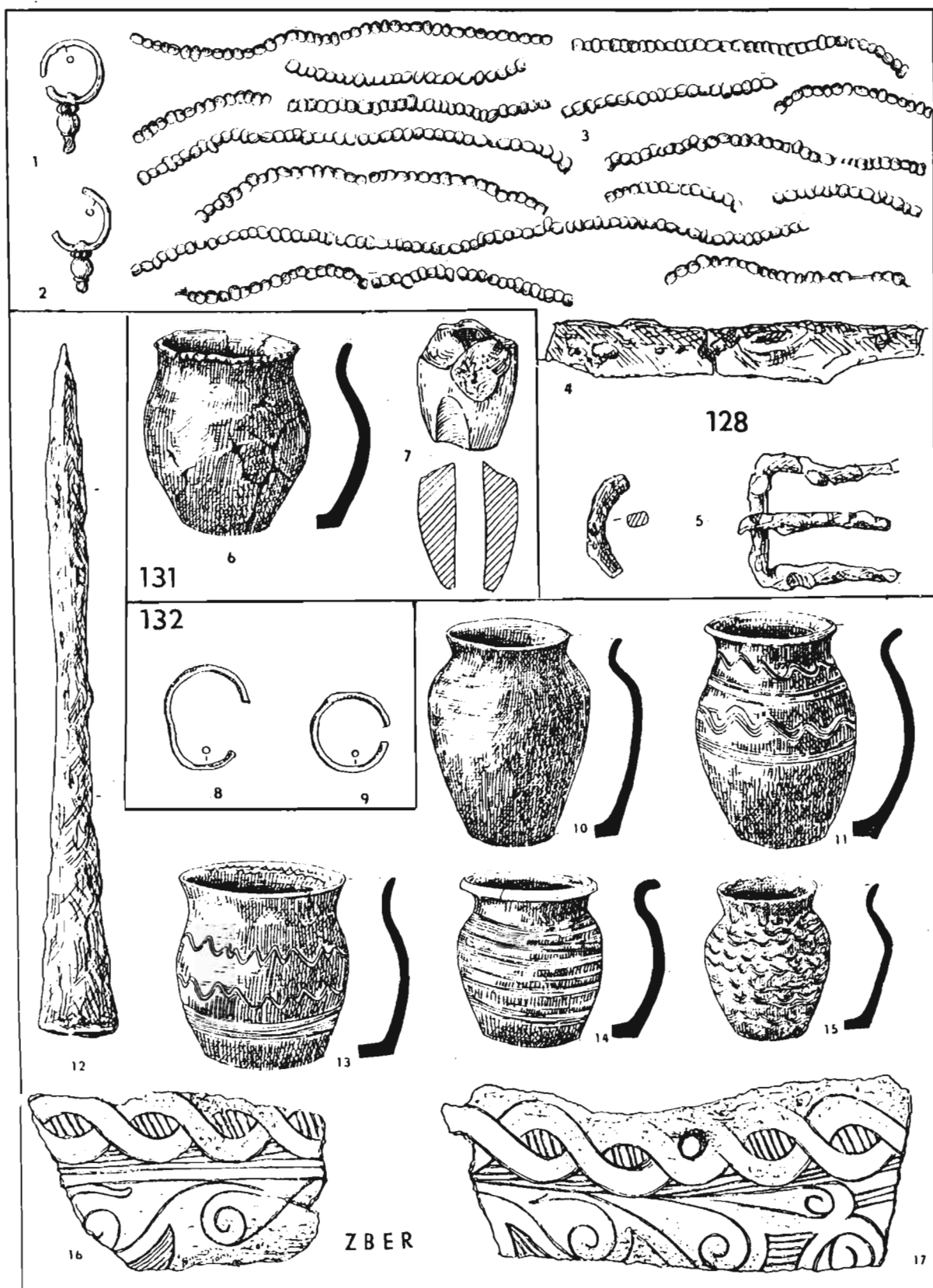
Obr. 45. Radvaň nad Dunajom, časť Virt. 1-5 - hrob 95; 6-8 - hrob 97; 9-14 - hrob 98; 15-18 - hrob 99; 19-22 - hrob 102; 23 - hrob 105; 24 - hrob 107; 25, 26 - hrob 108; 27 - hrob 110.

Obr. 46. Radvaň nad Dunajom, časť Virt. 1 - hrob 111; 2-15 - hrob 112; 16-20 - hrob 113.

Obr. 47. Radvaň nad Dunajom, časť Vrt. 1 - hrob 114; 2 - hrob 115; 3-8 - hrob 117; 9 - hrob 118; 10 - hrob 119; 11 - hrob 120; 12-19 - hrob 121; 20 - hrob 122; 21-23 - hrob 123; 24 - hrob 124; 25, 26 - hrob 130.

Obr. 48. Radvaň nad Dunajom, časť Virt. 1-5 - hrob 128; 6, 7 - hrob 131; 8, 9 - hrob 132; 10-17 - zber.

Hrob	O ₁	O ₂	O	jazdec	orientácia	rozmery hrobovej jamy	garnitúra	dýka - nôž	pinzeta	strela	sekera	kopija	pracka železná	pracka bronzová	krúžok železný	krúžok bronzový	objímka	záušnica - náušnica	náhrdelník	koráliky	prívesok	nášivka	ihelník	ihla	nožnice	praslen	kresadlo	kresací kamienok	kamenné úlomky	zlomky železné	zlomky bronzové	iné železné predmety	zubadlo	strmeň	nádoba	vedierko	zvieracie kosti	hydina	vajíčko	korytnačka	ostatné	
1		1			SZ-JV	225x80 x80		1										1							1																	
2		1			SZ-JV	185x65 x37												1	1	1					1					1											1	
3			1	1	SZ-JV	205x155 x130		1																		1					1				1	1	1					
4			1		ZSZ-VJV	200x100 x80							1																		1				2		1	1				
5			1		SZ-JV	185x75 x85																												1								
6	1				SZ-JV	210x75 x85		1					1																	1				1		1	1					
7	1			1	SZ-JV	310x170 x135						1																					1		1		1		1	1		
8		1			SZ-JV	230x95 x160																						1	2						1							
9					SZ-JV	235x90 x75														1																						
10		1			SZ-JV	225x90 x135		1					1					2							1										1	1	1	1				
11	1				SZ-JV	200x85 x125		1					1			1																	1		1		1					
12	1			1	SZ-JV	210x125 x135							2																						1						1	
13	1				SSZ-JJV	220x90 x60		1					2																						1			1				
14			1		SZ-JV	160x65 x40												2																			1					
15	1				SZ-JV	210x60 x30-40																																				
16	1				SZ-JV	250x85 x110																													1			1				
17	1				SZ-JV	220x85- 105x130																													1	1						

Hrob	♂	♀	0	jazdec	orientácia	rozmery hrobovej jamy	garnitúra	dýka - nôž	pinzeta	strela	sekera	kopijá	pracka železná	krúžok železný	objímka	záušnica - náušnica	náhrdelník	koráliky	prívesok	nášivka	ihelník	nožnice	praslen	kresadlo	kresací kamienok	kamenné úlomky	zlomky železné	zlomky bronzové	iné železné predmety	zubadlo	strmen	nádoba	vedierko	zvieracie kosti	hydina	vajíčko	korytnačka	ostatné							
18		1			SSZ-JJV	225x65- 85x85										1																													
19	1				SZ-JV	235x90- 100x110		1	1			1	1																										1						
20		1			SZ-JV	228x100 x170		1					1																										1						
21	1				SZ-JV	225x75 x80		1																															1						
22	1				SZ-JV	245x80 x30																																		1					
23			1		SZ-JV	180x60 x15		1						2																											1				
24					SZ-JV	185x75 x45																					1																		
25	1				SZ-JV	225x75 x45		1																																	1				
26		1			SZ-JV	210x70 x30-35																																							
27		1			JJV-SSZ ?	155x90 x25							1																																
28	1				S-J	225x90 x70																																							
29		1			SZ-JV	235x90 x60		1						2			2	1	+				1																						
30	1				SZ-JV	180x90 x55							1																																
31					SZ-JV	190x65 x35																																							
32		1			SZ-JV	110x55 x45																																							
33			1		SSZ-JJV	240x75 x65											1																												
34		1			SZZ-JVV	200x60- 40x55							1																																
35	1				SZ-JV			1						2																															

Hrob	♂	♀	0	jazdec	orientácia	rozmery hrobovej jamy	garnitúra	dýka - nôž	pinzeta	strela	sekera	kopija	pracka železná pracka bronzová	krúžok železný krúžok bronzový	objímka	záušnica - náušnica	náhrdelník koráliky	prívesok	nášivka	ihelník ihla	nožnice	praslen	kresadlo	kresací kamienok	kamenné úlomky	zlomky železné zlomky bronzové	iné železné predmety	zubadlo	strmeň	nádoba	vedierko	zvieracie kosti	hydina	vajíčko	korytnačka	ostatné		
36	1				SZ-JV	200x65 x55							1	1									1	4	8	1												
37	1				SZ-JV	245x80 x85																																
38					SZ-JV	hř. 55																																
39		1			SZ-JV	200x110 x35																1																
40		1			SZ-JV	200x75 x75										2	16					1																
41	1				SZ-JV	200x60 x30																																
42	1				SZ-JV	225x80 x120		1																							1							
43					SZ-JV	130x80 x45		1																							1							
44	1				SZ-JV	240x80 x90	1	1		1		1	1	1		2	3						1	1						1		1	1					
45		1			SZ-JV	150x68 x120																																
46		1			SZ-JV	215x75 x120		2								4	70																	1				
47	1			1	SZ-JV	230x130 x75		1				1	3															1		2	1		1	1				
48					SZ-JV	200x70 x55		1					1																									
49		1			SZ-JV	240x65- 75x75															1										1		1	1				
50	1				SZ-JV	210x65 x115		1					1	2									1	1		1					1							
51		1			SZ-JV	165x60 x75															1																	
52		1			SZ-JV	180x55 x100																																
53					SZ-JV	215x75- 80x35		1					1																									

Hrob	♂	♀	0	jazdec	orientácia	rozmery hrobovej jamy	garnitúra	dýka - nôž	pinzeta	strela	sekera	kopija	pracka železná pracka bronzová	krúžok železný krúžok bronzový	objímka	záušnica - náušnica	náhrdelník koráliky	prívesok	nášivka	ihelník ihla	nožnice	praslen	kresadlo	kiesací kamienok	kamenné úlomky	zlomky železné zlomky bronzové	iné železné predmety	zubadlo	strmeň	nádoba	vedierko	zvieracie kosti	hydina	vajíčko	korytnačka	ostatné	
72				ZSZ-VJV	7x45 x70																																
73	1	1		SZ-JV	220x80 x115	1										1																			1		
74		1		SZ-JV	190x70 x100								1																								
75	1			SZ-JV	210x75 x100																													1			
76		1		SZ-JV	200x70 x125																																
77	1			SZ-JV	200x60 x112								2											1	1												
78		1		SZ-JV	200x75 x135			1									1																				
79		1		SZ-JV	7x55 x25																																
80		1		JV-SZ	220x70 x35																																
81		1		SZ-JV	225x95 x120			1						1			1						2														
82	1			SZ-JV	240x105 x140			1									1																				
83			1	SZ-JV	195x75 x155			1						2			2																				
84	1			SZ-JV	235x95 x135			1						2																							
85	1			SZ-JV	200x80- 90x70			1																													
86			1	SZ-JV	165x80 x115												1																				
87				SZ-JV	100x70 x60																																
88	1			SZ-JV	230x90 x140			1					2, 1	1										1	1												

Hrob	♂	♀	0	jazdec	orientácia	rozmery hrobovej jamy	garnitúra	dýka - nôž	pinzeta	strela	sekera	kopija	pracka železná pracka bronzová	krúžok železný krúžok bronzový	objímka	záušnica - náušnica	náhrdelník koráliky	prívesok	nášivka	ihelník	nožnice	praslen	kresadlo	kresací kamienok	kamené úlomky	zlomky železné zlomky bronzové	iné železné predmety	zubadlo	strmen	nádoba	vedierko	zvieracie kosti	hydina	vajíčko	korytnačka	ostatné
89	1				SZ-JV	190x55 x55																	1													
90	1				JV-SZ	190x60 x30																														
91			1		SZ-JV	160x60 x75		1									2																	1		
92			1		SZ-JV	100x65 x75																														
93			1		SZ-JV	185x70 x85																														
94			1		SZ-JV	240x90 x60																1														
95			1		SZ-JV	205x65 x80		1																												
96			1		SZ-JV	115x55 x90																														
97			1		SZ-JV	150x50 x130		1																												
98	1				SZ-JV	245x110+ 125x90		1																												
99	1				SZ-JV	240x90 x130		1				1																								
100			1		SZ-JV	hf. 10																														
101			1		SZ-JV	200x80 x115																														
102			1		SZ-JV	220x95 x120																														
103			1		SZ-JV	80x40 x20																														
104			1		SZ-JV	125x80 x117																														
105			1		SZ-JV	115x70 x110																														
106			1		SZ-JV	hf. 30																														

Hrob	O ₁	O ₂	O ₃	jazdec	orientácia	rozmery hrobovej jamy	garnitúra	dýka - nôž	pinzeta	strela	sekera	kopija	pracka železná pracka bronzová	krúžok železný krúžok bronzový	objímka	záušnica - náušnica	náhrdelník koráliky	prívesok	nášivka	ihelník ihla	nožnice	praslen	kresadlo	kresací kamienok	kamenné úlomky	zlomky železné zlomky bronzové	iné železné predmety	zubadlo	strmeň	nádoba	vedierko	zvieracie kosti	hydina	vajíčko	korytnačka	ostatné
107			1		SZ-JV	hf. 35																		1												
108			1		SZ-JV	105x70 x110				1																				1		1	1			
109			1		SV-JZ	hf. 20																														
110			1		SZ-JV	120x60 x105																												1		
111			1		SZ-JV	240x85 x200													1																	
112	1	1			SZ-JV	220x135 x235		1									1	1			1	2	1	5			1				1	1	1	1		3
113		1			SZ-JV	230x75 x170		1									2														1					
114		1			SZ-JV	160x45- 50x10-30							1																							
115		1			SZ-JV	245x100 x110																									1		1			
116		1			SZ-JV	210x80 x40																											1			
117	1				SSZ-JJV	230x90 x240		1					2										1	2	1	1					1		1			
118		1			SZ-JV	160x60 x30							1																							
119		1			SZ-JV	205x70 x95																									1			1		
120		1			SZ-JV	210x80- 95x135																									1		1	1	1	
121			2		SZ-JV	210x90- 100x235	1	1					1			2			1												1		1	1	1	
122	1				SZ-JV	225x65- 75x70		1																									1			
123	1				ZSZ-VJV	215x75 x40							2																				1			
124			1		JZ-SV	hf. 40																		1												

Hrob 138, muž? (40-50 rokov), SZ-JV (obr. 29: 6)

Obdĺžniková jama (185x40-55 cm, hĺ. 105 cm). Kostra v natiahnutej polohe, dolné končatiny natiahnuté rovno, podobne i ľavá horná končatina, pravá skrčená v lakti. Bez nálezov.

Hrob 139, SZ-JV

Hrob zničený buldozénom (pri hrobe 102, hĺ. 40-50 cm). Bez nálezov.

Zber

1. Tenkostenná nezdobená tmavosivá nádoba s vťahnutým hrdlom a takmer kolým ústím, vodorovne zrezaným okrajom, vyrobená v ruke (?) z plavenej hlíny s prímiesou piesku. Dno rovné, mierne dovnútra vťahnuté; v. 15,1 cm, Ø ústia 9,6 cm, max. Ø 12 cm, Ø dna 7 cm (obr. 48: 10).

2. Štíhla masívna tmavosivá nádoba podunajského typu, vyrobená na pomaly rotujúcom kruhu, okraj skrojený, dno rovné, s obvodovou lištou. Na povrchu stopy formovacieho drievka. Výzdoba striedajúcimi sa pásmi vlnoviek a vodorovných línií; v. 15,5 cm, Ø ústia 7,9 cm, max. Ø 9,8 cm, Ø dna 6,1 cm (obr. 48: 11).

3. Nepravidelná tmavosivá nádoba, vyrobená v rukách. Zdobená na celom povrchu dookola idúcimi vlnovkami. Stopy vlnovky aj na vnútornej strane ústia; v. 10,8 cm, Ø ústia 7,9 cm, max. Ø 9,8 cm, Ø dna 6,1 cm (obr. 48: 15).

4. Tmavosivá nádoba podunajského typu, vyrobená na pomaly rotujúcom kruhu. Dobré vypálená, okraj vyhnutý, rovné dno so stopami hrnčiarskej dosky. Zdobená zväzkom špirálovito obiehajúcich rovných línií; v. 11,6 cm, Ø ústia 10,2 cm, max. Ø 10,8 cm, Ø dna 7,5 cm (obr. 48: 14).

5. Tmavosivá nádoba, široká, mierne profilovaná, vyrobená na pomaly rotujúcom kruhu. Na povrchu stopy formovacieho drievka, dva pásy vlnoviek a pás rovných línií. Vlnovkou zdobená aj vnútorná strana ústia; v. 13,5 cm, Ø ústia 12,9 cm, max. Ø 12,9 cm, Ø dna 9,2 cm (obr. 48: 13).

6. Izv. nomádsky oštep s úzkym hraneným hrotom a okrúhlou, k ústiu sa rozširujúcou tuľajkou; dĺ. 33,5 cm, Ø tuľajky 3 cm (obr. 48: 12).

7. Fragment kostenej platničky z obloženia tulca(?), zdobenej geometrickým ornamentom, zväzkami vodorovných línií, špirálovitým ornamentom kombinovaným šrafovanými lístkami; dĺ. 7,3 cm, š. 4,5 cm (obr. 48: 16).

8. Podobne zdobená kosť ako predchádzajúca, v strede dĺžky otvor; dĺ. 12 cm (obr. 48: 17).

9. Tmavosivá nezdobená nádoba, vyrobená v rukách z hlíny s prímiesou hrubozrnného piesku. Dno rovné, okraj zaoblený; v. 15,1 cm, Ø ústia 7,5 cm, Ø dna 11,1 cm.

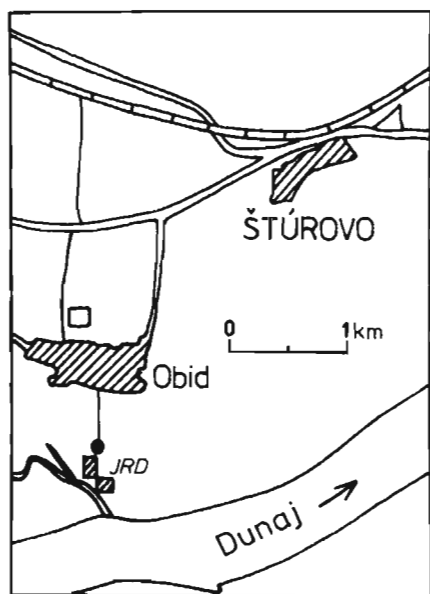
Lit.: Pramene... 1989, s. 138; Čilinská 1970, s. 57 n.; Hanáková - Stloukal - Vyhnálek 1976, s. 57 n.

ŠTÚROVO, ČASŤ OBID, OKRES NOVÉ ZÁMKY

Ökör hálás

Pohrebisko zo 7.-8. stor.

Na ľavom brehu Dunaja na vyvýšenom mieste Ökör hálás (L-34-2-C-b-3, 1: 10 100, 324 : 244 mm) boli v lete 1963 pri budovaní zavlažovacieho systému neďaleko dvora JRD ryhami narezané kostrové hroby z doby avarskej ríše (obr. 49). AÚ SAV v Nitre pristúpil k zisťovaciemu výkumu pod odborným vedením Z. Liptákovkej. Výskum trval od 20. augusta do 15. októbra 1963. Preskúmala sa plocha

Obr. 49. Štúrovo, časť Obid (Ökör hálás). Situačný plán.

12 sond so šírkou 1-1,5 m a dĺžkou 15-25 m a s celkovým rozsahom 296 m². Umiestnenie sond nebolo najvhodnejšie, pretože sa nepodarilo okrem severnej, resp. severozápadnej strany zistiť hranice pohrebiska. Veľkým prínosom zisťovacích sond však bolo objavenie sídliska na severozápadnom okraji pohrebiska, ktoré časovo i kultúrne korešponduje s pohrebiskom. V roku 1963 bolo odkrytých a preskúmaných 35 hrobov a dva sídliskové objekty vrátane systému žlabov (obr. 50). Výskum mal pokračovať, pre organizačné dôvody to však nebolo možné. Temer po dvadsiatich rokoch (v súvisi s výstavbou vodného diela na Dunaji) prikročil AÚ SAV v Nitre k systematickej odkrývke pohrebiska i sídliska (J. Zábojník). Skvalitnením techniky i metodiky terénnej práce sa dosiahli výsledky, ktoré prekonali poznatky publikované v predbežných správach z výskumu v r. 1963.

Hrob 1, SZ-JV

Jama (210x75 cm, hĺ. 155 cm) s kolmými stenami a rovným dnom. Slabšie zachovaná kostra dospelého v natiahnutej polohe, druhotne prehádzaná, porušená pravdepodobne vykrádačmi. V miestach hrude zlomok prsteňa (1).

1. Zlomok tenkého bronzového prsteňa z okrúhlej tyčinky, štítok rozšírený, tyčinka v mieste prechodu do štítka tepaná; Ø cca 2 cm (obr. 61: 23).

Hrob 2, SZ-JV (obr. 51: 1)

Jama (205x75 cm, hĺ. 160 cm) s kolmými stenami a rovným dnom. Slabšie zachovaná kostra dospelého, pôvodne v natiahnutej polohe, rozhádzaná. V pôvodnej polohe lebka a dolné končatiny. Povyše lebky a konča nôh nádoby (1, 2), pri ľavom chodidle ihelník (3).

1. Rekonštruovaná, nedokonale vypálená žltá baňatá nádoba z plavenej hlíny, hrdlo zúžené, okraj vyhnutý a rovno zrezaný. Okrúhle masívne ucho v strede výšky nádoby; v. 11 cm, Ø ústia 8 cm, Ø dna 5 cm (obr. 61: 32).

2. Hrncovitá nádoba z čiernej zrnitej hlíny, nedokonale vypálená. Okraj mierne vyhrnutý, zaoblený. Na najväčšej baňatosti vodorovné ryhy; v. 13 cm, Ø ústia 11 cm, Ø dna 9,5 cm (obr. 61: 31).

3. Dutý ihelník z kosti okrúhleho prierezu, povrch dokonale vyleštený, zdobený šiestimi skupinami vodorovných rytých žliabkov; dĺ. 9 cm, Ø 1,5 cm (obr. 61: 21).

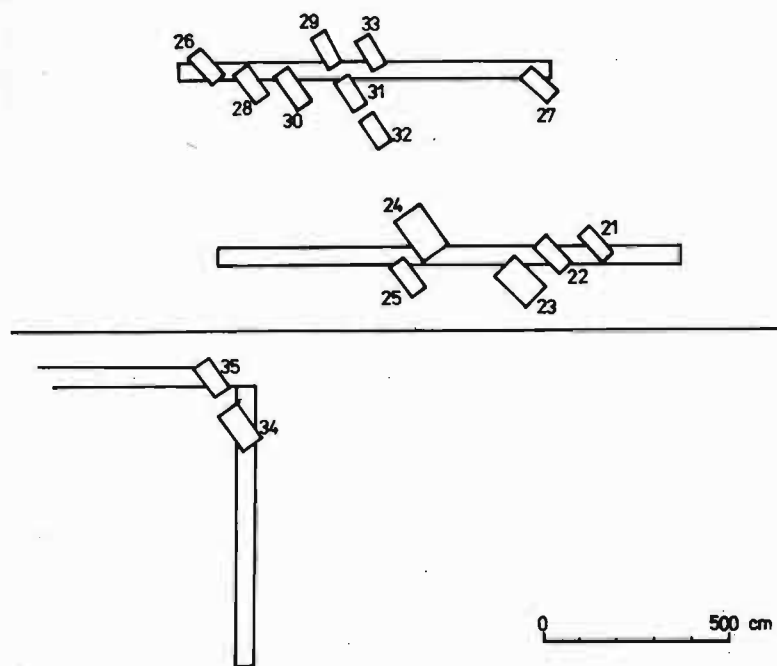
Hrob 3, SZ-JV (obr. 51: 3)

Jama (215x95 cm, hĺ. 135 cm) s kolmými stenami a rovným dnom. Dobre zachovaná kostra dospelého v natiahnutej polohe s hornými končatinami pozdĺž tela. Po oboch stranách lebky po náušnici (1), na pravej panvovej kosti pracka (2).

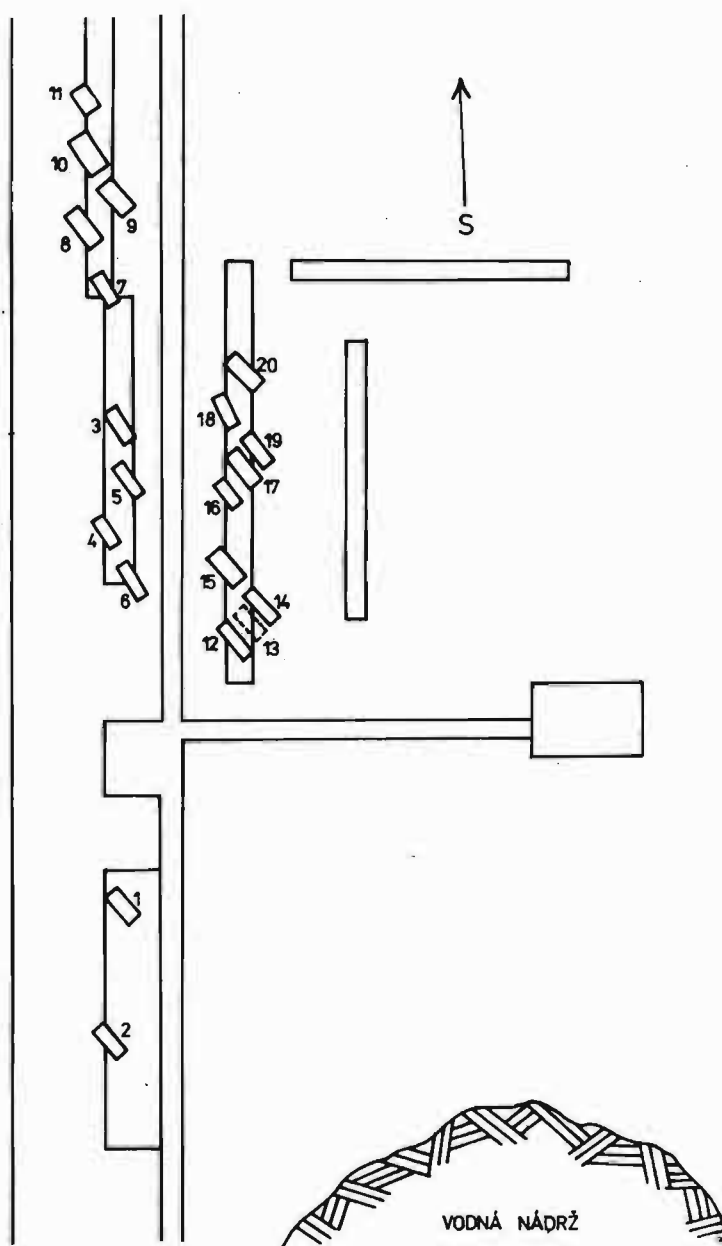
1. Dve bronzové náušnice z okrúhleho drôtu, dolný oblúk ukončený granulou, v strede závesok z tenko vytepaného bronzového plechu, cylindrovite stočeného, pod ním modrá okrúhla sklená perla a venček bronzových granulovaných zrníek; Ø 2,5 cm (obr. 61: 25, 26).

2. Obdĺžniková železná pracka (rozpadla sa).

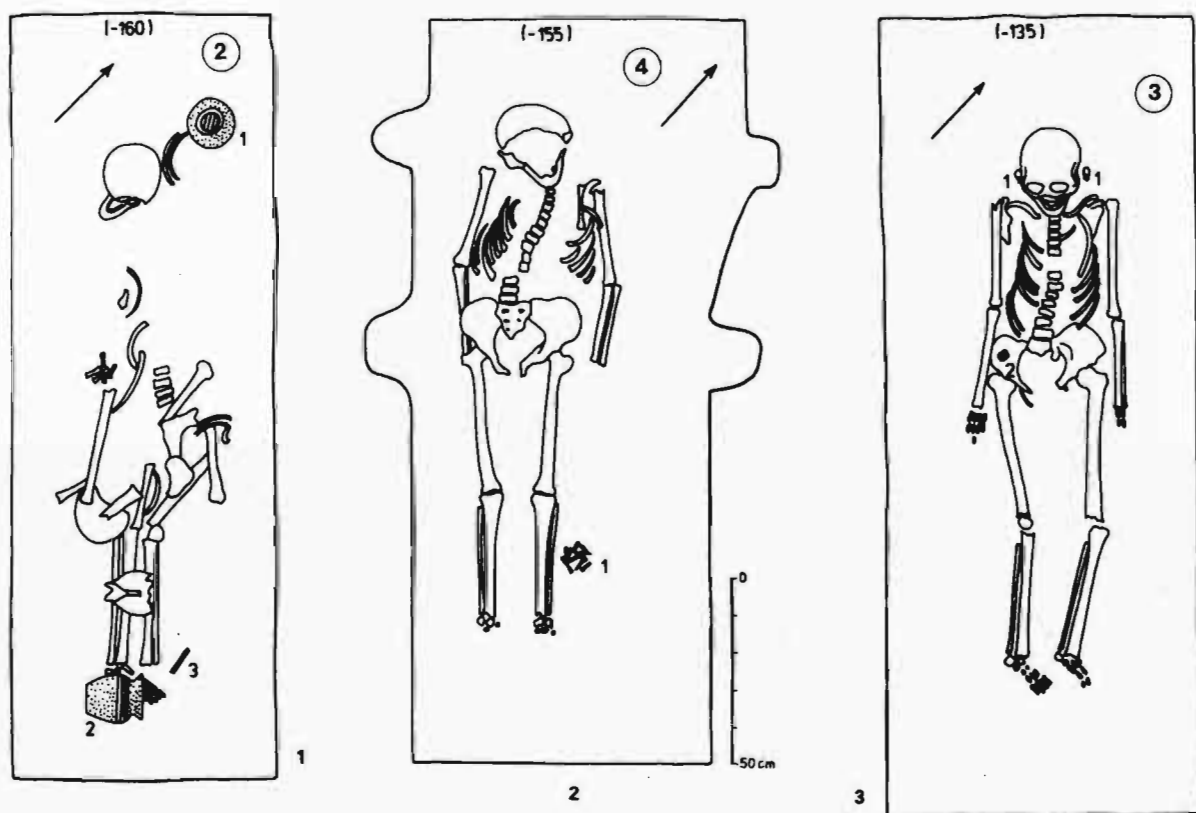
POČNÁ CESTA

POČNÁ CESTA

Obr. 50. Štúrovo, časť Obid (Ükör hállás). Plán pohrebiska.

Obr. 51. Štúrovo, časť Obid (Ükör hálás). 1 - hrob 2; 2 - hrob 4; 3 - hrob 3.

Hrob 4, SZ-JV (obr. 51: 2)

Jama (200x80 cm, hĺ. 155 cm) s kolovými jamami pri dlhších stenách (po dvoch). Dobre zachovaná kostra mladistvého v natiahnutej polohe. Pri ľavej pľšťale kosti (1).

1. Kosti hydiny.

Hrob 5, SZ-JV

Jama (220x60 cm, hĺ. 140 cm) s kolmými stenami a rovným dnom. Dobre zachovaná kostra dospelého v natiahnutej polohe s hornými končatinami pozdĺž tela. Pod lebku pravá vretenná kosť. Bez nálezov.

Hrob 6, SZ-JV (obr. 52: 1, 2; 59: 1)

Jama (220x70 cm, hĺ. 180 cm) s kolovými jamami pri dlhších stenách (po dvoch). Pomerne dobre zachovaná kostra dospelého v natiahnutej polohe s hornými končatinami pozdĺž tela. Na pravej panvovej kosti pracka (1), na pravom kolene ďalšia (2) a krúžok (3), pri pravej ruke nôž (4), konča ľavej nohy nádoba (6). Medzi holenými kosťami kosti hydiny (5).

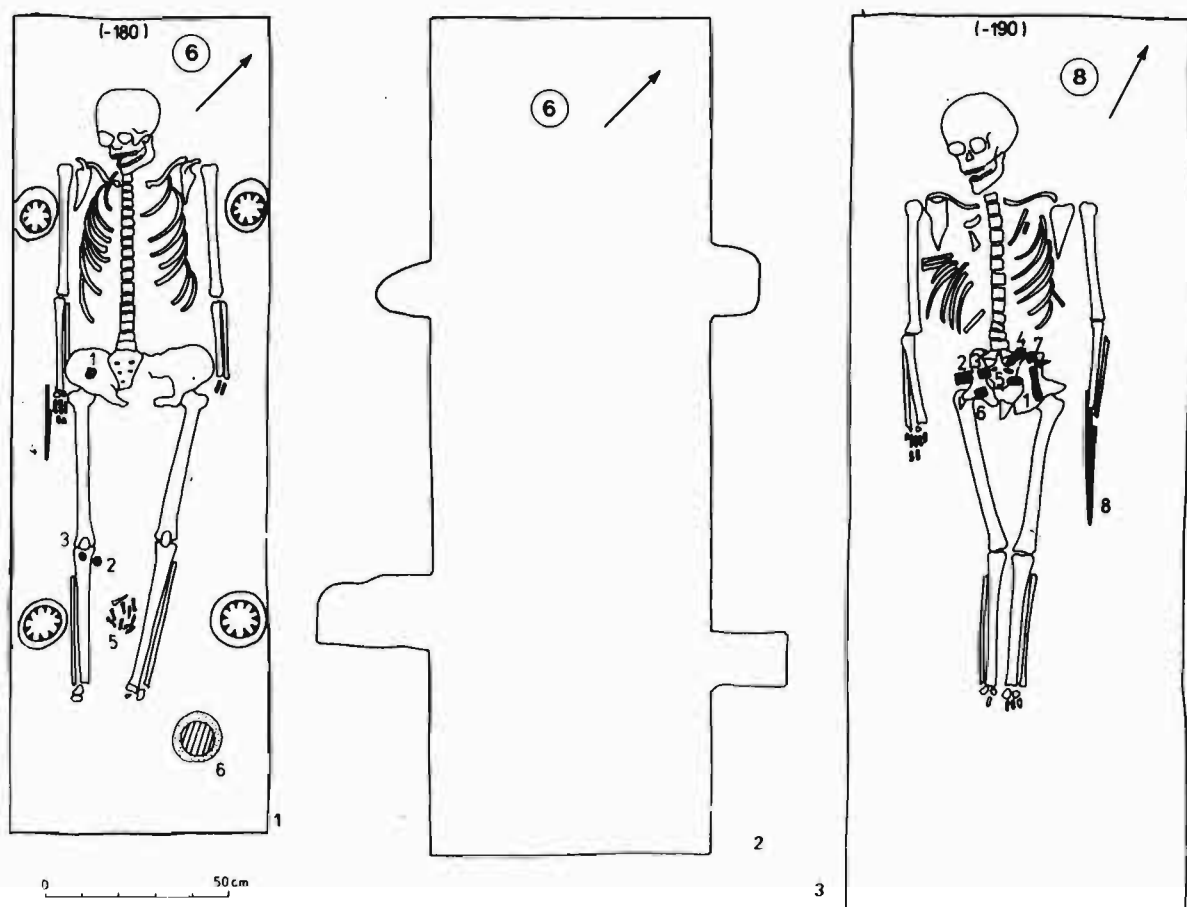
1, 2. Dve obdĺžnikové železné pracky so zaoblenými rohmi; 4,5x4 cm, 3x2,8 cm (obr. 61: 27, 28).

3. Masívny železný krúžok z okrúhlej tyčinky; Ø 4 cm (obr. 61: 19, 20).

4. Železný nôž s trňom; dĺ. 20 cm (obr. 61: 24).

5. Kosti hydiny.

6. Tmavosivá vázovitá nádoba s najväčšou baňatosťou v hornej tretine. Okraj vyhrnutý, zrezaný. Materiál - zrnitá, nedokonale vypálená hlina s prímiesou sludy.

Obr. 52. Štúrovo, časť Obid (Ükör hálás). 1, 2 - hrob 6; 3 - hrob 8.

Na najväčšej baňatosti dva pásy líníí, medzi nimi pravidelná hrebeňom rytá vlnovka; v. 17,5 cm, Ø ústia 12 cm, Ø dna 7,5 cm (obr. 61: 33).

Hrob 7, SZ-JV (obr. 59: 2)

Jama (200x75 cm, hĺ. 145 cm) s kolmými stenami a rovným dnom. Slabšie zachovaná neúplná kostra nedospelého, lebka obrátená. Bez nálezov.

Hrob 8, SZ-JV (obr. 52: 3; 59: 3, 4)

Jama (240x90 cm, hĺ. 190 cm) s kolmými stenami a rovným dnom. Pomerne dobre zachovaná kostra dospelého v natiahnutej polohe, s lebkou otočenou vpravo, s hornými končatinami pozdĺž tela. Na páse a okolo panvových kostí garnitúra opaska (1-7), konča ľavej ruky nôž (8).

1. Jazykovité bronzové nákončie s motívom dvoch bojujúcich grifov. Na averze srdcovitá rozvilinová úponka. Na tylovej doštičke z lícnej strany malé sediace štvornohé zviera (grif), pod horným okrajom dva okrúhle otvory; dĺ. nákončia 10 cm (obr. 61: 1, 2).

2, 3. Šesť postriebrených bronzových dvojdielných pásových kovaní s prelamaným sediacim grifom. Dve závesné časti kovania zdobené prelamaným motívom štylizovanej úponky; v. 5,5 cm (obr. 61: 9-15).

4. Bronzová pracka s jazykovitou tylovou doštičkou, zdobenou prelamaným rastlinným motívom. Pracka pozostáva z dvoch napodobených hadích tiel s vtáčimi hlavičkami, ktoré sa v strede stretajú a dotýkajú jazykmi; dĺ. 5,6 cm (obr. 61: 6).

5. Objímka remeňa z tenkého tepaného bronzového pásika; dĺ. 3 cm (obr. 61: 16).

5a. Tri liate podkovovité bronzové kovania, na oboch koncoch a v strede dierky pre nity; v. 2,6 cm (obr. 61: 3-5).

5b. Dve jazykovité bronzové nákončia, na averze úponka, na reverze nezdobené, jedno s dierkou; dĺ. 4,5 cm (obr. 61: 7, 8).

6. Obdĺžniková železná rámová pracka so zaoblenými rohmi a s ohnutým trňom; dĺ. 3,5 cm (obr. 61: 17).

7. Štyri podobné neúplné kovania ako pod č. 2, 3. V hrobe boli uložené len horné obdĺžnikové časti kovaní so sediacim grifom; dĺ. 4 cm, š. 2,5 cm.

8. Železný nôž (sax?) s trňom; dĺ. 34 cm (obr. 61: 22).

Hrob 9, SZ-JV

Jama s neurčiteľnými rozmermi (kostra v hĺ. 90 cm). Značne strávená kostra dospelého v natiahnutej polohe s hornými končatinami pozdĺž tela. Dolné končatiny od kolien a kosti predlaktia chýbali. Bez nálezov.

Hrob 10, SZ-JV (obr. 53: 1; 59: 5)

Jama (230x120 cm, hĺ. 185 cm) so schodovitým zahĺbením, 85 cm od povrchu zúžená o 20 cm na každej strane. Od tohto schodu smerom nahor pozorovateľné aj stopy po drevenej konštrukcii - dve kolové jamy na každej strane. Tieto stopy sa končili na úrovni schodovitého zúženia jamy. Neúplná, prehádzaná kostra dospelého v natiahnutej polohe. Konča pravej ruky nôž (2), konča ľavej nohy nádoba (1), na páse pracka (3), v zásype črepy (4), pri nádobe kosti hydiny (5).

1. Vázovitá tmavosivá nádoba z hlíny s prímесou sľudy. Okraj mierne vyhrnutý, šikmo von zrezaný. Maximálna baňatosť zdobená pásom nepravidelnej vlnovky medzi dvoma pásmi línií, rytými päťzubým nástrojom; v. 11 cm, Ø ústia 11 cm, Ø dna 8 cm (obr. 62: 1).

2. Železný nôž s trňom; dĺ. 10 cm (obr. 62: 4).

3. Zlomky pôvodne rámovej železnej pracky; pri vyberaní sa rozpadla (obr. 62: 5-8).

4. Nádoba v črepech, ústie lievikovite roztvorené, okraj vodorovne zrezaný; zdobená pásovou špirálou. Materiál s prímесou piesku a sľudy (obr. 62: 2, 3).

5. Kostí z hydiny.

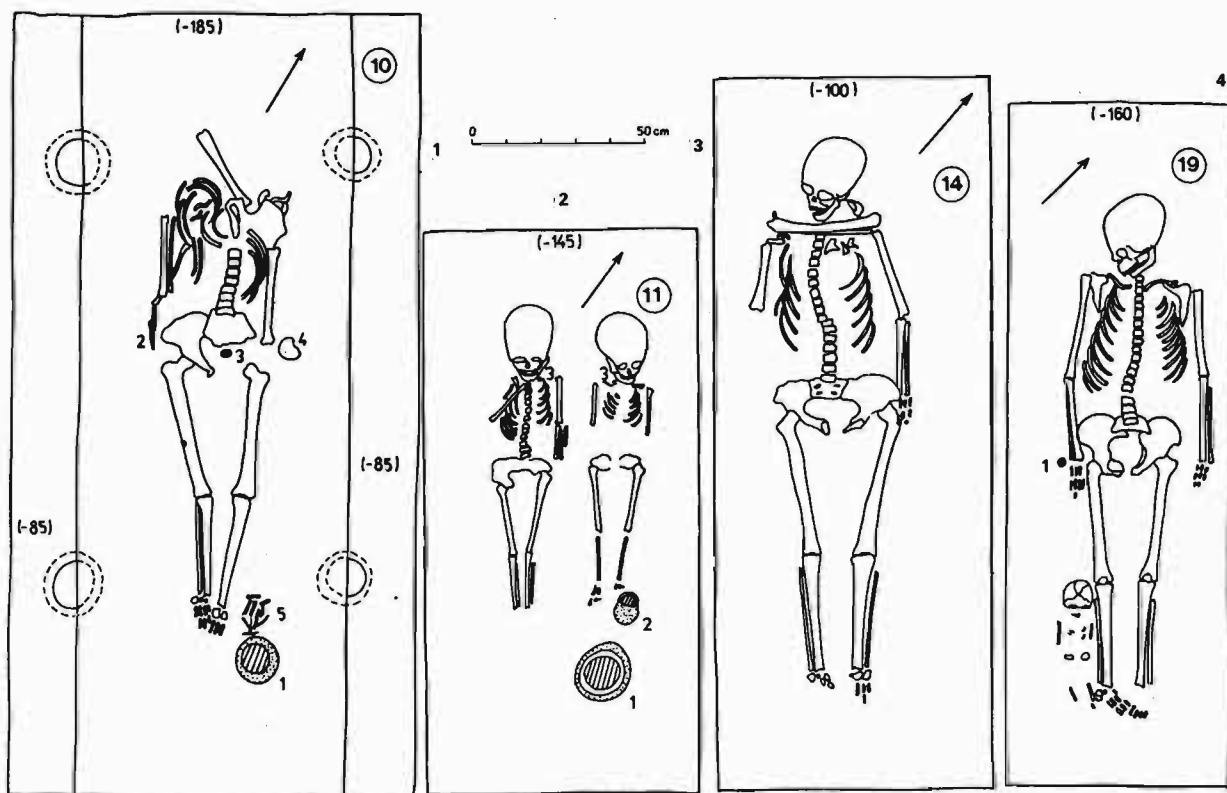
Hrob 11, SZ-JV (obr. 53: 2; 59: 6)

Jama (165x80 cm, hĺ. 145 cm) s kolmými stenami a rovným dnom. Značne strávené kostry dvoch detí v natiahnutej polohe s hornými končatinami pozdĺž tela. Na miestach krku oboch kostier po jednom koráliku (3), konča ľavej nohy kostry ležiacej vo východnej polovici hrobu dve nádoby (1, 2).

1. Tmavosivá hrncovitá nádoba vyrobená na kruhu z hrubozrnného materiálu s prímесou sľudy a kamienkov. Okraj mierne vyhrnutý, rovno zrezaný. Tesne pod okrajom väčšia baňatosť. Horná tretina nádoby zdobená dvoma pásmi nepravidelnej vlnovky, dolná tretina pásom línií; v. 13 cm, Ø ústia 13 cm, Ø dna 9 cm (obr. 62: 27).

2. Tmavosivá nádoba, nepravidelne formovaná na ručnom kruhu z hlíny s prímесou sľudy a hrubozrnného piesku. Pod von vyhnutým, nepravidelne zrezaným okrajom pás niekoľkonásobnej vlnovky medzi dvoma pásmi línií; v. 8 cm, Ø ústia 8,5 cm, Ø dna 6 cm (obr. 62: 26).

3. Dva koráliky, jeden tenký - modrý, prstencovitého tvaru, druhý valčekovitý - žltý, s perleťovým povlakom, dvakrát na obvode presekaný (obr. 62: 9, 10).

Obr. 53. Štúrovo, časť Obid (Ökör hálás). 1 - hrob 10; 2 - hrob 11; 3 - hrob 14; 4 - hrob 19.

Hrob 12, SZ-JV

Jama (230x70 cm, hĺ. 130 cm) s kolmými stenami a rovným dnom. Slabšie zachovaná kostra dospelého v natiahnutej polohe, s lebkou obrátenou vpravo, s hornými končatinami pozdĺž tela. Pri pravej píšfale nádoba (1) a nôž (2).

1. Imavosivá vázovitá nádoba z jemnej hlíny s prímiesou sľudy. Hrdlo zúžené, mierne vyhrnuté ústie šikmo zrezané. Výzdoba tromi pásmi vertikálnych vpichov, pod nimi nepravidelná vlnovka; v. 12 cm, Ø ústia 7 cm, Ø dna 7,5 cm (obr. 62: 25).

2. Železný, hrdzou čiastočne poškodený nôž so zachovaným trňom; dĺ. 17 cm (obr. 62: 13).

Hrob 13, SZ-JV

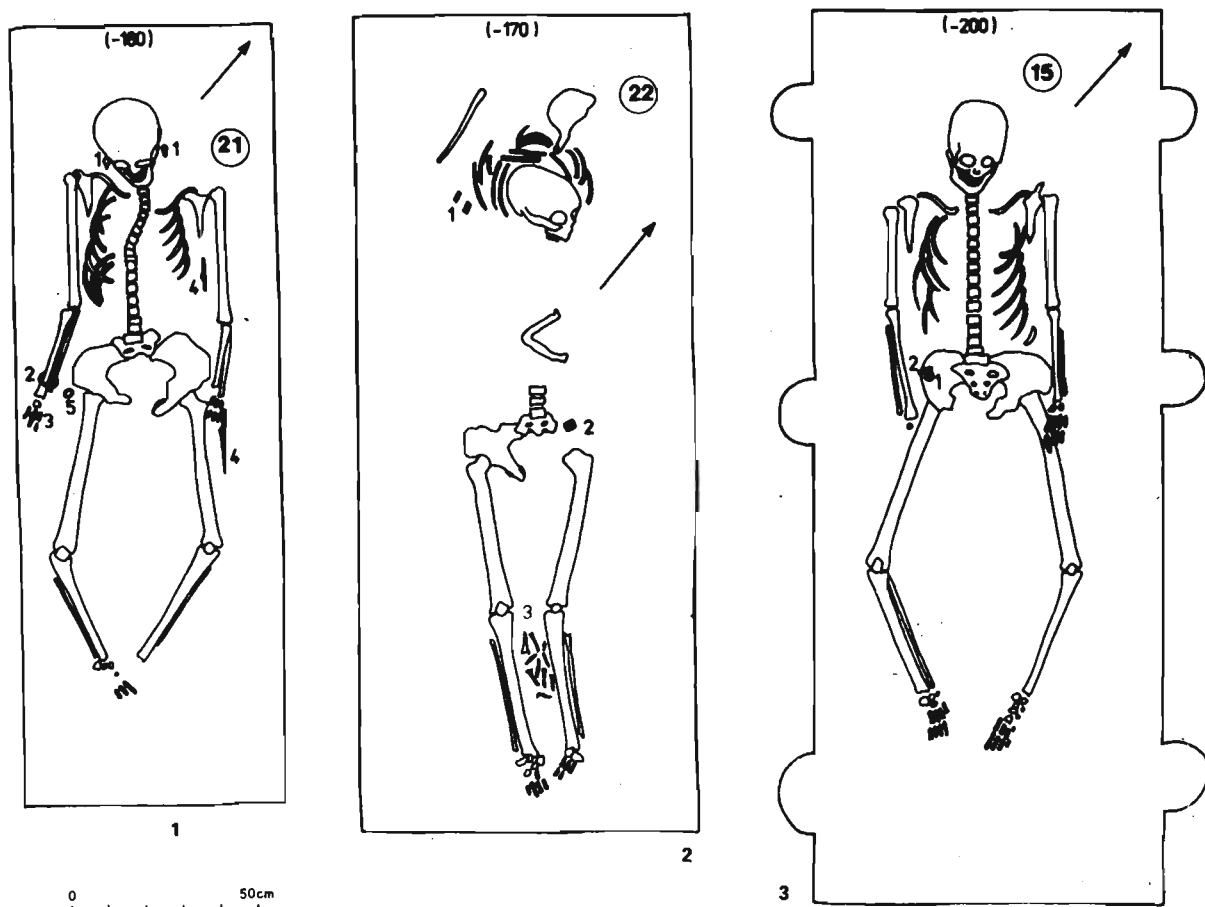
Jama neurčiteľná, asi obdĺžniková (kosta v hĺ. 145 cm). Z porušenej kostry dospelého, pôvodne v natiahnutej polohe, zachovaná časť hrudníka a vľavo obrátená lebka. Bez nálezov.

Hrob 14, SZ-JV (obr. 53: 3)

Obdĺžniková jama (210x80 cm, hĺ. 100 cm). Pomerne zachovaná kostra dospelého v natiahnutej polohe, lebka otočená na pravej spánkovej kosti, ľavá horná končatina pozdĺž tela, pravá lakťová kosť pod lebkou, rovnobežne s ramenami. Bez nálezov.

Hrob 15, SZ-JV (obr. 54: 3; 60: 1)

Jama (240x95 cm, hĺ. 200 cm) so stopami drevenej konštrukcie v bočných stenách. Kosta dospelého v natiahnutej polohe s hornými končatinami pozdĺž tela, s dolnými končatinami v kolenách široko rozťahnutými. Na pravej panvovej kosti dve kovania (1, 2). Z hrobu sú bližšie nelokalizované dve pracky (3, 4), zlomok kresadla (5) a na ňom tri kresacie kamienky (6), nôž (7).

Obr. 54. Štúrovo, časť Obid (Ükör hálás). 1 - hrob 21; 2 - hrob 22; 3 - hrob 15.

1. Liate kruhové bronzové kovanie v tvare štylizovaného strmeňa; v. 6,5 cm, Ø 4,5 cm (obr. 62: 11).

2. Bronzové vrtuľovité kovanie z masívnej okrúhlej tyčinky, stočenej do tvaru osmičky; dĺ. 2,7 cm (obr. 62: 18).

3, 4. Dve obdĺžnikové železné pracky; dĺ. 4,5 a 3,2 cm (obr. 62: 15, 22).

5. Zlomok železného kresadla (obr. 62: 21).

6. Tri kresacie kamienky (obr. 62: 24).

7. Železný nôž; dĺ. 17,2 cm (obr. 62: 12).

Hrob 16, SZ-JV

Obdĺžniková jama (170x60 cm, hĺ. 180 cm). Pomerne dobre zachovaná kostra dospelého v natiahnutej polohe s hornými končatinami pozdĺž tela. Bez nálezov.

Hrob 17, SZ-JV (obr. 60: 2)

Obdĺžniková jama (200x70 cm, hĺ. 125 cm). Pomerne dobre zachovaná kostra dospelého v natiahnutej polohe, s lebku otočenou vľavo, s hornými končatinami pozdĺž tela. Medzi panvovými kosťami pracka (1).

1. Oválna železná pracka so zahnutým trňom; dĺ. 3,3 cm (obr. 62: 17).

Hrob 18, SZ-JV

Obdĺžniková jama (190x65 cm, hĺ. 180 cm). Slabšie zachovaná kostra dospelého v natiahnutej polohe, lebka otočená vľavo. Pravá horná končatina pozdĺž tela, ľavá na panve. Pod pravou rukou šidlo (1) a drobné železné úlomky (3), pod panvou pracka (2).

1. Železné šidlo štvorcového prierezu s trňom pre rukoväť; dĺ. 9,2 cm (obr. 62: 23).

2. Neúplná štvorcová železná pracka s mierne zaoblenými rohmi a so zahnutým trňom; dĺ. 3 cm (obr. 62: 19, 20).

3. Železné úlomky (obr. 62: 14, 16).

Hrob 19, SZ-JV (obr. 53: 4)

Obdĺžniková jama (200x65 cm, hĺ. 160 cm). Dobre zachovaná kostra ženy v natiahnutej polohe, s lebkou otočenou vpravo, s hornými končatinami pozdĺž tela. Pri pravej píšťale temer úplne strávená detská kostra. Pri pravej ruke ženy praslen (1).

1. Zlomky pôvodne dvojkonického praslenu z čierneho mäkkého nerastu; zach. v. 2 cm (obr. 63: 2).

Hrob 20, SZ-JV

Obdĺžniková jama (210x90 cm, hĺ. 160 cm). Pomerne dobre zachovaná kostra ženy v natiahnutej polohe s hornými končatinami pozdĺž tela. Medzi pravou rukou a panvou praslen (1).

1. Dvojkonický praslen zo svetlosivej hliny. V strede masívny pásikovitý prstenec, zdobený vpichmi. Horná úzka plocha prstenca zdobená hlbokými šikmými ryhami; v. 2,5 cm, Ø 3,5 cm (obr. 63: 1).

Hrob 21, SZ-JV (obr. 54: 1)

Obdĺžniková jama (210x70 cm, hĺ. 180 cm). Pomerne dobre zachovaná kostra ženy v natiahnutej polohe, lebka otočená vpravo, horné končatiny pozdĺž tela, dolné končatiny v kolenách rozťahnuté. Na oboch stranách lebky po náušnici (1), na pravej ruke náramok (2) a prsteň (3). Na hrudi a konča ľavej ruky po noži (4), pri pravej panvovej kosti fragment praslena (5).

1. Dve zlaté náušnice s hrozičkami z tenko vytepaného pliešku stočeného do trubičky, ovinutej v strede a na spodku tenkými prstencami a zdobenej jemnou granuláciou. Na hornej strane dolného oblúka dva venčeky granulovaných zrníčok nad sebou; v. 2,7 cm (obr. 63: 11, 12).

2. Náramok so zahrotenými koncami z okrúhleho bronzového drôtu (obr. 63: 3).

3. Prsteň - krúžok z masívneho okrúhleho bronzového drôtu; Ø 1,5 cm (obr. 63: 4).

4. Dva železné nože, jeden celý, dĺ. 11 cm; druhý s odlomeným trňom, značne korodovaný, zach. dĺ. 13,5 cm (obr. 63: 6, 13).

5. Zlomky dvojkonického praslena z čiernej nekompaktnej hmoty. Na oboch šikmých plôškach ornament pozostávajúci z kľukatky, vpichov a rytých krúžkov; v. 2,5 cm, Ø 3,3 cm (obr. 63: 5).

Hrob 22, SZ-JV (obr. 54: 2)

Obdĺžniková jama (220x90 cm, hĺ. 175 cm). Kostra dospelého v natiahnutej polohe, rozhádzaná druhotným zásahom. V pôvodnej polohe lebka a dolné končatiny. Vpravo od lebky dva pliešky (1), na ľavej strane v mieste panvy pracka (2), medzi píšťalami kosti hydiny (3), v zásype črepy (4).

1. Dva bez tvaré, na tenko vytepané bronzové pliešky; dĺ. 2,8 a 2,9 cm (obr. 63: 14, 15).

2. Železná pracka štvorcového tvaru so zahnutým trňom; dĺ. 3,4 cm (obr. 63: 17).

3. Kosti hydiny.

4. Črepy (obr. 63: 7, 8, 10).

Hrob 23, SZ-JV (obr. 55: 2)

Obdĺžniková jama (250x160 cm, hĺ. 160 cm). Pomerne dobre zachovaná kostra dospelého jazdca pôvodne v natiahnutej polohe, prehádzaná druhotným zásahom. Rozhádzaná kostra koňa, rovnako orientovaná, po pravej strane jazdca. Na kostiach koňa pliešky (1), v zásype pracka (2), pinzeta (3) a železné úlomky (3a). Medzi píšťalami jazdca kosti hydiny (4).

1. Dvadsaťdva malých na tenko vytepaných bronzových plieškov s dospodu zahnutými okrajmi, zdobených tepanými prstencami; dĺ. 2,7 cm (obr. 63: 18, 19, 21, 23-35, 37-40).

2. Neúplná obdĺžniková železná pracka so zaoblenými rohmi a s odlomeným tŕňom; dĺ. 4 cm (obr. 63: 20).

3. Železná pinzeta; dĺ. 5,5 cm (obr. 63: 16).

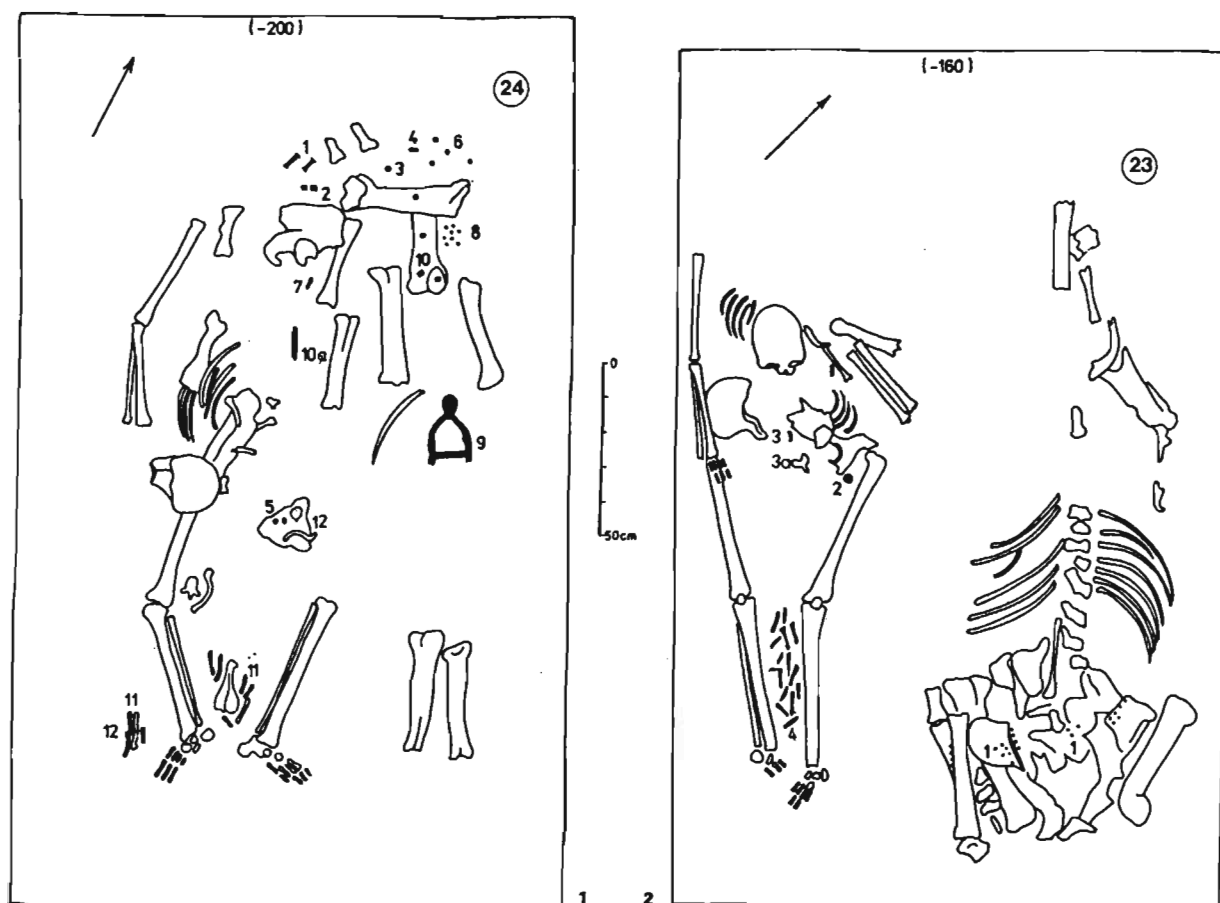
3a. Železné úlomky pravdepodobne z kresadla; dĺ. 6 cm (obr. 63: 9, 22).

4. Kostí z hydiny.

Hrob 24, SZ-JV (obr. 55: 1; 60: 3)

Obdĺžniková jama (260x160 cm, hĺ. 200 cm). Kostra dospelého jazdca pôvodne v natiahnutej polohe, okrem dolných končatín rozhádzaná druhotným zásahom. Neúplná kostra koňa rozhádzaná po celej hrobej jame. Na rôznych miestach jamy a v zásype predmety výstroja jazdca i koňa (1-10), vtáčie kosti (11) a črepy (12).

1. Dve strieborné trubičky z tenko vytepaného plechu, v strede a na okrajoch obtočené bronzovými prstencami. Vnútri oboch drevené paličky; dĺ. 5,8 cm (obr. 64: 1, 6).

Obr. 55. Štúrovo, časť Obid (Ükör hálás). 1 - hrob 24; 2 - hrob 23.

2. Dve štvorcové strieborné kovania konského postroja z tenkého plechu so zahnutými okrajmi. Pri vyberaní z hrobu sa jedno rozpadlo; dĺ. 2,4 cm (obr. 64: 8, 20).

3. Okrúhly zlatý pliešok (obolus), na štyroch protiľahlých miestach zárez; Ø 1,1 cm (obr. 64: 18).

4. Objímka z okrúhleho strieborného drôtu, patriaca k trubičkám (1); dĺ. 4 cm (obr. 64: 16).

5. Tepané bronzové nákončie z tenkého plechu s polovicou rovnou, druhou žliabkovanou, s okrúhlym otvorom pod horným rovným okrajom v strede; vnútri zvyšky kože; dĺ. 2,5 cm (obr. 64: 14).

6. Tepané ozdoby konského postroja z bronzového plechu: Oválne kovanie s dvoma otvormi, s dlhými bronzovými klinčekmi; dĺ. 3,2 cm (obr. 64: 31). Obdĺžnikové kovanie z tenkého bronzového plechu s nitmi v rohoch; dĺ. 2,6 cm (obr. 64: 15). Malý tenký bronzový pliešok s poškodeným okrajom (obr. 64: 13).

7. Bronzová ozdoba konského postroja - vrtuľka, zdobená naznačeným rytým štylizovaným pletencom; dĺ. 5,6 cm (obr. 64: 7).

8. Deväť polguľovitých bronzových puklíc, vytepaných z tenkého plechu, s bronzovým nitom, pripevneným zhora klinčekom; Ø 1,9 cm (obr. 64: 2-5, 9-12, 17, 21-25).

9. Železný strmeň s nespojeným slučkovým uchom, rovným plochým stúpadlom, zamontovaným do ramien; v. 18,9 cm (obr. 64: 26).

10. Neúplná malá lichobežníková železná pracka so zahnutým trňom (obr. 64: 27).

10a. Fragment železného noža (obr. 64: 8).

11. Vtáčie kostičky.

12. Okrajové črepy situlovitej sivej nádoby, vyrobenej na kruhu, zdobenej vlnovkou (obr. 63: 36, 41-43).

H r o b 25, SSZ-JJV (obr. 56: 2)

Obdĺžniková jama (220x100 cm, hĺ. 185 cm). Pomerne dobre zachovaná kostra ženy pôvodne v natiahnutej polohe. V pôvodnej polohe len píšľaly, ostatná časť kostry rozhádzaná druhotným zásahom. Po ľavej strane lebky náušnica (1), v záspye praslen (2), pri východnej stene jamy kosť z koňa (3), medzi píšľalami kosti hydiny (4).

1. Náušnica z okrúhleho bronzového drôtu s hroziakovým záveskom, pripevneným na spodný oblúk dvoma venčekmi granulovaných zrníčok. Závesok z tenkého pliešku cylindrovitého tvaru, zdobený granuláciou, ukončený dutým korálikom z bronzovej fólie. Celý závesok aj s venčekom granulovaných zrníčok nad spodným oblúkom spojený bronzovými nitmi s polguľovitými hlavičkami na oboch koncoch; zach. v. 3,9 cm (obr. 64: 30).

2. Ovojkónický hlinený praslen (pri vyberaní z hrobu sa rozpadol); š. 2,5 cm (obr. 64: 29).

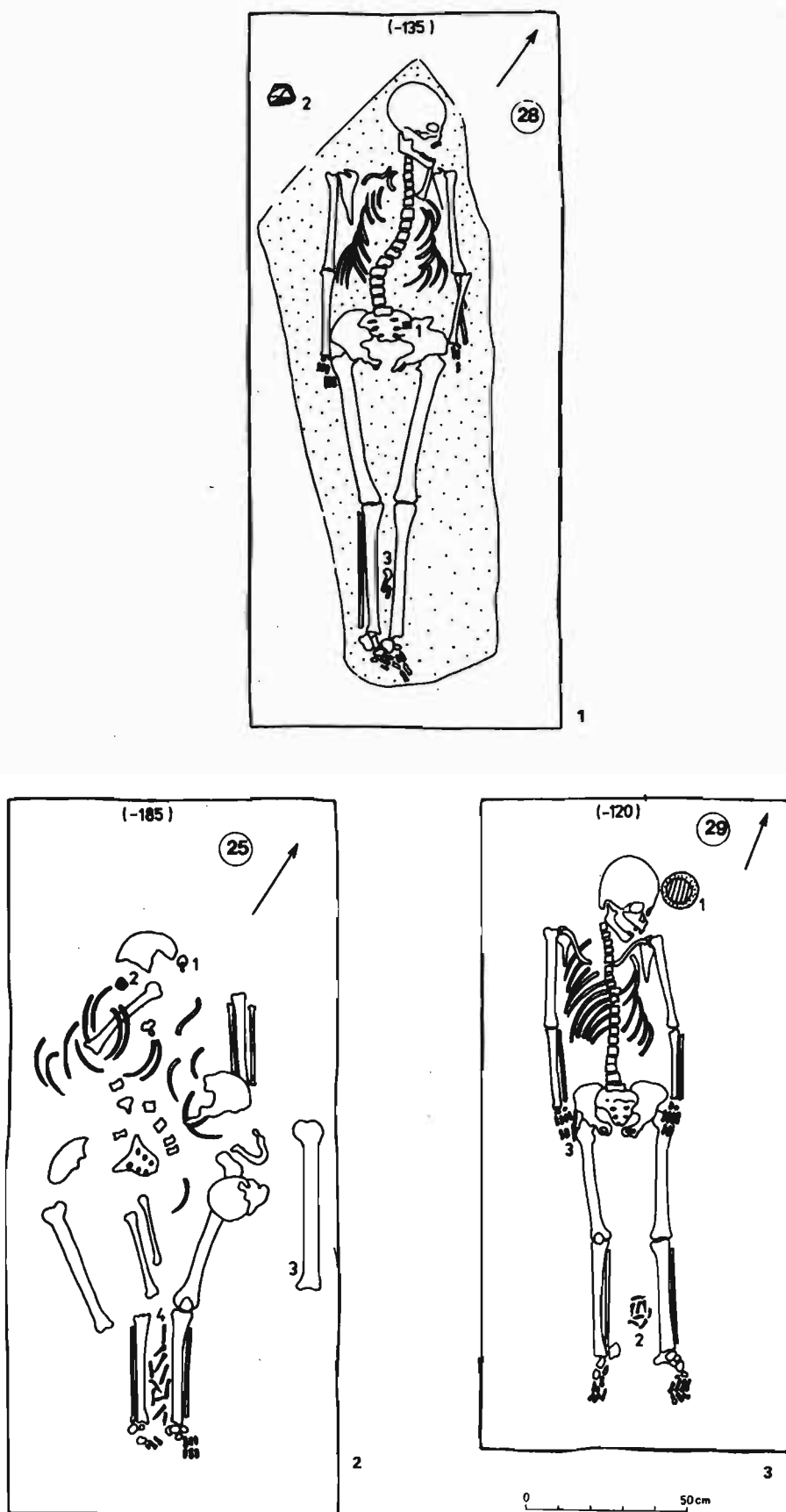
3. Kosť z nohy koňa.

4. Kosti hydiny.

H r o b 26, SZ-JV

Jama neurčiteľných rozmerov (hĺ. 55 cm). Pomerne dobre zachovaná kostra dospelého v natiahnutej polohe, s lebkou otočenou vľavo. Pravá horná končatina ohnutá smerom k lebke a položená na hrudi, ľavá pozdĺž tela. Na páse pracka (1).

1. Obdĺžniková železná pracka so zahnutým trňom, dĺ. 2,9 cm (obr. 64: 32).

Obr. 56. Štúrovo, časť Obid (Ükör hálás). 1 - hrob 28; 2 - hrob 25; 3 - hrob 29.

Hrob 27, SZ-JV

Obdĺžniková jama (205x85 cm, hĺ. 115 cm). Dobre zachovaná kostra dospelého v natiahnutej polohe s lebkou obrátenou vľavo, s rukami pozdĺž tela. Pri pravej ruke nôž (1), na páse pracka (2) a amorfné železo (3).

1. Hrdzou strávený železný nôž, na jednom konci zúžený; dĺ. 14 cm (obr. 64: 28).

2. Štvorcová železná pracka. Trň v tyle široký, na druhom konci zúžený a zahnutý; dĺ. cca 4 cm (obr. 64: 33).

3. Amorfné železko (obr. 64: 34).

Hrob 28, SZ-JV (obr. 56: 1)

Obdĺžniková jama (220x95 cm, hĺ. 135 cm). Dobre zachovaná kostra dospelého v natiahnutej polohe, celá mierne vytočená na ľavý bok, s hornými končatinami pozdĺž tela. Pod kosterou sprasové podložie značne tmavšie sfarbené, so stopami mastnoty (pravdepodobne pod telom podložená koža). Na páse pracka (1), v pravom (západnom) rohu jamy lomový kameň (2).

1. Zachovalá obdĺžniková pracka so zahnutým trňom; dĺ. 3,5 cm (obr. 64: 37).

2. Červeno-sivý kus žuly, otesaný do tvaru nepravidelnej kocky.

Hrob 29, SZ-JV (obr. 56: 3; 60: 4)

Obdĺžniková jama (200x95 cm, hĺ. 120 cm). Dobre zachovaná kostra dospelého v natiahnutej polohe, s lebkou na ľavej spánkovej kosti, s hornými končatinami pozdĺž tela. Po ľavej strane lebky nádoba (1), medzi dolnými končatinami zvieracie kosti (2), pri prstoch pravej ruky nôž (3).

1. Sivá nádoba z jemného materiálu, vyrobená na kruhu. Okraj rovno vertikálne i horizontálne zrezaný. Na tele tri horizontálne pásy štyroch-piatich rytých lineárnych čiar; v. 16 cm, Ø ústia 11,5 cm, Ø dna 9,5 cm (obr. 64: 38).

2. Zvieracie kosti.

3. Neúplný železný nôž s trňom; zach. dĺ. 7,2 cm (obr. 64: 41).

Hrob 30, SZ-JV (obr. 57: 1)

Obdĺžniková jama (220x90 cm, hĺ. 130 cm). Dobre zachovaná kostra dospelého v natiahnutej polohe, s lebkou otočenou vľavo. Pravá horná končatina položená v lone, ľavá pozdĺž tela. Po pravej strane lebky kosti (1).

1. Kosti hydiny.

Hrob 31, SZ-JV (obr. 60: 5)

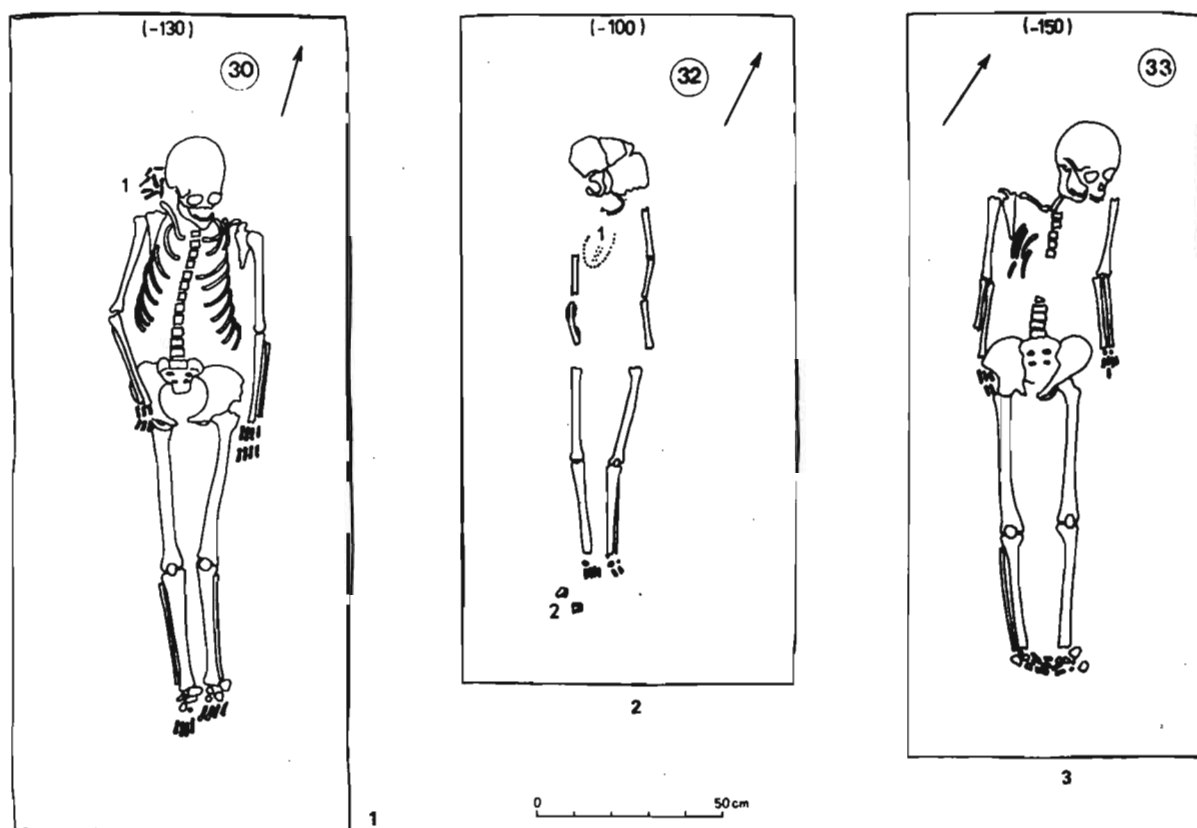
Obdĺžniková jama (200x90 cm, hĺ. 120 cm). Pomerne dobre zachovaná kostra dospelého v natiahnutej polohe, celá mierne naklonená na pravý bok, s hornými končatinami pozdĺž tela. Po pravej strane lebky náušnica (1).

1. Otvorený bronzový krúžok - náušnica z okrúhleho drôtu s rovno zrezanými koncami; Ø 2,2 cm (obr. 64: 36).

Hrob 32, SZ-JV (obr. 57: 2)

Obdĺžniková jama (180x90 cm, hĺ. 100 cm). Značne strávená kostra mladistvého v natiahnutej polohe, s lebkou rozmlaždenou tlakom zeme. Na hrdle náhrdelník z korálikov (1).

1. Tridsať väčších i drobných pastóznych a sklenených korálikov: väčšie hnedé dvojkonické pastózne a modré z hlinenej pasty; malé tmavomodré valčekové z hlinenej pasty; malé z tmavozeleného, svetlozeleného a modrého skla; jeden dvojitý z tmavomodrého skla (obr. 64: 35).

Obr. 57. Štúrovo, časť Obid (Ökör hálás). 1 - hrob 30; 2 - hrob 32; 3 - hrob 33.

Hrob 33, SZ-JV (obr. 57: 3)

Obdĺžniková jama (200x80 cm, hĺ. 150 cm). Kostra dospelého v natiahnutej polohe, celá mierne otočená na ľavú stranu, s hornými končatinami pozdĺž tela. Kosti hrudníka strávené, chýba aj niekoľko stavcov. V severnej a južnej stene jamy (čelná a dolná) 55 cm od dna horizontálny pruh čierne spálenej hliny s uhlíkmi, hrubý od 2 do 6 cm. V bočných stenách jamy sa nenašli stopy po drevenom obložení. Bez nálezov.

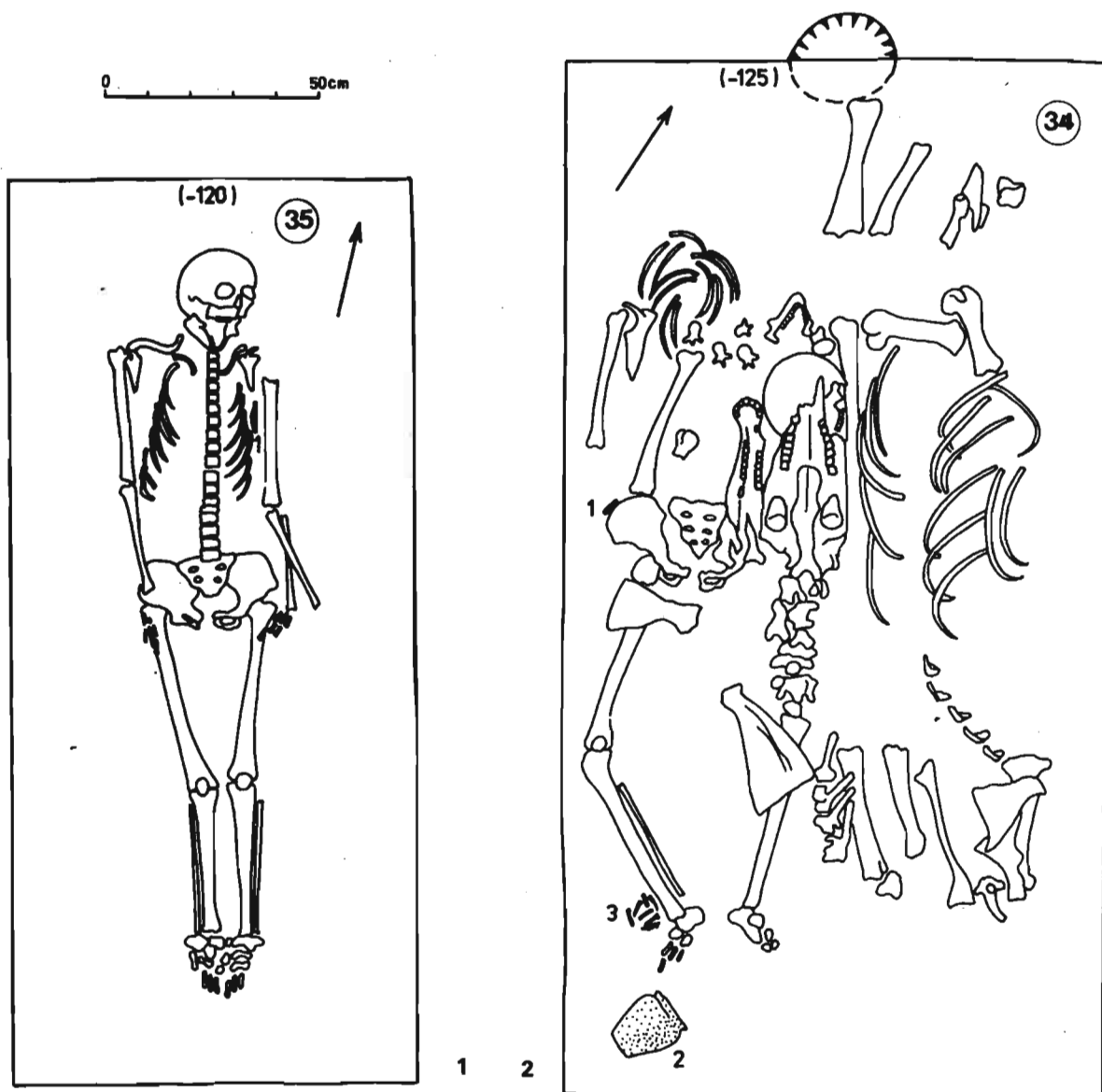
Hrob 34, SZ-JV (obr. 58: 2; 60: 6)

Jama (240x125 cm, hĺ. 125 cm) so stopami drevenej konštrukcie. Kostra dospelého jazdca, pôvodne v natiahnutej polohe, úplne rozhádzaná. Rozhádzaná kostra koňa, rovnako orientovaná, uložená pôvodne po ľavej strane jazdca. Na pravej panvovej kosti nákončie (1), konča pravej nohy nádoba (2), pri pravej nohe kosti hydiny (3).

1. Bronzové nákončie z dvoch liatych platničiek, zdobených okrúhlohlístou úponkou; dĺ. 3,5 cm (obr. 64: 40).

2. Nádoba zo zrnitého materiálu s prímiesou sľudy a hrubozrnného piesku, okraj vodorovne vyhnutý, rovno zrezaný. Povrch zdobený od okraja ústia po spodnú tretinu hustými lineárnymi pásmi. V strede medzi nimi dva pásy hrebeňových vpičov, usporiadaných do šikmých stĺpčekov; v. 14 cm, Ø ústia 10 cm, Ø dna 7,5 cm (obr. 64: 42).

3. Kosti hydiny.

Obr. 58. Štúrovo, časť Obid (Ükör hálás). 1 - hrob 35; 2 - hrob 34.

Hrob 35, SZ-JV (obr. 58: 1)

Obdĺžniková jama (210x95 cm, hĺ. 120 cm). Pomerne dobre zachovaná kostra dospelého v natiahnutej polohe, s lebkou obrátenou vľavo, s hornými končatinami pozdĺž tela. Poniže ľavej kľúčnej kosti nôž (1).

1. Malý železný nôž s čiastočne odlomeným trňom (obr. 64: 39).

Zber

1, 2. Dve otvorené krúžkové náušnice z bronzového drôtu (obr. 61: 29, 30).

Lit.: Pramene... 1989, s. 281; Točík 1978c, s. 154 n.; Zábojník 1982, s. 305 n., 1985, s. 225 n.

1

2

3

4

5

6

Obr. 59. Štúrovo, časť Obid (Ökör hálás). 1 - hrob 6; 2 - hrob 7; 3, 4 - hrob 8; 5 - hrob 10; 6 - hrob 11.

1

2

3

4

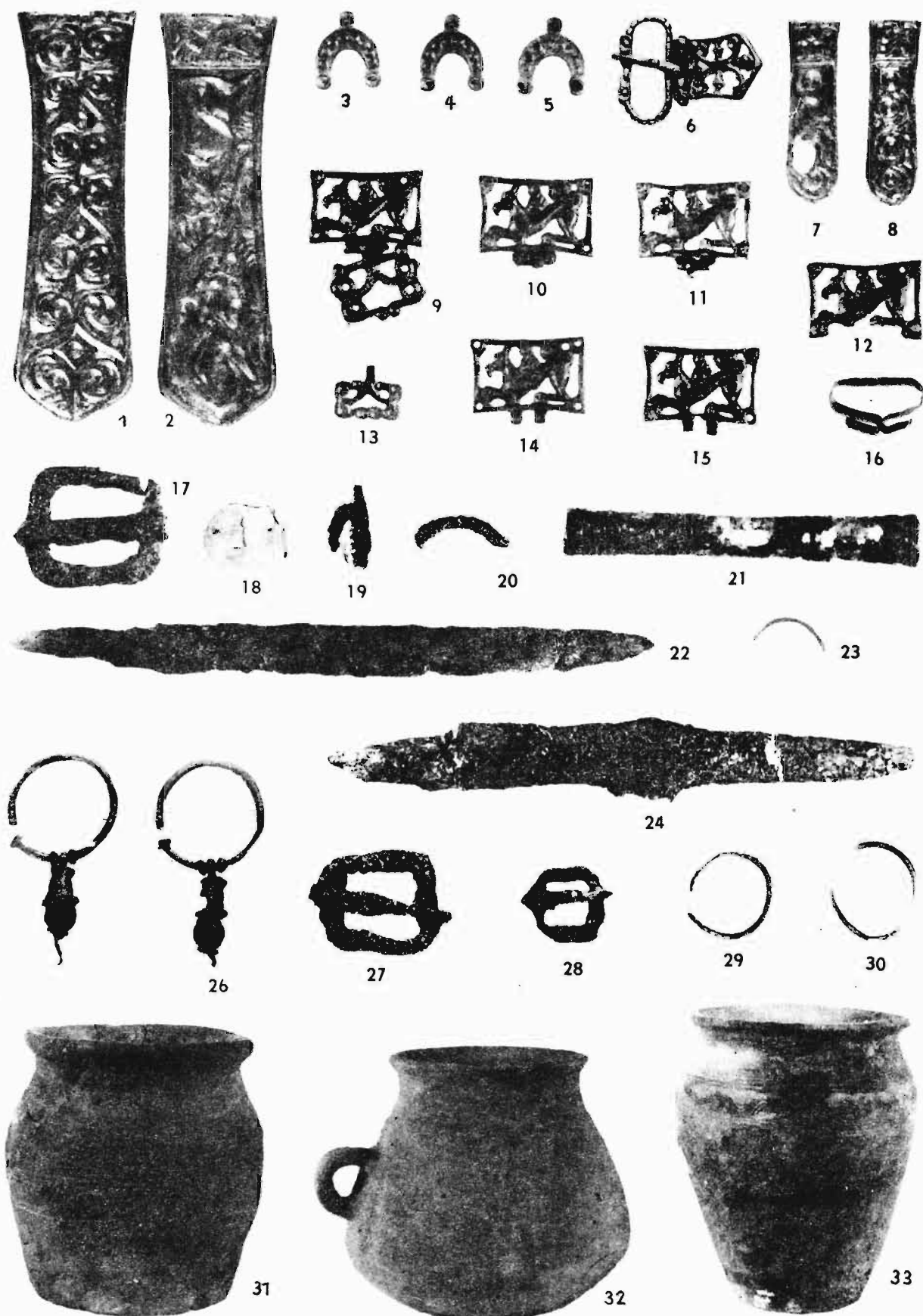

5

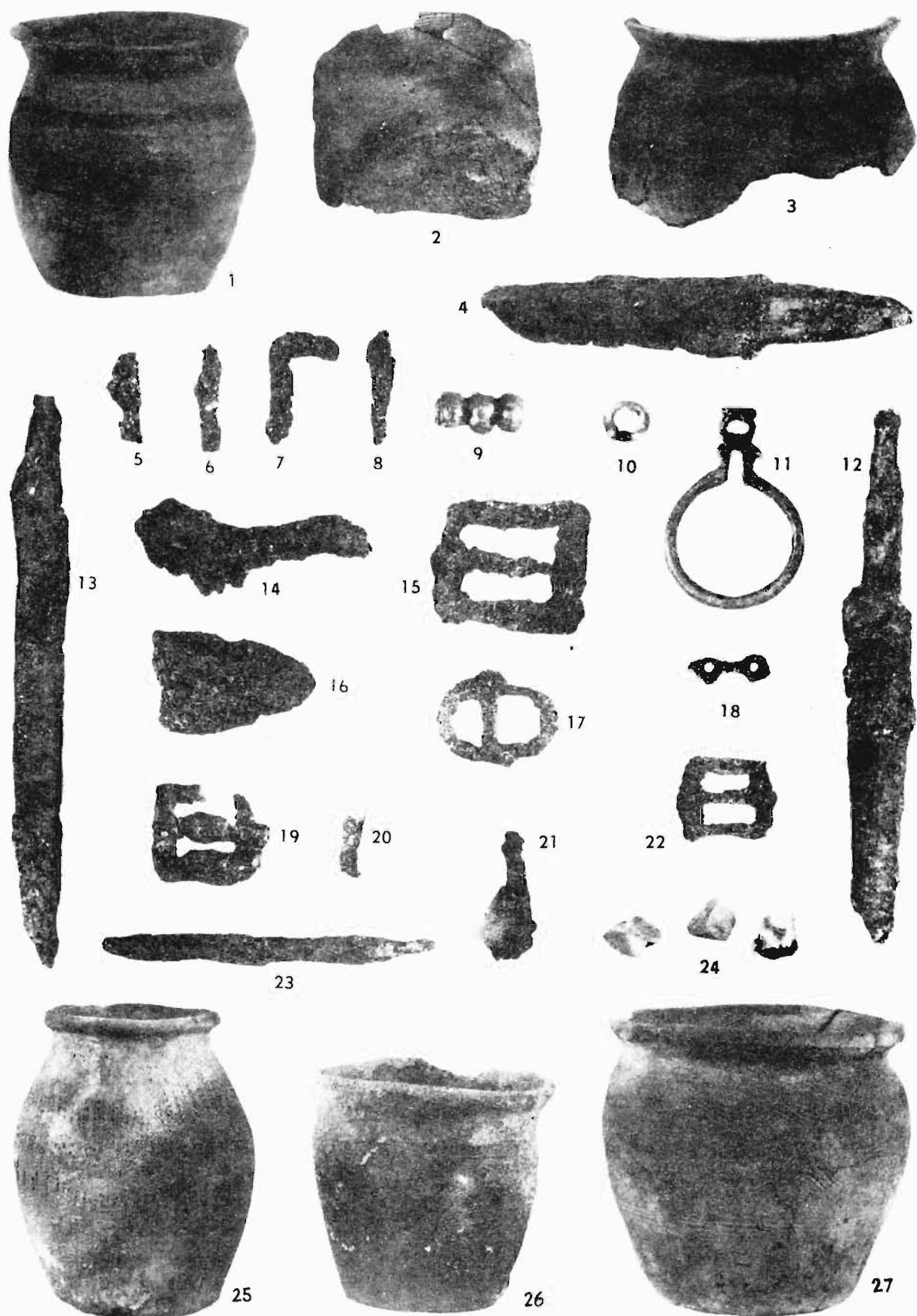

6

obr. 60. Štúrovo, časť Obid (Ökör hálás). 1 - hrob 15; 2 - hrob 17; 3 - hrob 24;
4 - hrob 29; 5 - hrob 31; 6 - hrob 34.

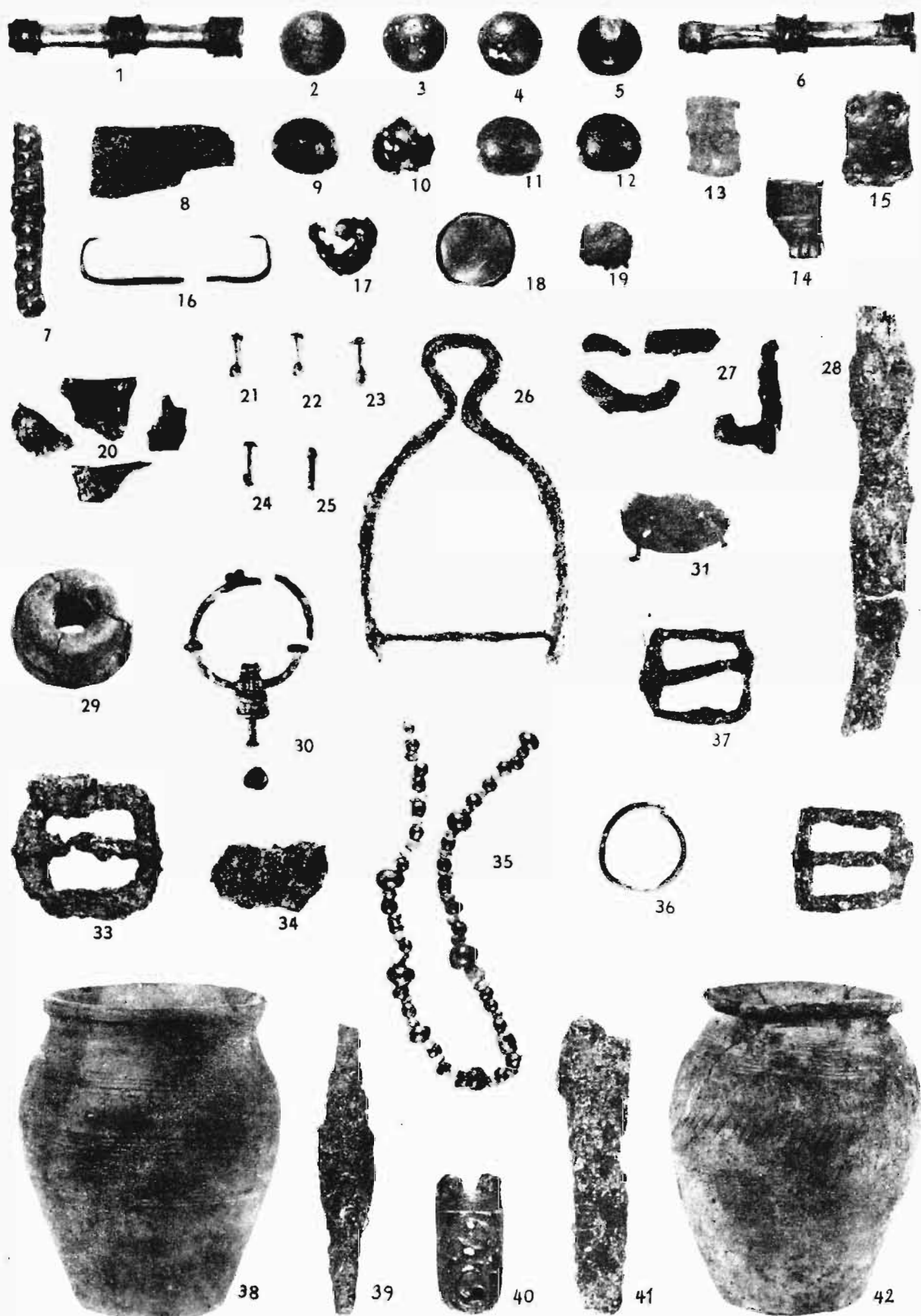
Obr. 61. Štúrovo, časť Obid (Ökör hálás). 1-17, 22 - hrob 8; 18-20, 24, 27, 28, 33 - hrob 6; 21, 31, 32 - hrob 2; 23 - hrob 1; 25, 26 - hrob 3; 29, 30 - zber.

Chr. 62. Štúrovo, časť Obid (Ökör hálás). 1-8 - hrob 10; 9, 10, 26, 27 - hrob 11; 11, 12, 15, 18, 21, 22, 24 - hrob 15; 13, 25 - hrob 12; 14, 16, 19, 20, 23 - hrob 18; 17 - hrob 17.

Obr. 63. Štúrovo, časť Obid (Ökör hálás). 1 - hrob 20; 2 - hrob 19; 3-6, 11-13 - hrob 21; 7, 8, 10, 14, 15, 17 - hrob 22; 9, 16, 18-35, 37-40 - hrob 23; 36, 41-43 - hrob 24.

Obr. 64. Štúrovo, časť Obid (Ökör hálás). 1-27, 31 - hrob 24; 28, 33, 34 - hrob 27; 29, 30 - hrob 25; 32 - hrob 26; 35 - hrob 32; 36 - hrob 31; 37 - hrob 28; 38, 41 - hrob 29; 39 - hrob 35; 40, 42 - hrob 34.

Štúrovo, časť Obid (Ökör hálás). Štatistický prehľad hrobových celkov

Hrob	jazdec	orientácia	rozmery hrobovej jamy	garnitúra	dýka - nôž	pracka železná pracka bronzová	záušnica - náušnica	náramok	prsten	náhrdelník koráliky	ihelník	praslen	kresadlo	kamienky	šidlo	iné železné predmety	ohlávka, oširovanie	strmeň	nádoba	zvieracie kosti	hydina	iné
1		SZ-JV	210x75 x155						1													
2		SZ-JV	205x75 x160								1								2			
3		SZ-JV	215x95 x135			1	2															
4		SZ-JV	200x80 x155																		+	
5		SZ-JV	220x60 x140																			
6		SZ-JV	220x70 x180		1	2										1			1		+	
7		SZ-JV	200x75 x145																			
8		SZ-JV	240x90 x190	+	1	1, 1																
9		SZ-JV	hĺ. 90																			
10		SZ-JV	230x120 x185		1	1													2		+	
11		SZ-JV	165x80 x145							2									2			
12		SZ-JV	230x70 x130		1														1			
13		SZ-JV	hĺ. 145																			
14		SZ-JV	210x80 x100																			
15		SZ-JV	240x95 x200	+	1	2							1	3								
16		SZ-JV	170x60 x180																			
17		SZ-JV	200x70 x125			1																
18		SZ-JV	190x65 x180			1									1	+						
19		SZ-JV	200x65 x160									1										
20		SZ-JV	210x90 x160									1										
21		SZ-JV	210x70 x180		2		2	1	1			1										
22		SZ-JV	220x90 x175			1													čre- py		+	2
23	+	SZ-JV	250x160 x160			1							1			1	+				+	
24	+	SZ-JV	260x160 x200	+	1	1											+	1	čre- py		+	
25		SSZ-JJV	220x100 x185				1					1								+	+	
26		SZ-JV	hĺ. 55			1																
27		SZ-JV	205x85 x115		1	1										1						
28		SZ-JV	220x95 x135			1																1
29		SZ-JV	200x95 x120		1														1	+		

Štúrovo, časť Obid (Ükör hálás). Štatistický prehľad hrobových celkov Pokračovanie

Hrob	jazdec	orientácia	rozмеры hrobovej jamy	garnitúra	dýka - nôž	pracka železná pracka bronzová	záušnica - náušnica	náramok	prsteň	náhrdelník koráliky	iheľník	praslen	kresadlo	kamienky	šídlo	iné železné predmety	ohlávka, ošírovanie	stmen	nádoba	zvieracie kosti	hydina	iné
30		SZ-JV	220x90 x130																			
31		SZ-JV	200x90 x120				1														+	
32		SZ-JV	180x90 x100							+												
33		SZ-JV	200x80 x150																			
34	+	SZ-JV	240x125 x125	+															1		+	
35		SZ-JV	210x95 x120		1																	
zber							2															

POHREBISKÁ Z 9. STOROČIA

BAJČ, OKRES KOMÁRNO

Sociálny dom ŠM

Pohrebisko z 9. stor.

V zime 1954-55 začal Štátny majetok v Bajči budovať sociálny dom pre svojich zamestnancov v strede obce na bývalej piesočnej dune (obr. 65). Lokalita sa nachádzala cca 50 m od križovatky ciest Nové Zámky - Komárno a Bajč - Štúrovo (L-34-1-A-b, 1 : 25 000, 126 : 121 mm). Pri úprave terénu externý spolupracovník AÚ SAV J. Trnka, pracovník ŠM Bajč, zistil, že skraper narušil niekoľko kostier. Žiaľ, pre nepriaznivé klimatické podmienky (sneh a mráz) zachránil len časť pred-

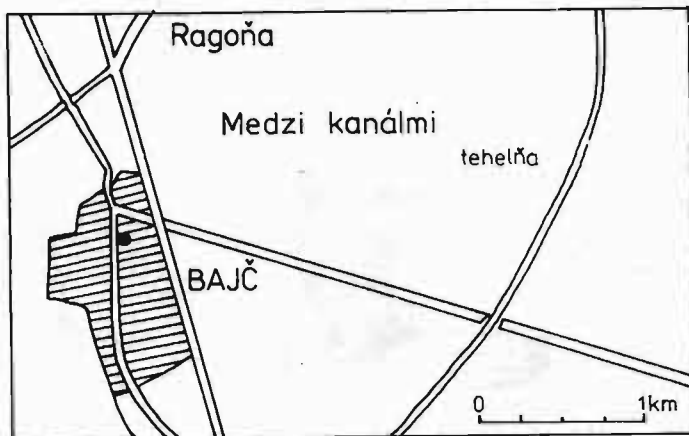
metov z hrobov a urobil situačné záznamy, ktoré obsahujú iba časť potrebných údajov. Na základe hlásenia J. Trnku urobil dňa 5. 1. 1955 J. Rajček (AÚ SAV) dokumentáciu dvoch hrobov.

Hrob 1, SZ-JV

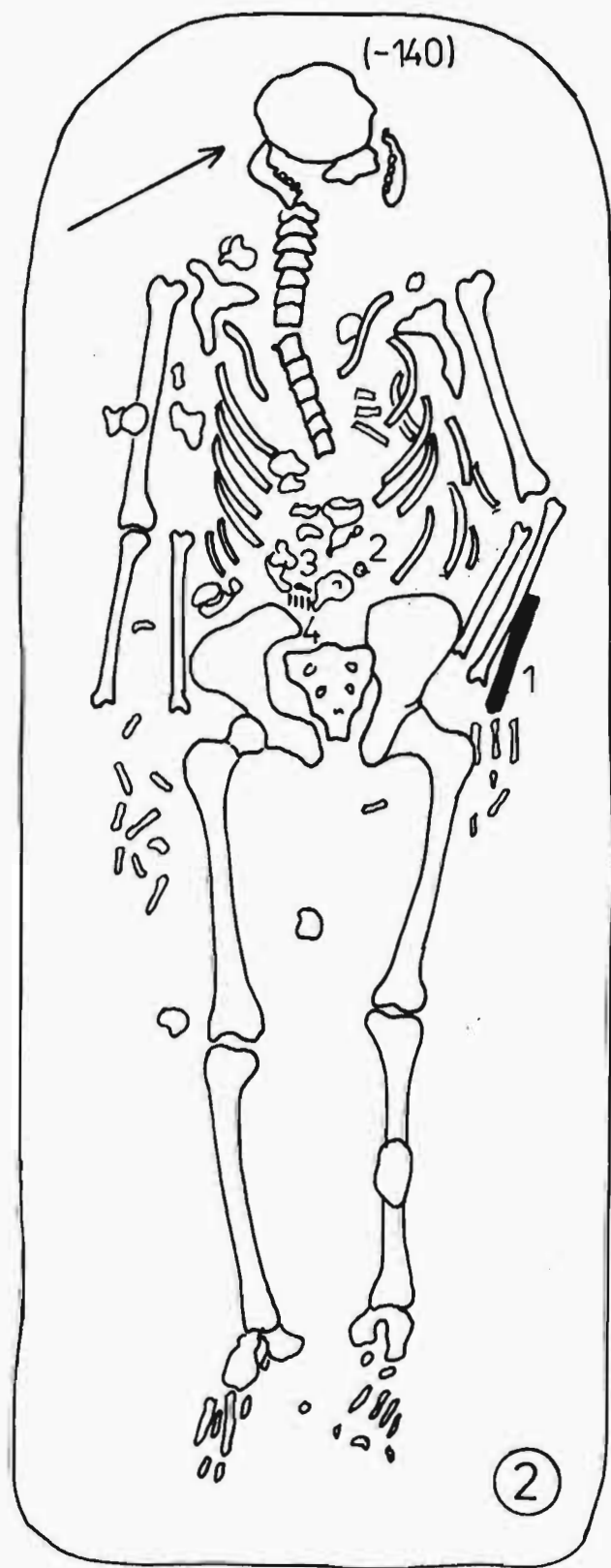
Hrob rozrušený skraperom. Hĺ. jamy cca 100-120 cm. Kostra dospelého jedinca. Bez nálezov.

Hrob 2, SZ-JV (obr. 66: 1)

Pomerne dobre znateľné obrysy obdĺžnikovej jamy so zaoblenými rohmi (215x80 cm, hĺ. 140 cm) cca 200 m západne od hrobu 1.

Obr. 65. Bajč (sociálny dom ŠM). Situačný plán.

1

2

3

4

5

6

7

8

10

9

11

Obr. 66. Bajč (sociálny dom ŠM). 1 - plán hrobu 2; 2-11 - nálezy z hrobu 2.

Dobre zachovaná kostra v natiahnutej polohe, ľavá horná končatina v lakti zohnutá. Lebka stlačená, sánka zlomená. Pri ľavej lakťovej kosti nôž (1), na páse pracka (2), na pravej strane panvy rozpadnuté kresadlo (3) a pri ňom sedem sílexových kresacích kamienkov (4).

1. Železný nôž s odsadeným trňom; dĺ. 15 cm (obr. 66: 2).

2. Oválna železná pracka s trňom a s poškodenou plechovou doštičkou;

Ø 2,8 cm (obr. 66: 3).

3. Zvyšky rozpadnutého železného kresadla neznámeho tvaru (obr. 66: 4).

4. Sedem sílexových odštepov - kresacích kamienkov (obr. 66: 5-11).

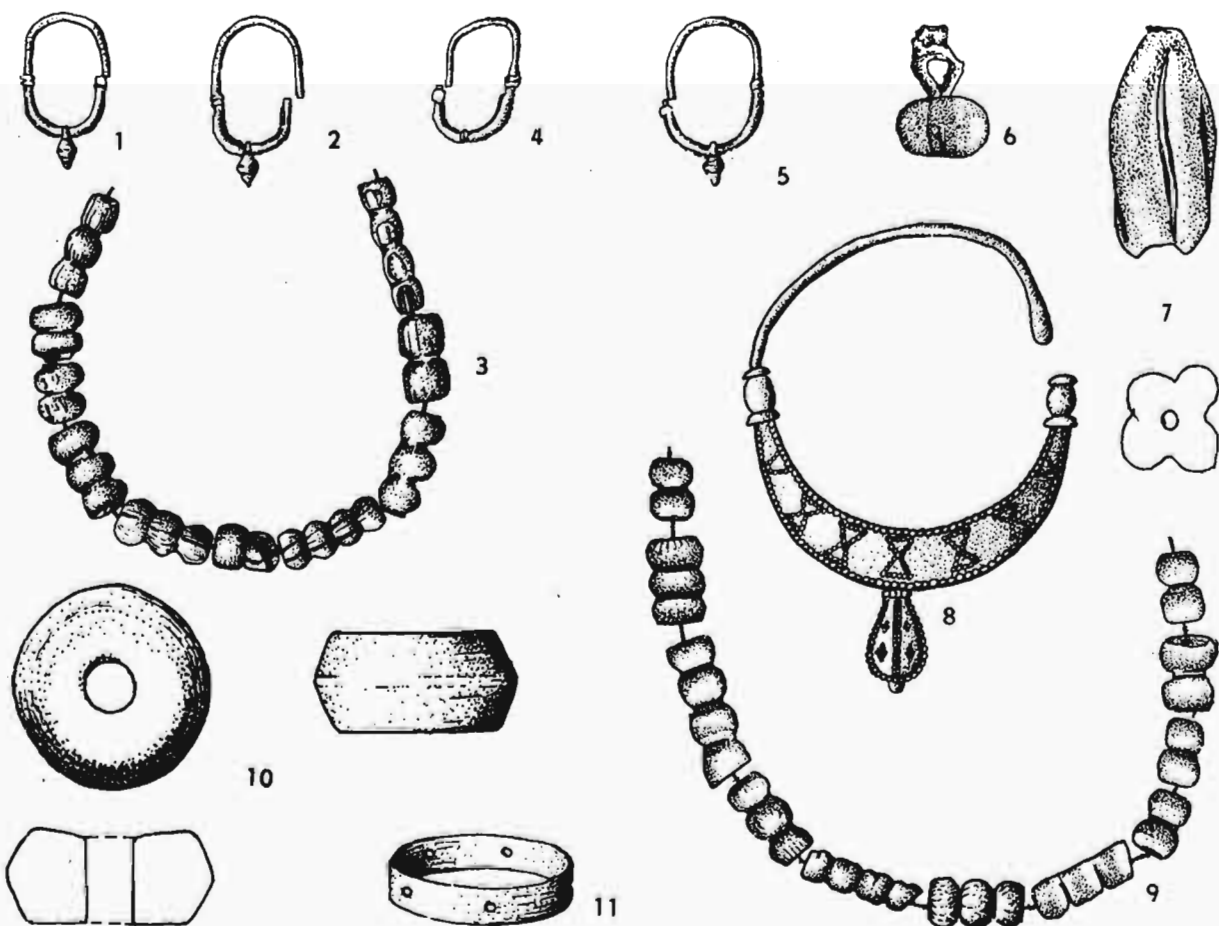
Hroby 3-7, 9 zničené.

Hrob 8

Hrob porušený základmi domu. Zachované nálezy: dve bronzové náušnice (1, 2), náhrdelník (3).

1, 2. Dve rovnaké oválne bronzové náušnice, v strede a na konci pútko prstenec. Na zosilnenom spodnom oblúku pútkom pripojený malý guľôčkový závesok, v strede zosilnený, na spodku s guľôčkou; dĺ. 2,3 cm (obr. 67: 1, 2).

3. Náhrdelník z perleťových korálikov: 4 dvojdielne, z toho 1 valcovitý, ostatné guľôčkové, zelenkasté; 4 trojdielne, 2 menšie guľôčkové, zelenkasté, 2 hnedasté; 2 štvordielne guľôčkové zelenkasté a hnedasté (obr. 67: 3).

Obr. 67. Bajč (sociálny dom ŠM). 1-3 - hrob 8; 4-7 - hrob 10; 8-11 - hrob 11.

Hrob 10

Zachránené dve náušnice (1, 2), gombík (3) a koráliky (4).

1, 2. Dve drôtené bronzové oválne náušnice s pútkami v strede, s jedným na konci spodnej časti. Na jednej závesok podobný ako v hrobe 8, na druhej odlomenný; dĺ. 2,1-2,2 cm (obr. 67: 4, 5).

3. Valcovitý sklenený gombík s bronzovým drôteným pútkom; dĺ. 1,6 cm (obr. 67: 6).

4. Dva sklenené koráliky, jeden zelený s pozdĺžnymi rebrami, poškodený; dĺ. 3 cm (obr. 67: 7); druhý millefiori, valcovitý, s červenými, modrými a bielymi očkami, dĺ. 1,8 cm.

Hrob 11

Ženský hrob. Bližšie nálezové okolnosti neznáme. Z hrobu zachránené dve záušnice (1, 2), náhrdelník (3), prsteň (4) a praslen (5).

1, 2. Dve strieborné záušnice s lunicovou spodnou časťou, v strede a na konci guľôčkové pútko, duté (reštaurované). Na lunici granulovaná výzdoba, závesok hruškovitý, spojený s granulovaným venčekom. Na závesku štyri granulované vertikálne pásy oproti sebe, medzi nimi granulované kosoštvorce. Na spodku väčšie zrnko; dĺ. 4,5 cm (obr. 67: 8).

3. Perleťový náhrdelník: 5 dvojdielných, 5 trojdielných a 2 štvordielne valcovité i guľôčkové koráliky zelenej a striebristej farby (obr. 67: 9).

4. Poškodený pásový bronzový prsteň, zdobený razeným krúžkom a dierkou; Ø cca 2,2 cm (obr. 67: 11).

5. Tehlovočervený dvojkoľnícky praslen s jednou stranou konkávnou, vytočený na kruhu; Ø 2,7 cm (obr. 67: 10).

Lit.: Pramene... 1989, s. 112.

ŠAĽA, OKRES GALANTA

Veča, pieskovisko

Pohrebisko z 9.(-zač. 10.) stor.

V r. 1956 boli severozápadne od obce narušené v obecnom pieskovisku kostrové hroby (obr. 68). Pieskovisko sa nachádzalo na dune, ktorá bola v 60-tych rokoch pri rekultivácii pôdy splanírovaná. Dnes je na mieste vinohrad JRD. Traktorista J. Palanta v r. 1956 zachránil obsah dvoch hrobov. Bližšie nálezové okolnosti uviedol len pri jednom hrobe, ktorý sme označili ako hrob 1, nálezové okolnosti hrobu 2 sú nejasné.

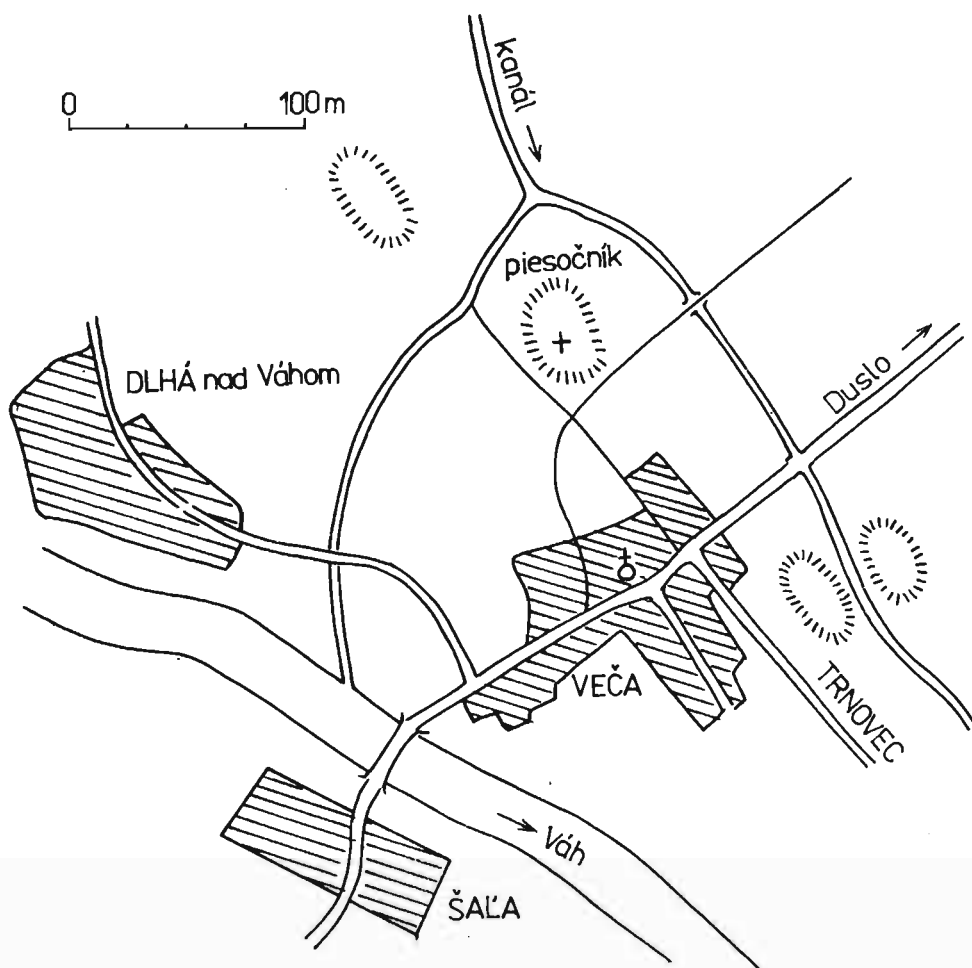
V r. 1957 realizoval AÚ SAV pod technickým vedením A. Rajniča plošnú odkryvku, pri ktorej bolo preskúmaných ďalších 23 hrobov (3-25). Pokusné sondy južne, západne a východne od odkrytej plochy ukázali, že pohrebisko týmto smerom nepokračuje (obr. 69).

Hrob 1, Z-V

Podľa nálezcu pri lebke kopija (1), pri pravom kolene sekera (2), pri stehnových kostiach železné zlomky (3), na konci ľavej nohy zlomky obručí vedierka so stopami po dreve (4), pod čeľusťou dva gombíky (5), na hrudi ďalší gombík (6).

1. Listovitá železná kopija s dlhou čepeľou a krátkou tuľajkou so stopami po odlomných krídelkách; dĺ. 40,2 cm (obr. 76: 1).

2. Železná sekera - moravská bradatica so šikmo nasadenými dlhými ostňami, s krátkym tylom. Čiastočne poškodená; dĺ. 18,8 cm (obr. 76: 2).

Obr. 68. Šaľa (Veča, pieskovisko). Situačný plán.

3. Železné úlomky (pri vyzdvíhovaní z hrobu sa rozpadli), asi kresadlo. Na jednom fragmente prilepený odštep silixu.

4. Fragmenty železných pásových obručí vedierka so stopami po dreve.

5. Ova duté plechové strieborné gombíky s uškami, lisované, zdobené rastlinným palmetovým ornamentom; $\varnothing$ 1,8 cm (obr. 74: 1-3; 76: 3, 5).

6. Strieborný plechový gombík z dvoch štvorstenných hranených ihlanov, s okrúhlym uškom, zdobený granuláciou rôznych vzorov; $\varnothing$ 1,6 cm (obr. 74: 4, 5; 76: 4).

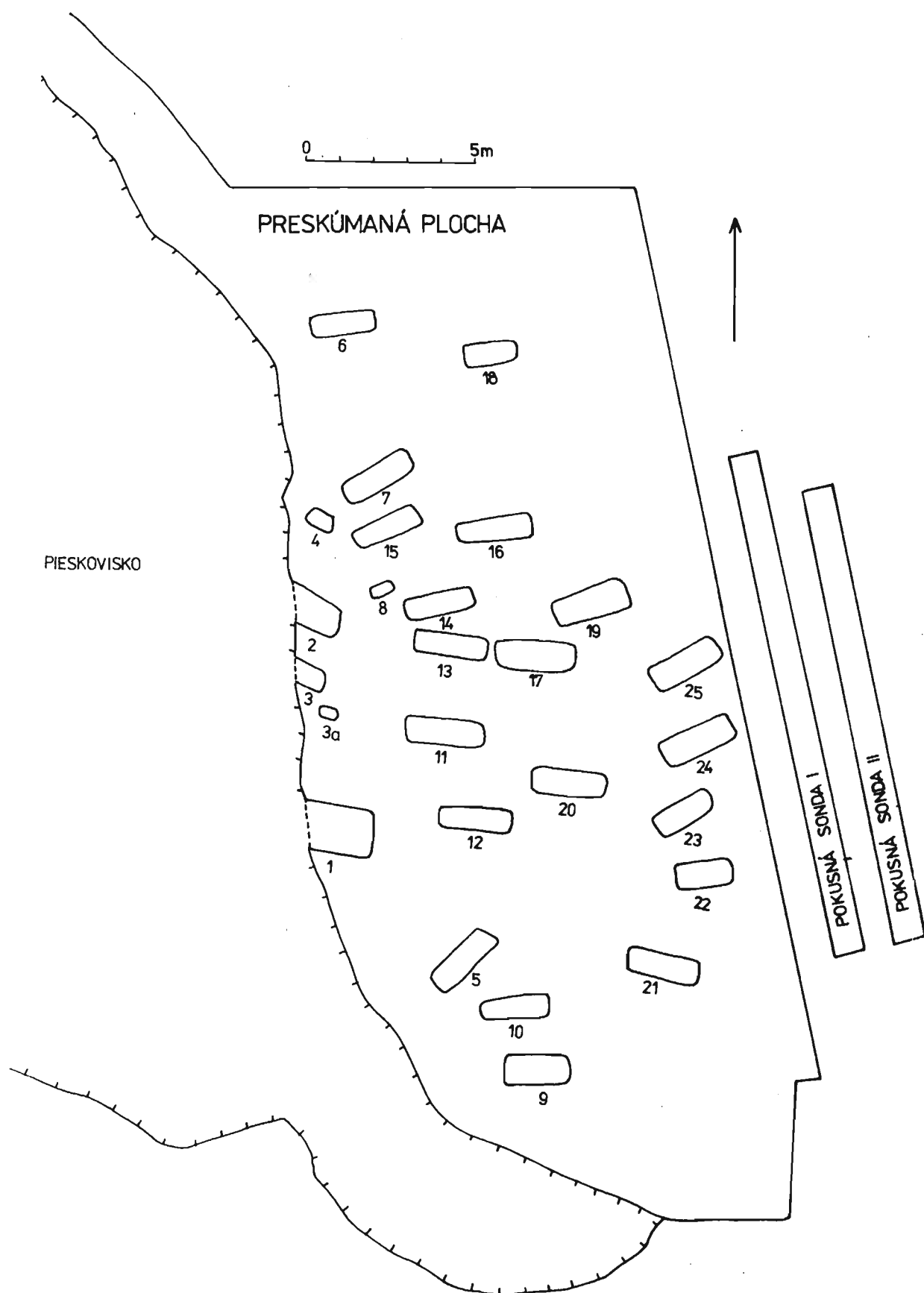
Hrob 2, orientácia?

Bez nálezových okolností. Obsahoval tri poškodené náušnice (1-3).

1. Strieborná bubienkovitá náušnica s dvoma granulovanými dutými bubienkami v strede bočných oblúkov a s poškodeným granulovaným dutým bubienkovým záveskom; š. 1,6 cm, zach. v. 2,1 cm (obr. 74: 7; 76: 6).

2. Strieborná náušnica s granulovanými prstencami na bočných oblúkoch, s poškodeným husto granulovaným dutým stĺpcovým záveskom nad zhrubnutým oblúkom a na vrchu s väčším granulom; š. 1,6 cm, zach. v. 2,8 cm (obr. 76: 7).

3. Fragment podobnej náušnice, ale bez závesku; š. 1,1 cm (obr. 76: 8).

Obr. 69. Šaľa (Veča, pieskovisko). Plán výskumu pohrebiska.

Hrob 3, Z-V

Približne obdĺžniková jama, porušená (š. 65 cm, hĺ. 80 cm). Kostra poškodená, v natiahnutej polohe, lebka a kosti ľavej hornej končatiny chýbali, pravá horná končatina mierne v lakti zohnutá do lona. Bez nálezov.

Hrob 4, Z-V

V hĺ. 30 cm takmer strávená kostra dieťaťa v natiahnutej polohe. Bez nálezov.

Hrob 5, JZ-SV (obr. 70: 1)

Obdĺžniková jama (185x80 cm, hĺ. 60 cm). Zásyp bleďožltý piesok. Dobre zachovaná kostra (asi ženy) uložená naznak v natiahnutej polohe, horné končatiny pozdĺž tela. Pri ľavej nohe kamenný úštep (1).

1. Silexový úštep; dĺ. 1,8 cm (obr. 76: 9).

Hrob 6, ZZJ-VVS (obr. 70: 2)

Jama s nejasnými obrysami obdĺžnika (180?x68 cm, hĺ. 55 cm), preťatá zákopom v 2. svetovej vojne. Zle zachovaná kostra dospelého v natiahnutej polohe naznak, pravá horná končatina pri tele, ľavá ohnutá v lakti smerom k panve. Bez nálezov.

Hrob 7, JZ-SV (obr. 70: 3)

Obdĺžniková jama (220x70-80 cm, hĺ. 60 cm). Dobre zachovaná kostra dospelého v natiahnutej polohe s hornými končatinami pozdĺž tela, lebka vyvrátená dozadu. Bez nálezov.

Hrob 8, Z-V

Jama nejasných obrysov (cca 60x60 cm, hĺ. 35 cm). Takmer spráchnivená kostra dieťaťa v natiahnutej polohe, horné končatiny preložené na panve, pri ľavom ramene fragmenty tyčinky (1) a pliešok (2).

1. Dva fragmenty plochej železnej tyčinky, jeden rovný, druhý zohnutý.

2. Pretiahnutý bronzový pliešok, na jednom konci s dvoma otvormi; š. 1 cm (obr. 76: 10).

Hrob 9, Z-V (obr. 70: 4)

Obdĺžniková jama (210x80 cm, hĺ. 65 cm), na dne stopy spráchniveného dreva, najmä na krajoch jamy. Kostra dospelého muža, pomerne dobre zachovaná, v natiahnutej polohe, s hornými končatinami pritiahnutými tesne k telu, lebka trochu vysunutá k pravému plecu. Na pravej panvovej kosti železný predmet (1).

1. Železný predmet tvaru noža s oboma okrajmi zosilnenými, bez ostria; dĺ. 10 cm, š. 1,6 cm (obr. 76: 11).

Hrob 10, Z-V (obr. 70: 6; 73: 1)

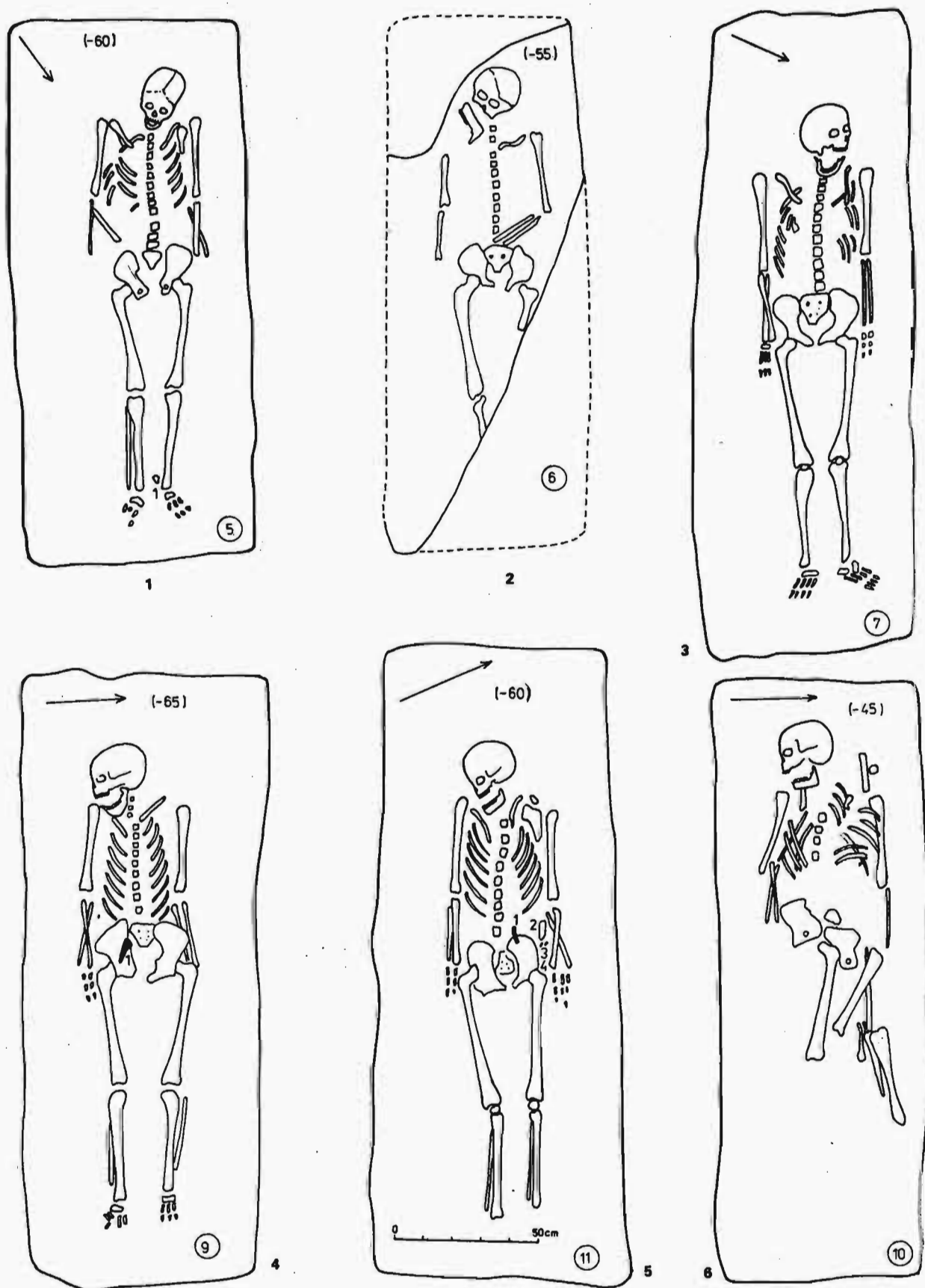
Obdĺžniková jama s kolmými stenami (210x75 cm, hĺ. 45 cm). V hĺ. 25 cm zvyšky dreveného obloženia ako 2-4 cm široké a 0,3 cm hrubé pásiky spráchniveného dreva. Zvyšky dreva aj pod kostrou. Čiastočne rozrušená kostra uložená pôvodne v natiahnutej polohe naznak, lebka na ľavej spánkovej kosti, čeľusť a sánka roztvorené, horné končatiny pozdĺž tela, rebrá, chrbtová kosť a panva rozhádzané, písťaly porušené. Bez nálezov.

Hrob 11, ZZS-VVJ (obr. 70: 5)

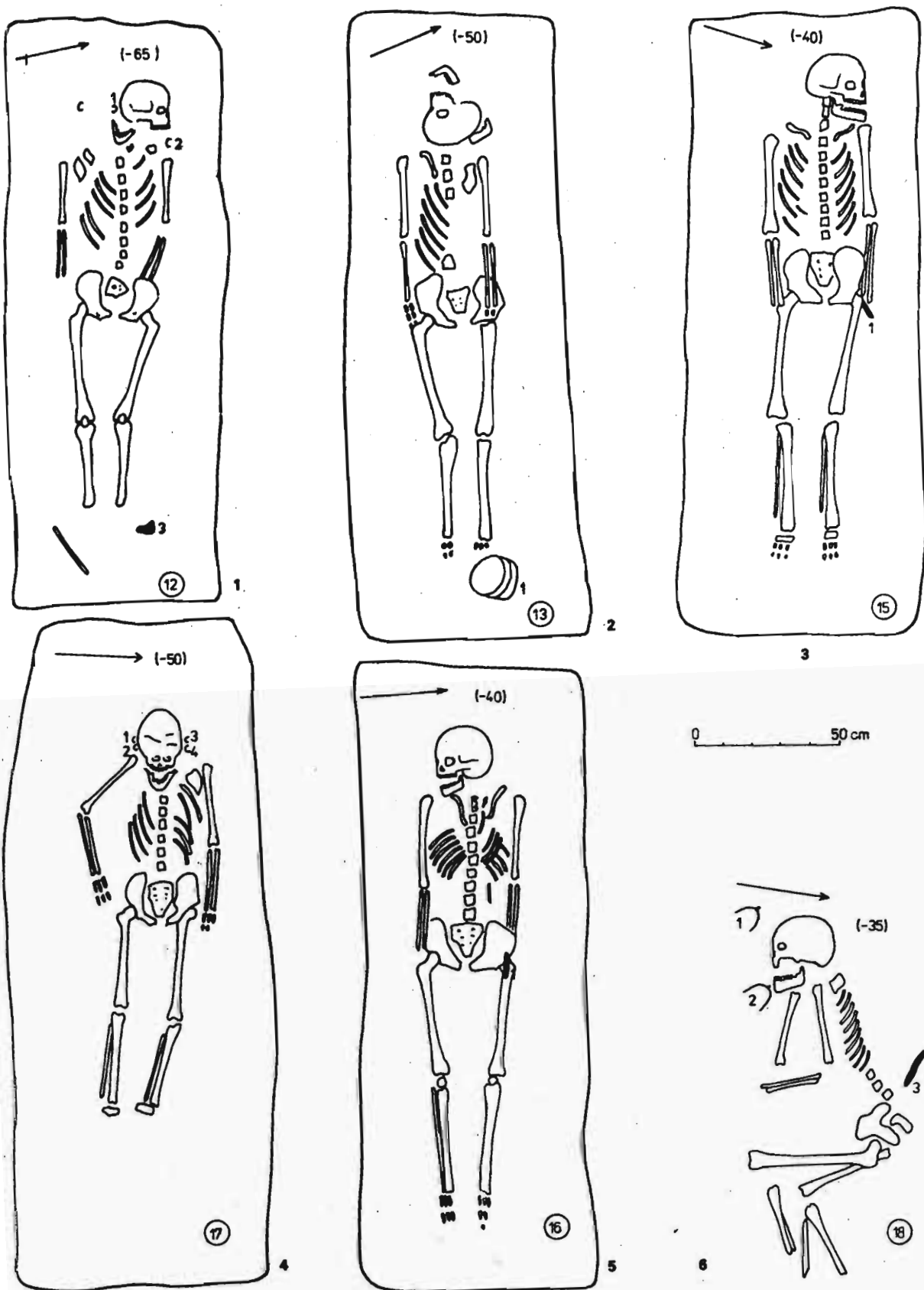
Obdĺžniková jama (220x75 cm, hĺ. 60 cm). Dobre zachovaná kostra muža(?) v natiahnutej polohe naznak, lebka na pravej spánkovej kosti, čeľusť a sánka roztvorené, horné končatiny pozdĺž tela. Na ľavej panvovej kosti nôž (1), pri ľavom lakti kresadlo (2), pri ňom drobné úlomky železa (3) a pri nich dva kresacie kamienky (4).

1. Rozpadnutý železný nôž; zach. dĺ. 10,1 cm, š. 1,7 cm (obr. 76: 12).

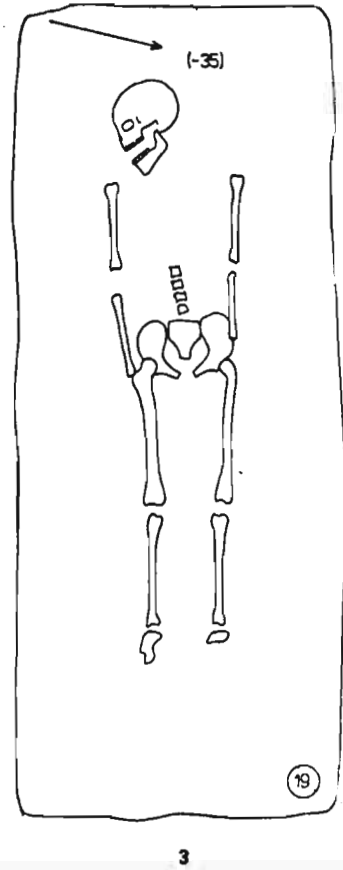
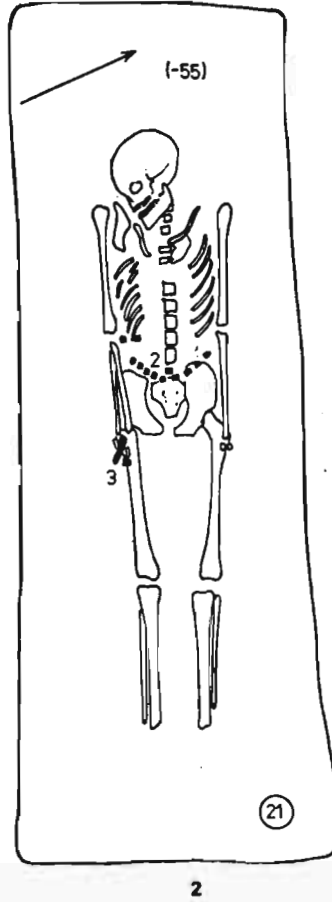
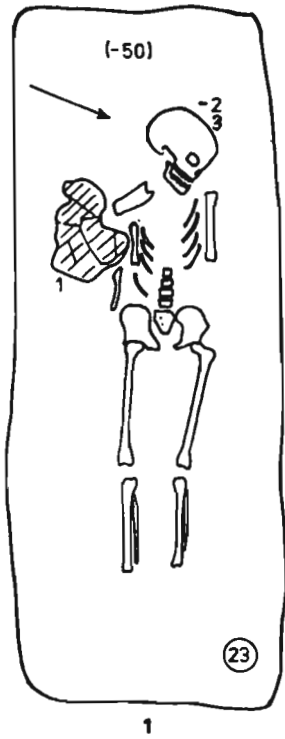
2. Rozpadnuté lýrovité kresadlo (obr. 76: 17).

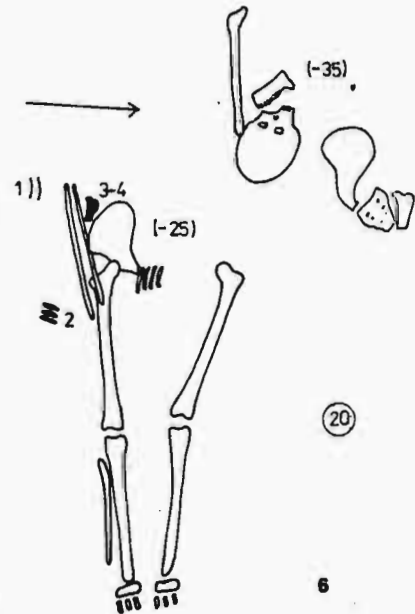
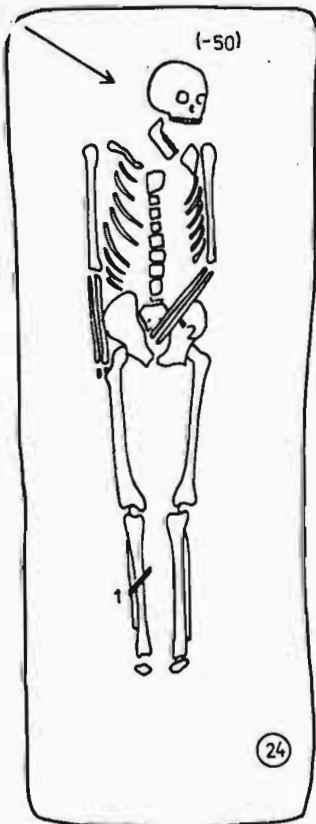
Obr. 70. Šaľa (Veča, pieskovisko). 1 - hrob 5; 2 - hrob 6; 3 - hrob 7; 4 - hrob 9;
5 - hrob 11; 6 - hrob 10.

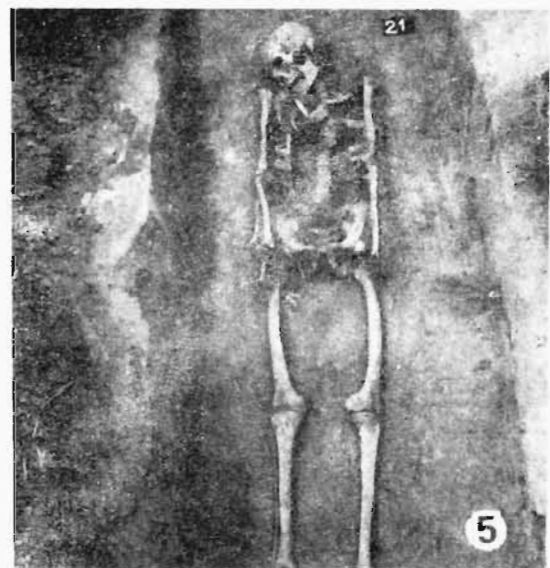
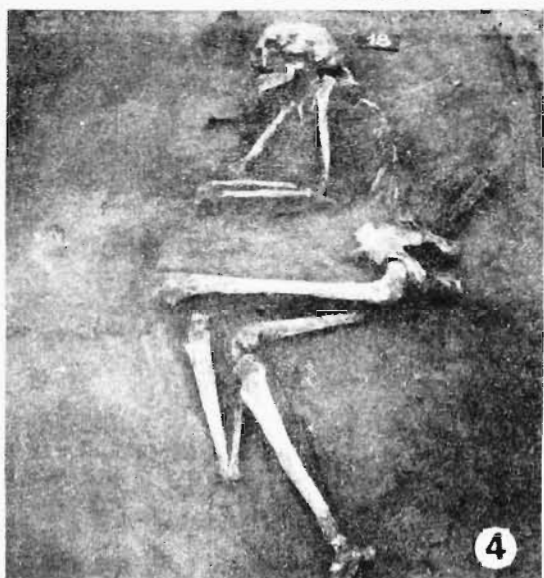
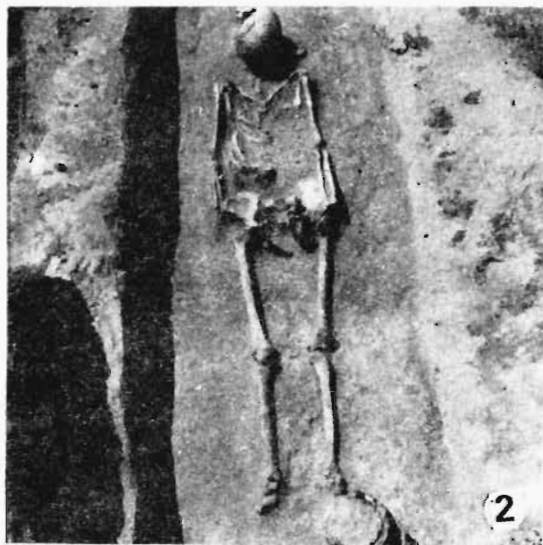
Obr. 71. Šaľa (Veča, pieskovisko). 1 - hrob 12; 2 - hrob 13; 3 - hrob 15; 4 - hrob 17; 5 - hrob 16; 6 - hrob 18.

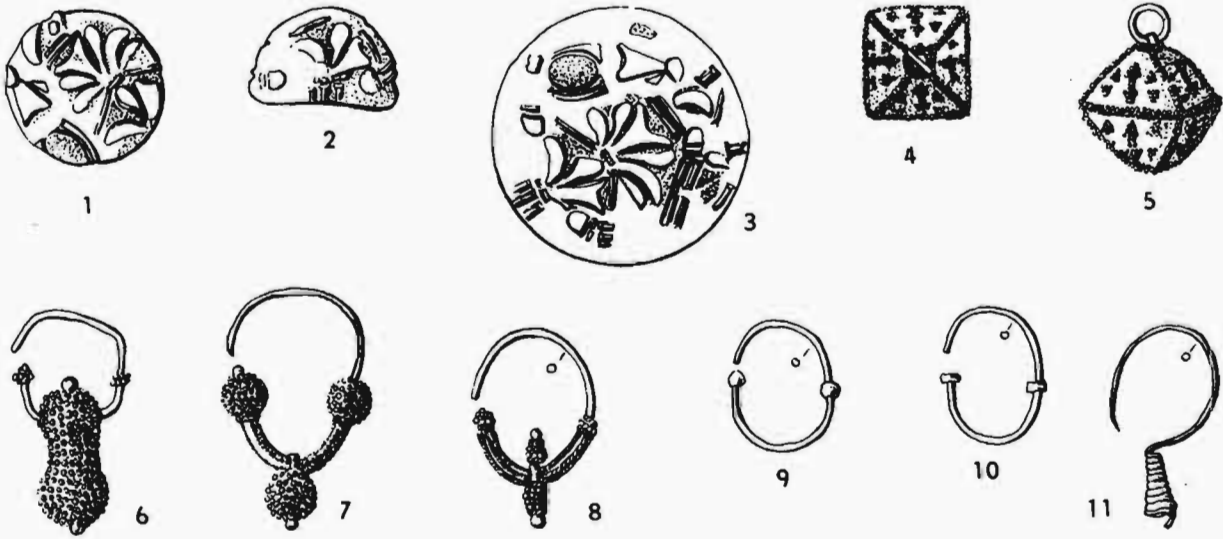
0 50 cm

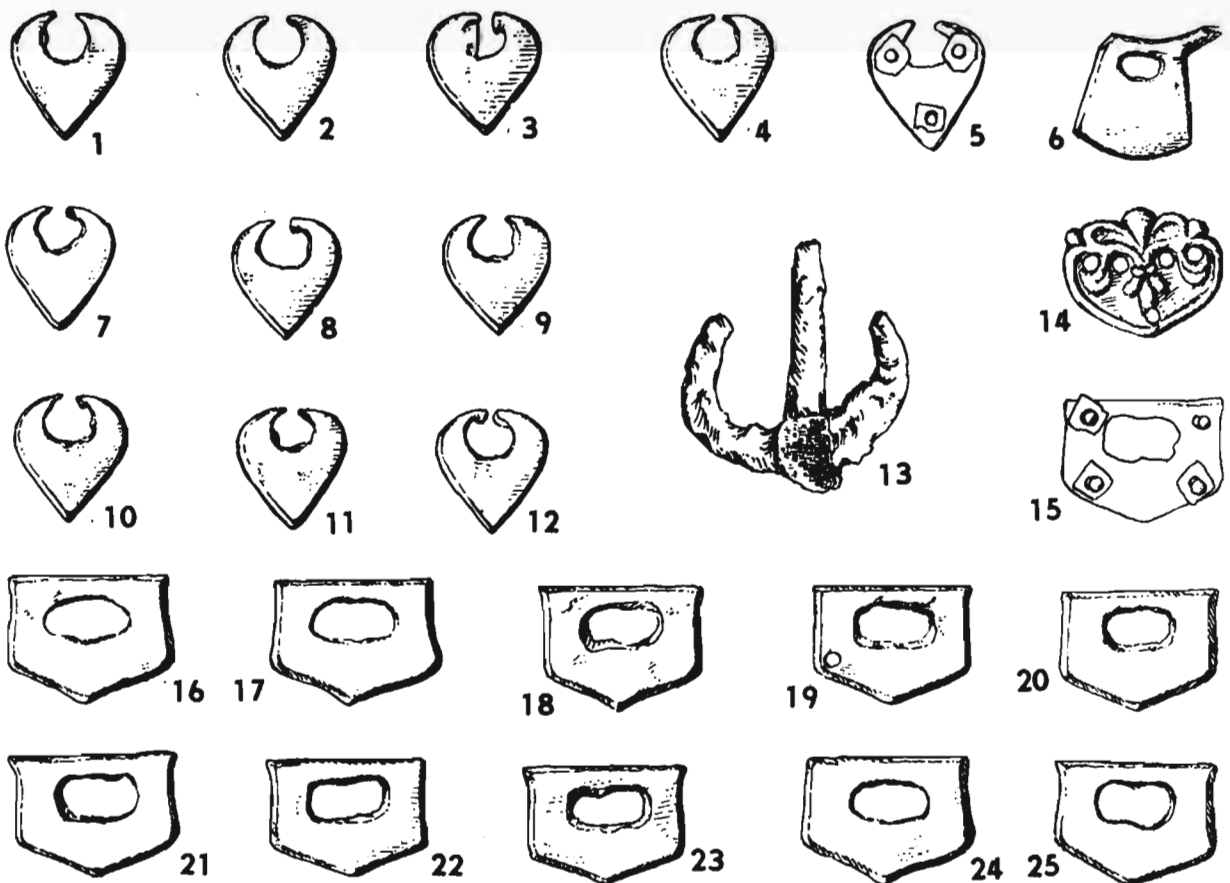
Obr. 72. Šaľa (Veča, pieskovisko). 1 - hrob 23; 2 - hrob 21; 3 - hrob 19; 4 - hrob 24; 5 - hrob 22; 6 - hrob 20.

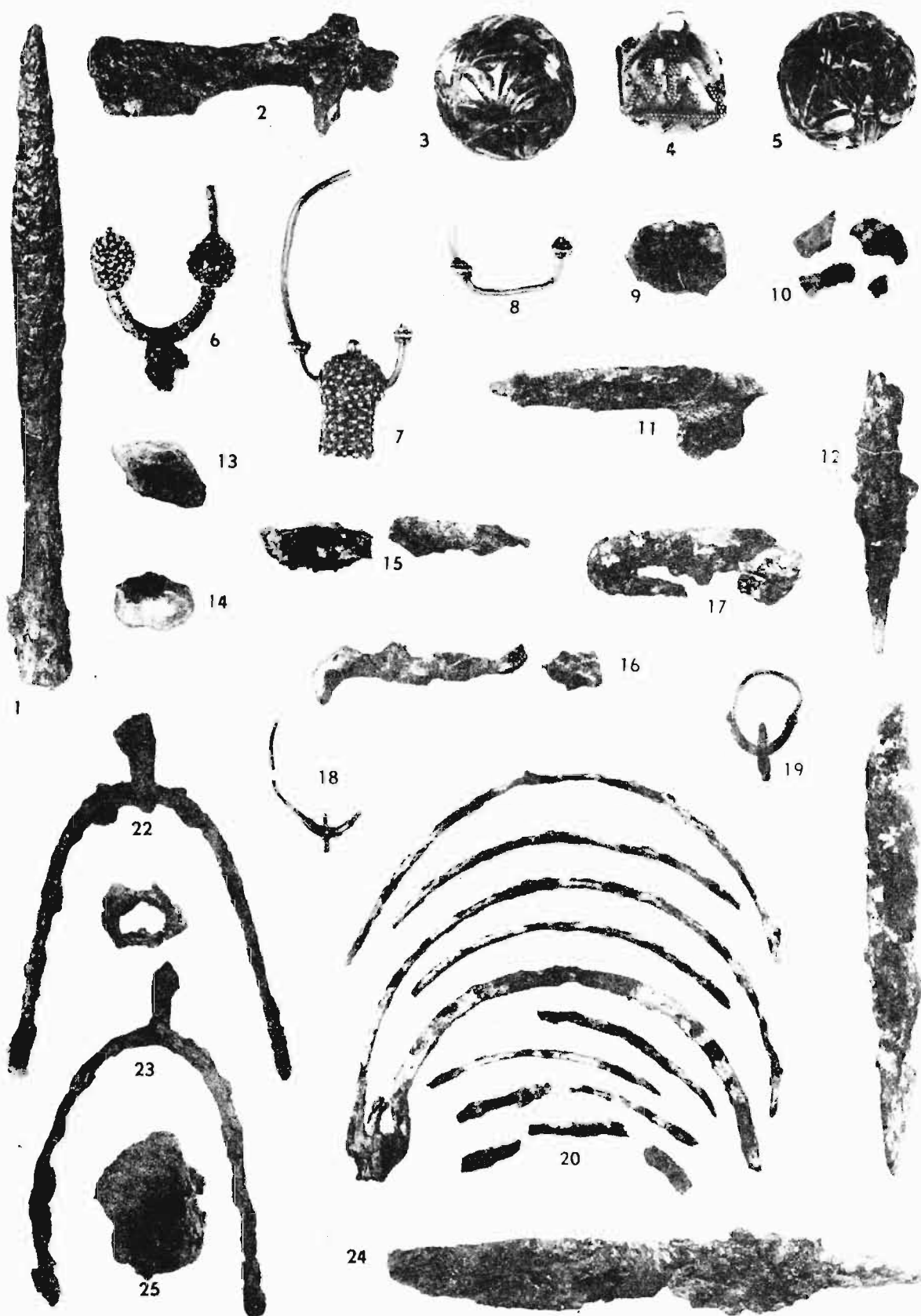
Obr. 73. Šaľa (Veča, pieskovisko). 1 - hrob 10; 2 - hrob 13; 3 - hrob 17; 4 - hrob 18; 5 - hrob 21; 6 - hrob 23.

Obr. 74. Šaľa (Veča, pieskovisko). 1-5 - hrob 1; 6, 7 - hrob 2; 8 - hrob 12; 9-11 - hrob 17.

Obr. 75. Šaľa (Veča, pieskovisko). Hrob 21.

Obz. 76. Šaľa (Veča, pieskovisko). 1-5 - hrob 1; 6-8 - hrob 3; 9 - hrob 5; 10 - hrob 8; 11 - hrob 9; 12-17 - hrob 11; 18, 19 - hrob 12; 20 - hrob 13; 21 - hrob 15; 22-24 - hrob 18.

Obr. 77. Šaľa (Veča, pieskovisko). 1-9 - hrob 16; 10-13 - hrob 17; 14-24 - hrob 20; 25-47 - hrob 21; 48, 49 - hrob 23; 50 - hrob 24; 51 - zber.

3. Drobné úlomky obdĺžnikovej a okrúhlej tyčinky; dl. 4,9 cm (obr. 76: 11, 15, 16).

4. Dva silexové úštepy - kresacie kamienky (obr. 76: 13, 14).

Hrob 12, Z-V (obr. 71: 1)

Obdĺžniková jama (200x80 cm, hl. 65 cm). Dosť dobre zachovaná kostra ženy(?) v natiahnutej polohe, pravá horná končatina pri tele, ľavá, zohnutá v lakti, na panvovej kosti, lebka na ľavej spánkovej kosti, vysunutá dopredu. Na pravej strane lebky náušnica (1), v zászpe 10 cm nad ľavým ramenom ďalšia (2), konča ľavej nohy kus grafitu (3).

1. Oválna strieborná náušnica s jednoduchým drôteným horným a granulovaným spodným oblúkom, na boku s granulovanými dvojitémi prstencami, s obojstranným nepravým hroziakovým záveskom; v. 2,3 cm, š. 1,6 cm (obr. 74: 8; 76: 19).

2. Fragmenty podobnej striebornej náušnice (obr. 76: 18).

3. Kus grafitovej suroviny.

Hrob 13, ZZS-VVJ (obr. 71: 2; 73: 2)

Obdĺžniková jama, na západnej strane o 10 cm plytšia ako na východnej (215x70-80 cm, hl. 60-70 cm). Čiastočne strávená kostra v natiahnutej polohe, horná časť kostry plytšia o 10 cm ako dolná, horné končatiny pritiahnuté tesne k telu. Konča ľavej nohy obruče vedierka s držadlom (1).

1. Vedierko v stojacej polohe s tromi železnými tyčinkovitými obručami s pozdĺžnym rebrom a poloblúkovým držadlom, ukončeným dvoma háčikmi; Ø obručí 15,6 cm, rozpätie držadla 14,5 cm (obr. 76: 20).

Hrob 14, JZ-SV

V hl. 25 cm rozrušená kostra muža(?) v natiahnutej polohe s lebkou uloženou na ľavej spánkovej kosti. Bez nálezov.

Hrob 15, JZ-SV (obr. 71: 3)

Plytká obdĺžniková jama (190x60-70 cm, hl. 40 cm). Kostra dospelého v natiahnutej polohe, lebka na ľavej spánkovej kosti, čeľusť a sánka roztvorené, horné končatiny tesne pritiahnuté k telu. Na konci ľavej ruky pri stehnovej kosti nôž (1).

1. Záchovalý železný nôž s trňom; dl. 13,6 cm, š. 1,5 cm (obr. 76: 21).

Hrob 16, ZZS-VVJ (obr. 71: 5)

Obdĺžniková jama (220x80 cm, hl. 40 cm). Kostra staršieho muža v natiahnutej polohe naznak, horné končatiny tesne vedľa tela, lebka nahnutá na pravú spánkovú kosť, čeľusť a sánka roztvorené (len s jedným zubom). Na ľavej stehnovej kosti pri ľavej ruke nôž (1).

1. Železný nôž, pri vyzdvíhovaní sa rozpadol (obr. 77: 1-9).

Hrob 17, ZZS-VVJ (obr. 71: 4; 73: 3)

Obdĺžniková jama (230x90 cm, hl. 50 cm). Kostra ženy v natiahnutej polohe naznak, ľavá horná končatina pri tele, pravá odtiahnutá, trup ohnutý mierne doľava. Po oboch stranách lebky štyri náušnice (1-4).

1.-3. Tri oválne drôtené bronzové náušnice, v strede a na konci bočného oblúka s objímkou, bez závesku; Ø 1,7 cm (obr. 74: 9, 10; 77: 10-12).

4. Bronzová drôťková náušnica so špirálovitým kónickým záveskom; v. 2,1 cm (obr. 74: 11; 77: 13).

Hrob 18, ZZJ-VVS (obr. 71: 6; 73: 4)

Jama sa nerysovala. V hl. 30-35 cm zle zachovaná kostra muža(?) v skrčenej polohe na ľavom boku, lebka na ľavej spánkovej kosti, čeľusť poškodená. Horné

končatiny v lakti zohnuté, posunuté dopredu. Pri lebke pohodené dve ostrohy (1, 2), za panvou nôž (3).

1, 2. Dve železné ostrohy s poloblúkovitými ramenami a so štvorcovo rozšírenými koncami. Ramená s trojuholníkovým prierezom, bodce štvorhranné; v. 12,4 cm, š. 1,1 cm; v. 13,2 cm, š. 9,4 cm (obr. 76: 22, 23).

3. Zhrdzavený a pri vyzdvihovaní zničený nôž; dĺ. 14,2 cm (obr. 76: 24).

Hrob 19, ZZJ-VVS (obr. 72: 3)

Obdĺžniková jama (210x85 cm, hĺ. 50 cm). Slabo zachovaná kostra ženy(?) v natiahnutej polohe naznak, lebka orbou poškodená, čeľusť a sánka roztvorené, pravá horná končatina pri tele, ľavá položená na panvu. Bez nálezov.

Hrob 20, ZZS-VVJ (obr. 72: 6)

V hĺ. 20-25 cm slabo zachovaná kostra dospelého, poškodená orbou, pôvodne v natiahnutej polohe naznak, ľavá horná končatina ohnutá dohora. Pri pravom lakti zvyšky noža (1) a brúsik (3), pod ním kúsky železa (4), konča pravej ruky kresadlo (2), v zásype črep (5).

1. Neúplný železný nôž; zach. dĺ. 13,6 cm, š. 1,7 cm (obr. 77: 15, 16, 21).

2. Neúplné železné lýrovité kresadlo; dĺ. 8,3 cm, š. 2,7 cm (obr. 77: 17).

3. Hranený kamenný brúsik nepravidelného tvaru; dĺ. 8,5 cm (obr. 77: 14).

4. Úlomky železných tyčiek a pásov rôznych rozmerov; dĺ. 5,3-7,8 cm, š. 0,6-1,6 cm (obr. 77: 18-20, 22, 23).

5. Sivastý črep (obr. 77: 24).

Hrob 21, ZZS-VVJ (obr. 72: 2; 73: 5)

Obdĺžniková jama (220x80 cm, hĺ. 50-55 cm). Dobre zachovaná kostra muža(?) v natiahnutej polohe s hornými končatinami tesne pri tele a lebku uloženou na pravej spánkovej kosti. V oblasti panvy kovania z opaska (1) s prackou (2) a pod článkami prstov pravej ruky nôž (3).

1. Pozlátaná bronzová garnitúra opaska:

a) desať hladkých srdcovitých kovaní s kruhovitým výrezom na oválnej strane, na spodku tri nity; v. 1,6 cm, š. 1,5 cm (obr. 75: 1-5, 7-12; 77: 38-47).

b) desať erbovitých hladkých kovaní s obdĺžnikovým otvorom, na spodku tri nity; v. 1,6 cm, š. 2,1 cm (obr. 75: 15-25; 77: 25-34).

c) erbovité prelamované kovanie s rastlinným ornamentom, na spodku tri nity; v. 1,7 cm, š. 2,1 cm (obr. 75: 14).

d) fragment kovania pôvodne s krúžkom a lichobežníkovým príveskom s otvorom; zach. v. 1,9 cm, š. 1,6 cm (obr. 75: 6; 77: 36).

2. Oválna železná pracka, poškodená, s trňom so zvyškom tkaniny; š. 2,6 cm, dĺ. 3 cm (obr. 75: 13; 77: 35).

3. Hrdzou zničený nôž.

Hrob 22, VVS-ZZJ (obr. 72: 5)

Obdĺžniková jama (170x80 cm, hĺ. 55 cm). Dobre zachovaná kostra ženy(?) v natiahnutej polohe naznak, ľavá horná končatina pozdĺž tela, pravá zohnutá v lakti a uložená pod hrudný kôš, lebka na pravej spánkovej kosti. Bez nálezov.

Hrob 23, VVS-ZZJ (obr. 72: 1; 73: 6)

Obdĺžniková nepravidelná jama (180x70 cm, hĺ. 50 cm). Čiastočne strávená kostra (juvenis) v natiahnutej polohe naznak, s hornými končatinami pozdĺž tela, lebka nahnutá na ľavú stranu. V zásype jamy črepy z väčšej nádoby (1) asi 25 cm nad pravou ramennou kosťou, pod lebku úlomky dvoch náušník (2, 3).

1. Rekonštruovaná vysokoramenná nádoba s vtiiahnutým hrdlom a vyhnutým ústím, kolmo zrezaným okrajom, šedohnedá, vyrobená na pomaly rotujúcom kruhu z hliny s prímiesou piesku, zdobená obvodovými rytými líniami. Dno rovné; v. 19 cm, Ø ústia 21,5 cm, max. Ø 23,5 cm, Ø dna 9,5 cm (obr. 77: 48).

2, 3. Úlomky dvoch drôťkových bronzových náušníc, jedna na bočnom oblúku zakončená objímkou; v. 1,5 cm (obr. 77: 49).

Hrob 24, JZ-SV (obr. 72: 4)

Obdĺžniková jama (210x80 cm, hĺ. 50 cm). Veľmi dobre zachovaná kostra v natiahnutej polohe nazznak, pravá horná končatina pozdĺž tela, ľavá v lakti zohnutá a položená na panve. V zásype 15 cm nad píšťalami zvyšky noža (1), na ľavej panvovej kosti valcovitý predmet (2).

1. Zvyšky železného noža; dĺ. 11,1 cm, š. 1,7 cm (obr. 77: 50).

2. Valcovitý železný predmet; dĺ. 3,3 cm, š. 1,1 cm.

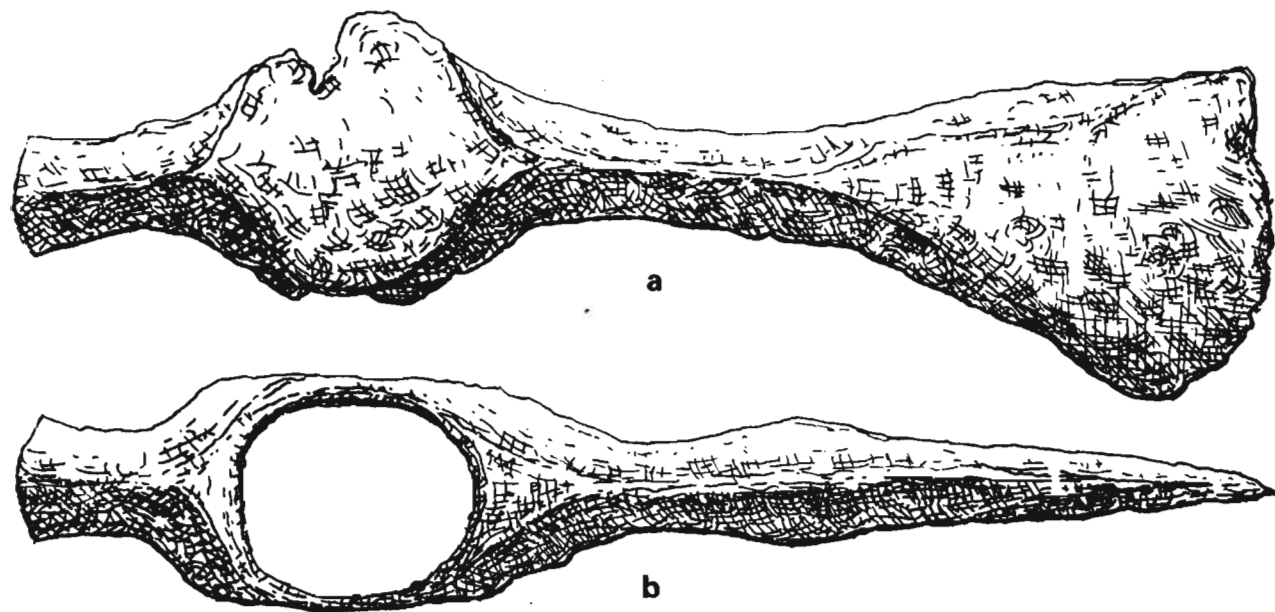
Hrob 25, ZZJ-VVS

Obdĺžniková jama (220x80 cm, hĺ. 60 cm). Kostra dospelého uložená v natiahnutej polohe nazznak, ľavá horná končatina pozdĺž tela, pravá v lakti ohnutá a položená na panvu, lebka mierne ohnutá doľava. Bez nálezov.

Zber

1. Dvojkónický praslen z plavenej hliny; v. 1,4 cm (obr. 77: 51).

2. Železná sekera, čiastočne poškodená, s vytiahnutým, v profile štvorcovým tylom, tuľajka so širokými zaoblenými ostňami, štíhle telo, vejárovite rozšírené ostrie; dĺ. 16,9 cm, š. ostria 4,6 cm (obr. 78).

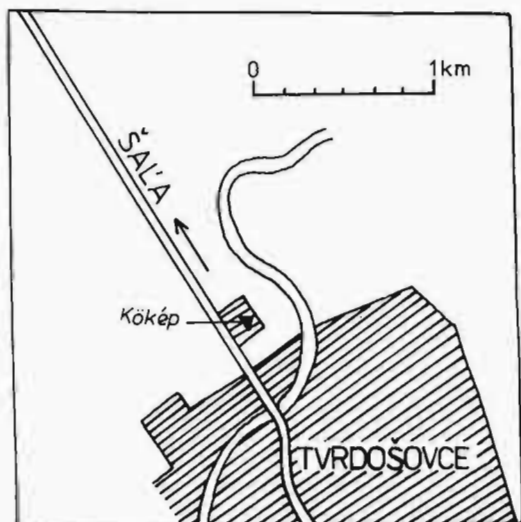
Obr. 78. Šaľa (Veča, pieskovisko). Zber.

TVRDOŠOVCE, OKRES NOVÉ ZÁMKY

Kökép - Halomi domb

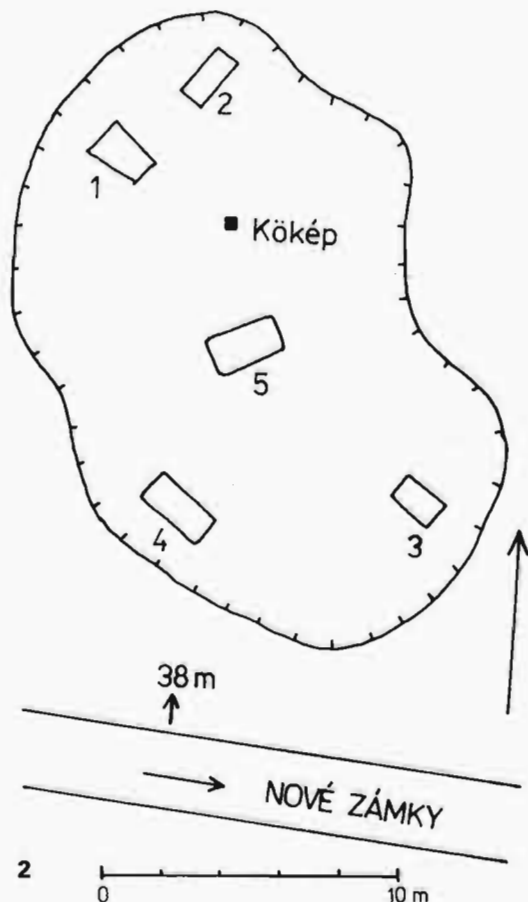
Pohrebisko z 9. stor.

Po pravej strane cesty z Tvrdošoviec do Dolného Jatova sa donedávna tiahla v smere Z-V piesočná duna s kamennou božou mukou na najvyššom mieste (M-34-133-C-a, 1 : 25 000, 206 : 300 mm). V r. 1934 sa tu pri stavbe cesty narušili kostrové hroby, z ktorých sa dostali štyri nádoby na bývalý obecný úrad. Päť hrobov vtedy preskúmalo Vlastivedné múzeum v Bratislave (J. Eisner, Ľ. Kraskovská). V r. 1965 pri planírke duny (obr. 79) pre nový cintorín zistil ničenie hrobov J. Balogh. AÚ SAV v Nitre preskúmal pod technickým vedením J. Rajčeka v bezprostrednej blízkosti božej muky päť kostrových hrobov, z toho štyri z 9. stor. a jeden z 18. stor. Podľa výpovedí robotníkov bolo do príchodu odborníkov zničených asi 50 hrobov. Pohrebisko nie je totožné s pohrebiskom cca 5 km juhovýchodne od obce (tiež v polohe Halomi domb), ktoré preskúmalo SNM v Bratislave v r. 1974 (Ľ. Kraskovská, J. Paulík).

1

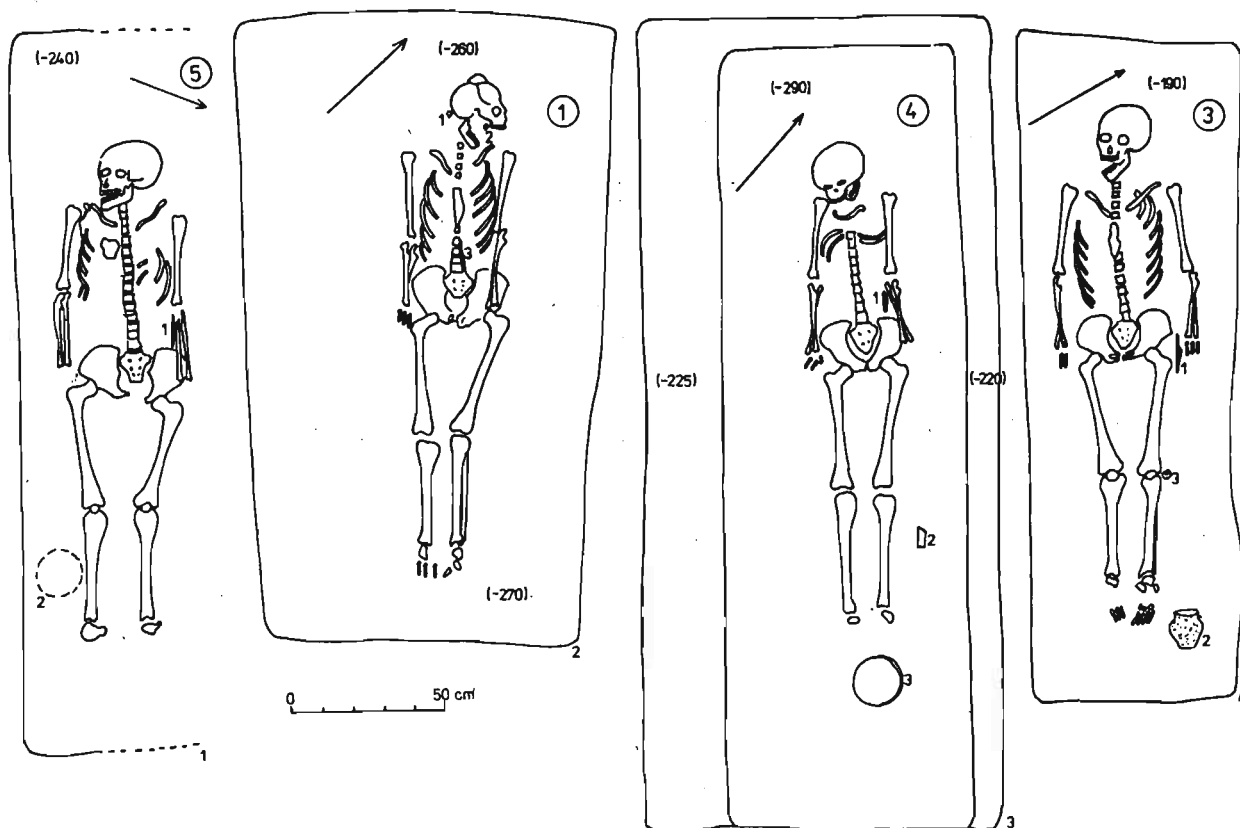
Obr. 79. Tvrdošovce (Kökép - Halomi domb).
1 - situačný plán; 2 - plán pohrebiska.

2

Hrob 1, SZ-JV (obr. 80: 2)

Obdĺžniková jama (208x105-125, hĺ. 270 cm), na severnej strane (pri hlave) širšia (125 cm) ako na južnej (105 cm). Steny kolmé napriek vyhlbeniu jamy do piesku. Na dne dobre zachovaná kostra dospeléj osoby v natiahnutej polohe nznak s hornými končatinami pritiahnutými k telu, s lebkou uloženou na ľavý bok. Po oboch stranách lebky po jednej náušnici (1, 2), na hrudi nôž (3).

Obr. 80. Tvrdošovce (Kökép - Halomi domb). 1 - hrob 5; 2 - hrob 1; 3 - hrob 4; 4 - hrob 3.

1, 2. Dve strieborné otvorené drôtené okrúhle náušnice, na konci a v strede oblúka s objímkou. Spodný oblúk ovinutý tenkým drôtikom. Malý, asi sklenený závesok, pôvodne i dolu ohraničený objímkou; v. 2,4 cm (obr. 81: 2, 3).

3. Korodovaný železný nôž s odstaveným trňom; dĺ. 16 cm (obr. 81: 1).

Hrob 2, Z-V (18. stor.)

Hrob 3, SZ-JV (obr. 80: 4)

Pravidelná obdĺžniková jama, pomerne úzka (215x70, hĺ. 190 cm), kolmé steny. Na dne kostra v natiahnutej polohe s hornými končatinami pozdĺž tela. V zásype uhlíky zmiešané s humusom. Pri ľavej panvovej kosti nôž (1) hrotom nadol, konča ľavej nohy nádoba (2), pri pravom kolene železný predmet (3).

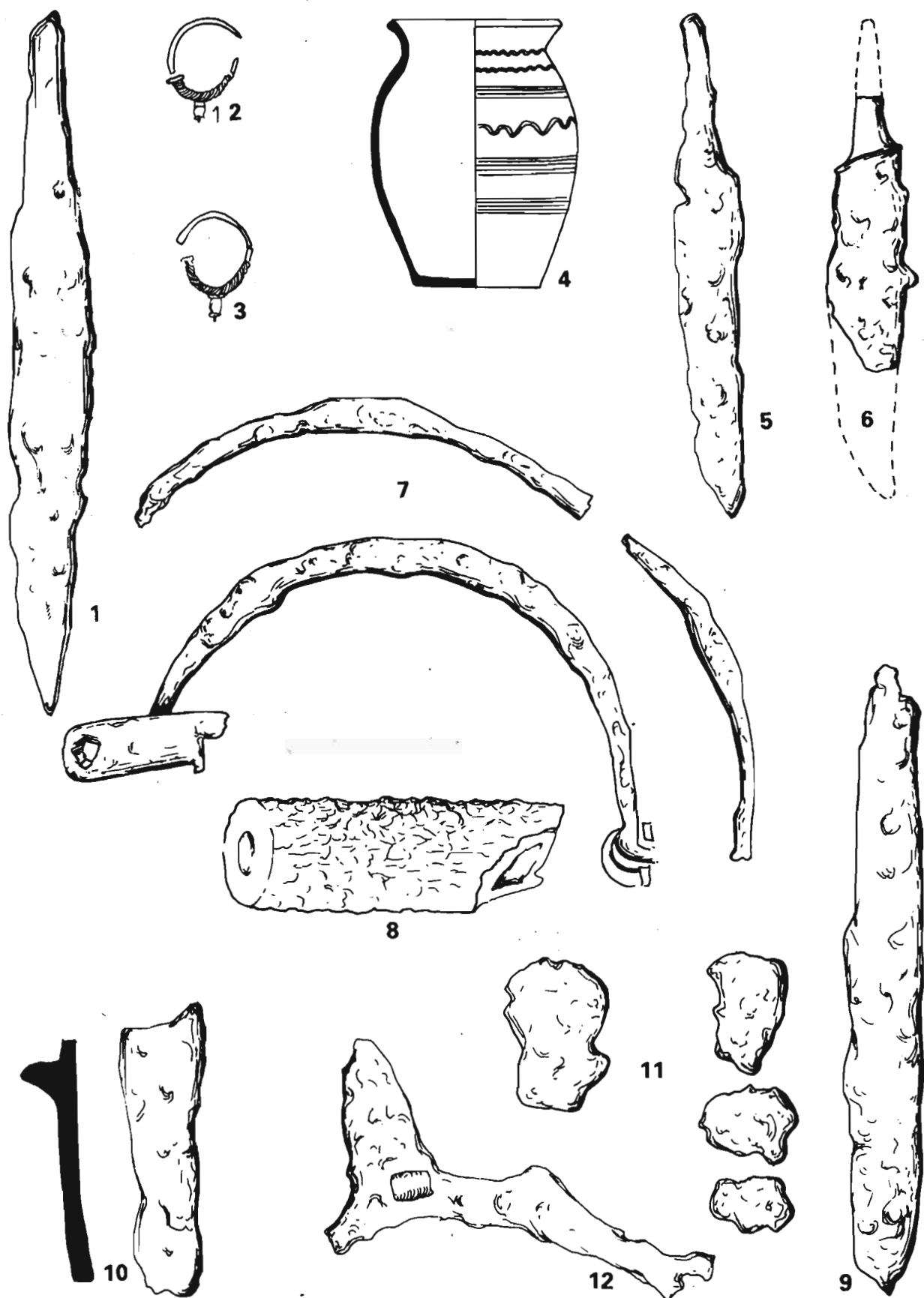
1. Železný nôž so schodovite odstaveným trňom; dĺ. 11,2 cm (obr. 81: 5).

2. Sivohnedá nádoba z hlíny s prímiesou piesku, vyrobená obtáčaním na kruhu. Lievikovité ústie, okraj zvisle skrojený, dno mierne odsadené, rovné. Výzdoba zväzkami vodorovných línií a pásmi vlnoviek; v. 11,5 cm, Ø ústia 8 cm, max. Ø 9,5 cm, Ø dna 6 cm (obr. 81: 4).

3. Amorfný železný fragment; dĺ. cca 10 cm.

Hrob 4, SZ-JV (obr. 80: 3)

Pravidelne obdĺžniková jama so schodovito zúženými kolmými stenami cca 70 cm pri hlave a pozdĺž dlhších strán (pri povrchu 270x115x220 cm, pri dne 270x80, hĺ. 290 cm). Dno rovné, bez stôp po dreve. Na dne dobre zachovaná kostra v natiahnutej polohe s hornými končatinami pozdĺž tela. Pri ľavej panvovej kosti nôž (1) hrotom nadol, pri ľavej dolnej končatine fragment parohu (2), konča nôh kovanie vedierka (3).

Obr. 81. Tvrdošovce (Kökép - Halomi domb). 1-3 - hrob 1; 4, 5 - hrob 3; 6-8 - hrob 4; 9-12 - hrob 5.

1. Fragment železného noža s trňom odsadeným od čepele; zach. dí. 6 cm (obr. 81: 6).

2. Fragment parohu, na jednom konci odrezaný, na druhom odlomený, s pozdĺžnym otvorom; dí. 7 cm (obr. 81: 8).

3. Železné kovanie vedierka z tenkých obručí so železným držadlom, ukončeným gombíkmi a obdĺžnikovými platničkami s otvormi; $\varnothing$ 12 cm (obr. 81: 7).

Hrob 5, JV-SZ (obr. 80: 1)

Pravidelná obdĺžniková jama s kolmými stenami (240x70, hĺ. 240 cm). Na rovnom dne pomerne dobre zachovaná kostra dospelého v natiahnutej polohe s hornými končatinami pozdĺž tela. Pri ľavom predlaktí nôž hrotom nadol (1). Vedľa pravej píšťaly kovanie vedierka (2).

1. Fragment železného noža s hrubým trňom, so silne korodovanou čepeľou a stopami drevenej pošvy; zach. dí. 14 cm (obr. 81: 9).

2. Korodované fragmenty železných obručí a držadla vedierka (obr. 81: 10-12).

Lit.: Pramene... 1989, s. 286 n.; Eisner 1934, s. 435; Kraskovská 1940-1941, s. 130 n.

ŽABOKREKY NAD NITROU, OKRES TOPOĽČANY

Striebornica

Pohrebisko z 9. stor.

V zime v r. 1952-53 boli pri stavbe cesty zo Žabokriek do Malých Bielic narezané na južnom svahu Striebornice (obr. 82) kostrové hroby. Pohrebisko sa nachádzalo cca 250 m od božej muky a cca 300 m od Malej studienky (M-34-121-B-a,

1 : 25 000, 210 : 140 mm). Vo februári 1953 sa pristúpilo k záchrannému výskumu pod vedením O. Krupicu, externého spolupracovníka AÚ SAV. Pri zemných prácach boli rozrušené štyri hroby, ktoré sa v sonde I dali len približne identifikovať (obr. 83). Opis ich obsahu sa robil len na základe čiastkových informácií robotníkov. Ďalších päť hrobov sa dodatočne identifikovalo v pozostalosti O. Krupicu.

Hrob 1, kostrový, zničený

Hrob 2, kostrový, zničený

Hrob 3, Z-V

Za hlavou vedierko s poloblúkovitým železným držadlom okrúhleho prierezu ($\varnothing$ 0,5 cm), ukončeným háčikmi s vyhnutými koncami; $\varnothing$ 17,6 cm (obr. 84: 6).

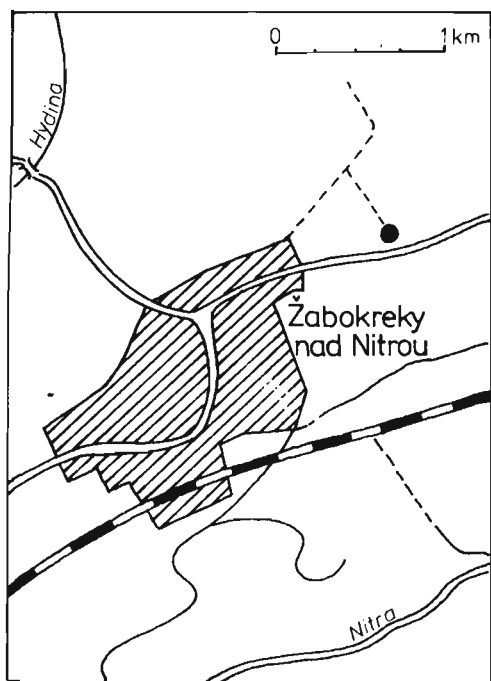
Pásové kovanie so zosilnenými okrajmi (obr. 84: 2).

Hrob 5, Z-V

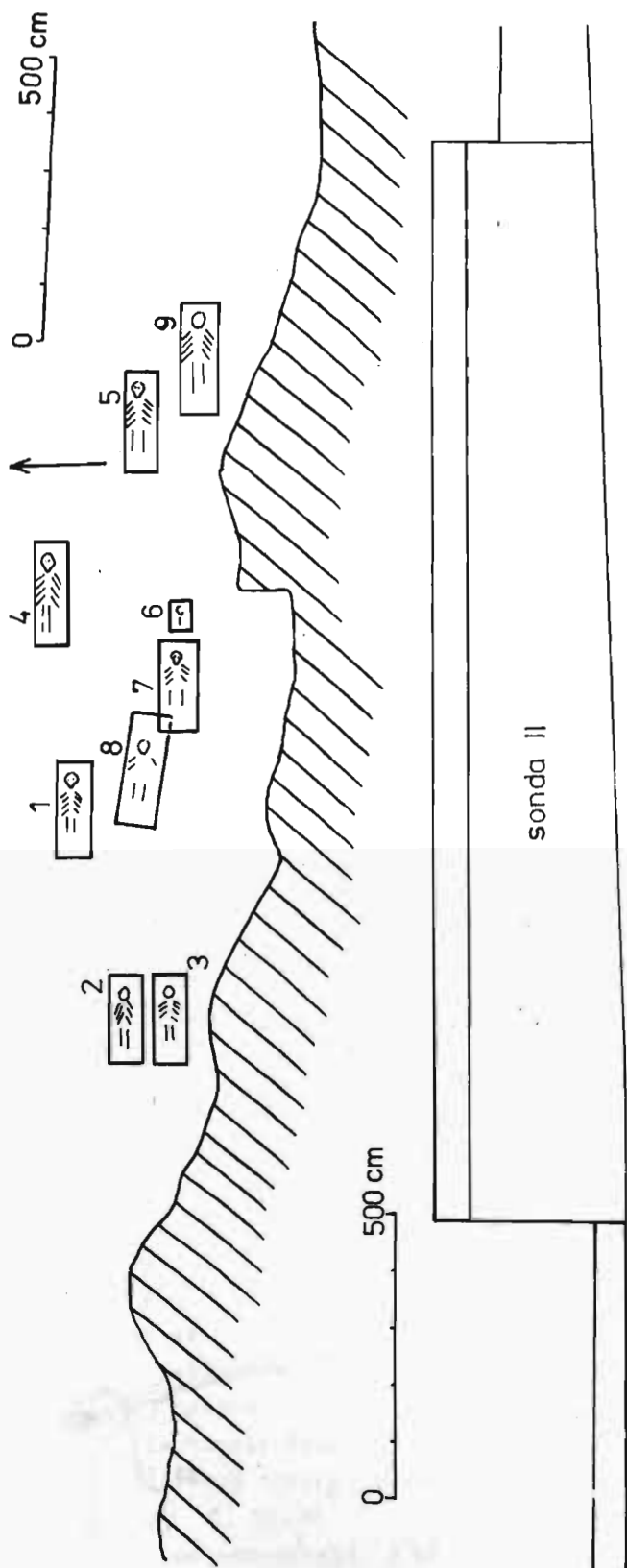
Železný nôž s rovným chrbtom, mierne vykrojeným ostrím a mierne odsadeným trňom; zach. dí. 10,5 cm (stratený).

Hrob 6, Z-V

Otvorený prsteň z tenkého strieborného drôtika; $\varnothing$ 1,6 cm (stratený).

Obr. 82. Žabokreky nad Nitrou (Striebornica). Situačný plán.

Hrob 8, Z-V

Hrob bojovníka (čiasťočne rekonštruovaný). Pri nohách ostrohy (1), ku ktorým patrili prevliečky (2), pracka (3). Pri nohách vľavo nádoba (4) a vedierko (5), pri pravej sekera (6).

1. Zlomky parabolic-
kých železných ostrôh
(stratené).

2. Železné prevliečky
(fragmenty). Platnička
štvorcovo-obdĺžniková,
pozdĺžne trojnásobne reb-
rovaná; dĺ. 3 cm, š. 1,4 cm
(stratené).

3. Polkruhová pracka
so zobákovitým trňom;
š. 1,9 cm (stratená).

4. Nádoba s vajcovitým
telom, mierne vyhnutým ús-
tím, so šikmo skrojeným asy-
metrickým okrajom, tmavo-
sivá s fľakmi, vyrobená
z plavenej hliny s prímiesou
piesku, stredne dobre vypá-
lená. Dno rovné.

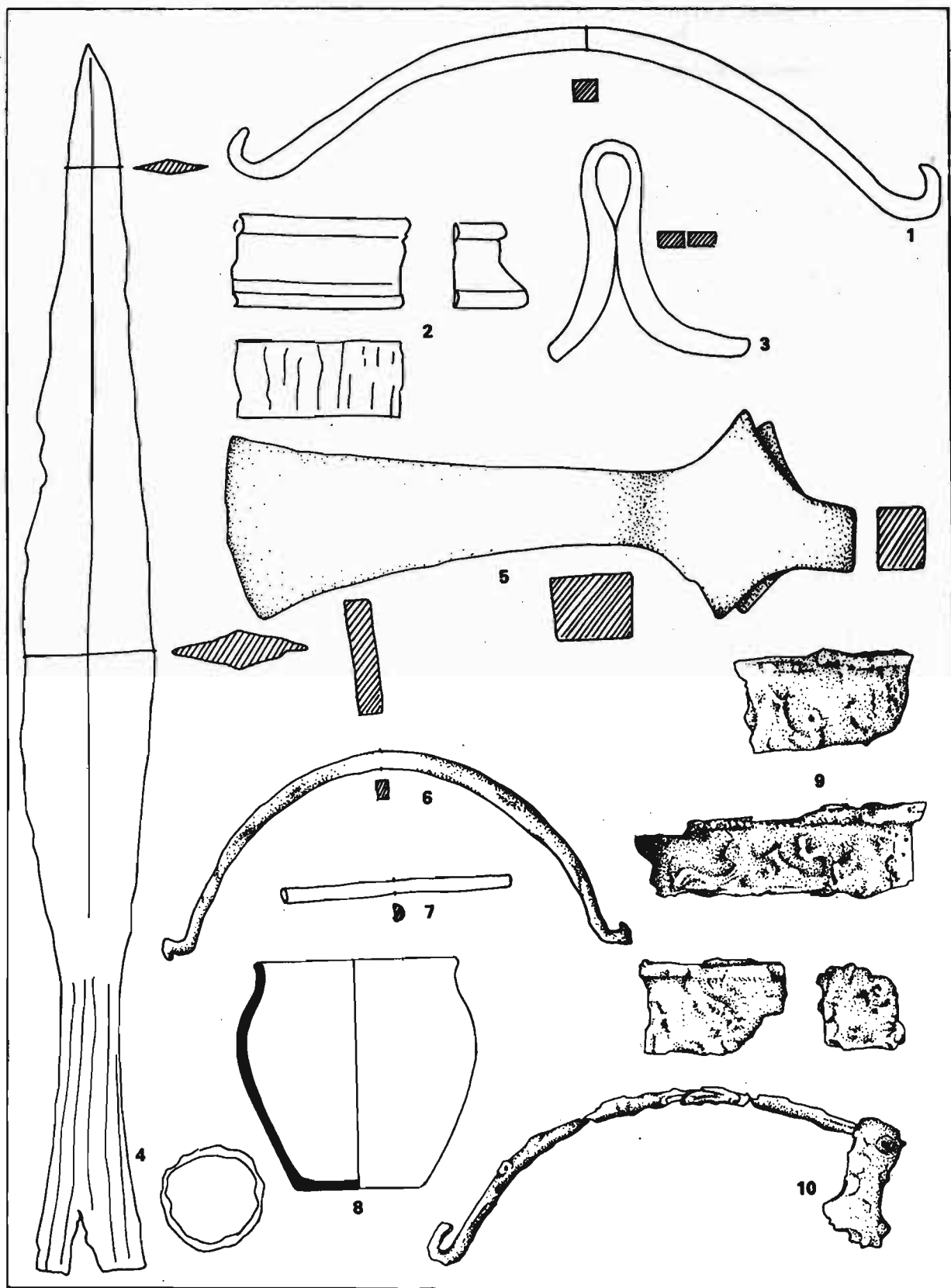
5. Kovanie z dreveného
vedierka. Držadlo nízko ob-
lúkovité, z hranenej tyčin-
ky s koncovými späť ohnutý-
mi háčikmi; š. 21 cm, v.
6,5 cm (obr. 84: 1). Pásové
kovanie vedierka so zosil-
nenými okrajmi; v zlomkoch.
Na vnútornej strane stopy
dreva; š. 2,7 cm (obr. 84: 9).
Čiastočne poškodené želez-
né háčiky na ucho z plochej
tyčinky s vyhnutými poloblúko-
vitými ramenami; v. 6,5 cm,
š. ramien 8,2 cm (obr. 84: 3).

6. Železná sekera (stratená).

Hrob 9, Z-V

Obdĺžniková jama (190x55, hĺ. 120-130 cm). Zachovalá kostra v natiahnutej polohe. V ľavom rohu kopija (1), hrotom obrátená na východ, pri pravej dolnej končatine sekera (2), pri nohách vedierko (3) a nádoba (4).

Obr. 83. Žabokreky nad Nitrou (Striebornica). Plán pohrebiska.

Obr. 84. Žabokreky nad Nitrou (Striebornica). 1, 3, 9 - hrob 8; 2, 6 - hrob 3; 4, 5, 7, 8, 10 - hrob 9.

1. Masívna listovitá železná kopija s obojstranne hrubým pozdĺžnym rebrom. Pomerne krátka, čiastočne poškodená hranená tuľajka so zvyškami dreva; dĺ. 34,2 cm, dĺ. hrotu čepele 26 cm, max. š. 3,4 cm, dĺ. tuľajky 8,2 cm, max. Ø tuľajky 3 cm (obr. 84: 4).

2. Masívna štíhla železná sekera, mierne ohnutá, s krátkym štvorcovým tylom, obojstrannými krídelkami na tuľajke a postupne sa rozširujúcou čepeľou, ostrie poloblúkovité; dĺ. 17,8 cm, dĺ. tuľajky s krídelkami 6 cm, š. tyla 2,1 cm, š. os-
tria 4,8 cm (obr. 84: 5).

3. Polkruhovitú držiadlo z vedierka štvorcového prierezu, so zahnutými kon-
cami háčikov; Ø 13,6 cm, v. 6 cm, Ø tyčinky 0,4 cm (obr. 84: 10). Fragmenty že-
lezných obručí vedierka polkruhového prierezu (obr. 84: 7).

4. Vysokoramenný hrniec (situlovitý), obtáčaný na kruhu z plavenej hliny
s prímiesou hrubého piesku, pôvodne potiahnutý jemnou hlinkou, hrdlo prehnuté.
Ústie mierne vyhnuté a okraj šikmo skrojený (obr. 84: 8).

Záznamy o hroboch 4 a 7 sa nezachovali.

Lit.: Pramene... 1989, s. 376; Krupica 1973, tab. 29: 2, 12, 14; Bialeková
1978, s. 257.

POHREBISKÁ Z 10. STOROČIA

GALANTA

Papföld

Pohrebisko z 10. stor.

Lokalita Papföld, označovaná aj názvom "pri Hodskej ceste", sa nachádzala
na okraji mesta (45-12-21, 1 : 10 000, 98 : 115 mm) na ľavej strane cesty z Ga-
lanty do Hodov (obr. 85). V súčasnosti je už v areáli mesta.

Na začiatku r. 1964 sa začal na lokalite bagrovať piesok. Pritom sa narazilo
na kostry s nálezmi. Žiaci ZDŠ v Galante urobili zber nálezov a podali hlásenie
AÚ SAV v Nitre. Preventívny výskum sa uskutočnil v apríli a máji 1964 pod odbor-
ným vedením Z. Liptákovvej. Preskúmala sa okrajová časť pohrebiska, spolu šestnásť
hrobov (obr. 86, 87). V r. 1965 uskutočnil technický pracovník AÚ SAV E. Rejholec
záchranný výskum ďalších šiestich hrobov (hroby 17-22). V r. 1971 prebiehal na
lokalite ďalší záchranný výskum (pre technické dôvody sa dokumentácia z neho nepublikuje).

Hrob 1, SZ-JV

Jama sa nerysovala. V hĺ. 140 cm kostra dieťaťa, čiastočne strávená, uložená
naznak v natiahnutej polohe. Horné končatiny pozdĺž tela. Pri ľavej ruke nôž (1),
pri ľavej spánkovej kosti ihlica (2).

1. Zachovalý železný nôž s trňom; dĺ. 12 cm (obr. 90: 1).

2. Železná ihlica, značne poškodená hrdzou; dĺ. 9 cm (obr. 90: 2).

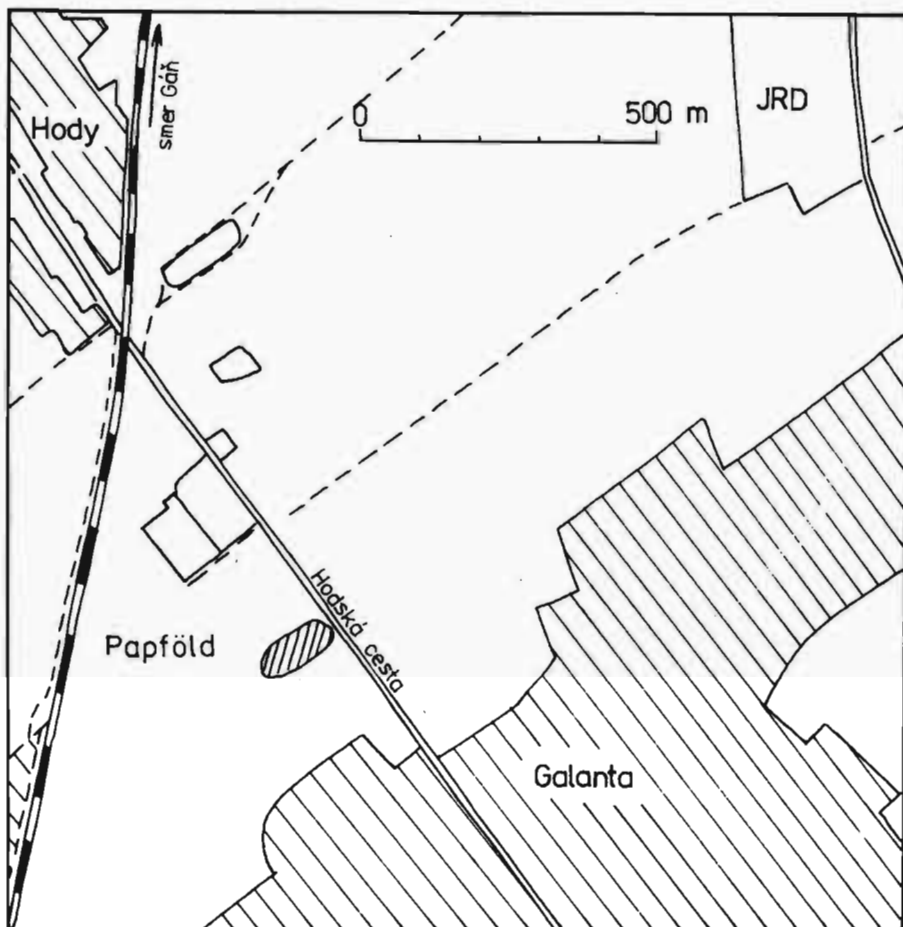
Hrob 2, SZ-JV

Jama sa nerysovala. V hĺ. 85 cm čiastočne strávená kostra dieťaťa, uložená
naznak v natiahnutej polohe. Lebka na pravej spánkovej kosti, horné končatiny
pozdĺž tela. Pri ľavej ruke nôž (1), na mieste hrdla dva koráliky (2), v blízkos-
ti kostry kúsok kremeňa (3).

1. Železný nôž, neúplný, poškodený a deformovaný hrdzou, so zachovaným trňom;
dĺ. zach. časti 6,5 cm (obr. 90: 3).

2. Dva malé koráliky zo sklenenej pasty. Jeden tvaru odseknutého okrúhleho valčeka, tmavohnedý až čierny, na povrchu zdobený vloženými bielymi vláknami, tvoriacimi štyri políčka, v strede každého políčka malá žltá bodka; druhý svetlo-žltý, melónovite členený (obr. 90: 4).

3. Kúsok kremeňa (obr. 90: 5).

Obr. 85. Galanta (Papföld - "pri Hodskej ceste"). Situačný plán.

Hrob 3, ZSZ-VJV

Jama sa v pieskovom podloží nerysovala. V hĺ. 105 cm kostra muža, uložená naznak v natiahnutej polohe. Lebka na pravej spánkovej kosti, horné končatiny uložené v lone. Na hrudi gombík (1), pri pravej ramennej kosti nôž (2) a pri ľavej vretennej kosti dva hroty šípov (3).

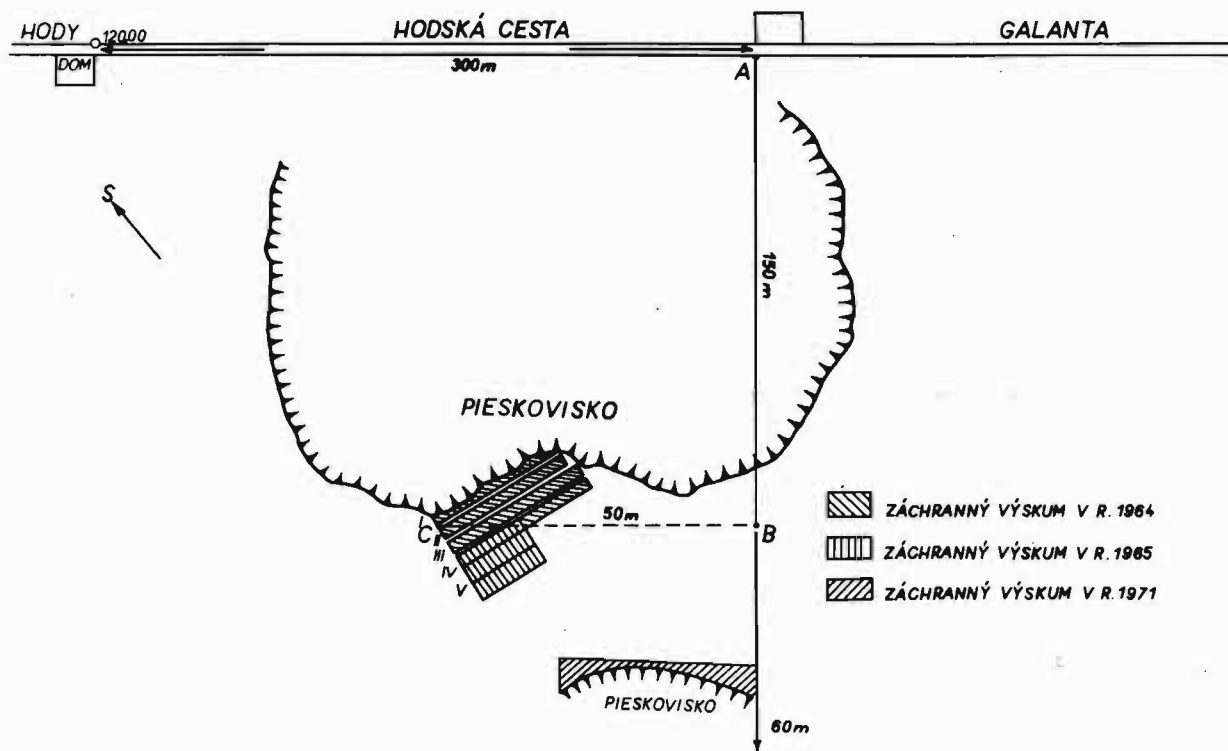
1. Bronzový gombík, liaty, s masívnym uškom, s polguľovitou hlavičkou, na povrchu zdobenou rytým ornamentom - rozbiehajúcimi sa čiarami; v. 1,2 cm (obr. 90: 6).

2. Zachovalý železný nôž s dlhým trňom, na ňom okrúhly nit; dĺ. 14 cm (obr. 90: 9).

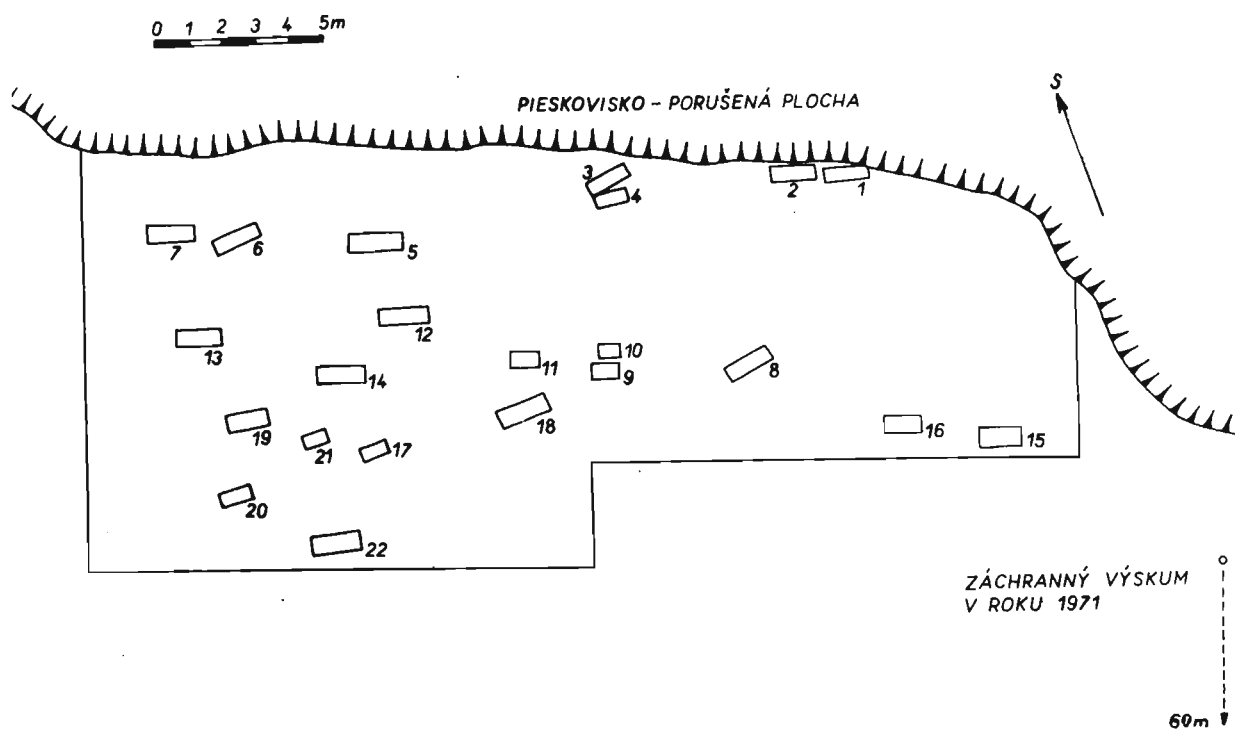
3. Dva železné hroty šípov deltoidného tvaru s trňom; dĺ. 5,5 a 5 cm (obr. 90: 7, 8).

Hrob 4, ZSZ-VJV (obr. 89: 4)

Jama sa v pieskovom podloží nerysovala. V hĺ. 80 cm čiastočne strávená kostra dieťaťa, uložená na pravom boku, s pokrčenými kolenami. Horné končatiny v lakti ohnuté a položené nabok. Na mieste hrdla tri koráliky (1).

Obr. 86. Galanta (Papföld - "pri Hodskej ceste"). Situačný plán, plocha výskumu.

Obr. 87. Galanta (Papföld - "pri Hodskej ceste"). Plán pohrebiska; výskum 1971.

1. Tri koráliky zo sklovitej pasty, nerovnakej veľkosti, z toho dva tmavo-sivé až čierne so štyrmi políčkami, ohradenými bielymi tenkými vláknami, v strede každého políčka svetlé očko; jeden svetložltý melónovite členený; Ø 1,4 a 1,3 cm (obr. 90: 10, 11).

Hrob 5, ZSZ-VJV (obr. 88: 1)

Jama sa nerysovala. V hĺ. 100 cm kostra ženy, uložená v natiahnutej polohe naznak. Pravá horná končatina zložená v lone, ľavá preložená cez pás. Bez nálezov.

Hrob 6, ZSZ-VJV (obr. 88: 2)

Jama sa v pieskovom podloží nerysovala. V hĺ. 105 cm kostra ženy, uložená v natiahnutej polohe naznak. Lebka na ľavej spánkovej kosti, horné končatiny zložené v lone. Na ľavej ruke náramok (1), na pravom prstenníku prsteň (2), na mieste hrdla gombík (3).

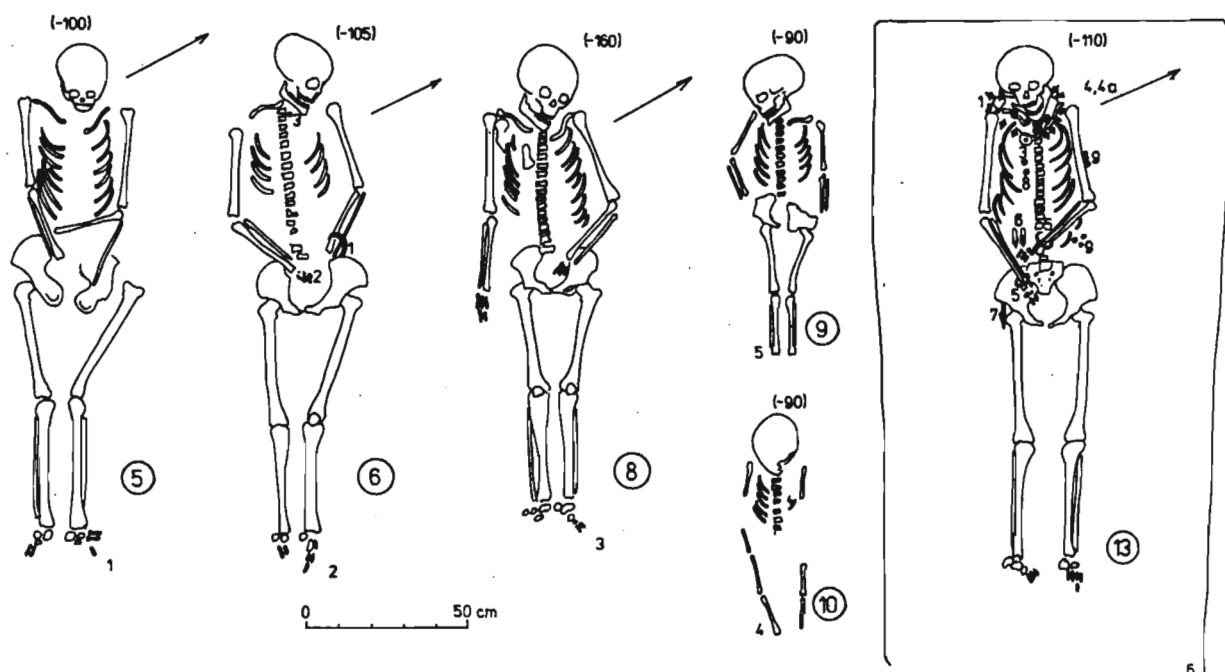
1. Bronzový pásikový náramok s nespojenými rozšírenými a zaokrúhlenými koncami, v strede rozšírených zakončení náramku prevŕtaný malý okrúhly otvor; Ø 6,5 cm, š. pásika 1 cm (obr. 90: 14).

2. Bronzový krúžok - prsteň z tenkého drôtu okrúhleho prierezu s nespojenými, rovno zrezanými koncami; Ø 1,8 cm (obr. 90: 12).

3. Masívny olovený gombík, liaty z jedného kusa, s hlavičkou guľatého tvaru a s masívnym uškom. Vrchná, zdobená časť hlavičky oddelená od spodnej rebierkom. Výzdoba hlbokými rytými ryhami hviezdicovite sa rozbiehajúcimi od stredu po okraj. Uško od hlavičky oddelené zúženým kĺčkom; v. 1,5 cm (obr. 90: 13).

Hrob 7, ZSZ-VJV

Jama sa v pieskovom podloží nerysovala. V hĺ. 140 cm kostra dospelého, uložená na pravom boku, horné končatiny pozdĺž tela. Bez nálezov.

Obr. 88. Galanta (Papföld - "pri Hodskej ceste"). 1 - hrob 5; 2 - hrob 6; 3 - hrob 8; 4 - hrob 10; 5 - hrob 9; 6 - hrob 13.

H r o b 8, ZSZ-VJV (obr. 88: 3)

Jama sa v piesku nerysovala. V hĺ. 160 cm kostra muža, uložená v natiahnutej polohe naznak. Lebka mierne naklonená na ľavú stranu, pravá horná končatina vystretá vedľa tela, ľavá zložená v lone. Bez nálezov.

H r o b 9, ZSZ-VJV (obr. 88: 5)

Jama sa v pieskovom podloží nerysovala. V hĺ. 90 cm kostra nedospelého jedinca, uložená v natiahnutej polohe naznak. Lebka na pravej spánkovej kosti, pravá horná končatina v lakti mierne ohnutá a v zápästí pritiahnutá k telu, ľavá vedľa tela. Bez nálezov.

H r o b 10, ZSZ-VJV (obr. 88: 4)

Jama sa v piesku nerysovala. V hĺ. 90 cm značne strávená kostra dieťaťa, uložená v natiahnutej polohe naznak. Horné končatiny pozdĺž tela. Bez nálezov.

H r o b 11, ZSZ-VJV

Jama sa v pieskovom podloží nerysovala. V hĺ. 85 cm čiastočne strávená kostra nedospelého jedinca, uložená v natiahnutej polohe naznak. Horné končatiny pozdĺž tela, lebka značne poškodená. Bez nálezov.

H r o b 12, ZSZ-VJV (obr. 89: 1)

Jama sa v pieskovom podloží nerysovala. V hĺ. 100 cm kostra dospelého, dobre zachovaná, uložená doluznak, na bruchu (akoby pohodená). Celá kostra mierne obrátená na pravú stranu. Lebka, obrátená na sever, uložená na ľavej spánkovej kosti, pravá horná končatina v lakti zohnutá a podložená dlaňou pod tvárou, ľavá mierne v lakti zohnutá a vystretá vedľa tela. Bez nálezov.

H r o b 13, ZSZ-VJV (obr. 88: 6)

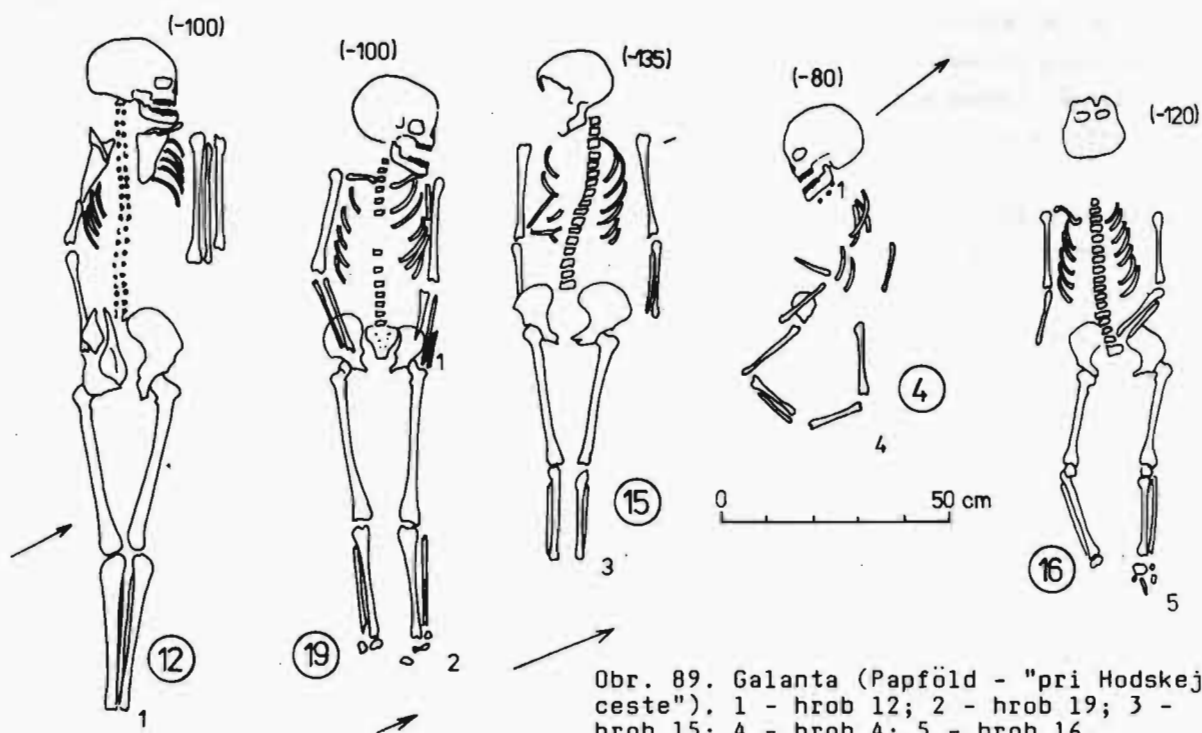
Jama sa v pieskovom podloží nerysovala. V hĺ. 110 cm kostra ženy, uložená v natiahnutej polohe naznak. Pravá horná končatina zložená v lone, ľavá preložená šikmo cez driek. Okolo hrdla retiazka (1) so záveskom v strede, na odevu okolo hrdla nášivky (2) a kovania (3), pod lebku a pri ľavom ramene po gombíku (4, 4a), na každej ruke náramok (5), na pravej strane nad driekom vedľa seba dve náušnice (6), pri panvovej kosti na pravej strane hrot šípa (7), na hrudi ozdoba (8), pri ľavej hornej končatine rozhodené koráliky (9).

1. Retiazka z tenkého strieborného drôtika, zložená z článkov, úsek po 17 článkoch oddelený krúžkom s $\varnothing$ 1,3 cm z drôtika okrúhleho prierezu. Retiazka na oboch koncoch ukončená krúžkami; dĺ. 1 m (obr. 91: 1).

2. Strieborné plechové romboidné nášivky na odev (16 kusov), na všetkých štyroch hranách s malými perlovcovými ružicami, okraj zosilnený, stredná kosoštvorcová časť mierne preliačená, so stopami pozlátenia; v. 2,2 cm (obr. 91: 2-17).

3. Zlomky z tenko vytepaných strieborných plechových záveskov srdcovitého tvaru, hladkých; v strede pozlátená preliačenina v tvare mandle; $\varnothing$ 3 cm (obr. 92: 12). Dva zlomky strieborného plechového závesku srdcovitého tvaru, na okraji zdobeného vyrážanými okrúhlymi pukličkami, v strede preliačenina tvaru mandle, pozlátená. Po oboch stranách srdcovitých výčnelkov závesku dva väčšie okrúhle výčnelky (obr. 92: 2, 6). Dva zlomky z okrúhlych plechových nášiviek (kovaní) na odev, zdobených plastickým vyrážaným ornamentom v tvare palmových lístkov, jeden zlomok na okraji husto lemovaný veľkým perlovcom; v strede oboch kovaní okrúhly výčnelok (obr. 92: 11).

4. Gombík z tenkého tepaného bronzového plechu, guľatý, poškodený. Na vrchole v strede pripevnené uško v podobe krúžku z okrúhleho drôtu. Povrch pozlátený, zdobený rytým a tepaným geometrickým ornamentom a vypichovaním; $\varnothing$ 2,8 cm (obr. 91: 18, 18a).

Obr. 89. Galanta (Papföld - "pri Hodskej ceste"). 1 - hrob 12; 2 - hrob 19; 3 - hrob 15; 4 - hrob 4; 5 - hrob 16.

4a. Bronzový gombík, liaty z jedného kusa, s hlavičkou polguľatého tvaru a masívnym uškom, v mieste pripojenia k hlavičke krížok zúžený; v. 1,2 cm (obr. 92: 3).

5. Bronzový náramok, pletený z troch drôtov okrúhleho prierezu, na jednom konci háčik, na druhom očko. Koniec s očkom odlomený, náramok prelomený; $\varnothing$ 7 cm (obr. 92: 5). Bronzový náramok pletený z troch drôtov okrúhleho prierezu, na koncoch drôťiky stepané na plocho a stočené do krúžku (odlomené); $\varnothing$ 6,5 cm (obr. 92: 1).

6. Bronzová náušnica z tenkého drôtu okrúhleho prierezu, pozdĺžne oválna, hore zúžená, na jednej strane pripevnený (navlečený) tenký drôťik. Na dolnom oblúku v strede závesok z tenkého hladkého drôťika okrúhleho prierezu, dole ukončený háčikom; v. 4 cm - aj so záveskom (obr. 92: 8). Podobná náušnica v zlomkoch (obr. 92: 7).

7. Železný hrot šípu listového tvaru; v. 6 cm (obr. 92: 4).

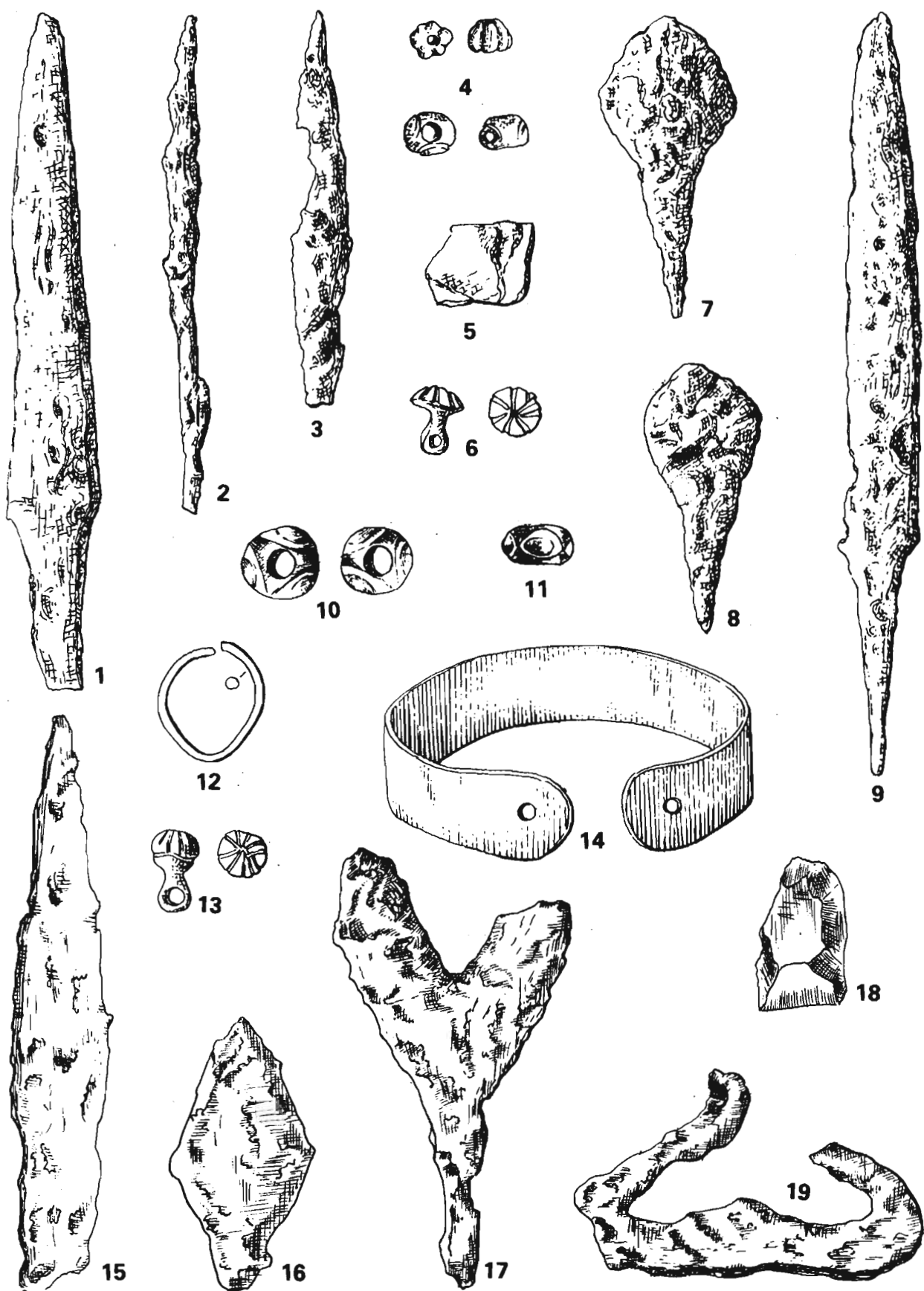
8. Ozdoba neznámeho určenia - tenký bronzový drôťik stočený na dvakrát, na oboch koncoch slučky, v strede drôťik spletený; dĺ. 3 cm (obr. 92: 9).

9. Koráliky zo sklovitej pasty, tmavohnedé až čierne a svetlohnedé (päť úplných, ostatné v zlomkoch), tvaru odseknutého valčeka so zaoblenými rohmi. Na povrchu zdobené svetlofarebnými vkladacími vláknami, rôzne rozmiestnenými; $\varnothing$ cca 1 cm (obr. 92: 10).

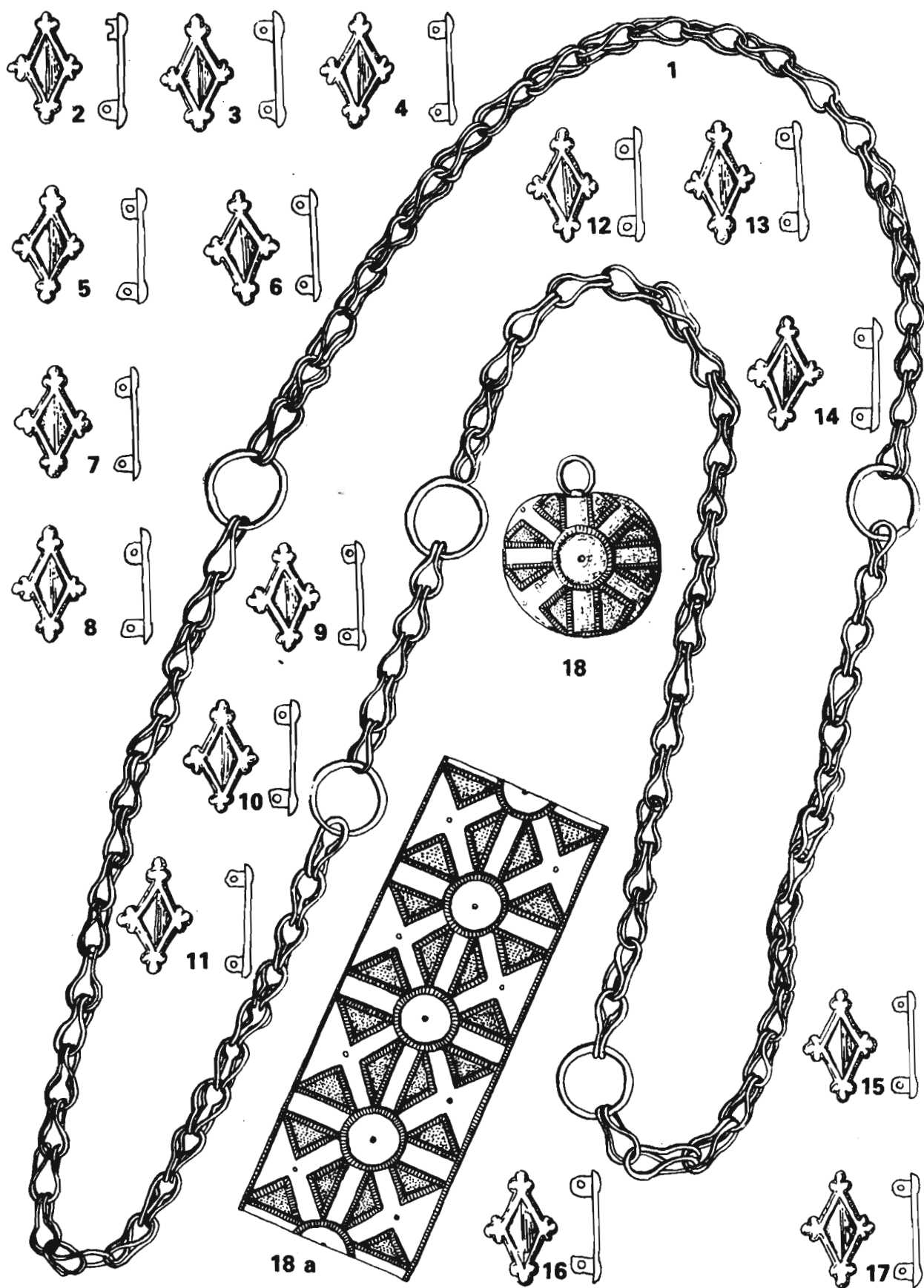
Hrob 14, ZSZ-VJV

Jama sa v pieskovom podloží nečrtala. V hĺ. 120 cm kostra muža, dobre zachovaná, uložená v natiahnutej polohe nazarok. Trup mierne stočený na ľavú stranu, lebka na ľavej spánkovej kosti. Pravá horná končatina zložená v lone, ľavá vystretá vedľa tela. Pri pravej ruke nôž (1).

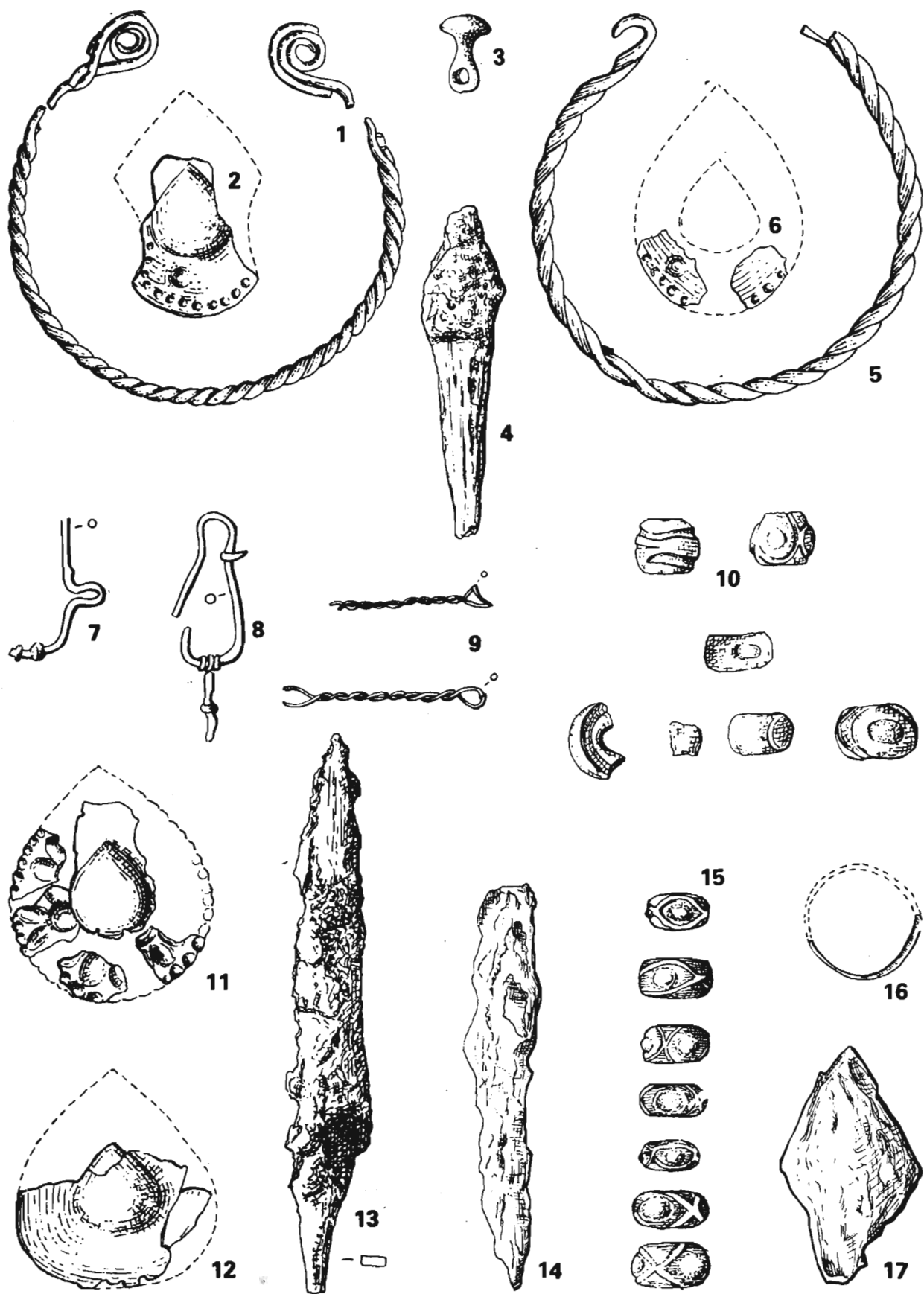
1. Železný nôž, trochu deformovaný hrdzou, s trňom; dĺ. 10 cm (obr. 92: 13).

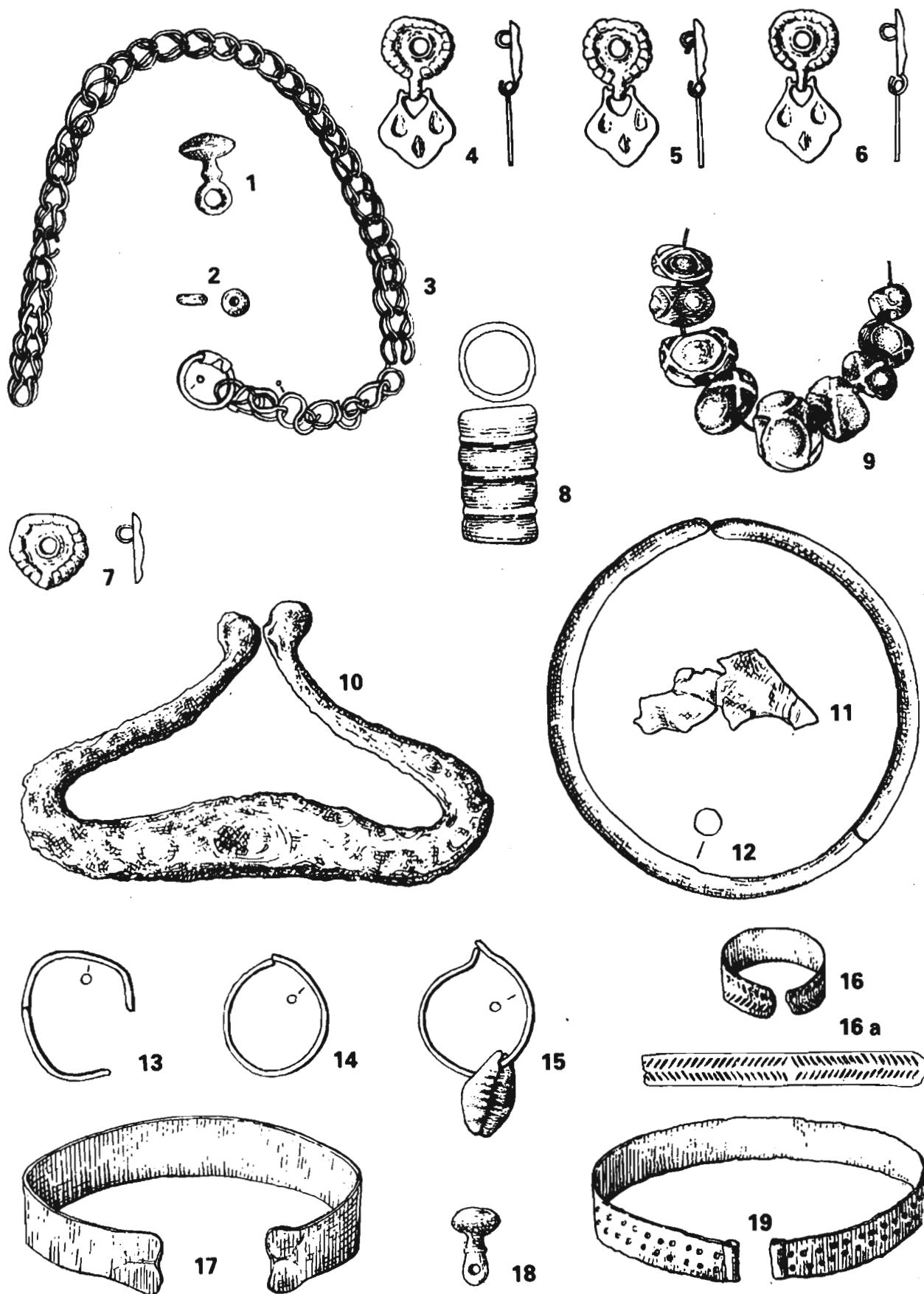
Obr. 90. Galanta (Pápföld - "pri Hodskej ceste"). 1, 2 - hrob 1; 3-5 - hrob 2; 6-9 - hrob 3; 10, 11 - hrob 4; 12-14 - hrob 6; 15-19 - hrob 18.

Obr. 91. Galanta (Papföld - "pri Hodskej ceste"). Hrob 13.

Obr. 92. Galanta (Papföld - "pri Hodskej ceste"). 1-12 - hrob 13; 13 - hrob 14; 14 - hrob 19; 15 - hrob 20; 16, 17 - hrob 22.

Obr. 93. Galanta (Papföld - "pri Hodskej ceste"). Zber.

Hrob 15, SZ-JV (obr. 89: 3)

Jama sa v pieskovom podloží nerysovala. V hĺ. 135 cm kostra nedospelého jedinca, uložená v natiahnutej polohe naznak. Lebka na pravej spánkovej kosti, horné končatiny pozdĺž tela. Bez nálezov.

Hrob 16, ZSZ-VJV (obr. 89: 5)

Jama sa v pieskovom podloží nerysovala. V hĺ. 120 cm kostra nedospelého jedinca, uložená v natiahnutej polohe naznak. Lebka oddelená od tela a uložená opačne. Pravá horná končatina vystretá vedľa tela, ľavá zložená v lone. Pravá dolná končatina v kolene mierne odklonená. Bez nálezov.

Zber

Nálezy z hrobov rozrušených na jar 1964, ktoré zachránili žiaci ZOŠ v Galante:

1. Neúplná strieborná retiazka z tenkého drôtika okrúhleho prierezu, pozostávajúca z článkov; dĺ. 10 cm (obr. 93: 3).

2. Bronzová trubička, masívna, na povrchu zdobená tromi prstencami; dĺ. 2,5 cm, Ø 1 cm (obr. 93: 8).

3. Bronzová plechová nášivka srdcovitého tvaru, lemovaná na okraji perlovcom. V strede nášivky prerezaný malý okrúhly otvor, vzadu dve slučky na našitie; Ø 1 cm (obr. 93: 7).

4. Tri bronzové dvojdielne srdcovité závesky. Horná časť okrúhla, na okraji lemovaná perlovcom, dolná časť srdcovitá, s vyrytými tromi malými palmetovými lístkami na lícnej časti. Na oboch častiach závesku stopy pozlátenia; v. 3 cm (obr. 93: 4-6).

5. Tenký beztvárý pozlátený strieborný pliešok (obr. 93: 11).

6. Liaty bronzový gombík tvaru stlačenej gule s hlavičkou a masívnym uškom spojeným s hlavičkou zosilneným vývalkom; v. 1,5 cm (obr. 93: 1).

7. Dva malé koráliky zo zeleného skla, jeden okrúhly, druhý melónovite členený (obr. 93: 2).

8. Deväť korálikov zo sklovitej tmavohnedej až čiernej pasty, rôznej veľkosti, tvaru useknutého valčeka so zaoblenými hranami. Na povrchu zdobené tenkým svetlým vláknom, tvoriacim políčka, v strede každého políčka svetlofarebné očko (obr. 93: 9).

9. Bronzový hladký náramok z jednoduchej tyčinky okrúhleho prierezu (zložený). Konce zúžené, zaoblené; Ø 6,8 cm (obr. 93: 12).

10. Železné kresadlo lýrovitého tvaru so spojenými, do očka stočenými koncami; dĺ. 8,5 cm, v. 5 cm (obr. 93: 10).

Nálezy, ktoré zachránil z rozrušeného hrobu (bez čísla) J. Balogh, pracovník AÚ SAV, dňa 1.-2. apríla 1964:

1. Strieborný pásikový náramok, hladký, bez výzdoby. Konce srdcovite rozšírené, ľaliovite roztvorené; Ø 6,2 cm (obr. 93: 17).

2. Pásikový náramok z tenkého bronzového plechu s nespojenými koncami, stočenými do trubičky. Celý vonkajší povrch zdobený dvoma radmi vpichov, umiestnenými paralelne s okrajom náramku; Ø 6,5 cm, š. pásika 0,7 cm (obr. 93: 19).

3. Dva krúžky z tenkého bronzového drôtu okrúhleho prierezu, konce nespojené, rovno zrezané a preložené cez seba. Na jednom z krúžkov navlečená mušľa Cyprea s bronzovou patinou; Ø krúžkov 2 a 2,2 cm (obr. 93: 14, 15).

4. Bronzový krúžok z drôtu okrúhleho prierezu s rovno zrezanými nespojenými koncami; Ø 2 cm (obr. 93: 13).

5. Otvorený bronzový pásikový prsteň z tenko vytepaného plechu, zdobený rytým vetvičkovým ornamentom, čiastočne ošúchaným; Ø 2 cm (obr. 93: 16, 16a).

6. Bronzový liaty gombík s hlavičkou tvaru sploštenej gule a masívnym uškom, oddeleným od hlavičky profilovaným krčkom; v. 1,5 cm (obr. 93: 18).

V máji 1965 pokračovala intenzívna ťažba piesku. Aby sa predišlo ďalšiemu ničeniu hrobov, začal sa záchranný výskum. Sústredil sa na priestor, kde pokračovala ťažba, a odkryl ďalších šesť hrobov (hroby 17-22).

Hrob 17, SZ-JV

Jama sa rysovala neurčito v hĺ. 60 cm (120x45 cm, hĺ. 68 cm). Kostra uložená na pravej strane jamy na chrbte, horné končatiny pozdĺž tela, dolné končatiny mierne vysunuté. Bez nálezov.

Hrob 18, SZ-JV

Obdĺžniková jama (225x100?, hĺ. 125 cm), v piesočnej pôde slabšie viditeľná až v hĺ. 105 cm. Kostra muža uložená na chrbte. Horné končatiny v lakťoch ohnuté a preložené cez pás. Medzi píštalami strelky (1, 2), pozdĺž pravej ramenej kosti nôž (3), pod pravým lakťom kresadlo (4) s kresacím kamienkom (5).

1. Železná rázsochovitá strela. Hroty i hrot dlhšieho trňa ulomené; dĺ. 8 cm (obr. 90: 17).

2. Železná deltoidná plochá strela s ulomeným trňom; dĺ. 4,5 cm (obr. 90: 16).

3. Železný nôž s mierne zaobleným chrbtom, hrot ulomený, trň pomerne široký; dĺ. 10,5 cm (obr. 90: 15).

4. Železné kresadlo lýrovitého tvaru; dĺ. 6,2 cm, v. 3,5 cm (obr. 90: 19).

5. Kresací kamienok z rádiolaritu, hnedočervený (obr. 90: 18).

Hrob 19, SZ-JV (obr. 89: 2)

Jama sa nerysovala. V hĺ. 100 cm kostra mladistvého, uložená na chrbte. Lebka poklesnutá na ľavej kľúčnej kosti, horné končatiny pozdĺž tela, pravá v lakti mierne pokrčená. Konča ľavej ruky nôž (1).

1. Oxidovaný neúplný železný nôž; dĺ. 7,2 cm (obr. 92: 14).

Hrob 20, orientácia?

Obsah hrobu vyzdvihol J. Balogh, pre rýchly postup prác v pieskovisku nebol v teréne dokumentačne spracovaný. Hrob dieťaťa s korálikmi okolo krku.

1. Sedem korálikov zo sklovitej hmoty, tmavohnedých alebo čiernych, s troma žltými očkami, lemovanými rytými čiarami, vyplnenými svetložltým farbivom; Ø 1-1,4 cm (obr. 92: 15).

Hrob 21, SZ-JV

V hĺ. 100 cm z kostry dieťaťa zachovaná iba lebka, tlakom pôdy roztlačená, niekoľko rebier a dolné končatiny, rovno natiahnuté. Bez nálezov.

Hrob 22, SZ-JV

Jama väčších rozmerov (230x95-115 cm, hĺ. 110 cm). Kostra natiahnutá na chrbte. Pravá horná končatina v lakti ohnutá a preložená cez pás, ľavá pozdĺž tela. V zásype neúplný krúžok (1), pri ľavej ruke strela (2).

1. Neúplný tenký bronzový krúžok, oxidovaný; Ø 2 cm (obr. 92: 16).

2. Železná strela kosoštvorcového tvaru s ulomeným trňom; dĺ. 4,8 cm (obr. 92: 17).

Lit.: Pramene... 1989, s. 85; Točík 1978a, s. 76.

GALANTA, ČASŤ MATÚŠKOVO

Kertalja

Pohrebisko z 10. stor.

V r. 1968-70 bolo v polohe Kertalja (obr. 94) pri ťažbe piesku zničené rozsiahle kostrové pohrebisko z 10. stor., počítajúce pravdepodobne viac ako sto

hrobov (45-12-22, 1 : 10 000, 401 : 292 mm). Väčšinu nálezov získalo Okresné múzeum v Galante a ďalšie nálezy sa dostali do Slovenského národného múzea v Bratislave.

V decembri 1970 zistil AÚ SAV na odhumusovanej ploche 21 porušených hrobov, z ktorých získal iba skromné nálezy (olovený krúžok, bronzový gombík, bronzový krúžok a fragment ďalšieho, otvorený bronzový prsteň, železný nôž, poškodený bronzový drôtený náramok).

Nálezy
v Okresnom múzeu v Galante

1. Šesť liatych dvojdielnych bronzových kovaní, pozostávajúcich z kotúčovitých a zo srdcovitých častí spojených pútkom; v. 4,5 cm (obr. 95: 1-6).

2. Dva bronzové gombíky tvaru dutej dvojdielnej guľky s pútkom; v. 1,5 cm (obr. 95: 7, 8).

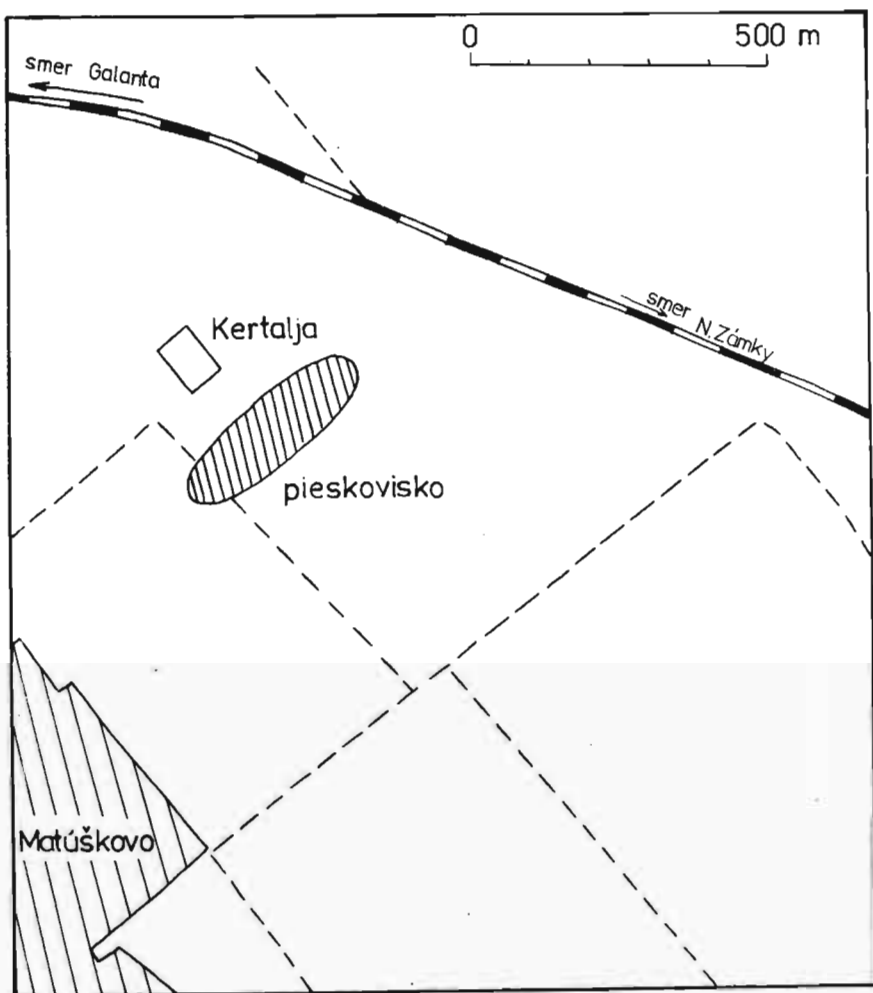
3. Dva liate bronzové gombíky s pútkom a so stlačenou hlavičkou zdobenou ryžkami; v. 1,1 cm (obr. 95: 9).

4. Samostatná kotúčovitá časť bronzového kovania s pútkom, bez závesku (obr. 95: 11).

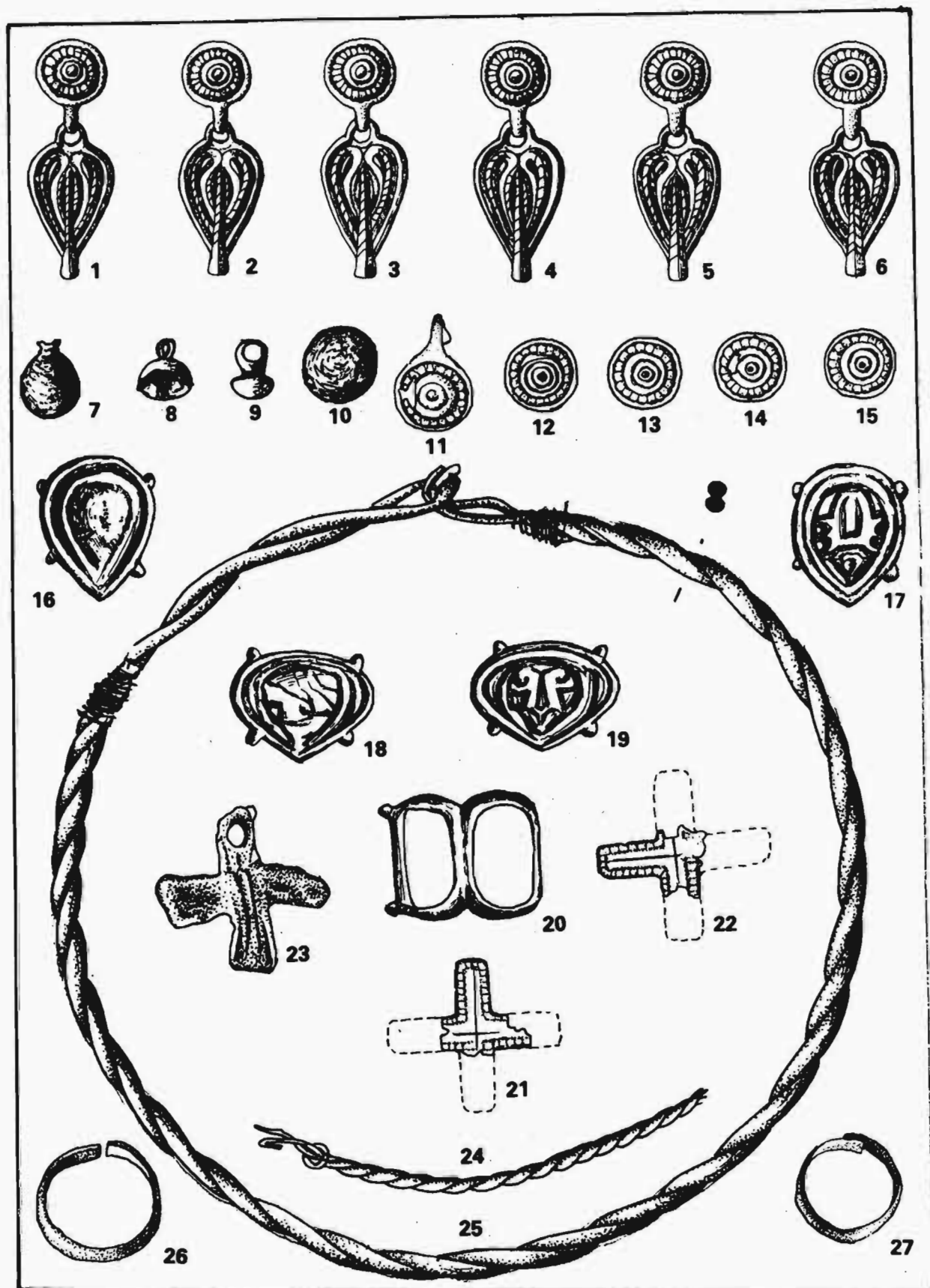
5. Štyri bronzové kotúčovité kovania; Ø 1,3 cm (obr. 95: 12-15).

6. Dve masívne liate bronzové erbovité kovania s pútkami na upevnenie, výzdoba nečitateľná; v. 2,7 cm, š. 2,2 cm (obr. 95: 16, 17).

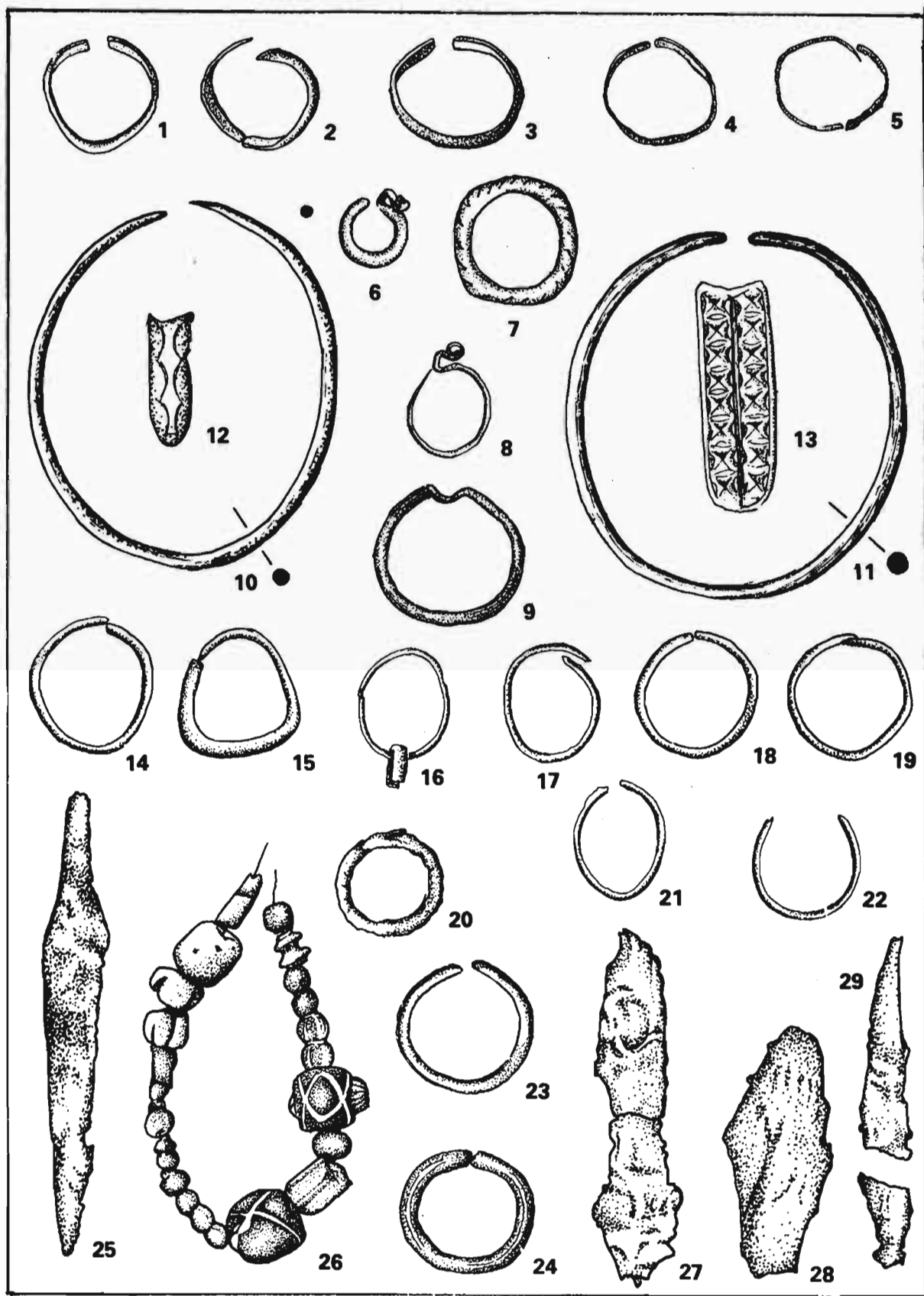
7. Dve liate široké erbovité bronzové kovania so štyrmi výstupkami s rastlinným ornamentom a s dvoma pútkami na pripevnenie; v. 2,1 cm, š. 2,7 cm (obr. 95: 18-19).

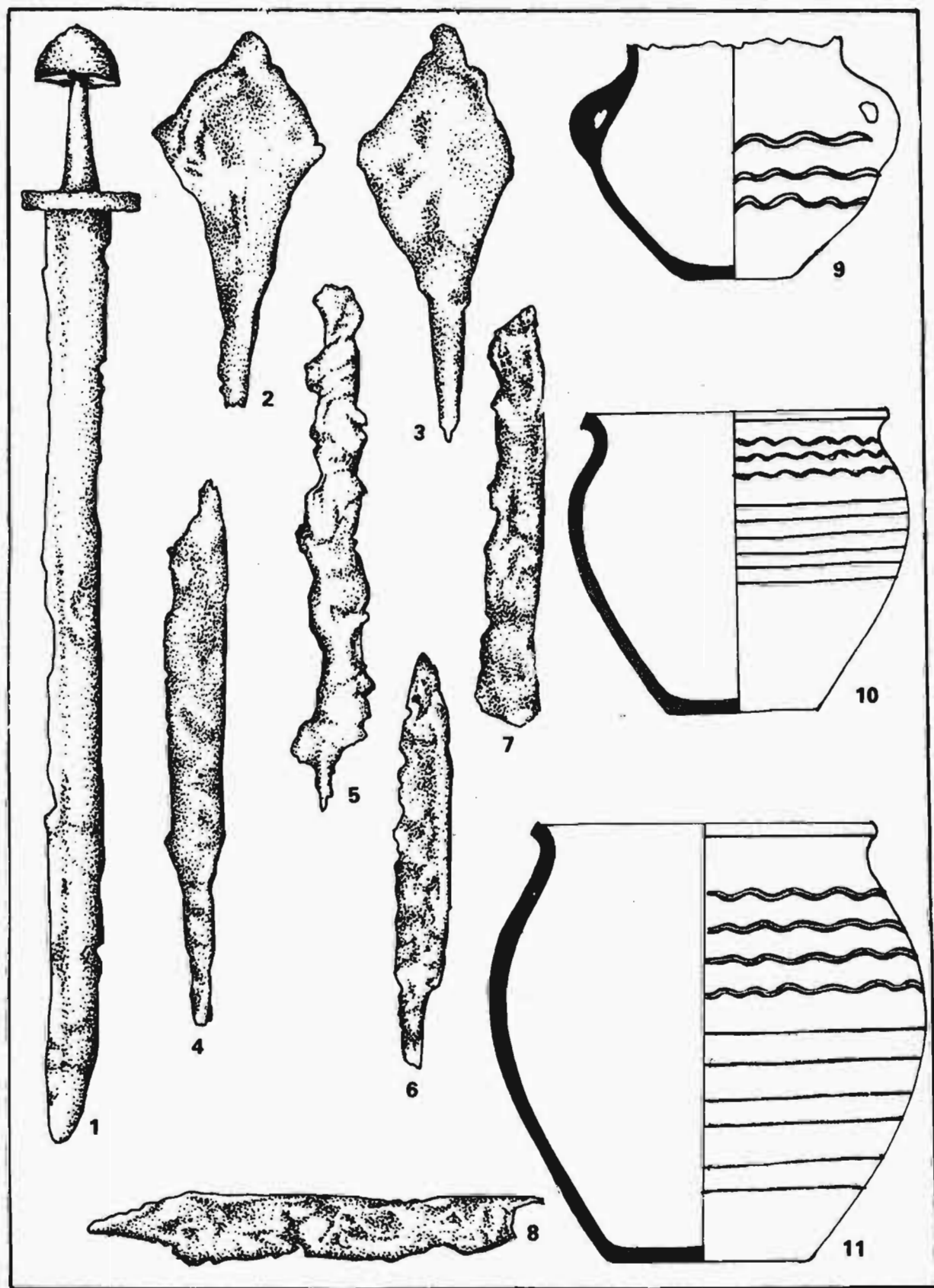
Obr. 94. Galanta, časť Matúškovo (Kertalja). Situačný plán.

Obr. 95. Galanta, časť Matúškovo (Kertalja). Zber.

Obr. 96. Galanta, časť Matúškovo (Kertalja). Zber.

Obr. 97. Galanta, časť Matúškovo (Kertalja). Zber.

8. Dvojdíelna rámová pracka z bieleho kovu so zvyškami železného trňa; v. 3 cm, š. 2,4 cm (obr. 95: 20).
9. Čiastočne poškodený liaty olovený krížik s naznačeným korpusom; v. 3,2 cm (obr. 95: 23).
10. Dve časti z neúplného dvojdíelného plechového tepaného krížika z bieleho kovu; zach. v. 1,7 cm (obr. 95: 21, 22).
11. Liate bronzové jazykovité nákončie s mrežovaným ornamentom, na spodnej strane s dvoma pútkami na upevnenie; v. 4,5 cm, š. 1,5 cm (obr. 96: 13).
12. Bronzové jazykovité kovanie so zvyškami výzdoby poloblúkov. Na spodnej strane dva nity na upevnenie; v. 2,6 cm, š. 1,4 cm (obr. 96: 12).
13. Fragment bronzového nákrčného kruhu zo spletaného drôtu, ukončený záchytným háčikom; dĺ. fragmentu 6,6 cm (obr. 95: 24).
14. Nákrčný kruh, spletený z hrubého bronzového drôtu, prepletaný tenkým stáčaným drôtikom, ktorý na dvoch miestach vytvára niekoľkonásobné pútko. Na jednom konci kruhu pútku, na druhom záchytný háčik; Ø 15,9 cm, hr. 0,3 cm (obr. 95: 25).
15. Otvorený tyčinkový bronzový náramok so stenčenými koncami; Ø 6,8 cm, hr. 0,4 cm (obr. 96: 10).
16. Otvorený bronzový náramok z tyčinky ukončenej zahrotením; Ø 6,9 cm, hr. 0,4 cm (obr. 96: 11).
17. Otvorený nezdobený bronzový prsteň, v priereze oválny; Ø 2,3 cm, š. 0,5 cm (obr. 96: 3).
18. Masívna strieborná esovitá záušnica s poškodenou esovitou slučkou; Ø 1,4 cm (obr. 96: 6).
19. Strieborná drôtená záušnica so slabo roztepanou esovitou slučkou; Ø 2,2 cm (obr. 96: 8).
20. Bronzová drôtená krúžková náušnica s voľným pásikovým záveskom; Ø 3,1 cm (obr. 96: 16).
21. Bronzová drôtená záušnica s odlomeným esovitým ukončením; Ø 3,1 cm (obr. 96: 9).
22. Otvorený, v priereze oválny, nezdobený bronzový prsteň; Ø 2,3 cm, š. 0,5 cm (obr. 96: 21).
23. Pásikový nezdobený bronzový prsteň s prekrytými koncami; š. 0,5 cm (obr. 96: 5).
24. Otvorený pásikový bronzový prsteň s dvoma pozdĺžnymi žliabkami a prekrytými koncami; Ø 2,1 cm (obr. 96: 1).
25. Pásikový otvorený bronzový prsteň s dvoma pozdĺžnymi ryhami; Ø 2,1 cm, š. 0,4 cm.
26. Otvorený bronzový pásikový prsteň, rebrovaný dvoma pozdĺžnymi ryhami; Ø 2,1 cm.
27. Otvorený esovitý bronzový krúžok s čiastočne prekrytými koncami; Ø 2,2 cm (obr. 96: 14).
28. Poškodený bronzový drôtený krúžok; Ø 2 cm (obr. 96: 22).
29. Otvorený strieborný krúžok; Ø 2,4 cm, hr. 0,2 cm (obr. 96: 18).
30. Čiastočne oválny otvorený krúžok zo strieborného drôtu; Ø 2,1 cm (obr. 96: 4).
31. Otvorený drôtený bronzový krúžok s prekrytými koncami; Ø 2,1 cm.
32. Otvorený deformovaný bronzový krúžok z tyčinky, zúžený na jednom konci do hrotu; Ø 2,4 cm (obr. 96: 15).
33. Nezdobený otvorený bronzový krúžok z hrubého drôtu; Ø 2,5 cm, hr. 0,2 cm (obr. 96: 23).

34. Zlomený otvorený bronzový prsteň z úzkeho pásika; $\varnothing$ 1,9 cm (obr. 96: 2).
35. Otvorený bronzový rebrovaný prsteň so širším žliabkom v strede; $\varnothing$ 2,2 cm, š. 0,6 cm (obr. 96: 24).
36. Strieborný nezdobený drôtený krúžok s preloženými koncami; $\varnothing$ 2,4 cm, hr. 0,2 cm (obr. 96: 19).
37. Zatvorený masívny prsteň z bieleho kovu, zdobený šikmým ryhovaním; $\varnothing$ 2,5 cm, hr. 0,4 cm (obr. 96: 7).
38. Otvorený bronzový prsteň z hranenej tyčinky so zúženými koncami; $\varnothing$ 2,7 cm, hr. 0,4 cm (obr. 96: 14).
39. Veľmi korodovaný bronzový krúžok z hrubého drôtu s preloženými koncami; $\varnothing$ 2,3 cm (obr. 96: 20).
40. Deväť železných nožov a čepelí rôznych veľkostí (obr. 96: 25, 27, 29; obr. 97: 4-7).
41. Dve romboidné strely - jedna s odsadeným trňom (obr. 97: 2, 3).
42. Fragment romboidnej železnej strely, trň odlomený; dĺ. 4,7 cm (obr. 96: 28).
43. Korodovaný železný meč typu X s pozdĺžnou krvnou ryhou a priečkou, ktorá má rozšírené stenčené konce, s kopuľovitou hlavicou so zvyškami textílií; dĺ. 85 cm, š. čepele 4,5 cm, š. priečky 8,7 cm, v. hlavice 3,9 cm, š. hlavice 6,2 cm (obr. 97: 1).
44. Asymetrická dvojuchá nádoba, bledosivá, miestami s tmavými fľakmi, vyrobená v rukách z piesčitého materiálu zmiešaného s drobnými kamienkami. Ústie ovoidné, dno rovné. Na ramenách hlboko ryté vlnovky; v. 7,1 cm, $\varnothing$ ústia 6,9-8 cm, max. $\varnothing$ 9,2 cm, $\varnothing$ dna 6,7 cm (obr. 97: 9).
45. Bledosivá, miestami čierna nádoba, vyrobená na pomaly rotujúcom kruhu z piesčitého materiálu zmiešaného so sľudou. Široko roztvorené ústie s kolmo zrezaným okrajom. Dno rovné. Na hrdle viacnásobná vlnovka, pod ňou zväzky vodorovných čiar; v. 9,5 cm, $\varnothing$ ústia 11,2 cm, max. $\varnothing$ 11,3 cm, $\varnothing$ dna 6,3 cm (obr. 97: 10).
46. Masívna, na pomaly rotujúcom kruhu vyrobená sivá, miestami čierna baňatá nádoba. Mierne stiahnuté hrdlo a mierne vyhnuté kolmo skrojené ústie. Hlina zmiešaná s pieskom. Rovné dno odsadené. Výzdoba nepravidelnými vlnovkami, rytými hrubým hrotom, pod nimi nepravidelné vodorovné línie; v. 15,4 cm, $\varnothing$ ústia 13,3 cm, max. $\varnothing$ 15 cm, $\varnothing$ dna 10,3 cm (obr. 97: 11).

Lit.: Pramene... 1989, s. 87; Točík 1978a, s. 76.

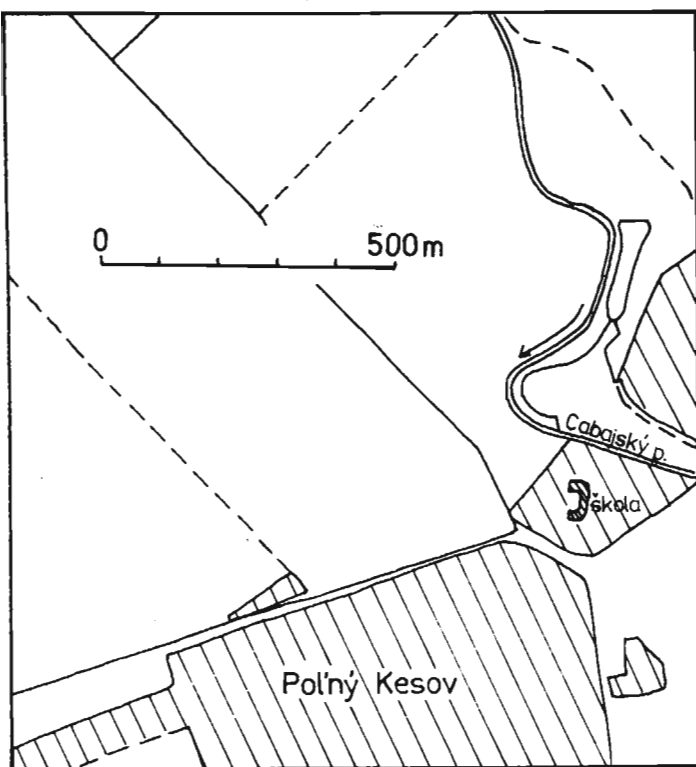
POĽNÝ KESOV, OKRES NITRA ZDŠ

Pohrebisko z 10. stor.

V r. 1955 bola pri stavbe ZDŠ (M-34-133-C-a, 1 : 25 000, 50 : 180 mm) rozrušená časť kostrového pohrebiska (obr. 98). Na pohrebisko upozornil spolupracovník múzea v Nových Zámkoch J. Vagovits, ktorý získal z rozrušených hrobov okrem šperkov aj zvyšky nádob. Pri obhliadke dňa 10. 11. 1955 (A. Točík) sa zistilo, že bolo narušené väčšie pohrebisko, pretože základová ryha na úseku cca 25 m narezala v hĺ. 80-120 cm dvanásť hrobov orientovaných V-Z. Ľudské kosti, narušené bagrom, prevzalo múzeum v Nových Zámkoch. Záchranný výskum sa realizovať nedal, pretože by sa bola porušila statika budovy.

1. Ľudské kosti, fragmenty lebiek, čiastočne sfarbené do zelena.

2. Črepy najmenej z troch nádob vyrobených na pomaly rotujúcom kruhu. Na jednom dne plastická značka kríža (stratené).

Obr. 98. Poľný Kesov (ZDŠ). Situačný plán.

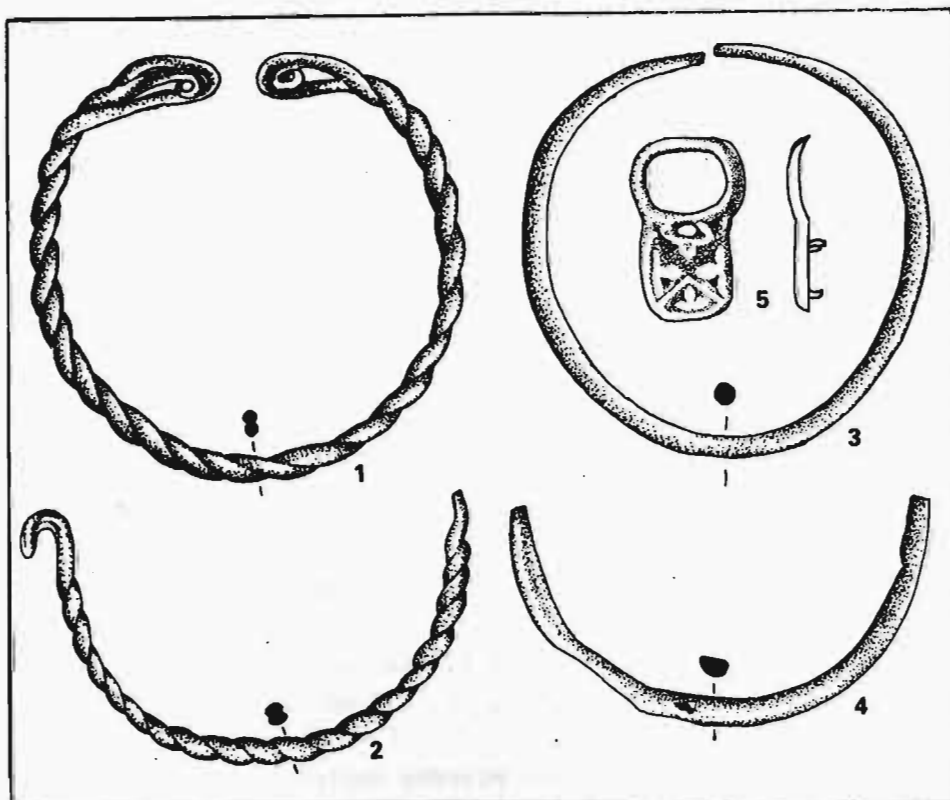
3. Otvorený bronzový náramok z tyčinky šošovicového prierezu; zach. $\varnothing$ 6,8 cm, $\varnothing$ tyčinky 0,2 cm; fragment ďalšieho náramku (obr. 99: 3, 4).

4. Bronzová pracka s okrúhlo prevliečkou a pripojenou obdĺžnikovou tylovou doštičkou, zdobenou geometrickým motívom (medzi skríženými rebrami lístky s granulovanými klinmi). Na spodnej strane štyri nity; dĺ. 3 cm, š. prevliečky 1,8 cm (obr. 99: 5).

5. Zachovalý drôtený pletený náramok, trojžilový, s otvorenými koncami, s rozšírenou slučkou a roztepaným zahnutým hrotom; $\varnothing$ 7,1 cm, hr. drôtu 0,2 cm (obr. 99: 1).

6. Fragment drôteného pleteného náramku (obr. 99: 2).

Lit.: Pramene... 1989, s. 226.

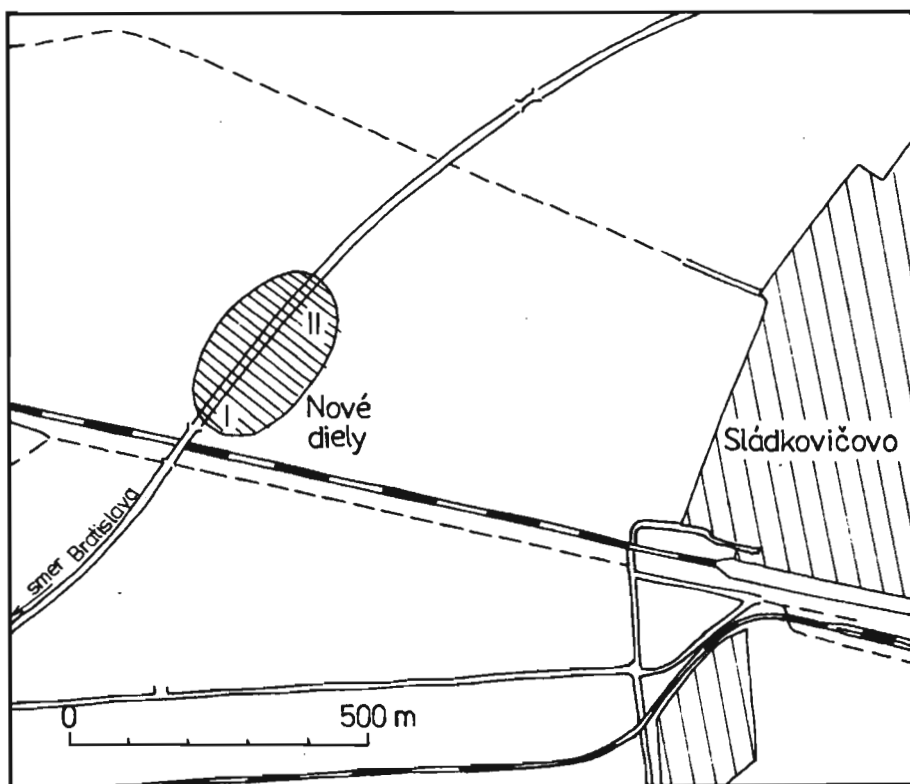
Obr. 99. Poľný Kesov (ZDŠ). Zber.

SLÁDKOVIČOVO, OKRES GALANTA

Nové diely I

Pohrebisko z 10. stor.

Z pohrebiska v polohe Nové diely (obr. 100), ktoré sa nachádzalo južne od diaľnice, preskúmal J. Rajček v r. 1967 štyri hroby (obr. 101). Ďalšie nepreskúmané hroby pokračovali smerom na sever pod haldou hlíny a diaľnicou, kde nebolo možné skúmať (podľa plánu v metroch 210-225, 4-16 m od osi severným smerom; 45-11-25, 1 : 10 000, 362 : 40 mm). Pretože plocha bola odhumusovaná, mohla sa určiť iba približná hĺbka hrobových jám, a to od 50 do 90 cm. Usporiadanie hrobov bolo šachovnicové.

Obr. 100. Sládkovičovo (Nové diely I). Situačný plán.

Hrob 1, SZ-JV (obr. 102: 1)

Hrob v superpozícii nad polozemľankou 1/66 z doby rímskej. Oválno-obdĺžniková jama sotva znateľná. V hĺ. 60 cm takmer strávená kostra dieťaťa v natiahnutej polohe s hornými končatinami pozdĺž tela. Pod čeľusťou korálik (1), na hrudi závesok (2).

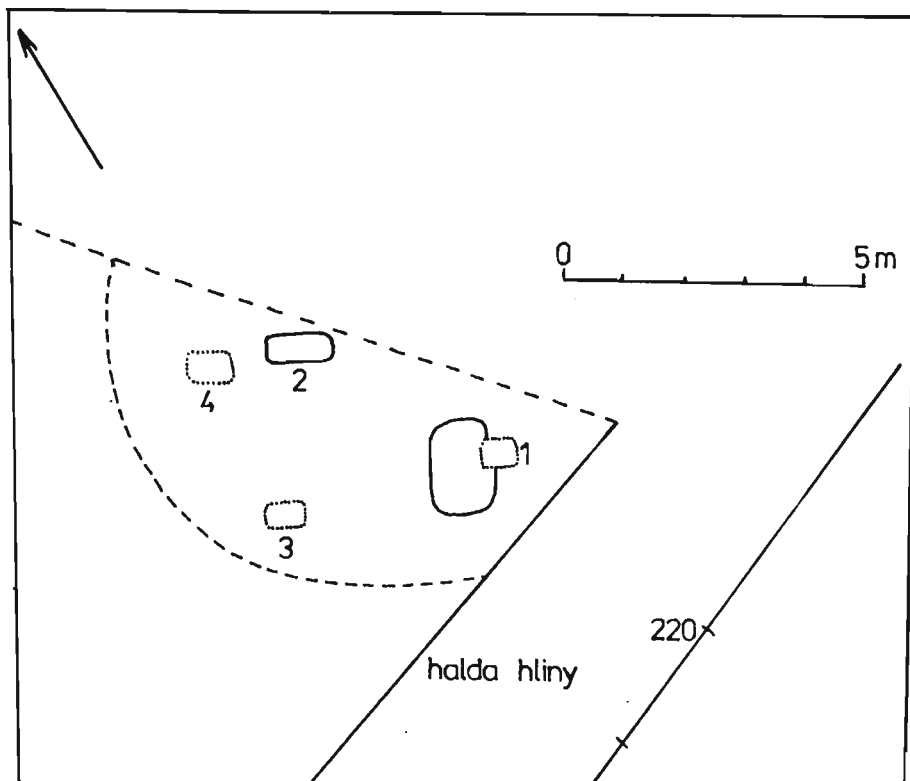
1. Valcovitý čierny sklený korálik s očkami; $\varnothing$ 1,8 cm (obr. 102: 2).

2. Liaty srdcovitý bronzový závesok s dierkou; dĺ. 1,7 cm (obr. 102: 3).

Hrob 2, SZ-JV (obr. 102: 4)

Obdĺžniková jama (200x75, hĺ. 90 cm). Kostra mladého jedinca - jazdca, pomerne dobre zachovaná, v natiahnutej polohe (dĺ. 120 cm) s hornými končatinami ohnutými v lakťoch a položenými na plecia. Pri dolných končatinách po ľavej stra-

ne lebka koňa a pri nej na hromade predné končatiny. Pri ľavom ramene väčšia rozpadnutá pracka (1), na hrudi fragment plieška (2).

Obr. 101. Sládkovičovo (Nové diely I). Plán lokality.

1. Železná rámová štvorcová pracka s trňom; 5,5x5 cm (obr. 102: 6).

2. Fragment pozláteného strieborného plieška (obr. 102: 5).

Hrob 3, SZ-JV (obr. 102: 7)

Jama sa nerysovala, hĺ. cca 60 cm. Slabo zachovaná kostra dieťaťa (dĺ. 70 cm) v natiahnutej polohe s hornými končatinami pozdĺž tela. Bez nálezov.

Hrob 4, SZ-JV (obr. 102: 8)

Jama sa nerysovala, hĺ. 60 cm. Slabo zachovaná kostra (95-100 cm) v natiahnutej polohe s hornými končatinami pozdĺž tela. Bez nálezov.

Lit.: Pramene... 1989, s. 99; Ambros - Müller 1980, s. 108.

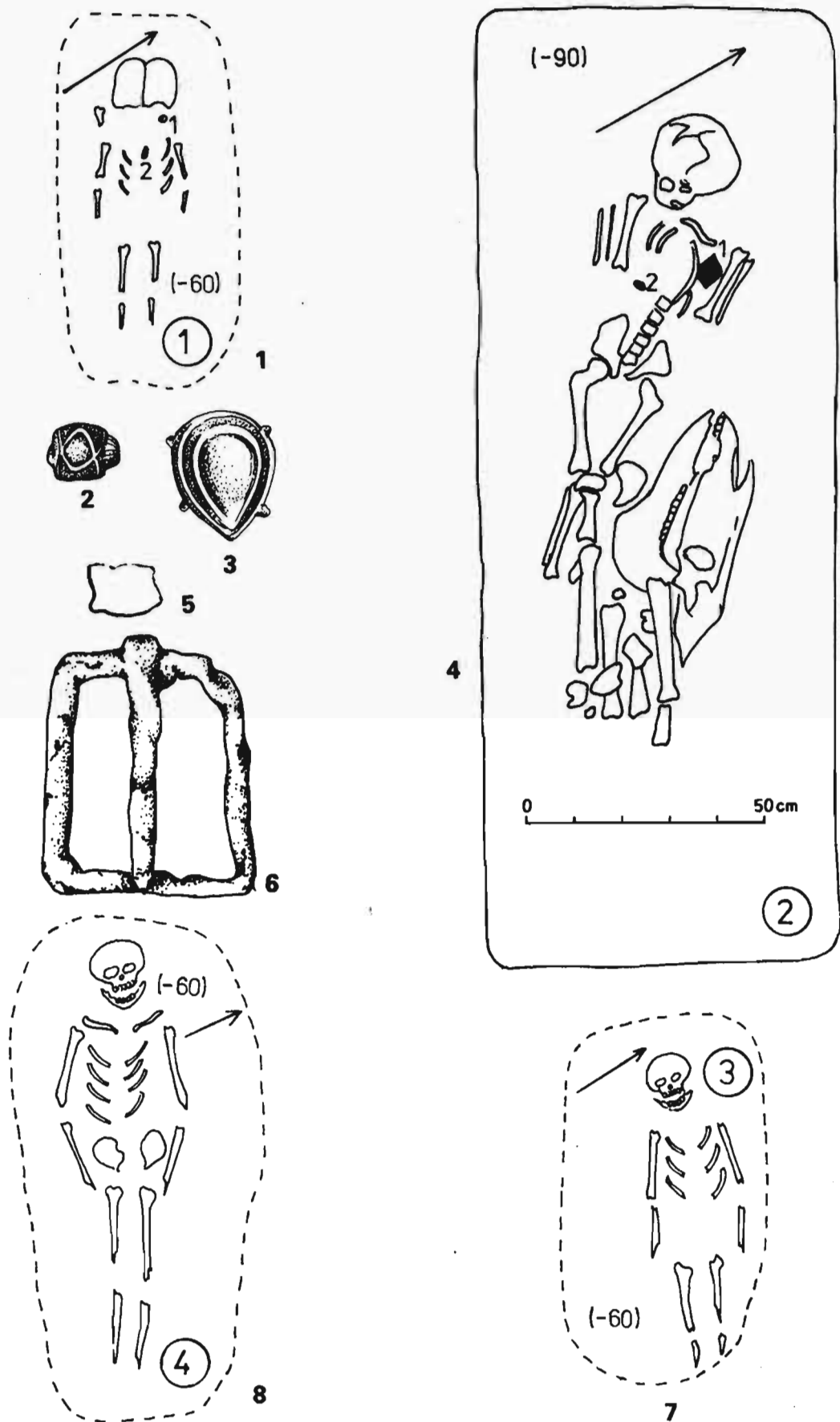
TRNOVEC NAD VÁHOM, ČASŤ HORNÝ JATOV, OKRES GALANTA

Kľučiareň

Pohrebisko z 10. stor.

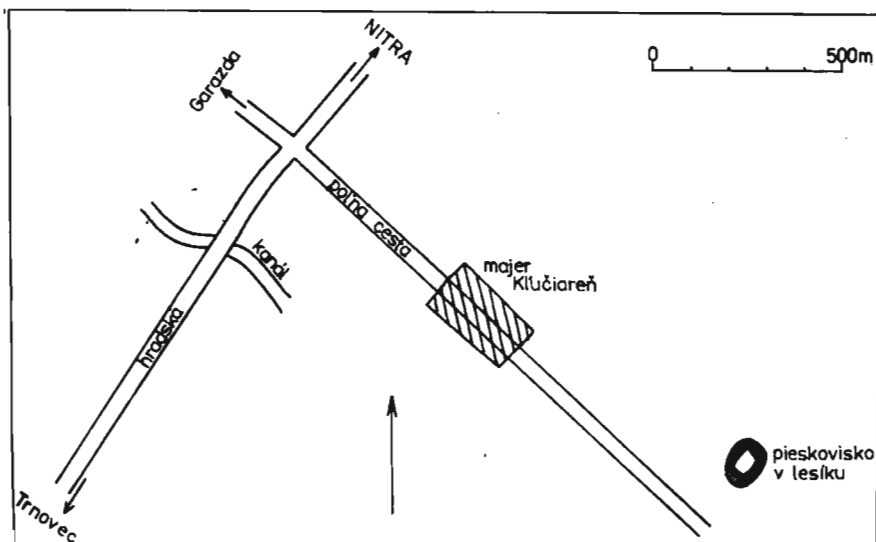
Lokalitu objavil v r. 1962 J. Balogh, keď v pieskovisku v remíze (agátovom lesíku) za majerom Kľučiareň, ktorý patril ŠM Trnovec nad Váhom, našiel rozhádzané kosti zo zničených hrobov. AÚ SAV v Nitre tu realizoval začiatkom júla 1963 pod technickým vedením E. Rejholca zisťovací výskum.

Nálezisko sa nachádzalo asi 2 km od križovatky hradskej z Nitry do Trnovca nad Váhom s poľnými cestami na majer Gorazdov (cesta doprava) a Kľučiareň (cesta doľava). Za majerom Kľučiareň asi 700-800 m ďalej na dobre viditeľnej vyvýšenine sa nachádza lesík a v ňom pieskovisko (obr. 103) na ploche asi 30x20 m (45-12-25,

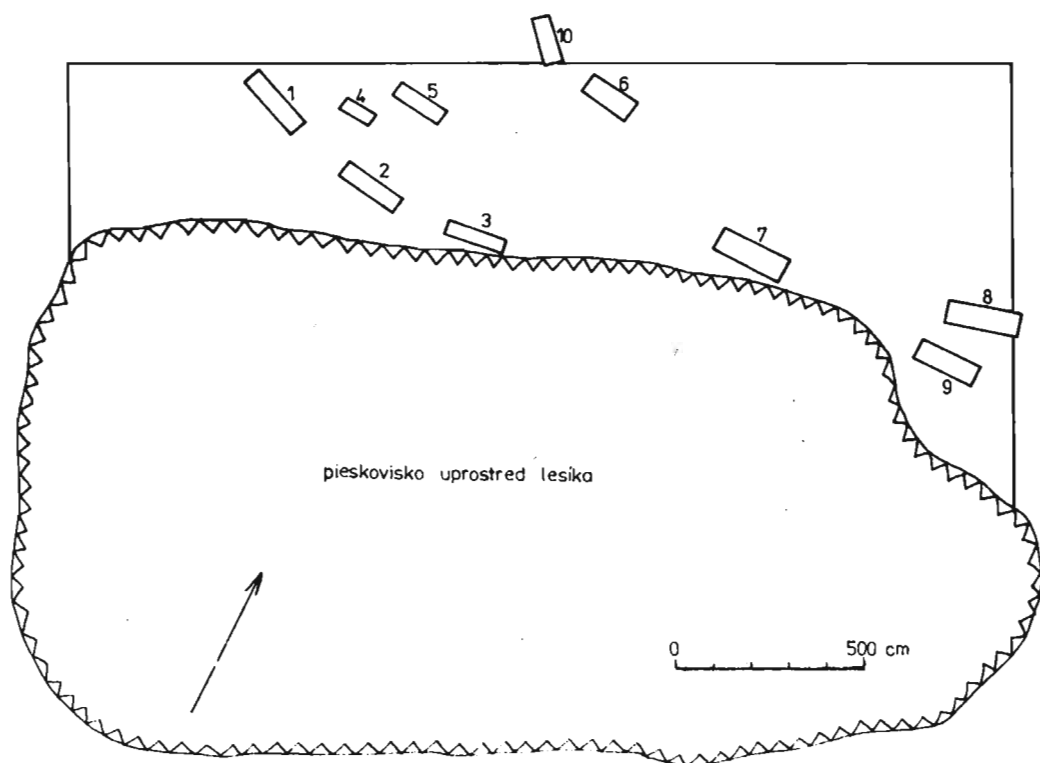

Obr. 102. Sládkovičovo (Nové diely I). 1, 4, 7, 8 - plány hrobov 1-4; 2, 3 - nálezy z hrobu 1; 5, 6 - nálezy z hrobu 2.

1 : 10 000, 162 : 335 mm). Na mieste bol odkrytý a začistený profil a na severnej strane boli odkryté prvé hroby zistené v ňom. Ďalšie hroby sa zistili pomocou sond (E. Rejholec).

Obr. 103. Trnovec nad Váhom, časť Horný Jatov (Kľučiareň). Situačný plán.

Obr. 104. Trnovec nad Váhom, časť Horný Jatov (Kľučiareň). Plán pohrebiska.

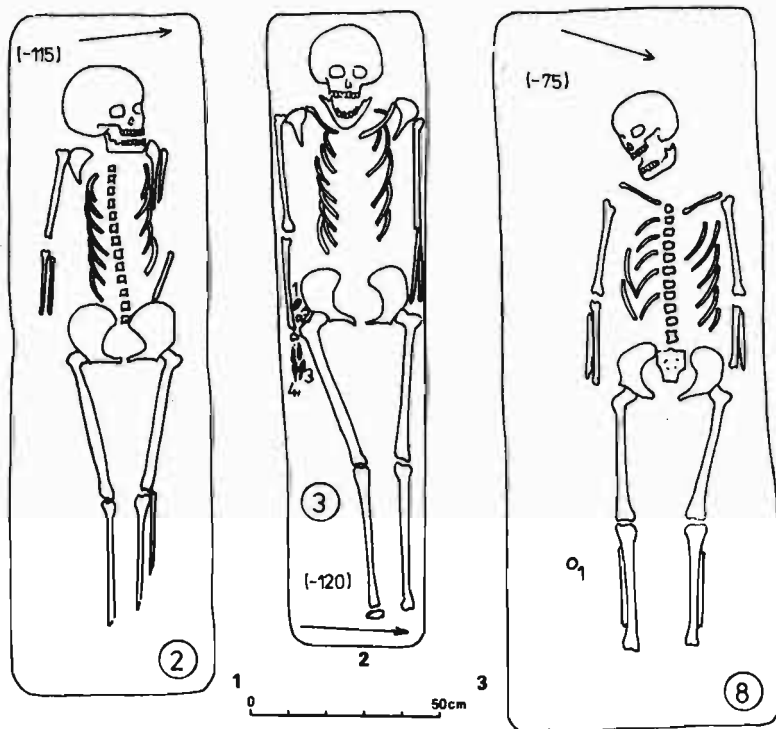
Spolu sa odkrylo desať hrobov (obr. 104). Pretože len v dvoch hroboch sa našli nálezy, rozhodlo sa vo výskume ďalej nepokračovať.

Hrob 1, SZ-JV

Jama sa rysovala po odstránení povrchovej černoze (asi 40 cm). Zásyp tvorila zmiešaná zemina - černozem a hlinitopiesčité podložie. Obdĺžniková jama (200x50 cm, hĺ. 90 cm). Kostra dobre zachovaná, uložená na chrbte, horné končatiny mierne v lakťoch vysunuté, celý hrudník posunutý do stredu pri pravej stene jamy. Bez nálezov.

Hrob 2, Z-V (obr. 105: 1)

Pravidelná obdĺžniková jama (180x50 cm, hĺ. 115 cm). Kostra uložená na chrbte. Pravá horná končatina pozdĺž tela, ľavá sa nezachovala. Bez nálezov.

Obr. 105. Trnovec nad Váhom, časť Horný Jatov (Kľučiareň). 1 - hrob 2; 2 - hrob 3; 3 - hrob 8.

Hrob 4, Z-V

Jama (90x40 cm, hĺ. 80 cm) s dobre rozoznateľnými obrysami. Na dne detská kostra, uložená na chrbte. Bez nálezov.

Hrob 5, Z-V

Obdĺžniková jama (145x45 cm, hĺ. 70 cm). Slabo zachovaná kostra dieťaťa, uložená na chrbte. Bez nálezov.

Hrob 6, Z-V

Obdĺžniková jama (130x60 cm, hĺ. 70 cm). Slabo zachovaná kostra, uložená uhlopriečne v jame. Bez nálezov.

Hrob 7, Z-V

Obdĺžniková jama (190x80 cm, hĺ. 120 cm). Slabo zachovaná kostra dospelého v natiahnutej polohe. Bez nálezov.

Hrob 8, Z-V (obr. 105: 3)

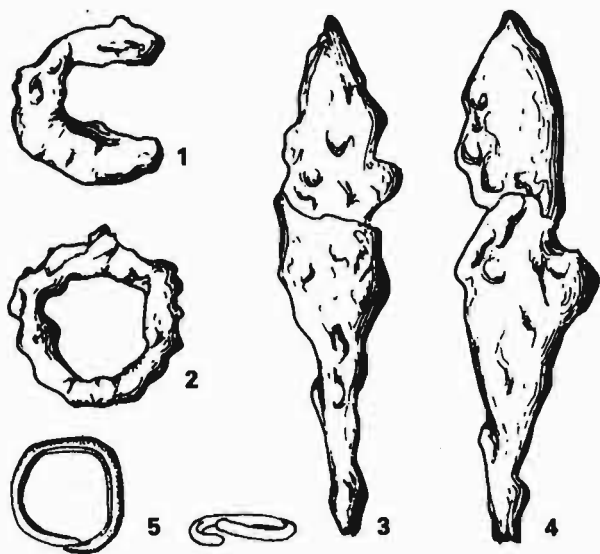
Obdĺžniková jama (190x70 cm, hĺ. 75 cm). Kostra dospelého v natiahnutej polohe, dobre zachovaná. Vpravo od pravej píšľaly krúžok (1).

Hrob 3, Z-V (obr. 105: 2)

Obdĺžniková jama (177x35-40 cm, hĺ. 120 cm), pri hlave o niečo širšia. V tejto pomerne malej jame vtisnutá kostra, uložená na chrbte, s hornými končatinami pozdĺž tela. Pravá dolná končatina mierne prisunutá k ľavej. Medzi pravou rukou a panvovou kosťou dva krúžky (1, 2), konča pravej ruky dve strely (3, 4).

1, 2. Dva železné krúžky, jeden neúplný, druhý uzavretý, Ø oboch 3 cm (obr. 106: 1, 2).

3, 4. Dve železné strely listovitého tvaru s trňom; dĺ. 8,8 a 9 cm (obr. 106: 3, 4).

1. Otvorený bronzový krúžok;
Ø 1,9 cm (obr. 106: 5).

Hrob 9, Z-V

Obdĺžniková jama (170x65 cm, hĺ. 78 cm), zachytená po odstránení černoze v hĺ. 45 cm. Výplň - zmiešaná zemina. Na dne kostra dopelého, slabšie zachovaná. Bez nálezov.

Hrob 10, SZ-JV

Obdĺžniková jama (125x50 cm, hĺ. ?). Kostra dieťaťa, uložená na chrbte, zachovaná iba lebka a končatiny. Bez nálezov.

Lit.: Pramene... 1989, s. 106.

Obr. 106. Trnovec nad Váhom, časť Horný Jatov (Kľučiareň). 1-4 - hrob 3; 5 - hrob 8.

TVRDOŠOVCE, OKRES NOVÉ ZÁMKY

Csárdahely

Pohrebisko z 10. stor.

Pri jarnej orbe r. 1960 boli v polohe Csárdahely (M-34-133-C-a, 1 : 25 000, 335 : 275 mm) rozorané kostrové hroby. Na základe hlásenia J. Balogha realizoval AÚ SAV v apríli zisťovací výskum pod technickým vedením J. Rajčeka. Lokalita sa nachádzala na ľavom brehu kanála Čergát na piesočnej dune, ktorou prechádza železničná trať z Nových Zámkov do Bratislavy (obr. 107). Na ploche sondy (20x7 m) sa odkrylo päť hrobov (1-5); najmenej päť-šesť hrobov rozrušila hlboká orba (obr. 108).

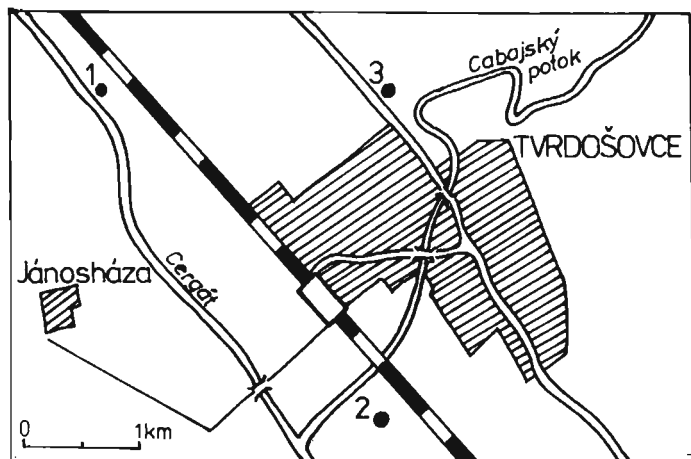
Hrob 1, SZ-JV (obr. 109: 1)

Obdĺžniková jama (170x75, hĺ. 60 cm). Slabo zachovaná kostra asi ženy v natiahnutej polohe nazar, s ľavou hornou končatinou vysunutou v lakti nabok a pravou zohnutou v lakti a položenou na hrud. Hlava otočená na SV. Na hrudi dve liate plakety (1, 2), na mieste pravého lakťa bronzové zlomky (3, 4), v zásype za hlavou črep (5).

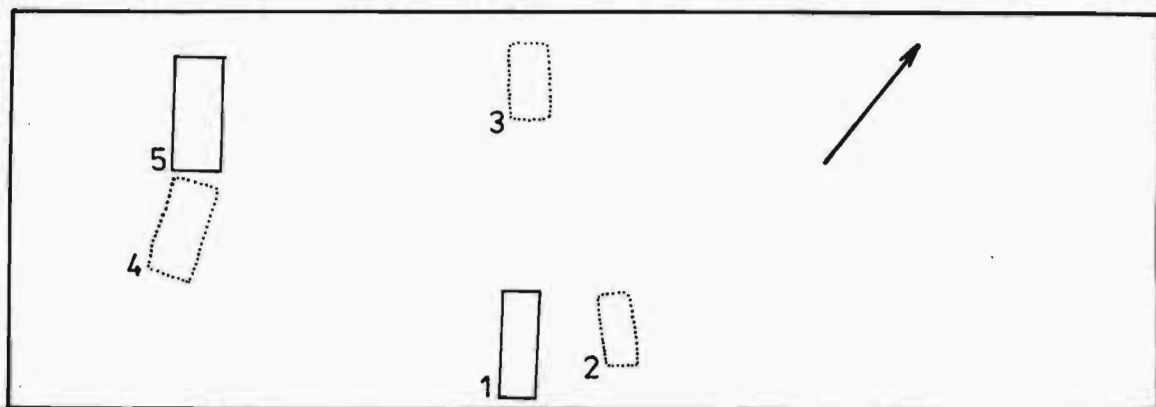
1, 2. Dve prelamované bronzové plakety - nášivky s motívom jeleňa; kraj plakety turbanovitý. Jedna zachovalá, druhá v strede poškodená; Ø 4,8 a 4,7 cm (obr. 110: 1, 2).

3, 4. Dva bronzové zlomky a ďalšie dva fragmenty tvčinkového krúžku (obr. 110: 3).

5. Črep.

Obr. 107. Tvrdošovce (Csárdahely). Situačný plán.

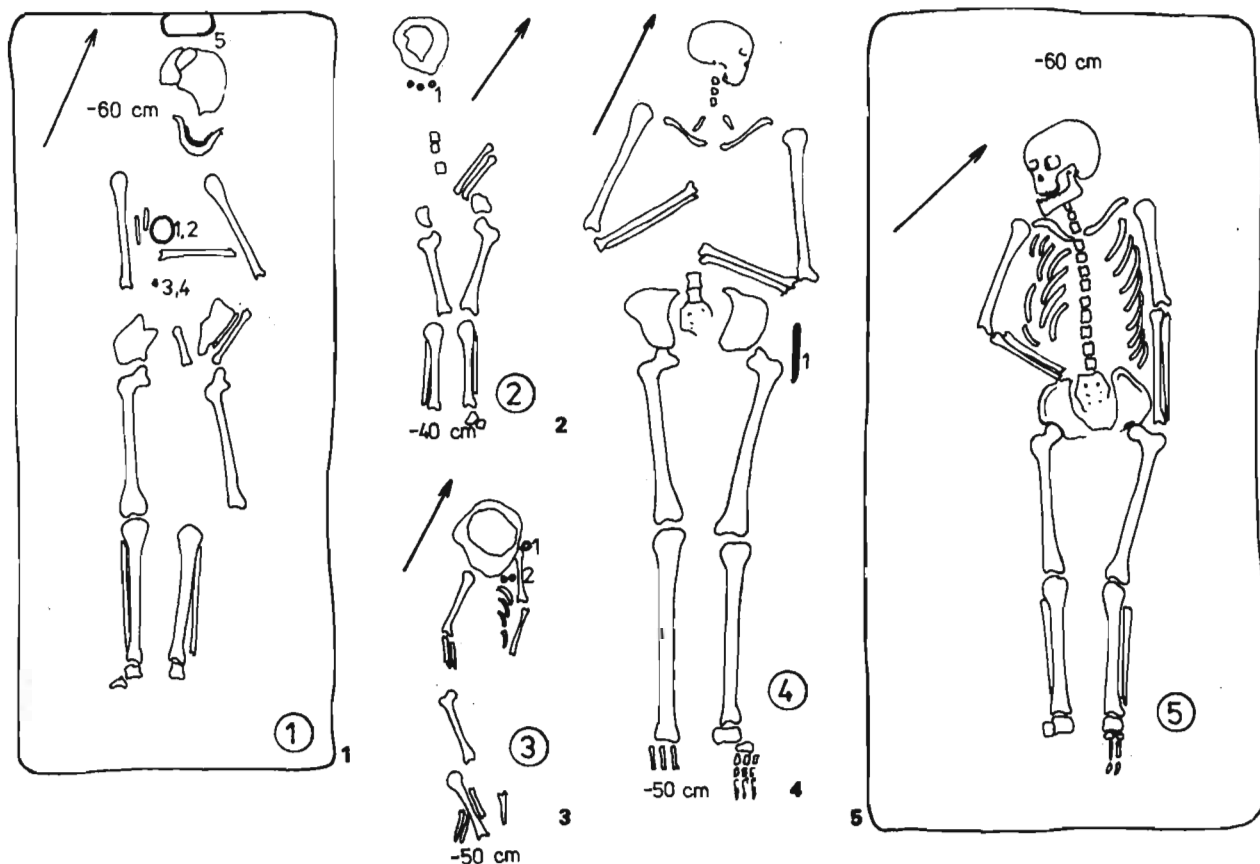

Obr. 108. Tvrdošovce (Csárdahely). Plán pohrebiska.

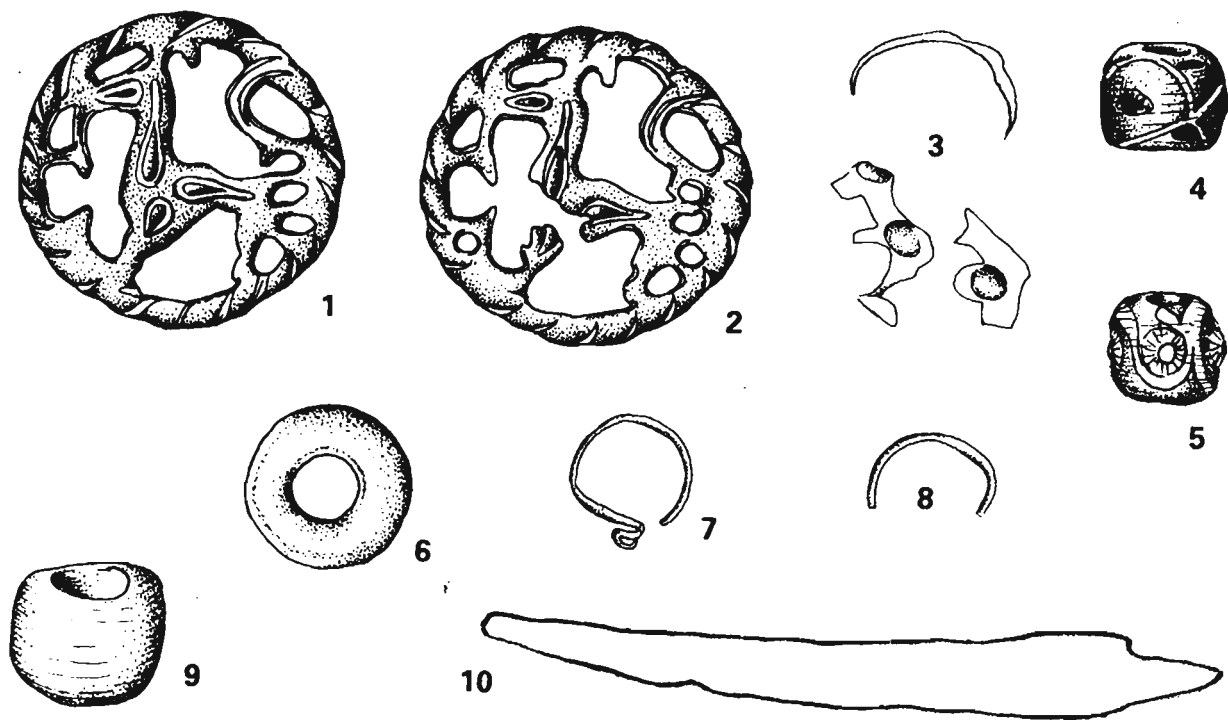
Hrob 2, SZ-JV (obr. 109: 2)

Hrobová jama sa v humuse nerysovala, hĺ. 40 cm. Zle zachovaná kostra dievčaťa v natiahnutej polohe s ľavou hornou končatinou zohnutou v lakti a preloženou na panve. Lebka poškodená asi orbou. Na mieste krku tri koráliky z náhrdelníka (1).

1. Dva valcovité zelené koráliky s rebrami a očkami; $\emptyset$ 1,2 a 1,5 cm; ďalší, kotúčovitý, je z modrého skla; $\emptyset$ 2,1 cm (obr. 110: 4-6).

Obr. 109. Tvrdošovce (Csárdahely). 1 - hrob 1; 2 - hrob 2; 3 - hrob 3; 4 - hrob 4; 5 - hrob 5.

Obr. 110. Tvrdošovce (Csárdahely). 1-3 - hrob 1; 4-6 - hrob 2; 7-9 - hrob 3; 10 - hrob 4.

Hrob 3, SZ-JV (obr. 109: 3)

Plytký hrob (hĺ. 50 cm), obrysy jamy nerozpoznané v tmavom humuse. Kostra dieťaťa značne strávená, pôvodne v natiahnutej polohe, horné končatiny v lakťoch mierne zohnuté. Dolné končatiny prekrížené. Po ľavej strane lebky dve záušnice (1), na krku korálik (2).

1. Dve krúžkové záušnice, jedna z bronzového drôtu s esovitým ukončením, Ø 1,7 cm; druhá krúžková, z drôtu, zlomená, Ø 1,6 cm (obr. 110: 7, 8).

2. Tmavomodrý sklenený valcovitý korálik; v. 1,7 cm (obr. 110: 9).

Hrob 4, SZ-JV (obr. 109: 4)

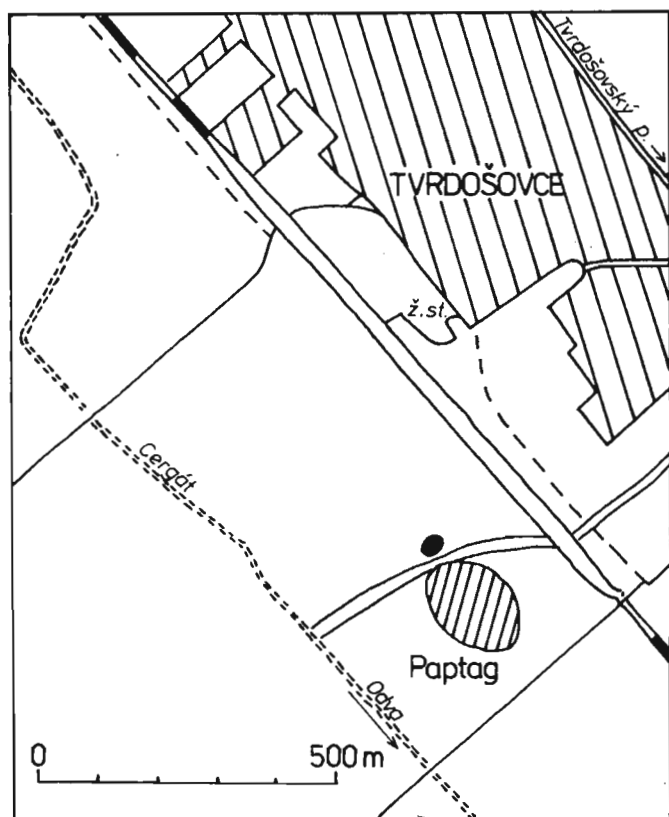
Pomerne plytký hrob bez obrysov jamy. V hĺ. 50 cm kostra asi muža v natiahnutej polohe naznak. Lebka orbou poškodená. Obidve horné končatiny v lakťoch zohnuté a prekrížené na hrudi. Po ľavej strane panvy nôž (1).

1. Železný nôž s krátkym odlomeným trňom, odsadeným ostrím a prehnutým chrbtom; dĺ. 14 cm (obr. 110: 10).

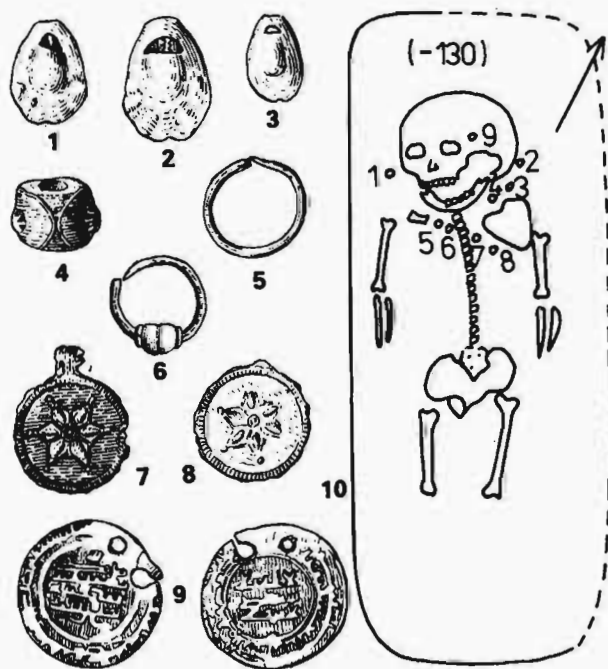
Hrob 5, SZ-JV (obr. 109: 5)

Obdĺžniková jama (195x95, hĺ. 60 cm). Dobre zachovaná kostra muža v natiahnutej polohe s ľavou hornou končatinou pozdĺž tela a pravou zohnutou v lakti a položenou na panve. Lebka obrátená na juh. Bez nálezov.

Lit.: Pramene... 1989, s. 287; Točík 1978g, s. 227.

Obr. 111. Tvrdošovce (Paptag). Situačný plán.

Obr. 112. Tvrdošovce (Paptag). Plán hrobu 1 a nálezy z neho.

TVRDOŠOVCE, OKRES NOVÉ ZÁMKY

Paptag

Pohrebisko z 10. stor.

V rámci záchranného výskumu na sprašovej dune na pravom brehu kanála za železnicou v polohe Paptag (obr. 111; M-34-133-C-a, 1 : 25 000, 230 : 365 mm) zachránil J. Balogh r. 1960 obsah ojedinelého hrobu.

Hrob 1, SZ-JV (obr. 112: 10)

Obdĺžniková jama, čiastočne poškodená (111xcca 42 cm, hĺ. 130 cm). Poškodená kostra dieťaťa v natiahnutej polohe s hornými končatinami pozdĺž tela. Po obidvoch stranách lebky po jednej náušnici (1, 2), na ľavej strane pri sánke dva medailóny (3, 4) a na krku štyri koráliky (5-8), pod lebku minca (9).

1, 2. Dve strieborné drôtené náušnice, jedna s bubienkom, Ø 1,4 cm; druhá bez bubienka, jeden koniec useknutý, druhý zaostrený (obr. 112: 5, 6).

3, 4. Dva strieborné medailóny, jeden s uškom, zdobené päťnásobnou hviezdou a presekávanou obrubou. Spodná strana nezdobená; Ø 1,9 cm (obr. 112: 7, 8).

5-8. Tri mušle kauri s očkom; dĺ. 1,5-2,2 cm (obr. 112: 1-3). Sklený čierny korálik s bielymi rebrami (obr. 112: 4).

9. Strieborná minca s dvoma dierkami - Sámánovci: Nasr b. Ahmad (913-942 n. l.), AR, dirham (obr. 112: 9).

Lit.: Pramene... 1989, s. 288; Točík 1978g, s. 227 n.; Štěpková 1968, s. 278 n.

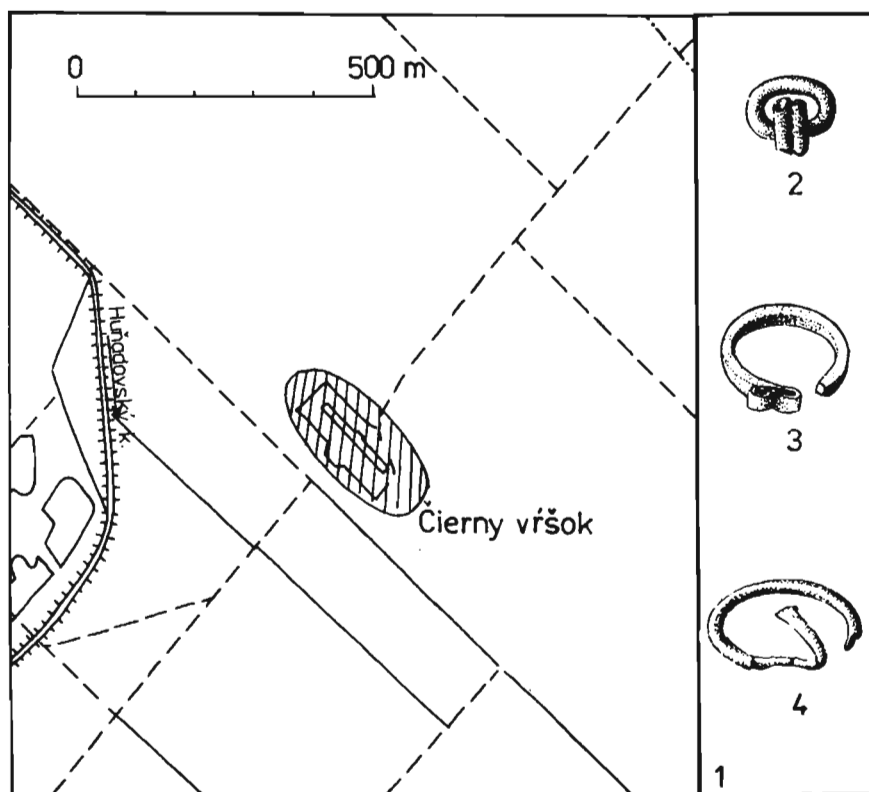
DEDINSKÉ RADOVÉ POHREBISKÁ

JATOV, ČASŤ DOLNÝ JATOV, OKRES NOVÉ ZÁMKY

Majer Čierny vršok

Pohrebisko z 11. stor.

V r. 1955 bolo na piesočnej dune neďaleko majera Čierny vršok (M-34-133-C-a, 1 : 25 000, 359 : 78 mm) pri zemných prácach rozrušené radové pohrebisko (obr. 113: 1). Pracovník AÚ SAV J. Balogh získal z porušených hrobov tieto nálezy:

Obr. 113. Jatov, časť Dolný Jatov (majer Čierny vršok). Situačný plán a nálezy z rozrušených hrobov.

1. Strieborná drôtená záušnica so široko roztepaným esovitým ukončením; Ø 1,5 cm, š. slučky 1,4 cm (obr. 113: 2).

2. Bronzová esovitá záušnica z hranatej tyčinky s úzkou esovitou slučkou; Ø 2,1 cm (obr. 113: 3).

3. Dva fragmenty asi z drôtenej bronzovej záušnice, pôvodne s esovite tepanou slučkou; Ø 2 cm (obr. 113: 4).

4. Strieborný poldenár uhorského kráľa Šalamúna (1063-1074).

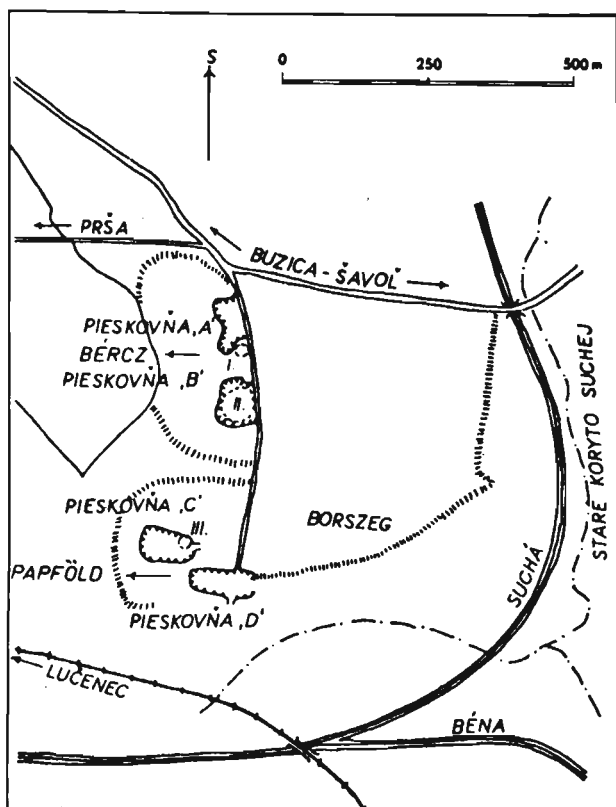
Lit.: Pramene... 1989, s. 254; Kolníková 1956, s. 46.

PRŠA, OKRES LUČENEC

Bércz

Pohrebisko z 11. stor.

Radové dedinské pohrebisko v Prši (obr. 114) sa nachádzalo v polohe Bércz (M-34-136-B-a, 1 : 25 000, 194 : 154 mm) na mieste, kde prekryvalo staršie hroby

Obr. 114. Prša (Bércz). Situačný plán.

z doby sťahovania národov, z doby avarskej ríše a z 10. stor. z doby príchodu starých Maďarov. V r. 1948-50 sa odkrylo 30 hrobov (obr. 115). Okrem nich J. Drenko zistil ďalších 22 hrobov, veľmi plytkých, pravdepodobne z 11. stor. Prevažná časť hrobov však bola zničená pri eksploatacii štrku, ktorá sa začala v dobe okupácie južného Slovenska počas II. svetovej vojny. Pri číslach hrobov sa uvádza v zátvorke pôvodné číslovanie. Mince spracovala a publikovala E. Kolníková.

Hrob 1 (pôvodne 9), SSZ-JJV (obr. 116: 1)

Jama sa nerysovala. V hĺ. 40 cm strávená kostra (zach. dĺ. 140 cm), asi ženy, na chrbte v natiahnutej polohe s hornými končatinami pozdĺž tela. Pri lebke po obidvoch stranách záušnice (1, 2), v ústach minca (3), na mieste pravej ruky fragment prsteňa (4).

1. Bronzová otvorená esovitá záušnica z tyčinky ($\emptyset$ 0,25 cm) s jedným koncom useknutým, druhým roztepaným a stvárneným do esovitej slučky; $\emptyset$ 1,2 cm (obr. 119: 1).

2. Dve poškodené, pôvodne esovité záušnice, asi z olova, s jedným koncom useknutým, druhým roztepaným, stvárneným do esovitej slučky; $\emptyset$ 1,5 cm (obr. 119: 2, 3).

3. Poškodený strieborný denár v dvoch zlomkoch (Réthy CNH I, č. 34), Uhorsko, Ladislav I., 1077-1095 (obr. 119: 4).

4. Poškodený prsteň so zosilneným obdĺžnikovým pásikovým štítkom s vbitými koncentrickými krúžkami; $\emptyset$ 1,8 cm, š. štítka 0,4 cm (obr. 119: 5).

Hrob 2 (pôvodne 10)

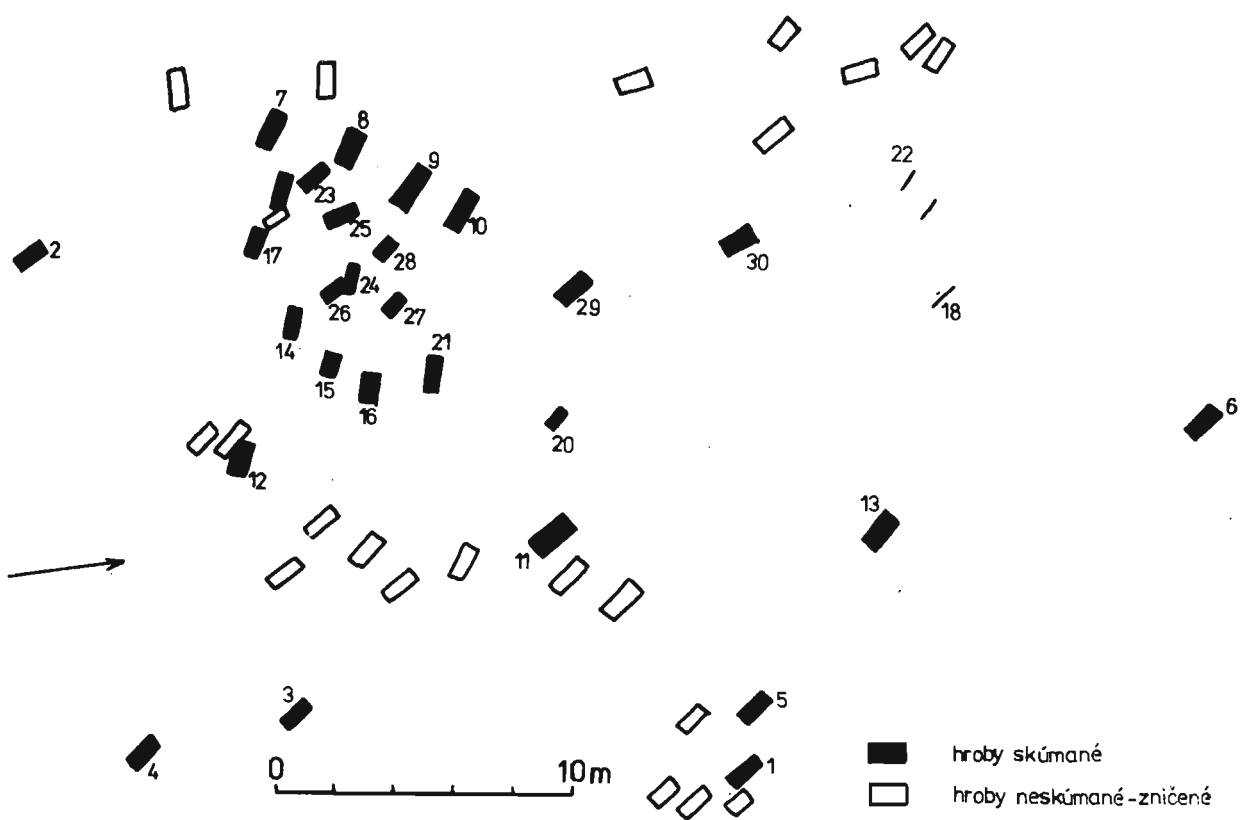
Jama sa nerysovala. V hĺ. 40 cm zvyšky prevažne strávenej lebky.

Hrob 3 (pôvodne 11), SZ-JV

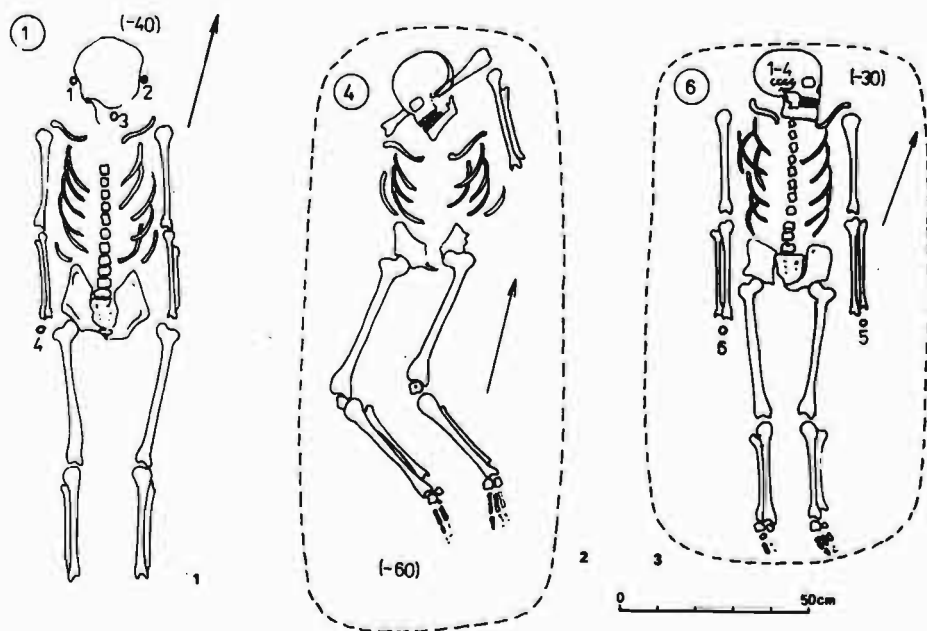
Jama sa nerysovala. V hĺ. 40 cm zo strávenej kostry zachované len píšťaly.

Hrob 4 (pôvodne 12), SZ-JV (obr. 116: 2)

Obdĺžniková jama (155x70 cm, hĺ. 60 cm). Slabo zachovaná kostra dospelého uložená na pravom boku, s lebkou (hĺ. 40 cm) posunutou k pravému ramenu, s hornými končatinami skríženými pod hlavou a dolnými končatinami mierne skrčenými v kolienách. Bez nálezov.

Obr. 115. Prša (Bérecz). Plán pohrebiska.

Obr. 116. Prša (Bérecz). 1 - hrob 1; 2 - hrob 4; 3 - hrob 6.

Hrob 5 (pôvodne 14)

Jama sa nerysovala. Z kostry zachovaná len lebka v hĺ. 80 cm, obrátená na juhovýchod. Bez nálezov.

Hrob 6 (pôvodne 30), SZ-JV (obr. 116: 3)

Jama sa nerysovala. V hĺ. 30 cm značne strávená kostra dospelého jedinca (dĺ. 141 cm), asi ženy, v natiahnutej polohe s hornými končatinami pozdĺž tela. Pod lebkou štyri záušnice (1-4), pri ľavej ruke poškodená minca (5), pri pravej ruke prsteň (6).

1-4. Masívne strieborné esovité záušnice s jedným koncom useknutým, druhým rozšľapaným a stočeným do esovitej slučky; Ø 2,2 cm, Ø tyčinky 0,4 cm (obr. 119: 6-9).

5. Poškodený strieborný denár, asi Uhorsko, Ladislav I., 1077-1099.

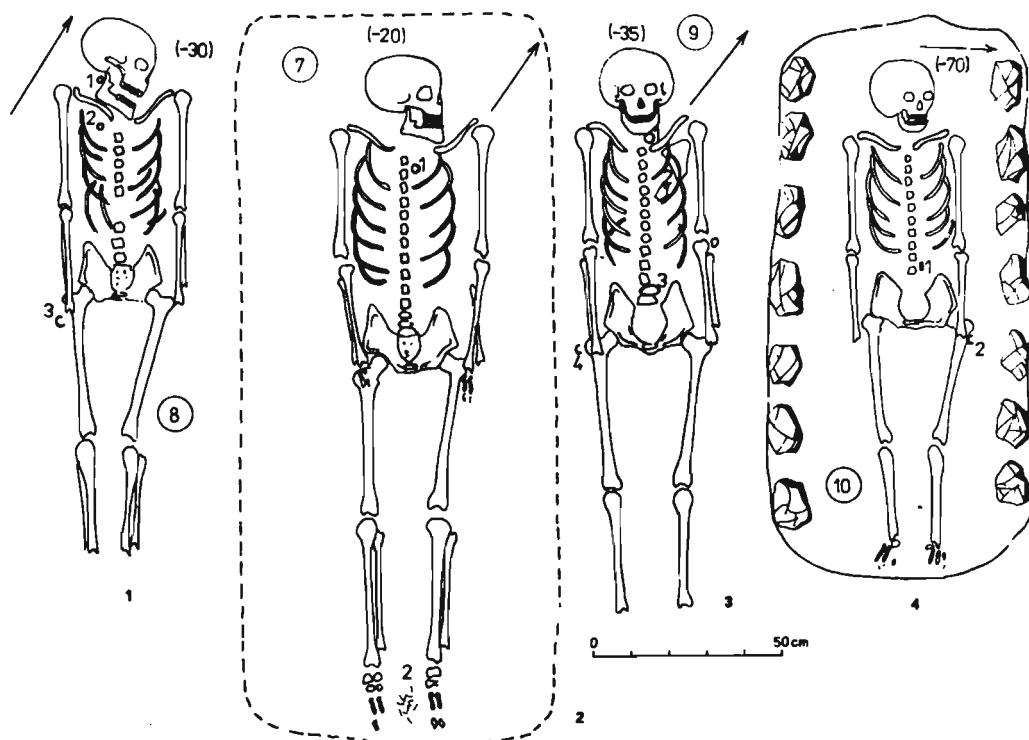
6. Pásikový strieborný otvorený prsteň, hladký, so zúženými koncami; Ø 2,2 cm (obr. 119: 10).

Hrob 7 (pôvodne 39), SSZ-JJV (obr. 117: 2)

Obrysy jamy sotva znateľné. V hĺ. 20 cm dobre zachovaná kostra dospelého (dĺ. 176 cm) v natiahnutej polohe, s hornými končatinami pozdĺž tela. Na hrudi minca (1), medzi chodidlami zvieracie kosti (2).

1. Poškodený strieborný denár, Uhorsko, Ladislav I., 1077-1095 (obr. 119: 11).

2. Zvieracie kosti.

Obr. 117. Prša (Bérecz). 1 - hrob 8; 2 - hrob 7; 3 - hrob 9; 4 - hrob 10.

Hrob 8 (pôvodne 40), SSZ-JJV (obr. 117: 1)

Jama sa nerysovala. V hĺ. 30 cm značne strávená kostra dospelého (dĺ. 171 cm) v natiahnutej polohe s hornými končatinami pozdĺž tela. Na hrdle korálik (1), na hrudi minca (2), na pravej ruke prsteň (3).

1. Korálik, vybrúsený asi z horského krištáľu, s piatimi hranatými plochami, dvojkónický; dĺ. 1,5 cm, hr. 1,6 cm (obr. 119: 13).

2. Strieborný denár, poškodený, Uhorsko, Ladislav I., 1077-1095 (obr. 119: 12).

3. Otvorený prsteň, spletený zo štyroch strieborných drôtov, s koncami skovanými a stenčenými, v strede zosilnený; Ø 2,5 cm, max. hr. 0,5 cm (obr. 119: 14).

Hrob 9 (pôvodne 41), SSZ-JJV (obr. 117: 3)

Jama sa nerysovala. V hĺ. 35 cm značne strávená kostra (asi žena) v natiahnutej polohe (dĺ. 153 cm) s hornými končatinami pozdĺž tela. Pri ľavej kľúčnej kosti minca (1), na hrudi črep (2), nad panvou pracka (3), na pravej ruke prsteň (4).

1. Strieborný denár, poškodený, Uhorsko, Ondrej I., 1046-1061, Réthy CNH I, č. 12 (obr. 119: 17).

2. Atypický črep.

3. Obdĺžniková delená bronzová pracka so zvyškom železného trňa a so zvyškami do zelena patinovanej látky; dĺ. 2,7 cm, š. 2,4 cm (obr. 119: 15).

4. Otvorený pásikový strieborný prsteň; Ø 2,2 cm, š. 0,3 cm (obr. 119: 16).

Hrob 10 (pôvodne 42), Z-V (obr. 117: 4)

Obdĺžniková jama (165x55 cm, hĺ. 70 cm). V hĺ. 70 cm značne strávená kostra (dĺ. 140 cm) v natiahnutej polohe s hornými končatinami pozdĺž tela, obložená na dlhších stranách okruhliakmi. Na drieku bronzový predmet (1), na ľavej ruke prsteň (2).

1. Amorfný kúsok bronz, asi ozdoba; dĺ. 1,2 cm.

2. Poškodený bronzový pásikový prsteň so zhrubnutým rozšíreným štítkom s guľôčkou, na okraji vybíjaným; Ø cca 1-1,2 cm (obr. 119: 18).

Hrob 11 (pôvodne 44), SSZ-JJV

Obdĺžniková jama (180x55 cm, hĺ. 53 cm). Kostra takmer strávená, v natiahnutej polohe s hornými končatinami pozdĺž tela. Na páse pracka (1), pri ľavej ruke nôž (2).

1. Rozpadnutá železná pracka, pôvodne obdĺžniková.

2. Čiastočne poškodený železný nôž s odsadeným trňom; zach. dĺ. 10 cm (obr. 119: 19).

Hrob 12 (pôvodne 45), SZ-JV

Obdĺžniková jama (180x55 cm, hĺ. 70 cm). Rozpadnutá kostra v natiahnutej polohe s hornými končatinami pozdĺž tela. Na krku osem krúžkov (1-8), pri nich tri záušnice (9-11), pri pravej ruke minca (12) a prsteň (13) a konča nôh nádoba (14).

1-8. Osem otvorených strieborných krúžkov (stratené); Ø 1,5 cm, hr. tyčinky 0,5 cm (obr. 119: 20-27).

9-11. Tri masívne strieborné záušnice, na jednom konci s roztepanou esovitou slučkou, druhý koniec useknutý; Ø 1,5 cm, prierez tyčinky 0,5 cm (obr. 120: 1. 2).

12. Poškodený strieborný denár, Uhorsko, Ladislav I., 1077-1095 (obr. 120: 4).

13. Pásikový strieborný prsteň, otvorený, zdobený vybíjanými krokvicami; Ø 1,5 cm (obr. 120: 3).

14. Nádoba (stratená).

Hrob 13 (pôvodne 61), SZ-JV

Obdĺžniková jama so zaoblenými rohmi (180x80 cm, hĺ. 45-50 cm). Takmer strávená kostra v natiahnutej polohe s hornými končatinami pozdĺž tela. Pri nohách jama odrezaná kopaním piesku. Bez nálezov.

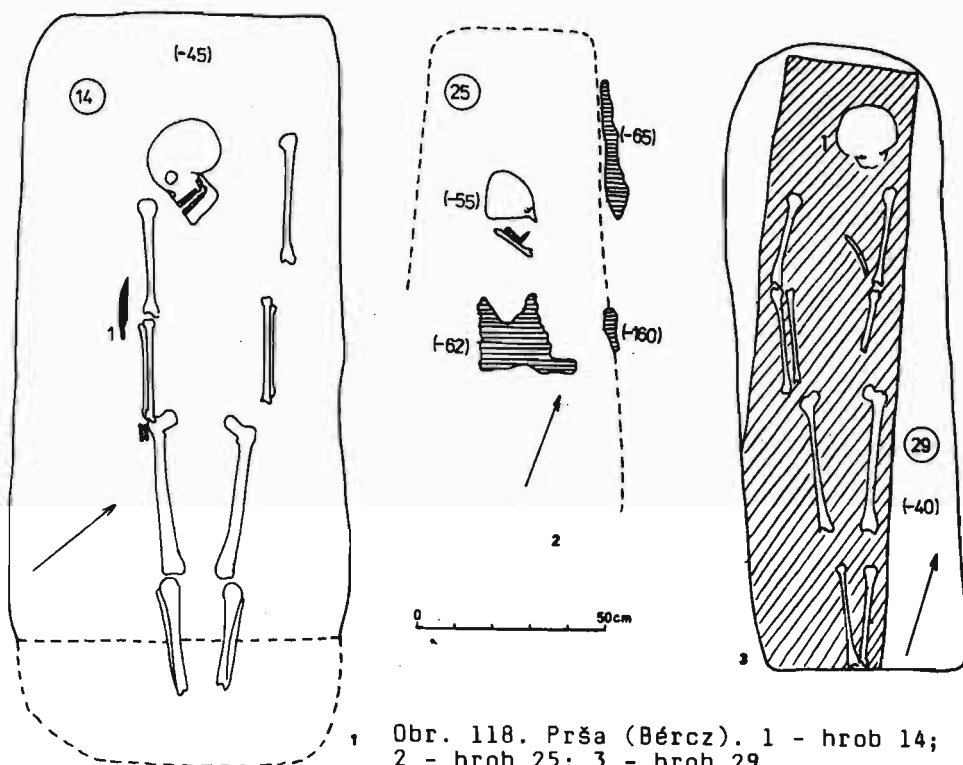
Hrob 14 (pôvodne 62), SZ-JV (obr. 118: 1)

Obdĺžniková jama, pri nohách odkopaná (zach. dĺ. 200x90 cm, hĺ. 45 cm).

Takmer strávená kostra v natiiahnutej polohe s hornými končatinami pozdĺž tela. Pri pravom lakti nôž (1), v zászype nad hlavou v sekundárnej polohe pečatidlo (2).

1. Železný nôž s ulomeným hrotom odsadeného trňa, chrbát čepele rovný, ostrie mierne prehnuté; dĺ. 14 cm (obr. 120: 5).

2. Hlinené pečatidlo s reliéfom vklinených trojuholníkov; dĺ. 1,8 cm, ø 1,9 cm (obr. 120: 6; bukovohorská kultúra).

Obr. 118. Prša (Bércz). 1 - hrob 14; 2 - hrob 25; 3 - hrob 29.

Hrob 15

Hrob zachytený len štatisticky. Zle zachovaná kostra dieťaťa. Bez nálezov.

Hrob 16 (pôvodne 63), SZ-JV

Obdĺžniková jama (165x70 cm, hĺ. 40 cm). Značne strávená kostra s lebkou čiastočne odoranou, v natiiahnutej polohe s hornými končatinami pozdĺž tela. Bez nálezov.

Hrob 17 (pôvodne 64), Z-V

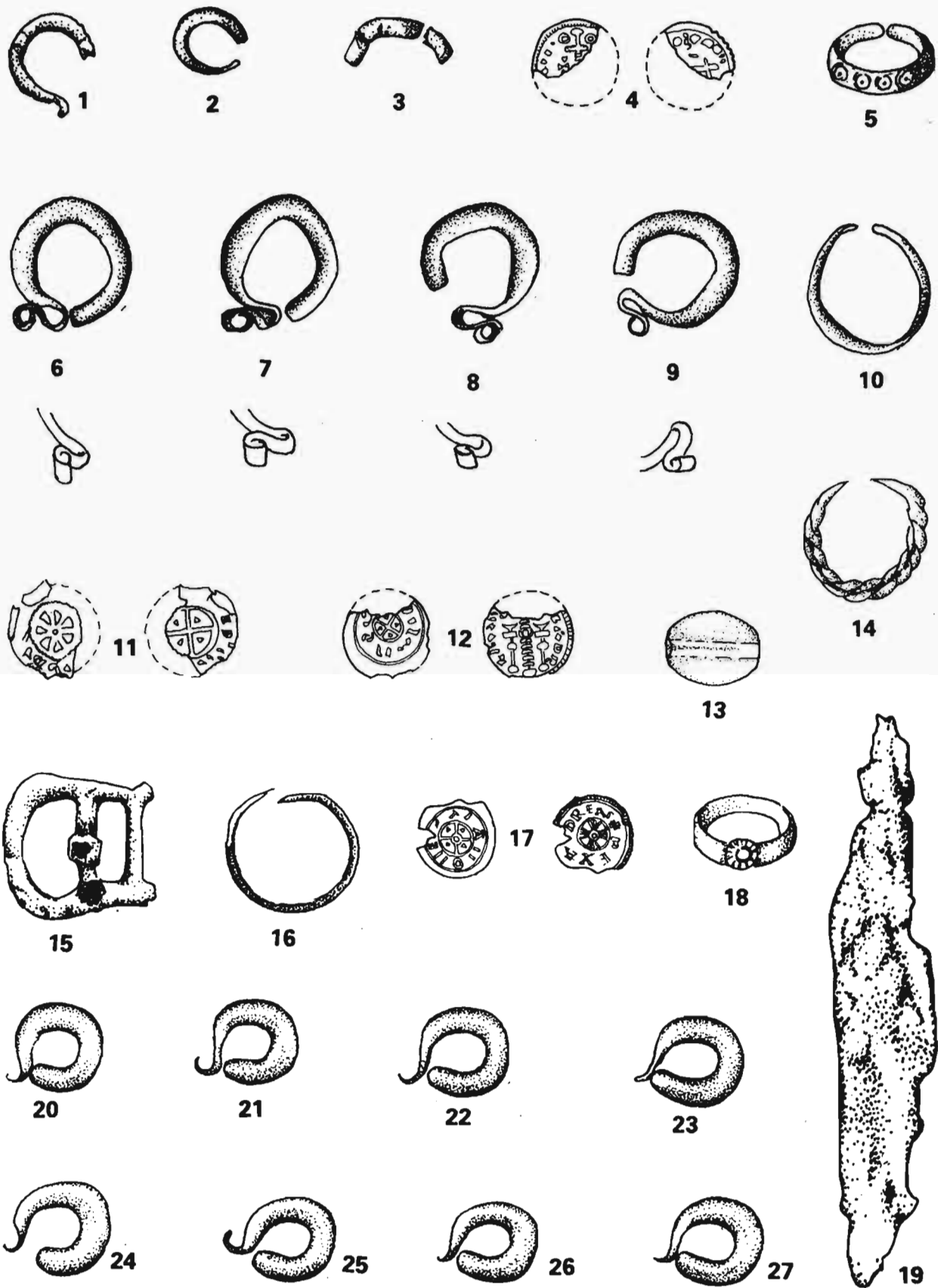
Obdĺžniková jama (170x55-60 cm, hĺ. 55-60 cm). Takmer strávená kostra v natiiahnutej polohe s ľavou hornou končatinou v lakti mierne pokrčenou. Bez nálezov.

Hrob 18 (pôvodne 75), Z-V

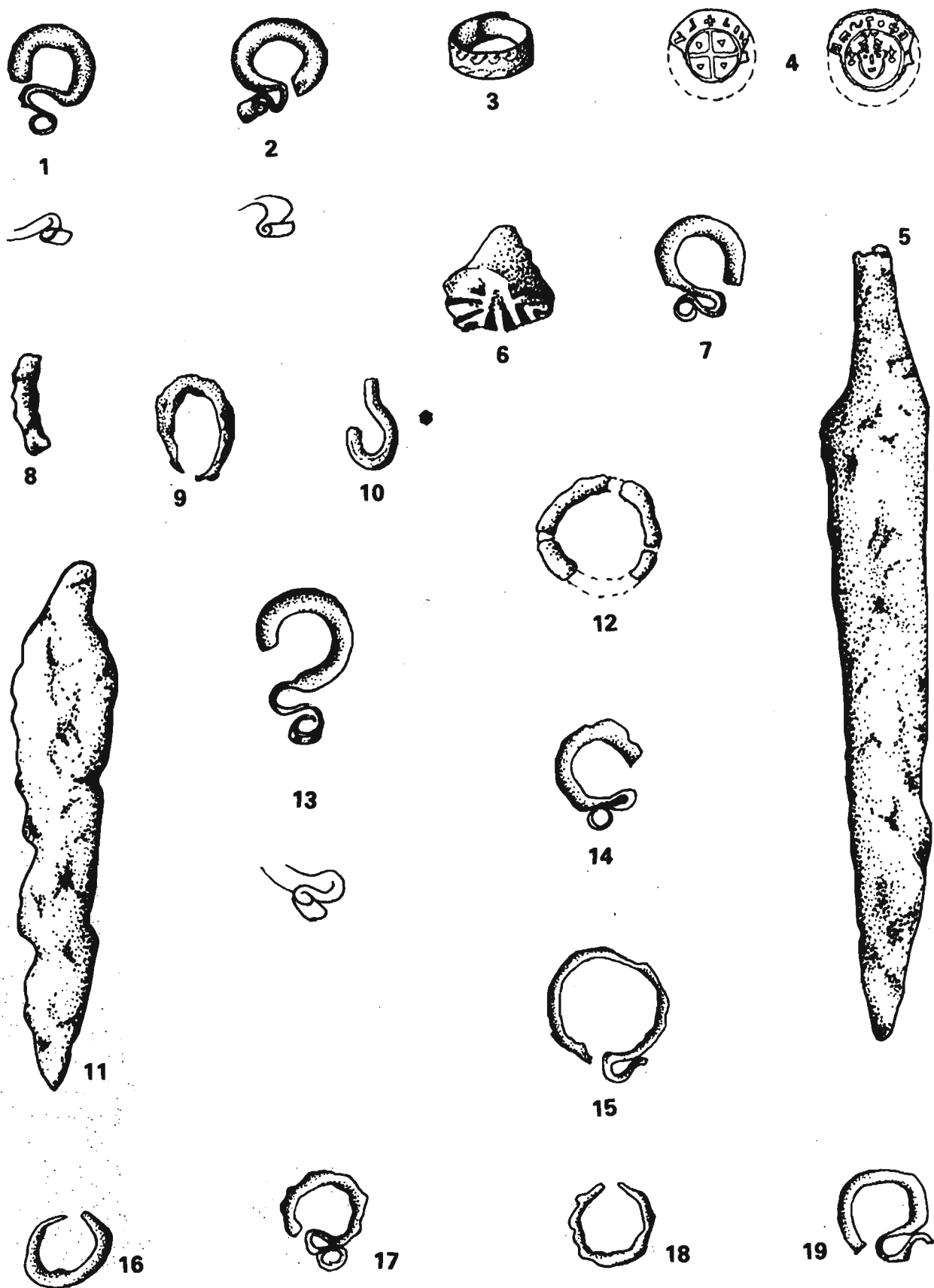
Strávená kostra, okrem dolných končatín, pôvodne v natiiahnutej polohe v hĺ. 20-30 cm. Bez nálezov.

Hrob 19 (pôvodne 78), SZ-JV

Obdĺžniková jama (170x67 cm) rezala v hĺ. 40 cm hrob z doby avarskej ríše. Takmer strávená kostra v natiiahnutej polohe s hornými končatinami pozdĺž tela. Pod lebkou záušnica (1), na prsiach rozpadnutý klinec (2), pri ľavej lýtkovej kosti krúžok (3).

Obr. 119. Prša (Bérecz). 1-5 - hrob 1; 6-10 - hrob 6; 11 - hrob 7; 12-14 - hrob 8; 15-17 - hrob 9; 18 - hrob 10; 19 - hrob 11; 20-27 - hrob 12.

Obr. 120. Prša (Bérecz). 1-4 - hrob 12; 5, 6 - hrob 15; 7-9 - hrob 19; 10 - hrob 25; 11, 12 - hrob 28; 13 - hrob 29; 14-19 - hrob 30.

1. Bronzová náušnica s roztepanou esovitou slučkou a useknutým druhým koncom; Ø 1,6 cm, prierez drôtu 0,2 cm (obr. 120: 7).

2. Rozpadnutý asi železný klinec (obr. 120: 8).

3. Oválny otvorený krúžok z bronzového drôtu; Ø 0,2 cm (obr. 120: 9).

Hrob 20 (pôvodne 79), SZ-JV

Obdĺžniková jama (165x52 cm, hĺ. 30 cm). Kostra strávená, len zvyšky kostí naznačujú uloženie v natiahnutej polohe. Bez nálezov.

Hrob 21 (pôvodne 80), SZ-JV

Obdĺžniková jama (160x61 cm, hĺ. 25-30 cm). Takmer strávená kostra v natiahnutej polohe s hornými končatinami pozdĺž tela. Bez nálezov.

Hrob 22 (pôvodne 107), JZ-SV

Jama sa nerysovala. V hĺ. 35 cm takmer strávená kostra (zach. dĺ. 140 cm) s odoranou hlavou, v natiahnutej polohe s hornými končatinami pozdĺž tela. Bez nálezov.

Hrob 23 (pôvodne 109), SSZ-JJV

Obdĺžniková jama (92x37 cm, hĺ. 68 cm). Strávená detská kostra. Zachované fragmenty lebky a vertikálne postavené dolné končatiny. Bez nálezov.

Hrob 24 (pôvodne 112), ZZS-VVJ

Obdĺžniková jama (190x60 cm, hĺ. 60 cm). Zle zachovaná kostra v natiahnutej polohe s hornými končatinami pozdĺž tela. Bez nálezov.

Hrob 25 (pôvodne 114), SSZ-JJV (obr. 118: 2)

Jama sa nerysovala. Zachované zvyšky drevenej truhly. Kostra strávená, nájdené len kúsky z lebky a zuby v hĺ. 55 cm. Na mieste hrude závesok (1).

1. Bronzový závesok tvaru závesného háčika z profilovaného drôtu s Ø 0,2 cm; dĺ. 1,5 cm (obr. 120: 10).

Hrob 26 (pôvodne 115), SSZ-JJV

Obdĺžniková jama, sotva znateľná (130x50 cm, hĺ. 55 cm). Takmer strávená detská kostra v natiahnutej polohe s hornými končatinami pozdĺž tela. Bez nálezov.

Hrob 27 (pôvodne 116), SSZ-JJV

Obdĺžniková jama, sotva znateľná, hĺ. 100 cm. Čiastočne strávená kostra (dĺ. 75 cm), ležiaca na pravom boku, lebka poškodená. Kostra ležala nad hrobom z 8. stor. Bez nálezov.

Hrob 28 (pôvodne 118), SSZ-JJV

Jama sa nerysovala. V hĺ. 45 cm takmer strávená kostra, pôvodne v natiahnutej polohe, preťatá sondou, pri stehnovej kosti na ľavej strane nôž (1), pri ňom pracka (2) a krúžok (3).

1. Hrdzou poškodený železný nôž s rovným chrbtom, ostrie vyhnuté, trň odsadený; dĺ. 9,1 cm, š. 1,5 cm (obr. 120: 11).

2. Zlomky obdĺžnikovej železnej pracky.

3. Železný krúžok v zlomkoch; Ø cca 1,8 cm (obr. 120: 12).

Hrob 29 (pôvodne 119), SSZ-JJV (obr. 118: 3)

Sotva znateľná obdĺžniková jama (zach. dĺ. 170x60 cm, hĺ. 35-40 cm). Na zohňatennom podlaží zle zachovaná kostra v natiahnutej polohe s hornými končatinami v lakťoch mierne zohnutými. Pri lebke záušnica (1).

1. Poškodená strieborná záušnica z hrubej tyčinky s odlomenou roztepanou esovitou slučkou a useknutým druhým koncom; Ø 1,7 cm (obr. 120: 13).

Hrob 30 (pôvodne 126), SSZ-JJV

Sotva znateľná jama (cca 175x65-70 cm, hĺ. 45 cm). Zle zachovaná kostra ženy v natiahnutej polohe s hornými končatinami pozdĺž tela. Po obidvoch stranách lebky záušnice (1-6), pri pravej ruke minca (7).

1-6. Šesť esovitých bronzových záušníc z tenšieho i hrubšieho drôtu s roztepanou esovitou slučkou; Ø 1,7 cm, 1,4 cm, 1,5 cm, 1,9 cm (obr. 120: 14-19).

7. Bližšie nedatovateľný arpádovský strieborný denár.

Do hrobového inventára boli zaradené aj dva otvorené krúžky z bronzového drôtu; na jednom nepôvodný prílepek; Ø 1,4 a 1,5 cm.

Lit.: Točík - Drenko 1950, s. 159 n.; Kolníková 1956, s. 47 n.; Točík 1963, s. 121 n., 1978d, s. 177 n.

Prša (Bércz). Štatistický prehľad hrobových celkov

Hrob	orientácia	rozmery hrobovej jamy	náušnica - záušnica	prsteň	náhrdelník koráliky	minca	pracka	nôž	nádoba, črepy	bronzový predmet	hlinené pečatidlo	železný predmet	zvieracie kosti
1	SSZ-JJV	hĺ. 40	3	1		1							
2	?	hĺ. 40											
3	SZ-JV	hĺ. 40											
4	SZ-JV	155x70 x60											
5	?	hĺ. 80											
6	SZ-JV	hĺ. 30	4	1		1							
7	SSZ-JJV	hĺ. 20				1							
8	SSZ-JJV	hĺ. 30		1	1	1							
9	SSZ-JJV	hĺ. 35		1		1	1		1				
10	Z-V	165x55 x70		1						1			
11	SSZ-JJV	180x55 x53					1	1					
12	SZ-JV	180x55 x70	11	1		1			1				
13	SZ-JV	180x80 x45-50											
14	SZ-JV	200x90 x45						1			1		
15	?	?											
16	SZ-JV	165x70 x40											
17	Z-V	170x55- 60x55-60											
18	Z-V	hĺ. 20- 30											
19	SZ-JV	170x67 x40	1							1		1	
20	SZ-JV	165x52 x30											
21	SZ-JV	160x61 x25-30											
22	JZ-SV	hĺ. 35											
23	SSZ-JJV	92x37 x68											
24	ZZS-VVJ	190x60 x60											
25	SSZ-JJV	hĺ. 55								1			

Hrob	orientácia	rozmery hrobovej jamy	náušnica - záušnica	prsteň	náhrdelník koráliky	minca	pracka	nôž	nádoba, črepy	bronzový predmet	hlinené pečatidlo	železný predmet	zvieracie kosti
26	SSZ-JJV	130x50 x55											
27	SSZ-JJV	hĺ. 100											
28	SSZ-JJV	hĺ. 45					1	1				1	
29	SSZ-JJV	170x60 x35-40	1										
30	SSZ-JJV	175x65- 70x45	6			1				2			

SLÁDKOVIČOVO, OKRES GALANTA

Nové diely II

Pohrebisko z 11. stor.

V r. 1967 boli zistené pri výstavbe cesty dve pohrebiská, vzdialené od seba asi 200 m (45-11-25, 1 : 10 000, 362 : 40 mm). Pohrebisko I patrí do 10. stor., pohrebisko II do 11. stor.

Pravdepodobne z väčšieho pohrebiska z 11. stor., ktoré sa nachádzalo v severnej časti budovanej cesty, sa pri záchrannom výskume (technický pracovník AÚ SAV J. Rajček) odkryli štyri hroby. Boli neďaleko chaty z 11. stor. (obr. 121: 1).

Hrob 1, Z-V

Hrob čiastočne odkrytý skraperom. Jama sa nečrtala; rozpoznaná až tesne pod černozemou v hĺ. 55-60 cm. Čiastočne strávená kostra v natiahnutej polohe s hornými končatinami pozdĺž tela; dĺ. kostry cca 165 cm. Bez nálezov.

Hrob 2, Z-V

Hrob čiastočne odkrytý skraperom. Jama sa nečrtala. V hĺ. 60 cm kostra v natiahnutej polohe s hornými končatinami pozdĺž tela, s výnimkou lebky dosť dobre zachovaná; dĺ. kostry 160 cm. Bez nálezov.

Hrob 3, SZ-JV

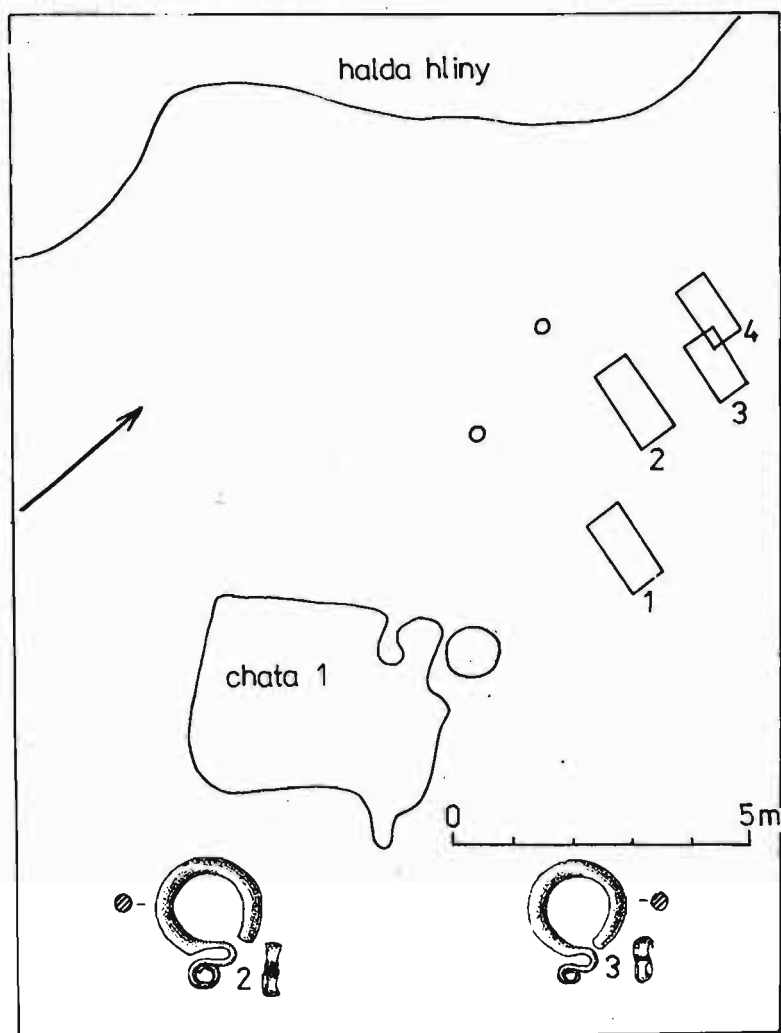
Nepravidelne obdĺžniková jama, hĺ. 130 cm. Hrob čiastočne v záreze steny skrývky. Západná polovica hrobu rozrušená. Z hrobu zachovaná čiastočne poškodená lebka, ostatná časť strávená. Bez nálezov.

Hrob 4, Z-V

Obdĺžniková jama so zaoblenými rohmi (180x80, hĺ. 70 cm). Dobre zachovaná kostra v natiahnutej polohe s hornými končatinami pozdĺž tela. Po pravej strane lebky dve záušnice (1).

1. Dve esovité záušnice z bronzového postriebreného drôtu. Jeden koniec odsekutý, druhý vytepaný do esovitej slučky; Ø 2,3 cm, Ø drôtu 0,3 cm (obr. 121: 2, 3).

Lit.: Pramene... 1989, s. 99.

Obr. 121. Sládkovičovo (Nové diely II). 1 - situačný plán; 2, 3 - nálezy z hrobu 4.

ŠAĽA, OKRES GALANTA

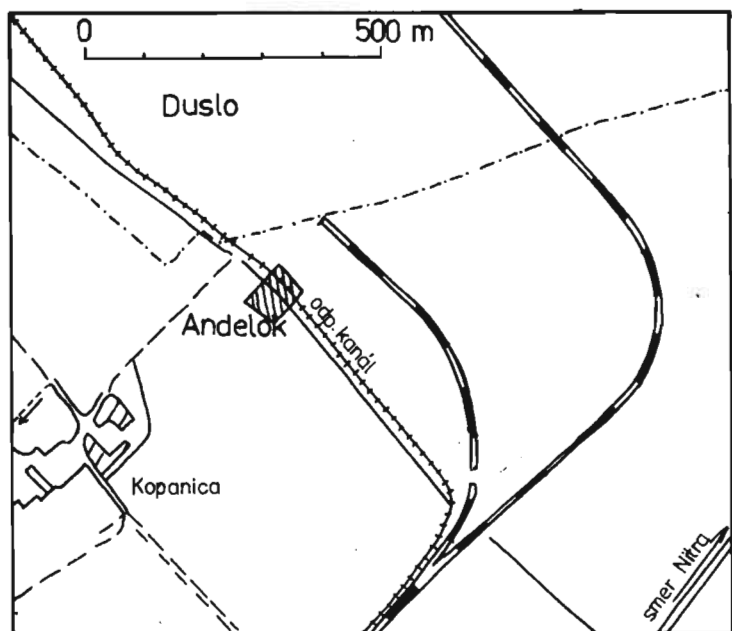
Veča-Andelok I

Pohrebisko z konca 10.-11. stor.

V r. 1959 bolo pri hĺbení odpadového Kanála pre závod Duslo porušené kostrové radové pohrebisko (45-12-25, 1 : 10 000, 475 : 300 mm). Lokalita sa nachádza na južnom okraji závodu pri bývalej hradскеj (tzv. Császár út), používanej ako poľná cesta spájajúca dvor ŠM Andelok s hradskou Nitra - Trnovec nad Váhom (obr. 122). Záchranný výskum v zimných mesiacoch 1959-60 realizoval AÚ SAV v Nitre pod technickým vedením J. Rajčeka. Odkrytých bolo 51 hrobov z 10. a 11. stor. (obr. 123) a jeden objekt z doby laténskej. (Hrob 9 nebol dokumentovaný.)

Hrob 1, Z-V

Jama sa nečrtala. Hrob v superpozícii nad hrobom 2. Kostra, vykopaná stavebnými robotníkmi v hĺ. 50 cm, čiastočne rozhádzaná, v natiahnutej polohe s hornými končatinami pozdĺž tela. Hrob pravdepodobne vykradnutý. Pri pravej dlani prsteň (1), na hrudi nášivka (2). V zemi z hrobu vyhodená záušnica (3). V zásepe železný predmet (4) a dva črepy (5).

Obr. 122. Šaľa (Veča-Andelok I). Situačný plán.

1. Otvorený bronzový prsteň s preloženými useknutými zahrotenými koncami; Ø 1 cm (obr. 124: 2).

2. Bronzová esovitá záušnica z hrubého drôtu s odlomenou slučkou; Ø 1,6 cm (obr. 124: 1).

3. Terčovitá tepaná nášivka z bronzového plechu s jamkou v strede, poškodená; Ø 1,9 cm (obr. 124: 3).

4. Železný fragment - nôž? (obr. 124: 4).

5. Dva stredoveké črepy (obr. 124: 5, 6).

Hrob 2, V-Z

Jama až po kostru odrezaná bagrom. Od pôvodného

terénu hĺ. 75 cm. Kostra v natiahnutej polohe s hornými končatinami pozdĺž tela, tvárou obrátená vľavo. Lebka poškodená tlakom zeme, dolné končatiny porušené od kolien nadol jamou ďalšieho hrobu, ostatné kosti v pôvodnej polohe. K hrobu priradené dve záušnice (1, 2); bližšie nálezové okolnosti neznáme.

1. Menšia bronzová záušnica s ulomeným esovitým ukončením; Ø 1,1 cm (obr. 124: 7).

2. Zlomená bronzová drôtená esovitá záušnica (obr. 124: 8).

Hrob 3, Z-V

Jama sa nečrtala. Hĺ. 55 cm. Kostra pravdepodobne mladšej ženy v natiahnutej polohe s ľavou hornou končatinou pozdĺž tela, s pravou mierne pokrčenou a preloženou cez panvu. Dolné končatiny natiahnuté, lebka odbagrovaná. Bez nálezov.

Hrob 4, JZ-SV

Jama sa nečrtala (zahĺbená do humusu a zasypaná humusom). Hĺ. 60 cm. Kostra staršieho individua v natiahnutej polohe s hornými končatinami pozdĺž tela, lebka opačne vyvrátená - mandibula pri pravej ramennej kosti. Panva roztláčená. Bez nálezov.

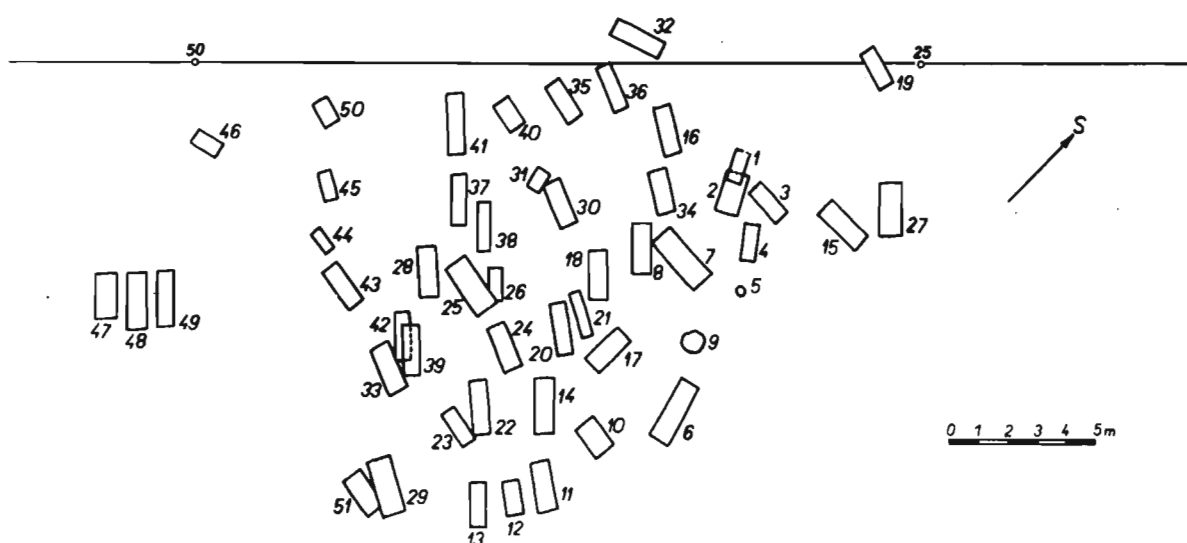
Hrob 5

Hrob zachytený len štatisticky. Pravdepodobne pri kopaní zákopu cez II. svetovú vojnu v týchto miestach poškodená kostra, z nej nájdená pohodená lebka s prilepeným plieškom (1).

1. Fragment bronzového plieška; zach. dĺ. 1,6 cm (obr. 124: 9).

Hrob 6, S-J

Jamu odrezal bager až po úroveň kostry. Hĺ. od okolitého terénu 60 cm. Kostra pravdepodobne staršieho muža v natiahnutej polohe na chrbte, s hornými končatinami preloženými cez panvu. Lebka pohľadom nahor, tvárová časť stlačená. Na pravej stehnovej kosti zrastená zlomenina. Bez nálezov.

Obr. 123. Šaľa (Veča-Andelok I). Plán výskumu v r. 1959.

Hrob 7, Z-V

Nepravidelne obdĺžniková jama, hĺ. 70 cm. Kostra v natiahnutej polohe na chrbte s lebku otočenou vpravo. Horná časť kostry celá prehádzaná, spodná časť v pôvodnej polohe. Za lebku zlomok náramku (1), pri lebke kúsok dreva obtočeného drôtom a ďalší zvitok drôtu, ktorým bolo tiež niečo uviazané (3-6). V odbornom denníku nakreslený krúžok (2) a dve guľôčky (7) ako nálezy z hrobu.

1. Fragment otvoreného bronzového náramku spleteného z dvoch drôtov, na jednom konci s háčikom, druhý koniec odlomený; $\varnothing$ 7,8 cm (obr. 124: 12).

2. Otvorený bronzový krúžok s useknutými koncami, asi prsteň; $\varnothing$ 2,2 cm (obr. 124: 16).

3-6. Patinou konzervovaná drevená palička, omotaná bronzovým drôtom (obr. 124: 11, 13, 15, 17, 19).

7. Dve olovené guľôčky; $\varnothing$ 1,2 cm (obr. 124: 18).

K hrobovému inventáru omylom pribalený prsteň (obr. 124: 14).

Hrob 8, JZ-SV

Jama, zapustená do humusu, sa nečrtala, hĺ. 45 cm. Veľmi poškodená kostra v natiahnutej polohe na chrbte (krehká, rozpadávajúca sa). Panva vytočená na ľavú stranu, lebka rozbitá, všetky kosti polámané. Pri lebke črep (1) - druhotný nález.

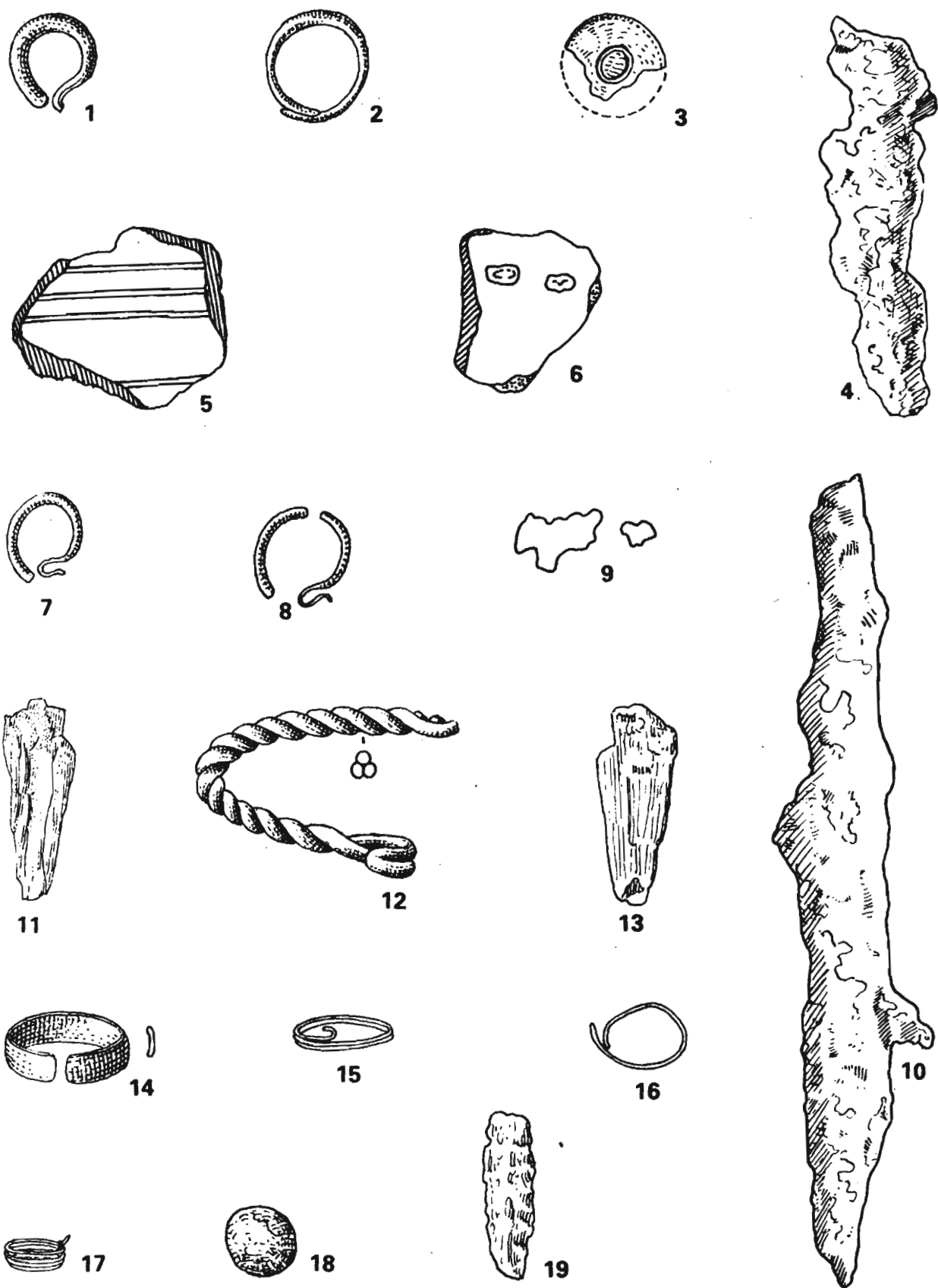
1. Sivý laténsky črep z misy.

Hrob 10, Z-V

Priestranná obdĺžniková jama, hĺ. 50 cm. Kostra v skrčenej polohe na ľavom boku, horné končatiny v lakťoch pokrčené a položené dľaňami pred tvár. Kostí slabo zachované, z dolných končatín iba jedna kosť a chodidlo, svedčiace o prísne skrčenej polohe. Bez nálezov.

Hrob 11, SZ-JV

Jama sa nečrtala - porušená bagrom, hĺ. 40 cm. Kostra v natiahnutej polohe na chrbte. Pravá horná končatina položená hore dľaňou na panvovej kosti, ľavá v lakti pokrčená a preložená cez panvu. Lebka rozbitá bagrom, ináč kostra dobre zachovaná. Bez nálezov.

Obr. 124. Šaľa (Veča-Andelok I). 1-6 - hrob 1; 7, 8 - hrob 2; 9 - hrob 5; 10 - zber; 11-19 - hrob 7.

1

2

3

4

5

6

7

8

9

10

11

12

13

14

15

16

17

18

19

20

21

22

23

24

25

26

Obr. 125. Šaľa (Veča-Andelok I). 1-3 - hrob 12; 4-9 - hrob 21; 10, 11 - hrob 22; 12, 13 - hrob 24; 14, 15 - hrob 31; 16 - hrob 33; 17, 18 - hrob 40; 19 - hrob 41; 20, 21 - hrob 42; 22, 23 - hrob 43; 24 - hrob 49; 25, 26 - hrob 51.

Hrob 12, SZ-JV

Obdĺžniková jama, hĺ. 50 cm. Kostra asi mladistvej ženského pohlavia v natiahnutej polohe, kolená mierne zdvihnuté dohora, kosti ľavého predlaktia pri pravom predlaktí. Lebka veľmi poškodená. Pri lebke tri záušnice (1).

1. Tri bronzové esovité záušnice z hrubého drôtu, jeden koniec useknutý, druhý široko roztepaný a stočený do slučky; Ø 2 cm (obr. 125: 1-3).

Hrob 13, SZ-JV

Obdĺžniková jama, zapustená do čistého piesku, hĺ. 55 cm. Kostra dospelého v skrčenej polohe na pravom boku. Horné končatiny v lakťoch pokrčené a odtiahnuté od tela. Dolné končatiny skrčené. Lebka rozmliaždená, ináč kostra dobre zachovaná. Bez nálezov.

Hrob 14, SZ-JV

Obdĺžniková, pomerne priestranná jama, hĺ. 65 cm. Kostra dospelého v natiahnutej polohe na chrbte s lebkou otočenou vľavo. Horné končatiny tesne pozdĺž tela. Mandibula poklesnutá na kľúčnu kosť. Pravá dolná končatina od kolena nadol chýba, pravdepodobne vyhodенá pri kopaní inej hrovej jamy. Bez nálezov.

Hrob 15, Z-V

Rozmery jamy nezistiteľné. Hĺ. od úrovne terénu 70 cm. Hrob porušený bagrom, ktorý vyhodil lebku. Kostra dospelého v natiahnutej polohe na chrbte s mierne pokrčenými hornými končatinami, preloženými cez panvu. Bez nálezov.

Hrob 16, Z-V

Jama sa nečrtala. Dobre zachovaná kostra dospelého v skrčenej polohe na ľavom boku. Horné končatiny pozdĺž tela. Bez nálezov.

Hrob 17, S-J

Rozmery jamy pre plytkosť nezistiteľné, hĺ. 40 cm. Kostra dospelého v natiahnutej polohe na chrbte. Horné končatiny položené na panve. Lebka rozmliaždená, panva polámaná. Bez nálezov.

Hrob 18, SZ-JV

Rozmery jamy pre plytkosť nezistiteľné, hĺ. 35 cm. Dobre zachovaná kostra v natiahnutej polohe na chrbte. Horné končatiny v lakťoch mierne pokrčené a preložené cez panvu. Lebka otočená vpravo. Bez nálezov.

Hrob 19, Z-V

Rozmery jamy nezistiteľné, hĺ. 75 cm. Hrob zachytený iba štatisticky (rozhodil ho bagr). Na pláne zachytený a orientovaný, pretože ľavá horná končatina a ľavá strana hrudníka (rebrá) neboli porušené. Ďalšie kosti vyhodенé bagrom. Bez nálezov.

Hrob 20, SZ-JV

Rozmery jamy pre plytkosť nezistiteľné. hĺ. 35 cm. Kostra v natiahnutej polohe na chrbte. Horné končatiny preložené krížom na páse. Celá kostra poškodená tlakom zeme, ľavá stehnová kosť zlomená a obrátená opačne. Bez nálezov.

Hrob 21, SZ-JV

Obdĺžniková jama, hĺ. 45 cm. Kostra v natiahnutej polohe na chrbte, lebka s pohľadom vľavo. Pravá horná končatina v lakti mierne pokrčená. Celkove kostra mierne ohnutá doľava. Po oboch stranách lebky po troch záušniciach (1-6).

1-6. Šesť esovitých záušníc z tenkého bronzového drôtu. Na štyroch slučky čiastočne odlomené, na dvoch široko roztepané; Ø 1,1-1,5 cm (obr. 125: 4-9).

Hrob 22, SZ-JV

Obrysy jamy nezistiteľné, hĺ. 40 cm. Slabo zachovaná kostra v natiahnutej polohe na chrbte, stočená však celá na ľavý bok. Lebka tiež smerovala vľavo. Ľavá horná končatina položená rovno, pravá preložená cez panvu. Dolné končatiny v kolienách trochu ohnuté. Pri kostre dva koráliky (1, 2).

1. Valcovitý korálik so žltočervenými očkami a s čiernou intarzovanou vlnovkou; Ø 1,3 cm (obr. 125: 10).

2. Stlačený korálik s čiernou intarzovanou vlnovkou a očkami; Ø 2 cm (obr. 125: 11).

Hrob 23, Z-V

Rozmery jamy pre plytkosť nezistiteľné, hĺ. 40 cm. Slabo zachovaná kostra uložená v silne pokrčenej, akoby sediacej polohe. Lebka otočená vpravo. Kostí kolien odorané a polámané tlakom zeme. Bez nálezov.

Hrob 24, Z-V

Rozmery jamy pre plytkosť nezistiteľné, hĺ. 25 cm. Slabo zachovaná kostra v natiahnutej polohe na chrbte. Lebka položená nad ľavú kľúčnu kosť. Ľavá horná končatina pozdĺž tela, pravá mierne pokrčená a dlaňou preložená cez panvu. Pravá dolná končatina rovno, ľavá v kolene pokrčená. Lebka a vyššie vyčnievajúce kosti odorané. V hrobe nájdené dve záušnice (1, 2); nelokalizované.

1. Bronzová záušnica z tenkého drôtu so široko roztepanou esovitou slučkou; Ø 1,2 cm (obr. 125: 12).

2. Bronzová náušnica z tyčinky s odlomenou slučkou; Ø 1,3 cm (obr. 125: 13).

Hrob 25, Z-V

Obrysy jamy nerozpoznateľné, hĺ. 28 cm. Jama v superpozícii nad hrobom 26. Kostra v natiahnutej polohe na chrbte s hornými končatinami pozdĺž tela. Pri ľavom ramene píšťala menšieho jedinca. Lebka silne poškodená orbou. Bez nálezov.

Hrob 26, SZ-JV

Obrysy jamy nezistiteľné, hĺ. 20 cm. Kostra dieťaťa v natiahnutej polohe na chrbte. Lebka, ľavá horná končatina, dolné končatiny od kolien dolu a ľavá stehnová kosť odorané. Kostra silne strávená, časť porušená mladším hrobom 25. Bez nálezov.

Hrob 27, SZ-JV

Nepravidelne obdĺžniková jama, zapustená do piesku a zasypaná humusom zmiešaným s pieskom, hĺ. 45 cm. Slabo zachovaná kostra v natiahnutej polohe na chrbte s hornými končatinami pozdĺž tela. Bez nálezov.

Hrob 28, SZ-JV

Obdĺžniková jama, zapustená do piesku a zasypaná humusom, hĺ. 50 cm. V strede ľavej steny výklenok. Dobre zachovaná kostra uložená na chrbte. Horné končatiny v lakťoch silne pokrčené. Bez nálezov.

Hrob 29, Z-V

Obdĺžniková jama, zapustená do piesku a zasypaná humusom zmiešaným s pieskom, hĺ. 67 cm. Povyše hlavy 12 cm vysoký výklenok. Dobre zachovaná kostra pravdepodobne dospelého muža v natiahnutej polohe na chrbte s hornými končatinami pozdĺž tela. Lebka uložená na pravý bok. Kostra mierne prehnutá vpravo. Bez nálezov.

Hrob 30, Z-V

Jama sa nečrtala, hĺ. 25 cm. Plytko uložená kostra, silne poškodená, v natiahnutej polohe na chrbte. Lebka a ľavá horná končatina pravdepodobne odorané. Pravá horná končatina natiahnutá pozdĺž tela. Bez nálezov.

Hrob 31, S-J

Rozmery jamy pre plytkosť nezistiteľné, hĺ. 20 cm. Kostra dieťaťa ženského pohlavia, silne poškodená, uložená na chrbte. Časť lebky a dolná časť kostry odorané. Pri lebke dve záušnice (1, 2).

1. Otvorená krúžková záušnica z hrubšieho bronzového drôtu. Jeden koniec zúžený, druhý hrubší, useknutý; Ø 1,1 cm (obr. 125: 14).

2. Bronzová záušnica z hrubšej tyčinky s roztepaným užším esovitým ukončením; Ø 1,5 cm (obr. 125: 15).

Hrob 32, JZ-SV

Obdĺžniková jama, zapustená do piesku, zasypaná humusovitým pieskom, hĺ. 65 cm. Kostra muža v natiahnutej polohe na chrbte s hornými končatinami pozdĺž tela. Lebka mierne otočená vľavo. Bez nálezov.

Hrob 33, JZ-SV

Obrysy jamy, zapustenej do humusu, sa nečrtali, hĺ. 35 cm. Dobre zachovaná kostra v natiahnutej polohe na chrbte. Lebka otočená na pravý bok, horné končatiny mierne pokrčené a preložené cez panvu. Na ľavej strane hrudníka gombík (1).

1. Bronzový gombík s guľovitým ryhovaným záveskom a so závesným očkom; dĺ. 1,5 cm, Ø závesku 0,9 cm (obr. 125: 16).

Hrob 34, SZ-JV

Nepravidelne elipsovité jama, zapustená do piesku a zasypaná humusovitým pieskom, hĺ. 40 cm. Kostra v natiahnutej polohe, lebka rozmliaždená tlakom zeme, kosti poškodené orbou. Bez nálezov.

Hrob 35, Z-V

Rozmery jamy pre plytkosť nezistiteľné, hĺ. 35 cm. Kostra uložená na chrbte s hornými končatinami pozdĺž tela, dolné končatiny pokrčené do pravej strany. Lebka rozmliaždená, ostatné kosti tiež značne poškodené. Bez nálezov.

Hrob 36, Z-V

Jama sa nečrtala, hĺ. 35 cm. Poškodená kostra v natiahnutej polohe na chrbte s hornými končatinami pozdĺž tela. Roztiahnuté dolné končatiny od kolien nadol odorané. Bez nálezov.

Hrob 37, SZ-JV

Do piesku zahĺbená jama, zachytená len asi 5-6 cm nad dnom (hĺ. cca 35 cm). Slabo zachovaná kostra muža v natiahnutej polohe naznak s rukami pozdĺž tela. Bez nálezov.

Hrob 38, SZ-JV

Jama sa nečrtala, hĺ. 40 cm. Orbou silne poškodená kostra v natiahnutej polohe s hornými končatinami v lakťoch skrčenými a preloženými cez hrud. Ľavá dolná končatina natiahnutá, pravá v kolene pokrčená. Bez nálezov.

Hrob 39, SZ-JV

Obdĺžniková jama, zapustená do piesku a zasypaná humusovitým pieskom, hĺ. 60 cm. Dobre zachovaná kostra v natiahnutej polohe s hornými končatinami pozdĺž tela. Lebka mierne otočená vľavo. Bez nálezov.

Hrob 40, Z-V

Jama nezistená, hĺ. 40 cm. Zo strávene j kostry dieťaťa zachované dva zuby. V hrobe záušnica (1) a koráliky (2); nelokalizované.

1. Bronzová drôtená záušnica s jedným koncom zaostreným, s druhým useknutým; Ø 1,5 cm (obr. 125: 17).

2. Dva valcovité pastózne koráliky a jeden kónický sklenený (obr. 125: 18).

Hrob 41, SZ-JV

Jama sa nečrtala, hĺ. 20 cm. Silne poškodená kostra v natiahnutej polohe na chrbte, lebka chýba. Zachovaných iba niekoľko rebier, časť hornej končatiny a kúsky stehnových kostí. Na hrudi korálik (1).

1. Bronzový valcovitý korálik so závitnicou a závesným uškom; dĺ. 1,8 cm (obr. 125: 19).

Hrob 42, SZ-JV

Obdĺžniková jama, dosť priestranná, zasypaná humusovitým pieskom, hĺ. 60 cm. Dobre zachovaná kostra, pravdepodobne dospelaj ženy, v natiahnutej polohe na chrbte s hornými končatinami pozdĺž tela. Pod lebku a pri nej po jednej záušnici (1, 2).

1, 2. Dve esovité záušnice z bronzového drôtu. Jedna s odlomeným esovitým ukončením; Ø 1,5 cm (obr. 125: 20), druhá so široko roztepaným esovitým ukončením; Ø 1,5 cm (obr. 125: 21).

Poznámka: Hroby 33, 39, 42 sa prekrývali, resp. dotýkali. Hrob 42 ležal najhlbšie a bol prekrytý hrobom 39. Obidva tieto hroby boli staršie ako hrob 33.

Hrob 43, Z-V

Obdĺžniková jama, zahĺbená do piesku a zasypaná humusovitým pieskom, hĺ. 80 cm. Dosť dobre zachovaná kostra v natiahnutej polohe na chrbte s hornými končatinami pozdĺž tela. Lebka položená rovno, pravá ruka čiastočne položená cez panvu. Pri lebke záušnica (1), na pravej ruke prsteň (2).

1. Bronzová esovitá drôtená záušnica s roztepanou esovitou slučkou; Ø 1,2 cm (obr. 125: 23).

2. Otvorený bronzový krúžkový prsteň zo štvorhrannej tyčinky so zúženými useknutými koncami; Ø 2,3 cm (obr. 125: 22).

Hrob 44, Z-V

Jama, zapustená do humusu, nerozlíšená od okolia. Dobre zachovaná kostra v natiahnutej polohe na chrbte s hornými končatinami pozdĺž tela. Bez nálezov.

Hrob 45, SZ-JV

Jama sa nečrtala, hĺ. 45 cm. Slabo zachovaná kostra mladšieho individua v skrčenej polohe na pravom boku, horné končatiny pokrčené, dľaňami pred tvárou. Dolné končatiny v kolenách mierne skrčené. Bez nálezov.

Hrob 46, JZ-SV

Jama sa nečrtala, hĺ. 40 cm. Slabo zachovaná kostra v mierne skrčenej polohe na ľavom boku. Ľavá horná končatina pozdĺž tela, pravá preložená cez telo. Dolné končatiny v kolenách pokrčené, lebka poškodená. Bez nálezov.

Hrob 47, SZ-JV

Nepravidelne obdĺžniková jama, zapustená do piesku, zasypaná humusovitým pieskom, hĺ. 85 cm. Slabo zachovaná kostra, pravdepodobne ženy, v natiahnutej polohe na chrbte s hornými končatinami položenými cez panvu. Bez nálezov.

Hrob 48, SZ-JV

Jama, zahĺbená do humusu a zasypaná rovnakým zásypom, sa nečrtala, hĺ. 55 cm. Slabo zachovaná kostra, pravdepodobne staršieho muža, v mierne natiahnutej polohe na chrbte s hornými končatinami pozdĺž tela. Dolné končatiny mierne pokrčené - najmä pravá. Lebka položená na pravý bok, rozmliaždená, bez dolného chrupu. Bez nálezov.

Н р о б 49, SZ-JV

Obdĺžniková jama, zapustená do piesku a zasypaná humusom, hĺ. 60 cm. Kostra v natiahnutej polohe na chrbte s hornými končatinami pozdĺž tela. Lebka úplne otočená. Na pravom prstenníku prsteň (1).

1. Bronzový zatvorený prsteň z hraneného drôtu; Ø 2,1 cm (obr. 125: 24).

Н р о б 50, Z-V

Jama v terénnej dokumentácii neopísaná, hĺ. 50 cm. Kostra v natiahnutej polohe, ľavá horná končatina pozdĺž tela, pravá mierne pokrčená. Dolné končatiny - najmä ľavá - mierne pokrčené. Lebka sčasti odoraná. Bez nálezov.

Н р о б 51, Z-V

Jama zapustená do piesku, zasypaná humusom, hĺ. 65 cm. Kostra ženy v natiahnutej polohe na chrbte s hornými končatinami pozdĺž tela. Lebka chýbala. Pri kostre dve záušnice (1, 2).

- 1, 2. Jedna bronzová a jedna strieborná esovitá záušnica so široko roztepajúcou slučkou; Ø 1,3 cm (obr. 125: 25, 26).

Z b e r

1. Železný nůž; díl. 14,1 cm (obr. 124: 10).

Lit.: Pramene... 1989, s. 101; Kolníková 1967, s. 189 n.; Čilinská - Točík 1978b, s. 202; Točík 1982, s. 10.

Šaľa (Veča-Andelok I). Štatistický prehľad hrobových celkov

Šaľa (Veča-Andelok I). Štatistický prehľad hrobových celkov

Pokračovanie

Hrob	orientácia	rozmery hrovej jamy	záušnica - náušnica	prsteň	náhrdelník koráliky	minca	pracka	nôž	nádoba, črepy	nášivky	náramok	ostatné nálezy
29	Z-V	hĺ. 67	2									
30	Z-V	hĺ. 25										
31	S-J	hĺ. 20										
32	JZ-SV	hĺ. 65										
33	JZ-SV	hĺ. 35										
34	SZ-JV	hĺ. 40									1	
35	Z-V	hĺ. 35										
36	Z-V	hĺ. 35										
37	SZ-JV	-										
38	SZ-JV	hĺ. 40										
39	SZ-JV	hĺ. 60										
40	Z-V	hĺ. 40	1		3							
41	SZ-JV	hĺ. 20			1							
42	SZ-JV	hĺ. 60	2									
43	Z-V	hĺ. 80	1	1								
44	Z-V	?										
45	SZ-JV	hĺ. 45										
46	JZ-SV	hĺ. 40										
47	SZ-JV	hĺ. 85										
48	SZ-JV	hĺ. 55										
49	SZ-JV	hĺ. 60		1								
50	Z-V	hĺ. 50	2									
51	Z-V	hĺ. 65										
zber								1				

ŠAĽA, OKRES GALANTA

Veča-Andelok II

Pohrebisko z konca 10.-11. stor.

V r. 1963 pokračoval pod technickým vedením E. Rejholca v polohe Andelok výskum pohrebiska začatý r. 1959, a to po obidvoch stranách kanála. Pohrebisko nebolo preskúmané, pokračuje pravdepodobne ďalej severovýchodným a juhozápadným smerom. Bohužiaľ, plány obidvoch výskumov sa nedali zosúladiť.

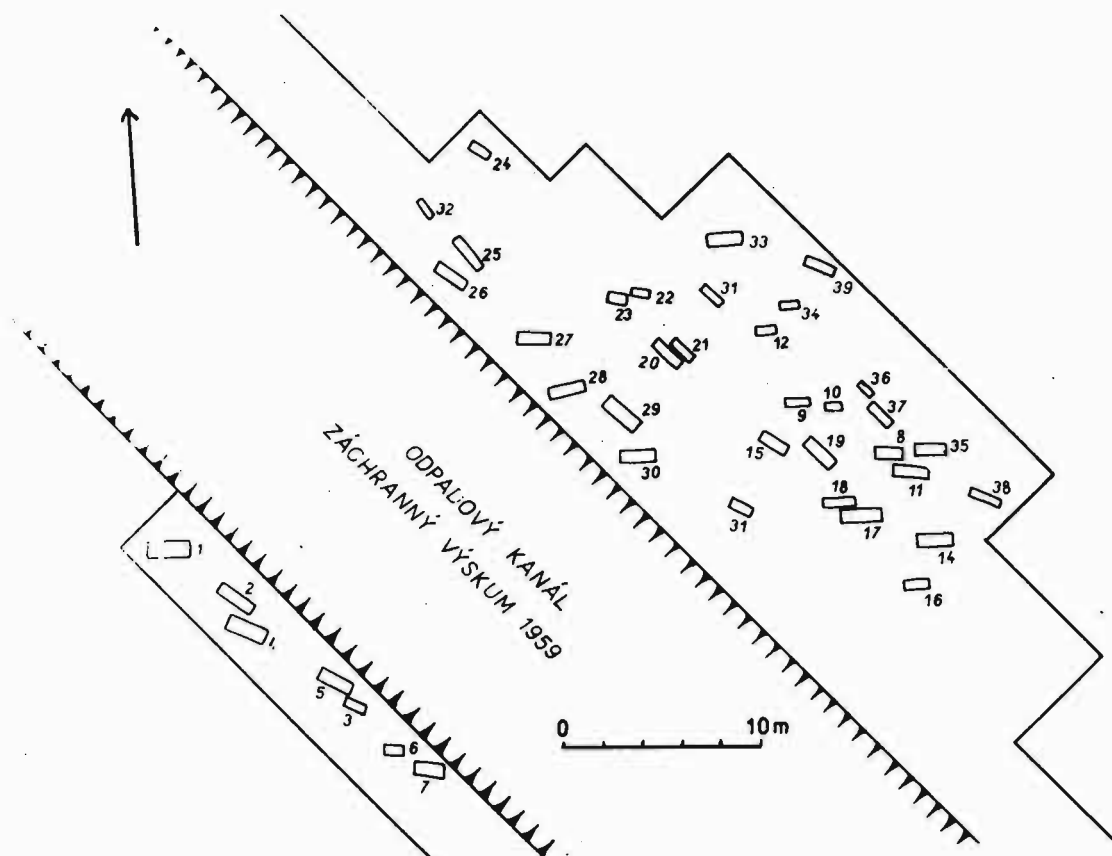
Počas výkopových prác v r. 1963 bolo preskúmaných 39 hrobov radového pohrebiska (obr. 126) a žiarový hrob kultúrnej skupiny Kosihy-Čaka. Spolu bolo odkrytých 90 hrobov z 10.-11. stor.

Hrob 1, Z-V (obr. 127: 1)

Obdĺžniková jama (220x85 cm, hĺ. 100 cm). Na dne jamy dve kostry, v pravej polovici kostra mladistvého, uložená v natiahnutej polohe s hornými končatinami pozdĺž tela, v ľavej polovici neúplná kostra dospelého (niekoľko stavcov z chrbtice, panva a kosti dolných končatín). Nad lebku mladistvého krúžok (1), pri ľavej píšfale dospelého železné zlomky (2).

1. Otvorený bronzový krúžok (záušnica) z drôtu kruhového prierezu s useknutými koncami; Ø drôtu 0,2 cm, Ø krúžku 2,4 cm (obr. 131: 1).

2. Železné zlomky pravdepodobne z krúžku.

Obr. 126. Šaľa (Veča-Andelok II). Plán výskumu v r. 1963.

Hrob 2, SZ-JV (obr. 127: 2)

Obdĺžniková jama (210x50 cm, hĺ. 90 cm). Kostra dospelého v natiahnutej polohe s hornými končatinami na panve. Na lebke záušnica (1).

1. Bronzová kruhová esovitá záušnica so širšou roztepanou slučkou, druhý koniec useknutý; $\varnothing$ 1,1-1,3 cm, š. slučky 0,6 cm (obr. 131: 2).

Hrob 3, orientácia?

Jama sa nerysovala. V hĺ. 57 cm z detskej kostry zachovaný len fragment lebky. V mieste lebky dve záušnice (1) a koráliky (2).

1. Dve otvorené kruhové záušnice z bronzového drôtu kruhového prierezu; $\varnothing$ 0,9 a 0,8 cm (obr. 131: 3, 4).

2. Jedenásť čiernych korálikov tvaru stlačenej gule s tromi pastovými žltými očkami; v. 0,4-0,5 cm. Bronzový plechový trubičkový korálik; v. 0,5 cm, $\varnothing$ 0,3 cm (obr. 131: 5).

Hrob 4, SZ-JV

Nepravidelne obdĺžniková jama (200x75-85 cm, hĺ. 75 cm). Na dne kosti dospelého - časť chrčtice, pravá horná a pravá dolná končatina v pôvodnej polohe, rebrá, panvová kosť a ľavá dolná končatina v sekundárnej polohe. Pri ľavom kolene nôž (1).

1. Železný nôž (pri vyberaní sa rozpadol).

Hrob 5, SZ-JV

Obdĺžniková jama (153-155x65-74 cm, hĺ. 82 cm). Kostra dospelého v natiahnutej polohe s hornými končatinami pozdĺž tela. Pravá dolná končatina mierne v kolene ohnutá. Bez nálezov.

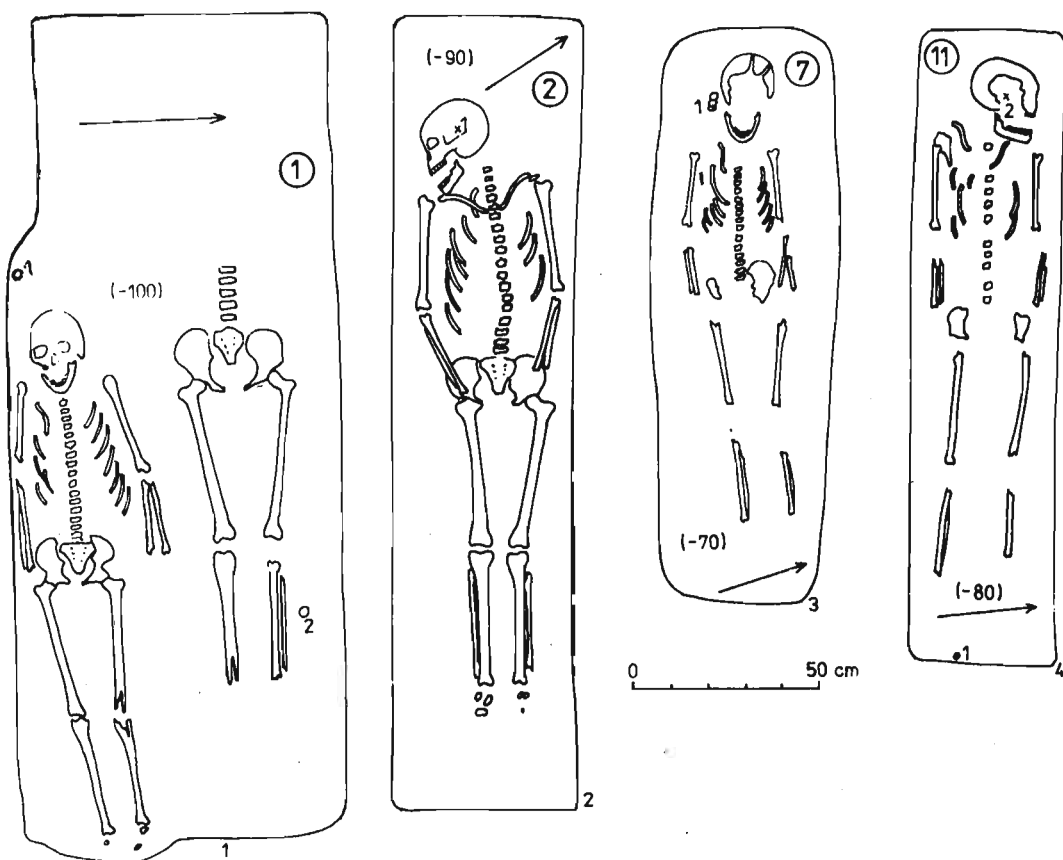
Hrob 6, Z-V

Jama sa nerysovala. V hĺ. 80 cm detská lebka. Ostatné kosti chýbali. Bez nálezov.

Hrob 7, Z-V (obr. 127: 3)

Obdĺžniková jama so zaoblenými rohmi (150x50 cm, hĺ. 70 cm). Kostra mladistvého v natiahnutej polohe, horné končatiny pozdĺž tela. Na pravej strane lebky a neďaleko ľavého pleca šesť záušníc (1).

1. Šesť esovitých otvorených bronzových záušníc z drôtu kruhového prierezu s $\varnothing$ 0,3 cm. Jeden koniec roztepaný a stočený do esovitej slučky, druhý useknutý. Rozmery záušníc: $\varnothing$ 1,6 cm, š. slučky 0,6 cm; $\varnothing$ 1,4 cm, š. slučky 0,4 cm; $\varnothing$ 1,6 cm, š. slučky 0,5 cm; $\varnothing$ 1,6 cm, š. slučky 0,4 cm; $\varnothing$ 1,3 cm, slučka chýba; $\varnothing$ 1,5 cm, slučka chýba (obr. 131: 11-16).

Obr. 127. Šaľa (Veča-Andelok II). 1 - hrob 1; 2 - hrob 2; 3 - hrob 7; 4 - hrob 11.

Hrob 8, Z-V

Obdĺžniková jama (147x59-45 cm, hĺ. 55 cm). Z detskej kostry zachovaná iba lebka, niekoľko zlomkov rebier a ramenné kosti. Bez nálezov.

Hrob 9, Z-V

Obdĺžniková jama (125x38 cm, hĺ. 80 cm). Kostra mladistvého v natiahnutej polohe s hornými končatinami pozdĺž tela. Bez nálezov.

Hrob 10, Z-V

Jama sa nerysovala. Hĺ. 60 cm. Z detskej kostry zachovaná lebka, rebrá a ľavá ramenná kosť. Bez nálezov.

Hrob 11, Z-V (obr. 127: 4)

Obdĺžniková jama (168x40 cm, hĺ. 80 cm). Kostra dospelého v natiahnutej polohe s hornými končatinami pozdĺž tela. Pri východnej stene jamy záušnica (1), pod lebkou štyri záušnice (2).

1. Otvorená, nepravidelne kruhová záušnica. Jeden koniec useknutý, druhý roztepaný, zvinutý do esovitej slučky; $\varnothing$ drôtu 0,3 cm, $\varnothing$ záušnice 2,4 cm, š. slučky 0,4 cm (obr. 131: 6).

2. Štyri olovené nepravidelné kruhové esovité záušnice. Jeden koniec useknutý, druhý roztepaný a zvinutý do esovitej slučky. Hr. drôtu 0,3 cm. Rozmery záušníc: 0,2 cm, š. slučky 0,4 cm (polovica chýba); $\varnothing$ 2,1 cm, š. slučky 0,5 cm; $\varnothing$ 2,1 cm, š. slučky 0,5 cm; $\varnothing$ 2 cm, š. slučky 0,5 cm (obr. 131: 7-10).

Hrob 12, Z-V (obr. 128: 3)

Obdĺžniková jama (85x33 cm, hĺ. 70 cm). Z detskej kostry zachovaná iba lebka. Na pravej strane lebky záušnica (1) a koráliky (2).

1. Strieborná oválna esovitá záušnica. Jeden koniec useknutý, druhý roztepaný a zvinutý do esovitej slučky; $\varnothing$ 1,4 cm, š. slučky 0,3 cm (obr. 131: 17).

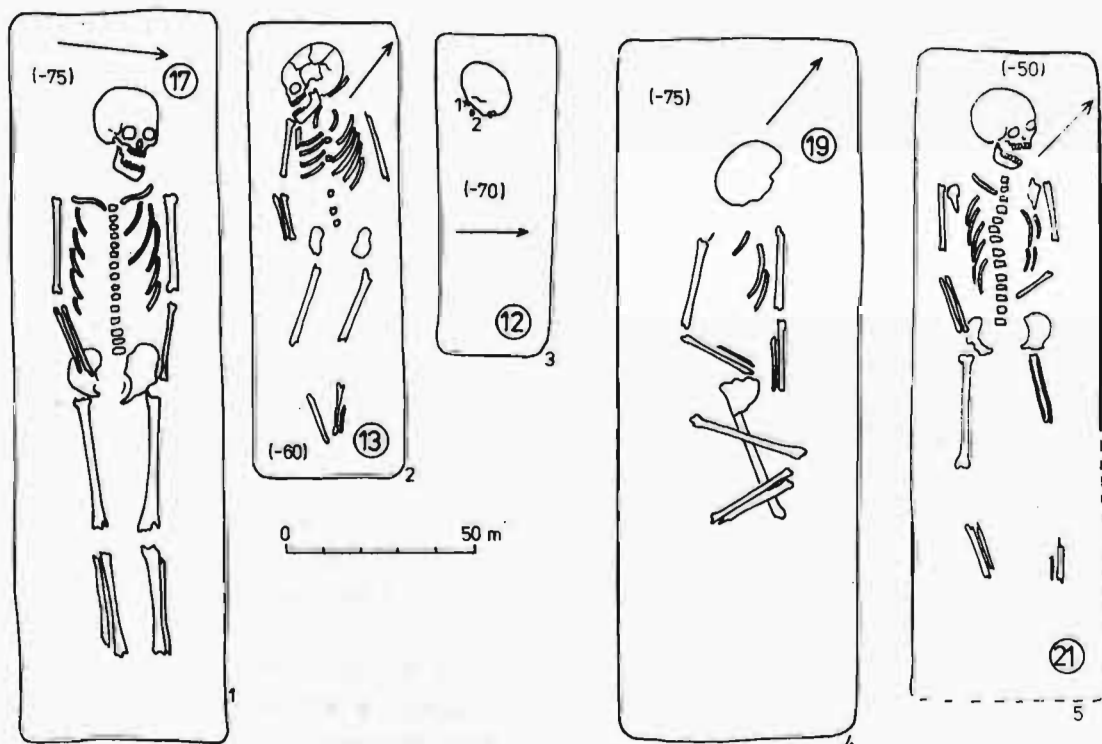
2. Dva valcovité koráliky zo sklovitej hmoty; dĺ. 0,9 a 1 cm; zlomky ďalších korálikov (obr. 131: 18, 19).

Hrob 13, SZ-JV (obr. 128: 2)

Obdĺžniková jama (120x40 cm, hĺ. 60 cm). Detská kostra v natiahnutej polohe, dolné končatiny mierne zohnuté. Bez nálezov.

Hrob 14, Z-V

Obdĺžniková jama (185x55-45 cm, hĺ. 65 cm). Kostra dospelého v natiahnutej polohe. Horné končatiny v lakti mierne zohnuté, odtiahnuté od tela. Bez nálezov.

Obr. 128. Šaľa (Veča-Andelok II). 1 - hrob 17; 2 - hrob 13; 3 - hrob 7; 4 - hrob 19; 5 - hrob 21.

Hrob 15, SZ-JV

Obdĺžniková jama (142x49 cm, hĺ. 75 cm). Detská kostra v natiahnutej polohe, zachovaná len neúplná lebka, pravá ramenná kosť, stehnové kosti a ľavá lýtková kosť. Na lebke záušnica (1).

1. Bronzová kruhová esovitá záušnica z drôtu kruhového prierezu. Jeden koniec useknutý, druhý roztepaný, zvinutý do esovitej slučky; Ø 1,6 cm, slučka odlomená (obr. 131: 20).

Hrob 16, Z-V

Obdĺžniková jama (110x39 cm, hĺ. 50 cm). Z detskej kostry zachovaná lebka, pravá horná končatina a lýtkové kosti. Bez nálezov.

Hrob 17, Z-V (obr. 128: 1)

Obdĺžniková jama (193x56 cm, hĺ. 75 cm). Kostra dospelého v natiahnutej polohe, pravá horná končatina preložená cez panvu, ľavá pritiahnutá k telu. Bez nálezov.

Hrob 18, Z-V

Jama sa rysovala veľmi nejasne (pravdepodobne 160x60 cm, hĺ. 53 cm). Kostra dospelého v natiahnutej polohe. Ľavá horná končatina pritiahnutá k telu, pravá odtiahnutá. Bez nálezov.

Hrob 19, SZ-JV (obr. 128: 4)

Obdĺžniková jama (185x64 cm, hĺ. 75 cm). Kostra dospelého v skrčenej polohe, ľavá horná končatina pritiahnutá k telu, pravá v lakti ohnutá, preložená cez panvu. Dolné končatiny zohnuté, ľavá lýtková kosť a píšťala chýbali. Bez nálezov.

Hrob 20, SZ-JV

Obdĺžniková jama (141x45 cm, hĺ. 65 cm). Z kostry mladistvého zachovaná neúplná lebka (v sekundárnej polohe), kosti pravej hornej končatiny, zlomky rebier, fragmenty kostí dolných končatín (z pravej končatiny v sekundárnej polohe). Bez nálezov.

Hrob 21, SZ-JV (obr. 128: 5)

Obdĺžniková jama (172x48 cm, hĺ. 50 cm). Kostra dospelého v natiahnutej polohe. Horné končatiny preložené cez panvovú kosť. Bez nálezov.

Hrob 22, orientácia?

Jama sa nerysovala. V hĺ. 50 cm detská lebka, ostatné kosti chýbali. Bez nálezov.

Hrob 23, Z-V

Obdĺžniková jama (74x36 cm, hĺ. 60 cm). Z detskej kostry zachované len nepatrné fragmenty. V mieste pravej ruky krúžok (1).

1. Otvorený bronzový krúžok - prsteň z hrubého drôtu kruhového prierezu; Ø 0,3 cm, Ø krúžku 2,8 cm (obr. 131: 21).

Hrob 24, SZ-JV (obr. 129: 3)

Nepravidelne obdĺžniková jama (95x20-37 cm, hĺ. 45 cm). Detská kostra v natiahnutej polohe, kosti horných končatín v sekundárnej polohe. Na ľavej strane lebky záušnica (1).

1. Esovitá bronzová záušnica nepravidelného kruhového tvaru. Jeden koniec useknutý, druhý roztepaný, zvinutý do esovitej slučky; Ø 2,7 cm, slučka odlomená (obr. 131: 22).

Hrob 25, SSZ-JJV

Obdĺžniková jama (185x50 cm, hĺ. 70 cm). Kostra dospelého v natiahnutej polohe, ľavá lakťová kosť v sekundárnej polohe. Bez nálezov.

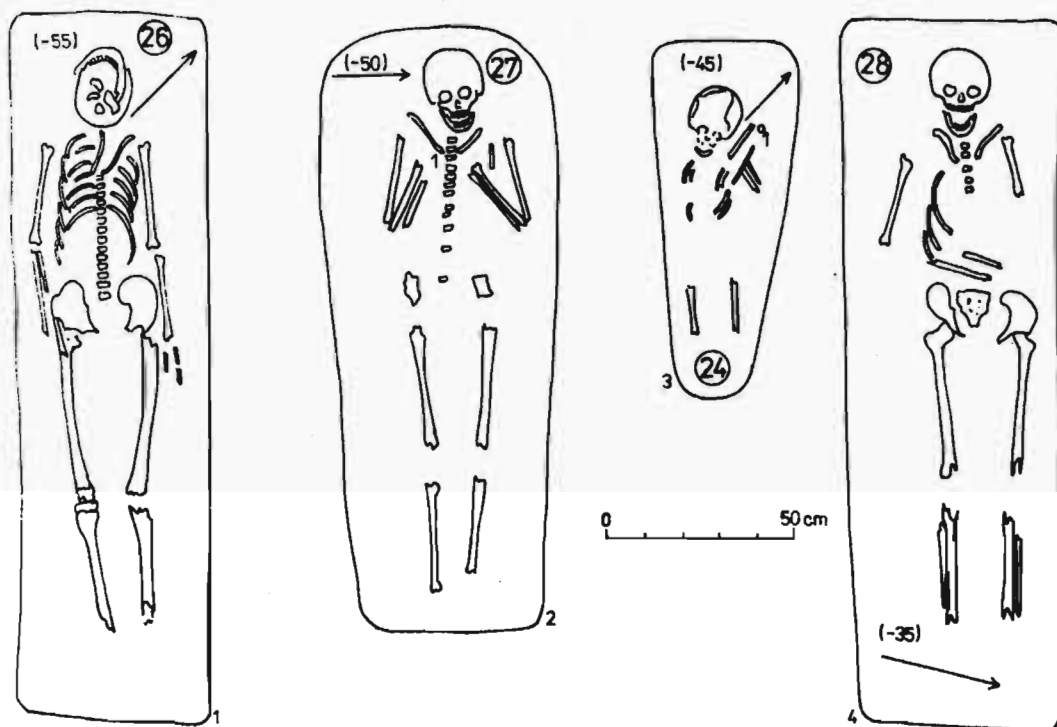
Hrob 26, SZ-JV (obr. 129: 1)

Obdĺžniková jama (187x53 cm, hĺ. 55 cm). Kostra dospelého v natiahnutej polohe, horné končatiny pritiahnuté k telu. Bez nálezov.

Hrob 27, Z-V (obr. 129: 2)

Obdĺžniková jama so zaoblenými rohmi (160x50-61 cm, hĺ. 50 cm). Kostra dospelého v natiahnutej polohe, horné končatiny zohnuté, pritiahnuté smerom k lebke. Pri pravej kľúčnej kosti záušnica (1).

1. Esovité drôtená bronzová záušnica. Jeden koniec useknutý, druhý roztepaný a stočený do esovitej slučky; $\varnothing$ 1,2 cm, š. slučky 0,2 cm (obr. 131: 23).

Obr. 129. Šaľa (Veča-Andelok II). 1 - hrob 26; 2 - hrob 27; 3 - hrob 24; 4 - hrob 28.

Hrob 28, Z-V (obr. 129: 4)

Obdĺžniková jama (187x57 cm, hĺ. 35 cm). Kostra dospelého v natiahnutej polohe. Pravá horná končatina zohnutá, preložená cez hrud. Z ľavej hornej končatiny len ramenná kosť. Bez nálezov.

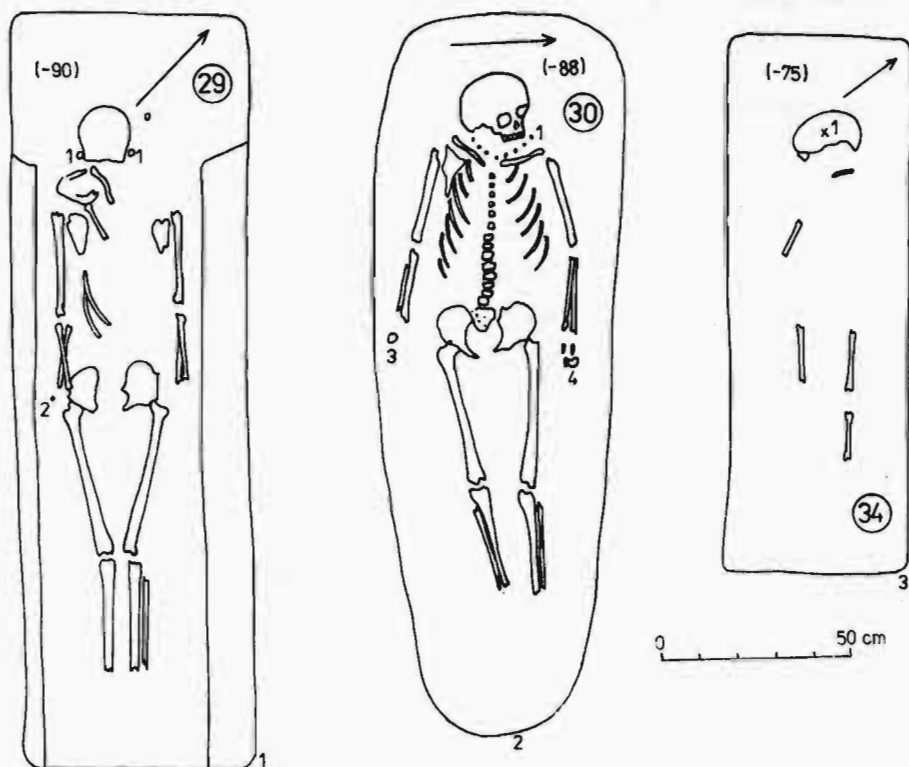
Hrob 29, SZ-JV (obr. 130: 1)

Obdĺžniková jama (200x62 cm, hĺ. 90 cm). V hĺ. 77 cm po dlhších stranách jamy stupne, ktoré siahali od okraja jamy až po lebku (t. j. cca 35 cm od severozápadného okraja jamy). Šírka stupňov 11 a 7 cm. Na dne jamy kostra dospelého v natiahnutej polohe s hornými končatinami pozdĺž tela. Po oboch stranách lebky a pod ňou štyri esovité záušnice (1), na článku prsta pravej ruky prsteň (2), pod kosterou zlomok krúžku (3).

1. Štyri bronzové esovité záušnice oválneho tvaru. Jeden koniec useknutý, druhý širšie roztepaný a zvinutý do esovitej slučky. Rozmery: $\varnothing$ 1,1 cm, š. slučky 0,5 cm (zachovaná iba časť slučky); $\varnothing$ 1,2 cm, š. slučky 0,7 cm; dve záušnice $\varnothing$ 1,3 cm, š. slučky 0,7 cm (obr. 131: 24-27).

2. Bronzový otvorený kruhový prsteň z drôtu polkruhového prierezu, konce useknuté, na vonkajšej strane s hustými zárezmi; Ø 2,5 cm (obr. 131: 28).

3. Oxidovaný zlomok železného krúžku (obr. 131: 29).

Obr. 130. Šaľa (Veča-Andelok II). 1 - hrob 29; 2 - hrob 30; 3 - hrob 34.

Hrob 30, Z-V (obr. 130: 2)

Oválna jama (190x67 cm, hĺ. 88 cm). Kostra dospelého v natiahnutej polohe, horné končatiny mierne od tela odtiahnuté. Pod bradou koráliky (1), v mieste prstov pravej ruky dva prstene (2, 3), v mieste prstov ľavej ruky ďalší prsteň (4), pri dne jamy črep (5).

1. Odsaťjeden sklenených korálikov guľovitého tvaru: dvanásť bielych, deväť červených. Štyri malé koráliky zo sklenej hmoty, na povrchu potiahnuté perleťovou hmotou (obr. 131: 30).

2. Bronzový otvorený prsteň kruhového tvaru z drôtu štvorhranného prierezu. Konce zúžené, pritiahnuté k sebe; Ø 2,4 cm (obr. 131: 31).

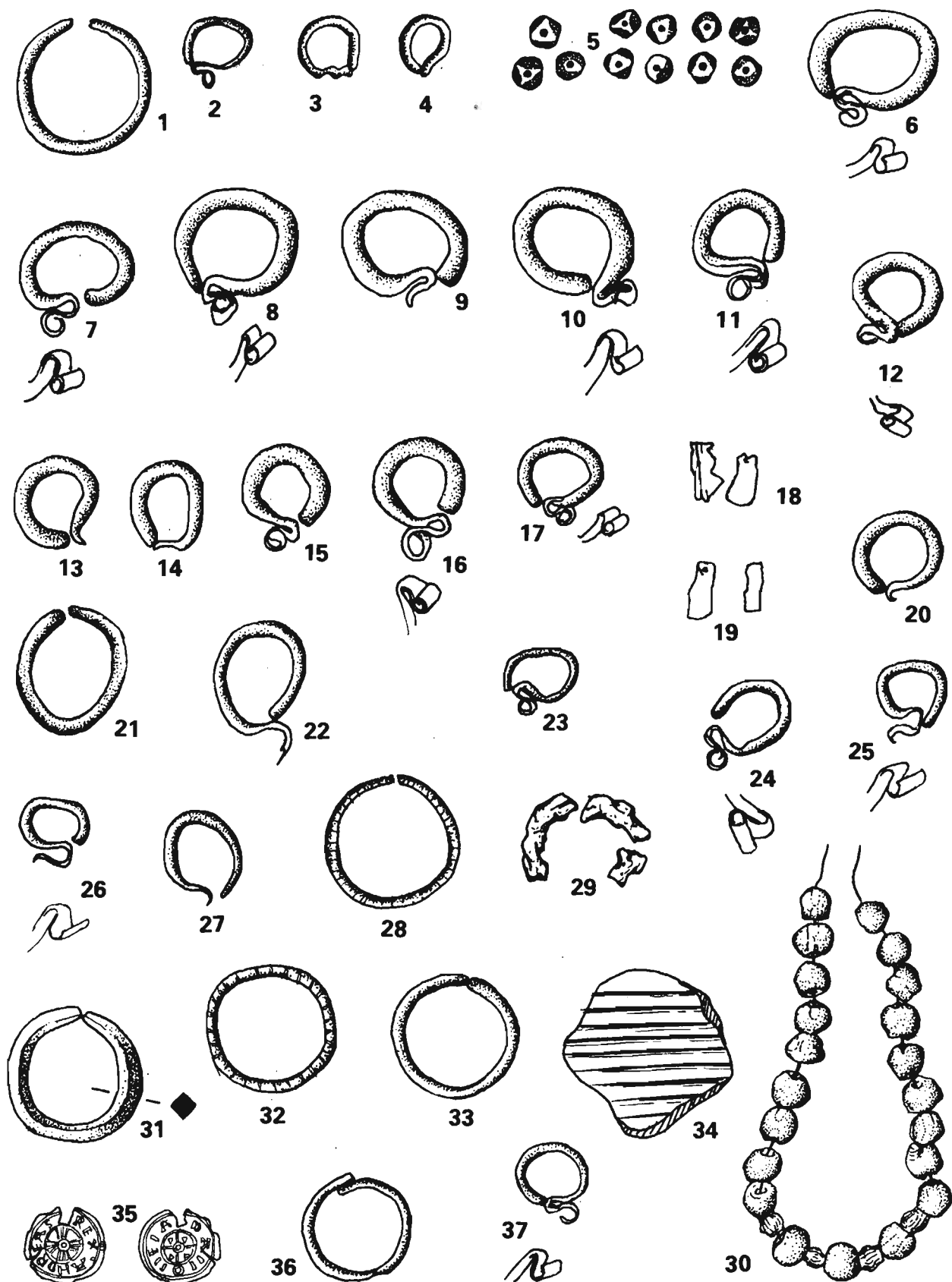
3. Uzavretý kruhový bronzový prsteň z drôtu polkruhového prierezu. Na vonkajšej, vypuklej strane po oboch stranách zdobený krátkymi hustými zárezmi; Ø 2,4 cm (obr. 131: 32).

4. Otvorený kruhový bronzový prsteň z drôtu kruhového prierezu, konce mierne zúžené, pritiahnuté k sebe; Ø 2,7 cm (obr. 131: 33).

5. Čriepok hnedej farby, zdobený vodorovným ryhovaním (obr. 131: 34).

Hrob 31, SZ-JV

Obdĺžniková jama (105x53 cm, hĺ. 65 cm). Na dne detská lebka, ostatné kosti strávené. Bez nálezov.

Obr. 131. Šaľa (Veča-Andelok II). 1 - hrob 1; 2 - hrob 2; 3-5 - hrob 3; 6-10 - hrob 11; 11-16 - hrob 7; 17-18 - hrob 12; 20 - hrob 15; 21 - hrob 23; 22 - hrob 24; 23 - hrob 27; 24-29 - hrob 29; 30-34 - hrob 30; 35 - hrob 36; 36, 37 - zber.

Hrob 32, SSZ-JJV

Obdĺžniková jama so zaoblenými rohmi (85x30 cm, hĺ. 55 cm). Na dne detská kostra v natiahnutej polohe. Bez nálezov.

Hrob 33, Z-V

Obdĺžniková jama (190x51 cm, hĺ. 55 cm). Kostra dospelého v natiahnutej polohe s hornými končatinami pozdĺž tela. Bez nálezov.

Hrob 34, Z-V (obr. 130: 3)

Obdĺžniková jama (100x50 cm, hĺ. 75 cm). Detská kostra v natiahnutej polohe, zachovaná len neúplná lebka, niektoré kosti pravej hornej končatiny a dolných končatín a niekoľko rebier. Bez nálezov.

Hrob 35, Z-V

Obdĺžniková jama (165x47 cm, hĺ. 70 cm). Kostra mladistvého v natiahnutej polohe s hornými končatinami položenými na panvové kosti. Pravá lakťová a vretená kosť chýbajú. Bez nálezov.

Hrob 36, SZ-JV

Obdĺžniková jama (80x40 cm, hĺ. 70 cm). Z detskej kostry zachovaná len neúplná lebka a zlomok kosti dolnej končatiny. V mieste sánky minca (1).

1. Strieborná minca, uhorský denár, Andrej I., 1046-1061; Réthy 2, 13 (obr. 131: 35).

Hrob 37, SZ-JV

Obdĺžniková jama (140x50 cm, hĺ. 65 cm), porušená zásahom. Z kostry zachovaná lebka, uložená v severozápadnej časti jamy. Bez nálezov.

Hrob 38, SZ-JV

Obdĺžniková jama (185x55 cm, hĺ. 63 cm). Kostra dospelého v natiahnutej polohe s hornými končatinami pozdĺž tela. Bez nálezov.

Hrob 39, orientácia?

Nepravidelná jama; v strede s obdĺžnikovým vyhlíbením (145x55 cm, hĺ. 75 cm; rozmery vyhlíbenia 95x22-29 cm, hĺ. 97 cm). Z detskej kostry zachovaná iba lebka. Bez nálezov.

Zber

Počas trvania výskumu bol z plochy výskumu získaný prsteň (1) a záušnica (2).

1. Otvorený bronzový prsteň oválneho prierezu, konce useknuté, preložené cez seba do polovice obvodu prsteňa; Ø 1,9 cm (obr. 131: 36).

2. Drôtená bronzová záušnica nepravidelného kruhovitého tvaru. Jeden koniec useknutý, druhý roztepaný a zvinutý do esovitej slučky; Ø 1,2 cm, š. slučky 0,4 cm (obr. 131: 37).

Lit.: Pramene... 1989, s. 101 n.; Čilinská - Točík 1978b, s. 202; Točík 1982, s. 10.

ŠAĽA, OKRES GALANTA

Veča-Duslo, pri čpavkárni

Pohrebisko z 11. stor.

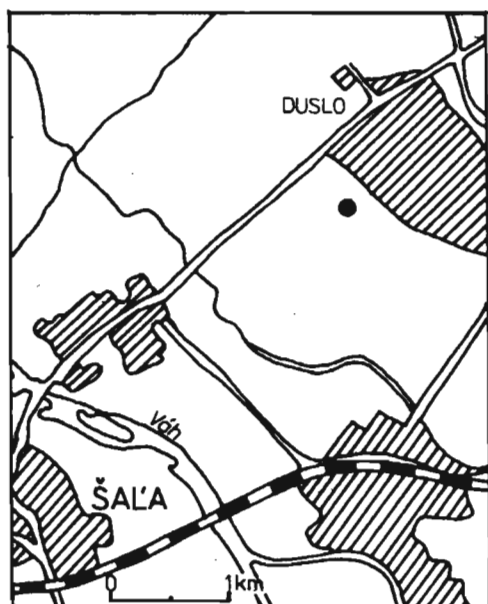
Lokalita sa nachádzala na menšej vyvýšenine (45-12-24, 1 : 10 000, 25 : 285 mm), ktorá bola v r. 1961-62 buldozermi čiastočne odstránená. V r. 1961 preskúmala V. Němejcová-Pavúková tri hroby. Ďalšie dva hroby preskúmal v r. 1962 J. Lichardus a v r. 1963 v záchranných prácach pokračoval E. Rejholec.

Šaľa (Veča-Andelok II). Štatistický prehľad hrobových celkov

Hrob	orientácia	rozmery hrobovej jamy	záušnica- náušnica	prsteň	náhrdelník koráliky	minca	pracka	nôž	črepy	iné železné predmety
1	Z-V	220x85 x100	1							1
2	SZ-JV	210x50 x90	1							
3	?	h1. 57	2		12					
4	SZ-JV	200x75- 85x75						1		
5	SZ-JV	153-155x 65-74x82								
6	Z-V	h1. 80								
7	Z-V	150x50 x70	6							
8	Z-V	147x59- 45x55								
9	Z-V	125x38 x80								
10	Z-V	h1. 60								
11	Z-V	168x40 x80	5							
12	Z-V	85x33 x70	1		2					
13	SZ-JV	120x40 x60								
14	Z-V	185x55- 45x65								
15	SZ-JV	142x49 x75	1							
16	Z-V	110x39 x50								
17	Z-V	193x56 x75								
18	Z-V	160x60 x53								
19	SZ-JV	185x64 x75								
20	SZ-JV	141x45 x65								
21	SZ-JV	172x48 x50								
22	?	h1. 50								
23	Z-V	74x36 x60		1						
24	SZ-JV	95x20- 37x45	1							
25	SSZ-JJV	185x50 x70								
26	SZ-JV	187x53 x55								
27	Z-V	160x50- 61x50	1							
28	Z-V	187x57 x35								
29	SZ-JV	200x62 x90	4	1						1
30	Z-V	190x67 x88		3	21				1	
31	SZ-JV	105x53 x65								

Hrob	orientácia	rozмеры hrobovej jamy	záušnica-náušnica	prsteň	náhrdelník koráliky	minca	pracka	nôž	črepy	iné železné predmety
32	SSZ-JJV	85x30 x55								
33	Z-V	190x51 x55								
34	Z-V	100x50 x75								
35	Z-V	165x47 x70								
36	SZ-JV	80x40 x70				1				
37	SZ-JV	140x50 x65								
38	SZ-JV	185x55 x63								
39	?	145x55 x75								
zber			1	1						

Nálezisko (obr. 132) bolo najviac ohrozené v r. 1963, keď bola odvážaná skoro celá vyvýšenina i s dvoj-trojmetrovou vrstvou navážky. Technicko-dokumentálne práce sa urobili len čiastočne. Okrem desiatich hrobov zo staršej doby bronzovej sa preskúmalo šesť hrobov z radového pohrebiska z 11. stor. Odkrytý bol okraj pohrebiska, jadro zostalo nepreskúmané pod 5 m hrubou navážkou hlíny.

Obr. 132. Šaľa (Veča-Duslo, pri čpavkárni). Situačný náčrt.

Hrob 1/62, SZ-JV

Trapézovitá jama (dĺ. ?x200 cm š. pri hlave, 50 cm š. pri nohách, hĺ. 70 cm). Kostra jedinca stareckého veku, slabšie zachovaná, v natiahnutej polohe s hornými končatinami pozdĺž tela. Bez nálezov.

Hrob 2/62, SZ-JV

Obdĺžniková jama (180x45-55 cm, hĺ. 90 cm), pravidelne vyhlíbená, dno rovné. Kostra dospelého natiahnutá na chrbte, horné končatiny v lakťoch mierne zohnuté, preložené cez panvové kosti. Bez nálezov.

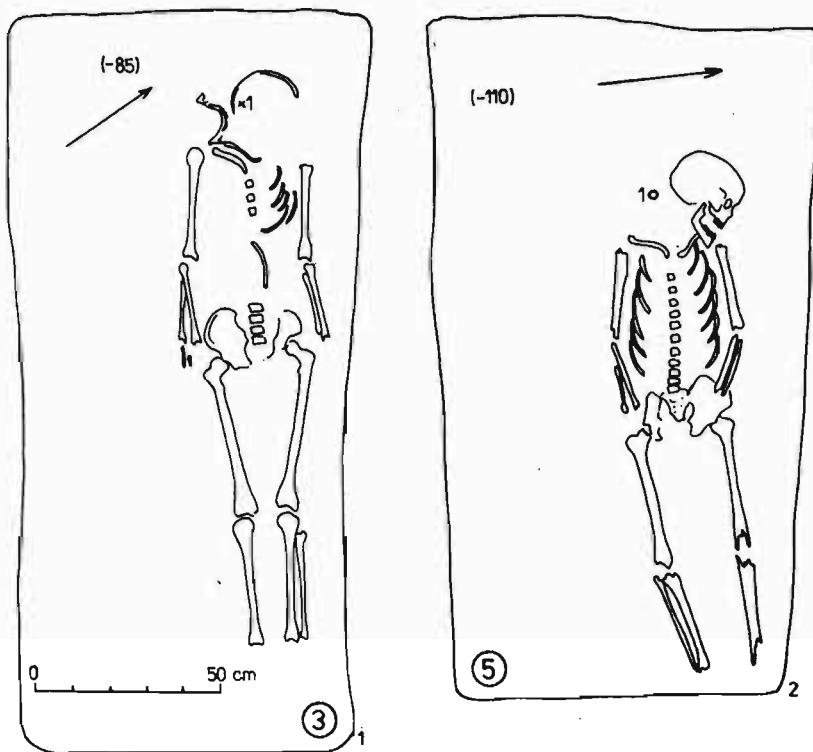
Hrob 3/63, SZ-JV (obr. 133: 1)

Obdĺžniková jama (195x90-98 cm, hĺ. 85 cm). Pravá stena jamy mierne dovnútra prehnutá. Kostra, slabšie zachovaná, uložená v ľavej polovici jamy (pravá polovica voľná) v natiahnutej polohe s hornými končatinami pozdĺž tela, čiastočne pri zem-

ných prácach porušená. Pod lebkou záušnica (1), v zásype jamy železný fragment (2).

1. Bronzová záušnica elipsovitého tvaru, zhotovená z drôtu, na jednom konci roztepaného do esovitej slučky; $\varnothing$ 2-2,4 cm (obr. 134: 1).

2. Železný zlomok (tvar kľúča?); dĺ. 6,3 cm (obr. 134: 2).

Obr. 133. Šaľa (Veča-Duslo, pri čpavkárni). 1 - hrob 3; 2 - hrob 5.

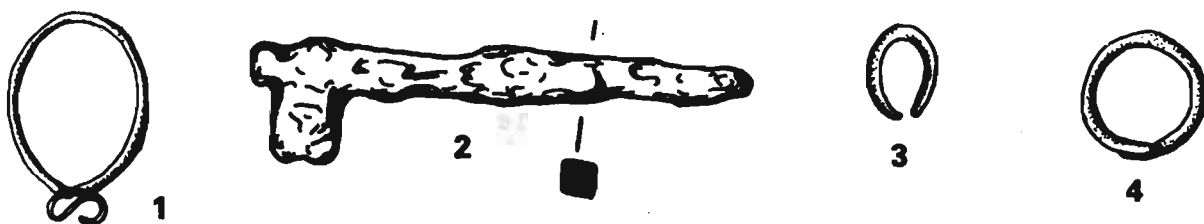
Hrob 4/63, SZ-JV

Obdĺžniková jama (200x95 cm, hĺ. 110 cm), steny kolmé, dno rovné. Kostra uložená na chrbte v ľavej polovici jamy, horné končatiny mierne odsunuté od tela. Ľavá dolná končatina v kolene mierne pokrčená a odsunutá od pravej. Bez nálezov.

Hrob 5/63, Z-V (obr. 133: 2)

Kosodĺžniková jama (180x80 cm, hĺ. 110 cm), pri hlave širšia, pri nohách užšia. Kostra uložená v ľavej polovici jamy. Horné končatiny mierne pokrčené a preložené cez panvové kosti. Vpravo od lebky krúžok (1).

1. Otvorený bronzový krúžok; $\varnothing$ 1,3 cm (obr. 134: 3).

Obr. 134. Šaľa (Veča-Duslo, pri čpavkárni). 1, 2 - hrob 3; 3 - hrob 5; 4 - hrob 6.

Hrob 6/63, JZ-SV

Kosodížniková nepravidelne vyhlíbená jama (200x100 cm, hĺ. 125 cm), pri hlave širšia, pri nohách užšia. Kostra z jamy vyhádzaná zrejme pri vykrádaní hrobu. Časť kostí v hĺ. 85-110 cm, väčšina chýbala. V zásype v hĺ. 50 cm krúžok (1).

1. Bronzový krúžok, konce preložené cez seba; Ø 1,8 cm (obr. 134: 4).

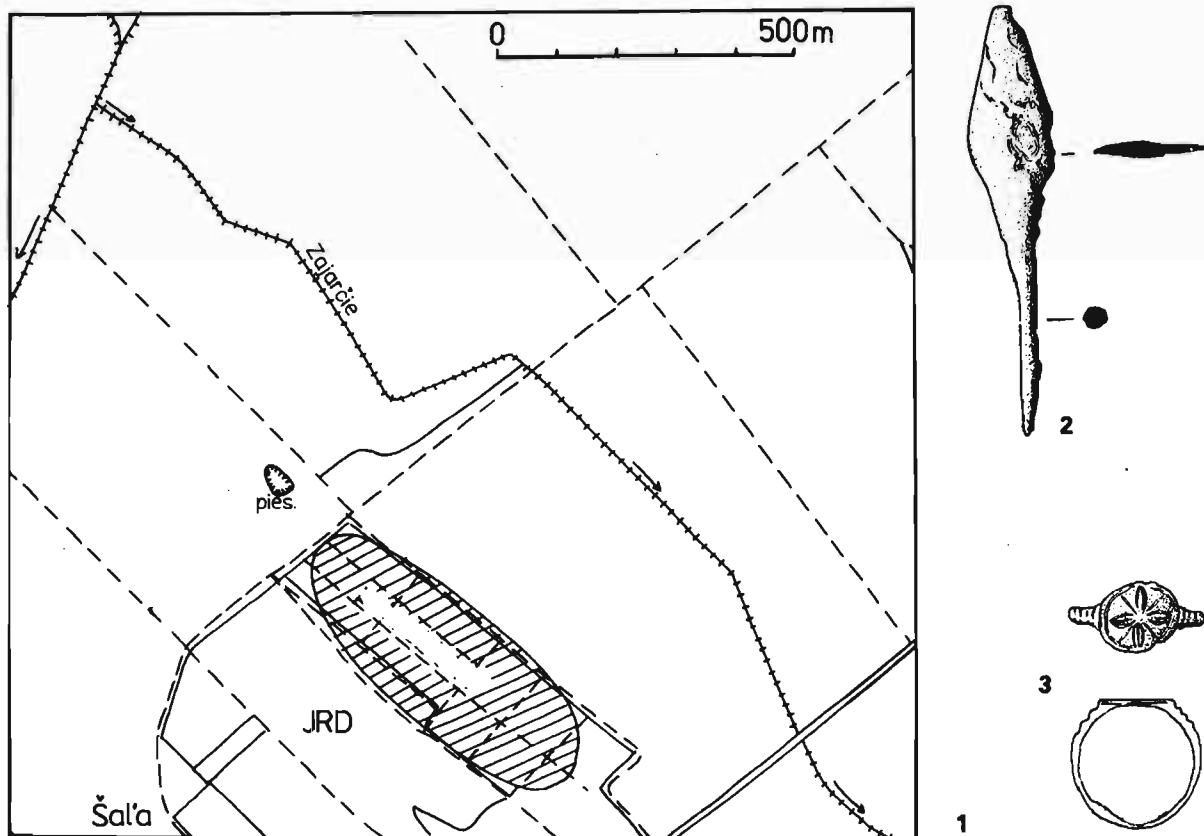
Lit.: Pramene... 1989, s. 101; Němejcová-Pavúková 1963, s. 271 n.; Čilinská - Točík 1978b, s. 201; Točík 1982, s. 10.

ŠAĽA, OKRES GALANTA

Veča, vinohrady

Pohrebisko z 11. stor.

V r. 1962 našiel J. Balogh a J. Rajček pri prieskume po rigolovaní vinohradu (15-12-24, 1 : 10 000, 283 : 341 mm; obr. 135: 1) tieto predmety:

Obr. 135. Šaľa (Veča, vinohrady). 1 - situačný plán; 2, 3 - zber.

1. Pomerne dobre zachovaná deltoidná železná strela s pozdĺžnym rebrom; dĺ. 7,2 cm, š. 1,6 cm (obr. 135: 2).

2. Mosadzný alebo bronzový zatvorený prsteň s terčovitým štítkom s rytým motívom štvorlístka. Medzi lístkami línia. Z oboch strán štítka rebrovanie; Ø 2-2,1 cm, Ø štítka 1,2 cm (obr. 135: 3).

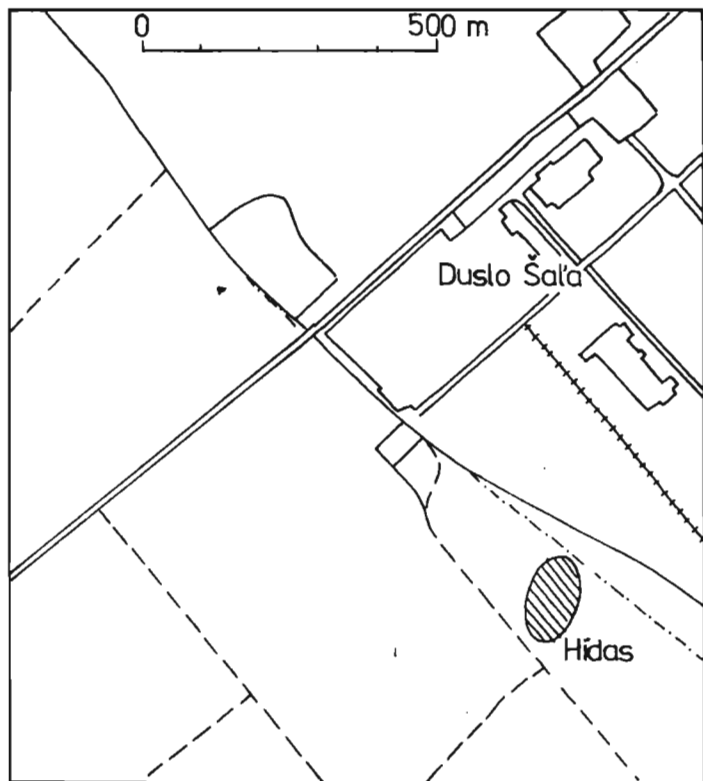
NEDATOVANÉ POHREBISKO A SÍDLISKO Z 10.-11. STOROČIA

ŠAĽA, OKRES GALANTA

Veča-Hidas, kóta 119,4 m

Stredoveké pohrebisko a sídlisko z 10.-11. stor.

Kóta 119,5 m s miestnym názvom Hidas je piesočná duna na ľavom brehu Jačského potoka (obr. 136), ktorý sa vo vzdialenosti cca 300 m vlieva do bývalého

Obr. 136. Šaľa (Veča-Hidas). Situačný plán.

jazera, teraz močiara Vízallás (45-14-04, 1 : 10 000, 140 : 50 mm). V r. 1964 pri výskume pohrebiska z doby avarskej ríše v polohe Vízallás sa zistilo, že pri hlbokej orbe sa tu ničia kostrové hroby a hrozí zničenie pohrebiska. Preto na jeseň 1964 a na jar 1965 realizoval AÚ SAV v Nitre pod technickým vedením E. Rejholca na ploche 1300 m² predstihový výskum, pri ktorom okrem plytkých stredovekých hrobov a obilných jám bolo preskúmané aj pohrebisko ľudu nitrianskej kultúry zo staršej doby bronzovej. Dovedna bolo odkrytých 44 hrobov zo staršej doby bronzovej, 32 stredovekých obilných jám, 14 stredovekých hrobov (bližšie nedatovateľných), 2 laténske chaty a laténska pec

(obr. 137). Ďalšie hroby zo staršej doby bronzovej a laténske objekty preskúmal pracovník SNM v Bratislave PhDr. L. Zachar.

Pohrebisko

Hrob 3, JZ-SV (obr. 138: 1)

Obdĺžniková jama (225x70-85 cm, hĺ. 31 cm). Dospelý v natiahnutej polohe, horné končatiny pozdĺž tela. Bez nálezov.

Hrob 4, JZZ-SVV (obr. 138: 2)

Obdĺžniková jama (180x75 cm, hĺ. 43 cm) v superpozícii nad sídliskovými jamami 2/64 a 3/64. Kostra (adultus) v natiahnutej polohe, horné končatiny pozdĺž tela. Lebka nad kultúrnou jamou 2/64 o 20 cm hlbšie ako ostatná kostra. Bez nálezov.

Hrob 15, JZ-SV (obr. 138: 3)

Obdĺžniková jama (230x60-70 cm, hĺ. 55 cm). Slabo zachovaná kostra muža v natiahnutej polohe, horné končatiny pozdĺž tela. Bez nálezov.

Hrob 20, JZZ-SVV (obr. 138: 4)

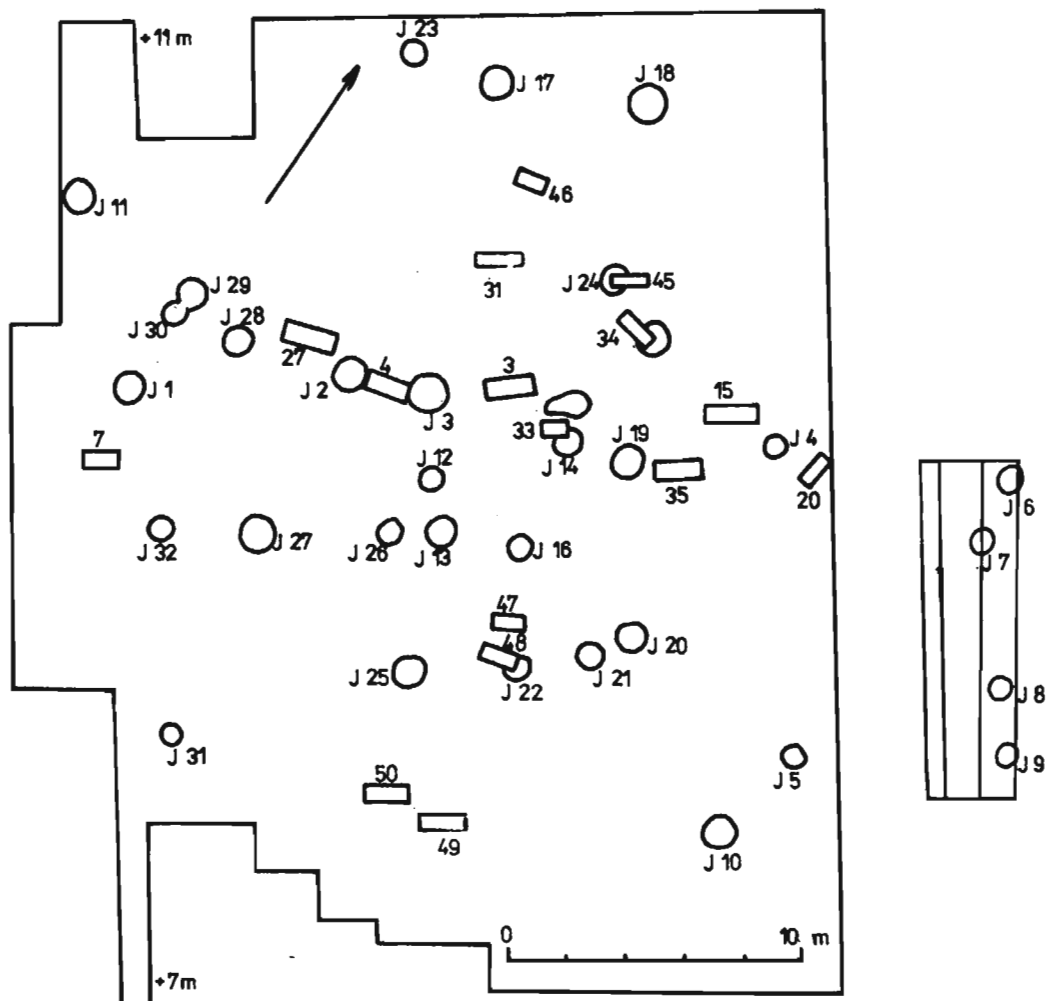
Obdĺžniková jama (135x50 cm, hĺ. 30 cm). Juvenis v natiahnutej polohe. Bez nálezov.

Hrob 27, JZZ-SVV

Obdĺžniková jama (200x85 cm, hĺ. 50 cm). Dospelý v natiahnutej polohe. Bez nálezov.

Hrob 31, JV-SZ (obr. 138: 5)

Obdĺžniková jama (200x70 cm, hĺ. 37 cm). Kostra ženy v natiahnutej polohe, horné končatiny pozdĺž tela. Bez nálezov.

Obr. 137. Šaľa (Veča-Hidas). Plán výskumu v r. 1964 a 1965.

Hrob 33, JZ-SV

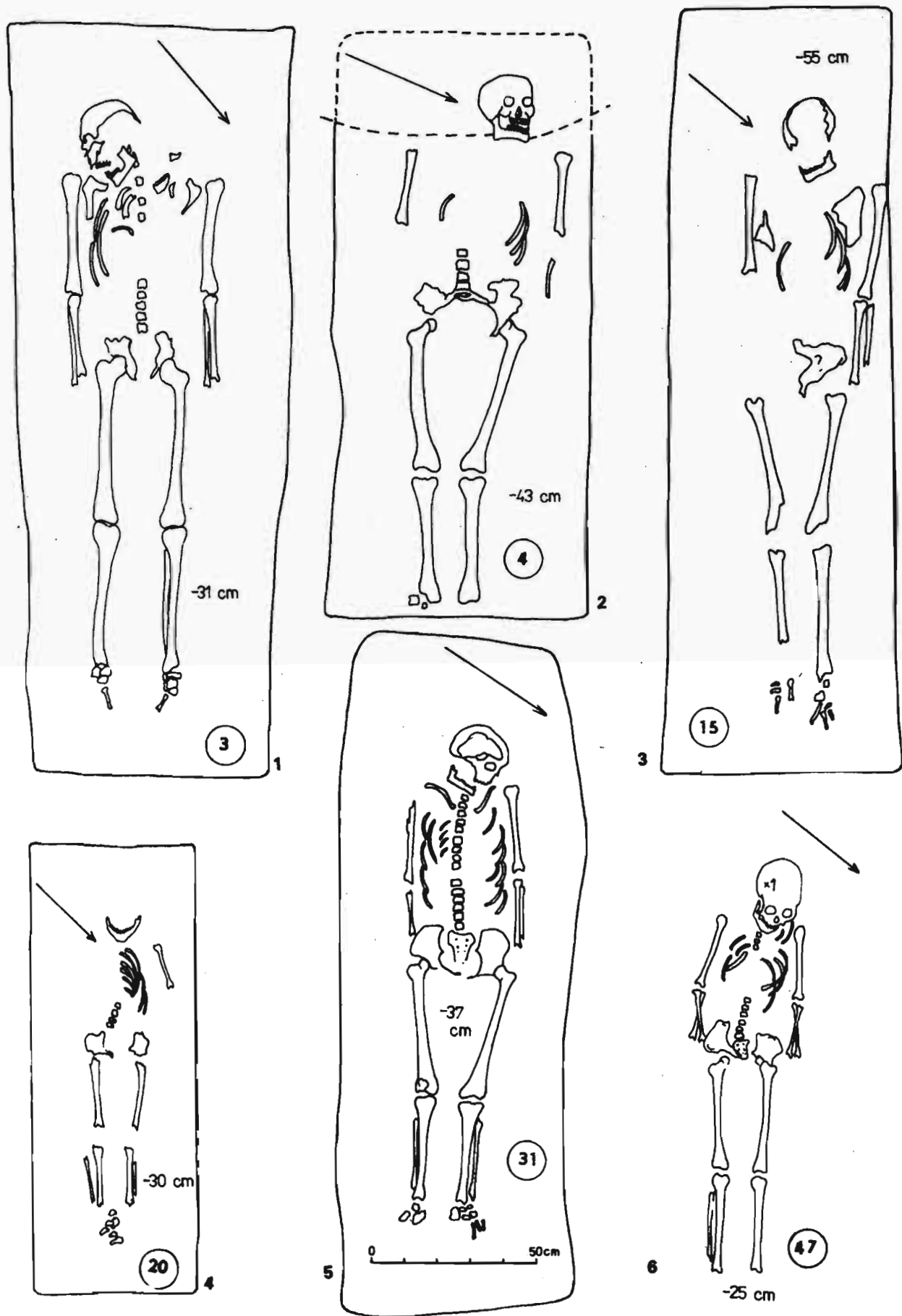
V superpozícii nad sídliskovou jamou 14/65. Jama sa nerysovala. V hĺ. 35 cm detská kostra v natiahnutej polohe, horné končatiny pozdĺž tela. Bez nálezov.

Hrob 34, Z-V

Jama sa nerysovala. V hĺ. 28 cm temer strávená detská kostra pravdepodobne v natiahnutej polohe. Bez nálezov.

Hrob 35, JZ-SV

Obdĺžniková jama (225x70 cm, hĺ. 45 cm). Kostra muža v natiahnutej polohe s hornými končatinami pozdĺž tela. Bez nálezov.

Obr. 138. Šaľa (Veča-Hidas). 1 - hrob 3; 2 - hrob 4; 3 - hrob 15; 4 - hrob 20; 5 - hrob 31; 6 - hrob 47.

Hrob 45, JZ-SV

V superpozícii nad sídliskovou jamou 24. Hrobová jama sa nerysovala. Kostra muža v natiahnutej polohe, porušená orbou, v hĺ. 30 cm. Bez nálezov.

Hrob 46, orientácia?

Jama sa nerysovala. Pohodená kostra dospelého jedinca v hĺ. 30 cm. Bez nálezov.

Hrob 47, JZ-SV (obr. 138: 6)

Jama sa nerysovala. Mladistvý v natiahnutej polohe s hornými končatinami pozdĺž tela. Pod lebku korálik (1).

1. Dutý korálik z bronzového plechu; Ø 0,7 cm.

Hrob 49, JZ-SV

Obdĺžniková jama (200x70 cm, hĺ. 80 cm). Kostra ženy v natiahnutej polohe s hornými končatinami pozdĺž tela. Bez nálezov.

Hrob 50, JZ-SV

Jama sa nerysovala. V hĺ. 35 cm adultus v natiahnutej polohe s hornými končatinami pozdĺž tela. Bez nálezov.

Sídlisko

Jama 1

Pomerne úzka, v profile hruškovitá jama. Hrdlo zavalené, hĺ. 120 cm. Tmavý zásyp. Nad dnom pohodená rozhádzaná kostra muža. Bez nálezov.

Jama 2

Jama hruškovitého tvaru (max. Ø 160 cm, hĺ. 220 cm). Tmavý zásyp. Bez nálezov.

Jama 3

Jama hruškovitého tvaru (max. Ø 180 cm, hĺ. 230 cm). Bez nálezov.

Jama 4

Obrysy zachytené v hĺ. 60 cm, pôdorys elipsovitého tvaru (Ø 140 cm, max. Ø 165 cm, hĺ. 220 cm). Bledý zásyp. Nad dnom cca 20 cm dva črepy (1).

1. Dva črepy z ústia bledošedého hrnca s vytiahnutým profilovaným okrajom, na vnútornej strane prežliabkovaným. Na pleciah dve ryté lomené vlnovky a pod nimi dve ryté línie. Plavený materiál s prímiesou piesku. Vypálenie dobré; Ø ústia cca 15 cm (obr. 143: 1).

Jama 5

Menšia jama valcovitého priemeru (max. Ø 90 cm, hĺ. 160 cm). Bez nálezov.

Jama 6

Hruškovitá jama (max. Ø 170 cm, hĺ. 280 cm). Dno oblé. Zásyp tmavý. Bez nálezov.

Jama 7

Hruškovitá jama (max. Ø 130 cm, hĺ. 200 cm). Dno zaoblené, hrdlo zosunuté. Porušený tmavý zásyp. Bez nálezov.

Jama 8

Hruškovitá jama (max. Ø 150 cm, hĺ. 220 cm). Tmavý premiešaný zásyp. Bez nálezov.

Jama 9

Hruškovitá jama (max. Ø 170 cm, hĺ. 50 cm). Tmavý premiešaný zásyp. Bez nálezov.

Jama 10

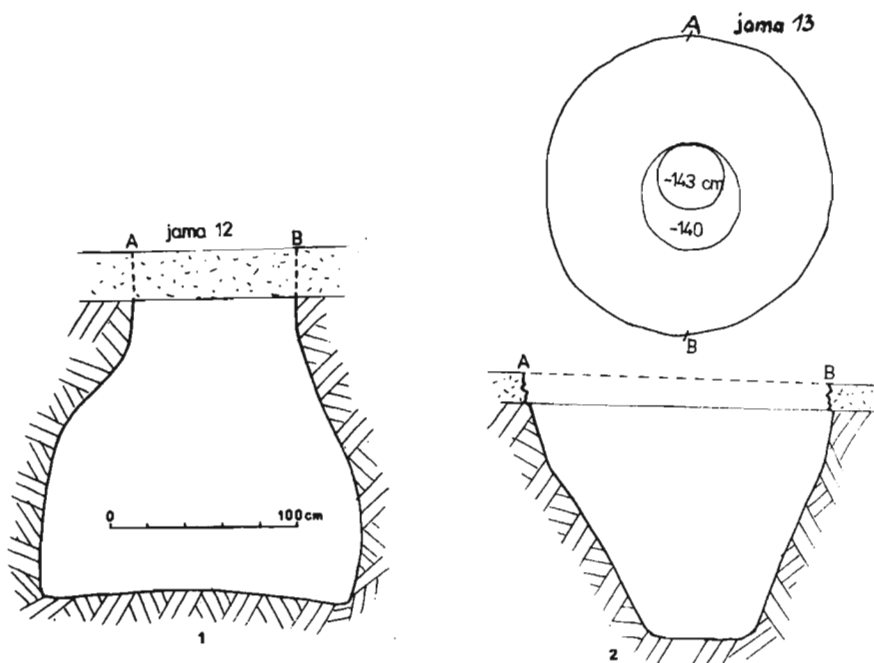
Hruškovitá jama (v hĺ. 60 cm Ø 160 cm, v hĺ. 157 cm max. Ø 170 cm, nad dnom v hĺ. 255 cm Ø 125 cm). Dno rovné. V zásype v hĺ. 200 cm rozhádzaná kostra psa. V zásype aj laténsky črep (sekundárny nález).

Jama 11

Nepravidelná, v pôdoryse elipsovité jama ($\emptyset$ v hĺ. 30 cm 130x150 cm, celková hĺ. 180 cm). Dno mierne oblé. Bez nálezov.

Jama 12 (obr. 139: 1)

V hĺ. 25 cm zachytený kruhový pôdorys s $\emptyset$ 90 cm (v hĺ. 150 cm $\emptyset$ 180 cm, celková hĺ. 180 cm). Valcovité hrdlo (dĺ. 50 cm). Tmavý premiešaný zásyp. V hĺ. 100 cm zvieracie kosti, v hĺ. 160-170 cm fragment nádoby (1).

Obr. 139. ŠaPa (Veča-Hidas). 1 - jama 12; 2 - jama 13.

1. Spodná časť hrnca s mierne odsadeným dnom, na dne v strede plastický krížik. Plavená hlina s prímiesou piesku, farba bleďošedá a hnedá; $\emptyset$ dna 11 cm, zach. v. 8,8 cm (obr. 143: 2).

Jama 13 (obr. 139: 2)

V hĺ. 20 cm $\emptyset$ 150 cm. Steny ku dnu (hĺ. 143 cm) lievikovite zúžené. V tmavom zásype v horných vrstvách zvieracia lebka.

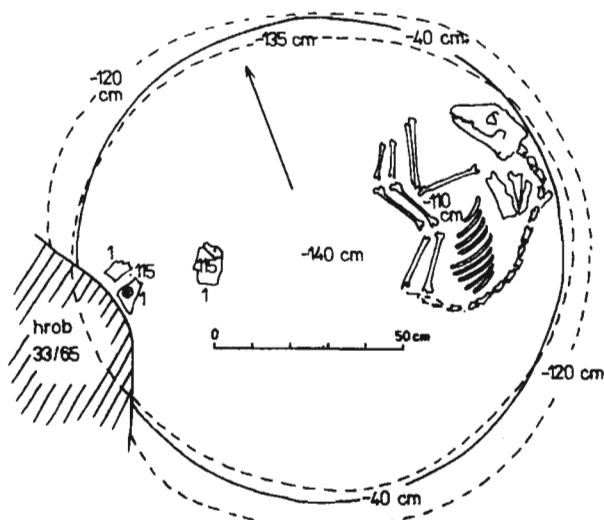
Jama 14 (obr. 140)

V hĺ. 40 cm pravidelný kruhový pôdorys s $\emptyset$ 135 cm. Po hĺ. 120 cm valcovitý profil, 20 cm nad dnom jama lievikovite rozšírená a potom zúžená. Dno s $\emptyset$ 130 cm. Vo výklenku zvieracia kostra (asi pes) na pravom boku. V hĺ. 115 cm črepy (1).

1. Črepy z neúplného dna nádoby s $\emptyset$ 9 cm. V strede plastická značka tvaru kríža. Plavená hlina s prímiesou piesku a sľudy. Povrch bledosivý s fľakmi.

Jama 15 (obr. 141: 1)

V hĺ. 20 cm kruhovitý pôdorys s $\emptyset$ 160-170 cm. V hĺ. 135 cm jama rozšírená ($\emptyset$ 185 cm), v hĺ. 210 cm dno zúžené ($\emptyset$ 135 cm), rovné. Pohodená ľudská kostra v hĺ. 175 cm pri severozápadnej stene. Orientácia S-J. Kostra (asi žena) ležala 35 cm nad dnom, pritlačená ku stene, uložená na bruchu. Chýbala lakťová a vretenná

Obr. 140. Šaľa (Veča-Hidas). Jama 14.

kosť a články prstov ľavej nohy. Medzi stehnovými kosťami dva prasleny (1, 2), nad dnom pri stene nôž (3).

1. Dvojkónický praslen z plavenej hliny; $\varnothing$ 2,9 cm, v. 1,6 cm (obr. 143: 3).

2. Guľatý praslen z plavenej hliny; $\varnothing$ 2,1 cm, v. 1,6 cm (obr. 143: 4).

3. Fragment čepele železného noža; zach. dĺ. 9,8 cm, š. 2,1 cm (obr. 143: 5).

Jama 16

V hĺ. 50 cm kruhový pôdorys ($\varnothing$ 110 cm). Valcovitý profil. Rovné dno v hĺ. 200 cm. Bez nálezov.

Jama 17

V hĺ. 30 cm kruhový pôdorys ($\varnothing$ 140 cm). Valcovitý - vrecovitý profil. Rovné dno ($\varnothing$ 145 cm) v hĺ. 155 cm. V premiešanom zásype vo východnej časti prepálená zemina (hr. 5 cm) a železná troska. V zásype atypické črepy.

Jama 18 (obr. 141: 2)

V hĺ. 40 cm kruhový pôdorys pretiahnutého tvaru ($\varnothing$ 160 cm). Vakovitý prierez. Steny ku dnu zúžené. Rovné dno v hĺ. 200 cm ($\varnothing$ 140 cm). Na dne pohodená pokrčená ľudská kostra s lebkou vyvrátenou dozadu. V zásype prepálený brúsik (1), rôzne črepy (2) a zvieracia kosť (3). Koncentrácia uhlíkov v hĺ. 140 cm (4).

1. Fragment trojhranného pieskovcového brúsika; dĺ. 10 cm (obr. 143: 7).

2. Črepy z rovného dna väčšej bledošedej nádoby. V strede krížik vo väčšej kruhovej jamke; $\varnothing$ dna 10,1 cm (obr. 143: 6).

3. Zvieracia kosť.

4. Uhlíky (neurčené).

Jama 19

V hĺ. 30 cm kruhový pôdorys ($\varnothing$ 160 cm). Starostlivo vyhlíbená kotlovitá jama s prehnutým dnom v hĺ. 190 cm (max. $\varnothing$ 190 cm). Tmavý zásyp. Bez nálezov.

Jama 20

Plytká kotlovitá jama (hĺ. 60 cm, $\varnothing$ 135 cm). Dno prehnuté, zúžené. Bez nálezov.

Jama 21

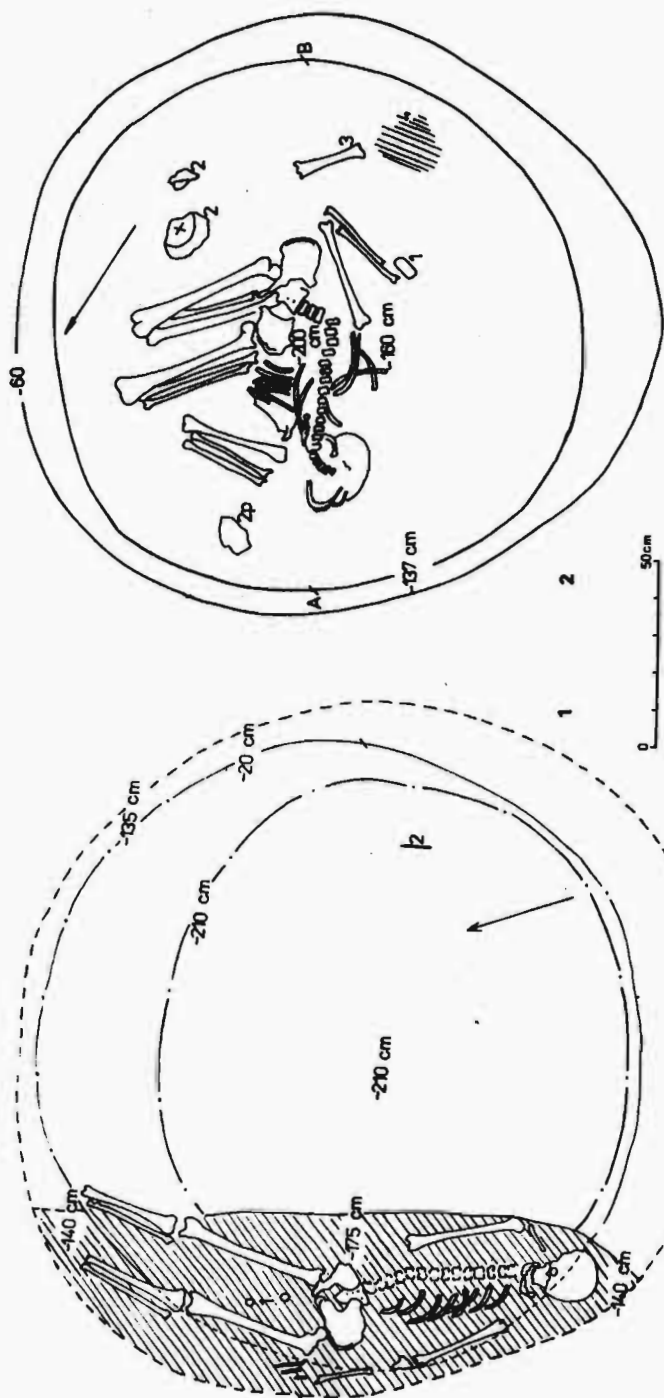
V hĺ. 60 cm okrúhly pôdorys. Steny ku dnu zúžené. Dno v hĺ. 120 cm rovné ($\varnothing$ 95 cm). Tmavý zásyp. Bez nálezov.

Jama 22

V hĺ. 60 cm kruhový pôdorys ($\varnothing$ 110 cm). Rozšírené boky. Dno v hĺ. 230 cm. Tmavý zásyp. Bez nálezov.

Jama 23

V hĺ. 50 cm kruhový pôdorys ($\varnothing$ 95 cm). Rovné dno v hĺ. 210 cm ($\varnothing$ 160 cm). V premiešanom zásype dve skaly, zvieracie kosti, mazanica.

Obr. 141. Šaľa (Veča-Hidas). 1 - jama 15; 2 - jama 18.

Jama 24

V hĺ. 25 cm kruhovitý pôdorys, $\emptyset$ ústia 110 cm. Hruškovitý profil (max. $\emptyset$ 200 cm). Rovné dno v hĺ. 190 cm ($\emptyset$ 115 cm). V zásype tri atypické črepy.

Jama 25

V hĺ. 60 cm kruhový pôdorys ($\emptyset$ 100 cm). Baňatý profil. V hĺ. 180 cm $\emptyset$ 110 cm. V hĺ. 235 cm prehnuté dno. Premiešaný zásyp bez nálezov.

Jama 26

Hruškovitá jama v hĺ. 60 cm ($\emptyset$ 115 cm, max. $\emptyset$ 160 cm). V hĺ. 245 cm rovné dno. Bez nálezov.

Jama 27

Po odstránení černoze v hĺ. 30 cm kruhový pôdorys ($\emptyset$ 150 cm). Valcovitá jama (hĺ. stien 150 cm, $\emptyset$ 185 cm). Rovné dno v hĺ. 235 cm zúžené na $\emptyset$ 140 cm. Zásyp tmavý. Bez nálezov.

Jama 28 (obr. 142)

Po odstránení černoze v hĺ. 25-30 cm tmavý kruh ($\emptyset$ 125 cm). Valcovité hrdlo. Od hĺ. 100 cm hruškovitý tvar (max. $\emptyset$ 200-205 cm). Dno v hĺ. 245 cm oválne. V hĺ. 150-165 cm pri južnej stene rozhádzaná neúplná kostra dospelého; niektoré kosti polámané,

napr. pravá stehnová kosť. Tmavý zásyp; nad dnom v hĺ. 200-245 cm tvrdá vrstva, asi naplavená. Bez nálezov.

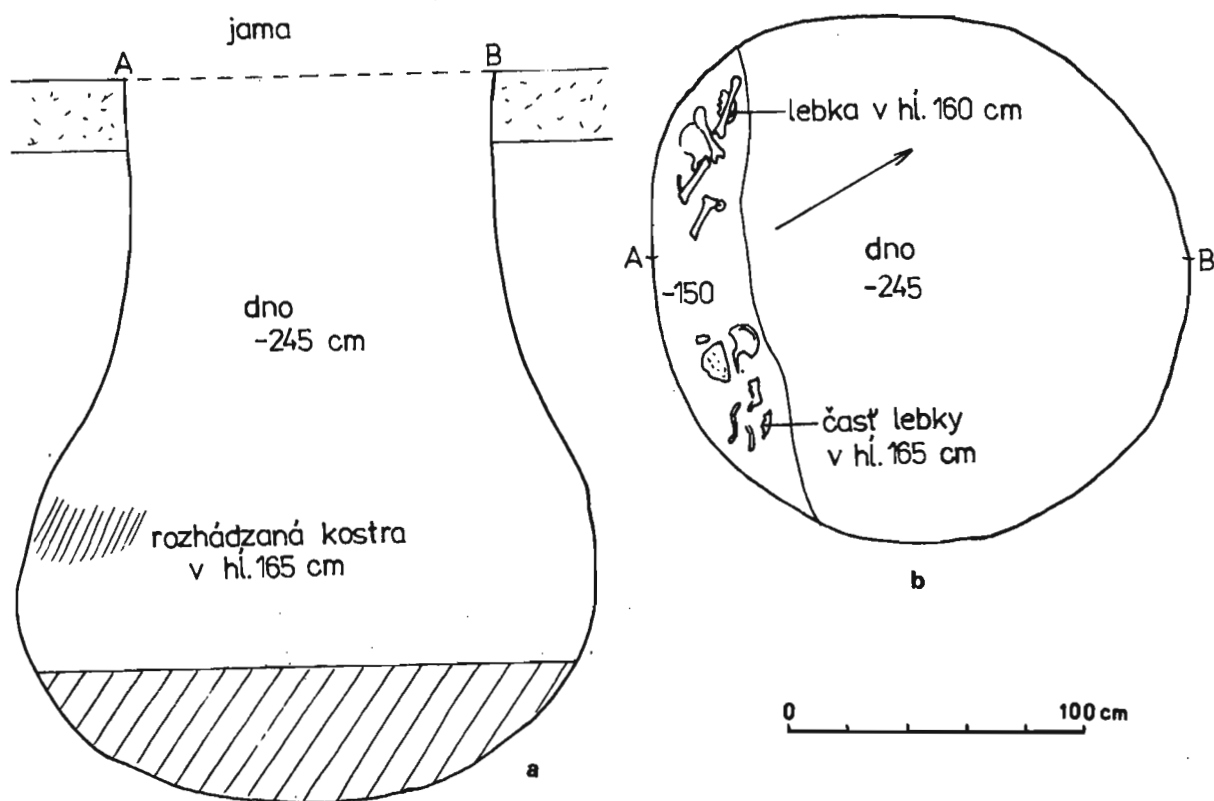
Jama 29-30

Jamy v max. priemere spojené. V hĺ. 30 cm $\emptyset$ 100 cm. Ku dnu rozšírené. Rovné dno v hĺ. 230 cm ($\emptyset$ 125 cm). Bledý zásyp. Bez nálezov.

Jama 31

V hĺ. 45 cm kruhovitý pôdorys ($\varnothing$ 95 cm). Tmavý zásyp zmiešaný so žltou zeminou. Steny ku dnu rozšírené, šikmé. V hĺ. 120 cm rovné dno ($\varnothing$ 135 cm). V zásype úlomky skál, črep z hrnca (1) a zvieracie kosti.

1. Črep z väčšieho hrubostenného hrnca s vyhnutým ústím a so šikmo strechovite zrezaným okrajom, zdobený rytou vlnovkou na podhrdlí a pleciach. Plavená hlina s prímiesou hrubozrnného piesku. Povrch potiahnutý hlinkou, bledohnedý, miestami šedý; zach. v. 13 cm, $\varnothing$ ústia cca 15-16 cm (obr. 143: 8).

Obr. 142. Šaľa (Veča-Hidas). Profil a pôdorys jamy 28.

Jama 32

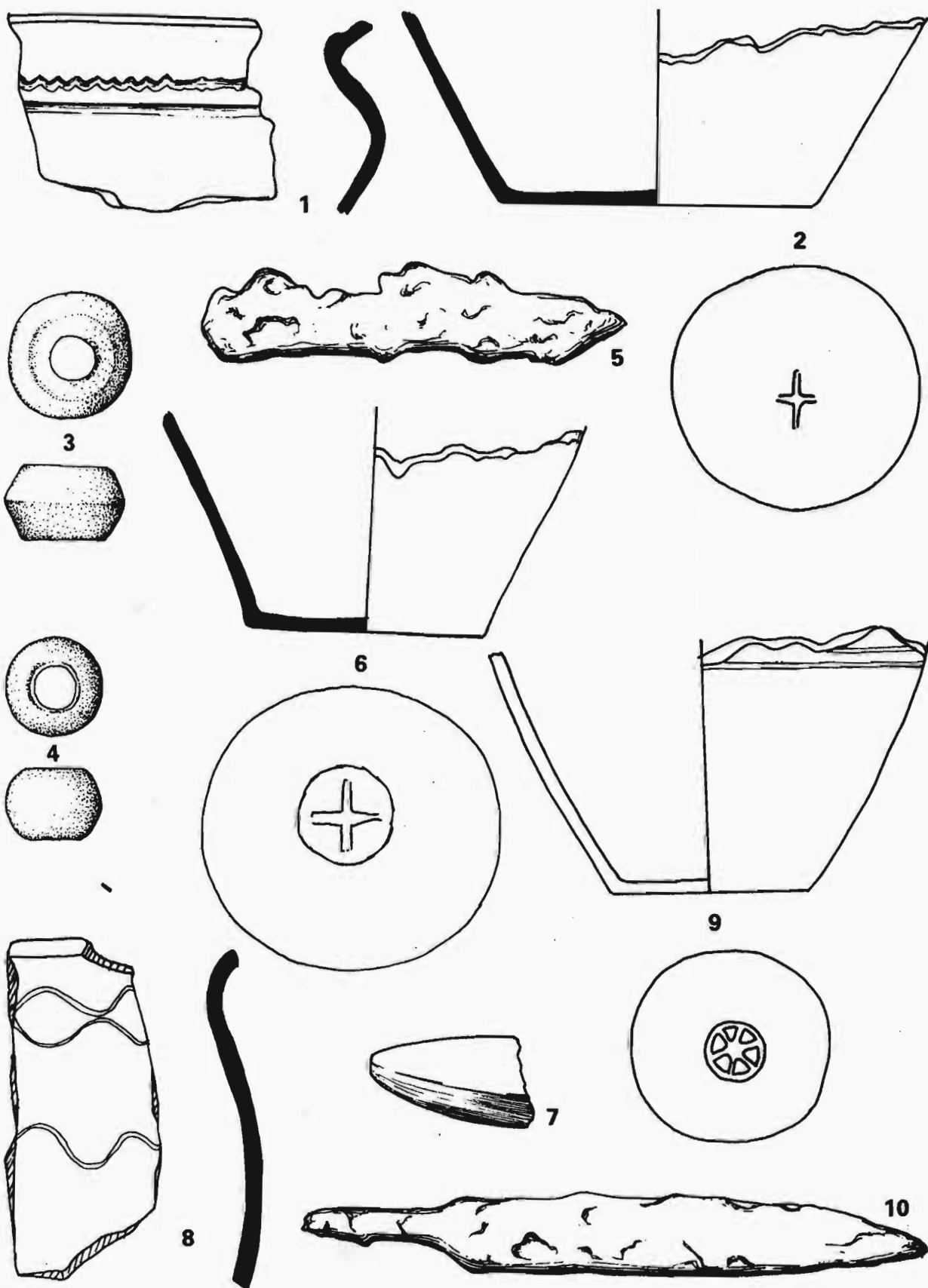
V hĺ. 40 cm $\varnothing$ hrdla 90 cm. Steny vyduté. V hĺ. 200 cm rovné dno ($\varnothing$ 120 cm). Bledohnedý zásyp. Bez nálezov.

Zber

1. Spodná časť tenkostenného hrnca s hladným povrchom z hlíny s prímiesou piesku, na dne v strede ošúchaná plastická značka - kruh s tromi priečkami, t. j. so šiestimi ramenami. Na vydutí plytké horizontálne žliabky; $\varnothing$ dna 9 cm (obr. 143: 9).

2. Železný nôž v drevenej pošve, chrbát odsadený od trňa, čepeľ k hrotu prehnutá; dĺ. 14 cm (obr. 143: 10).

Lit.: Pramene... 1989, s. 102; Čilinská - Točík 1978b, s. 205; Točík 1979, s. 144 n., 1982, s. 17.

Obr. 143. Šaľa (Veča-Hidas). 1 - jama 4; 2 - jama 12; 3-5 - jama 15; 6, 7 - jama 18; 8 - jama 31; 9, 10 - zber.

SÍDLISKÁ Z 11.-14. STOROČIA

SLÁDKOVIČOVO, OKRES GALANTA

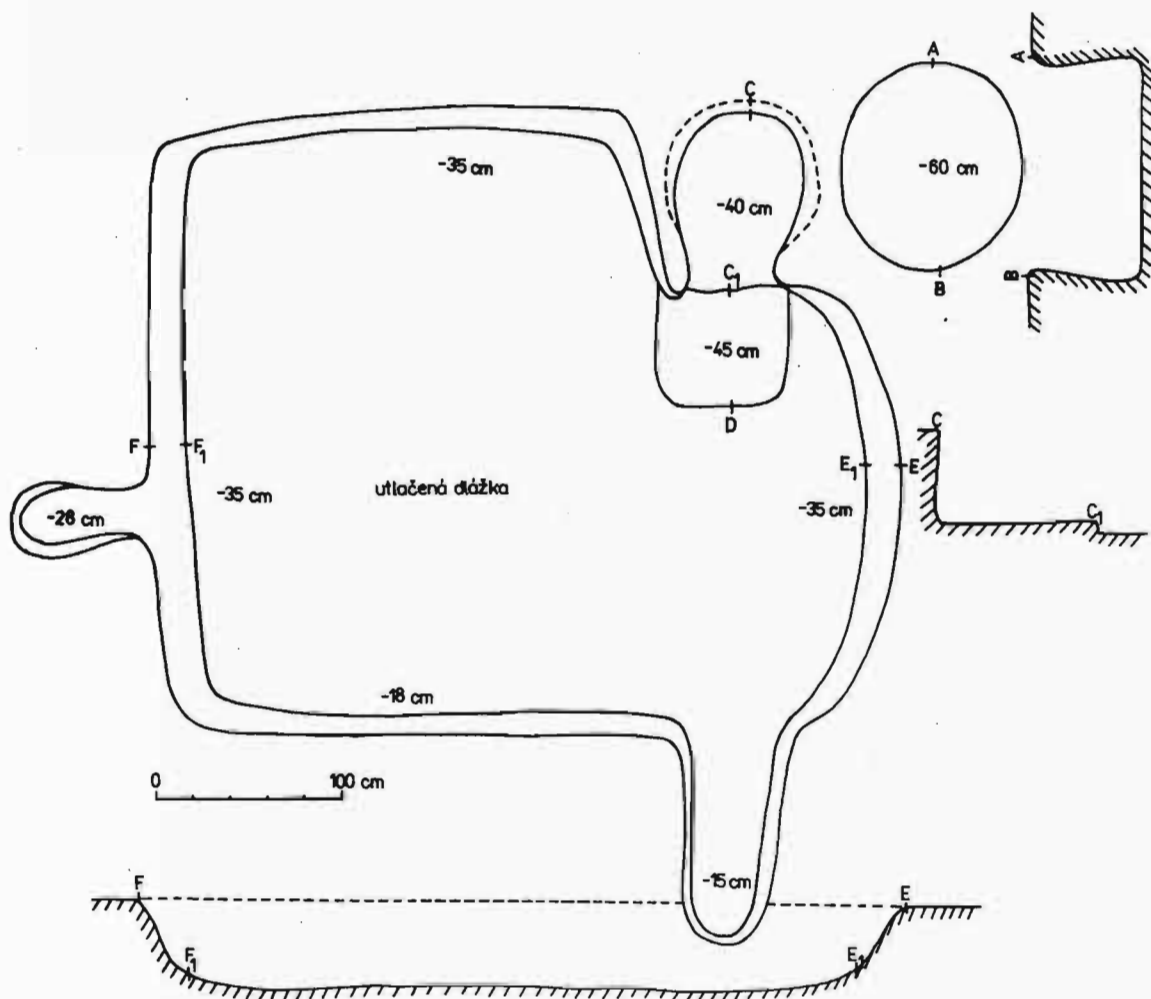
Nové diely II

Chata z 11.-12. stor.

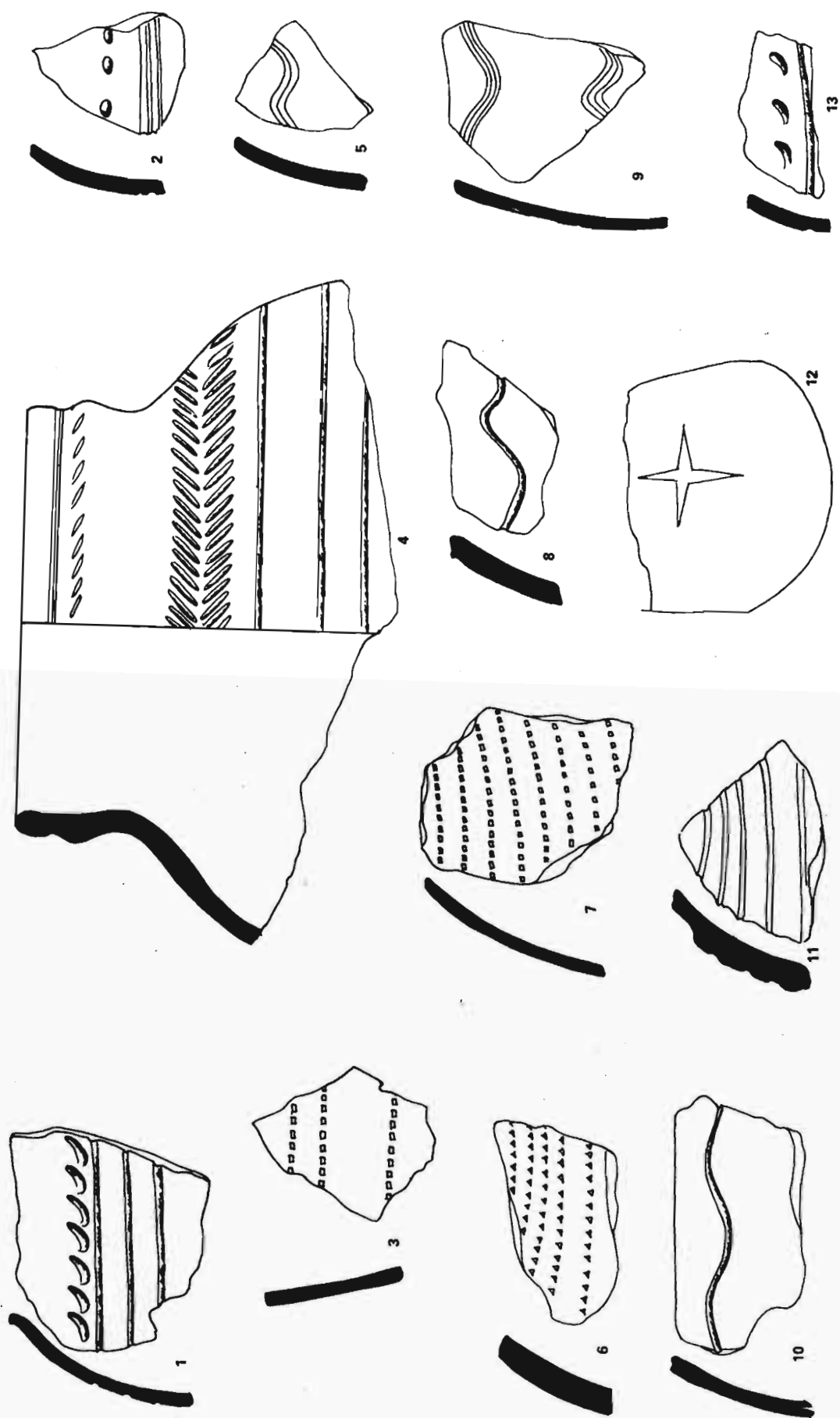
V r. 1967 odkryl pracovník AÚ SAV J. Rajček v rámci záchranného výskumu pri stavbe cesty v polohe Nové diely chatu, ktorá sa nachádzala neďaleko pohrebiska južne od cesty (bližšie k Sládkovičovu) cca 500 m od cestného viaduktu (45-11-25, 1 : 10 000, 362 : 40 mm).

Chata 1 (obr. 144)

Po skrývke vrstvy humusu, hrubej cca 45 cm, buldozénom sa zistil nepravidelne štvorcový objekt so zaokrúhlenými rohmi (420x380, hĺ. 90 cm) a s orientáciou S-J. V severovýchodnom rohu bola pec, zapustená do spráše; jej kruhový pôdorys nepresahoval obrysy objektu. Otvor pece bol z južnej strany. Východná stena chaty bola zaoblená a tvorila mierny poloblúk. Z chaty vybíehali dva lalokovité výklenky: v západnej stene (viac smerom na juh) výklenok dlhý 60 a široký 10-15 cm,

Obr. 144. Sládkovičovo (Nové diely). Plán chaty 1.

Obr. 145. Sládkovičovo (Nové diely). Nálezy z chaty 1.

ku dnu rozšírený a o 10 cm nižší ako chata; na južnej stene vo východnom rohu jazykovitý výklenok dlhý 100 cm, pri ústí široký 60 a na konci 30 cm. Dno chaty bolo ubité, steny mierne zošíkmené. Oválna pec v severovýchodnom rohu bola pôvodne klenbovitá (pravdepodobne), zapustená bola do spráše. Na západnej strane sa zachovala 20 cm hrubá stienka. Pec mala $\varnothing$ 70 cm, ku dnu sa rozširovala na 100 cm. Otvor pece bol 40-45 cm široký, dno bolo asi o 5 cm hlbšie pod úrovňou chaty. Je otázne, či k chate patrí okrúhla kónická jama s $\varnothing$ 120 cm a s rovným dnom v tesnej blízkosti pece, ktorej dno bolo o 40 cm hlbšie ako dno pece. Pec a priestor medzi ňou a predpecou boli vypálené do červena. Pred pecou slúžila v chate na vyhrabávanie pohreby malá priehleň (60x30 cm, hĺ. 5 cm).

Nálezy

1. Dva okrajové črepy z bledohnedej nádoby obtáčanej na pomaly rotujúcom kruhu. Plavená hlina s prímiesou piesku. Vypálenie výborné. Vonkajšia strana opracovaná formovacím drievkom, vnútorná horizontálne fazetovaná. Okraj kolmo zrezaný, horný a dolný ret zosilnený. Kónické hrdlo mierne odsadené od tela. Výzdoba radom hlbokých jamiek pod hrdlom a polkruhovými jamkami na pleciach; $\varnothing$ ústia cca 16 cm, v. 6,5 cm (obr. 146: 1).

2. Črep z ústia bledohnedej až sivého tenkostenného hrnca, vytočeného na kruhu. V hline primiešaný jemný piesok. Vypálenie dobré. Použitie formovacieho drievka. Okraj ostro šikmo skrojený, spodný ret vytiahnutý. Na pleciach nepravidelná dookola sa vinúca žliabkovaná špirála; v. 6,5 cm (obr. 146: 2).

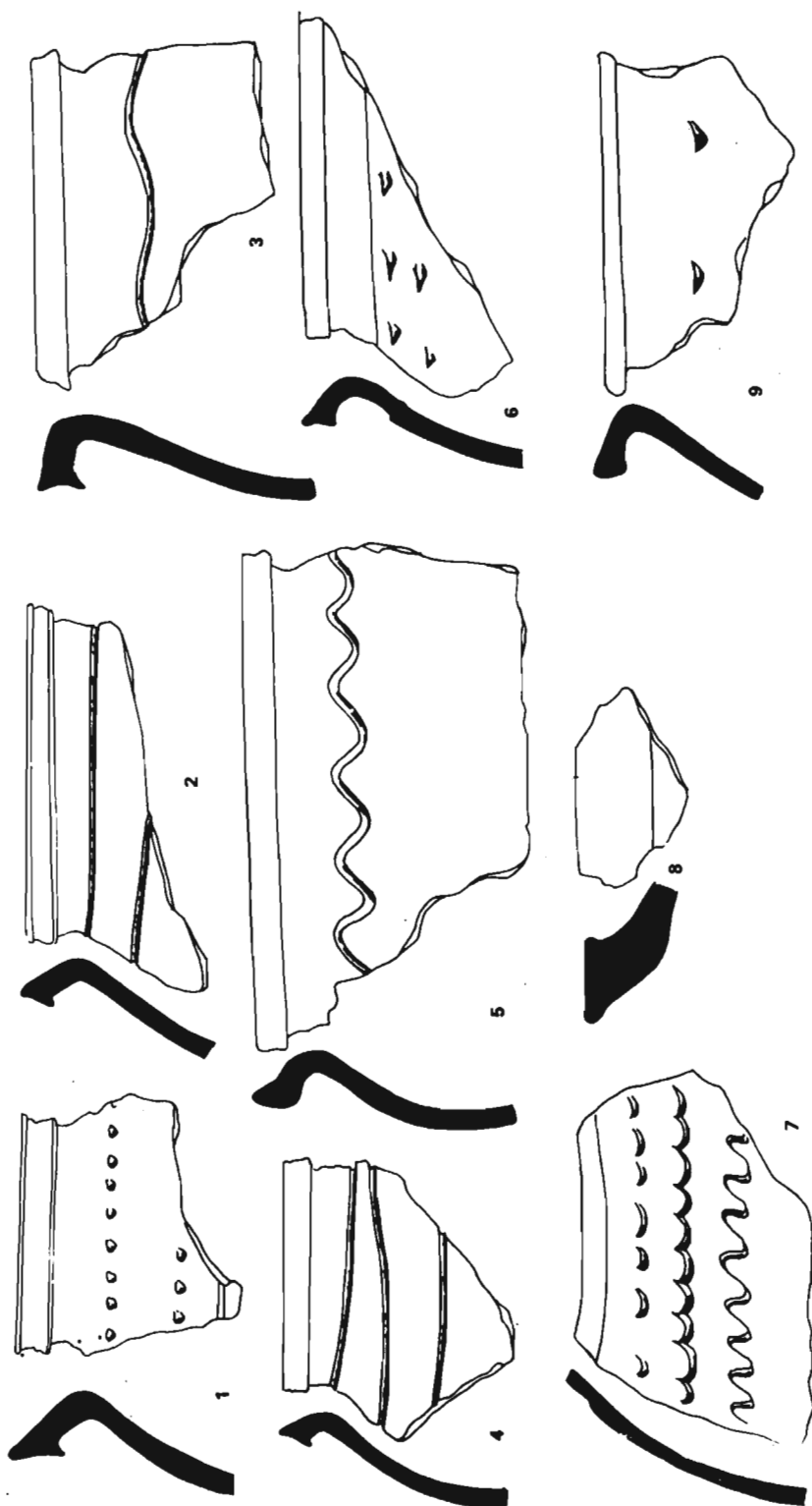
3. Črep z ústia tenkostenného bledohnedej hrnca, vyrobeného z plavenej hlíny s prímiesou jemného piesku a sľudy, obtočeného na kruhu, dobre vypáleného. Na povrchu stopy formovacieho drievka, ináč povrch hladký, na vnútornej strane vrstevnatý. Okraj kolmo zrezaný, horný a dolný ret zvýraznený, nízke lievikovité rozšírené hrdlo postupne prechádza do tela. Výzdoba dookola sa vinúcimi špirálovitými líniami; $\varnothing$ ústia cca 14,5 cm (obr. 146: 4).

4. Fragment ústia tenkostenného tmavosivého hrnca, vytočeného na kruhu z plavenej hlíny s prímiesou piesku, dobre vypáleného. Ústie vodorovne vyhnuté, mierne prehnuté, okraj zaoblený, hrdlo odsadené od ústia, obidve strany stien hladené, so stopami formovacieho drievka. Pod hrdlom poloblúkové jamky; $\varnothing$ ústia cca 12-13 cm (obr. 146: 9).

5. Cca polovica ústia (tri črepy) tmavosivého hrnca s bledými fľakmi, vytočeného na rýchlo rotujúcom kruhu. Plavená hlina s prímiesou piesku. Povrch hladený, so stopami formovacieho drievka. Vypálenie veľmi dobré. Nízke lievikovité hrdlo odsadené od tela, okraj oblúkovite kolmo zrezaný, horný ret vytiahnutý, ostrý, spodný tupý. Na pleciach hlboká vlnovka, robená jednozubým nástrojom; $\varnothing$ ústia cca 17,5 cm (obr. 146: 5).

6. Fragment ústia hrnca bledohnedej farby. Plavená hlina s prímiesou piesku. Povrch hladený, so stopami formovacieho drievka, vnútorná strana drsná, horizontálne na ústí fazetovaná. Vypálenie dobré. Ústie vodorovne vyhnuté, čiastočne odsadený okraj kolmo zrezaný, dovnútra mierne prehnutý, horný a dolný ret zdôraznený. Na pleciach nízka vlnovka, vyrytá jednozubým nástrojom; v. 7 cm, $\varnothing$ ústia cca 15-16 cm (obr. 146: 3).

7. Črep z ústia bledohnedej hrnca s tmavými fľakmi, vytočeného na kruhu z plavenej hlíny s obsahom jemného piesku a sľudy. Povrch hladený formovacím drievkom, vnútorná strana pod ústím horizontálne vrstevnatá. Okraj kolmo zrezaný, horný a dolný ret stredne ostrý, hrdlo lievikovité, nízke. Na pleciach dva rady poloblúkových jamiek; v. 5,5 cm, $\varnothing$ ústia cca 16 cm (obr. 146: 6).

Obr. 146. Sládkovičovo (Nové diely). Nálezy z chaty 1.

8. Fragment okraja bledohnedej hrubostennej zásobnice, vyrobenej na kruhu. Ústie profilované, lievikovite roztvorené, odsadené od hrdla, okraj vodorovne zrezaný; okraje ústia mierne zosilnené. Na vonkajšej i vnútornej strane stopy formovacieho drierka; hr. steny 1,5 cm (obr. 146: 8).

9. Fragment hrnca, vyrobeného na kruhu, s nízkym valcovitým zvlneným hrdlom, bledohnedý, sekundárnym ohňom miestami až čierne sfarbený. Hlina s prímiesou piesku a sľudy. Pri tvárnení povrchu použité formovacie drierko. Horizontálne zvrstvená vnútorná strana. Vypálenie dobré. Hrdlo kolmé, okraj zaoblený, pod ním lišta so šikmými zárezmi. Pod hrdlom rytá výzdoba horizontálnych klinov (motív rybích kostí), pod ňou špirálovitá horizontálna línia žliabkov; Ø ústia cca 13 cm, v. 14,1 cm (obr. 145: 4).

10. Črep z pliec bledohnedého hrnca

s baňatým telom, vyrobeného na kruhu, obojstranne opracovaného formovacím drierkom. Vypálenie dobré. Výzdoba dvoma radmi poloblúčikov a pod nimi vlnovkou; v. 6,8 cm (obr. 146: 7).

11. Črep z pliec asi fľaškovitej nádoby, tehlovočervenej s čiernymi fľakmi, vyrobenej na kruhu z hlíny s prímесou piesku. Na povrchu stopy formovacieho drievka. Hrdlo pôvodne asi vlnovite prehnuté. Na pleciach obiehajúce poloblúčky a horizontálne široko ryté žliabky.

12. Pôvodne tehlovočervený črep z pliec tenkostennej nádoby, vyrobenej na kruhu z plavenej hlíny s prímесou piesku, obojstranne hladenej, dobre vypálenej. Výzdoba radmi hlbokých poloblúkovitých jamôk a pod nimi širokými horizontálnymi líniami; v. 6,3 cm (obr. 145: 1).

13. Fragment pleca baňatej, tmavej až čiernej na kruhu vyrobenej nádoby, dobre vypálenej. Povrch hladený, na vnútornej strane horizontálne zvrstvený, zdobený nízkou jednozubou vlnovkou; v. 4,5 cm (obr. 145: 8).

14. Fragment pleca hrubostennej nádoby, ostro profilovanej (fľaškovitej), asi s vtiiahnutým hrdlom, bledočervenohnedej, vyrobenej na kruhu z plavenej hlíny, zdobenej ozubeným kolieskom v piatich horizontálnych radoch; dĺ. 7,1 cm (obr. 145: 6).

15. Fragment tela stredne hrubej baňatej nádoby, vyrobenej na kruhu, tmavosivej až čiernej, dobre vypálenej, zdobenej ozubeným kolieskom v ôsmich horizontálnych radoch štvorcovými zúbkami (obr. 145: 7).

16. Fragment spodnej časti tenkostenného bledosivého hrnca, zdobený ozubeným kolieskom v troch radoch horizontálnymi zúbkami; v. 6,2 cm (obr. 145: 3).

17. Črep z pleca tenkostenného hrnca s drsným povrchom so stopami formovacieho drievka. Plavená hlina s prímесou jemného piesku. Výzdoba vlnovkou robenou jednozubým nástrojom; dĺ. 8,5 cm (obr. 145: 10).

18. Tehlovočervený stredne hrubý črep z tela na kruhu vyrobeného hrnca s obojstranne hladeným povrchom, dobre vypáleného, zdobený dvoma pásmi vlnoviek rytých viaczubým nástrojom (obr. 145: 9).

19. Stredne hrubý tmavosivý črep z hrnca. Obojstranne opracovaný povrch. Výzdoba pásmi vlnoviek robených viaczubým nástrojom; v. 4,7 cm (obr. 145: 5).

20. Črep z pliec tenkostenného hrnca, na vnútornej strane tehlovočervený, na vonkajšej tmavosivý až čierny, povrch obojstranne opracovaný. Výzdoba radmi jamôk a pod nimi pásmi horizontálnymi líniami; v. 5,3 cm (obr. 145: 2).

21. Črep z pleca hnedotehlového hrubostenného hrnca s odsadeným hrdlom, vyrobeného na kruhu z plavenej hlíny s prímесou jemného piesku a sľudy, dobre vypáleného. Zdobený na pleciach širokými horizontálnymi žliabkami tesne pod sebou; v. 4,5 cm (obr. 145: 11).

22. Spodná časť hrnca vyrobeného na kruhu z plavenej hlíny s prímесou jemného piesku a sľudy. Povrch tmavosivý, potiahnutý hlinkou, vnútorná strana s horizontálnym zvrstvením. Na dne plastická hrnčiarska značka tvaru kríža; Ø dna 9,5 cm (obr. 145: 12).

23. Dva črepy zo dna väčšej nádoby (Ø cca 15 cm), veľmi dobre vypálenej. Stredne hrubé steny, tmavosivé. Na dne dve horizontálne lišty.

24. Dva črepy zo dna nádob.

25. Dvadsaťdva črepov zo stien nádob vyrobených na kruhu, tmavosivých až čiernych, väčšinou s horizontálnymi žliabkovanými líniami.

Lit.: Pramene... 1989, s. 99.

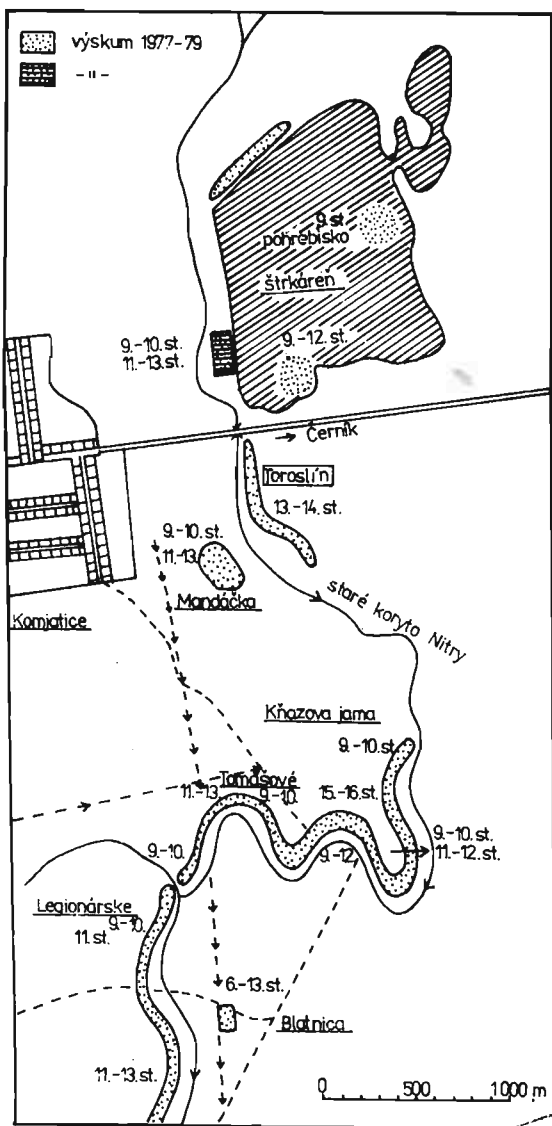
KOMJATICE, OKRES NOVÉ ZÁMKY

Toroslín

Zaniknutá dedina z 13.-14. stor.

V decembri 1977 boli pri likvidácii starého koryta rieky Nitry v polohe Toroslín odkryté zvyšky zaniknutej stredovekej dediny Vasarfalu. Lokalita (obr. 147, 148) sa nachádza východne od obce v inundačnom pásme južne od hradskej Komjatice - Černík (M-34-133-C-b, 1 : 25 000, 167 : 72 mm).

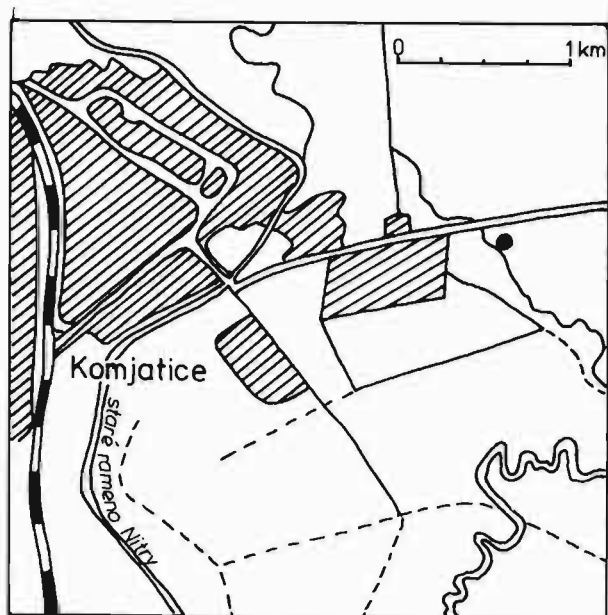
Na ľavom brehu zaniknutého koryta Nitry buldozér po navíšení humusu zosvahoval v š. cca 30-50 m a v dĺ. cca 300 m do koryta hlinu z vrstvy hrubej od 30 do 120 cm. Pri týchto zemných prácach bola od 60 cm hlbšie väčšina objektov zničená na celej odkrytej ploche a od tejto hĺbky nahor zasa väčšina objektov na páse cca 20 m nebola rozpoznaná. Objekty boli zapustené do sprašového podlažia, a pretože zásyp a vrstva nad objektmi boli popolastošedé, obrysy sa črtali veľmi nejasne. Na celej odkrytej ploche sa nachádzali stredoveké objekty. Plocha bola odkrytá približne mesiac a v januári 1978 bola znovu zahumusovaná. Pretože vedenie AÚ SAV odvolalo z výskumu technickú silu a tri buldozéry ničili objekty v polohe Tomášové a Kňazova jama i preto, že boli tuhé mrazy, bol vyčistený a čiastočne preskúmaný len severný okraj lokality s rozmermi 20x30 m (obr. 149) a stredoveká osada bola vydaná napospas buldozénom. Z rozpoznávaných objektov pravdepodobne tri predstavujú polozemnice (objekt 1, 2, 5), zvyšok tvorili kultúrne jamy a deštruovaná pec (objekt 13). Okrem toho na odkrytej ploche sa zistili veľké popolavošedé škvrny, do ktorých boli zapustené pravdepodobne mladšie objekty 7, 8, 8a. Podobná situácia sa rozpoznala aj pri kultúrnej jame 3, kde do skupiny takýchto škvŕn boli zapustené kolové jamy a okrúhle objekty (neočíslované).

Obr. 147. Komjatice. Situačný plán lokalít vo východnej časti chotára.

Výskum sa obmedzil na exploatovanie nálezov z jám. Pre silné mrazy bol obsah veľkých objektov vybratý len z ich polovice.

Vzhľadom na to, že pre spomenuté dôvody nie sú zo záchranného výskumu tejto lokality všetky potrebné dokumentačné parametre, podávajú sa len čiastkové charakteristiky objektov a nálezov.

Obr. 148. Komjatice (Toroslín). Situačný plán.

Objekt 1 (obr. 150)

Objekt sa rysoval pri skrývke ako veľká tmavosivá škvrna, zapustená do sprašového podlažia. V hĺ. cca 35-60 cm sa zreteľnejšie rysoval obdĺžnik 390x305 cm s nepravidelnými stenami. Severovýchodná stena bola mierne vypuklá, juhovýchodná bola rovná a mala ostré uhly. Pri skrývke v južnej polovici sa ukázalo, že išlo o polozemnicu, zapustenú do svahu s výškovým rozdielom 30 cm. Jej hĺbka činila na východnej strane 80 cm, na západnej strane 40 cm (plus hĺ. skrývky 40-50 cm). Skrývka sa robila na hĺbku jedného rýľa, t. j. 30 cm. Zásyp tvorila pomerne ľahká tmavá a popolavá hlina s väčšími i menšími zhlukmi čistého popola a uhlíkov.

Koncentrácia popola a uhlíkov bola cca 30-50 cm nad dnom. Črepy sa nachádzali väčšinou pod touto vrstvou. Zvieracie kosti sa vyskytovali ojedinele. Dno bolo rovné, čiastočne slabo vyvýšené, steny boli šikmé. Zásyp vlastne tvorila planírka po požiari, pretože na obnovenie osady bolo potrebné spálenie urovňať. Okrem črepov sa prišlo na tri železné predmety. Pre mráz bola odkrytá len južná časť, t. j. cca 2/3 obsahu chaty. Stopy po peci alebo ohnisku neboli zistené.

1. Štyridsať črepov, z toho 20 z okrajov, 7 zdobených z tela, 6 zo dna, 2 nezdobené z tela, 2 fragmenty úch, 1 gombík z pokrývky.

2. Tri črepy z ústia tmavosivej tenkostennej nádoby; vyhnuté ústie, okraj strechovite skrojený, podžliabkovaný, hrany zaoblené. Hlina jemne plavená, s prímесou drobného piesku a sľudy. Vypálenie výborné. Nádoba vyrobená na rýchlo rotujúcom kruhu (obr. 153: 3, 4).

3. Dva črepy z čierneho malého tenkostenného hrnca.

4. Črep z ústia tenkostenného tmavošedého hrnca, vytočeného na kruhu, s okrajom mierne prehnutým a strechovite skrojeným. Hlina s prímесou piesku.

5. Dva čierne črepy z ústia tenkostenného hrnca s vyhnutým zobákovitým okrajom. Na pleciach široké horizontálne dookola idúce žliabky; Ø ústia 10,5 cm (obr. 153: 1).

6. Dva črepy z ústia nádoby s obojstranne zosilneným okrajom, vyhotovenej na kruhu, tmavosivé až čierne. V materiáli prímес piesku a sľudy.

7. Črep z ústia špinavobieleho hrnca s okrajom obojstranne vytiahnutým, vyrobeného na kruhu z materiálu s prímесou jemného piesku (obr. 153: 5).

8. Črep z ústia nádoby upravenej pre pokrývku, t. j. s vytiahnutou hornou hranou a prehnutou vnútornou stranou. V materiáli prímес hrubého piesku. Povrch potiahnutý jemnou hlinkou, bledohnedý, sivý, tmavé škvrny.

9. Črep z bledosivého hrubostenného hrnca, ústie stenčené, okraj ulomený, vnútorná strana prehnutá. Na pleciach dve horizontálne hlboko ryté línie (obr. 153: 9).

10. Črep z ústia nádoby vytočenej na kruhu, okraj kolmo skrojený, podžliabkovaný, na plochej strane okraja slabo znateľná vlnovka. Hrdlo lievikovite roztvorené a odsadené od pliec. Povrch bledohnedý s tehlovočervenými fľakmi. V materiáli prímies piesku (obr. 153: 2).

11. Črep z ústia s vytiiahnutým okrajom, vodorovne rozšíreným, bledošedý. Hlina s prímiesou piesku (obr. 153: 7).

12. Črep z ústia s vytiiahnutým okrajom, vodorovne rozšíreným, hrany zaoblené, šedý. Na stene rytá vlnovka. Hlina s prímiesou piesku a sľudy (obr. 153: 11).

13. Črep z ústia nádoby, vyrobenej na kruhu, so šikmo strechovite zrezaným okrajom, spodná hrana podžliabkovaná. Hlina s prímiesou piesku a sľudy (obr. 153: 10).

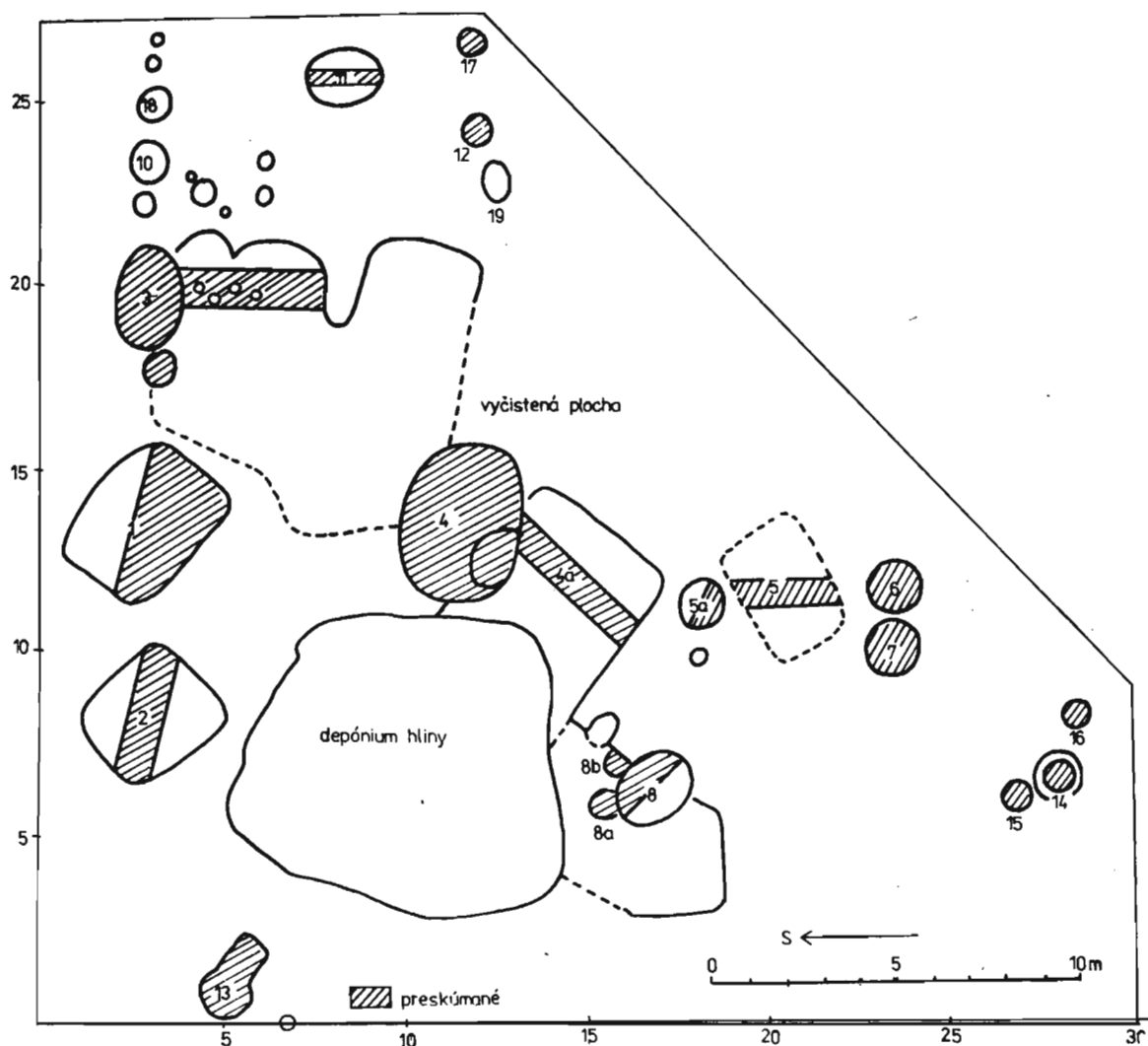
14. Tehlovočervený črep z ústia s vyhnutým zobákovitým a podžliabkovaným okrajom. Hlina s prímiesou piesku a sľudy (obr. 153: 6).

15. Črep z tela nádoby so zväzkom horizontálnych žliabkov.

Z vrstvy nad objektom:

16. Džbán, tenkostenný, bledohnedý, v črepoch, s pásikovým uchom, profilovaným ústím a odsadeným dnom. Na hrdle a tele výzdoba ozubeným kolieskom. Steny etážovité; v. cca 18,5 cm (obr. 152: 1).

17. Spodná časť podobného tenkostenného džbána (obr. 152: 6).

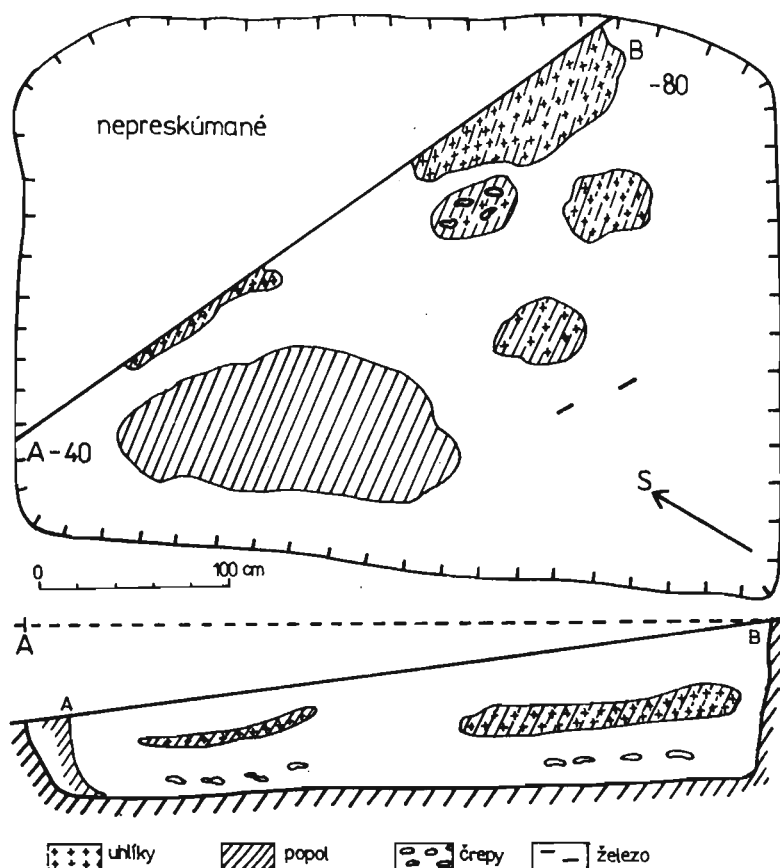

Obr. 149. Komjatice (Toroslín). Plán objektov.

18. Sivá zvoncovitá pokrývka so zrezaným gombíkom, na vnútornej strane s horizontálnymi žliabkami; v. 4,1 cm (obr. 152: 5).

19. Nízka sivá miska s ústím vtiiahnutým dovnútra, na dne s obvodovým prstencom; Ø ústia 7,1 cm (obr. 152: 4).

20. Dva bledohnedé črepy z okraja hrncov: jeden s horizontálne skrojeným okrajom a vytiahnutými "gambami" (obr. 152: 3), druhý tenkostenný, s okrajom oblúkovite vytiahnutým (obr. 152: 2).

Obr. 150. Komjatice (Toroslín). Objekt 1.

Objekt 2

Objekt sa nachádzal západne od objektu 1, bližšie k zasypanému korytu rieky. Rýsoval sa ako tmavopopulavý ťlak, ktorý pred začistením splýval s objektom 1. Bol pomerne menší a hlbší ako objekt 1. Mal nepravidelné obrysy, nerovné dno, šikmé steny, zaoblené rohy. Hĺbka odkrytia predstavuje 50 cm plus 80 cm skrývka. Rozmery 200x240x250 cm. Objekt nebol odkrytý celý, ale iba prerezaný sondou V-Z, dĺžkou 400 cm, širokou 60 cm. Zásyp bol popolavošedý, nad dnom ležala súvislá vrstva popola a uhlíkov, nad nimi sa zachytila menšia koncentrácia črepov.

1. Fragment lievikovite roztvoreného ústia hrnca, vytočeného na kruhu, so šikmo skrojeným okrajom, dovnútra kalichovite prehnutým. Tmavohnedý so sivými ťlakmi. Na hrdle horizontálna línia, na pleciach široké horizontálne žliabky. Hlina s pieskom; Ø ústia 9,2 cm (obr. 153: 1).

2. Ova oceľovosivé črepy z pliec baňatej nádoby. Na vnútornej strane horizontálne pásikovanie.

3. Päť črepov z hrnca, vyrobeného na kruhu, s profilovaným ústím a roztvoreným hrdlom; bledohnedé s tmavými ťlakmi. Hlina zmiešaná s pieskom. Povrch potiahnutý hlinkou.

4. Tenké dno z veľkého hrnca (Ø 12 cm) s plastickou hrnčiarskou značkou - maltézkym krížom. Hlina s prímiesou piesku a sľudy (obr. 153: 13).

5. Fragment dna nádoby s plastickou značkou tvaru kríža (obr. 153: 14).

6. Tri črepy z ústia rôznych nádob s roztvoreným lievikovitým ústím a profilovaným, horizontálne zrezaným vyťahnutým okrajom. Tmavosivé až čierne. Hlina s prímiesou jemného piesku a sľudy.

7. Črep s nízkym vyťahnutým okrajom, na vonkajšej strane s rytou vlnovkou.

8. Črep z ústia so zobákovitým podžliabkovaným okrajom z nádoby vyrobenej na kruhu, bledohnedý.

Objekt 3

Elipsoidná jama (290x209 cm), šikmo zosvahaná, orientácia V-Z. Odkrytá len sporadicky, pôvodná max. hĺ. 130 cm, v strede po odkrytí 70 cm. Zásyp popolavošedý so súvislými vrstvami čistého popola a uhlíkov. Medzi uhlíkmi črepy a ojedinelý železný predmet. Dno vakovité, nepravidelné, bez stôp ubíjania. Z južnej strany jamy sa nachádzal tmavý pás, dlhý 6 m a široký cca 2 m. V ňom sa striedali kolové jamky. Tento tmavý pás bol zapustený do spojených objektov kruhového pôdorysu. Na južnej strane bol napojený obdĺžnikový objekt, cca 4 m široký a asi 8 m dlhý, ktorého západná strana bola odobratá buldozénom. Zásyp objektov bol popolavosivý a miestami tmavý, postupne splýval s okolitým terénom. Nálezy pomerne chudobné.

1. Bledohnedý črep z dolnej časti a čiastočne aj zo dna nádoby, na vnútornej strane horizontálne žliabkovanie, stopy po práci na kruhu.

2. Bledohnedý črep z pliec tenkostennej nádoby s výzdobou ozubeným kolieskom v dvoch radoch a pod tým poloblúkmi. Jemne plavená hlina. Vnútoraná strana tehlovočervená.

3. Okrajový črep asi z tenkostenného džbána s vyťahnutým okrajom.

Objekt 4

Objekt odkrytý južne od objektu 1 vo vzdialenosti cca 8 m na rovnakej úrovni svahu. Zapustený bol podobne ako objekt 3 do sústavy starších priehlbín obdĺžnikového tvaru. Rysoval sa ako elipsoidný útvar s nepravidelnými okrajmi, orientovaný V-Z. Na juhozápadnej strane sa odkryla jamka s Ø 50 cm, hlboká cca 40 cm, tmavo sfarbená. Objekt mal jednu stranu dlhú 395 cm, druhá strana merala 300 cm. Pôvodne bol hlboký 120 cm, po skrývke buldozénom sa zachovala hĺbka 60 cm. Dno bolo nepravidelné, obličkovité, najhlbšie v severnej polovici, ubité. Ľahký popolavý zásyp obsahoval menšie zhľuky popola a uhlíkov. Črepy sa sústreďovali v strede jamy. Okrem amorfných kúskov železa sa našiel železný nôž. Zvieracie kosti chýbali. Početná keramika bola vytočená na kruhu. Celkový počet črepov je 129, z toho 21 zo dna, 22 z okraja, 34 zdobených z tela, 52 nezdobených z tela. Problematický je nález fragmentu ucha (praveký?).

1. Dvadsaťdva okrajových črepov z hrncov s kalichovite roztvoreným ústím, tmavosivých až čiernych, s vodorovne zrezaným a zošikmeným okrajom. Na jednom okraji zdobený vlnovkou.

2. Štyri črepy s tenkým vyťahnutým okrajom.

3. Dva bledosivé črepy s vodorovným zdvihnutým okrajom.

4. Štyri črepy z tela hrnca so žliabkami.

5. Fragment ústia väčšieho hrnca s profilovaným okrajom, vnútorná strana ústia hranená. Povrch potiahnutý hlinkou, formovaný pomocou tvarovacieho drierka. Plavená hlina s pieskom.

6. Železný nôž; dĺ. 12,5 cm.

7. Dva amorfné železné predmety.

Objekt 4a

Objekt sa rysoval ako obdĺžniková škvrna, orientovaná SZ-JV. Po vyčistení to bol obdĺžnik so zreteľnou východnou stranou, zatiaľ čo západná strana prechádzala svahovaním do spraše. Rozmery: š. cca 450 cm, max. hĺ. 30 cm. Po dno (hĺ. 30 cm) bol odkrytý pás široký 100 cm a dlhý 450 cm.

1. Črepy.

2. Amorfné kusy železa.

Objekt 5

Obdĺžnikový objekt (polozemnica?) so slabo sa rysujúcimi šikmými stenami, orientovaný SZ-JV. Rozmery cca 450x220 cm, hĺ. 120 cm. Sondou, orientovanou S-J, širokou 90 cm, sa zistilo ubité dno v hĺ. 120 cm. V popolavom zásype bola koncentrácia uhlíkov zmiešaných s črepmi.

1. Päťdesiatštyri črepov, z toho 5 okrajov, 5 zo dna, 11 zdobených z tela, 33 atypických.

Objekt 6

Severne od objektu 5 sa nachádzala jama 5a a južne od neho dve jamy označené ako objekt 6 a 7. Jama 6 bola na mieste, kde odobral buldozér 60-90 cm zeminy. Mala okrúhly pôdorys (Ø 155 cm) a prehnuté vakovité dno v hĺ. cca 165 cm. Zásyp bol popolavý, cca 40 cm nad dnom ležala súvislá vrstva popola zmiešaného s uhlíkmi. Nad touto vrstvou, chudobnou na črepy, sa našla železná ostroha a fragment ďalšej ostrohy. Pod súvislou vrstvou v popolavom zásype bolo pomerne veľa črepov.

Črepy:

1. 15 okrajových, 21 zo dna, 34 zdobených z tela, 59 nezdobených z tela, 1 fragment ucha.

2. Železná ostroha s ozúbkovaným kolieskom a prehnutými ramenami, poškodená.

3. Fragment železnej ostrohy s prehnutými ramenami.

4. Hrnček, vytočený na kruhu z hlíny s prímесou piesku, ojedinele aj s väčšími zrnkami, dobre vypálený, bledohnedý s čiernymi škvrnami. Horizontálne fazeťovaný. Dno mierne konkávne a odsadené. Ústie lievikovite roztvorené, okraj zaoblený; v. 9,3 cm, Ø ústia 10,3 cm, max. Ø 9,8 cm, Ø dna 7,1 cm (obr. 154: 15).

5. Tmavý až čierny črep zo spodnej časti zásobnice, vyrobenej vo voľnej ruke z hlíny s prímесou piesku a sľudy. Povrch drsný, zdobený širokým horizontálnym žliabkom.

6. Dva bielosivé črepy z ústia tenkostennej nádoby, vyrobenej na kruhu, s vytiahnutým a vodorovne zrezaným okrajom. Hlina s prímесou sľudy a piesku (obr. 154: 1, 4).

7. Dva tmavosivé črepy z ústia nádoby, vyrobenej na kruhu, s kalichovitým, vytiahnutým a vodorovne zrezaným okrajom. Hlina s prímесou piesku a sľudy. Na podhrdlí horizontálne žliabky (obr. 154: 8, 9).

8. Bielosivý črep z ústia nádoby, vyrobenej na kruhu, so zosilneným, kalichovitým okrajom, šikmo skrojeným. Hlina s prímесou sľudy a piesku (obr. 154: 6).

9. Dva črepy z bledohnedého na kruhu vytočeného hrnca s kolmým vytiahnutým okrajom, zosilneným a s dovnútra vtiiahnutou hranou. Hlina s prímесou piesku a sľudy (obr. 154: 3, 5).

10. Črep z ústia hrnca, vyrobeného na kruhu, s okrajom kolmo skrojeným, podžliabkovaným. Bledošedý, miestami tmavosivý. Hlina s prímесou piesku a sľudy (obr. 154: 12).

11. Črep z ústia tenkostenného hrnca s lomeným, dovnútra odsadeným okrajom. Hlina s prímесou piesku a sľudy (obr. 154: 13).

12. Bledohnedý črep z hrnca, vyrobeného na kruhu, s vyhnutým ústím, s okrajom šikmo zrezaným, s pretiahnutou dolnou hranou, podžliabkovaným. Hlina s prímесou piesku a sľudy (obr. 154: 14).

13. Horná časť nádoby, vyrobenej na kruhu, s čiastočne odlomeným ústím. Tenkostenná, zdobená na pleciah dvoma vlnovkami, hore i dolu ohraničenými širokými horizontálnymi žliabkami. Hlina s prímесou piesku a sľudy; Ø hrdla 12,6 cm (obr. 154: 7).

Objekt 7

Vedľa jamy 6 (asi 40 cm západne) bol zvyšok jamy vakovitého profilu s prehnutými stenami. Priemer kruhového pôdorysu činil 190 cm, hĺ. 70 (+90) cm. V popolavom zásype cca 40 cm nad dnom bola súvislá vrstva popola a uhlíkov. Črepy sa vyskytovali hlavne nad dnom.

1. Päťdesiatpäť črepov, z toho 5 z okraja, 8 zo dna, 14 zdobených z tela, 28 nezdobených z tela.

Objekt 8 (obr. 151)

V rámci sústavy tmavých a popolavých škvŕn s nepresnými okrajmi sa rysoval mierne elipsoidný pôdorys jamy (Ø 260x200 cm), orientovanej SZ-JV. Odkrytá bola severná polovica jamy a zistil sa vakovitý profil (hĺ. 180 cm). Zásyp mal charakter planírky so súvislými, až 35-40 cm hrubými, vrstvami popola a uhlíkov, masou keramiky a kde tu amorfnými kúskami železa. Pre tuhé mrazy odkrývka druhej polovice nebola možná. Z odkrytej polovice jamy pochádza 684 črepov, z toho bolo z okraja 98, zo dna 82, z tela 199 zdobených a 305 nezdobených.

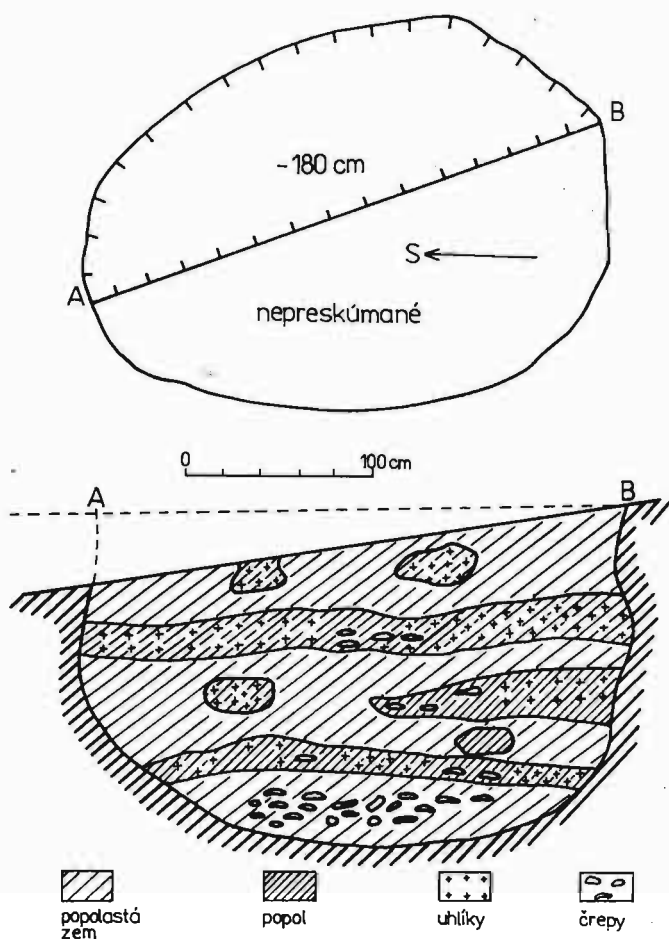
1. Dva črepy z baňatého hrnca, tmavosivého, miestami s čiernymi fľakmi. Hlina s prímесou sľudy. Nízke, dovnútra vtiiahnuté hrdlo a lievikovite roztvorené ústie, hore vytiahnuté, profilované. Na prehnutom a vytiahnutom okraji, obojstranne zrezanom, jednoduchá vlnovka. Na prehnutí vlnovka robená sedemzubým a pod ním päťzubým nástrojom; Ø ústia 14,2 cm (obr. 155: 1).

2. Dva tmavosivé črepy z ústia nádoby s vysokým profilovaným, dovnútra strechovite zrezaným, prehnutým okrajom, zdobeným vlnovkou rytou jednozubým nástrojom. Hlina s prímесou sľudy; v. okraja 2,1 cm, Ø ústia 20,2 cm (obr. 155: 2).

3. Črep z ústia hrnca s vytiahnutým kalichovitým okrajom, zdobený jednoduchou vlnovkou. Vodorovne zrezaný a rozšírený okraj. Na pleciah horizontálna línia; v. okraja 2,1 cm, š. okraja 1,3 cm, Ø ústia 18,2 cm (obr. 155: 3).

4. Črep z okraja tmavošedého hrnca, vyrobeného z materiálu s prímесou sľudy, s lievikovite rozťahnutým hrdlom. Okraj vodorovne zrezaný a zosilnený. Vytiahnuté ústie (v. 1,1 cm) zdobené vlnovkou, na podhrdlí a pleciah pás dvojitých a päťnásobných horizontálnych línií; Ø ústia 14,1 cm (obr. 155: 4).

5. Črep z ústia hrnca s kalichovitým okrajom, pomerne nízky a hore výrazne rozšírený, s vytiahnutou hranou, zdobený vlnovkou (obr. 155: 5).

Obr. 151. Komjatice (Toroslín). Objekt 8.

6. Ťmavosivý až čierny črep z ústia kalichovitého okraja hrubostenného veľkého hrnca. Horná hrana dovnútra zošikmená a prežliabkovaná; v. okraja 2,4 cm, š. okraja 1,3 cm (obr. 155: 6).

7. Črep z ústia s vytiahnutým okrajom, vodorovne zrezaným a zosilneným. Prehnutá zvislá vonkajšia strana zdobená vlnovkou (obr. 155: 7).

8. Črep z ústia hrnca. Vytiahnutý okraj vodorovne zrezaný a obojstranne rozšírený, vonkajšia stena okraja prehnutá a zdobená vlnovkou; v. okraja 1,7 cm, š. okraja 0,9 cm (obr. 155: 8).

9. Črep z ústia hrnca s kalichovite vytiahnutým okrajom, vodorovne zrezaná horná stena obojstranne zosilnená. Na podhrdlí pás horizontálnych línií, robených trojzubým hrebeňom; v. okraja 1,5 cm, š. okraja 0,9 cm, $\emptyset$ ústia 16,1 cm (obr. 155: 9).

10. Črep z ústia hrnca s nízkym vytiahnutým prehnutým okrajom, zdobený vlnovkou. Hlina s prímiesou sľudy a piesku (obr. 155: 10).

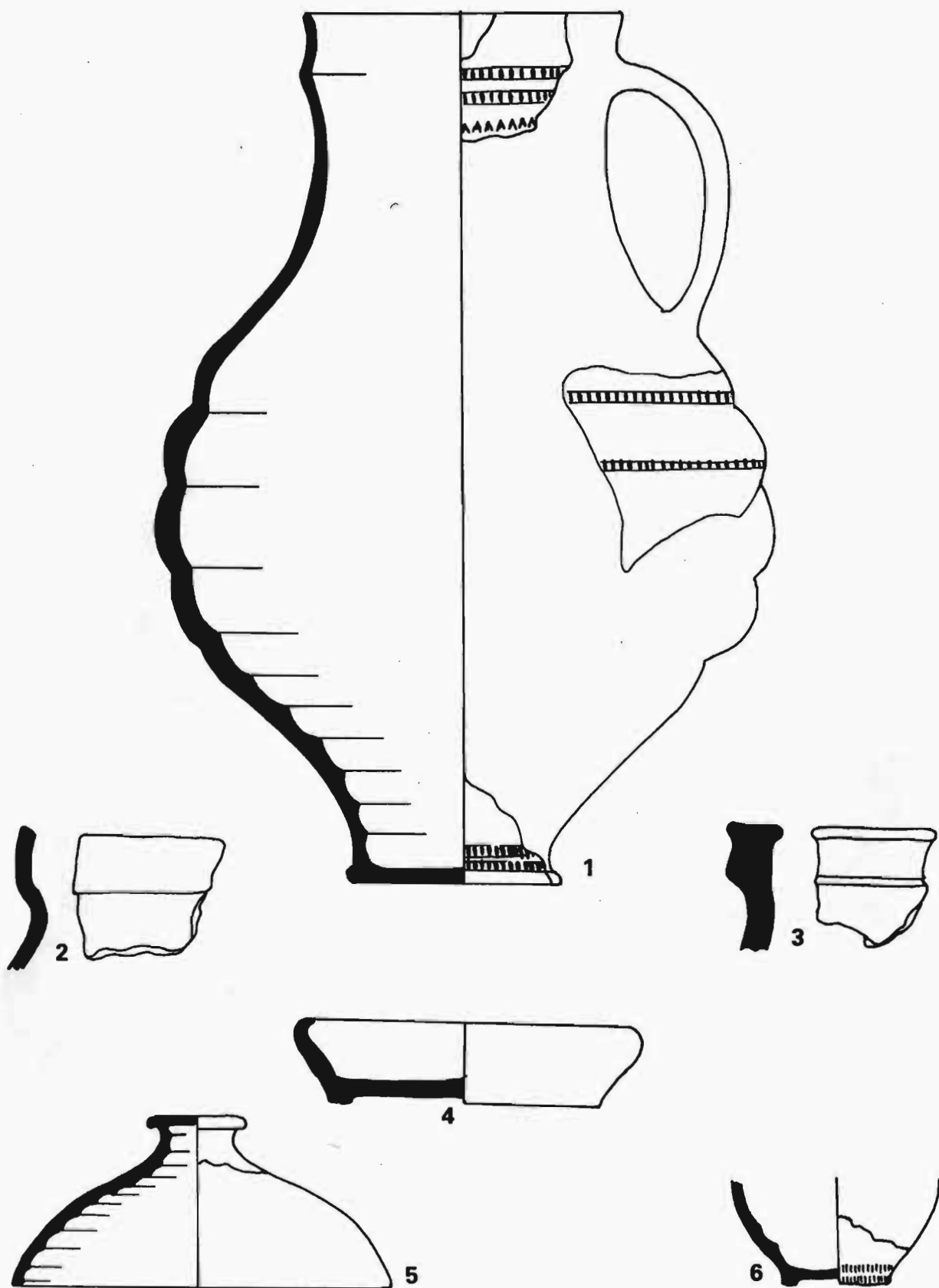
11. Fragment ústia hrnca s kalichovitým okrajom, kolmo vytiahnutým, nezosilneným (obr. 155: 11).

12. Črep z ústia hrnca s vytiahnutým kalichovitým okrajom, vodorovne zrezaným a na vonkajšej strane prehnutým, zdobeným rytou vlnovkou; v. okraja 1,6 cm, š. okraja 0,9 cm, $\emptyset$ ústia cca 18,2 cm (obr. 155: 12).

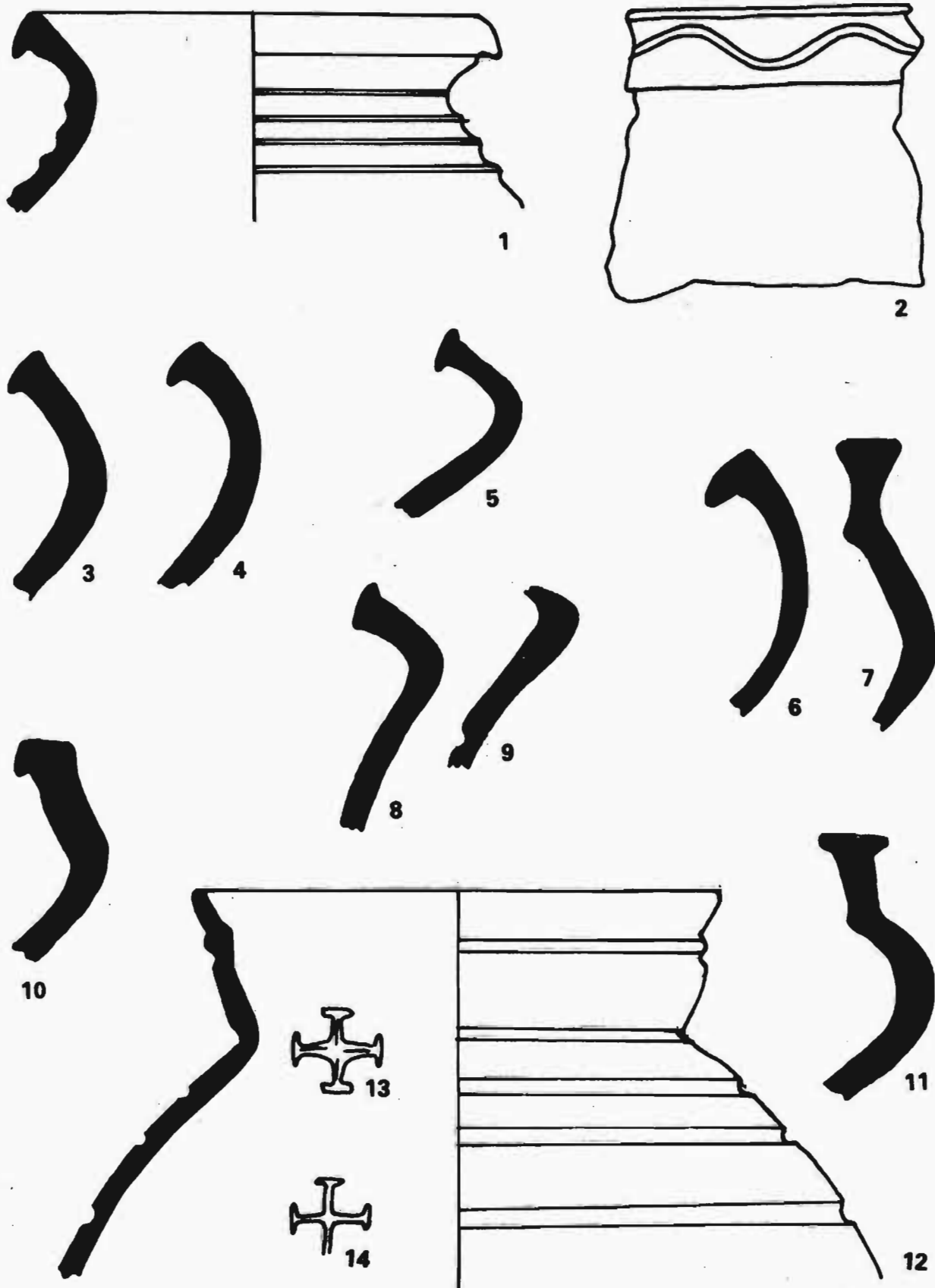
13. Črep z ústia hrnca s kalichovitým okrajom, zdobený vlnovkou; v. okraja 1,6 cm, š. okraja 0,4 cm (obr. 155: 13).

14. Fragment ústia hrnca s vytiahnutým a dovnútra strechovite skrojeným okrajom. Na podhrdlí lišta a pod ňou dve ploché vlnovky, robené jednozubým nástrojom. Ťmavosivý až čierny, hrdlo hrubostenné. Na vnútornej strane vlnovité zvrstvenie súvisiace s výrobou na kruhu; v. okraja 1,6 cm, $\emptyset$ ústia 18 cm (obr. 156: 1).

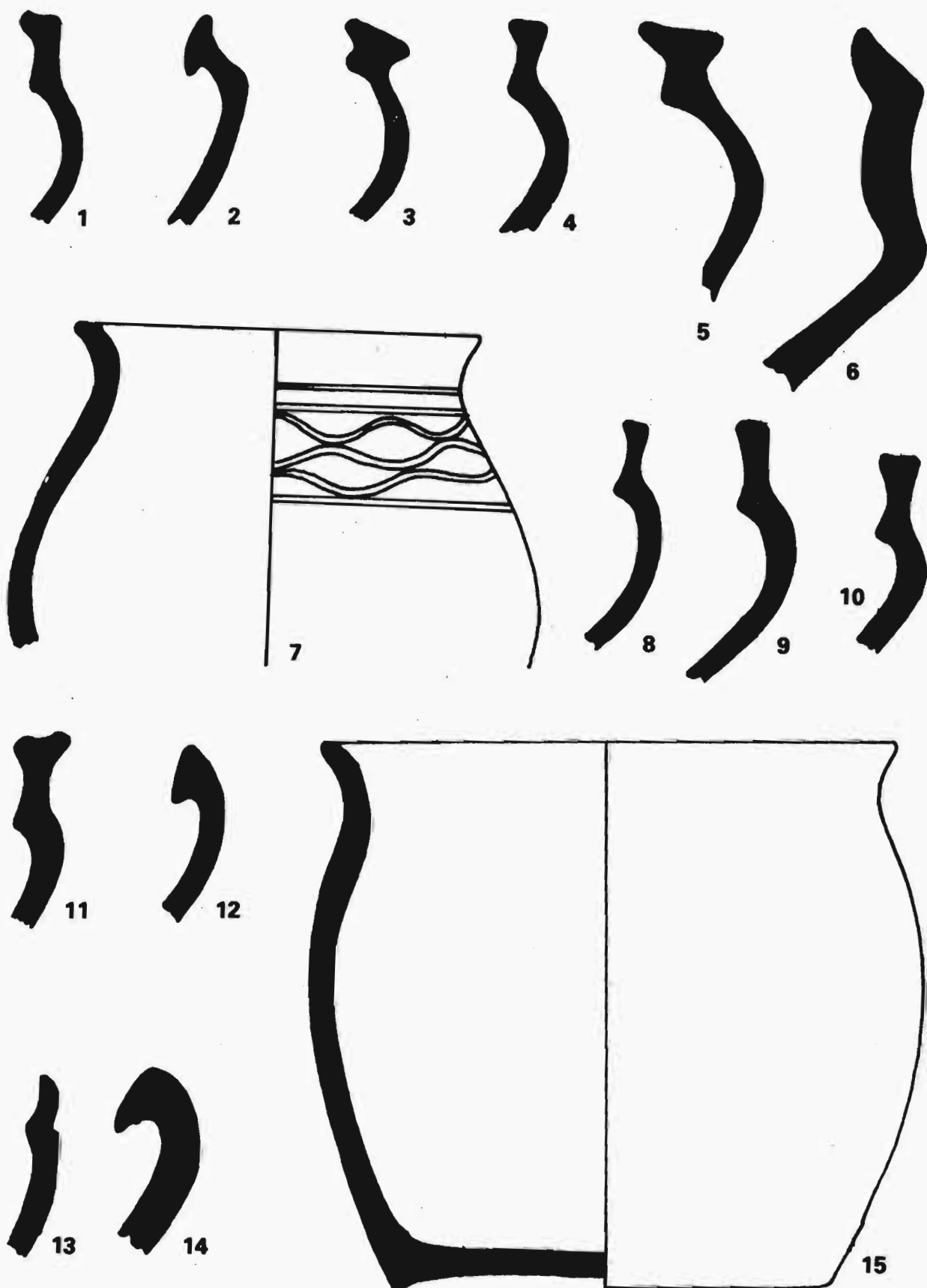
15. Rekonštruovaná bledosivá nádoba s vťahnutým vysokým, lievikovite roztvoreným ústím (v. 1,5 cm), s okrajom vodorovne vytiahnutým, zrezaným, rozšíreným. Vonkajšia prehnutá strana okraja zdobená jednoduchou vlnovkou, vodorovne zrezaný okraj zdobený jamkami idúcimi za sebou. Telo vajcovité, na podhrdlí a na vydutí pásy horizontálnych línií. Dno rovné. Hlina s prímiesou sľudy; v. 16,6 cm, $\emptyset$ ústia 14,1 cm, max. $\emptyset$ 14,2 cm, $\emptyset$ dna 7,8 cm (obr. 156: 2).

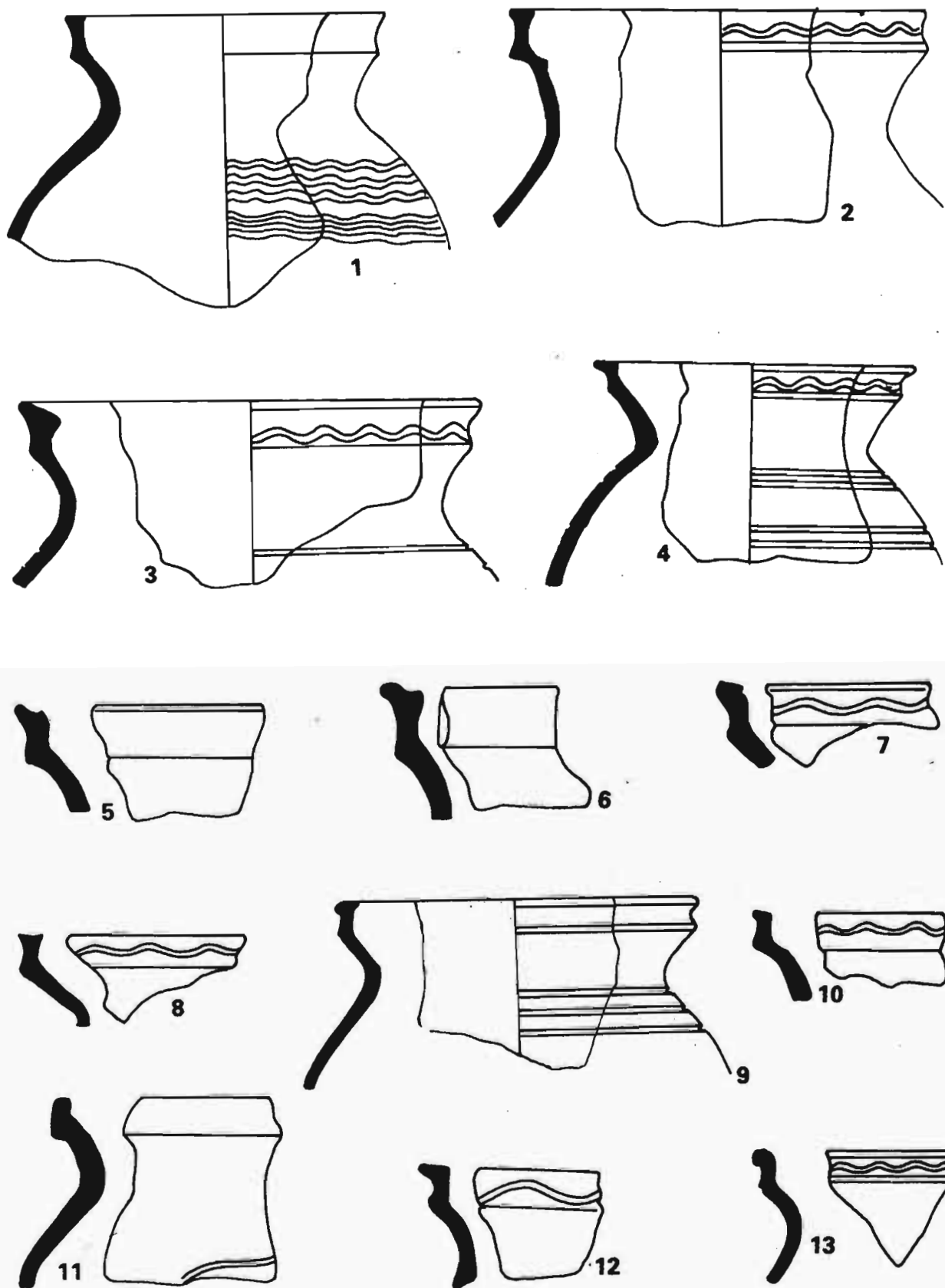
Obr. 152. Komjatice (Toroslín). Nálezy z vrstvy nad objektom 1.

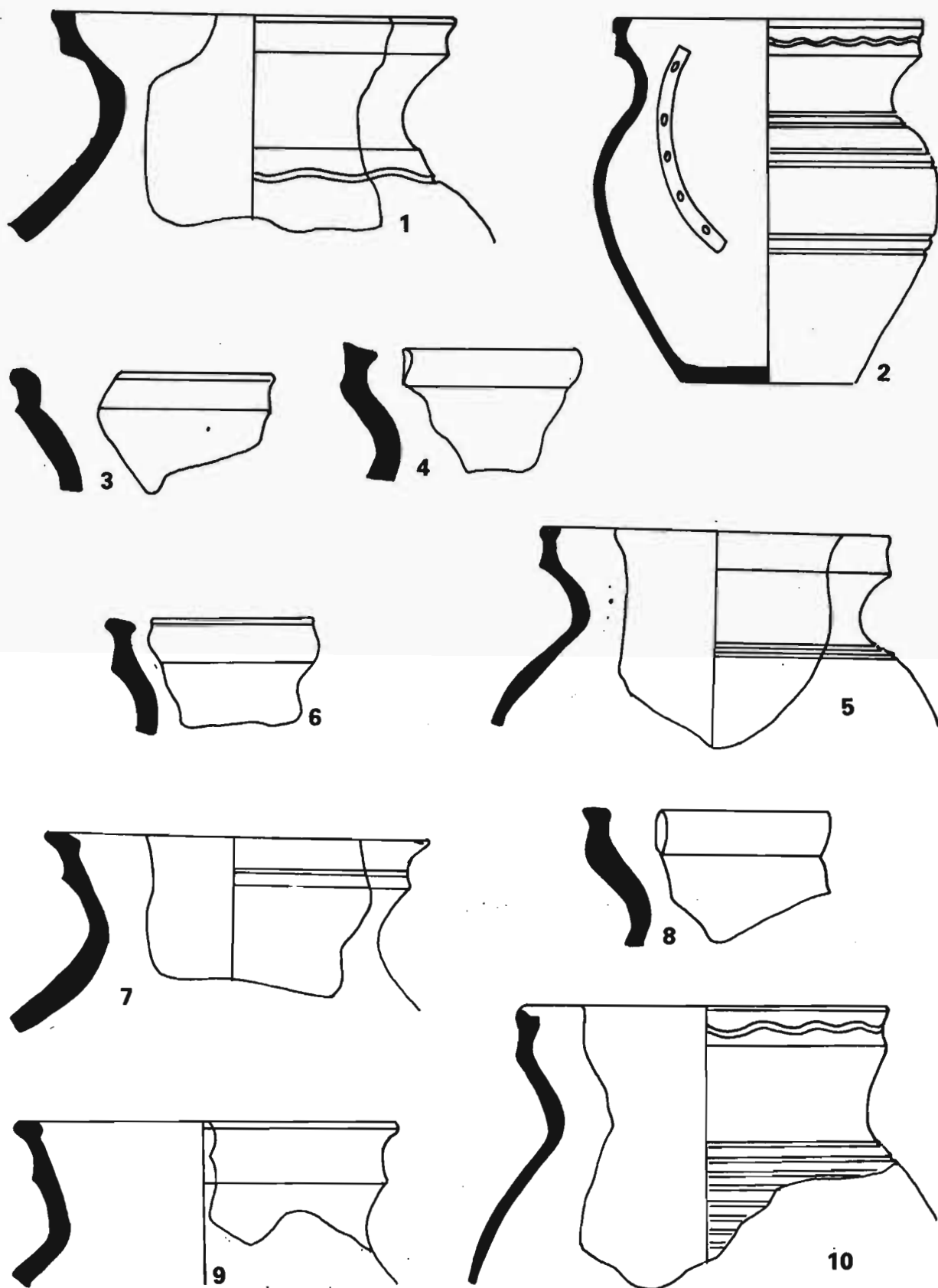
Obr. 153. Komjatice (Toroslín). 1-11 - objekt 1; 12-14 - objekt 2.

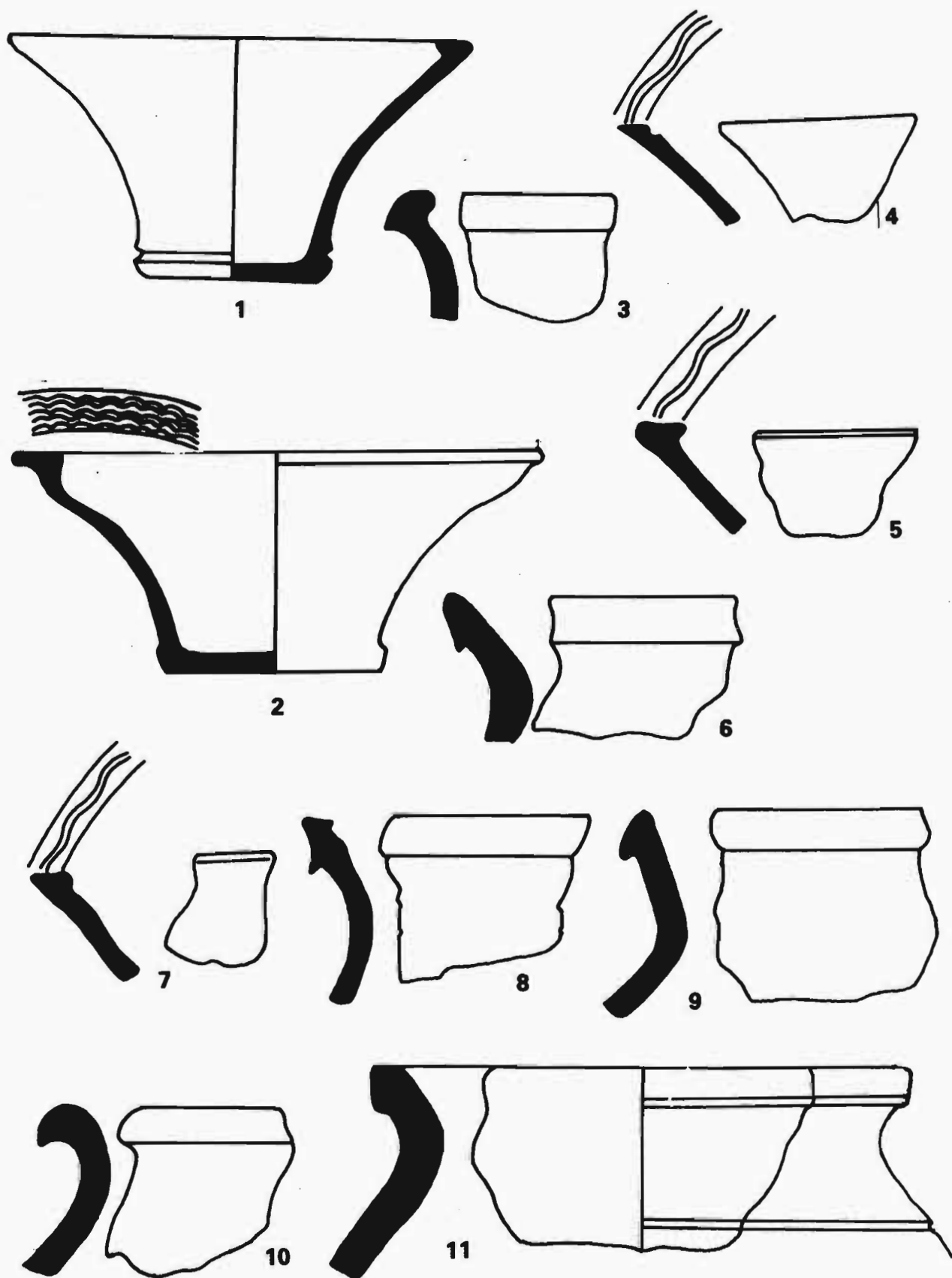
Obr. 154. Komjatice (Toroslín). 1-3 - objekt 2; 7-15 - objekt 6.

Obr. 155. Komjatice (Toroslín). Objekt 8.

Obr. 156. Komjatice (Toroslın). Objekt 8.

Obr. 157. Komjatice (Toroslín). Objekt 8.

Obr. 158. Komjatice (Toroslín). Objekt 8.

16. Črep s vytiahnutým zaobleným okrajom a oblúkovitým hrdlom (obr. 156: 3).
17. Črep z ústia tmavosivého hrnca s vytiahnutým, prehnutým okrajom, šikmo dovnútra zrezaným a rozšíreným (obr. 156: 4).
18. Črep z ústia hrnca, zdobený na pleciach hrubými líniami, robenými trojzubým nástrojom; v. okraja 1,3 cm, Ø ústia 14,9 cm (obr. 156: 5).
19. Črep z ústia hrnca s kalichovitým okrajom, pomerne úzkym, ale hore šikmo zrezaným. Hrany rozťahnuté; v. okraja 1,8 cm, š. okraja 1,1 cm (obr. 156: 6).
20. Črep z ústia hrnca s vysokým kalichovitým okrajom; v. okraja 2,1 cm, š. okraja 1 cm, Ø ústia 17 cm (obr. 156: 7).
21. Podobný črep s nízkym, ale prehnutým kalichovitým okrajom. Vonkajšia stena hranená a zrezaná; v. okraja 1,2 cm (obr. 156: 8).
22. Črep z ústia hrnca s nízkym kalichovitým okrajom, vodorovne zrezaným a rozšíreným; v. okraja 1,3 cm, Ø ústia 17,2 cm (obr. 156: 9).
23. Črep z ústia hrnca s vytiahnutým a prehnutým okrajom, šikmo dovnútra zrezaným, rozšíreným, zdobený na vonkajšej strane rytou vlnovkou. Na pleciach pás hlboko rytých líní. Vonkajšia strana tmavosivá až čierna, vnútorná bledohnedá. Hlina s prímiesou sľudy; Ø ústia 16,6 cm (obr. 156: 10).
24. Črep z ústia hrnca. Na rovnom okraji jamky idúce za sebou; v. okraja 1,4 cm, š. okraja 0,9 cm.
25. Črep z hrnca s kalichovitým okrajom, zdobeným vlnovkou, vodorovne zrezaným, mierne rozšíreným; v. okraja 1,3 cm.
26. Črep z ústia hrnca s kalichovitým okrajom, zdobený vlnovkou; v. aj š. okraja 1,1 cm.
27. Črep zo steny hrnca, celý s horizontálnymi líniami vyrytými hrebeňovitým nástrojom.
28. Črep z ústia hrnca s vytiahnutým kalichovitým okrajom, obojstranne rozšíreným, vodorovne zrezaným a zdobeným štvorzubým hrebeňom; v. okraja 2,4 cm, š. okraja 1,4 cm.
29. Okrajový črep z ústia malého hrnca s kalichovitým okrajom, sivý; v. okraja 1,3 cm, š. okraja 0,7 cm.
30. Črep z ústia hrnca s pomerne úzkym kalichovitým okrajom, hore vodorovne zrezaným, zdobeným vlnovkou. Tmavosivý až čierny.
31. Črep z hrnca, zdobený rytou výzdobou.
32. Črep z pliec, zdobený vlnovkou.
33. Črep z pliec hrnca, zdobený striedavo rytými vlnovkami a horizontálnymi pásmi.
34. Črep z pliec zdobených rytými líniami.
35. Črep z hrnca, zdobený horizontálnou vlnovkou a pásom rytých sotva znateľných líní.
36. Črep z pliec hrnca s pásmi vlnovky rytej šesťzubým nástrojom.
37. Tehlovočervený črep z pliec hrnca s pásom horizontálnych líní. Hlina s prímiesou sľudy.
38. Črep z pliec väčšieho tmavosivého hrnca, zdobeného tromi pásmi vlnoviek robených šesťzubým nástrojom. Medzi vlnovkami horizontálne fazetovanie.
39. Črepy zo šikmostennej bledohnedej rekonštruovanej misy so zvonovite prehnutými stenami, okraj vodorovne zrezaný a obojstranne pretiahnutý, na vodorovne rozšírenom okraji vlnovka robená päťzubým nástrojom. Ono zrezané, vtiahnuté do-

vnútra, hrany šikmo skrojené. Hlina s prímесou sľudy; š. okraja 1,5 cm, Ø ústia 18,1 cm, Ø dna 7 cm (obr. 157: 2).

40. Bledosivá misa so stenami dovnútra prehnutými a s odsadeným dnom. Okraj rozšírený, vodorovne zrezaný, zdobený vlnovkou. Hlina s prímесou sľudy; v. 7,4 cm, Ø ústia 16,6 cm, Ø dna 6,5 cm (obr. 157: 1).

41. Črep z okraja šikmostennej misy s vodorovne zrezaným okrajom, zdobeným vlnovkou (obr. 157: 4).

42. Črep z okraja šikmostennej misy s rozšíreným a vodorovne zrezaným okrajom, zdobený rytou vlnovkou, sivý až bledohnedý; š. okraja 1,3 cm (obr. 157: 5).

43. Črep z okraja šikmostennej tehlovočervenej misy s rozšíreným vodorovne zrezaným okrajom, zdobeným vlnovkou (obr. 157: 7).

44. Črep z okraja misy.

45. Fragment dna misy.

46. Fragment rozšíreného, vodorovne zrezaného okraja misy, zdobeného vlnovkami rytými šesťzubým nástrojom; š. okraja 1,4 cm.

47. Črep z vyhnutého a podžliabkovaného okraja hrnca, bledohnedý a sivý (obr. 157: 3).

48. Črep z okraja bledohnedého hrnca. Okraj šikmo dovnútra skrojený a mierne pretiahnutý (obr. 157: 6).

49. Črep z nádoby s okrajom strechovite a vodorovne zrezaným, s ústím mierne vyhnutým (obr. 157: 8).

50. Črep z ústia hrnca. Na pleciach línie ryté dvojzubým nástrojom. Tmavosivý až čierny. Okraj vodorovne a kolmo zrezaný; Ø ústia 18,1 cm (obr. 157: 11).

51. Črep z ústia hrnca so zobákovitým okrajom, bledosivý (obr. 157: 10).

52. Črep z ústia bledosivého hrnca, okraj šikmo skrojený a podžliabkovaný. Hlina s prímесou sľudy (obr. 157: 9).

53. Črep z ústia hrnca s jednoduchým okrajom, kolmo skrojeným a mierne odsadeným. Horizontálne fazetovanie (obr. 158: 1).

54. Črep z ústia tmavosivého hrnca s lievikovite rozšíreným a šikmo zrezaným ústím. Spodná hrana pretiahnutá a podžliabkovaná. Na pleciach pás horizontálnych línií robených hrebeňom (obr. 158: 2).

55. Črep z ústia hrnca s kolmo zrezaným a podžliabkovaným okrajom (obr. 158: 5).

56. Fragment spodnej časti pohára s vlnkovovite prehnutými stenami, tmavosivý. Hlina s prímесou sľudy; zach. v. 5,6 cm (obr. 158: 6).

57. Okrajový črep asi zo zásobnice. Okraj vodorovne zrezaný a zdobený hlboko rytými vlnovkami; vytiahnuté "gamby". Ústie lievikovité, vlnovite rozšírené; š. okraja 2,5 cm (obr. 158: 7).

58. Črep z podhrdlia tmavosivého hrnca zdobeného troma pásmi vlnoviek robených trojzubým nástrojom (obr. 158: 8).

59. Črep zo dna hrnca s plastickou značkou tvaru kríža v kruhu (obr. 158: 10).

60. Črep zo dna nádoby v strede s plastickým kruhovitým prstencom; Ø 3,4 cm, Ø dna cca 12,8 cm (obr. 158: 11).

Objekt 8a

Na severnom okraji objektu 8 boli dve kruhové priehlbiny - jama 8a, 8b. Ich obsah bol vybratý, neboli však dokumentované. Jama 8a mala Ø cca 60-80 cm. Obsahovala pomerne veľa uhlíkov a črepy.

1. Tridsaťsedem črepov, z toho 1 okrajový, 3 zo dna, 11 zdobených z tela, 21 nezdobených a 1 ucho.

Objekt 13

Objekt sa nachádzal 5 m východne od zaniknutého koryta rieky Nitry. Ide o zvyšky pece, ktoré predstavoval pravdepodobne pôvodne do spráše zapustený priestor s klenbou. Klenba bola prepálená. Buldozér ju roztlačil do š. 160 cm. Zo dna sa zachoval estrich s $\varnothing$ 80 cm. Obdĺžniková predpec bola asi o 10-20 cm hlbšie ako estrich (dĺ. 140 cm, š. dole 90 cm, hore 135-140 cm). Na prechode pece a predpece boli po obidvoch stranách jamky s $\varnothing$ 20 cm. Pec bola zahĺbená kolmo na svah (orientácia V-Z). V zásype pece neboli žiadne nálezy, v predpeci sa našli zhluky uhlíkov a popola; črepy a kameň.

1. Ojedinelé črepy.
2. Prepálený kameň so stopami hrdze.

Objekt 14

Na úrovni objektu 8, ale cca 10 m južnejšie, bola skupina troch kultúrnych jám (14, 15, 16). Objekt 14 bola priehlbina oválneho pôdorysu ($\varnothing$ 120 cm, š. 120 cm), pôvodne vakovitá, dno zachytené v hĺ. 40 cm. Popolavý zásyp obsahoval vrstvy uhlíkov. Sporadicky sa vyskytovali črepy.

1. Šesťdesiat črepov, z toho 33 z okraja, 6 zo dna, 9 zdobených z tela, 11 nezdobených z tela.

Objekt 15-17

Objekty neboli dokumentované pre silný mráz a snehovú pokrývku.

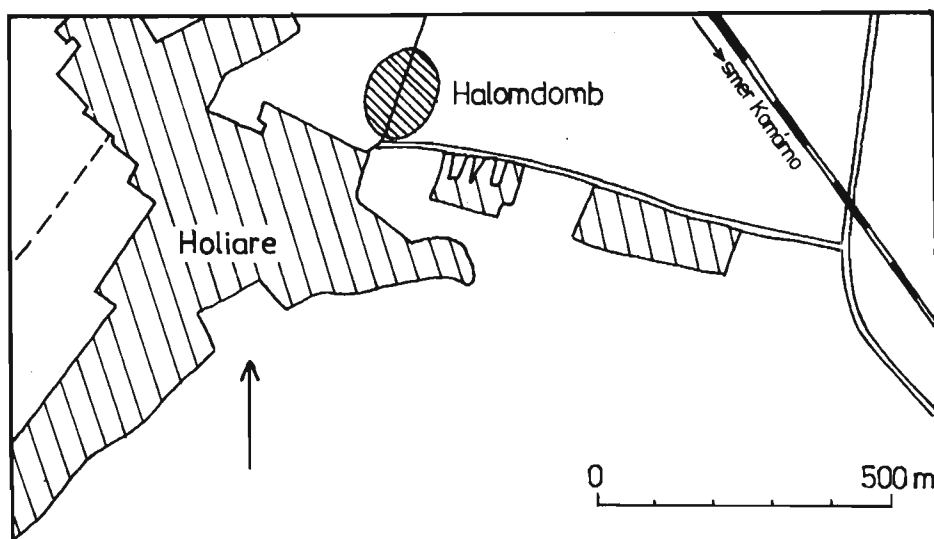
Lit.: Pramene... 1989, s. 259; Habovštiak 1974, s. 123 n.; 1985, s. 282; Šmilauer 1932, s. 107; Točík 1978h, s. 246.

BODZA, ČASŤ HOLIARE, OKRES KOMÁRNO

Halomdomb

Sídliisko z 13.-14. stor.

Na piesočnej dune Halomdomb (obr. 159) na západnom okraji Holiar (45-34, 1 : 50 000, 270 : 2 mm) realizoval ŠAÚ v Turčianskom Sv. Martine, resp. AÚ SAV v Nitre v r. 1952-55 predstihový záchranný výskum pod technickým vedením A. Rajniča.

Obr. 159. Bodza, časť Holiare (Halomdomb). Situačný plán.

Ťažisko výskumu spočívalo v odkrývke pohrebiska z doby laténskej a zo stredoveku. Hroby narušili sporadické neolitické (kultúra s lineárnou keramikou) a eneolitické osídlenie (badenská kultúra) i osídlenie z doby rímskej. Z týchto kultúr sa nepodarilo zistiť žiadny objekt. Nálezy, výlučne keramické, boli v hornej vrstve, resp. v zásype hrobových jám.

Stredoveké pochovávanie sa začalo v 7. stor. a trvalo s prestávkami do poslednej štvrtiny 11. stor. Hroby z 10. stor. boli sústredené v západnej časti duny. Hroby dedinského radového pohrebiska z 11. stor. sa našli v strednej a západnej časti duny.

Duna bola osídlená v 13.-14. stor. Nálezy boli v ornici, resp. tesne pod ňou, t. j. v hĺ. 30-40 cm. Žiadne objekty sa nezistili, i keď koncentrácia črepov v sondách VI-VIII, XVII-XVIII, XXI-XXIII v hniezdach s Ø 5-8 m ukazuje na objekty na úrovni terénu. Spolu s črepmi sa našli aj zvieracie kosti a kde tu aj tehlovina. V sondách VI-VIII a XVII-XVIII hniezda črepov prekrývali hroby z 11. stor. Nie je vylúčené, že hlbokou orbou bola časť stredovekých sídliskových nálezov rozvlečená na väčšej ploche, ako bola pôvodná osídlená plocha. Stredoveké sídliskové nálezy predstavujú fragmenty hlinených kotlíkov, ktoré prevažujú nad bežnou keramikou - prevažne hrncovitými nádobami, tvoriacimi cca 10 % inventára.

V r. 1966 bola lokalita (piesočná duna) zlikvidovaná v súvisе s budovaním pomocných hrádzí pri povodni na Dunaji.

Keramika z lokality sa delí podľa tvarov na: A/ kotlíky, B/ hrnce a iné tvary. Podľa technológie sa člení na keramiku vyrobenú na kruhu a keramiku vyrobenú v rukách.

A/ Kotlíky

Kotlíky vyrobené na kruhu

Kotlíky sa ďalej rozdeľujú podľa stvárnenia okraja, a to na kotlíky s profilom okraja tvaru obráteného písmena L alebo písmena T.

Kotlíky s profilom okraja tvaru obráteného písmena L

1. Črep z ústia s profilom okraja L. Vodorovne rozšírený okraj (š. 2,9-3,2 cm), vnútorný oblúk kolmo odsadený, spodná hrana pretiahnutá, vonkajší oblúk naznačený. Hlina stredne dobre plavená, prímес piesku, povrch potiahnutý jemnou hlinkou. Na zlome jadro tmavosivé, vonkajšia vrstva tehlovočervená. Kotlík vyrobený na pomaly rotujúcom kruhu, na vonkajšej strane stopy horizontálne lepených šúľkov. Hr. pod okrajom 0,9-1 cm. Dobře vypálený (obr. 160: 1).

2. Črep z ústia s profilom okraja L (š. 3 cm). Mierne vytiahnutý vonkajší oblúk (hr. 0,9 cm), spodná hrana podžliabkovaná. Vnútorný oblúk ostro kolmo zrezaný, spodná hrana slabo pretiahnutá (hr. 1,1 cm). Materiál plavený, s prímесou piesku. Vonkajšia strana hladká, vnútorná mierne zdrsnená, so stopami horizontálnych šúľkov. Na zlome vnútorná plocha tehlovočervená, jadro tmavé. Kotlík dobre vypálený, tmavosivý. Steny vypuklé, hr. 1,1 cm (obr. 160: 2).

3. Črep z ústia s profilom okraja L s naznačeným vonkajším oblúkom a so zaobleným vnútorným oblúkom, pomerne tenkým (hr. 0,7 cm). Vodorovne rozšírený okraj (š. 3,1 cm), mierne zdvihnutý. Dve kolmé dierky na okraji, vzdialené od seba 4,8 cm. Plavená hlina s prímесou piesku. Povrch potiahnutý hlinkou. Stopy šúľkov. Kotlík vyrobený na pomaly rotujúcom kruhu. Vonkajšie steny tenké (hr. 0,6 cm), na zlome jadro tmavé, povrch tehlovočervený. Steny slabo vypuklé (obr. 160: 3).

4. Črep z ústia s profilom okraja L. Vodorovne rozšírený okraj (š. 3,2 cm) hrubý. Vonkajší oblúk kolmo zrezaný, naznačený, vnútorný kolmo zrezaný a spodný okraj pretiahnutý. Kolmo zapustené dierky vzdialené od seba 8,5 cm. Hlina plavená, s prímiesou hrubozrnného piesku. Vonkajšia strana potiahnutá jemnou hlinkou. Kotlík dobre vypálený. Na zlome jadro tmavé, povrchová vrstva tehlovočervená, Ø ústia 24,4 cm (obr. 160: 4).

5. Črep z ústia s profilom okraja L s naznačeným vonkajším oblúkom a kolmo zrezaným vnútorným oblúkom. Kolmá dierka čiastočne zapustená do bočnej steny. Horné okraje plochej rovnej hrany zdvihnuté. Hlina plavená, prímies drobného piesku. Na zlome jadro tmavé, povrch tehlovočervený. Kotlík dobre vypálený, š. rovného okraja 2,8 cm (obr. 160: 5).

6. Črep z ústia s profilom okraja L. Vonkajší oblúk stenčený a kolmo zrezaný (hr. 0,7 cm). Šírka rovného okraja 2,6 cm. Hlina plavená, prímies piesku. Povrch drsný, potiahnutý jemnou hlinkou. Kotlík dobre vypálený. Vonkajšia i vnútorná strana tehlovočervená. Bočné steny stenčené (obr. 160: 6).

7. Črep z ústia s profilom okraja L. Vonkajší oblúk mierne vyťahnutý, pomerne hrubý (1,7-1,1 cm), vnútorný oblúk kolmo zrezaný, spodná hrana zaoblená. Hlina plavená, s prímiesou piesku. Rovný okraj (š. 3,1-2,9 cm) mierne prehnutý. Povrch potiahnutý jemnou hlinkou, tmavosivý. Na zlome jadro čierne, okraje tehlovočervené. Kotlík dobre vypálený. Steny hrubé 0,9 cm (obr. 160: 7).

8. Dva črepy ústia s profilom okraja L. Vonkajší oblúk mierne vypuklý. Jamky od seba vzdialené 5,5 cm. Vnútorný oblúk nerovný a kolmo zrezaný, spodná hrana pretiahnutá. Kotlík vyrobený na pomaly rotujúcom kruhu z plavenej hlíny s prímiesou piesku. Povrch potiahnutý hlinkou, zdobený horizontálnymi hlboko rytými líniami. Okraj medzi dvoma jamkami slabo prežliabkovaný (obr. 160: 8).

9. Črep z ústia s profilom okraja L. Vonkajší mierne vysunutý oblúk (hr. 0,9 cm) šikmo skrojený, vnútorný oblúk šikmo skrojený a dovnútra zaoblený. Jadro na zlome tmavé, povrch tehlovočervený. Hlina plavená, s prímiesou piesku, sľudy. Povrch drsný, potiahnutý hlinkou. Na vnútornej strane stopý formovacieho drievka. Vodorovne rozšírený okraj, š. 2,8 cm. Kotlík dobre vypálený (obr. 160: 10).

10. Fragment ústia s profilom okraja L. Vodorovná plocha okraja pomerne úzka (2,1 cm). Vonkajší oblúk šikmo skrojený, mierne vystupujúci, vnútorný zaoblený, šikmo skrojený, spodná hrana pretiahnutá. Hlina plavená, s prímiesou drobného piesku, povrch tmavosivý. Šikmá jamka (obr. 160: 14).

11. Črep z ústia s profilom okraja L. Vodorovná plocha okraja (š. 3,4 cm) na mierne vystúpenom oblúku kolmo skrojená, s horizontálnymi žliabkami, na vnútornom oblúku kolmo skrojená. Spodná hrana pretiahnutá. Jemne plavená hlina s prímiesou piesku a sľudy. Na zlome jadro čierne. Na povrchu stien stopy formovacieho drievka (obr. 160: 9).

12. Veľký črep z ústia s profilom okraja L. Vonkajší oblúk rozšíreného vodorovného okraja šikmo skrojený (hr. 1,2 cm), vnútorný oblúk vodorovného okraja šikmo skrojený, horná strana ostrá, spodná zaoblená. Ústie vyhnuté mierne nahor. Plavená hlina s prímiesou hrubozrnného piesku. Kotlík obtáčaný na kruhu. Tmavosivý, miestami hnedý. Dobre vypálený. Steny skoro kolmé. Na zlome jadro tmavé, povrch tehlovočervený. Okrúhle jamky od seba vzdialené 4,6 cm (obr. 160: 13).

13. Črep z ústia s profilom okraja L. Vonkajší oblúk rozšíreného hrubého okraja negatívne odsadený a kolmý, vnútorný oblúk kolmo zrezaný a spodná hrana zhrubnutá a rozšírená (hr. 1,5 cm). Dve kolmé dierky vzdialené od seba 6,8 cm.

Hlina plavená, s prímесou drobnozrnného piesku, povrch hladký, potiahnutý jemnou hlinkou. Steny tenké (hr. 0,6 cm). Na zlome jadro tmavé, povrch tehlovočervený (obr. 160: 11).

14. Črep z ústia s profilom okraja L. Vonkajší oblúk vodorovne rozšíreného okraja (š. 2,6-2,7 cm) mierne vytiahnutý a šikmo skrojený, vnútorný oblúk hrubší, kolmo skrojený a spodná hrana zaoblená a zhrubnutá (hr. 1,1 cm). Farba bledohnedá. Plavená hlina s prímесou piesku. Vonkajšia strana steny hladká, potiahnutá hlinkou, vnútorná zvisle fazetovaná. Kotlík stredne dobre vypálený (obr. 160: 12).

15. Črep z ústia s profilom okraja L. Vonkajší oblúk mierne zvisle vytiahnutý, s horizontálnym prežliabkovaním. Vnútorný oblúk horizontálneho okraja (š. 2,2 cm) kolmo zrezaný, horná a dolná hrana mierne zaoblená (v. vonkajšieho oblúka 1 cm, vnútorného oblúka 0,8 cm). Kolmá dierka. Plavený materiál s prímесou piesku. Povrch tmavosivý, mierne drsný. Vnútorná strana horizontálne zvlneaná. Kotlík dobre vypálený; Ø ústia 24 cm (obr. 161: 1).

16. Črep z ústia s profilom okraja L s užším horizontálnym rozšírením okraja (š. 2,6 cm) a mierne vytiahnutým, kolmo zrezaným vonkajším oblúkom a kolmo zrezaným vnútorným oblúkom so zaoblenou dolnou hranou. Materiál dobre plavený, s prímесou piesku a sľudy. Vonkajšia i vnútorná strana hladká. Tmavosivý, na lome bledotehlovočervený, jadro tmavé. Kolmá jamka (obr. 161: 2).

17. Črep z ústia s profilom okraja L s výraznejším odsadeným vnútorným oblúkom vodorovne rozšíreného okraja. Vonkajší oblúk kolmo zrezaný, vnútorný okraj (š. 2,9 cm) mierne prežliabkovaný. Hlina plavená, s prímесou jemného piesku. Vonkajšia strana tmavá, vnútorná bledohnedá. Povrch jemne drsný a potiahnutý hlinkou (obr. 161: 3).

18. Črep z ústia s profilom okraja L s vytiahnutým vonkajším oblúkom, kolmo zrezaným. Horizontálne rozšírený okraj rovný (š. 3,4 cm). Vnútorný oblúk šikmo skrojený, horná i dolná hrana zaoblená. Pod vonkajším oblúkom mierny žliabok. Vonkajšia strana tmavosivá s bledými fľakmi, vnútorná bledohnedá. Plavený materiál s prímесou piesku. Vypálenie dobré (obr. 161: 4).

19. Črep z ústia s profilom okraja L, s mierne vytiahnutým kolmo zrezaným vonkajším oblúkom. Vnútorný oblúk rozšíreného rovného okraja (š. 2,9 cm) šikmo zrezaný, spodná hrana trochu zosilnená. Kolmá dierka. Farba tmavosivá. Plavená hlina s prímесou piesku. Vodorovne rozšírený okraj (hr. 1,4 cm) mierne zhrubnutý (obr. 161: 5).

Kotlíky s profilom okraja tvaru obráteného písmena T

1. Fragment ústia s profilom okraja T. Vodorovná plocha okraja (š. 2,9 cm) na vonkajšom oblúku šikmo skrojená, na vnútornom oblúku dvojnásobne fazetovaná. Pomerne hrubé steny. Plavený materiál s prímесou piesku, aj hrubozrnného. Povrch potiahnutý hlinkou, tmavosivý. Na lome jadro čierne, povrchová vrstva tehlovočervená (obr. 160: 15).

2. Črep z ústia s profilom okraja T so šikmo skrojeným vysokým vonkajším oblúkom. Na rovnom rozšírenom okraji (š. 2,6 cm) dve šikmé dierky, vzdialené od seba 2,4 cm. Farba bledohnedá, povrch hladký. Plavená hlina s prímесou piesku. Na lome jadro čierne, povrch tehlovočervený (obr. 161: 6).

3. Črep z ústia s tenkým (hr. 0,6 cm) horizontálne rozšíreným profilom okraja T (š. 3,1 cm), vonkajší oblúk skrojený dovnútra, vnútorný strechovitý. Farba

tehlovočervená. Hlina plavená, s prímiesou hrubozrnného piesku. Materiál dobre vypálený (obr. 161: 7).

4. Črep z ústia s profilom okraja T. Vonkajší oblúk hrubý a ostro kolmo zrezaný, vnútorný oblúk šikmo dovnútra zaoblený. Na vodorovne rozšírenom okraji (š. 2,8 cm) dve podlhovasté jamky vo vzdialenosti 2,5 cm od seba, hĺ. jamôk 2 cm. Plavená hlina s prímiesou jemnozrnného piesku. Povrch mierne drsný. Farba tehlovočervená až bledohnedá, na lome jadro tmavé (obr. 161: 8).

5. Črep z ústia s profilom okraja T s vonkajším hrubým oblúkom šikmo skrojeným, vnútorným zúženým a čiastočne zaobleným. Na horizontálne rozšírenom okraji dve dierky okrúhleho prierezu vo vzdialenosti 2,4 cm do seba. Plavená hlina s prímiesou piesku. Povrch drsný, bledohnedý až tehlovočervený, na lome jadro tmavé až čierne. Kotlík dobre vypálený (obr. 161: 13).

6. Črep z ústia masívneho kotlíka s profilom okraja T s vonkajším oblúkom kolmo skrojeným (hr. 0,9-1 cm), vnútorným zúženým a zaobleným. Na rovno rozšírenom okraji (š. 3,7 cm) dve okrúhle jamky vo vzdialenosti 2,2 cm od seba. Plavená hlina s prímiesou hrubozrnného piesku. Povrch drsný, nerovný, bledohnedý s tmavými fľakmi (obr. 161: 10).

7. Črep z ústia s profilom okraja prechodného typu L-T s vonkajším mierne vystúpeným, šikmo skrojeným oblúkom a vnútorným hrubším, dovnútra skrojeným (hr. 1,1 cm). Na rovno rozšírenom okraji okrúhla šikmá jamka. Hlina plavená, s obsahom piesku. Na lome jadro tmavé, povrch tehlovočervený (obr. 161: 11).

8. Črep z ústia s profilom okraja T (š. 3 cm). Vonkajší oblúk dovnútra skrojený, horná hrana pretiahnutá, spodná zaoblená. Vnútorný oblúk dovnútra zaoblený. Na nerovnom horizontálne rozšírenom okraji lievikovitá dierka. Hlina plavená, s prímiesou hrubozrnného piesku. Povrch bledohnedý s tmavými fľakmi (obr. 161: 12).

9. Črep z ústia tenkostenného kotlíka s profilom okraja T. Vonkajší oblúk vytiahnutý, tenký, kolmo skrojený. Vnútorný oblúk šikmo skrojený a zaoblený. Na vodorovne rozšírenom okraji (š. 2,8 cm) kolmá lievikovitá dierka. Hlina plavená, s prímiesou jemného piesku. Povrch jemne drsný, bledohnedý s tmavými fľakmi. Hr. stien 0,5 cm. Kotlík dobre vypálený (obr. 161: 9).

10. Fragment ústia masívneho kotlíka s profilom okraja T s masívnym zaobleným vonkajším oblúkom a so zúženým zaobleným vnútorným oblúkom. Rozšírený plochý okraj mierne vypuklý, nerovnako široký (3,2-3,5 cm), na ňom dve pretiahnuté, dovnútra zošikmené jamky, vzdialené od seba 2,8 cm. Nerovný povrch, vnútorná strana so stopami horizontálnych žliabkov. Hlina plavená, s prímiesou piesku. Povrch hladký, bledohnedý, na lome jadro tmavošedé, obalová vrstva tehlovočervená. Kotlík vyrobený na pomaly rotujúcom kruhu; Ø ústia 26 cm (obr. 162: 1).

11. Fragment ústia s profilom okraja T. Pomerne úzky, vodorovne rozšírený okraj (š. 2,4 cm), vonkajší oblúk kolmo skrojený, horná hrana ostrá, spodná zaoblená, vnútorný oblúk šikmo dovnútra skrojený. Dierka na rovnom okraji šikmá. Hlina plavená, s prímiesou piesku. Povrch jemne drsný, vnútorná strana drsná. Kotlík obtiahnutý na kruhu, dobre vypálený. Povrch bledohnedý, na lome jadro tmavé (obr. 162: 3).

12. Fragment ústia s profilom okraja T. Pomerne úzky, vodorovne rozšírený okraj s vysokým vonkajším zaobleným, kolmo profilovaným oblúkom (v. 1,5 cm) a vnútorným zúženým dovnútra skloneným zaobleným oblúkom, trochu odstaveným. Hli-

na plavená, s prímiesou jemného piesku. Povrch potiahnutý jemnou hlinkou, bledohnedý s tehlovočervenými a tmavými ťľakmi, jadro na lome čierne. Kotlík obtáčaný na kruhu, dobre vypálený; Ø ústia 19,5 cm (obr. 162: 2).

13. Fragment ústia s vodorovne rozšíreným okrajom (š. 2,9 cm) profilu T. Vonkajší aj vnútorný oblúk zaoblený. Povrch bledohnedý až tehlovočervený, potiahnutý jemnou hlinkou. Hlina plavená, s prímiesou jemného piesku. Na hrdle zvyšok sotva znateľných línií. Vnútorná strana nerovná. Na lome jadro tmavé; Ø ústia 24-25 cm (obr. 162: 4).

14. Asi polovica ústia s profilom okraja T. Pomerne úzky, vodorovne rozšírený okraj (š. 2,6 cm), kolmo skrojený vonkajší oblúk a zaoblený vnútorný oblúk. Bez jamiek. Hlina plavená, s prímiesou piesku. Povrch hladký, bledohnedý, miestami tehlovočervené a tmavé ťľaky, na lome tmavý, obalová vrstva tehlovočervená. Kotlík dobre vypálený; Ø ústia 21,5-22 cm (obr. 162: 5).

15. Črep ústia s vodorovne rozšíreným okrajom (š. 2,6-2,9 cm) profilu T. Vonkajší i vnútorný oblúk rozšíreného okraja zaoblené, vonkajší oblúk čiastočne hranený. Hlina plavená, s prímiesou piesku. Povrch potiahnutý jemnou hlinkou, na vnútornej strane vodorovne fazetovaný, tmavosivý s čiernymi ťľakmi. Dve kónické kolmé jamky vzdialené od seba 2,3 cm. Kotlík obľahovaný na kruhu, robený zo šúľkov; Ø ústia cca 23 cm (obr. 162: 6).

16. Črep z ústia s profilom okraja T. Vodorovne rozšírený okraj mierne prehnutý. Vonkajší oblúk kolmo zrezaný, trochu vypuklý a podžliabkovaný, vnútorný oblúk zaoblený a tiež podžliabkovaný. Na horizontálne rozšírenom okraji (š. 3 cm) dve dierky, hore obdĺžnikové, vzdialené od seba 2,5 cm. Plavená hlina s prímiesou piesku. Povrch potiahnutý jemnou hlinkou, mierne drsný, tmavohnedý, na lome jadro čierne (obr. 162: 7).

Niektoré znaky na fragmentoch okrajov kotlíkov umožnili detailnejšie členenie do skupín a-c.

Typ s profilom okraja tvaru obráteného písmena L (s rozšíreným okrajom) predstavuje skupinu a, b:

a) S pretiahnutým odsadeným vnútorným oblúkom a s pretiahnutou spodnou hranou

1. Tehlovočervený z kotlíka vyrobeného na rýchlo rotujúcom kruhu; š. okraja 3,4 cm (obr. 163: 7).

b) S krátkym vnútorným oblúkom

1. Tmavosivý (š. 2,4 cm) so strehovite skrojeným vonkajším oblúkom s pretiahnutou spodnou hranou. Na hrdle zdobený plytkými horizontálnymi líniami (obr. 163: 15).

2. Tmavosivý s dvoma dierkami (obr. 163: 16).

3. Bledohnedý s naznačeným kolmo zrezaným vonkajším oblúkom, zdobený horizontálnymi žliabkami; š. okraja cca 2,8 cm (obr. 162: 13).

c) Prechodné tvary s profilom okraja tvaru obráteného písmena L a T predstavujú skupinu c, členenú ďalej na ca-cc. Pre tieto tvary sú charakteristické rozličné hrúbky vnútorných oblúkov a vytiahnutý vonkajší oblúk horizontálne rozšíreného okraja.

ca) So šikmo skrojenými vonkajšími i vnútornými oblúkmi

1. Fragment s podžliabkovaným vnútorným oblúkom (obr. 163: 2).

2. Fragment s dvoma obdĺžnikovými šikmo zahĺbenými dierkami, tehlovočervený (obr. 163: 6).

3. Fragment s rozšíreným profilovaným oblúkom (obr. 163: 3).

cb) S vonkajším odsadeným skrojeným oblúkom a vnútorným zúženým šikmo sfornovaným oblúkom

1. Bledohnedý, š. okraja 3,1 cm (obr. 163: 5).
2. Bledohnedý, š. okraja 3,2 cm (obr. 163: 8).
3. Tehlovočervený s prehnutým rozšíreným okrajom (š. 2,9 cm) (obr. 163: 9).
4. Bledohnedý s odsadenou spodnou hranou vonkajšieho oblúka, na rozšírenom okraji (š. 2,2 cm) dve šikmé dierky, vzdialené od seba 1,8 cm (obr. 163: 18).
5. Tehlovočervený s úzkym horizontálnym okrajom (š. 2,2 cm), zdobený dvoma radmi vpichov (obr. 163: 21).

cc) Obojstranne (t. j. vonkajší i vnútorný) šikmo skrojený oblúk

1. Bledohnedý, na horizontálne rozšírenom okraji (š. 3,4 cm) dve šikmo zahĺbené obdĺžnikové dierky, vzdialené od seba 3,1 cm (obr. 163: 19).
2. Tmavosivý s jednou dierkou, š. 3,6 cm (obr. 163: 20).
3. Tmavosivý s mierne zaobleným vnútorným oblúkom a rozšíreným okrajom; š. 2,6 cm (obr. 163: 22).

Kotlíky vyrobené v rukách

1. Črep z ústia profilovaného okraja T. Plavená hlina s prímiesou hrubozrnného piesku. Drsný povrch potiahnutý jemnou hlinkou, povrch i lom tehlovočervený. Materiál dobre vypálený. Vodorovne rozšírený okraj (š. 2,7 cm), vonkajší oblúk hrubší a zaoblený, vnútorný oblúk zúžený, zaoblený a dole mierne odsadený; Ø ústia cca 26 cm (obr. 164: 1).

2. Črep z ústia s profilom okraja T. Plavená hlina s prímiesou hrubozrnného piesku. Drsný povrch potiahnutý jemnou hlinkou, steny pomerne tenké, tmavohnedé. Vypálenie dobré. Na vodorovne rozšírenom okraji (š. 2,9 cm) vonkajší oblúk zúžený a šikmo skrojený, vnútorný oblúk hrubší a zaoblený. Dve šikmé dierky vzdialené od seba 2,8 cm; Ø ústia cca 26 cm (obr. 164: 2).

3. Črep z ústia s profilom okraja T. Hlina s prímiesou jemnozrnného piesku. Povrch bledohnedý s čiernymi ťakmi, potiahnutý jemnou hlinkou. Vypálenie dobré. Na vodorovne rozšírenom okraji vonkajší oblúk zúžený a zaoblený, vnútorný oblúk zosilnený, dovnútra skrojený a odsadený; Ø ústia cca 27 cm (obr. 164: 3).

4. Črep z ústia s profilom okraja T. Plavená hlina s prímiesou hrubozrnného piesku. Povrch drsný, potiahnutý jemnou hlinkou, tehlovočervený, lom čierny. Vypálenie dobré. Na vodorovne rozšírenom okraji (š. 3,1 cm) vonkajší i vnútorný oblúk zúžený a zaoblený; Ø ústia cca 28 cm (obr. 164: 4).

5. Črep z ústia s profilom okraja T. Plavená hlina s prímiesou piesku. Povrch nerovný a drsný, potiahnutý jemnou hlinkou, bledohnedý. Steny tenké. Vypálenie dobré. Vodorovne rozšírený okraj (š. 2,8-2,9 cm), vonkajší oblúk strehovite skrojený a v strede pretiahnutý, vnútorný oblúk zosilnený a dovnútra skrojený. Dve dierky na okraji šikmo dovnútra zapustené, vzdialené od seba 2,2 cm; Ø ústia cca 26 cm (obr. 165: 1).

6. Črep z ústia s profilom okraja T. Plavená hlina s prímiesou jemného piesku a sľudy. Farba bledotehlovočervená. Vypálenie veľmi dobré. Vonkajší i vnútorný oblúk vodorovne rozšíreného okraja (š. 2,9 cm) zúžený a zaoblený; Ø ústia cca 26 cm (obr. 165: 2).

7. Fragment ústia s vodorovne rozšíreným okrajom L (š. 2,9 cm), vonkajší oblúk vytiahnutý a kolmo skrojený, vnútorný nevyvinutý a ostro skrojený. Bledohnedý (obr. 165: 3).

8. Fragment ústia s profilom okraja L (š. 3,2 cm) s naznačeným vonkajším oblúkom a pretiahnutým šikmo skrojeným vnútorným oblúkom (obr. 165: 4).

9. Fragment ústia. Plavená hlina s prímесou piesku. Povrch potiahnutý jemnou hlinkou, bledohnedý. Na vodorovne rozšírenom okraji (š. 3,3 cm) vonkajší oblúk vytiahnutý, strechovite skrojený, vnútorný oblúk šikmo skrojený (obr. 165: 5).

B/ Hrnce a iné tvary

1. Fragment tmavohnedého, miestami čierneho, fľakatého hrnca, obtáčaného na kruhu. Ústie lievikovite roztvorené, na vnútornej strane prežliabkované pre pokrývku; okraj strechovite zrezaný, horná hrana slabo vytiahnutá. Plavená hlina s prímесou piesku, povrch potiahnutý jemnou hlinkou. Vypálenie výborné; Ø ústia 18,5 cm (obr. 165: 6).

2. Črep z hrnca bledej farby, vytočeného na kruhu, ústie vyhnuté, vnútorná strana prežliabkovaná pre pokrývku, okraj kolmo zrezaný. Spodná i horná hrana pretiahnutá. Na pleciach trojnásobná rytá línia. Plavená hlina s prímесou jemného piesku. Vypálenie dobré; Ø ústia cca 16,8 cm (obr. 165: 7).

3. Črep z menšej čiernej nádoby, vyrobenej na kruhu, s lievikovite rozšíreným ústím; okraj mierne šikmo skrojený, horná hrana trochu vytiahnutá. Plavená hlina s prímесou piesku (obr. 166: 1).

4. Črep z ústia menšieho čierneho hrnca, vyrobeného na kruhu, s vytiahnutým ústím, kolmo zrezaným okrajom; horná hrana mierne vytiahnutá, spodok okraja mierne podžliabkovaný. Plavená hlina s prímесou piesku, povrch potiahnutý jemnou hlinkou (obr. 166: 2).

5. Črep z tenkostenného hrnca s mierne rozšíreným ústím, vyrobeného na kruhu. Okraj kolmo skrojený, spodná hrana mierne podžliabkovaná, horná vytiahnutá. Plavená hlina s prímесou jemného piesku. Vypálenie dobré (obr. 166: 3).

6. Črep z mierne vyhnutého ústia hrnca, vytočeného na kruhu, s kolmo zrezaným okrajom; spodná hrana zahrotená, horná zaoblená. Plavená hlina s prímесou jemného piesku. Vypálenie dobré (obr. 166: 4).

7. Dva tmavosivé črepy z hrnca, vytočeného na kruhu, s lievikovite rozšíreným ústím, so strechovite skrojeným okrajom; spodná hrana podžliabkovaná. Plavená hlina s prímесou jemného piesku. Vypálenie dobré (obr. 166: 6, 7).

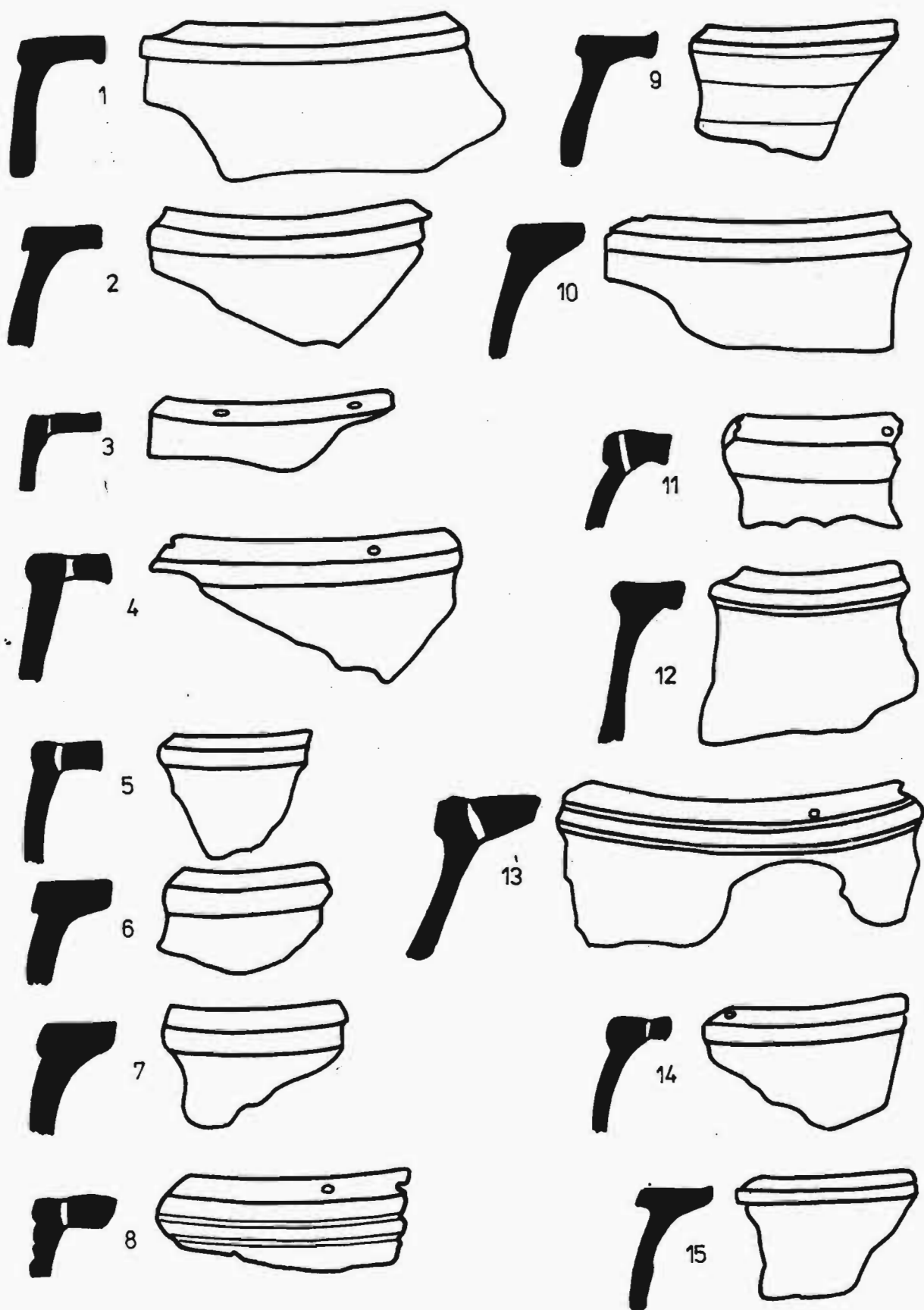
8. Bledosivý črep z nádoby s lievikovite roztvoreným ústím, s okrajom šikmo zaobleným, s vytiahnutou hornou hranou a podžliabkovanou spodnou hranou, vytočenej na rýchlo rotujúcom kruhu. Plavená hlina s prímесou jemného piesku (obr. 166: 8).

9. Črep z tenkostenného sivého hrnca s kalichovite roztvoreným ústím, vodorovne zrezaným okrajom, vytočeného na rýchlo rotujúcom kruhu. Plavená hlina s prímесou piesku. Vypálenie veľmi dobré. Povrch hladký (obr. 166: 5).

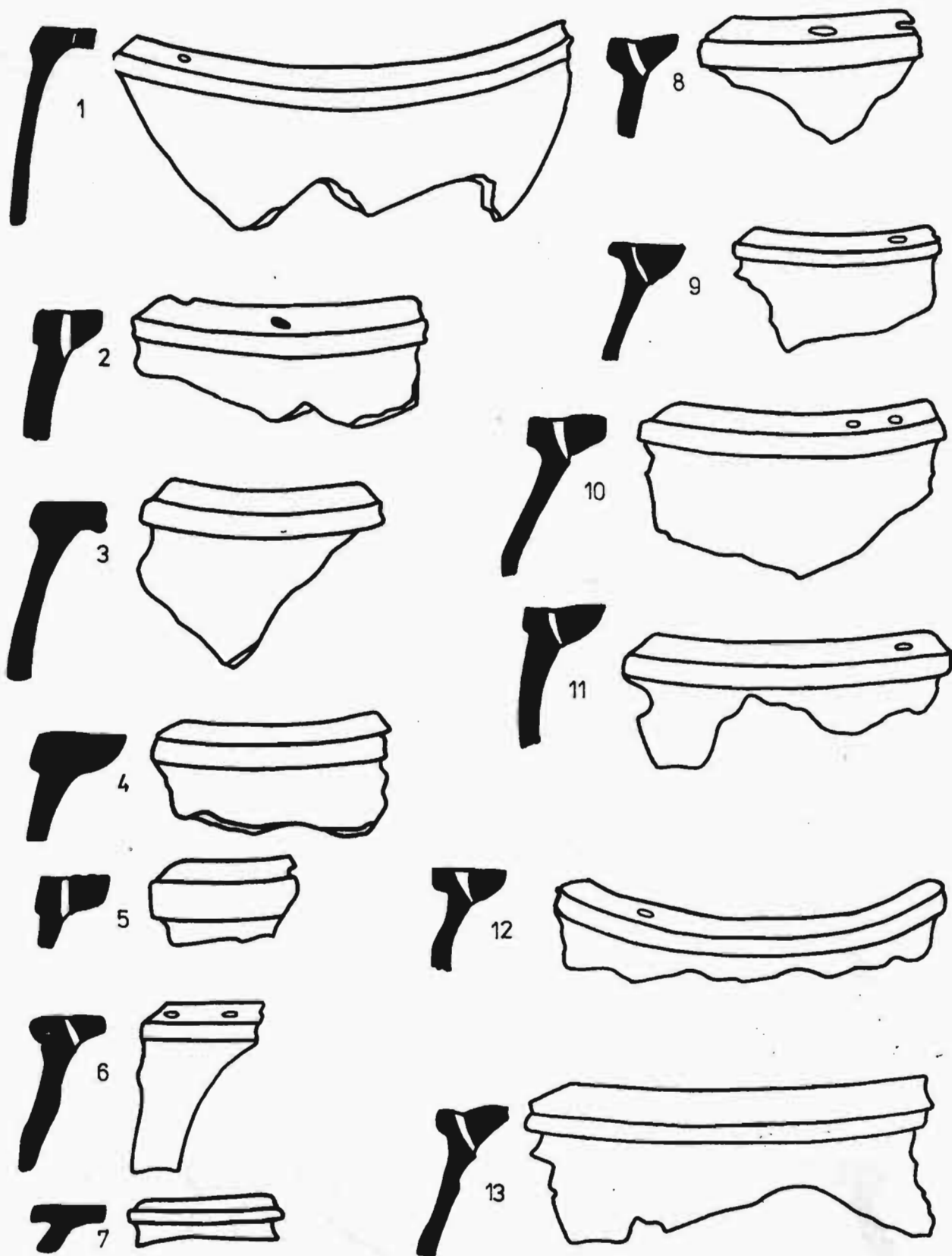
10. Črep z masívnej sivej hrubostennej zásobnice s vyhnutým ústím, okrajom šikmo dovnútra zrezaným; vnútorná hrana zahrotená. Plavená hlina s prímесou jemnozrnného piesku. Vypálenie dobré (obr. 166: 10).

11. Črep z hrubostennej bledosivej zásobnice s lievikovite roztvoreným ústím, so šikmo dovnútra skrojeným okrajom; horná hrana zaoblená, spodná podžliabkovaná. Plavená hlina s prímесou piesku. Vypálenie dobré (obr. 166: 12).

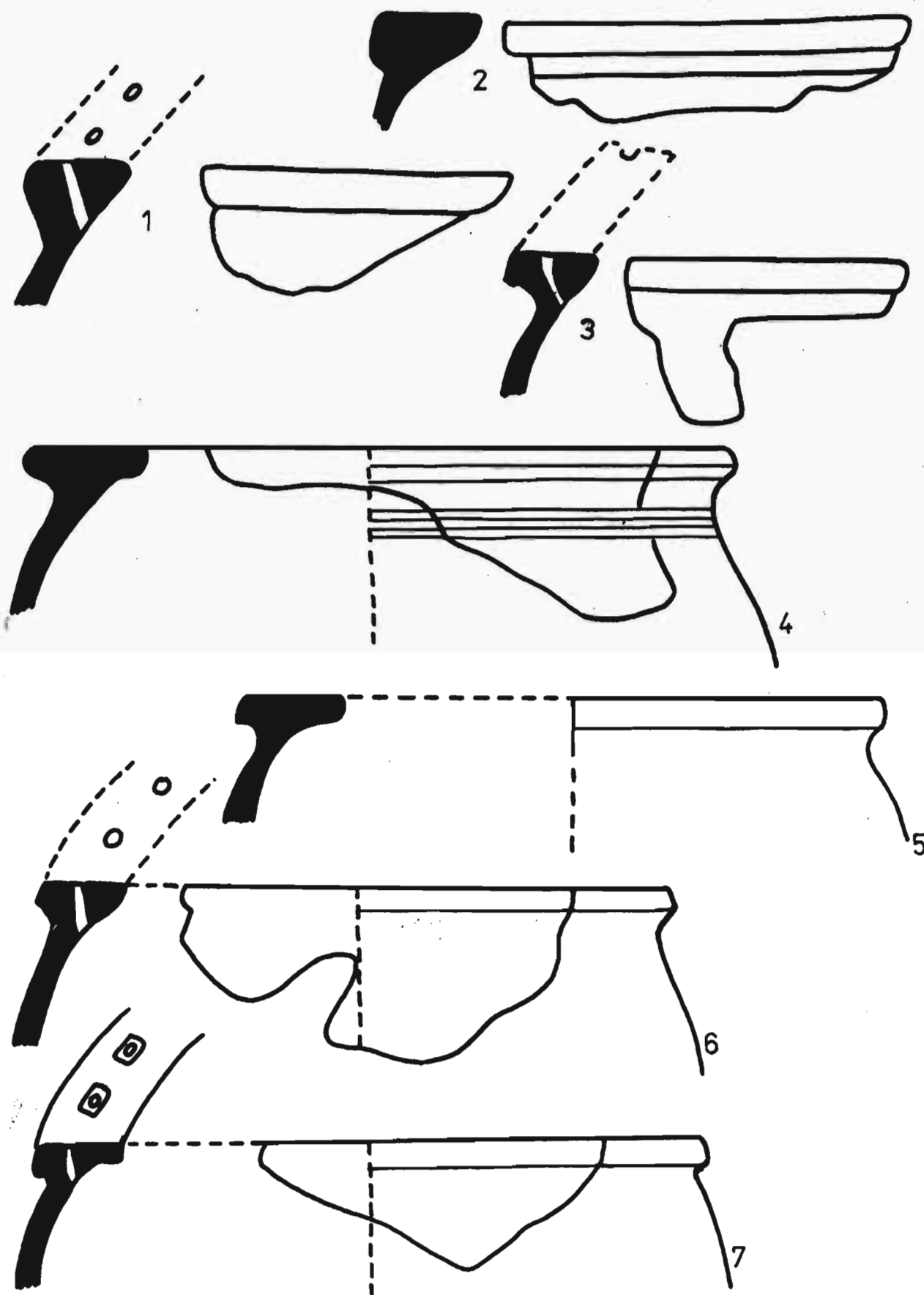
12. Fragment mierne prehnutého hrdla tehlovočervenej fľašovitej nádoby, tenkostennej, so zaobleným okrajom, vyrobenej na kruhu. Plavená hlina s prímесou jemného piesku. Vypálenie výborné. Zdobený dvoma horizontálnymi radmi ryžiek robených ozubeným kolieskom (obr. 165: 8).

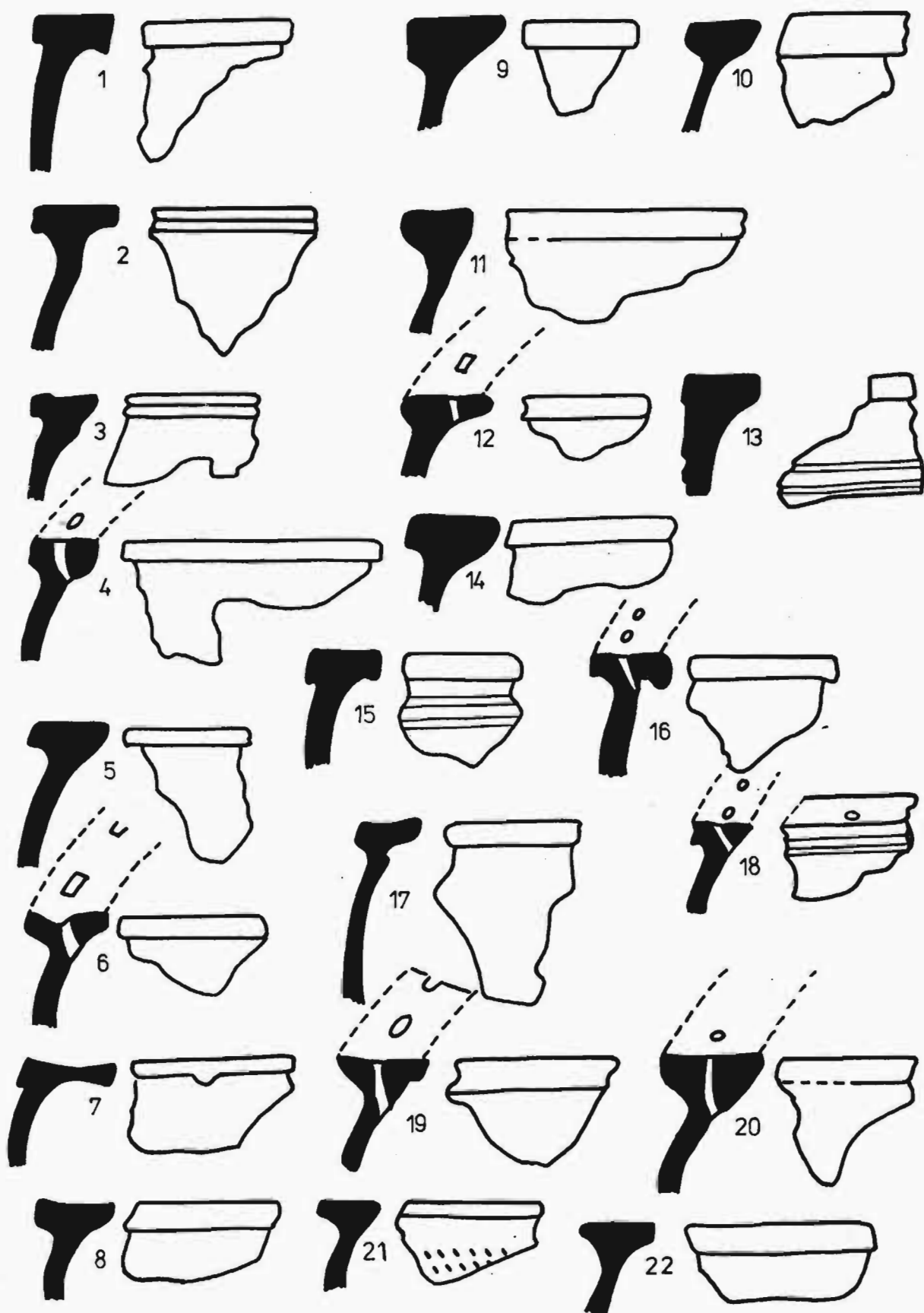
Obr. 160. Bodza, časť Holiare (Halomdomb). Zber.

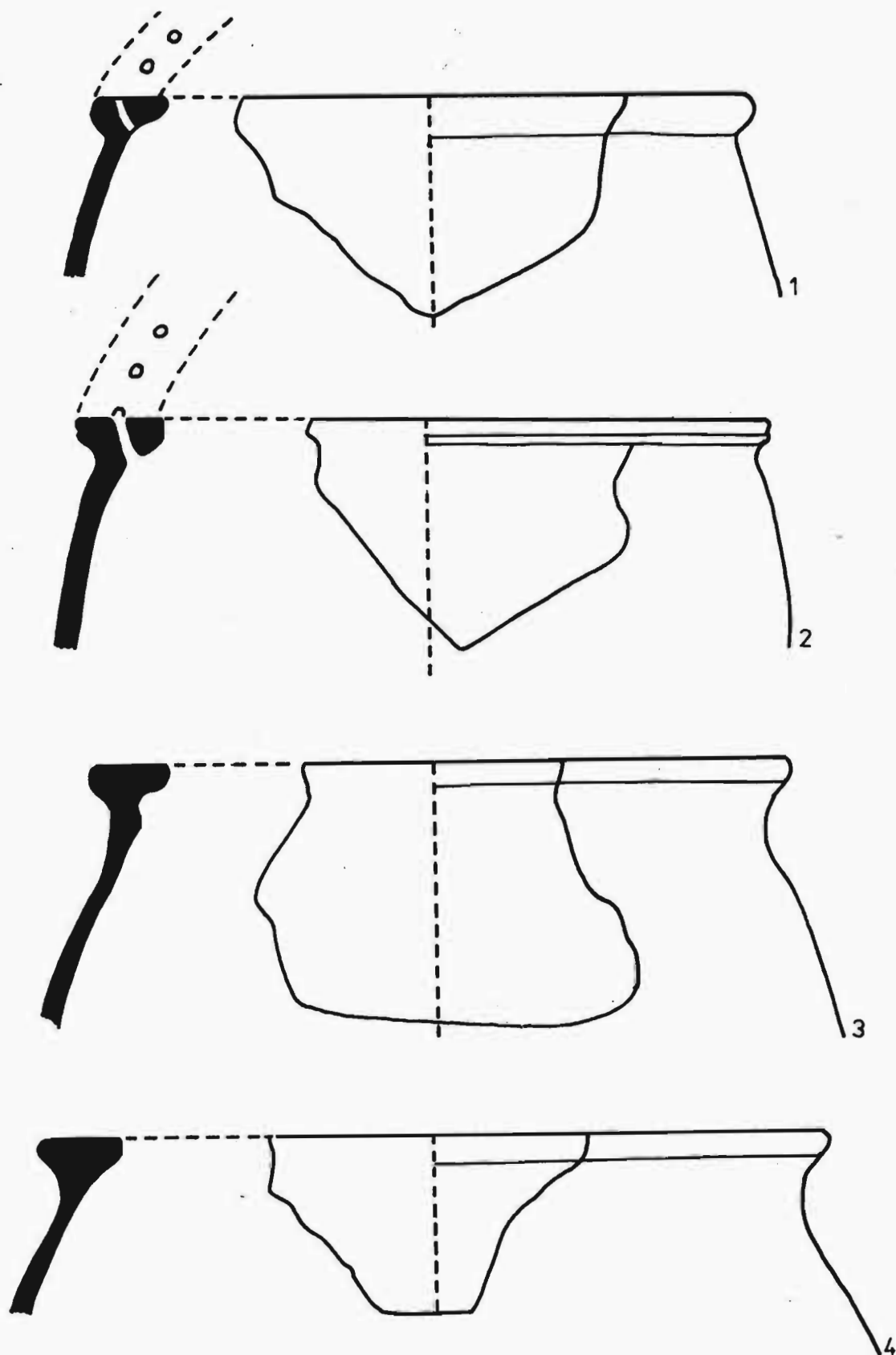
Obr. 161. Bodza, časť Holiare (Halomdomb). Zber.

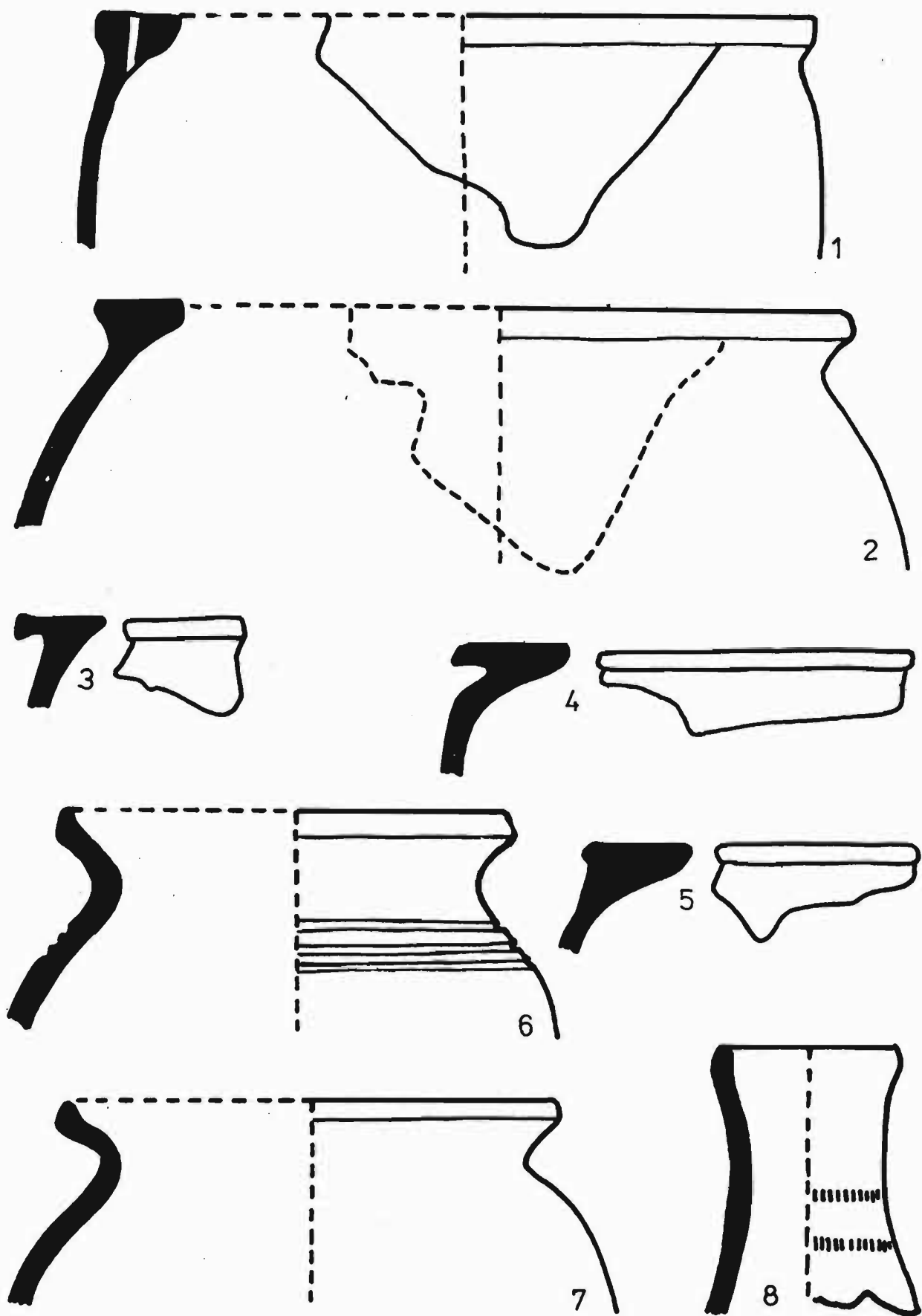
Obr. 162. Bodza, časť Holiaře (Halomdomb). Zber.

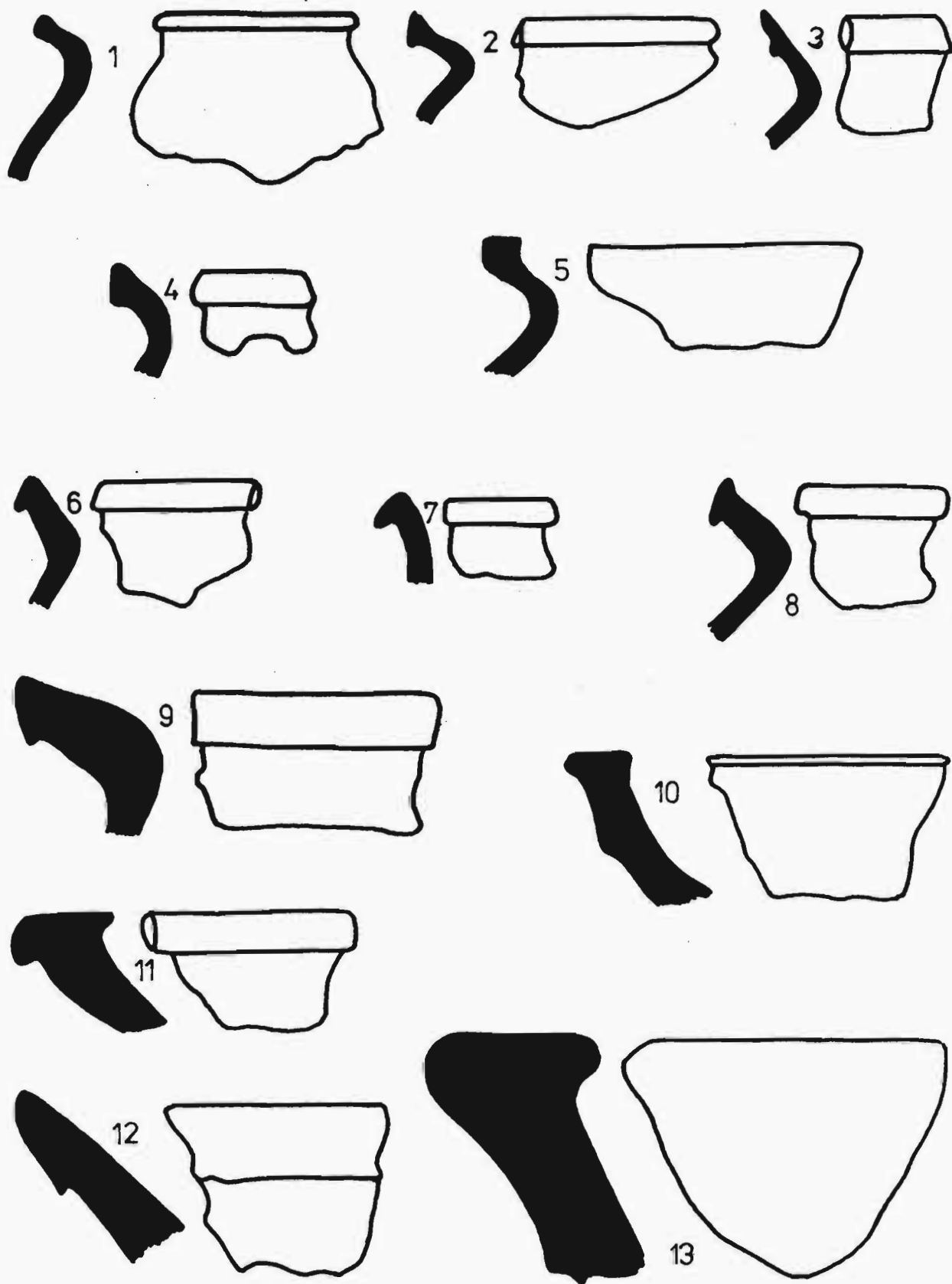
Obr. 163. Bodza, časť Holiare (Halomdomb). Zber.

Obr. 164. Bodza, časť Holiare (Halomdomb). Zber.

Obr. 165. Bodza, časť Holliare (Halomdomb). Zber.

Obr. 166. Bodza, časť Holiare (Halomdomb). Zber.

13. Fragment ústia (tzv. Grausengefäss) mohutnej nádoby s okružím s vodorovne zrezaným okrajom (š. 3,6 cm), tmavosivej, vytočenej na kruhu (obr. 166: 13).
Lit.: Pramene... 1989, s. 114; Habovštiak 1974, s. 123 n.; Hanuliak 1991; s. 293 n.); Točík 1968, 1978b, s. 80 n.

Literatúra

- AMBROS, C. - MÜLLER, H. H. 1980: Frühgeschichtliche Pferdeskelettfunde aus dem Gebiet der Tschechoslowakei. Bratislava.
- BIALEKOVÁ, D. 1978: Žabokreky nad Nitrou, okres Topoľčany. In: Významné slovanské náleziská na Slovensku. Bratislava, s. 257.
- ČILINSKÁ, Z. 1970: Druhé predveľkomoravské pohrebisko v Radvani nad Dunajom. Slov. Archeol., 18, s. 57-64.
- ČILINSKÁ, Z. 1978: Radvan nad Dunajom, okres Komárno. In: Významné slovanské náleziská na Slovensku. Bratislava, s. 178-180.
- ČILINSKÁ, Z. - TOČÍK, A. 1978a: Čierny Brod, okres Galanta. In: Významné slovanské náleziská na Slovensku. Bratislava, s. 46.
- ČILINSKÁ, Z. - TOČÍK, A. 1978b: Šaľa, okres Galanta. In: Významné slovanské náleziská na Slovensku. Bratislava, s. 198-205.
- EISNER, J. 1934: Archeologický výzkum podniknutý Vlastivědným museem slovenským v roce 1934. In: Bratislava. 8. Bratislava, s. 431-435.
- HABOVŠTIK, A. 1974: Nálezy stredovekých kotlíkov na Slovensku. In: Zbor. slov. Nár. Múz. 68. Hist. 14. Bratislava, s. 123-152.
- HABOVŠTIK, A. 1985: Stredoveká dedina na Slovensku. Bratislava.
- HANÁKOVÁ, H. - STLOUKAL, M. - VYHNÁLEK, L. 1976: Kosty ze slovansko-avarského pohřebiště ve Virtu. In: Sbor. Nár. Muz. v Praze. Řada B. Přír. Vědy. 32. Praha, s. 57-113.
- HANULIAK, M. 1991: Pohrebisko z 11. storočia v Bodzi-Holiaroch. In: Študij. Zvesti Archeol. Úst. Slov. Akad. Vied. 28. Nitra, s. 293-317.
- KOLNÍKOVÁ, E. 1956: Súpis mincí uložených v Archeologickom ústave Slovenskej akademie vied v Nitre. In: Študij. Zvesti Archeol. Úst. Slov. Akad. Vied. 1. Nitra, s. 34-70.
- KOLNÍKOVÁ, E. 1967: Obolus mŕtvych vo včasnostredovekých hroboch na Slovensku. Slov. Archeol., 15, s. 189-254.
- KRASKOVSKÁ, Ľ. 1940-1941: Nové nálezy slovanských pamiatok na Slovensku. In: Sbor. Muzeál. slov. Spoločn. 34/35. Turč. Sv. Martin, s. 127-132.
- KRUPICA, O. 1973: Pravek severného povodia rieky Nitry. Bratislava.
- NĚMEJCOVÁ-PAVÚKOVÁ, V. 1963: Praveké hroby v Šali. In: Študij. Zvesti Archeol. Úst. Slov. Akad. Vied. 11. Nitra, s. 271-272.
- Pramene k dejinám osídlenia Slovenska z konca 5. až z 13. storočia. I. Nitra 1989.
- ŠMILAUER, V. 1932: Vodopis starého Slovenska. Praha - Bratislava.
- ŠTĚPKOVÁ, J. 1968: Islámské mince v nálezech ze Slovenska. In: Numism. Sbor. 10. Praha, s. 278-282.
- TOČÍK, A. 1963: Pohrebisko a sídlisko z doby avarskej ríše v Prši. Slov. Archeol., 11, s. 121-198.
- TOČÍK, A. 1968: Slawisch-awarisches Gräberfeld in Holiare. Bratislava.

- TOČÍK, A. 1978a: Galanta, okres Galanta. In: Významné slovanské náleziská na Slovensku. Bratislava, s. 76.
- TOČÍK, A. 1978b: Holiare, okres Komárno. In: Významné slovanské náleziská na Slovensku. Bratislava, s. 80-83.
- TOČÍK, A. 1978c: Obid, okres Nové Zámky. In: Významné slovanské náleziská na Slovensku. Bratislava, s. 154-156.
- TOČÍK, A. 1978d: Prša, okres Lučenec. In: Významné slovanské náleziská na Slovensku. Bratislava, s. 177-178.
- TOČÍK, A. 1978e: Senec, okres Bratislava-vidiek. In: Významné slovanské náleziská na Slovensku. Bratislava, s. 181.
- TOČÍK, A. 1978f: Irnovec nad Váhom-Horný Jatov, okres Galanta. In: Významné slovanské náleziská na Slovensku. Bratislava, s. 223-227.
- TOČÍK, A. 1978g: Tvrdošovce, okres Nové Zámky. In: Významné slovanské náleziská na Slovensku. Bratislava, s. 227-230.
- TOČÍK, A. 1978h: Záchranný výskum v Komjaticiach. In: Archeol. Výsk. a Nál. na Slov. v r. 1977. Nitra, s. 246-272.
- TOČÍK, A. 1979: Výčapy-Opatovce a ďalšie pohrebiská zo staršej doby bronzovej na juhozápadnom Slovensku. Nitra.
- TOČÍK, A. 1982: Najstaršie dejiny Šaľa vo svetle archeologických prameňov. In: Šaľa. Šaľa, s. 3-19.
- TOČÍK, A. - DRENKO, J. 1950: Výskum v Prši na Slovensku. Archeol. Rozhl., 2, s. 159-174.
- ZÁBOJNÍK, J. 1982: Výskum slovansko-avarského pohrebiska v Štúrove-Obide. In: Archeol. Výsk. a Nál. na Slov. v r. 1981. Nitra, s. 305-308.
- ZÁBOJNÍK, J. 1985: Výskum pohrebiska a sídliska z obdobia avarského kaganátu v Štúrove-Obide. In: Archeol. Výsk. a Nál. na Slov. v r. 1984. Nitra, s. 225-227.

MATERIALIEN ZUR GESCHICHTE DER SÜDSLOWAKEI IM 7.-14. JAHRHUNDERT. Die Kollektion enthält die Dokumentation von 27 unveröffentlichten Fundstellen aus dem 7.-14. Jh., die von externen wie auch internen Mitarbeitern des ehemaligen Staatlichen archäologischen Institutes in Martin und vom Archäologischen Institut der SAW in Nitra in den J. 1948-1980 freigelegt wurden. Außer einigen Fundstellen handelte es sich um Rettungs- und Vorsprungsgrabungen, und praktisch sind sämtliche Fundstellen bereits vernichtet.

Die Kollektion ist nach Zeitabschnitten aufgegliedert und außer der Siedlung aus dem 10.-11. Jh. in Šaľa und der Siedlungen aus dem 11.-14. Jh. in Sládkovičovo, Komjatice und Bodza, Teil Holiare, umfaßt sie Gräberfelder. Eine anthropologische Analyse erfolgte nur beim Material aus dem Gräberfeld in Radvaň nad Dunajom, Teil Virt (Hanáková - Stloukal - Vyhnálek 1976). Bei jeder Fundstelle sind Vorberichte und grundlegende Informationen aus dem Fundortverzeichnis des ehemaligen westslowakischen Landeskreises zitiert (Pramene k dejinám osídlenia Slovenska z konca 5. až z 13. storočia. I. Nitra 1989).

Die Kollektion der Materialien ist chronologisch in fünf Zeitabschnitte aufgeteilt:

Der Zeitabschnitt des 7.-8. Jh., d. h. des awarischen Reiches, umfaßt Gräber oder Gräberfelder aus fünf Fundorten: Nitra, Teil Ivanka (1 Grab), Čierny Brod (2 Gräber + 1 Grab aus dem 9. Jh.), Senec (17 Gräber), Radvaň nad Dunajom,

Teil Virt (139 Gräber), Štúrovo, Teil Obid (35 Gräber). Von den angeführten Fundorten gehört in das 7. Jh. das Grab aus Nitra-Ivanka mit Funden von Keramik des Prager Typus und ein Teil der Gräber aus dem Gräberfeld in Radvaň nad Dunajom-Virt mit beachtenswerten Funden von Silberschmuck, einem altertümlichen Steigbügeltyp und einer Keramikkollektion. Unter den Funden der handgefertigten Keramik befinden sich dem Prager Typus nahestehende Formen. Von Keramik, die auf rasch rotierender Scheibe hergestellt wurde, fand sich außer grauer Keramik ein Exemplar von schwarzer Farbe einer bisher nicht spezifizierten Keramikgruppe. In Radvaň nad Dunajom-Virt befanden sich in Superposition über Gräbern aus dem 7. Jh. Gräber mit Keramik des sog. Donautypus aus der ersten Hälfte des 8. Jh. In der älteren und jüngeren Belegungsphase sind Hockergräber verhältnismäßig stark vertreten. Auf dem Gräberfeld in Štúrovo-Obid, welches im Rahmen des Aufbaues des Donaukraftwerkes komplett freigelegt wurde (Zábojník 1985), erkannte man ebenfalls zwei Bestattungsphasen, eine ältere vom Ende des 7. Jh. und eine jüngere aus dem 8. Jh. Auf dem Gräberfeld in Senec ist ausschließlich scheibengefertigte Keramik aus dem 8. Jh. beachtenswert, doch fehlt gegossene Industrie. Auf dem vernichteten Gräberfeld in Čierny Brod war kontinuierliche Bestattung beachtenswert, belegt durch zwei Gräber aus dem 8. Jh. und ein Kriegergrab aus der ersten Hälfte des 9. Jh. mit dem Fund eines vereinzelt Schwertes byzantinischer Herkunft.

Der Zeitabschnitt des großmährischen Reiches, d. h. des 9. Jh., umfaßt Fundstellen, und zwar Fragmente von Gräberfeldern: Bajč - Štátny majetok (Staatliches Gut; 11 Gräber), Tvrdosovce - Lage Kökep (4 Gräber + 1 aus dem 18. Jh.), Žabokreky nad Nitrou - Lage Striebornica (9 Gräber) und Teil eines Gräberfeldes in Šaľa - Lage Veča, Sandgrube (25 Gräber). Die Gräberfelder fügen sich in die Gruppe der Dorffriedhöfe. In die ältere Phase der großmährischen Gräberfelder gehören die Gräber in Žabokreky nad Nitrou, in die jüngere Phase die Gräber in Bajč mit Schmuck südlicher Herkunft und das Gräberfeld in Šaľa (Lage Veča, Sandgrube) mit Schmuck des Veligrad-Typs. Auf diesem Gräberfeld fehlt beinahe völlig Keramik (sie war nur in einem einzigen Grab). Ein Nichtkriegergrab mit vergoldeter Gürtelgarnitur osteuropäischer Herkunft stammt vom Beginn des 10. Jh. und schließt kontinuierliche Belegung nicht aus.

Der Zeitabschnitt des 10. Jh. steht im Zeichen der Anfänge der altnagyrischen Besiedlung der Südslowakei. Abgesehen von einer Fundstelle mit einem Reitergrab (Sládkovičovo, Lage Nové diely) umfaßt er Nichtreitergräber von Dorfcharakter. Das Fundinventar deutet auf unterschiedliche soziale Zusammensetzung der Gesellschaft. Ärmliche Gräber mit vereinzelt Funden von Eisenpfeilspitzen in Trnovec nad Váhom, Teil Horný Jatov (10 Gräber), kontrastieren mit reichen Grabausstattungen in Galanta (22 Gräber). Der reiche Frauenschmuck mit charakteristischer levedischer Industrie (vergoldete und silberne Anhänger, Halsbänder, Ohr-, Arm- und Fingerringe) korrespondiert mit Funden auf dem gestörten Gräberfeld in der Nachbargemarkung von Matúškovo, Teil Galanta, wo noch Gürtelgarnituren und ein Eisenschwert des Typs X hinzukommen. Auch weitere Fragmente von Körpergräberfeldern aus dem 10. Jh., die ebenfalls als Bijelo Brdo-Gräberfelder bezeichnet werden, heben sich durch beachtenswerte Funde hervor, z. B. Tvrdosovce, Lage Csárdahely (vergoldete Plaketten mit dem Hirschmotiv), Tvrdosovce, Lage Paptag (persischer Dirhem, scheibenförmige Beschläge). Das Reitergrab in Sládko-

vičovo ist ein Beleg der altmagyarischen militärischen Grenze gegen den entstehenden Přemyslidenstaat an der rechten Seite der Waag.

Zeitabschnitt des 10.-11. Jh. In diesen gehören die dörflichen Reihengräberfelder, die zu heute bereits abgegangenen mittelalterlichen Siedlungen gehört haben. Das Gräberfeld in Prša (30 Gräber + 22 nicht dokumentierte) ist bisher das einzige bekannte Gräberfeld dieses Typs im oberen Eipeltal mit einer relativ großen Zahl münzführender Gräber. Ohne Analogien in der Slowakei sind auf dieser Fundstelle die Gräber mit Holzkonstruktionen und Gräber mit Steinsetzungen. Die Konzentration von Gräberfeldern im Bereich des chemischen Betriebes Duslo in Šaľa (Lagen Veča-Andelok I, II, Veča-Weingärten, Veča-Salmiakbetrieb) hängt mit der bedeutenden Kommunikation, dem sog. Kaiserweg zusammen. Eine Sonderstellung nimmt das Gräberfeld in Šaľa, Lage Andelok I und II (90 Gräber) mit zwei Belegungsphasen und Gräbersuperpositionen ein. In der älteren Phase vom Ende des 10. Jh. erscheint noch vereinzelt sog. Bijelo Brdo-Inventar. In der jüngeren Phase, die durch eine Münze Andreas I. (1046-1061) in die zweite Hälfte des 11. Jh. datiert ist, kommt gebräuchliches Inventar vor, z. B. S-förmige Schläfenringe. Die Fundstellen in dieser Kollektion können als vernichtet betrachtet werden (Sládkovičovo, Šaľa - 4 Fundstellen, Jatov, Teil Dolný Jatov).

Zeitabschnitt des 10.-14. Jh. Siedlungen. Auf der Fundstelle Šaľa, Lage Hidas, wurden Getreidegruben (32 Objekte) mit geringer Fundausbeute freigelegt. Keramik datiert sie in das 10. Jh. In zwei Gruben befanden sich hineingeworfene menschliche Knochen. Die Skelettgräber, teilweise in Superposition, sind jünger, doch nicht näher datierbar. Eine Hütte in Sládkovičovo in der Lage Nové diely mit ausgeprägtem nachgroßmährischem Fundgut (11.-12. Jh.) enthielt außer gebräuchlicher scheibengedrehter Keramik auch ein rekonstruiertes flaschenförmiges Gefäß mit gewelltem Zylinderhals. Wahrscheinlich ist diese, auch in der Karpatoukraine nachgewiesene Form aus Vorlagen östlicher Herkunft hervorgegangen, die auf altmagyarischen Gräberfeldern belegt sind.

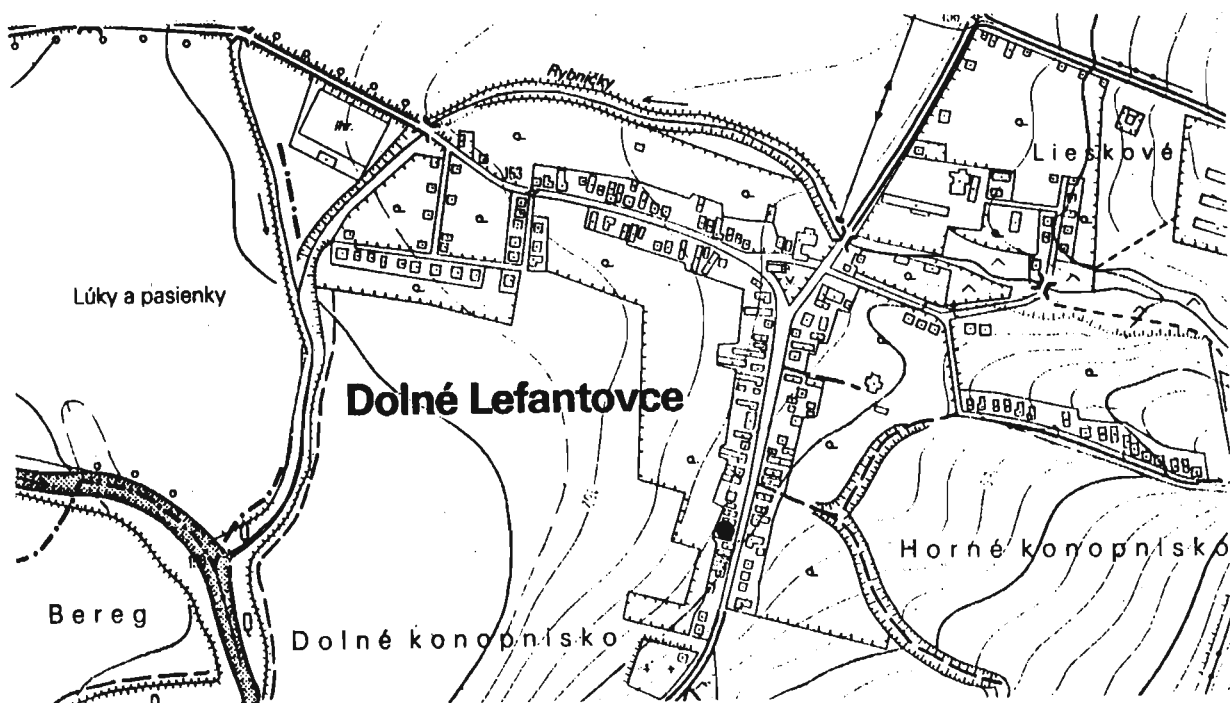
Die Siedlung in Komjatice in der Lage Toroslín, durch Rädchensporen in das 13.-14. Jh. datiert, mit reicher, auf schnell rotierender Scheibe gefertigter Keramik, ist wahrscheinlich mit der abgegangenen, schriftlich bereits im 12. Jh. belegten Siedlung Vászárfa identisch. Lesefundmaterial aus gestörten Siedlungsobjekten in Bodza, Teil Holliare (Grabung 1952-1955) repräsentiert bisher die reichste Keramikkollektion von scheibengedrehten wie auch handgefertigten Kesselformen. Die Funde stammen aus der Schicht über Gräbern aus dem 10. und 11. Jh. Eine genaue Datierung ist nicht möglich, rahmenhaft können die Kessel vom 12. bis in das 13.-14. Jh. datiert werden.

VEĽKOMORAVSKÉ POHREBISKO V LEFANTOVCIACH

Mária Rejholcová

Záchranný výskum včasnostredovekého pohrebiska v Lefantovciach, časť Dolné Lefantovce, okres Nitra, bol realizovaný na základe nálezu kostrových hrobov pri kopaní základov a pivničných priestorov rodinného domu č. 124 (majiteľ I. Néma; Rejholcová 1990, s. 143, 144). Obec Lefantovce leží na severozápadnom úpätí zoborského masívu pohoria Tribeč na ľavostrannej nive a náplavovom kuželi ľavostranného prítoku rieky Nitry. V súčasnosti je zlúčená z dvoch bývalých samostatných obcí - Dolné a Horné Lefantovce, ktoré na seba bezprostredne nadväzujú zástavbou, situovanou východným smerom. Nadmor. v. v strede obce je 157 m, v chotári 148-239 m. V písomných prameňoch sa obec spomína prvý raz v r. 1113 (Elephant).

Intenzívne slovanské osídlenie tohto regiónu, nachádzajúceho sa cca 12 km severovýchodným smerom od významného centra - Nitry, dokladajú doteraz známe archeologické nálezy. Z chotára Horných Lefantoviec z priestoru potoka Rybníčky a západných svahov zoborského masívu, vzdialeného od skúmaného pohrebiska cca 2-2,5 km severovýchodným smerom, sú z polohy Za Kochanovskej záhradou (Bialeková 1961, s. 282, 283) dôležité nálezy črepov zo 6.-7. stor., ktoré dokladajú včasnოსlovanské osídlenie. Včasnostredoveké osídlenie z 9.-11. stor. je doložené črepmi z polohy Rajčuľa a z ľavého brehu potoka Rybníčky (Bialeková a kolektív 1989, s. 191).

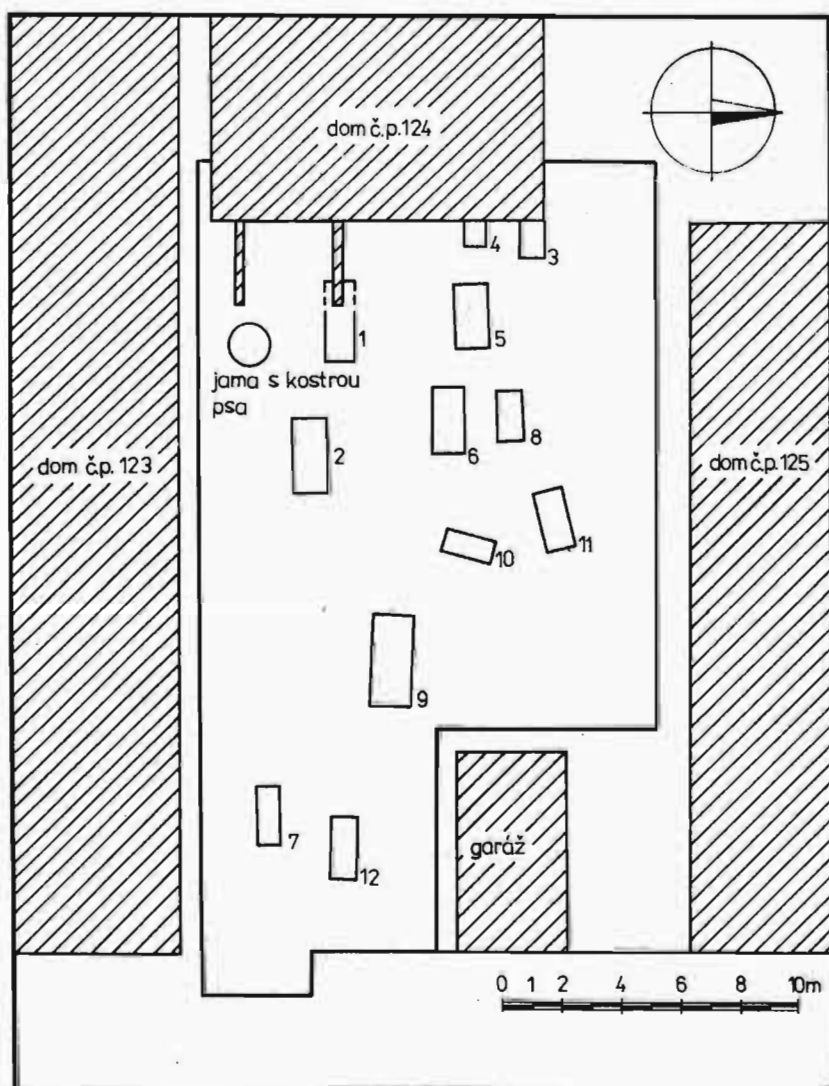

Obr. 1. Lefantovce, časť Dolné Lefantovce. Situačný plán (miesto nálezu označené bodom).

Včasnostredoveké pohrebisko sa nachádza v juhozápadnej časti Dolných Lefantoviec na ľavobrežnej terase meandra rieky Nitry. Situované je medzi zástavbou rodinných domov po ľavej strane štátnej hradskej (Podhorany - Lefantovce) cca 170 m severne od miestneho cintorína v chotárnej časti s názvom Dolné konopnísko (obr. 1).

Záchranným výskumom bola preskúmaná zachovaná juhozápadná okrajová časť pôvodne rozsiahlejšieho pohrebiska, ktoré z podstatnej časti zničila výstavba rodinných domov a miestnej komunikácie. Na základe informácií od miestnych obyvateľov, ktorí pri rôznych zemných prácach v interiéroch domov alebo v dvoroch v minulosti i v súčasnosti evidovali nálezy hrobov alebo pamiatok hmotnej kultúry, možno rekonštruovať rozlohu pohrebiska s plochou cca 70x50 m (Rejholcová 1990, v tlači).

Prvé hroby boli zachránené v roku 1987 (hrob 1 až 4), keď pri vyhlbovaní suterénu a základov zničili asi päť hrobov. Koncentrovali sa vo východnej polovici pivničných priestorov. V západnej polovici, kde sa terén zvažuje k ramenu rieky Nitry, sa už hroby nenašli. Pôdny profil lokality tvorí vrstva piesčitej spráše na štrkovitom podloží, v niektorých častiach prevrstvená štrkovitými nánosmi, a vrstva černoze (Rejholcová 1988, s.113).

Skúmala sa plocha v tesnom okolí základov novostavby, ktorými boli čiastočne poškodené tri hroby (1, 3, 4), a plocha dvorov prislúchajúca k rodinným domom č. 125 (majiteľ J. Šiška) a 124 (majiteľ I. Néma) na ploche 312 m². Odkrytých bolo dvanásť kostrových hrobov. V deviatich hroboch boli pochovaní dospelí (75 %), v jednom (8,3 %) mladistvý jedinec, v dvoch (16,7 %) deti (infans II, III). Absencia hrobov malých detí (infans I) pravdepodobne súvisí so zvykom pochovávať ich v rámci pohrebiska na vymedzenom priestore, ktorý sa už nezachoval. Rozloženie preskúmaných hrobov načrtáva pochovávanie viacmenej v radoch orientovaných v smere S-J (obr. 2).

Obr. 2. Lefantovce, časť Dolné Lefantovce. Plán pohrebiska.

OPIS HROBOV A NÁLEZOV

Hrob 1

V dolnej polovici hrob porušený pri stavebných prácach. Obdĺžniková hrobová jama (dĺ. cca 190-200 cm, š. 76 cm, hĺ. 80 cm). Kostra ženy (adultus II) vo vystretej polohe, lebka na pravom spánku. Pravá horná končatina vedľa tela, ľavá v lone. Orientácia V (hlava) - Z (nohy). Na ľavej (1) i pravej strane lebky náušnice (2, 3), vedľa pravého kolena nádoba (4). (Obr. 16: 1.)

1. Oválna bronzová náušnica s dvoma prstencovými uzlíkmi; Ø 1,8 a 2,1 cm (obr. 13: 2).

2. Oválna bronzová náušnica s dvoma mierne zaoblenými prstencovými uzlíkmi. V strede dolného poloblúka na pútku pripevnený jednostranný závesok zložený z troch prstencov, ukončený guľôčkou; Ø 1,5 a 1,8 cm, v. závesku 0,5 cm (obr. 13: 3).

3. Neúplná bronzová oválna náušnica; Ø 2 a 1,7 cm (obr. 13: 4).

4. Nádoba čiernohnedej farby, vyrobená na kruhu z materiálu s obsahom zrnitejšieho piesku, povrch vyhladený. Ústie takmer vodorovne vyhnuté, okraj koľmo zrezaný. Max. Ø v hornej tretine výšky nádoby. Rytá výzdoba, zložená zo zväzku vlnovky a z dvoch zväzkov horizontálnych línií, rytých päťzúbkovým hrebeňom, pokrýva povrch tela do dvoch tretín výšky. Dno mierne prehnuté; v. 12,1 cm, Ø ústia 9,4 cm, max. Ø 10,9 cm, Ø dna 5,8 cm (obr. 13: 1).

Hrob 2

Obdĺžniková hrobová jama (dĺ. 257 cm, š. 95 cm, hĺ. 118 cm a 127 cm - pri nohách). Kostra muža (adultus II) vo vystretej polohe, horné končatiny vedľa tela, lebka na ľavom spánku. Orientácia Z-V. Povyše lebky zlomky železnej trubičky (1-2), konča pravého pleca na hromádke, pôvodne asi uložené v textilnom vrecku: nôž (3) s kovaním črienky (4), ktoré bolo navlečené na trní noža, kresadlo (5), dva kresacie kamienky (6) a zlomok prevrätaného železného pásika (7). (Obr. 3; 16: 3, 4.)

1. Zlomok železnej trubičky zo zvinutého plechu, okraje pritiahnuté tesne k sebe; dĺ. 3,1 cm, Ø 0,9 cm (obr. 14: 3).

2. Zlomok podobnej železnej trubičky z plechu, okraje hrdzou vyštrbené; dĺ. 2,7 cm, Ø 0,9 cm (obr. 14: 1).

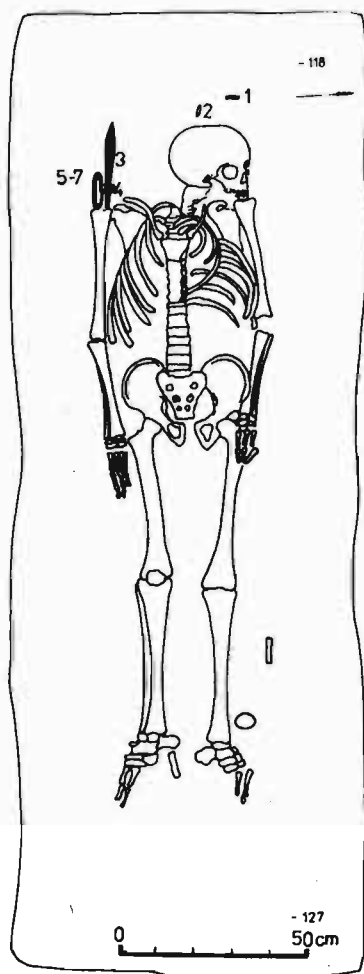
3. Železný nôž s rovným chrbtom a ostrím k hrotu oblúkovite skrojeným. Trní od čepele oddelený obojstranným mierne oblúkovitým vykrojením; dĺ. 16,8 cm, max. š. čepele 2 cm (obr. 14: 7).

4. Rámové kovanie črienky noža zo železnej tyčinky obdĺžnikového tvaru. Dva rohy kovania takmer pravouhlé, dva zaoblené. Jedna dlhšia strana mierne dovnútra prehnutá; dĺ. 3 cm, š. 2 cm, hr. 0,3 cm (obr. 14: 8).

5. Železné lýrovité kresadlo s nerovnako dlhými, na koncoch do očka zvinutými ramenami. Základňa na vonkajšej strane mierne vykrojená, na vnútornej málo výrazný trojuholníkový výčnelok; dĺ. 8 cm, v. 3,9 cm, max. š. základne 1,5 cm (obr. 14: 2).

6. Dva kresacie kamienky z kremeňa ružovobielej a hnedej farby (obr. 14: 4, 5).

7. Fragment plochého železného pásika lichobežníkového tvaru. Na zachovanom pôvodnom konci so zaoblenými rohmi prevrätaný kruhový otvor; dĺ. fragmentu 1,5 cm, š. 0,8-1 cm (obr. 14: 6).

Obr. 3. Lefantovce, časť
Dolné Lefantovce. Hrob 2.

Hrob 3

Hrob porušený základmi domu. Hrobová jama obdĺžnikového tvaru (zachov. dĺ. 130 cm, š. 85 cm, hĺ. 107 cm). Z kostry mladistvého (juvenis) zachované iba kosti dolných končatín, uložené vo vystretej polohe. Orientácia Z-V. Bez nálezov.

Hrob 4

Hrob porušený základmi domu. Hrobová jama obdĺžnikového tvaru (zachov. dĺ. 100 cm, š. 80 cm, hĺ. 85 cm). Z kostry dospelého (adultus) zachované iba píšľaly a lýtkové kosti, svedčiacie o uložení vo vystretej polohe. Orientácia Z-V. Bez nálezov.

Hrob 5

Hrobová jama obdĺžnikového tvaru (dĺ. 215 cm, š. 118 cm, hĺ. 135 cm). V hĺ. 125 cm zreteľné po obidvoch dlhších stranách jamy cca 5 cm široké pásy - stopy po drevených doskách (trámoch), zahĺbených cca 2-3 cm pod úroveň dna. Drevené obloženie vytváralo zúžený priestor na uloženie tela (dĺ. 215 cm, š. 70-75 cm). Kostra ženy (adultus I) vo vystretej polohe s hornými končatinami vedľa tela. Lebka uložená priamo. Orientácia Z-V. Vedľa ľavého lýtko z vonkajšej strany nádoba (1). V severovýchodnom rohu v zásype jamy v hĺ. 85 cm vo vrstve nasýpaného popola črepy z intencionálne rozbitej nádoby (2). V tej istej hĺbke konča nôh pri východnej stene jamy na hromádke zvieracie kosti z kozy alebo ovce a kury domácej (a). (Obr. 4; 16: 2.)

1. Nádoba hnedosivej farby, vyrobená na kruhu z materiálu s obsahom zrnitejšieho piesku.

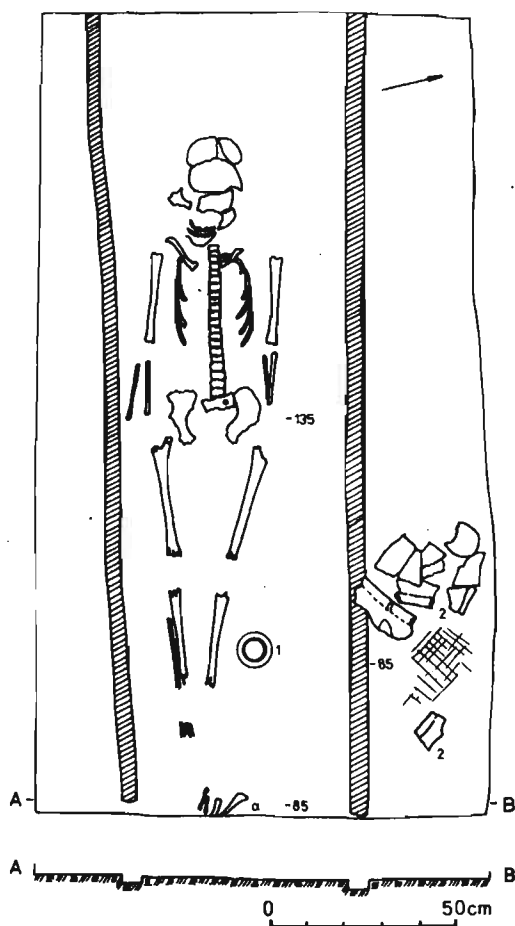
Úzke ústie mierne vyhnuté, okraj zaoblený. Max. Ø v hornej tretine výšky nádoby. Výzdoba širšou vodorovnou líniou, v mieste stretnutia zdvojenou. Dno mierne prehnuté, v strede s plastickou značkou v tvare vtáčej nôžky, resp. kuracej stopy; v. 10,2 cm, Ø ústia 7,8 cm, max. Ø 9,6 cm, Ø dna 6,8 cm (obr. 13: 13a, b).

2. Nádoba čiernohnedej farby, vyrobená na kruhu z materiálu s obsahom zrnitejšieho piesku. Ústie široko roztvorené, von vyhnuté, okraj zaoblený. Max. Ø v hornej tretine výšky nádoby, zdobený chaoticky usporiadanými, aj navzájom sa križujúcimi zvlnenými líniami. Dno rovné; v. 14 cm, Ø ústia 16,3 cm, max. Ø 15,5 cm, Ø dna 6,8 cm (obr. 13: 14).

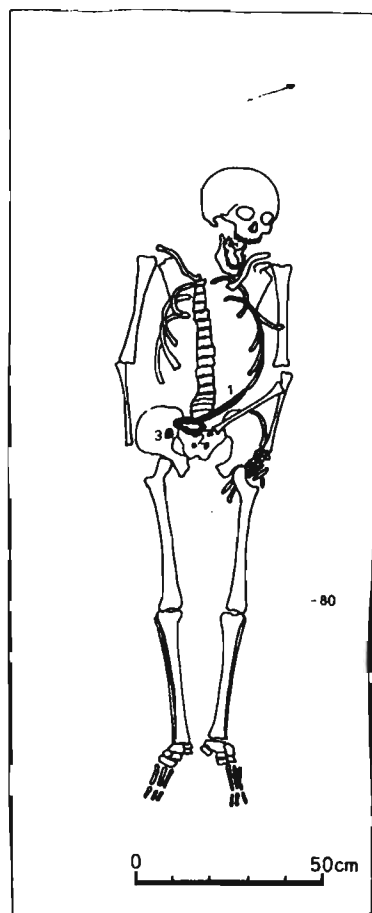
a. Kostí z ovce alebo kozy a kury domácej.

Hrob 6

Hrobová jama obdĺžnikového tvaru (dĺ. 243 cm, š. 94 cm, hĺ. 80 cm). Kostra muža (adultus II) uložená vo vystretej polohe s hornými končatinami vedľa tela. Lebka mierne otočená na ľavý spánok. Orientácia Z-V. V lone pochovaného, pôvodne pravdepodobne uložené v textilnom vrecku: nôž (1), kresadlo (2) a tri kresacie kamienky (3). (Obr. 5.)

Obr. 4. Lefantovce, časť Dolné Lefantovce. Hrob 5.

Obr. 5. Lefantovce, časť Dolné Lefantovce. Hrob 6.

1. Železný nôž s rovným chrbtom a ostrím oblúkovito prechádzajúcim do hrotu. Dlhší trň od čepele oddelený obojstranným oblúkovitým vykrojením; dĺ. 14,5 cm, max. š. čepele 1,8 cm (obr. 14: 9).

2. Železné kresadlo lýrovitého tvaru. Konce ramien zvinuté do očka. Základňa rovná, na vnútornej strane lichobežníkovito rozšírená; dĺ. 7,5 cm, v. 3,5 cm (obr. 14: 13).

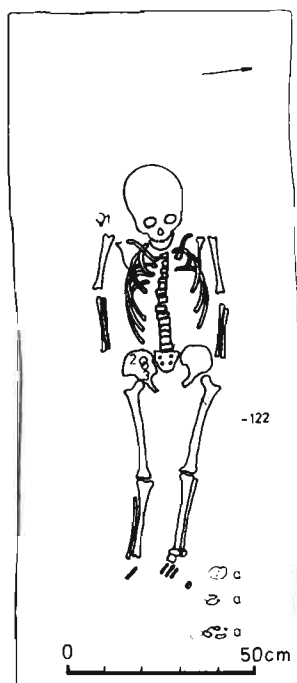
3. Tri kresacie kamienky z kremeňa žltobielej a sivej farby (obr. 14: 10-12).
Hrob 7

Hrobová jama obdĺžnikového tvaru (dĺ. 200 cm, š. 72 cm, hĺ. 105 cm). Kostra muža (maturus I) vo vystretej polohe s hornými končatinami vedľa tela. Lebka na pravom spánku. Výrazné stiahnutie kostí svedčí o zabalení tela zosnulého pred pochovaním do rubáša alebo plátna. Orientácia Z-V. Na krčných stavcoch položený črep (1). (Obr. 14: 5.)

1. Malý nezdobený črep hnedej farby z materiálu zmiešaného s pieskom, okraje ošúchaním zaoblené (obr. 13: 5).

Hrob 8

Hrobová jama obdĺžnikového tvaru (dĺ. 180 cm, š. 75 cm, hĺ. 122 cm). Kostra nedospelého (infans III) vo vystretej polohe s hornými končatinami vedľa tela. Orientácia Z-V. V priestore medzi pravou stranou lebky a pravým plecom náušnica (1),

Obr. 6. Lefantovce, časť Dolné Lefantovce. Hrob 8.

na pravej panvovej kosti položené dve navzájom prevlečené náušnice (2, 3). Konča ľavej nohy škrupiny zo 4-5 slepačích vajec (a). (Obr. 6; 16: 6.)

1. Bronzová náušnica s liatym hviezdicovitým záveskom v strede dolného poloblúka, ovinutého jemným bronzovým drôtikom. Horná časť závesného krúžku neúplná; $\varnothing$ krúžku 1,8 a 2 cm, v. závesku 1,6 cm (obr. 13: 8).

2. Oválna náušnica z bronzového drôtu s dvoma prstencovými uzlíkmi. V strede dolného poloblúka fragment pútka z nezachovaného závesku; $\varnothing$ 1,9 a 1,3 cm (obr. 13: 6).

3. Oválna náušnica z bronzového drôtu s dvoma prstencovými uzlíkmi a fragmentom pútka z nezachovaného závesku; $\varnothing$ 1,7 a 1,3 cm (obr. 13: 7).

a. Škrupiny zo slepačích vajec.

Hrob 9

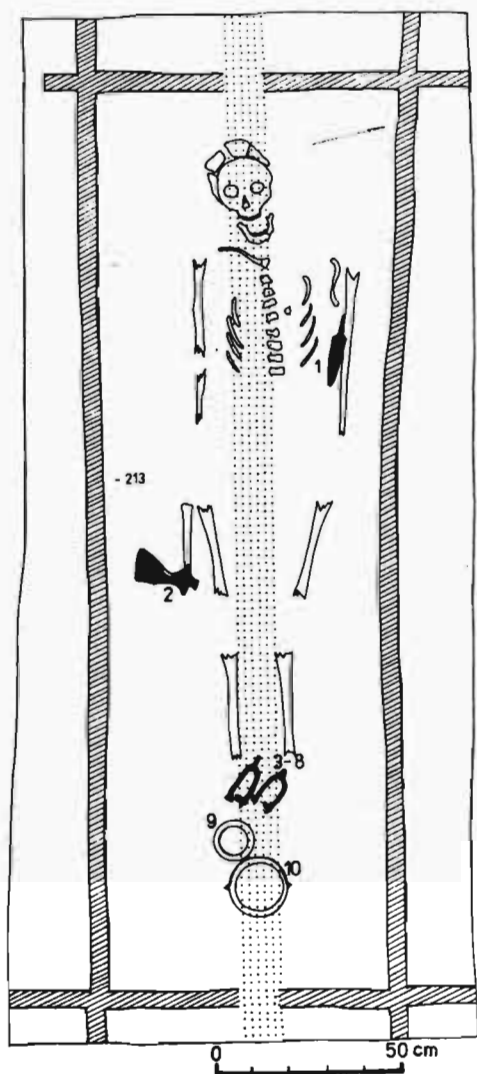
Hrobová jama obdĺžnikového tvaru (dĺ. 275 cm, š. 120 cm). V hĺ. 213 cm rovné dno, vymazané asi 3 cm hrubou vrstvou kompaktnej ílovitej hliny. Na takto upravenom dne uložené rámové vydrevenie, sledované už od hĺ. 160-165 cm. Rámové vydrevenie bolo zložené z viacerých nad sebou uložených trámov (v. 50 cm), v rohoch prekrížených zrubovým systémom tak, že presahovali za vonkajší obvod o 10 až 23 cm. Takto vytvorená zrubová komora mala vnútorný rozmer 240x75-80 cm. Po dĺžke komo-

ry v strede kratších stien bol preložený širší trám alebo doska (š. 10-15 cm), ktorý taktiež presahoval za obvod drevenej komory - konča hlavy o 15 cm, konča nôh o 10 cm. Jeho funkcia pravdepodobne súvisela s textilným prekrytím komory, či už ako nosná konštrukcia, alebo bolo ním zaťažené plátno tvoriace strechu zrubovej komory. Kostra muža (maturus I), pomerne zle zachovaná, uložená vo vystretej polohe s hornými končatinami vedľa tela. Lebka roztláčená, uložená priamo. Orientácia Z-V. Na ľavej ramennej kosti položený nôž (1), vedľa pravej stehnovej kosti z vonkajšej strany, ostrím obrátená k stene jamy, sekera (2). Konča nôh pár ostrôh (3, 6), dve pracky (4, 7) a dve nákončia (5, 8) so zvyškami kože z remienkov, hrdzou navzájom spojené. Konča ostrôh nádoba (9) a železné kovanie dreveného vedierka (10). Pod hruďou pochovaného kosti kury domácej (a). (Obr. 7; 17: 1-3.)

1. Železný nôž s rovným chrbtom a ostrím. Tíň so zvyškami dreva je od čepele, na ktorej ukázala röntgenová analýza výraznú krvnú ryhu, oddelený oblúkovitým vykrojením na strane ostria. Celá čepeľ noža pokrytá viacerými vrstvami textilu; dĺ. 18,4 cm, š. čepele 2,5 cm (obr. 15: 3).

2. Železná sekera bradatica s vejárovitým ostrím, úzkym krčkom a s dlhšími, naproti sebe šikmo nasadenými ostňami na okraji otvoru pre násadu. Tylo sploštené, lichobežníkovito rozšírené, s obdĺžnikovým prierezom; dĺ. 18 cm, dĺ. hrotitých výčnelkov 8,7 cm, $\varnothing$ otvoru násady 2,5 cm (obr. 15: 4).

3, 6. Pár železných ostrôh typu IB (resp. II), zdobených tauzovanou výzdobou. Ramená polkruhového prierezu ohnuté do tvaru U, na koncoch s jazykovitými platničkami s trojicou nitov. Krátky bodec kónického tvaru; dĺ. ostrohy 17,5 cm, z toho dĺ. bodca 3,5 cm, rozpätie ramien 7,5 cm (obr. 10; 15: 1, 2).

Obr. 7. Lefantovce, časť Dolné Lefantovce. Hrob 9.

4, 7. Železné oválne pracky s trňom; $\varnothing$ 3 a 2 cm. Pracky a platničkové nákončia sú so zvyškami kože z remienkov a viacvrstvového textilu pripojené hrdzou k ramenu ostrôh (obr. 10; 15: 5, 6).

5, 8. Platničkové nákončia zo železa, dĺ. neurčiteľná, š. cca 2-2,2 cm (obr. 10).

9. Nádobka hnedosivej farby, vyrobená na kruhu z materiálu s obsahom jemnejšieho piesku. Ústie vyhnuté, okraj zaoblený. Max. $\varnothing$ v hornej tretine výšky nádoby s jednoduchou, širšou obvodovou líniou, v mieste stretnutia zdvojenou. Dno rovné, na obvode s nepravidelným plastickým prstencom. Na dne excentricky umiestnená plastická značka nejasnej formy, prerazená kruhovou jamkou po oske hrnčiarskeho kruhu; v. 11,2 cm, $\varnothing$ ústia 10 cm, max. $\varnothing$ 10,2 cm, $\varnothing$ dna 6,3 cm (obr. 15: 8a, 8b).

10. Železné kovanie menšieho dreveného vedierka. Zachované zlomky dvoch obručí polkruhového prierezu, bočné kovania (ataše) tvaru prevráteného písmena I s polkruhovým držadlom okrúhleho prierezu, s koncami hákovite vyhnutými. Na obručiach a najmä bočných kovaniach zvyšky železného plechového plášťa vedierka; $\varnothing$ 15 cm, v. kovania 5 cm, dĺ. ramien 10 cm, predpokladaná v. vedierka asi 17 cm (obr. 12; 15: 7a, 7b).

a. Kostí kury domácej.

Hrob 10

Hrobová jama obdĺžnikového tvaru (dĺ. 165 cm, š. 70 cm, hĺ. 105 cm). Kostra ženy (maturus I) uložená v skrčenej polohe na pravom boku. Ľavá horná končatina vystretá vedľa tela, pravá v lakti zohnutá, položená pod hrudou. Lebka na pravom spánku. Orientácia J-S s malou odchýlkou na Z. Bez nálezov. (Obr. 8; 17: 4.)

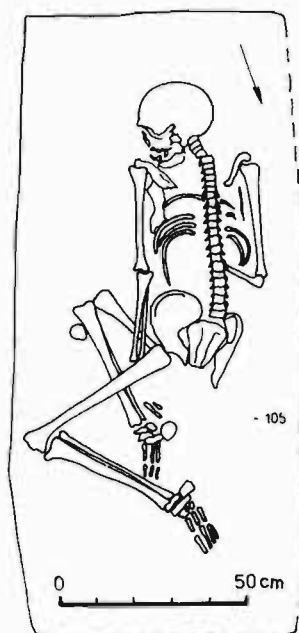
Hrob 11

Hrobová jama obdĺžnikového tvaru (dĺ. 195 cm, š. 76 cm, hĺ. 163 cm). Kostra ženy (maturus I) vo vystretej polohe s hornými končatinami vedľa tela. Lebka na pravom spánku, pritiahnutá k plecu. Orientácia Z-V. Bez nálezov. (Obr. 17: 5.)

Hrob 12

Hrobová jama obdĺžnikového tvaru (dĺ. 195 cm, š. 76 cm, hĺ. 163 cm). Kostra nedospelého (infans II), zle zachovaná, uložená vo vystretej polohe. Značná časť kostí úplne strávená zemou. Orientácia Z-V. Vedľa ľavého kolena z vonkajšej strany dva gombíky (1, 2), vedľa pravého lýtka nôž (3), konča nôh nádoba (4). (Obr. 17: 6.)

1, 2. Dva železné gombíky, pokryté viacerými vrstvami látky, zakonzervovanej hrdzou. Presná forma identifikovateľná na základe röntgenovej analýzy. Pravdepodobne dutá guľovitá hlavička, zdobená asi rytými krúžkami. Na vrchole kruhové uško na krátkom kríčku; v. 3,5 cm, $\varnothing$ hlavičky 2,5 a 2,3 cm, $\varnothing$ uška 1 cm (obr. 11; 13: 10, 11).

Obr. 8. Lefantovce, časť Dolné Lefantovce. Hrob 10.

3. Železný nôž v drevenej poške; dĺ. 5,5 cm, š. 1 cm (obr. 13: 9a, 9b).

4. Nádobá čiernosivej farby s tehlovými flakmi, vyrobená na kruhu z materiálu s obsahom zrnitejšieho piesku. Ústie mierne von vyhnuté, okraj zaoblený. Max. Ø v hornej tretine výšky nádoby. Telo zdobené pod ústím horizontálnym pásom šikmých päťnásobných vpichov, pod ním dvoma zväzkami vlnovky, neusporiadane a plytko rytými, a zväzkom vodorovných línií. Všetky výzdobné prvky ryté šesťzubkovým hrebeňom. Dno rovné; v. 10 cm, Ø ústia 8,8 cm, max. Ø 9,9 cm, Ø dna 5,3 cm (obr. 13: 12a, 12b).

V juhozápadnom rohu skúmanej plochy pohrebiska bola odkrytá pomerne plytká kruhová jama (Ø 170 a 180 cm, hĺ. 97 cm). Na rovnom dne bola uložená kostra psa so šteňaťom, orientovaná v smere V-Z. Vedľa chrbta boli kosti z ovce alebo kozy - zvyšok z mäsitej potravy (obr. 9).

Obr. 9. Lefantovce, časť Dolné Lefantovce. Zvierací hrob (pes).

POHREBNÝ RÍTUS

Záchranným výskumom bolo preskúmaných dvanásť kostrových hrobov. Hrobové jamy sa v sprašovitom podloží pod vrstvou černoze dobre črtali v hĺ. 60 až 90 cm vo východnej polovici a v hĺ. 45 až 50 cm v západnej polovici skúmanej plochy. Rozdiel v hrúbke černozevej vrstvy súvisí s terénnym zlomom a naň nadväzujúcim sklonom terénu, ktorý sa západným smerom mierne zvažuje. Hĺbka hrobov sa pohybovala od 80 (hrob 1 a 6) až do 213 cm (hrob 9). Hrobové jamy mali v pôdoryse obdĺžnikový tvar s mierne zaoblenými rohmi. Steny boli vyhlbované kolmo. Väčšina jám bola jednoduchá, bez vnútornej úpravy, s rovným, iba výnimočne mierne zošikmeným (hrob 1 a 2) dnom.

V dvoch hroboch (5 a 9) boli veľmi dobre zachované zvyšky vydrevenia priestoru na uloženie tela zosnulého. V hrobe 5, v ktorom bola pochovaná žena, boli 10 cm nad dnom, v hĺbke 125 cm, zreteľné zvyšky ohraničenia priestoru po obidvoch dlhších stenách jamy drevom. Odlišovalo sa od okolitej zeme výrazným sivohnedým sfarbením. Na tento účel boli použité dosky, resp. trámy, hrubé 5-7 cm, zahĺbené 2 až 3 cm do dna. Drevené obloženie nepriliehalo k stenám hrobovej jamy, ale od južnej steny bolo 15 až 17 cm a od severnej steny až 30 cm posunuté do plochy jamy. Takto bol vytvorený priestor pre telo mŕtveho s rozmermi 215x71 cm, na dne 215 x 118 cm (obr. 4).

Veľmi dôkladná úprava jamy vydrevením bola v hrobe 9, ktorý sa v rámci pohrebiska vyznačoval nielen úpravou, hĺbkou (213 cm), ale aj bohatosťou hrobových prídavkov a milodarov. Priestranná hrobová jama (275 x 120 cm) s kolmo vyhlíbenými stenami mala rovné dno vymazané cca 3 cm hrubou vrstvou kompaktnej ílovitej sivej hlíny. Na takto upravené dno bolo uložené rámové vydrevenie, ktoré vymedzovalo priestor na pochovanie. Sledované bolo od hĺbky 160-165 cm až po dno, teda do hĺbky 213 cm. Rámové vydrevenie bolo vybudované z viacerých na seba uložených tráv, v rohoch zrubovým systémom prekrížených tak, že ramená presahovali za vonkajší obvod o 10 až 23 cm. Výška vydrevenia bola 50 cm. Vnútorňý priestor mal rozmery 240x75-80 cm. V strede kratších ramien rámového vydrevenia, vytvárajúceho zrubovú komoru, bol po dĺžke preložený trám, široký cca 8 až 10 cm, ktorý presahoval za vonkajší obvod konštrukcie o 10 až 15 cm. Plnil buď funkciu nosného trámu, alebo ním bola zaťažená látka, ktorou bol zastrešený vnútorňý priestor komory. Takýmto spôsobom sa zabezpečovala ochrana tela pred nežiadúcim dotykom zeme. Tento predkresťanský pohrebný zvyk má pomerne dlhodobé uplatnenie (Borkovský 1953, s. 153, 180, 181).

Vnútorňá úprava hrobových jám na včasnostredovekých pohrebiskách má bohatú typologickú škálu. Najpočetnejšie sa vyskytuje hrobová jama jednoduchá, bez vnútornej úpravy. Ďalej sú to jamy, ktorých dno bolo vystlané vrstvou organického materiálu (Rejholcová 1978, s. 202) alebo upravené vymazaním (Kraskovská 1960, s. 367). Významnú skupinu predstavujú hrobové jamy s jednoduchšie či so zložitejšie riešenou drevenou konštrukciou (Hrubý 1955, s. 56-68; Kraskovská 1963, s. 397; Skružný 1980, s. 211; Marešová 1983, s. 26-28; Rejholcová 1983, s. 215; Hanuliak 1990, s. 154-155). Analogickým spôsobom spájania drevených tráv zrubovým systémom, aký bol na pohrebisku v Lefantovciach, bolo urobené drevené obloženie v hrobe 6 na včasnostredovekom pohrebisku v Cíferi-Páci (Zábojník 1985, s. 207, obr. 3). V mnohých prípadoch sú v hrobových jamách zachované z dreveného obloženia iba torzovité stopy, ktoré síce neumožňujú bližšie špecifikovať

jeho formu, svedčia však o jeho existencii (Chropovský 1957, s. 192; 1962, s. 195; Bialeková 1982, s. 139, 140). Ukazuje sa, že vnútorná úprava hrobových jám vydrevením úzko súvisí s majetkovým a so spoločenským postavením pochovaného v danej societe. Analogické nálezy z iných súvekých pohrebísk potvrdzujú, že spravidla vždy ide o hroby s bohatými prídavkami.

Orientácia hrobových jám a pochovaných je zhodná. V prevažnom počte (hrob 2-8, 12) boli pochovaní orientovaní v smere Z (hlava) - V (nohy); prípadne s nepatrným vychýlením zo základného smeru na juh (hrob 11) alebo sever (hrob 9). Iba v jednom prípade (hrob 1) bol pochovaný jedinec orientovaný opačne - V (hlava) - Z (nohy). Táto anomália pravdepodobne súvisí s konfiguráciou terénu. Hrobová jama bola situovaná na ploche, ktorá sa zvažuje západným smerom a pravdepodobne práve táto skutočnosť bola príčinou, že dno nebolo rovné, ale šikmé. Keby bola dôsledne rešpektovaná orientácia pochovaného hlavou na západ, telo by ležalo v neprirodzenej polohe.

Výnimočný je hrob 10, ktorý sa od ostatných hrobov odlišuje nielen opačnou orientáciou (J-S, s malou odchýlkou Z-V), ale aj nezvyčajnou polohou pochovaného (obr. 17: 4). Telo dospelého bolo uložené na pravom boku v skrčenej polohe, horná polovica tela obrátená takmer na brucho, dolné končatiny v kolenách zohnuté. Nálezy hrobov so skrčenou polohou tela zosnulého sú evidované, i keď len v málo percentách, takmer na každom včasnostredovekom pohrebisku. Nemožno jednoznačne konštatovať, aký bol dôvod nezvyklej polohy tela v hrobe. Ide o rituálne uloženie závislé od prežívajúcej viery v upírov, alebo odlišná poloha tela má azda demonštrovať nejaké mimoriadne postavenie pochovaného v spoločnosti; je však možné, že skrčená poloha súvisí s chorobným stavom pochovaného jedinca, čo v takom prípade možno považovať za prirodzenú polohu (Hrubý 1955, s. 79).

V ostatných hroboch boli zosnulí uložení vo vystretej polohe nznak s hornými končatinami vedľa tela (hrob 2, 5-9, 11, 12) alebo s pravou vedľa tela a ľavou v lone (hrob 1). V dvoch hroboch (3 a 4), ktoré boli porušené základmi domu, je poloha horných končatín nezistiteľná. Lebky spočívali uložené na tyle (hrob 5, 8, 9) alebo boli odklonené na pravú (hrob 1, 7, 10, 11), alebo ľavú spánkovú kosť (hrob 2, 6, 12). Uloženie tela vo vystretej polohe nznak s hornými končatinami vedľa tela, resp. s jednou vedľa tela, je v súlade s prísnyimi rituálnymi zvyklosťami na starších veľkomoravských pohrebiskách (Hrubý 1955, s. 79) a je v podstate pravidlom pre pohrebiská z 9. stor.

V hrobe 7 bolo na kostre badateľné silné stiahnutie kostí, čo nasvedčuje, že telo bolo pred uložením do hrobu zabalené do rubáša alebo plátna (obr. 16: 5).

O pohrebných zvyklostiach ľudí, ktorí pochovávali svojich zosnulých príbuzných na pohrebisku v Lefantovciach, informujú nálezy milodarov v hroboch. K početnejšie zastúpeným milodarom patria nádoby, v ktorých bola do hrobu dávaná varená strava. Našli sa v štyroch hroboch (1, 5, 9, 12; obr. 13: 1, 12a, 12b, 13a, 13b; 15: 8a, 8b), spravidla uložené pri nohách - pri pravom kolene (hrob 1), vedľa ľavého lýtka (hrob 5) a konča nôh (hrob 9 a 12). Menej početné sú nálezy drevených vedierok, ktoré boli dávané k zosnulému do hrobu pravdepodobne s nápojom. V Lefantovciach sa vedierko našlo iba v hrobe 9, kde bolo uložené spolu s nádobou konča nôh pochovaného (obr. 12; 15: 7a, 7b).

O hrobových milodaroch svedčia i nálezy kostí domácich zvierat a hydiny. Podľa určenia J. Konča (nál. spr. AÚ SAV č. 12 350/89) ide o ovcu alebo kozu a kuru domácu. Takéto zostatky sa našli v dvoch hroboch (5 a 9), ktoré sa od os-

tatných hrobov líšia i úpravou dna jamy vydrevením. V hrobe 5 boli vhodené do zásypu jamy (50 cm nad dnom) nad členkami. Sú v nich zastúpené kosti z jedného nedospelého jedinca (*Ovis et Capra*) - pravá holenná, predpäťová a päťová kosť; a telo holennej kosti z veľmi mladého jedinca kury domácej (*Gallus gallus dom.*). V hrobe 9 boli kosti kury domácej (*Gallus gallus dom.*) uložené pod hrudou pochovaného muža. Pochádzali z jedného mladého dospelého jedinca (ľavá lopatka, pravá a ľavá ramenná, vretenná, lakťová, stehnová a holenná kosť). Nálezy zvieracích kostí dokladajú vkladanie kvalitatívne rozdielnej mäsitej potravy do hrobu. Tieto rozdielnosti možno pozorovať aj na nálezoch z pohrebiska v Lefantovciach. Kosti hydiny z hrobu 9 reprezentujú plnohodnotné mäsité časti, čo by bolo možné považovať za prídavok mäsitej potravy v pravom zmysle slova. Naproti tomu v hrobe 5 boli do zásypu vhodené iba menejcenné zvyšky. Nálezy zvieracích kostí z mäsitej potravy v hrobách na včasnostredovekých pohrebiskách vyjadrujú symbolickú účasť pochovaného na pohrebnej hostine. Ich početnosť potvrdzuje vžitie tradície súvisiace s názorom na smrť ľudskej bytosti a jej následný posmrtný život (Poulík 1948, s. 142, 145, 152; Kraskovská 1963, s. 401; Rejholcová 1981, s. 245; 1983, s. 216).

S pohrebnými zvykmi súvisí aj sledované rituálne rozbiejanie nádob. V hrobe 5 v severovýchodnom rohu jamy boli do zásypu vhodené súčasne so zvieracími kosťami (50 cm nad dnom) črepy z rituálne rozbitej nádoby, použitej pri príprave pohrebnej hostiny, spolu s popolom z ohniska. Intencionálne rozbitie nádoby potvrdzuje aj skutočnosť, že do zásypu boli uložené všetky črepy z úplného celku (obr. 13: 14). Zvyk rituálneho rozbiejania nádob pri pohrebnej hostine je doložený početnými nálezmi na včasnohistorických pohrebiskách (Hrubý 1955, s. 100; Eisner 1966, s. 440; Dostál 1966, s. 29; Rejholcová 1981, s. 245; 1982, s. 235; 1983, s. 216; Marešová 1983, s. 51), na ktorých črepy boli vhodené do hrobu ako obeť zosnulému. Aj nálezy ojedinelých črepov priamo na tele pochovaného, prípadne v jeho blízkosti, mali zrejme ten istý význam. V hrobe 7, v ktorom bol pochovaný dospelý jedinec, sa našiel malý črep z tela nádoby, položený na krčných stavcoch, ako jediný nález v hrobe (obr. 13: 5). Všeobecne vo včasnostredovekých hrobách sú veľmi časté nálezy črepov či už na tele pochovaného, alebo na dne, resp. v zásype jamy (Chropovský 1962, s. 199; Rejholcová 1981, s. 245; 1983, s. 216; Marešová 1983, s. 51, 52; Zábojník 1985, s. 211).

Veľmi starobylým zvykom, ktorý je i vo veľkomoravských hrobách dospelých i detí doložený početnými nálezmi (Poulík 1948, s. 141, 143, 149, 156; Chropovský 1957, s. 197; 1962, s. 200; Marešová 1983, s. 45), je dávanie vajec do hrobu. Do hrobu boli vkladané ako milodar - jedlo (Niederle 1911, s. 173), nie je však vylúčený ich vyslovene symbolický význam, súvisiaci s vierou vo vzkriesenie a s vierou v nový život (Dostál 1966, s. 29; Hanuliak 1990, s. 166). Na pohrebisku v Lefantovciach sa našli škrupiny zo 4-5 slepačích vajec v hrobe 8, v ktorom bolo pochovaná dievča (*infans III*). Boli uložené na hromádke konča ľavej nohy (obr. 5; 16: 6).

Pravdepodobne s predstavami o záhrobnom živote a svete súvisia aj nálezy hrobov psov, symbolizujúcich ochranu. Na pohrebisku v Lefantovciach bola v juhozápadnom rohu preskúmanej plochy, za hranicou výskytu hrobov (180 a 200 cm od hrobu 1 a 2), odkrytá samostatná kruhová, pomerne plytká jama (Ø 170 a 180 cm, hĺ. 97 cm). Na rovnom dne bola kostra psa. Nad jeho chrbtom boli zvyšky z mäsitej potravy - pravá a ľavá stehnová kosť a časti panvy z nedospelého jedinca

ovce alebo kozy. Pretože takéto prílohy sa vyskytli aj v hrobe 5, možno považovať tieto kosti za zvyšok mäsitej potravy, ktorá bola ako milodar uložená do pietne usporiadaného zvieracieho hrobu. Kostra psa bola uložená na ľavom boku, orientovaná v smere V-Z, s hlavou tesne pri okraji jamy, telo smerovalo do stredu jamy. Predné končatiny boli mierne pokrčené, zadné natiahnuté. Kostra bola vcelku dobre zachovaná a takmer kompletná. Podľa opotrebovania zubov možno usúdiť, že išlo o dospelé, nie príliš staré zviera. Okrem kostí dospelého jedinca boli v hrobe pri kostre ešte časti lebky, sánky, končatinových kostí a rebier plodu (fétu) alebo novorodenca psa (obr. 9). Za určenie materiálu ďakujem C. Ambrosovi.

Hroby psov a iných domácich zvierat nepochybne súvisia s kultom zvierat v spojitosti s bližšie nedefinovateľným duchovným názorom, ktorý sa udržuje aj vo včasnostredovekom období. Kult zvierat sa do oblasti strednej a juhovýchodnej Európy dostal z juhovýchodu. Jeho dlhé časové prežívanie svedčí o zdomácnení. Hroby psov sa na území juhozápadného Slovenska objavujú už na sídliskách z mladšej doby kamennej (Ambros - Novotný 1953, s. 447, 448). Početné sú ich nálezy aj na germánskych pohrebiskách (Eisner 1966, s. 453). Na pohrebiskách z doby avarského kaganátu sa vyskytli i priamo v hroboch pochovaných ľudských jedincov. Napr. na pohrebisku v Bernolákove bola v zásype hrovej jamy, nad kostrou pochovaného jedinca, uložená kostra psa (Kraskovská 1960, s. 367). Na sídlisku v Mužle-Čenkove bol v objekte 549 uložený pes v skrčenej polohe na kamennom rotačnom brúse. V zásype objektu bola ostroha s ramenami ukončenými očkom, zlomky kovania vedierka a iné predmety dennej potreby, ktoré datujú objekt rámcovo do 9. stor. (Hanuliak - Kuzma - Šalkovský, v tlači, tab. 150: 21). Ukazuje sa, že kult zvierat, doložený hrobmi psov na sídliskách i pohrebiskách, úzko súvisí so symbolikou ochrany - ochrany príbytku, priestoru pohrebiska, pochovaných ľudských jedincov. Prežívanie týchto zvykov sa sleduje i v neskorom stredoveku, ba sporadicky i v novoveku, čomu nasvedčujú nálezy psov pochovaných v základoch domov (Bednárík 1944).

ROZBOR MATERIÁLU

Z dvanástich preskúmaných hrobov v siedmich boli pamiatky materiálnej kultúry (58,3 %), päť hrobov bolo bez nálezov (41,7 %). Súbor nálezov pozostáva z nádob, dreveného vedierka, predmetov dennej potreby (nože, kresadlá a kresacie kamienky), osobného šperku (náušnice), súčastí odevu a výstroja (gombíky, ostrohy a pracky s nákončiami) a zo zbrane (sekera bradatica).

Nádoby boli v štyroch hroboch dospelých i nedospelých jedincov. Vždy sa našli uložené v oblasti dolných končatín, a to vedľa pravého kolena (hrob 1), ľavého lýtka (hrob 5) a konča nôh (hrob 9 a 12). V hrobe 5 okrem nádoby uloženej na dne boli v zásype črepy z úplnej, zámerne rozbitej nádoby.

Nádoby sú vyrobené na kruhu z keramickej masy s obsahom zrnitejšieho piesku, ktorý na miestach, kde sa nezachovala jemná povrchová vrstvička, ostro vystupuje na povrch stien. Farba nádob je v odtieňoch hnedosivej, čiernosivej a čiernohnedej. Nádoby sú pomerne kvalitne vypálené. Majú hrncovitý tvar. Ústia nádob, s výnimkou nádoby zo zásypu hrobu 5 (obr. 13: 14), priemerom nepresahujú rozmer max. priemeru tela. Ústie je šikmo (hrob 5, 9, 12) alebo takmer vodorovne vyhnuté (hrob 1, 5), so zaobleným alebo s temer kolmo zrezaným okrajom. Pomerne plytko rytá výzdoba zo širšej, jednoduchšej horizontálnej línie (hrob 5 - obr.

13: 13a; hrob 9 - obr. 15: 8a) alebo z chaoticky usporiadaného zväzku vlnovky (hrob 5 - obr. 13: 14) je v hornej tretine výšky nad max. priemerom tela. Telo nádoby z hrobu 1 a 12 je zdobené do dvoch tretín výšky. Zväzkom drobnejšej, voľne rytej vlnovky a dvoma zväzkami horizontálnych línií, rytých päťzúbkovým hrebenkom, je zdobená nádoba z hrobu 1 (obr. 13: 1). Nádoba z hrobu 12 (obr. 13: 12) má pod ústím vodorovný pás šikmých vpichov, urobených päťzúbkovým hrebeňom, ktorým sú ryté aj dva zväzky nepravidelnej, miestami sa prekrývajúcej vlnovky a zväzok horizontálnych línií. Výzdobné prvky a ich kombinačná realizácia na telách nádob sú charakteristické pre veľkomoravské obdobie (Tomčíková 1984, s. 217-222).

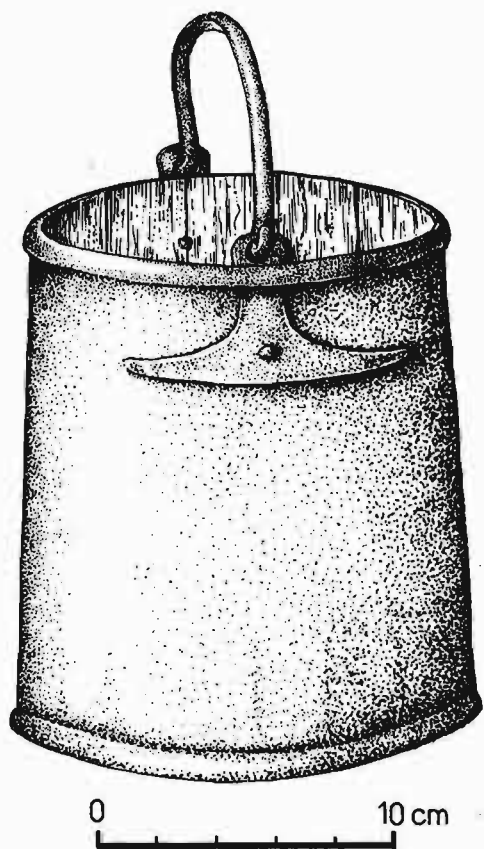
Dná nádob sú buď rovné (hrob 5 a 12), alebo mierne prehnuté (hrob 1, 5, 9), s prstencovým zhrubnutím na obvode. Na dnách nádob z hrobu 5 (obr. 13: 13b) a z hrobu 9 (obr. 15: 8b) boli plastické značky. Výrazne plastická značka v tvare tzv. vtáčej nôžky alebo kuracej stopy, aká je na dne nádoby z hrobu 5, patrí k najstarším značkám na slovanských nádobách. Vyskytuje sa na dnách nádob z hrobov datovaných do 8. stor., najčastejšie v tvare so zalomenými koncami vonkajších ramien (napr. Žitavská Tůň - Budinský-Krička 1956, tab. XXXVII: 1b; Holiar - Točík 1962, obr. 18: 1), i v hroboch z 9. stor. (napr. Ivrdošovce, poloha Kerekto - Točík 1971, tab. LXII: 18a), kde sa uplatnilo jej jednoduchšie stvárnenie bez zalomenia koncov vonkajších ramien. Značka na dne nádoby z hrobu 9 neposkytuje celkom jasný obraz. Je zložená z viacerých na seba kolmých čiar i prekrížených kolmíc, excentricky umiestnených, čiastočne porušených kruhovou jamkou po oske hrnčiarskeho kruhu. Abstraktné obrazce značiek, zložené z viacerých chaoticky rozložených kolmíc, sledujeme aj v keramickom materiáli z iných súvekých lokalít (napr. Nitra-Lupka - Chropovský 1962, s. 205, obr. 21: 10; 23: 3; Trnovec nad Váhom - Točík 1971, tab. XLI: 9; Ivrdošovce, poloha Halomí domb - Kraskovská - Paulík 1978, obr. 9: 3).

Otázke pôvodu, technologickej stránky ich zhotovenia a najmä významu značiek sa venovalo viacero bádateľov (Eisner 1966, s. 174-205; Točík 1962, s. 347-379 a ďalší). V poslednom čase, vychádzajúc zo súpisu nálezov nádob so značkami na dne pochádzajúcich z veľkomoravských pohrebísk a sídlisk na Slovensku, sa týmto otázkam venovala Ľ. Kraskovská (1983, s. 193-206). Na základe percentuálneho zastúpenia nádob so značkami v pomere k nádobám bez značiek dospela k záveru, že ani v dobe veľkomoravskej nešlo o bežné výrobky keramiky a že značky na dnách nádob mali kultový význam (1983, s. 197).

Iba v hrobe 9 sa našlo drevené vedierko, z ktorého sa zachovalo železné kovanie (obr. 15: 7). Bolo uložené spolu s nádobou konča nôh pochovaného muža (obr. 17: 1-3). Je to menšie vedierko mierne kónického tvaru s Ø ústia cca 15-16 cm, s predpokladanou výškou cca 18 cm (obr. 11). Podľa zachovaných častí možno predpokladať, že povrch vedierka bol okovaný tenkým železným plechovým plášťom, pripevneným na hornom a dolnom okraji úzkymi obuškami polkruhového prierezu. Polkruhové držiadlo s hákovite vyhnutými koncami je navlečené do kruhových očiek bočných závesných kovaní (ataší), ktoré majú tvar obráteného písmena T. Typológiu drevených vedierok a okovov a ich chronologické začlenenie vypracoval na základe nálezov zo Starého Města V. Hrubý (1955, s. 151-160). Za staršie tvary považuje vedierka so širokými obuškami. Mladšie typy vedierok a okovov majú podľa V. Hrubého (1955, s. 155, 156) užšie obušky polkruhového prierezu. K týmto typom sa radí aj vedierko z Lefantoviec. Na pohrebisku v Starom Měste sa vyskytujú už od polovice 9. stor.

Obr. 10. Lefantovce, časť Dolné Lefantovce. Röntgenové snímky ostrôh a ich súčastí z hrobu 9.

Obr. 11. Lefantovce, časť Dolné Lefantovce. Rekonštrukcia vedierka z hrobu 9.

K predmetom dennej potreby radíme nože, kresadlá a kresacie kamienky. Železné nože sa našli v štyroch hroboch. V hrobe 2 a 6, v ktorých boli pochovaní dospelí jedinci, boli uložené spolu s kresacími kamienkami a kresadlom (pravdepodobne v textilnom vrecku) powyše pravého pleca (hrob 2, obr. 3) alebo v lone (hrob 6, obr. 5). V hrobe 9 (obr. 7), v ktorom bol pochovaný muž s ostrohami, bol väčší nôž položený na ľavej ramennej kosti. Malý nôž so zvyškami drevenej pošvy sa našiel v hrobe 12, v ktorom bol pochovaný nedospelý jedinec, uložený vedľa pravého lýtka. S výnimkou noža z hrobu 12 (zachovaná dĺ. 5,3 cm) ide o rozmernejšie formy nožov, ktorých dĺžka je od 14,5 cm (hrob 6) až do 18,4 cm (hrob 9). Nože majú širšiu čepeľ, oddelenú od tŕňa obojstranným oblúkovitým vykrojením (hrob 2 a 6), prípadne iba na strane ostria (hrob 9). Na röntgenovej snímke čepele noža z hrobu 9, ktorý dĺžkou (18,4 cm) i šírkou čepele (2,5 cm) zodpovedá kritériám zbrane (Dostál 1966, s. 74), je výrazná krvná ryha. Na tŕni noža z hrobu 2 bolo vo funkčnej polohe navlečené dobre zachované železné rámové kovanie črienky (obr. 14: 8). Analogický nález kovania črienky uvádza J. Pouлік

(1948, s. 152, tab. LVII: 3a) zo včasnostredovekého pohrebiska (hrob 28) v Boleradiciach.

Kresadlá lýrovitého tvaru, s ramenami na koncoch stočenými do očka, boli v dvoch hroboch (hrob 2 - obr. 14: 2; hrob 6 - obr. 14: 13) s kresacími kamienkami z odrôd kremeňa (obr. 14: 4, 5, 10-12) uložené spolu s nožmi v textilnom vrecku. Podľa typologického triedenia V. Hrubého (1955, s. 116, 117) obidve lýrovité kresadlá z pohrebiska v Lefantovciach patria k I. typu a v rámci neho k mladšiemu variantu, ktorý sa vyskytuje v hroboch už v prvej polovici 9. stor. (Marešová 1983, s. 83), ale i v neskoršom období.

Šperk je na pohrebisku v Lefantovciach zastúpený iba bronzovými náušnicami. Našli sa v dvoch hroboch, v každom po tri. V hrobe 1 boli uložené po oboch stranách lebky. V hrobe 8 bola náušnica na pravej strane lebky pri kĺbe ramennej kosti a ďalšie dve boli navzájom cez seba prevlečené a v nefunkčnej polohe položené, azda ako dar, na pravej časti panvových kostí. Z typologického hľadiska súbor náušníc z podstatnej časti reprezentuje jednoduchý ľudový šperk podunajského pôvodu, ktorý je najpočetnejšie zastúpený v hroboch včasnostredovekých dedinských pohrebísk. Patrí sem jednoduchý vlasový krúžok z tenkého bronzového drôtu (hrob 1 - obr. 13: 4) a súbežne s ním sa vyskytujúci typ náušnice s prstencovitými uzlíkmi (hrob 1 - obr. 13: 2). V hrobe 1 bola i náušnica s prstencovitými uzlíkmi a jednostranným záveskom zloženým z troch prstencov, ukončeným gu-

Iôčkou (obr. 13: 3). Podľa triedenia V. Hrubého (1955, s. 226, 227) patrí k jeho typu A II. Pravdepodobne typologicky zhodné sú aj náušnice s uzlíkmi z hrobu 8, na ktorých sa v strede dolného poloblúka zachoval z jednostranného závesku iba fragment závesného pútka (obr. 13: 6, 7). Všetky uvedené typy náušníc majú početné analógie na veľkomoravských pohrebiskách na Slovensku i Morave (Dostál 1966, s. 33; Hrubý 1955, s. 222-227; Budinský-Krička 1959, tab. XVII: 3; Chropovský 1962, tab. VII: 4, 8, VIII: 10, 13, 17, 22, XIII: 10, 11; Vendtová 1969, obr. 49: 11, 12; Točík 1971, tab. XXIX: 20, 21, XLIX: 10, 15, 16, 20, LIV: 13, 14, 17; Kraskovská - Paulík 1978, tab. VI: 8-11; Marešová 1983, s. 99-102; Zábojník 1985, obr. 11: 7, 8).

Významný nález šperku predstavuje náušnica z hrobu 8 (obr. 13: 8), vyhotovená z bronz, s dolným poloblúkom ovinutým jemným drôtikom. V strede dolného poloblúka je liaty hviezdicovitý závesok. K tomuto na území Slovenska vzácne sa nachádzajúcemu typu náušnice sú priame analógie na pohrebisku v Nitre-Lupke, na lokalite vzdialenej vzdušnou čiarou cca 10 km, kde je tento druh šperku početne zastúpený ako na jedinej lokalite na Slovensku (Chropovský 1962, s. 175-240). Sporadické nálezy sú z Trnovca nad Váhom z hrobu 238 a 558 (Točík 1971, tab. XXX: 13; XLVI: 5) a z Nitry-Mikovho dvora z hrobu 18 (za láskavú informáciu ďakujem G. Fusekovi). Pôvodom a rozšírením tohto druhu šperku, ku ktorému najviac analogických nálezov pochádza z územia južnej a juhovýchodnej Európy (Jelovina 1976; Važarova 1976; Vinski 1970, s. 45-92), sa zaoberalo niekoľko bádateľov (napr. Chropovský 1962, s. 211-214; Čorovič-Ljubinkovič 1970, s. 112-117; Kurnatowska 1980, s. 162, 163; Štefanovičová 1990, s. 215-219).

Charakteristický druh ženského šperku z Nitry-Lupky, do literatúry uvedený ako nitriansky typ, rozdelil B. Chropovský, vychádzajúc z technologického spracovania závesku, na dve skupiny (1962, s. 211, 212). Náušnica z pohrebiska v Lefantovciach typologicky patrí do I. skupiny ako typ 1/b.

Ženský šperk nitrianskeho typu sa javí ako samostatná skupina so špecifickými znakmi, ktorá nemá žiadne spoločné črty so šperkom podunajského alebo veligradského typu. Ak sledujeme jeho zastúpenie na pohrebisku v Nitre-Lupke, vidíme, že hroby, v ktorých sa tento charakteristický šperk našiel, boli sústredené v západnej polovici pohrebiska, kde vytvárajú viac-menej uzavretú skupinu. Naproti tomu nálezy veligradského šperku sa koncentrujú zasa vo východnej polovici pohrebiska (Chropovský 1962, s. 184, 185). Zdá sa, že osobitosť šperku nepriamo poukazuje aj na osobitosť jeho nositeľov v rámci society pochováajúcej na pohrebisku. Z. Kurnatowska (1980, s. 162-163) považuje skupinu nitrianskeho šperku za miestnu skupinu dolnodunajskej oblasti. Typologickú jednotnosť šperku v dolnom a strednom Podunajsku nevidí v šírení z jedného centra, ale ju klasifikuje ako výsledok druhej etapy kultúrneho zjednocovacieho procesu v naddunajskej oblasti, ktorý mal nadetnický a nadpolitický charakter. T. Štefanovičová (1990, s. 219) spája šperk nitrianskeho typu z Nitry-Lupky s migračnou skupinou obyvateľstva hradiska v poslednej tretine 9. stor. na území južných Slovanov v súvislosti s expanziou kniežaťa Svätopluka. Bohaté nálezy tohto druhu šperku z Nitry a jej okolia zvýrazňujú významné postavenie Nitrianska v 9. stor. a dokladajú kultúrne kontakty s oblasťou južných Slovanov.

Najpravdepodobnejšie k funkčným súčasťam odevu patrili dva železné gombíky (obr. 12; 13: 10, 11) z hrobu 12. Boli uložené vedľa ľavého kolena nedospelého jedinca. Podľa miesta uloženia v hrobe môžeme súdiť, že slúžili na zopnutie no-

Obr. 12. Lefantovce, časť Dolné Lefantovce. Röntgenové snímky gombíkov z hrobu 12.

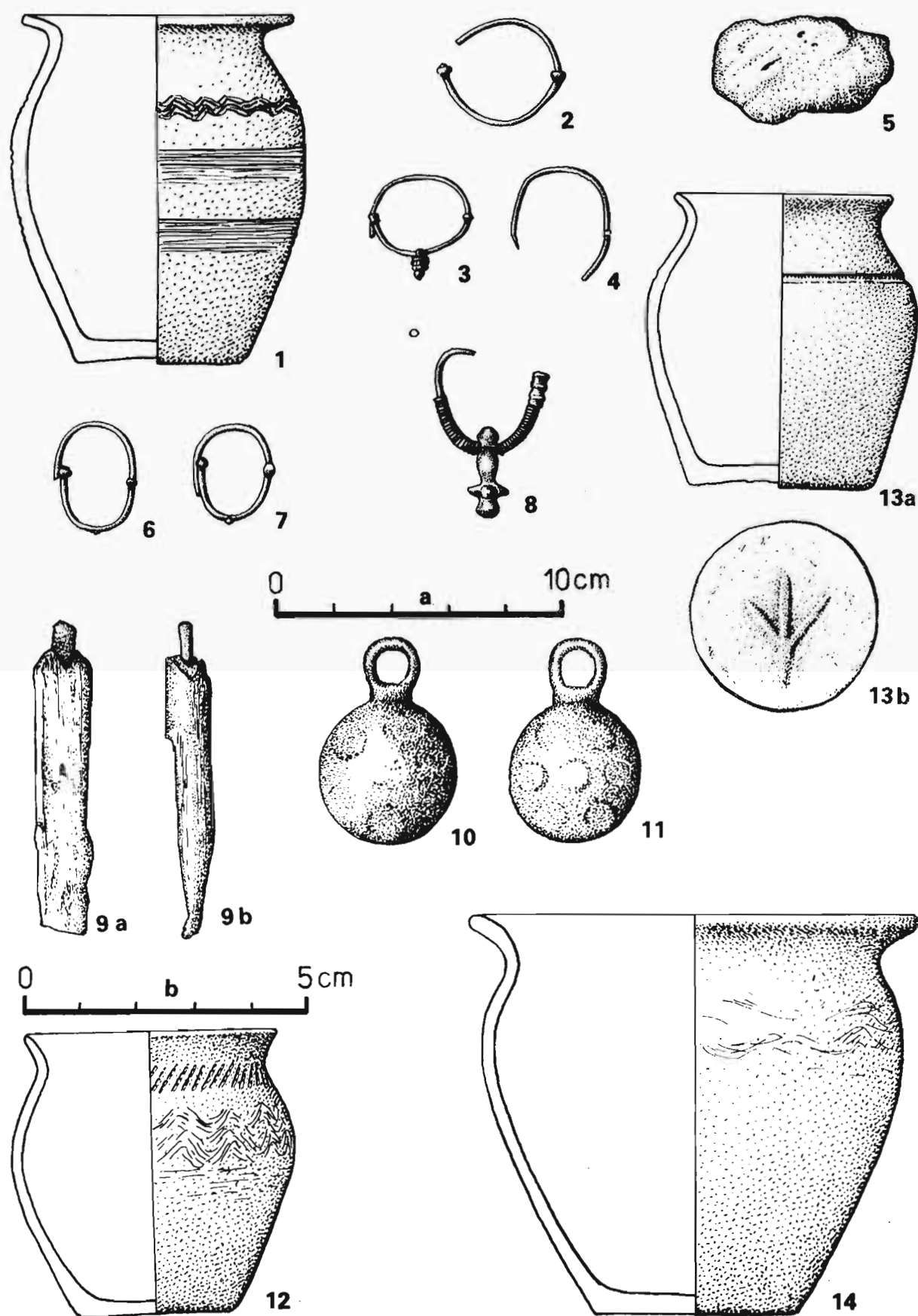
havič nad kolenom alebo tesne pod ním. Gombíky s masívnejšou guľovitou hlavičkou, ktorá, ako ukázala röntgenová analýza, je zdobená krúžkovým motívom, sú zo železa. Povrch je obalený niekoľkými vrstvami látky, zakonzervovanej hrdzou.

K súčastiam výstroja sa radí pár železných ostrôh (obr. 10; 15: 1, 2) z hrobu 9, uložených v miestach členkov pochovaného muža. Ostrohy sú veľmi skorodované. Röntgenová snímka ukázala, že ide o ostrohy s dlhšími ramenami polkruhového prierezu, zahnutými do tvaru U, ktoré sú zakončené lopatkovitou platničkou s tromi nitmi. Krátky

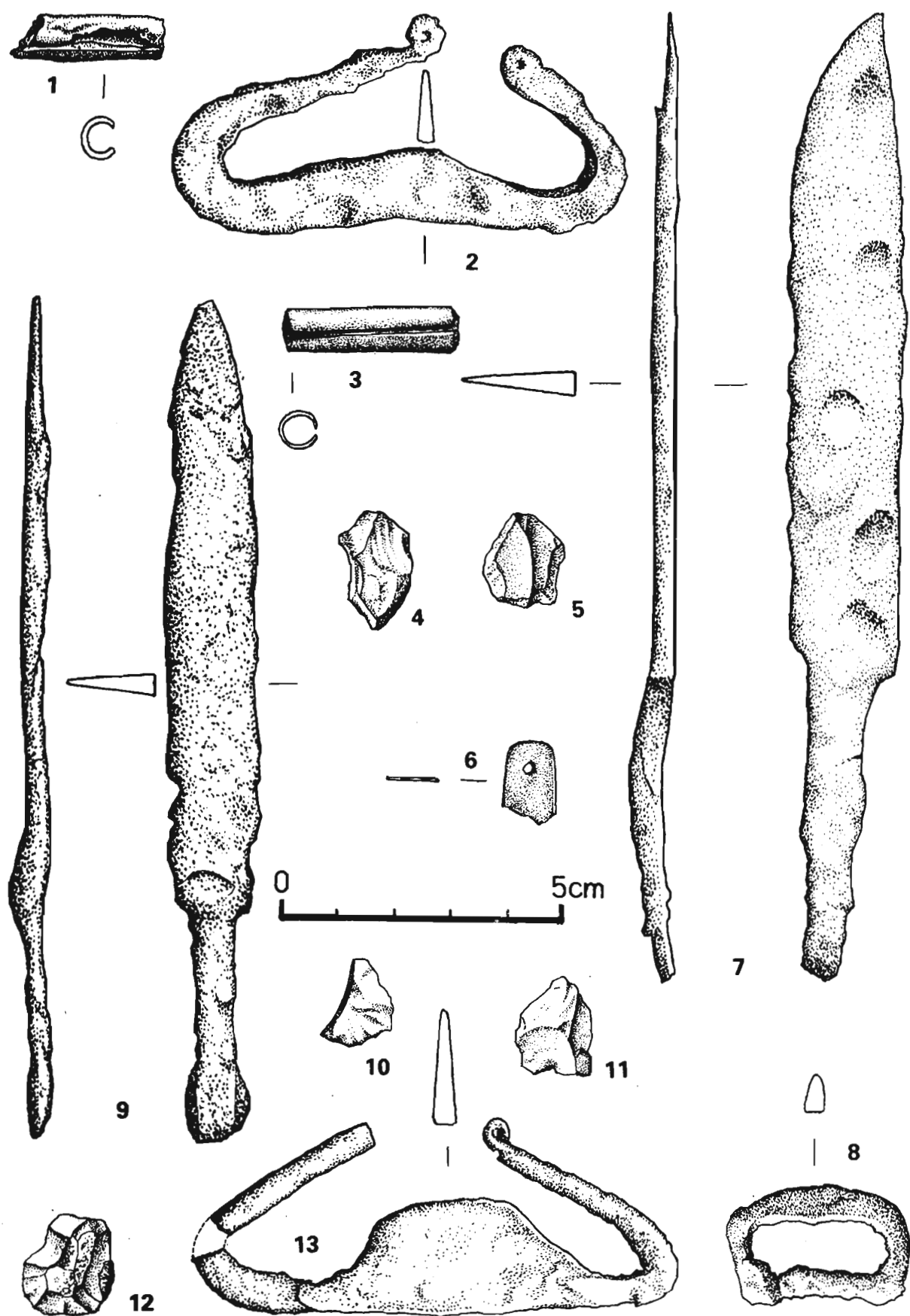
bodec má kužeľovitý tvar. Ostrohy sú zdobené tauziou z úzkych prúžkov medeného alebo strieborného plechu: na hornom a dolnom obvode ramien líniou, ktorá sleduje tvar ostrohy, na koncových platničkách dvojicou vertikálnych pásov; tauzovaná výzdoba je bohatšia najmä v ohybe ostrohy - skupiny vertikálnych pásikov na vonkajšej strane - a na bodci, kde je šesťnásobná prstencovitá výzdoba. Ostrohy sú pravdepodobne domácim výrobkom, ktorý napodobňuje západné karolínske tvary (Hrubý 1955, s. 186-188 - typ IB, resp. II; Dostál 1966, s. 75, 76; Ruttkay 1976, s. 346, 347 - typ A3, resp. A4; 1982, s. 177 - typ V; Bialeková 1977, s. 106, obr. 2 - typ V). V hrobách na včasnostredovekých pohrebiskách (napr. Budinský-Krička 1959, tab. XXXVI: 1 - Skalica; Kraskovská 1965, obr. 12: 8 - Kopčany; Ruttkay 1975, obr. 4: 8, 12 - Ducové; Chropovský 1957, tab. VI: 4, 5 - Veľký Grob; Dušeková 1979, s. 369, obr. 5: 1, 2 - Smolenice; Točík 1971, tab. LI: 13, 14 - Michal nad Žitavou), ako i na sídliskách (napr. Vendtová 1969, obr. 38: 20, 44 - Pobedim-Na laze; Remiášová 1975, obr. 81: 10, 11 - Jasenovo-Vyšehrad) sa vyskytujú v priebehu 9. stor. Ostrohy z Lefantoviec možno podľa V. Hrubého (1955, s. 187, 188) chronologicky zaradiť do poslednej tretiny 9. stor.

Súčastou ostrôh boli dve malé oválne železné pracky s obdĺžnikovou tylovou platničkou, ktoré boli spolu s jazykovitými nákončiami so zvyškami kože a textilu hrdzou pripojené k ramenám ostrôh (obr. 15: 5, 6). Ich tvar možno bližšie identifikovať jedine na základe röntgenových snímok. Podľa typológie V. Hrubého (1955, s. 194, 202) pracky z hrobu 9 patria k jeho I. skupine, ktorá je s malými formami jazykovitých alebo obdĺžnikových nákončí datovaná rámcovo do 9. stor.

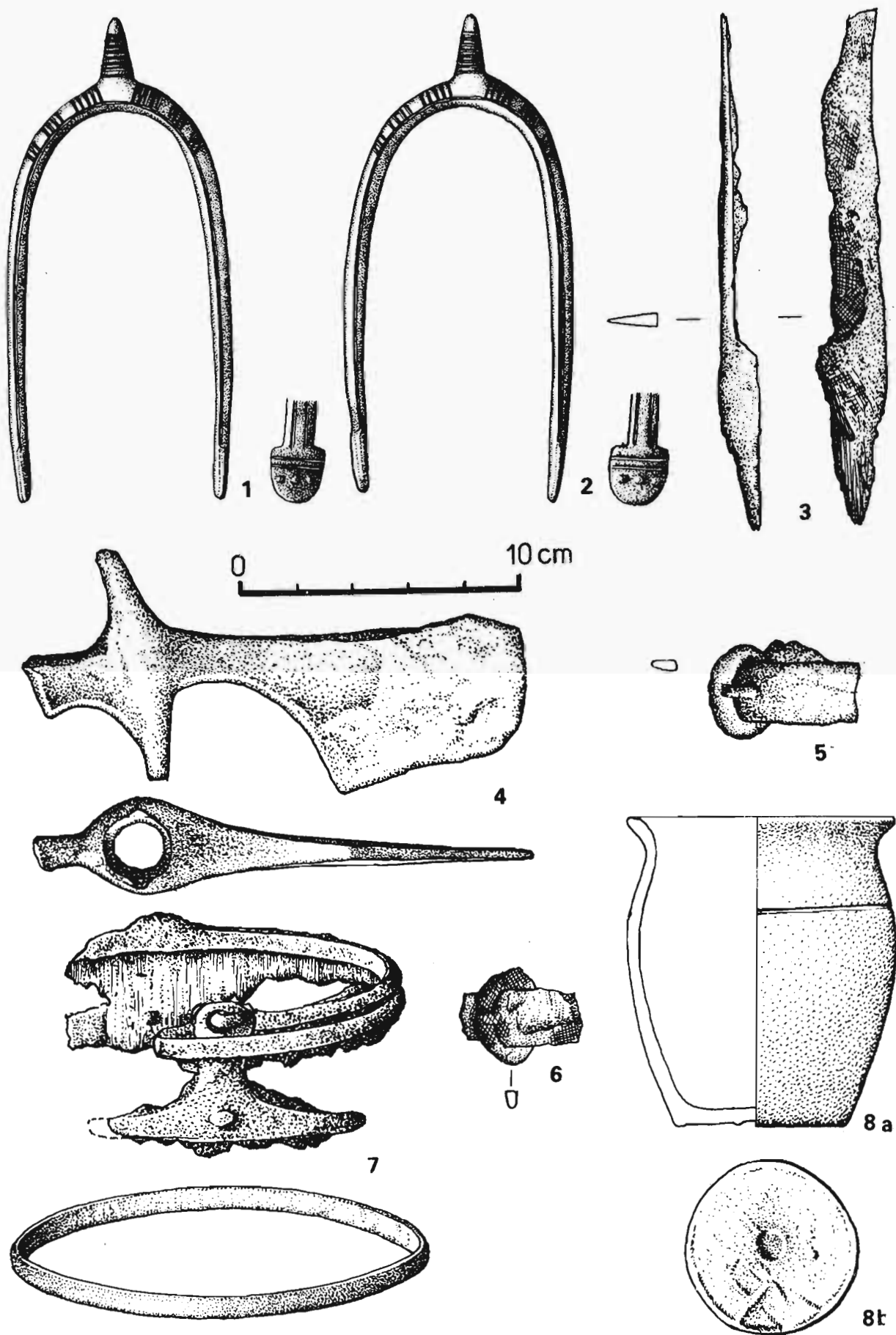
Sekera bradatica sa našla iba v hrobe 9. Bola uložená vedľa pravej stehnovej kosti, ostrím k stene hrovej jamy, poriskom smerujúcim k pravej ruke pochovaného. Je to sekera s vejárovitým ostrím, úzkym krčkom, s dlhšími naproti sebe šikmo nasadenými ostňami na okraji otvoru pre porisko. Tylo je mierne sploštené, lichobežníkovite rozšírené, má obdĺžnikový prierez (obr. 15: 4). Sekera s dlhými ostňami je považovaná za výrobok domáceho slovanského kováča ako typická zbraň vo veľkomoravskom období (Eisner 1933, s. 252). Vychádzajúc z typologického triedenia J. Poulíka (1948, s. 33) a V. Hrubého (1955, s. 170, obr. 28: 1), zaraďujeme ju k typu I, resp. IA, ktorý je datovaný rámcovo do druhej polovice 9. stor. (Hrubý 1955, s. 173; Marešová 1983, s. 92). Ojedinele sa môže tento typ vyskytnúť i v hrobách zo začiatku 10. stor. (Pouлік 1948, s. 38; Dostál 1966, s. 71; Ruttkay 1976, s. 307, 311; 1982, s. 177, tab. II: 24; Budinský-Krička 1959, s. 26).

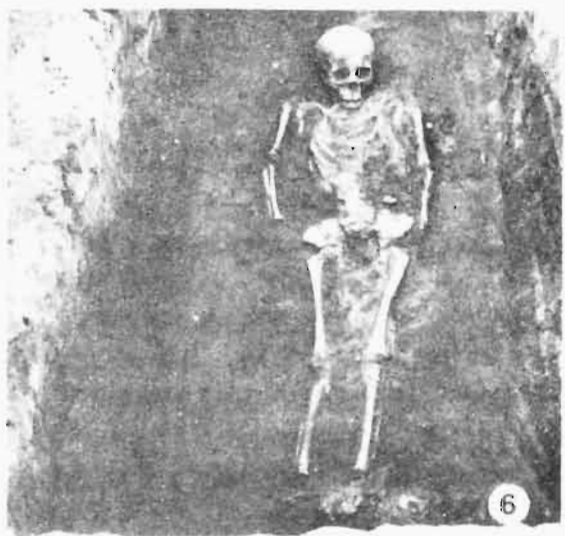
Obr. 13. Lefantovce, časť Dolné Lefantovce. 1-4 - hrob 1; 5 - hrob 7; 6-8 - hrob 8; 9-12 - hrob 12; 13, 14 - hrob 5. Mierka a: 1, 12, 13a, 13b, 14; b: 2-11.

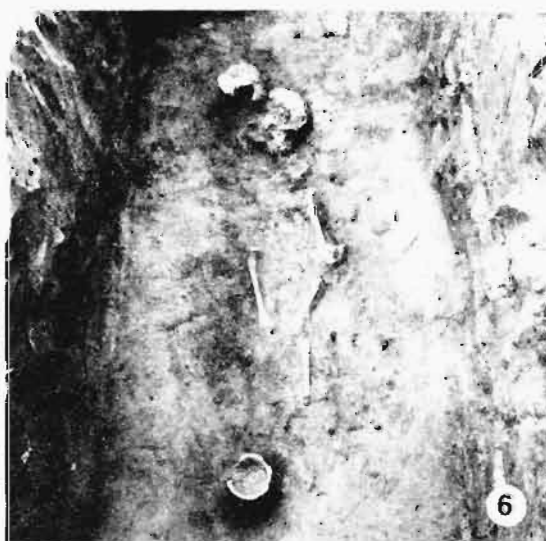
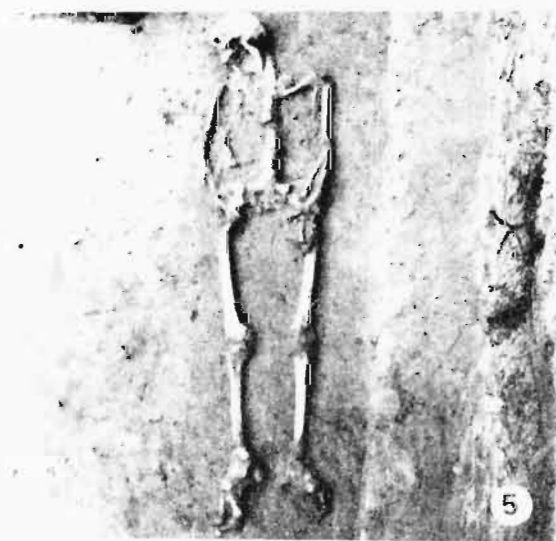
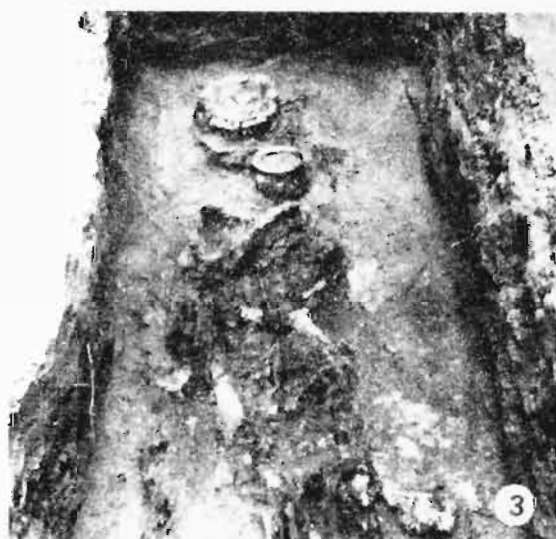
Obr. 14. Lefantovce, časť Dolné Lefantovce. 1-8 - hrob 2; 9-13 - hrob 6.

Obr. 15. Lefantovce, časť Dolné Lefantovce. Hrob 9.

Obr. 16. Lefantovce, časť Dolné Lefantovce. 1 - hrob 1; 2 - hrob 5; 3, 4 - hrob 2;
5 - hrob 7; 6 - hrob 8.

Obr. 17. Lefantovce, časť Dolné Lefantovce. 1-3 - hrob 9; 4 - hrob 10; 5 - hrob 11; 6 - hrob 12.

Nejasnú funkciu má železná lichobežníková platnička s prevrútanou kruhovou dierkou (obr. 14: 6) z hrobu 2, ktorá sa našla spolu s nožom, kresadlom a kresacími kamienkami, pôvodne uložená v textilnom vrecku. Podobne i dva zlomky železnej trubičky (obr. 14: 1, 3), nájdené za hlavou pochovaného v hrobe 2, tvarom ani miestom uloženia v hrobe neumožňujú jednoznačne rozlíšiť ich funkčné súvislosti. Môžu predstavovať milodar rituálneho významu, ktorý bol pri pohrebe vložený do hrobu z magických dôvodov. S týmto zvykom sa stretávame nielen na veľkomoravských, ale na slovanských pohrebiskách všeobecne (Kraskovská 1958, s. 432).

ZÁVER

Záchranným výskumom včasnostredovekého pohrebiska v Lefantovciach v časti Dolné Lefantovce bola zachytená jeho juhozápadná okrajová časť. Odkrytých dvanásť kostrových hrobov a jedna jama - hrob psa reprezentujú iba torzo už neexistujúceho rozsiahlejšieho pohrebiska. Jeho väčšia časť bola situovaná severným smerom a v minulých piatich-šiestich desaťročiach úplne zničená výstavbou rodinných domov, hospodárskych budov a dvorov. I v súčasnosti sa nachádzajú v interiéroch starších domov pri rozličných zemných prácach zvyšky kostrových hrobov alebo milodarov z nich (Rejholcová 1990, v tlači).

Pohrebný rítus nevykazuje v porovnaní s inými veľkomoravskými pohrebiskami na území Slovenska podstatnejšie odchýlky. Na štruktúru pochovanej populácie, diferencovanej zo sociálneho a spoločenského hľadiska, poukazujú nálezy pamiatok hmotnej kultúry v hrobách (nádoby, vedierko, osobný šperk, predmety dennej potreby, výstroj, výzbroj), ako aj vnútorná úprava hrobových jám. Podstatná časť jám je jednoduchá, bez vnútornej úpravy. V dvoch hrobách boli drevené konštrukcie - v hrobe 5 pozdĺžne obojstranné ohraničenie priestoru na uloženie tela zosnulého (obr. 4); v hrobe 9 bola dôsledne zrubovým systémom vybudovaná drevená komora s vymazaným dnom jamy (obr. 7), do ktorej bolo pochované telo bojovníka. Drevené konštrukcie boli v hrobách, v ktorých obsah nálezov hrobovej výbavy ukazuje, že patrili sociálne a spoločensky vyššie postaveným jedincom.

Nie všetky pamiatky materiálnej kultúry z hrobov majú rovnocennú vypovedaciu hodnotu. Časť z nich, hoci charakteristických pre včasnostredoveké obdobie, bola vyrábaná a používaná v dlhšom časovom rozpätí, a preto neposkytuje dostatočnú chronologickú oporu. Do tejto skupiny patria predmety, ktoré počas celého 9. stor. nezaznamenávajú výraznejšiu konštrukčnú zmenu. Sú to najmä predmety dennej potreby, ako sú železné nože (obr. 13: 9a, 9b; 14: 7, 9; 15: 3) a kresadlá s kresacími kamienkami (obr. 14: 2, 4, 6, 10-13). Nádoby tvarom, výzdobnými prvkami a ich aplikáciou na povrchu tiel reprezentujú ustálené formy keramiky, ktoré sú charakteristické pre veľkomoravské obdobie (obr. 13: 1, 12, 13a, 14; 15: 8a). Plastické značky na dnoch nádob (obr. 13: 13b; 15: 8b) majú početné analógie v keramickom materiáli z iných súvekých pohrebísk.

Pre presnejšie chronologické začlenenie pohrebiska majú podstatný význam pamiatky, ktoré podliehali počas 9. stor. určitým vývojovým zmenám, a tým sa stali citlivým, určujúcim chronologickým ukazovateľom. Z tohto aspektu najvýznamnejšie uzavreté celky, v ktorých pamiatky materiálnej kultúry majú chronologickú platnosť pre datovanie pohrebiska, predstavujú hroby 8 a 9. Predovšetkým sú to železné ostrohy typu IB, resp. II (obr. 10; 15: 1, 2) z hrobu 9 s tuzovanou výzdobou, ktoré sú podľa V. Hrubého (1955, s. 186-188) datované do druhej polo-

vice 9. stor. V súlade s týmto datovaním je aj ostatný inventár v hrobe (sekera bradatica, vedierko, nádoba, nôž). Ďalším pre datovanie dôležitým nálezom je náušnica s liatym hviezdicovitým záveskom z hrobu 8 (obr. 13: 8), ku ktorej analogické nálezy nachádzame v blízkej Nitre-Lupke (Chropovský 1962, s. 175-240) a Nitre v polohe Mikov dvor. V hrobe sa našla v sprievode ďalších dvoch náušníc podunajského typu s prstencovými uzlíkmi a fragmentom pútka z nezachovaného závesku (obr. 13: 6, 7). Náušnica nitrianskeho typu s liatym záveskom umožňuje spresnenie datovania preskúmanej časti pohrebiska do tretej tretiny 9. stor. (Štefanovičová 1990, s. 215-230). Je pravdepodobné, že pohrebisko plnilo svoju funkciu už v prvej polovici 9. stor.

Charakter pamiatok hmotnej kultúry v hrobách ukazuje, že na pohrebisku dedinského rázu boli pochovávaní aj príslušníci vojenskej, spoločensky vyššie postavenej zložky, odlišujúcej sa nielen hrobovou výbavou, ale aj úpravou jamy vydrevením. Analogické nálezy hrobov s drevenými konštrukciami na iných súvekých pohrebiskách (napr. Čakajovce - Rejholcová 1983, s. 215; Veľký Grob - Chropovský 1957, s. 192; Nitra-Lupka - Chropovský 1962, s. 195; Závada - Bialeková 1982, s. 139, 140; Cífer-Pác - Zábojník 1985, s. 207 a ďalšie) naznačujú, že ide o veľmi dôležitý fenomén v oblasti pohrebného rítu. Úprava jamy vydrevením je sledovaná spravidla v hrobách, ktoré sa od ostatných odlišujú i charakterom a množstvom nálezov pamiatok materiálnej kultúry. Niekedy je osobitosť pochovaného jedinca zdôraznená aj odlišnou orientáciou tela v hrobe (Rejholcová 1981, s. 245; 1983, s. 215, 216).

Význam veľkomoravského pohrebiska v Lefantovciach zvyrazňuje aj jeho situovanie v blízkosti Nitry, centra Nitrianskeho kniežatstva. Zdá sa, že osada, ktorej pohrebisko prináležalo, mala dôležitejšie poslanie vo vzťahu k hradisku v Nitre na Lupke, od ktorého je vzdušnou líniou vzdialené cca 9 km. Kontakty s jeho obyvateľstvom dokladá aj náušnica nitrianskeho typu, ktorá sa iba vzácné nachádza v hrobách na pohrebiskách z druhej polovice 9. stor. na juhozápadnom Slovensku.

Dosiahnuté výsledky záchranného výskumu dopĺňajú obraz osídlenia Nitrianska a prinášajú doklady o významnom postavení Nitry a jej okolia v najstaršom úseku našich národných dejín - dobe veľkomoravskej.

L i t e r a t ú r a

- AMBROS, C. - NOVOTNÝ, B. 1953: Nález kostry psa z obdobia volútové keramiky v Hurbanovciach na Slovensku. Archeol. Rozhl., 5, s. 447-450.
- BEDNÁRIK, R. 1944: Duchovné základy ľudového staviteľstva. Turč. Sv. Martin.
- BIALEKOVÁ, D. 1961: Staroslovanské nálezy z Horných Lefantoviec. In: Študij. Zvesti. Archeol. Úst. Slov. Akad. Vied. 6. Nitra, s. 282-283.
- BIALEKOVÁ, D. 1977: Sporen von slawischen Fundplätzen in Pobedim (Typologie und Datierung). Slov. Archeol., 25, s. 103-160.
- BIALEKOVÁ, D. 1982: Slovanské pohrebisko v Závade. Slov. Archeol., 30, s. 123-164.
- BIALEKOVÁ, D. a kolektív 1989: Pramene k dejinám osídlenia Slovenska z konca 5. až z 13. storočia. I. zväzok, 1. časť. Nitra.
- BORKOVSKÝ, I. 1953: Kostel Panny Marie na Pražském hradě. Památ. archeol., 44, s. 129-200.
- BUDINSKÝ-KRIČKA, V. 1956: Pohrebisko z neskorej doby avarskej v Žitavskej Tóni na Slovensku. Slov. Archeol., 4, s. 5-131.

- BUDINSKÝ-KRIČKA, V. 1959: Slovanské mohyly v Skalici. Slawische Hügelgräber in Skalica. Bratislava.
- ČOROVIC-LJUBINKOVIČ, M. 1970: Der Zusammenhang des Schmuckes des Nitra-Gebietes und Nordserbiens im IX. Jahrhundert. Slov. Archeol., 18, s. 112-117.
- DOSTÁL, B. 1966: Slovanská pohřebiště ze střední doby hradištní na Moravě. Praha.
- DUŠEK, S. 1979: Veľkomoravské pohrebisko v Smoleniciach. Slov. Archeol., 27, s. 365-374.
- EISNER, J. 1933: Slovensko v pravěku. Bratislava.
- EISNER, J. 1966: Rukověť slovanské archeologie. Počátky Slovanů a jejich kultury. Praha.
- HANULIAK, M. 1990: Aussagefähigkeiten archäologischer Quellen aus Flachgräberfeldern des 9.-12. Jahrhunderts. Slov. Archeol., 38, s. 147-192.
- HANULIAK, M. - KUZMA, I. - ŠALKOVSKÝ, P. (v tlači): Mužla-Čenkov I - osídlenie z 9.-12. storočia.
- HRUBÝ, V. 1955: Staré Město. Velkomoravské pohřebiště Na Valách. Praha.
- CHROPOVSKÝ, B. 1957: Slovanské pohrebisko z 9. st. vo Veľkom Grobe. Slov. Archeol., 5, s. 174-239.
- CHROPOVSKÝ, B. 1962: Slovanské pohrebisko v Nitre na Lupke. Slov. Archeol., 10, s. 175-240.
- JELOVINA, D. 1976: Starohrvatske nekropole. Split.
- KRASKOVSKÁ, Ľ. 1958: Výskum v Bešeňove roku 1950. Slov. Archeol., 6, s. 419-447.
- KRASKOVSKÁ, Ľ. 1960: Avarskoslovanské pohrebisko v Bernolákove na Slovensku. Archeol. Rozhl., 12, s. 366-369.
- KRASKOVSKÁ, Ľ. 1963: Slovanské pohrebisko v Devíne (Staré vinohrady). Slov. Archeol., 11, s. 391-406.
- KRASKOVSKÁ, Ľ. 1965: Slovanské pohrebisko v Kopčanoch. In: Sbor. Slov. nár. Múz. 59. História. 5. Bratislava, s. 19-49.
- KRASKOVSKÁ, Ľ. 1983: Značky na nádobách z doby veľkomoravskej. In: Študij. Zvesti Archeol. Úst. Slov. Akad. Vied. 20. Nitra, s. 193-206.
- KRASKOVSKÁ, Ľ. - PAULÍK, J. 1978: Veľkomoravské pohrebisko v Tvrdošovciach, okr. Nové Zámky. In: Zbor. Slov. nár. Múz. 72. História. 18. Bratislava, s. 83-121.
- KURNATOWSKA, Z. 1980: Rola strefy naddunajskej w formowaniu się kultury słowiańskiej VIII-IX wieku. In: Sborník referátů ze sympozia Slované 6.-10. století. Brno, s. 155-167.
- MAREŠOVÁ, K. 1983: Uherské Hradiště - Sady. Staroslovanské pohřebiště na Horních Kotvicích. Brno.
- NIEDERLE, L. 1911: Slovanské starožitnosti. Život starých Slovanů I-1. Praha.
- POULÍK, J. 1948: Staroslovanská Morava. Praha.
- REJHOLCOVÁ, M. 1978: Stredoveké pohrebisko v Čakajovciach. In: Archeol. Výsk. a Nál. na Slov. v r. 1977. Nitra, s. 202-204.
- REJHOLCOVÁ, M. 1981: Výskum včasnostredovekého pohrebiska v Čakajovciach. In: Archeol. Výsk. a Nál. na Slov. v r. 1980. I. časť. Nitra, s. 245-247.
- REJHOLCOVÁ, M. 1982: Včasnostredoveké pohrebisko v Čakajovciach. In: Archeol. Výsk. a Nál. na Slov. v r. 1981. I. časť. Nitra, s. 233-237.
- REJHOLCOVÁ, M. 1983: Včasnostredoveké pohrebisko v Čakajovciach. In: Archeol. Výsk. a Nál. na Slov. v r. 1982. Nitra, s. 215-217.
- REJHOLCOVÁ, M. 1988: Včasnoslovanské pohrebisko v Lefantovciach. In: Archeol. Výsk. a Nál. na Slov. v r. 1987. Nitra, s. 113.

- REJHOLCOVÁ, M. 1990: Pohrebisko z 9. storočia v Dolných Lefantovciach. In: Archeol. Výsk. a Nál. na Slov. v r. 1988. Nitra, s. 143-144.
- REJHOLCOVÁ, M. (v tlači): Včasnostredoveká nádoba z Lefantoviec. In: Archeol. Výsk. a Nál. na Slov. v r. 1989.
- REMIÁŠOVÁ, M. 1975: Archeologický výskum na hradisku Vyšehrad. In: Archeol. Výsk. a Nál. na Slov. v r. 1974. Nitra, s. 91, 92.
- RUTTKAY, A. 1975: Waffen und Reiterausrüstung des 9. bis zur ersten Hälfte des 14. Jahrhunderts in der Slowakei (I). Slov. Archeol., 23, s. 119-216.
- RUTTKAY, A. 1976: Waffen und Reiterausrüstung des 9. bis zur erste Hälfte des 14. Jahrhunderts in der Slowakei (II). Slov. Archeol., 24, s. 245-395.
- RUTTKAY, A. 1982: The Organization of Troops, Warfare and Arms in the Period of the Great Moravian State. Slov. Archeol., 30, s. 165-198.
- SKRUŽNÝ, L. 1980: K některým zvláštnostem pohřebního ritu na slovanském pohřebišti v obci Bášť (o. Praha-východ). In: Sborník referátů ze sympozia Slované 6.-10. století. Brno, s. 211-220.
- ŠTEFANOVIČOVÁ, T. 1990: Schmuck des Nitraer Typs und seine Beziehungen zu Südosteuropa im 9. Jahrhundert. In: Internationale Konferenz über das Frühmittelalter. Szekszárd 1989. A Wosinsky Mór Múzeum Évkönyve. XV. Szekszárd, s. 215-230.
- TOČÍK, A. 1962: Keramika so značkami na dne zo slovansko-avarských pohrebísk na juhozápadnom Slovensku. Památ. archeol., 53, s. 347-380.
- TOČÍK, A. 1971: Flachgräberfelder aus dem IX. und XI. Jahrhundert in der Südwestslowakei (I). Slov. Archeol., 19, s. 135-270.
- TOMČÍKOVÁ, K. 1984: Ornament na keramike z veľkomoravského obdobia z územia Slovenska. In: Zborník prác Ľudmile Kraskovskej (k životnému jubileu). Bratislava, s. 217-225.
- VAŽAROVA, Ž. 1976: Slawen und Protobulgaren. Sofia.
- VENDTOVÁ, V. 1969: Slovanské osídlenie Pobedima a okolia. Slov. Archeol., 17, s. 119-232.
- VINSKI, Z. 1970: O postojanju radionica nakita starohrvatskog doba u Sisku. In: Vjesnik arheološkog muzeja u Zagrebu. 3, ser. IV. Zagreb, s. 45-92.
- ZÁBOJNÍK, J. 1985: Výskum včasnostredovekého pohrebiska v Cíferi-Páci. In: Študij. Zvesti Archeol. Úst. Slov. Akad. Vied. 21. Nitra, s. 205-220.

EIN GROSSMÄHRISCHES GRÄBERFELD IN LEFANTOVCE. Die Rettungsgrabung des frühmittelalterlichen Gräberfeldes wurde in den J. 1987-88 realisiert. Die Fundstelle befindet sich in der Gemeinde Lefantovce (Bez. Nitra) im südwestlichen Teil von Dolné Lefantovce, auf der linksseitigen Mäanderterrasse des Nitra-Flusses, innerhalb der Bebauung mit Familienhäusern, in der Lage Dolné konopnisko (Abb. 1). Abgedeckt wurde der erhaltene südwestliche Randteil des ursprünglich ausgedehnteren Gräberfeldes (Abb. 2) mit dem Ergebnis von 12 Körpergräbern, in 9 von Ihnen waren Erwachsene (75 %), in einem ein Jugendlicher (Juv.) bestattet (8,3 %) und in zweien Kinder im Alter von 4-5 (Inf. II) und 8-10 (Inf. III) Jahren (16,7 %).

Die Grabgruben von rechteckigem Grundriß mit leicht gerundeten Ecken skizzierten sich in 45-90 cm Tiefe unter einer Schwarzerdeschicht. Die Gräbertiefe bewegte sich zwischen 80 bis zu 213 cm (Grab 9). Der Großteil der Grabgruben war von einfacher Form, mit vertikal eingetieften Wänden und mit gerader, bloß ausnahmsweise mäßig schräger Sohle (Gräber 1 und 2). In den Gräbern 5 und 9 ließen

sich sehr gut Reste des Holzeinbaues für die Bettung des Toten verfolgen. Im Grab 5 befand sich der Holzeinbau längs der Langseiten, benützt hatte man Balken, die in die Grubensohle eingelassen waren (Abb. 4). Ein sehr präziser rahmenförmiger Holzeinbau war im Grab 9, aufgebaut auf der lehmverstrichenen Grubensohle. Sie bestand aus mehreren aufeinander gelegten, in den Ecken gekreuzten Balken auf die Weise, daß die Wände der Grabkammer 50 cm H. aufwiesen. Die Mitte der Kurzseiten dieser Grabkammer verband ein breiterer Balken, der die Funktion eines Tragbalkens erfüllte oder war er mit einem Textilstoff behängt, der den Innenraum der Kammer überdeckte (Abb. 7). Es skizziert sich, daß die Innengestaltung der Gruben mit Holz eng mit der Vermögens- und gesellschaftlichen Stellung des Toten der damaligen Gesellschaft zusammenhing, weil es sich beinahe in der Regel immer um Gräber mit reichen Beigaben gehandelt hat.

Die Orientierung der Grabgruben und Bestatteten war übereinstimmend. In überwiegender Zahl lagen die Bestatteten in der Richtung W (Kopf) - O (Beine), evtl. mit geringen Abweichungen von der Hauptrichtung nach S oder N. Lediglich im Grab 1 wies der Tote umgekehrte Orientierung auf - mit dem Kopf nach O. Diese Anomalie hängt wahrscheinlich mit der westwärts sich senkenden Geländekonfiguration zusammen. Eine Ausnahme bildet Grab 10, das sich von den übrigen Gräbern nicht nur durch die umgekehrte Orientierung unterschied (S-N mit geringer Abweichung nach W-O), sondern auch durch die ungewöhnliche Unterbringung (Abb. 17: 4) in Hocklage beinahe auf dem Bauche. In den übrigen Gräbern wiesen die Bestatteten Strecklage auf mit den Armen neben dem Körper bzw. mit einem Arm neben dem Körper und dem anderen auf dem Bauche. Im Grab 7 waren dicht beieinander liegende Knochen eines Erwachsenen zu beobachten, was auf eine Einhüllung des Körpers in ein Totenhemd oder ein Laken deutet (Abb. 16: 5).

Über die Bestattungssitten informieren die in den Gräbern gefundenen Denkmäler - Gefäße, Holzeimer, in denen dem Toten gekochte Speisen und Getränke beigelegt wurden. Über die Grabbeigaben zeugen auch Knochenfunde von Haustieren (Schaf, Ziege) und Geflügel (Haushuhn), die den symbolischen Anteil des Bestatteten am Leichenschmaus ausdrücken. Mit Bestattungssitten hängt auch das rituelle Zerschlagen von Gefäßen zusammen. Im Grab 5 befanden sich in der Verschüttung sämtliche Scherben eines Gefäßes (Abb. 13: 14), das wahrscheinlich bei der Vorbereitung des Leichenschmauses benützt worden war. Eine sehr altertümliche Sitte auf großmährischen Gräberfeldern ist die Eierbeigabe in das Grab. Auf der Nekropole in Lefantovce befanden sich im Grab 8 Schalen von 4-5 Hühnereiern, abgestellt bei den Fußenden des Toten (Abb. 5; 16: 6).

Wahrscheinlich hängen mit den Vorstellungen über das Jenseits auch die Funde von bestatteten Hunden als Symbol des Schutzes zusammen. Eine Hundebestattung in einer seichten runden Grube befand sich am Gräberfeldrand. Das Hundeskelett lag eingerollt an der linken Seite mit der Orientierung O-W. Außer den Knochen des erwachsenen Tieres waren im Grab auch Knochen eines Fötus oder eines neugeborenen Welpen. Es handelte sich also um die Bestattung einer Hündin, der man das neugeborene Junge beigelegt hatte. Über dem Rücken des erwachsenen Tieres befanden sich Fleischspeisenreste eines nichterwachsenen Individuums von Schaf oder Ziege (Abb. 9).

Von den 12 untersuchten Gräbern enthielten sieben Funde (58,3 %) und fünf (41,7 %) waren fundleer. Die Denkmäler der materiellen Kultur repräsentieren Gefäße, Eimer, persönlichen Schmuck (Ohrringe), Zubehör von Gewandung und Aus-

rüstung (Knöpfe, Sporen und Schnallen mit Riemenkappen), tägliche Gebrauchsgegenstände (Messer, Zündsteine, Feuerstahle) und Waffen (Axt - Breitaxt). Nicht alle Denkmäler der materiellen Kultur besitzen den gleichen Aussagewert. Ein Teil von ihnen, obwohl sie für das Frühmittelalter charakteristisch sind, wurden innerhalb einer langen Zeitspanne hergestellt und benützt und bieten keine genügende chronologische Stütze. Es sind hauptsächlich Gegenstände, die während des ganzen 9. Jh. keinen ausgeprägteren Konstruktionswandel durchmachten (Messer, Zündsteine). Die Gefäße mit ihrer Form, den Verzierungselementen und deren Applizierung auf der Gefäßoberfläche stellen stabilisierte, für die großmährische Zeit kennzeichnende Formen dar (Abb. 13: 1, 12, 13a, 14; 15: 8a). Die plastischen Bodenzeichen haben zahlreiche Analogien im Keramikmaterial aus anderen zeitgleichen Gräberfeldern (Abb. 13: 13b; 15: 8b).

Für die chronologische Eingliederung des Gräberfeldes ist die Denkmälerkollektion der materiellen Kultur aus den geschlossenen Fundverbänden der Gräber 8 und 9 wichtig. Vor allem sind es Funde von Eisensporen des Typs I 8 bzw. II (Hrubý 1955, S. 186-188) aus Grab 9 mit tauschierter Verzierung (Abb. 10; 15: 1, 2), die in die zweite Hälfte des 9. Jh. datiert sind. Im Einklang mit dieser chronologischen Einstufung steht auch das übrige Begleitmaterial (Bartaxt, Eimer, Messer). Einen weiteren bedeutsamen Fund für die Datierung des Gräberfeldes ist ein Ohrring des Nitra-Typs mit gegossenem sternförmigem Anhänger (Abb. 13: 8) aus Grab 8, der den Funden aus dem Gräberfeld in Nitra-Lupka (Chropovský 1962, S. 175-240) und den Einzelfunden aus einem Grab in Nitra, Lage Mikov dvor, entspricht (unveröffentlicht, Information von G. Fusek). Im Grab befand er sich in Begleitung zweier Ohrringe des Donautyps (Abb. 13: 6, 7). Der genannte Ohrring des Nitra-Typs mit Sternzier ermöglicht eine Präzisierung der Datierung in das letzte Drittel des 9. Jh. (Štefanovičová 1990, S. 215-230).

Der Charakter der Funde der materiellen Kultur in den Gräbern zeigt, daß es sich um ein Gräberfeld dörflichen Charakters handelt, auf welchem auch Angehörige einer militärischen, gesellschaftlich höher gestellten Einheit bestattet waren, die sich nicht nur durch die Grabausstattung, sondern auch durch die Innengestaltung der Grabgrube unterschieden (Grab 9).

Die Bedeutung des großmährischen Gräberfeldes von Lefantovce ist auch durch seine Situierung in der Nähe des Zentrums des Nitraer Fürstentums hervorgehoben. Es scheint, daß die zu diesem Gräberfeld gehörende Siedlung eine bedeutendere Stellung in bezug zum Burgwall in Nitra auf dem Hügel Lupka innehatte, von welchem sie ca. 9 km Luftlinie entfernt war. Kontakte mit seiner Bevölkerung belegt auch der Ohrringfund des Nitra-Typs, der selten in Gräbern auf Nekropolen aus der zweiten Hälfte des 9. Jh. in der Südwestslowakei vorkommt. Die Grabungsergebnisse ergänzen das Besiedlungsbild des Nitra-Gebietes und tragen, wenn auch nur mit bescheidenen Belegen, zur Bedeutung der Stellung Nitas und seiner Umgebung im ältesten Abschnitt der nationalen Geschichte bei.

ANTROPOLOGICKÁ ANALÝZA STAROSLOVANSKÝCH KOSTIER Z LEFANTOVIEC

Július Jakab

V Lefantovciach (časť Dolné Lefantovce, okres Nitra) sa po narušení niekoľkých hrobov stavebnými prácami realizoval v roku 1987 záchranný archeologický výskum (Rejholcová 1991, s. 251 n.).

Odkrylo sa dvanásť kostrových hrobov, datovaných nálezmi do veľkomoravského obdobia. V každom hrobe boli zvyšky jednej kostry. V dvoch prípadoch išlo o kosti väčších detí, raz juvenilného jedinca a z deviatich dospelých patrili štyri kostry mužom, štyri ženám a v jednom prípade sa pohlavie nedalo určiť. Dvaja muži zomreli v rozpätí od 30 do 40 rokov (adultus II) a ďalší dvaja vo veku od 40 do 50 rokov (maturus I), ženy zomreli po jednej v každom decéniu od 20 do 60 rokov.

Zachovalosť kostier je pomerne dobrá. Lebky sa mohli najčastejšie rekonštruovať na takmer nepoškodené kráanium (4x), boli väčšinou strednej až robustnej stavby (4x) so slabým (3x), resp. stredným až mohutným (3x) rozvojom reliéfu svalových úponov. Postkraniálne skelety sa zachovali najčastejšie v poškodenom až vo veľmi poškodenom (4x) a vo fragmentárnom (3x) stave, sú väčšinou robustnej (4x) a gracilnej (3x) stavby so slabým (4x) a slabým až stredným (4x) reliéfom svalových úponov.

Zachovalosť kostier sa hodnotila po rekonštrukcii. Rozsah analýzy určoval vlastný antropologický informačný systém (Jakab - Poláčik 1990). V tomto príspevku sú uvedené len hlavné výsledky antropologickej analýzy. Podrobné hodnotenie opisných a metrických znakov obsahuje antropologický posudok uložený v dokumentačnom oddelení Archeologického ústavu SAV pod číslom 12 965/91. Použité skratky: DS = stupeň sexuality; RSÚ = reliéf svalových úponov.

Hrob 1 - žena (DS = -1,29), 30 až 40-ročná (adultus II; obr. 1a)

Takmer nepoškodené kráanium je gracilnej stavby so slabo vyvinutým RSÚ. Obrys neurokráania je romboidný, líčne oblúky sú kryptozygické, glabella je naznačená a čelo takmer kolmé. Processus mastoidei sú stredne veľké, protuberantia occipitalis externa je veľmi slabá, profil záhlavia plochý, tvárový reliéf tiež plochý a zhryz bol pravdepodobne labiodontný. Laterálna časť horného okraja očnice je ostrá a očnice sú okrúhle. Hruškovitý otvor je stredne vysoký, úzky a fossa caninae sú plytké. Abrázia zubov je silná, miskovitého i plošného typu. Anomálie a patologické zmeny: ossa sut. lambdoidea bilat., os epiptericum lat. dx., cribra orbitalia lat. sin., paradentosis partialis gravis, caries I₁, C a M₂ vpravo hore, P₂ a M₁ vľavo hore a P₂ vpravo dolu, cystis alveolaris pri M₂ v maxile vpravo a cystis radicularis pri I₁ a I₂ v pravej a I₂ a M₁ v ľavej časti čeľuste (obr. 3b, 3c), ako aj pri P₁ v pravej polovici sánky. Radikulárna cysta pri I₂ v pravej maxile perforovala podnebie. Mozgovňa je dlhá, široká a stredne vysoká, pritom aristenkefalná, mezo-, orto- a tapeinokránna. Tvár je úzka, veľmi nízka s nízkou hornou tvárou a zároveň euryprozopná a mezénna. Očnice sú obojstranne úzke, pravá je nízka, ľavá veľmi nízka a obidve sú mezokonchné. Hruškovitý otvor je veľmi úzky, nízky a leptorinný. Čeľusť je brachyuranná a ortognátna.

Poškodené kosti postkraniálneho skeletu sú gracilnej až strednej stavby so slabo vytvoreným RSÚ. Panva je široká a nízka, incisura ischiadica major veľmi

široká a plytká, sulcus praeauricularis široký a hlboký, arc compose tvorí jednoznačne zdvojený oblúk, fossa iliaca sú veľmi nízke a široké a krížová kosť je široká a nízka. Patologické zmeny: spondylosis deformans lumbalis. Ľavý femur je hyperplatymérny a výška postavy bola nadstredná.

Hrob 2 - muž? (DS = +0,72), 30 až 40-ročný (adultus II; obr. 1b)

Takmer nepoškodené kráanium je strednej až robustnej stavby so stredne až mohutne vytvoreným RSÚ. Neurokráanium má pentagonoidný obrýs a líčne oblúky sú kryptozygické, glabella je stredne výrazná a čelo ľahko ubiehavé. Processus mastoidei sú veľké, protuberantia occipit. ext. je silná, profil záhlavia klenutý, tvárový reliéf plochý až stredne výrazný a zhryz bol pravdepodobne psalidontný. Laterálna časť horného okraja očníc je slabo zaoblená a očnice sú mierne hrnate. Hruškovitý otvor je vysoký a široký a fossae caninae sú hlboké. Na stredne obrúsených zuboch je prítomný plošný i miskovitý typ abrázie. Anomálie a patologické zmeny: cribra orbitalia bilat. (obr. 3e), caries M₂ vľavo hore, cystis alveolaris pri M₂ vľavo hore a cystis radicularis pri M₁ v ľavej časti maxily (obr. 3d). Neurokráanium je veľmi dlhé, veľmi široké a veľmi vysoké a zároveň je mezo-, hypsi-, akrokránne a aristenkefálne. Tvárová časť lebky je široká a vysoká s vysokou hornou tvárou a pritom leptoprozopná a mezénna. Obidve očnice sú veľmi široké a nízke, t. j. chamékonchné. Hruškovitý otvor je vysoký, široký a mezorinný. Čeľusť je brachyuranná a mezognátna.

Poškodený postkraniálny skelet je robustnej stavby so stredne mohutným rozvojom RSÚ. Panva je úzka a vysoká, incisura ischiadica major je viac-menej uzavretá, s tendenciou k tvaru U, arc compose tvorí jednoduchý oblúk, fossa iliaca majú prechodný tvar, sacrum je úzke a bolo pravdepodobne vysoké. Patologické zmeny: spondylosis deformans universalis (obr. 4a), spondylarthrosis (Th V-VI; obr. 4b). Femury sú nepilastrické, pravý je platymérny, ľavý hyperplatymérny. Tíbie sú obojstranne v strede a vpravo aj pri foramen nutricium mezoknemné. Ľavá je pri foramen nutricium platyknemná. Výška postavy bola veľká.

Hrob 3 - pohlavie neurčené (DS = 0,00), 17 až 20 rokov (juvenis)

Lebka sa na analýzu nezachovala. Poškodené až veľmi poškodené kosti postkraniálneho skeletu sú robustnej stavby so slabo až stredne vyvinutým RSÚ. Femury sú nepilastrické, ľavý je platymérny. V strede diafýzy sú tíbie euryknemné a pri foramen nutricium je pravá eury- a ľavá mezoknemná.

Hrob 4 - pohlavie neurčené (DS = 0,00), 20 až 40 rokov (adultus)

Lebka sa nezachovala. Postkraniálna kostra je poškodená až veľmi poškodená, gracilnej až strednej stavby so slabo až stredne vytvoreným RSÚ. Prierez stredú diafýz obidvoch tíbií je euryknemný, pri foramen nutricium je pravá euryknemná a ľavá mezoknemná. V prípade mužského pohlavia by mal daný jedinec malú výšku postavy, ak by išlo o ženu, bola by v kategórii stredne vysokých postáv.

Hrob 5 - žena (DS = -0,83), 20 až 30-ročná (adultus I)

Z lebky sa zachovali iba úlomky, ktoré svedčia o strednej až robustnej stavbe a slabo až stredne vytvorenom RSÚ. Glabella je naznačená, čelo bolo pravdepodobne kolmé a zhryz je psalidontný. Laterálna časť horného okraja očníc je ostrá a očnice boli pravdepodobne okrúhle. Hruškovitý otvor bol pravdepodobne stredne široký a zuby sú veľmi slabo abrazované. Patologické zmeny: caries M₁ v ľavej polovici sánky.

Fragmenty postkraniálneho skeletu sú gracilnej stavby. RSÚ bol pravdepodobne slabo vyvinutý. Incisura ischiadica major je veľmi široká a plytká, arc compose tvorí jednoznačne zdvojený oblúk.

H r o b 6 - muž (DS = +0,86), 30 až 40-ročný (adultus II; obr. 1c)

Poškodené kráanium je strednej až robustnej stavby so stredne mohutným rozvojom RSÚ. Obrys neurokráania sa najviac podobá pentagonoidu a líčne oblúky sú kryptozygické. Glabella je výrazná a čelo ľahko ubiehavé. Processus mastoidei sú stredne veľké, protuberantia occipit. ext. je tiež stredná, profil záhlavia klenutý a zhryz labidontný. Laterálna časť horného okraja očníc, ako i očnice majú prechodný tvar. Hruškovitý otvor bol pravdepodobne stredne vysoký a je široký. Fossa caninae sú hlboké a stredný stupeň abrázie zubov je zastúpený plošným i miskovitým typom. Anomálie a patologické zmeny: os lambdoideum, os parietale interstitiale bilat., os epiptericum bilat., ossicula sut. lambdoidea bilat., cribra orbitalia bilat., caries M_1 v pravej časti maxily a M_2 a M_3 v ľavej polovici sánky. Neurokráanium je krátke, úzke, stredne vysoké a zároveň euenkefálne, mezo-, hypsi- a metriokránne. Tvár je úzka, stredne vysoká, so stredne vysokou hornou tvárou a zároveň leptoprozopná a mezénna. Očnice sú obojstranne úzke, pravá je stredne vysoká a hypsikonchná, ľavá je nízka a mezokonchná. Hruškovitý otvor je široký, stredne vysoký a mezorinný. Čeľusť je ortognátna.

Postkraniaálny skelet sa zachoval v poškodenom až veľmi poškodenom stave, je strednej stavby so slabo až stredne vyvinutým RSÚ. Panva je úzka a vysoká, incisura ischiadica major je viac-menej uzavretá, s tendenciou k tvaru U, sulcus praeauricularis pravdepodobne nebol vytvorený, arc compose tvorí jednoznačne jednoduchý oblúk a fossa iliaca sú vysoké a úzke. Patologické zmeny: Stav po vyličenej zlomenine ventrálneho konca jedného rebra z pravej strany hrudníka (obr. 4c). Obidva femury sú nepilastrické, ľavý je platymérny a pravý hyperplatymérny. Pravá tibia je v strede i pri foramen nutricium mezoknemná. Ľavá je v strede euryknemná a pri foramen nutricium mezoknemná. Výška postavy bola podstredná.

H r o b 7 - muž (DS = +0,85), 40 až 50-ročný (maturus I; obr. 2a)

Takmer nepoškodené kráanium je strednej až robustnej stavby so stredne až mohutne vyvinutým RSÚ. Mozgovňa má elipsoidný obrys a líčne oblúky sú fenozygické. Glabella je výrazná a čelo ľahko ubiehavé. Processus mastoidei sú stredne veľké, protuberantia occipit. ext. je tiež stredná, profil záhlavia je klenutý až pretiahnutý, tvárový reliéf stredne výrazný a zhryz labidontný. Laterálna časť horného okraja očníc, ako aj očnice majú prechodný tvar. Hruškovitý otvor je stredne vysoký a veľmi široký. Fossa caninae sú hlboké. Abrázia zubov je silná, zastúpená plošným i miskovitým typom. Anomálie a patologické zmeny: torus palatinus totalis, cystis alveolaris pri M_1 vpravo dolu (obr. 4d). Neurokráanium je dlhé, stredne široké, stredne vysoké a euenkefálne, zároveň mezo-, orto- a metriokránne. Tvár je stredne široká, nízka so stredne vysokou hornou časťou tváre a pritom euryprozopná a mezénna. Očnice sú veľmi široké a vysoké, obojstranne mezononchné. Hruškovitý otvor je stredne vysoký, veľmi široký a chamérinný. Čeľusť je brachyuranná a ortognátna.

Postkraniaálna kostra sa zachovala takmer v nepoškodenom stave, je robustnej stavby so stredným až mohutným rozvojom RSÚ. Panva je úzka a vysoká, incisura ischiadica major viac-menej uzavretá s tendenciou k tvaru U, sulcus praeauricularis je naznačený a plytký, arc compose tvorí jednoznačne jednoduchý oblúk, fossa iliaca sú vysoké a úzke a krížová kosť je úzka a stredne vysoká. Patologické zmeny: spondylosis deformans universalis, artrotické zmeny na caput ossis metatarsi I lat. sin. (obr. 5c), spondylolysis L V lat. sin. v isthme stavcového oblúka (obr. 5a),

spina bifida C I (obr. 4e) a L V - S I (obr. 5a, 5b), stav po dobre vyliečenej zlomenine proximálneho konca diafýzy ľavej fibuly bez posunu a vychýlenia osi (obr. 5e). Osteoartrotické zmeny na distálnom tibiofibulárnom zhybe ľavej nohy vznikli zrejme v dôsledku uvedenej zlomeniny (obr. 5f). Stav po vyliečenej fraktúre troch rebier (obr. 5c). Femury sú nepilastrické, pravý je eurymerný, ľavý stenomerný. Pravá tibia je v strede mezoknemná. Ľavá v strede a obidve pri foramen nutricium sú euryknemné. Výška postavy bola nadstredná.

Hrob 8 - dieťa, 8 až 10-ročné (infans III; obr. 2b)

Takmer nepoškodené kráanium je gracilnej stavby so slabo vytvoreným RSÚ. Obrys neurokráania je romboidný a líčne oblúky sú fenozygické. Glabella je naznačená, čelo takmer kolmé, processus mastoidei sú veľmi malé, protuberantia occipit. ext. je slabá, profil záhlavia klenutý, tvárový reliéf plochý až stredne výrazný a zhryz psalidontný. Laterálna časť horného okraja očníc je veľmi ostrá a očnice sú okrúhle. Hruškovitý otvor je veľmi nízky a široký. Fossa caninae sú veľmi hlboké a zuby veľmi slabo abradované. Anomálie: sutura metopica supranasalis, torus palatinus partialis. Neurokráanium je mezo-, orto- a metriokránne, splachnokráanium je euryprozopné a euryénne. Očnice sú obojstranne mezokonchné, hruškovitý otvor je chamérinný a čeľusť brachyuranná a ortognátna.

Postkraniálna kostra sa zachovala vo veľmi poškodenom stave, je gracilnej stavby a má slabo vytvorený RSÚ. Prierezy diafýz femurov sú obojstranne pilastrické a hyperplatymérne. Obidve tibiae sú v strede i pri foramen nutricium euryknemné.

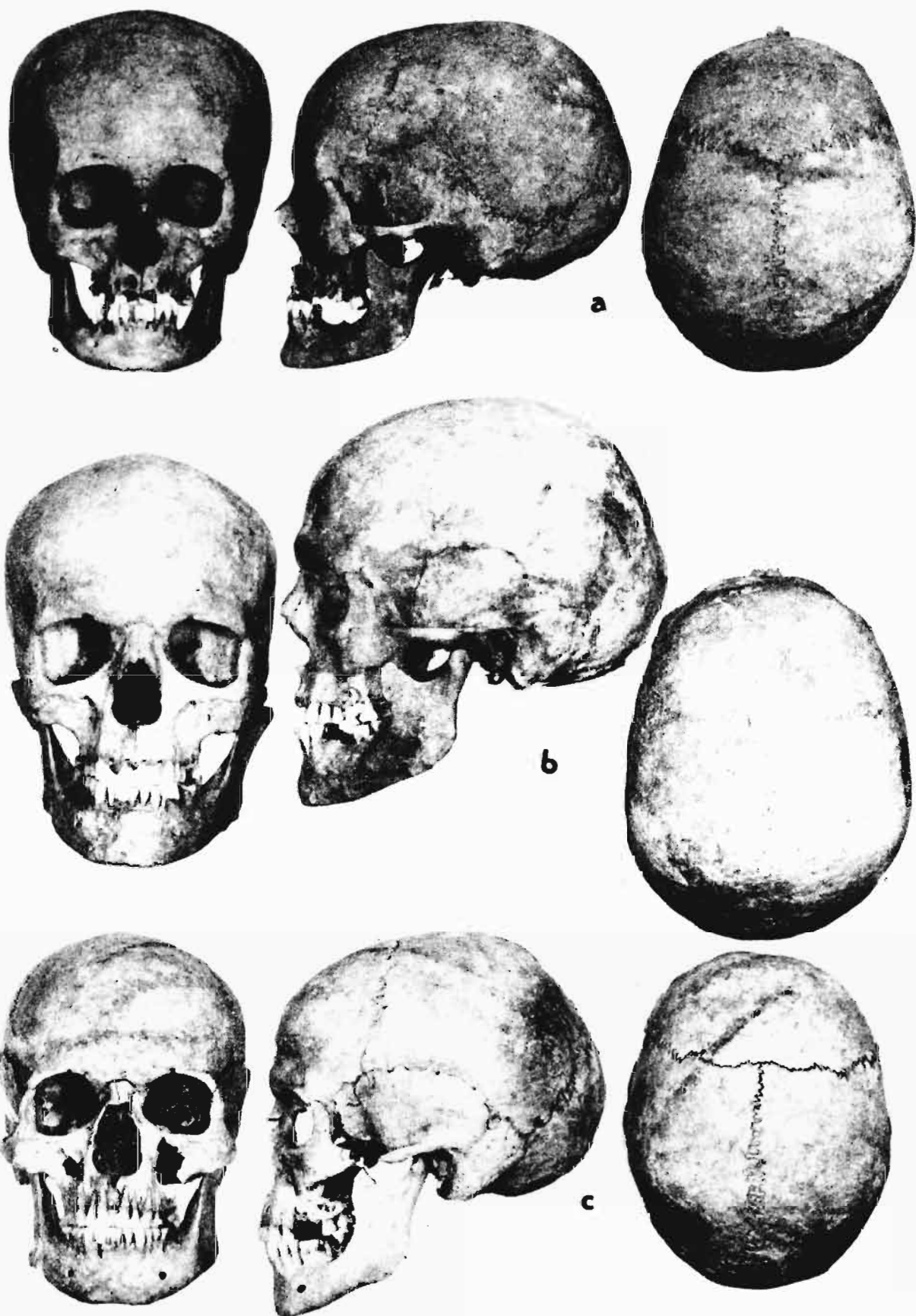
Hrob 9 - muž? (DS = +0,72), 40 až 50-ročný (maturus I)

Lebka sa zachovala v úlomkoch, bola robustnej stavby so stredne až mohutne vyvinutým RSÚ. Glabella je stredne výrazná, čelo bolo pravdepodobne ľahko ubiehavé a zhryz psalidontný. Laterálna časť horného okraja očníc je slabo zaoblená a očnice sú mierne hranaté. Hruškovitý otvor je stredne vysoký a úzky. Fossa caninae sú stredne hlboké a stredne intenzívna abrázia je miskovitého typu. Anomálie a patologické zmeny: torus palatinus partialis, aplázia I_2 vpravo hore, výrazný zubný kameň na zuboch maxily obojstranne v úseku od C po M_3 , caries M_1 a M_2 v pravej polovici čeľuste, cystis alveolaris pri M_3 vpravo hore. Výška hornej tváre je stredná, pravá očnica široká a nízka, t. j. chamékonchná, ľavá očnica je stredne široká i stredne vysoká, teda mezokonchná. Hruškovitý otvor je stredne široký a stredne vysoký čiže mezorinný.

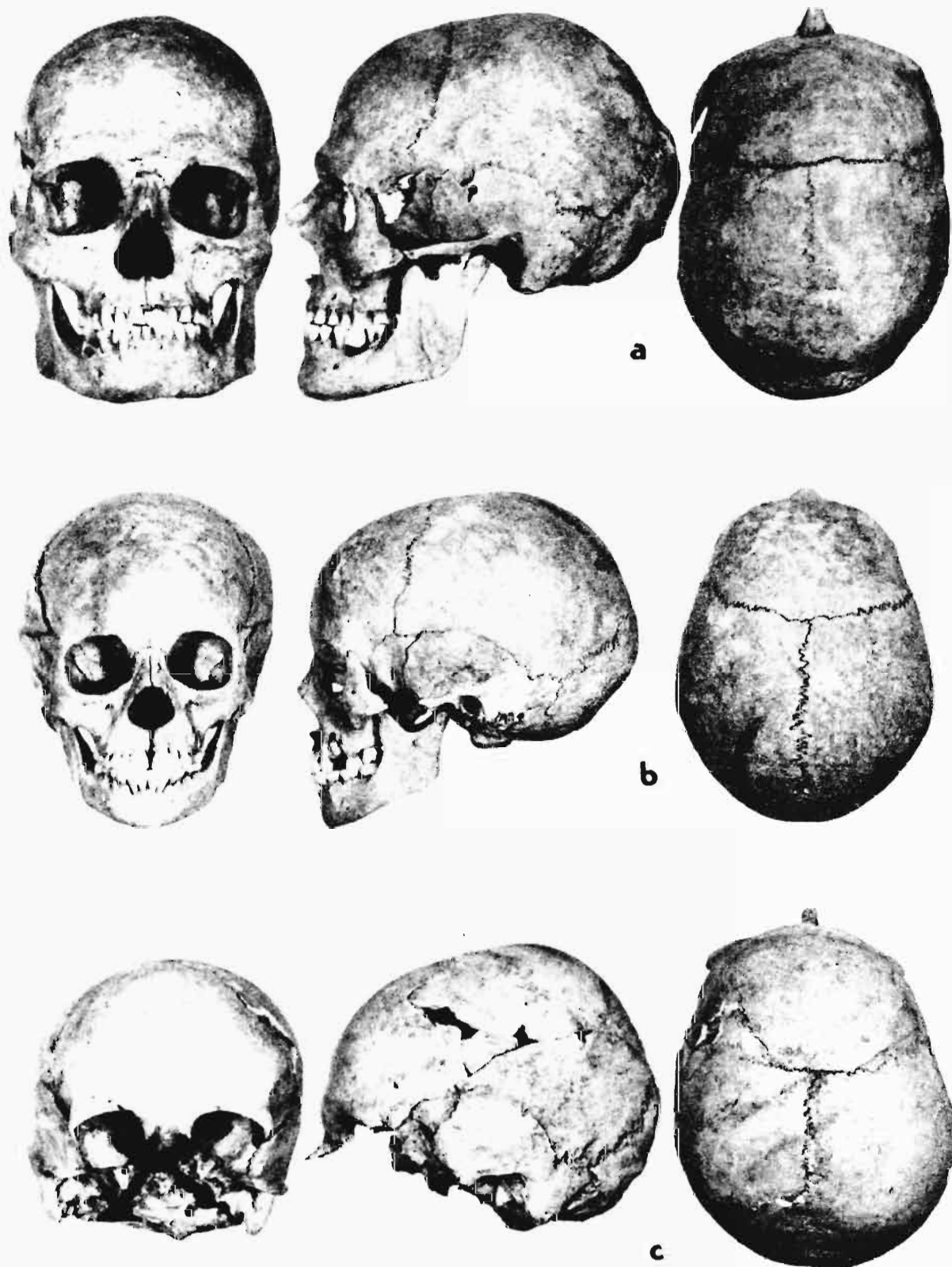
Fragmenty postkraniálneho skeletu sú robustnej stavby so stredne až mohutne vytvoreným RSÚ.

Hrob 10 - žena (DS = -0,23), 40 až 50-ročná (maturus I; obr. 2c)

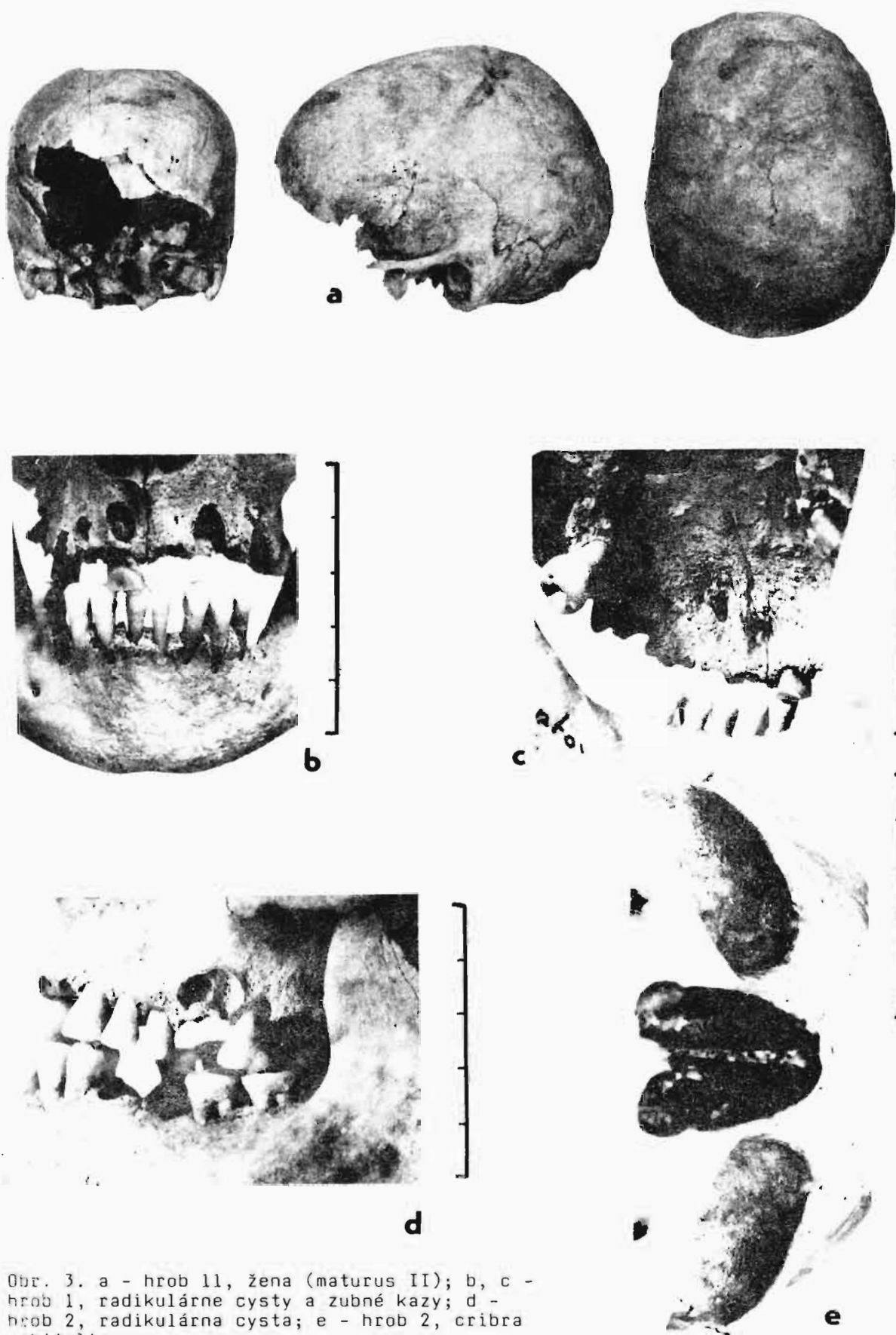
Kalvaria a fragmenty lebky sú strednej stavby so stredne vytvoreným RSÚ. Obrys neurokráania bol pravdepodobne romboidný a líčne oblúky sú kryptozygické. Glabella je stredne výrazná a čelo ľahko ubiehavé. Processus mastoidei sú veľké, protuberantia occipit. ext. je stredná, profil záhlavia klenutý a zhryz je labidontný. Hruškovitý otvor je stredne vysoký a široký. Fossa caninae sú plytké, abrázia zubov stredne intenzívna, miskovitého typu. Anomálie a patologické zmeny: výrazná asymetria neurokráania, cribra orbitalia bilat., caries P_2 a M_1 v ľavej a M_1 v pravej časti maxily, cystis alveolaris pri M_1 vľavo hore, mierna forma arthrosis articuli temporomandibularis bilat. Neurokráanium je dlhé, široké, veľmi vysoké, aristenkefálne, mezo-, hypsi- a metriokránne. Tvár je široká a čeľusť brachyuranná.

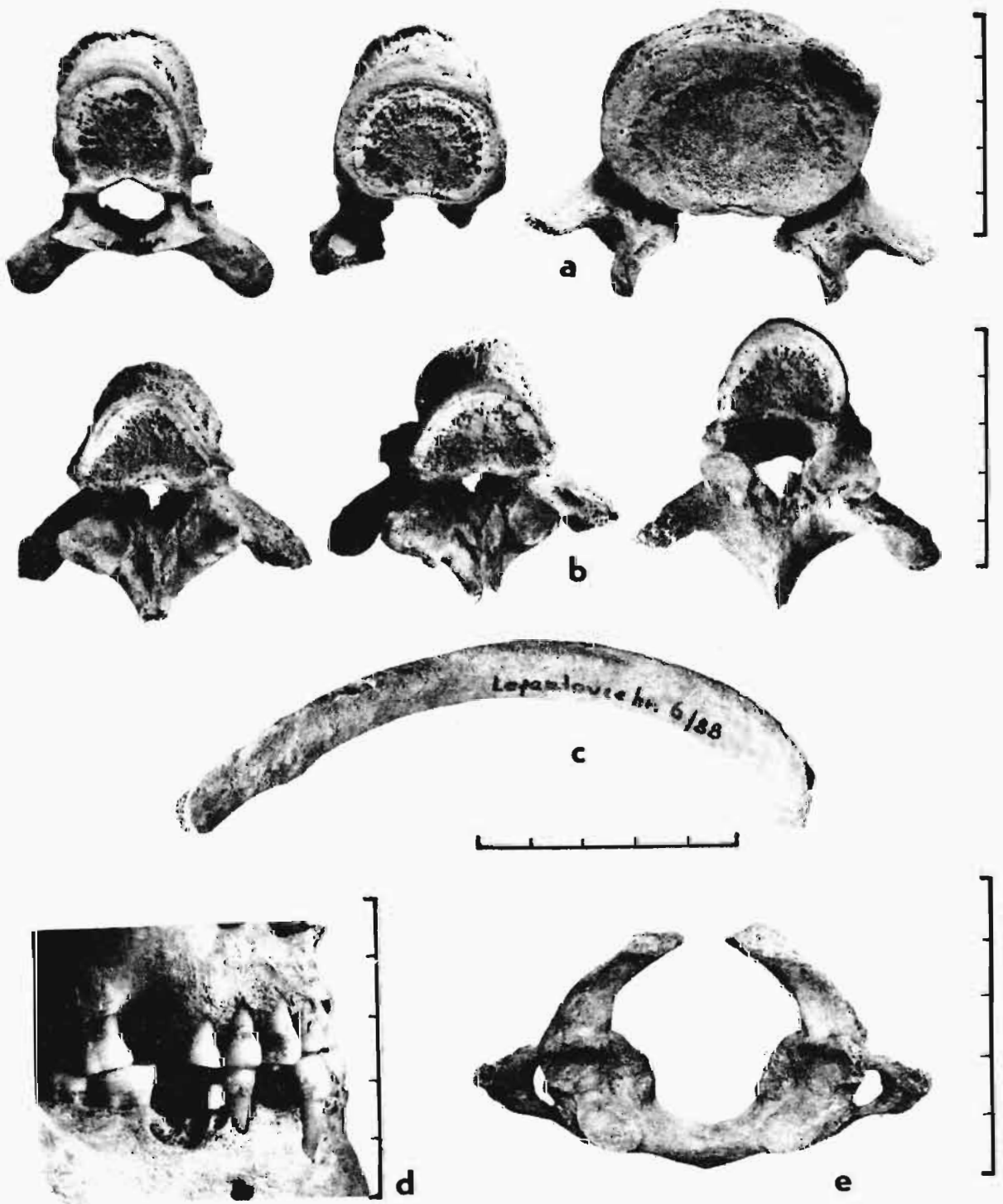
Obr. 1. a - hrob 1, žena (adultus II); b - hrob 2, muž? (adultus II); c - hrob 6, muž (adultus II).

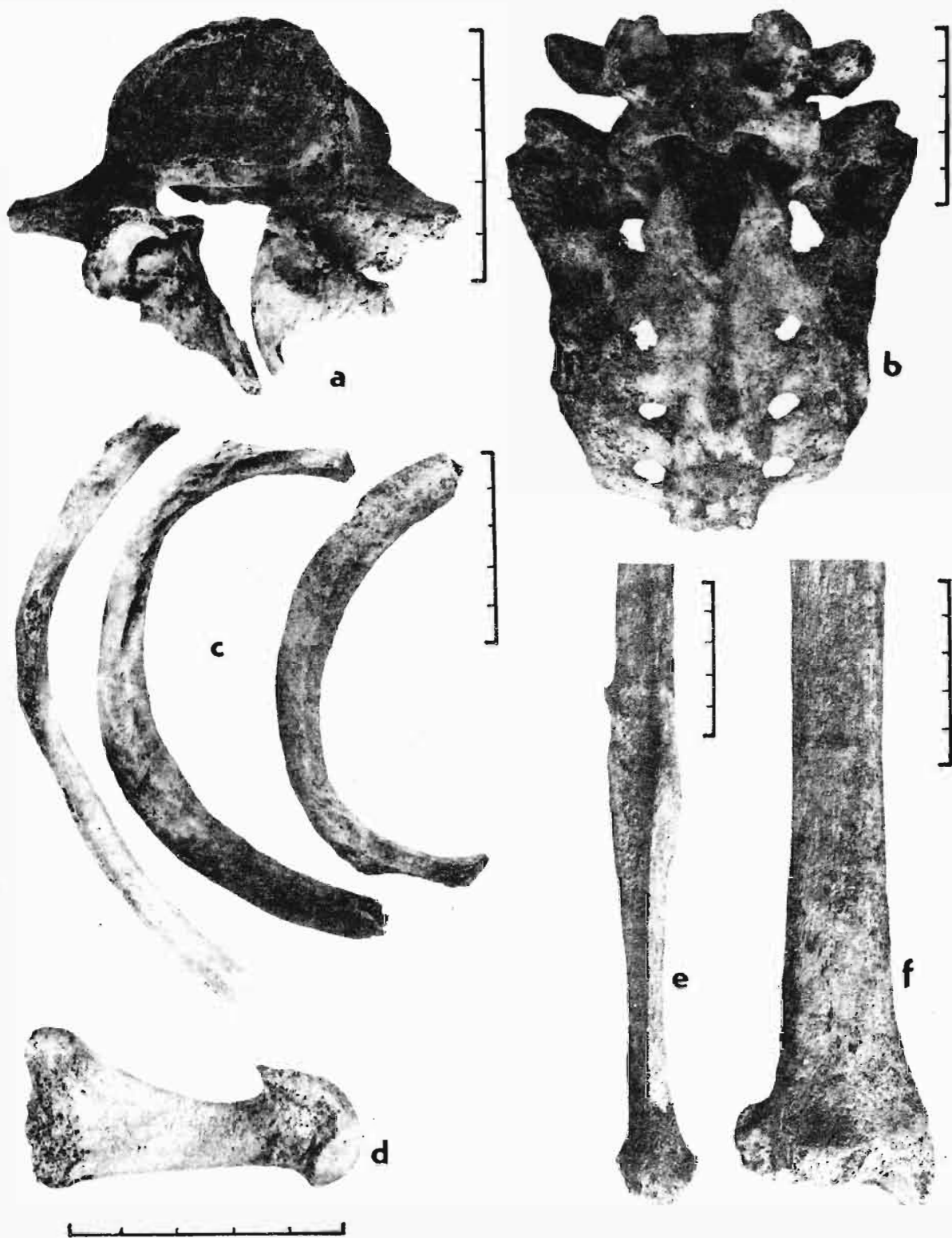
Obr. 2. a - hrob 7, muž (maturus I); b - hrob 8, dieťa (infans III); c - hrob 10, žena (maturus I).

Obr. 3. a - hrob 11, žena (maturus II); b, c - hrob 1, radikulárne cysty a zubné kazy; d - hrob 2, radikulárna cysta; e - hrob 2, cribra orbitalia.

Obr. 4. a - hrob 2, deformujúca spondylóza; b - hrob 2, spondylartróza; c - hrob 6, stav po zlomenine rebra; d - hrob 7, alveolárna cysta; e - rázštep stredu stavcového oblúka prvého krčného stavca.

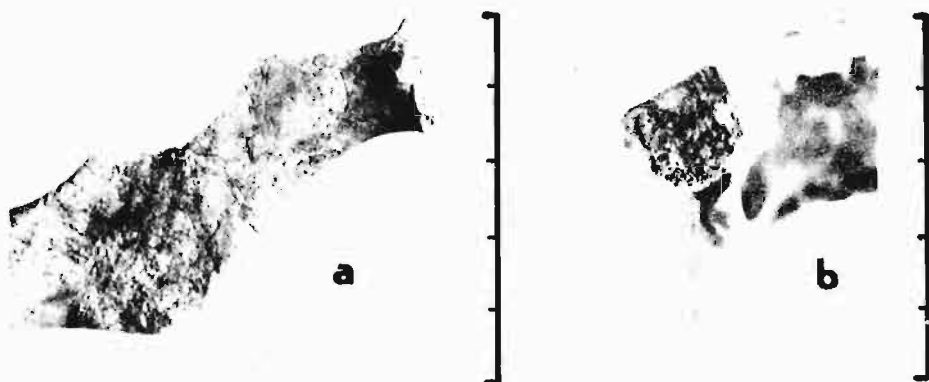

Obr. 5. a - hrob 7, rázštep v ľavej úžine a v strede stavcového oblúka posledného driekového stavca; b - hrob 7, rázštep stredu stavcového oblúka prvého krížového stavca; c - stav po zlomenine rebier; d - artróza priehlavkovej kosti; e - stav po zlomenine ľavej ihlice; f - artrotické zmeny na ľavej pľšťale.

Poškodený až veľmi poškodený postkraniálny skelet je strednej až robustnej stavby so stredne vyvinutým RSÚ. Panva je široká a nízka, incisura ischiadica major je veľmi široká a plytká, sulcus praeauricularis široký a hlboký, arc compose vytvára jednoznačne zdvojený oblúk, fossa iliaca boli pravdepodobne veľmi nízke a široké a krížová kosť je široká a nízka. Anomálie a patologické zmeny: perforatio septi humeri bilat., spondylosis deformans thoracalis et lumbalis. Femury sú obojstranne nepilastické a hyperplatymérne. Prierezy diafýz obidvoch tíbií sú v strede i pri foramen nutricium euryknemné. Výška postavy bola veľká.

Hrob 11 - žena (DS = -1,00), 50 až 60-ročná (maturus II; obr. 3a)

Veľmi poškodené kráanium je gracilnej až strednej stavby so slabo až stredne rozvinutým RSÚ. Dbrys neurokráania je ovoidný a líčne oblúky sú kryptozigické. Čelo bolo pravdepodobne takmer kolmé a processus mastoidei sú malé. Protuberantia occipit. ext. je stredne silná a profil záhlavia je klenutý. Laterálna časť horného okraja očníc je ostrá a očnice boli pravdepodobne okrúhle. Hruškovitý otvor bol pravdepodobne široký a na silne obrúsených zuboch bol zastúpený plošný i miskovitý typ abrázie. Anomálie a patologické zmeny: ossa sut. lambdoidea

Obr. 6. a, b - hrob 11, artróza spánkovosánkového kĺbu.

bilat., os parietale interstitiale lat. sin., paradentosis diffusa (partialis gravis), caries C a P_1 vpravo hore a P_1 vľavo dolu, cystis alveolaris pri P_2 vľavo hore i dolu, cystis radicularis pri P_1 obojstranne v mandibule a pri C v ľavej časti maxily, arthrosis articuli temporomandibularis lat. sin. (obr. 6a, 6b). Neurokráanium je úzke a vysoké, t. j. akrokránne.

Veľmi poškodený postkraniálny skelet je strednej stavby so slabo vyvinutým RSÚ. Panva je veľmi široká a nízka, incisura ischiadica major bola pravdepodobne široká a plytká, sulcus praeauricularis je široký a plytký, arc compose tvorí jednoznačne zdvojený oblúk a krížová kosť je široká a nízka. Patologické zmeny: spondylosis deformans universalis. Prierezy diafýz obidvoch femurov sú nepilastické a hyperplatymérne. Podobne diafýzy tíbií sú obojstranne v strede i pri foramen nutricium euryknemné.

Hrob 12 - dieťa, 4 až 5-ročné (infans II)

Fragmenty lebky sú gracilnej stavby so slabo vytvoreným RSÚ. Glabella je plochá a čelo kolmé. Laterálna časť horného okraja očníc je veľmi ostrá a očnice

sú okrúhle. Hruškovitý otvor je nízky a široký a fossa caninae sú plytké. Anomálie: sutura metopica supranasalis.

Postkranálny skelet sa zachoval v úlomkoch, ktoré sú gracilnej stavby so slabo vyvinutým RSÚ.

SÚHRN

V práci sú stručne zhrnuté výsledky základnej antropologickej analýzy súboru kostí dvanástich jedincov z veľkomoravského pohrebiska v Lefantovciach. Skelety boli vyzdvihnuté počas záchranného archeologického výskumu, ktorým sa podarilo zachrániť pred zničením iba torzo z pôvodného pohrebiska.

Súhrnné zhodnotenie opisných, resp. metrických znakov ani anomálií a patologických zmien na kostiach sa nerobilo pre malú početnosť súboru. Význam analyzovaných kostí je daný datovaním pohrebiska do druhej polovice 9. stor. Na území Slovenska z tohto obdobia nemáme početné súbory antropologického materiálu (Thurzo 1969; Jakab 1978, 1983; Jakab - Ruttkay - Stloukal 1979; Vondráková 1984).

Charakteristika jednotlivých kostí je doplnená prehľadom rozdelenia súboru podľa pohlavia a veku (tab. 1), prehľadom metrických znakov (tab. 2, 3) a fotodokumentáciou lebiek a významnejších patologických zmien na kostiach (obr. 1-6).

Príspevok má komplementárny význam. Je zdrojom údajov pre špeciálne orientované analýzy somatických charakteristík staroslovanského obyvateľstva na našom území.

Tabela 1. Rozdelenie podľa pohlavia a veku

Pohlavie Vek	muži	ženy	deti	ostatní	spolu
infans II	-	-	1	-	1
infans III	-	-	1	-	1
juvenis	-	-	-	1	1
adultus I	-	1	-	-	1
adultus	-	-	-	1	1
adultus II	2	1	-	-	3
maturus I	2	1	-	-	3
maturus II	-	1	-	-	1
Dovedna	4	4	2	2	12

Tabela 2. Kráanium. Absolútne miery a indexy (hodnoty mier sú v milimetroch, kapacita lebky v ccm)

Číslo hrobu	1	2	6	7	9	10	11
Pohlavie	žena	muž?	muž	muž	muž?	žena	žena
Miera							
M1	178	195	177	185	-	178	-
M5	91	108	101	112	-	104	-
M8	142	150	137	140	-	142	131?

Tabela 2 - pokračovanie

Číslo hrobu	1	2	6	7	9	10	11
Pohlavie	žena	muž?	muž	muž	muž?	žena	žena
Miera							
M9	85	109	91	103	-	98	-
M17	126	148	134	134	-	137	131
M38	1379	1797	1359	1397	-	1449	-
M45	118	138	128	134	-	129?	-
M47	99	125	118	112	-	-	-
M48	60	75	70?	70	73	-	-
M51 l. dx.	38	45	40	45	43	-	-
M51 l. sin.	38	45	40	45	41	-	-
M52 l. dx.	31	32	34?	36	32	-	-
M52 l. sin.	30	32	32	35	33	-	-
M54	21	26	27	30	25	-	-
M55	46	54	54?	52	53	-	-
MI1	79,8	76,9	77,4	75,7	-	79,8	-
MI2	70,8	75,9	75,7	72,4	-	77,0	-
MI3	88,7	98,7	97,8	95,7	-	96,5	100,0?
MI38	83,9	90,6	92,2	83,6	-	-	-
MI39	50,8	54,3	54,7?	52,2	-	-	-
MI42 l. dx.	81,6	71,1	85,0?	80,0	74,4	-	-
MI42 l. sin.	78,9	71,1	80,0	77,8	80,5	-	-
MI48	45,7	48,1	50,9?	57,7	47,2	-	-
MI54	135,9?	133,3?	-	135,6	-	130,4	-
MI60	91,2	98,1	96,0?	97,3	-	-	-

Tabela 3. Postkraniálny skelet. Absolútne hodnoty a výška postavy (hodnoty mier sú v milimetroch)

Číslo hrobu	1	2	4	6	7	10	11
Pohlavie	žena	muž?	?	muž	muž	žena	žena
Miera							
Humerus	1. lat. dx.	297	359	-	301?	336	324
	1. lat. sin.	296	-	-	-	328	318
Radius	1. lat. dx.	226	263	-	-	245	249
	1. lat. sin.	220	-	-	222	246	246
	2. lat. dx.	214	247?	-	-	231	232
	2. lat. sin.	209	-	-	208	234	230
Ulna	1. lat. dx.	-	-	-	-	268	263
	1. lat. sin.	243	-	-	247?	270	-
	2. lat. dx.	215	-	-	-	229	230
	2. lat. sin.	210	-	-	213	233	-
Femur	1. lat. dx.	-	475	-	-	462	441
	1. lat. sin.	-	476	-	416	467	451
	2. lat. dx.	-	470	-	-	453	438
	2. lat. sin.	-	470	-	412	458	440

Tabela 3 - pokračovanie

Číslo hrobu	1	2	4	6	7	10	11
Pohlavie	žena	muž?	?	muž	muž	žena	žena
Miera							
Femur	6. lat. dx.	-	30	-	27	35	23
	6. lat. sin.	-	30	-	27	34	23
	7. lat. dx.	-	31	-	28	27	29
	7. lat. sin.	-	33	-	29	28	30
	9. lat. dx.	-	37	-	32	30	32
	9. lat. sin.	30	38	-	33	30	33
	10. lat. dx.	-	28	-	24	29	21
	10. lat. sin.	22	28	-	23	30	20
Tibia	1. lat. dx.	-	396	335	352	384	-
	1. lat. sin.	-	397	-	356	385	-
	8. lat. dx.	-	32	26	29	35	27
	8. lat. sin.	-	33	26	30	32	27
	8a. lat. dx.	-	40	30	33	37	30
	8a. lat. sin.	-	40	29	34	36	30
	9. lat. dx.	-	22	19	20	23	20
	9. lat. sin.	-	23	19	22	24	21
	9a. lat. dx.	-	26	21	21	28	22
	9a. lat. sin.	-	25	20	22	28	23
Výška postavy	1562	1726	ak ♂ 1576 ak ♀ 1542	1601	1670	1650	-

Literatúra

- JAKAB, J. 1978: Antropologická analýza pohrebiska z 9.-10. storočia v Nitre pod Zoborom. Slov. Archeol., 26, s. 127-148.
- JAKAB, J. 1983: Antropologický rozbor slovanského pohrebiska v Závade. Slov. Archeol., 31, s. 173-198.
- JAKAB, J. - POLÁČIK, Š. 1990: Anthropological Informations System at the Archaeological Institute of the S. A. S. in Nitra. Slov. Archeol., 38, s. 193-208.
- JAKAB, J. - RUTTKAY, A. - STLOUKAL, M. 1979: Prikostolné pohrebisko veľkomoravského veľmožského dvorca v Ducovom. Čas. Nár. Muz. Řada přírodovědná, 148, č. 2, s. 119-140.
- REJHOLCOVÁ, M. 1991: Veľkomoravské pohrebisko v Lefantovciach. In: Študij. Zvesti Archeol. Úst. Slov. Akad. Vied. 28. Nitra, s. 251-278.
- THURZO, M. 1969: Antropologický rozbor kostrového pohrebiska "Lupka" v Nitre. In: Zbor. Slov. nár. Múz. Prír. Vedy. 15, č. 1. Bratislava, s. 77-153.
- VONDRÁKOVÁ, M. 1984: Antropologická charakteristika kostrového materiálu zo slovanského pohrebiska v Nitre-Dolných Krškanoch. In: Acta Interdiscipl. Archaeol. 3. Nitra, s. 263-303.

ANTHROPOLOGISCHE ANALYSE FRÜHSLAWISCHER SKELETTE AUS LEFANTOVCE. Die Arbeit bietet eine kurze Zusammenfassung der grundlegenden anthropologischen Analysenergebnisse der Skelettkollektion von 12 Individuen aus dem großmährischen Gräber-

feld in Lefantovce (Teil Dolné Lefantovce, Bez. Nitra). Die Skelette wurden während der archäologischen Rettungsgrabung geborgen, durch welche bloß ein Torso des ursprünglichen Gräberfeldes vor der Vernichtung gerettet werden konnte (Rejholcová 1991).

Eine komplette Auswertung der beschreibenden bzw. metrischen Merkmale wie auch der Anomalien und pathologischen Veränderungen an den Knochen wurde wegen der zahlenmäßig nur kleinen Kollektion nicht durchgeführt. Die Bedeutung der analysierten Skelette ist durch die Datierung des Gräberfeldes in die zweite Hälfte des 9. Jh. gegeben. Im Gebiet der Slowakei sind aus diesem Zeitabschnitt keine zahlreichen Kollektionen von anthropologischem Material vorhanden (Thurzo 1969; Jakab 1978, 1983, 1991; Jakab - Ruttkay - Stloukal 1979; Vondráková 1984).

Die Charakteristik der einzelnen Skelette ergänzen Tabellen der Aufteilung der Kollektion nach Geschlecht und Alter (Tab. 1) und metrischen Merkmalen (Tab. 2, 3), weiters eine Photodokumentation der Schädel und bedeutenderer pathologischer Veränderungen an den Knochen (Abb. 1-6).

Der Beitrag hat komplementäre Bedeutung. Er ist eine Quelle von Angaben für speziell orientierte Analysen somatischer Charakteristiken der altslawischen Bevölkerung im Gebiet der Slowakei.

POHREBISKO Z 11. STOROČIA V BODZI-HOLIAROCH

Milan Hanuliak

Kostrové hroby pohrebiska v Holiaroch, miestnej časti obce Bodza (okr. Komárno), boli v minulosti sústavne porušované kultiváciou pôdy. Po začatí ťažby piesku v tangovanom priestore od tridsiatych rokov sa táto činnosť ešte zintenzívnila. Ničenie hrobov sa skončilo začiatkom päťdesiatych rokov, keď tu pracovníci Archeologického ústavu SAV vykonali systematický výskum. Počas výskumných sezón v rokoch 1952-55 sa preskúmalo spolu 788 hrobov z troch rozdielnych kultúrno-chronologických horizontov.

ČLENENIE HROBOV PODĽA KULTÚRNO-CHRONOLOGICKEJ PRÍSLUŠNOSTI

S vyčlenením chronologicky najstarších 22 žiarových a troch ďalších hrobov neistého rítu z doby laténskej (LC) neboli späté žiadne komplikácie (Bujna 1982, s. 316). Spoločný výskyt hrobov tejto kultúrnej príslušnosti a hrobov z 9.-12. stor. v rámci jedného areálu nie je na juhozápadnom Slovensku ojedinelým javom. Príčiny môžu prameniť v príbuznosti hospodárskoprodukčných pomerov a duchovných predstáv nadstavbovej oblasti (Hanuliak 1988, s. 110).

Zvyšných 763 preskúmaných hrobov pochádza z druhej polovice 7.-8. stor., z 10. a 11. stor. Hroby z obdobia avarskeho kaganátu pútali od začiatku pozornosť bádateľov typovou skladbou i počtom predmetov hrobového inventára, pestrosťou pohrebných zvyklostí, v nemalej miere aj kvantitou hrobov tvoriacich na skúmanej nekropole najpočetnejšiu skupinu. Odborná verejnosť sa s hrobmi zoznamovala postupne (Točík 1968; 1970, s. 25-55; Malá 1965, s. 423-451; Mináč 1981, s. 78-101). Hrobu z 10. stor. (hrob II), ako i hrobom z 11. stor. sa pozornosť nevenovala. Popri málo hodnotnom inventári sa pričínili o to aj problémy späté s vyčleňovaním hrobov daného chronologického úseku. Na druhej strane však treba uviesť, že bádatelia, ktorí sa komplexne zaoberali pohrebiskom z druhej polovice 7.-8. stor., museli z celkového počtu mladšie hroby vylúčiť. Ich množstvo bolo neisté, no postupne sa ustálilo, že hrobov z daného chronologického úseku je cca 100 (Točík 1978, s. 80; Habovštiak 1985, s. 271).

Naše prvé pokusy o verifikáciu vyčlenenia spomínaných hrobov metódou mechanického triedenia preukázali jeho problematickosť. I napriek tomu, že nekropoly pochádzajú z dvoch chronologicky vzdialených úsekov so skladbou hrobového inventára i s elementmi pohrebného rítu typickými pre ne, na oboch sú zastúpené hroby s výraznejšie nivelizovanými vonkajšími znakmi do tej miery, že strácajú kultúrno-chronologickú identitu a môže dôjsť k ich zámene. Tento fakt si vyžiadala urobiť čo najpodrobnejšiu analýzu celého materiálového súboru s dôrazom položeným na precíznosť, nehľadiac pritom na metodickú náročnosť a prácnosť. Pracovalo sa pritom s údajmi z nálezovej správy z výskumu (A. Točík: nález. správa AÚ SAV 8721/55), ktorá na rozdiel od redakčne zostručennej verzie vypublikovanej v katalógu (Točík 1968) obsahovala kvalitné údaje s potrebným množstvom detailov nálezových okolností.

V prvej fáze analýz sa spomedzi 763 kostrových hrobov z druhej polovice 7.-8. stor. a 10., 11. stor. vyčlenilo 443 hrobov. Nachádzal sa v nich hrobový inventár typický pre obdobie avarského kaganátu a príznačné elementy pohrebného rítu, akými sú napr. hĺbka a objem hrobových jám, pomer ich dĺžky a šírky, širšia škála vnútorných úprav jám drevom, ukladanie koňov do hrobov, sčasti aj orientácia a poloha tiel pochovaných. Na základe úzkeho súvisu predmetov hrobového inventára s elementmi pohrebného rítu bolo ku kolekcií pričlenených aj 33 hrobov bez inventára, no s charakteristickými prejavmi elementov pohrebného rítu, a 32 ďalších hrobov, v ktorých sa vyskytol jediný predmet, ako napr. nôž, pracka, nádoba alebo príloha mäsitej potravy atď.

Opätovným prehodením typických znakov tejto kolekcie hrobov a zvyšných 255 hrobov z holiarskeho pohrebiska sa v druhej fáze zistilo, že hĺbka hrobových jám je najcitlivejším diferenciačným kritériom. Ako prelomová hranica oboch rozdielných kultúrno-chronologických prostredí, i podľa množstva analógií z územia Karpatskej kotliny, sa pre hroby dospelých stanovila hĺbka 100 cm, pre hroby detí 66 cm. Správnosť zvolených údajov potvrdili hroby s inventárom typickým pre 11. stor. V rovnakej miere sa neskôr preukázala oprávnenosť rozdelenia jedincov do dvoch základných vekových kategórií.

V ďalšom priebehu analýz sa spomedzi 200 hrobov dospelých s hĺbkou pod 100 cm vyčlenilo 139 hrobov. V 95 z nich sa našiel inventár totožný s tým, ktorý bol v hroboch z druhej polovice 7.-8. stor. s hĺbkou prevyšujúcou 100 cm. Spomedzi predmetov dennej potreby a nástrojov to boli nože, kresadlá, kresacie kamienky, ihelníky, prasleny, pinzeta, ihlá. Zbrane reprezentovali strelky a sekery, súčasti konského postroja zasa zubadlá, falery a strmene. K šperkom patrili krúžkové náušnice, náušnice s uzlíkmi, náušnice s príveskom, náramky, pásikové, drôtené i uzavreté prstene, koráliky z pastóznej a zo sklenej hmoty. Kolekciu súčastí odevu tvorili pracky a opaskové garnitúry. Predmety kultového charakteru boli zastúpené nádobami, vedierkami, mincou, zvieracími košťami a vajcami. Medzi 55 hrobmi detí s hĺbkou pod 66 cm bolo 25 s inventárom typickým pre obdobie avarského kaganátu, ktorý predstavovali nože, krúžkové náušnice, náramky, pásikový prsteň, koráliky z náhrdelníka z pastóznej hmoty, agrafy, pracka, opasková garnitúra, najmä však nádoby, hrkálky, vedierka, zvieracie kosti a vajce.

V uvedených prípadoch bolo kultúrno-chronologické začleňovanie hrobov bezproblémové vtedy, keď išlo o typy predmetov a ich formy, ktoré sa v hroboch z 11. stor. nenachádzajú, resp. ak hrobový inventár mal ustálenejšiu skladbu viacerých predmetov. Komplikácie naopak narastali v prípadoch výskytu iba jedného až dvoch predmetov príbuzných formou exemplárom frekventovaným na pohrebiskách v druhej polovici 10. stor. so záverom ich ukladania do hrobov na konci 10. stor. a s možným presahom do začiatku 11. stor. Ide o nože, kresadlá, kresacie kamienky, prasleny a nádoby. Inou skupinou sú nálezy príbuznej formy nachádzané v hroboch z druhej polovice 7.-8. stor. i z 11. stor., ako krúžkové náušnice, koráliky z pastóznej a zo sklovitej hmoty, drôtené, pásikové a uzavreté prstene, tyčinkové náramky. Problémy podobného druhu bývajú aj s takými predmetmi, ktoré sa, i keď sporadicky, vyskytujú aj v hroboch z mladšieho obdobia, ako napr. vajcia hydiny a pracky.

V nasledujúcej fáze analýz sa k údajom zo 105 hrobov dospelých a z 30 hrobov detí, kultúrno-chronologicky nezaradených na podklade inventára, pripojili údaje o elementoch pohrebného rítu. Rozšírila sa tak kvantitatívna zložka kolekcie

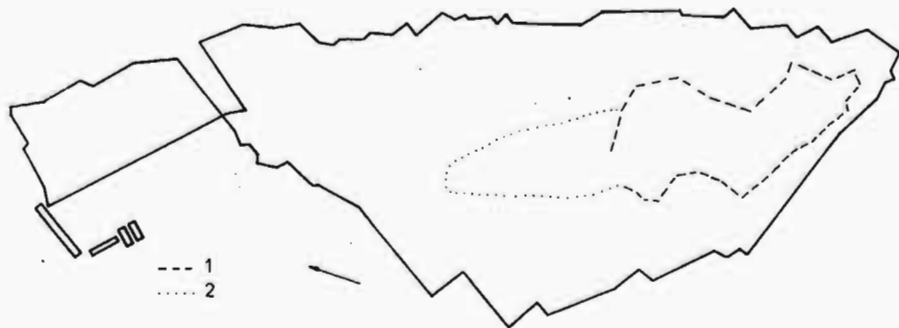
analyzovaných údajov, v oblasti kvality však pozitívny obrat rovnakej miery nenastal. Bránilo v tom niekoľko faktorov. Patrí k nim napr. i torzovitost' údajov o elementoch pohrebného ritu, ako to bolo tiež v prípade plytkých hrobových jám. V dôsledku toho nepoznáme potom ich dispozíciu, objem, index pomeru ich dĺžky a šírky. Ďalšie údaje pertraktovanej kategórie sú v oboch rozdielnych kultúrno-chronologických prostrediach takisto vo vysokej miere jednotné ako v prípade hlbok hrobových jám, orientácie i polôh tiel pochovaných (Točík 1970, s. 29-44; Wiedermann 1985, s. 347).

Na rozčleňovanie hrobov holiarskeho pohrebiska sa využili aj stratigrafické pozorovania. Najväčší prínos z nich mali najmä údaje vertikálnej stratigrafie z južnej časti prebádanej plochy, kde sa oba areály pochovávaní navzájom prevrstvujú (obr. 3: 3, 4). Poznatky o vzájomnom prekryvaní sa hrobov nemajú však absolútnu platnosť. Známe sú prípady, keď bol plytší hrob bez inventára či s málo typickým inventárom porušený mladším hrobom s príznačnými predmetmi z obdobia avarskeho kaganátu (napr. hrob 87 a 89, 233 a 234 atď). V poslednej fáze analýz sa spomedzi nezarađených hrobov vyčlenila reprezentatívna vzorka s kompletnými údajmi o tých hroboch, v ktorých sa našiel inventár typický pre 11. stor. Po vykonaní analýz uvedeného charakteru bolo možné spomedzi 763 preskúmaných hrobov vyčleniť 75 hrobov vrcholnostredovekého pohrebiska z 11. stor.

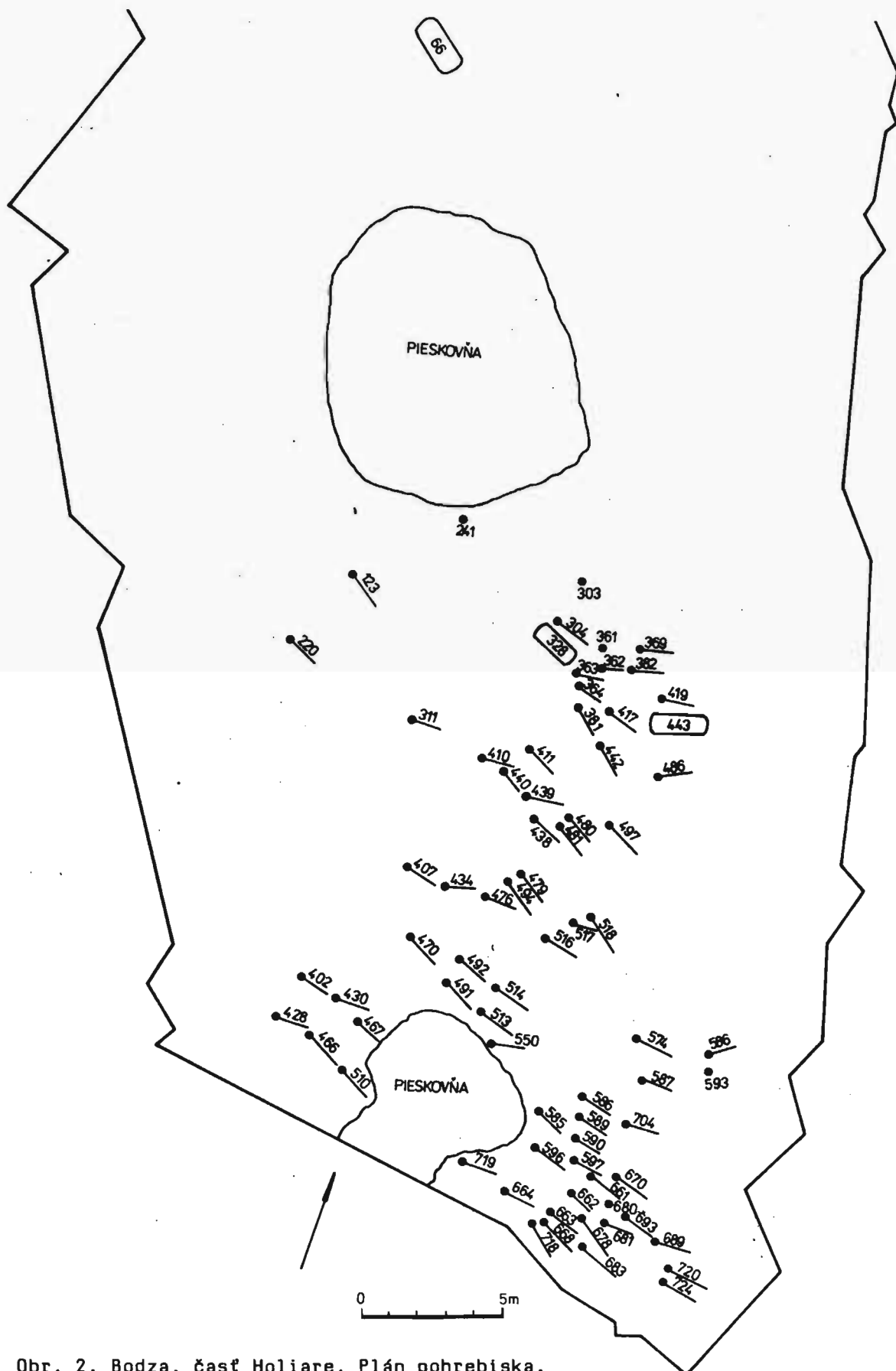
POHREBISKO

Hroby vrcholnostredovekého pohrebiska v Bodzi-Holiaroch boli rozložené na vrchole a ZJZ svahu pieskovej duny pretiahnutého tvaru, ktorej pozdĺžna os sa v priamej línii tiahne v smere ZSZ-VJV. Uprednostnenie vyvýšenej polohy, pri vrátenej k slnku, s močaristým územím v blízkosti (A. Točík - ústne) pri umiestňovaní pohrebiska nebolo zaiste náhodné. Je v plnom súlade s praktikami používanými na nekostolných pohrebiskách v 9.-12. stor. (Hanuliak 1988, s. 106).

Hroby sa nachádzajú v južnej časti prebádanej plochy, kde sa sústreďujú do kompaktniejšieho celku (obr. 1, 2). Na ploche medzi najsevernejším hrobom tejto skupiny (hrob 241) a najsevernejším hrobom celého pohrebiska (hrob 66) boli hroby s najväčšou pravdepodobnosťou zničené hĺbením sídliskových objektov osady v 12.-13. stor., ťažbou piesku, kultiváciou pôdy i za prispenia soliflukcie vrchných vrstiev zeme v tomto najvyššie položenom mieste pieskovej duny (Habovštiak 1974, s. 132).

Obr. 1. Bodza, časť Holiar. Areál hrobov z 11. stor. v rámci prebádanej plochy. 1 - rozloženie hrobov z 11. stor.; 2 - areál zničených hrobov z 11. stor.

Obr. 2. Bodza, časť Holiare. Plán pohrebiska.

Z porovnania rozmiestnenia hrobov v rámci prebádanej plochy vyplýva poznatok o hraniciach pohrebiska zachytených na východnej, severnej i západnej strane (obr. 2). V južnej a JJZ časti, ako sa zdá, mohli hroby pokračovať aj mimo prebádanej plochy, t. j. pod novú cestu a do záhrad susediacich parciel (obr. 3: 1). Údaje o porušovaní hrobov pri stavebno-zemných prácach v minulosti prezrádzajú veľmi málo o ich kultúrno-chronologickej príslušnosti (Točík 1968, s. 8). Hroby z obdobia avarského kaganátu boli medzi nimi nepochybne dominujúcou zložkou. V areáli vymedzenom na pochovávanie sú hroby rozptýlené nerovnomerne. Zhľukujú sa do niekoľkých skupín. Podľa náznakov súvzťažnosti, dotvárannej jednotnou orientáciou a vzájomnou blízkosťou, sú hroby osamotené, tvoria dvojice a trojice. Náznaky viac-menej pravidelných radov možno postrehnúť iba v JJZ časti pohrebiska (obr. 2). Nemožno vylúčiť, že dvojice a trojice hrobov zo susediacich skupín sú zárodkami radov, zdanlivo rozdelených prázdny priestorom, ktorý sa v priebehu pochovávaní z objektívnych príčin nezaplnil.

POHREBNÝ RÍTUS

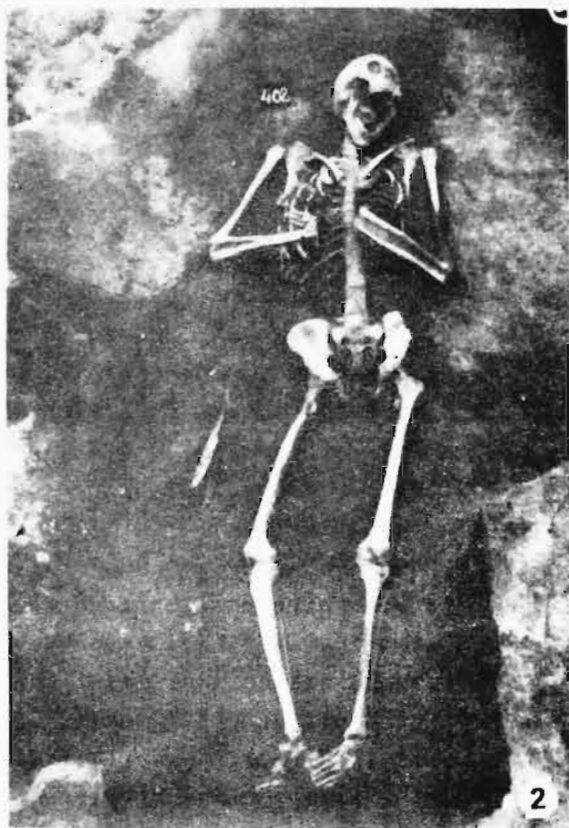
Údaje charakterizujúce hrobové jamy sú zachytené v nadmieru torzovitom stave (tabela 1). Vplyvom objektívne jestvujúcich faktorov sa obrysy hrobových jám rysovali iba vtedy, keď boli ich spodné časti zahĺbené do svetlejšie sfarbeného piesčitého podlažia. Z tohto dôvodu sa ich dispozícia v tvare obdĺžnika zachytila iba v troch prípadoch. V hrobe 66 boli rohy jamy mierne zaoblené, v hrobe 328 a 443 zasa pravouhlé. K obom variantom obdĺžnikovej dispozície hrobových jám nemožno okrem jednoduchosti a všeobecného rozšírenia nič podstatnejšie doplniť. Na pohrebiskách z 9.-12. stor. sa s nimi stretávame vo vyše 75 % prípadov. Poznatku o závislosti sformovania rohov jám od pedologickej skladby prostredia na pohrebiskách situácia na holiarskom pohrebisku neprotirečí. V najkompletnejšej zostave sa zachytili hĺbkové miery. V hrobách dospelých sa pohybuje v rozmedzí od 25 do 90 cm pri priemernej hodnote 48,7 cm. Tento údaj zaostáva za hodnotou 65 cm, ktorá predstavuje priemernú hĺbku hrobov vyrábanú pre pohrebiská z 11.-12. stor. na území Slovenska (Hanuliak 1984b, obr. 7). V porovnaní s tým je pozoruhodné, že priemerná hĺbka detských hrobov so 45 cm sa v Bodzi-Holiaroch neveľmi líši od daného údaje z hrobov dospelých. V absolútnych mierach sa pohybuje v rozmedzí 30-60 cm. Objem jám poznáme iba z troch hrobov. Pre výraznú málopočetnosť nie sú zachytené hodnoty vhodné na tvorbu širších záverov, rovnako ako údaje plošnej výmery či index pomeru dĺžky a šírky hrobových jám.

Zomretí boli do hrobov ukladaní na chrbát. Vysoká jednoduchosť v uložení tiel pochovaných bola porušená iba v prípade lebiek, dolných, najmä však horných končatín (obr. 5-12). Vplyvom rušivých účinkov kultivácie pôdy a strávenia kostrového materiálu sú údaje o polohách lebiek známe iba v 45 prípadoch (60 %), čím sa znižuje reprezentatívnosť ich výpovede (tabela 1). V 14 hrobách (31 %) spočívali lebky na zátylku s pohľadom nahor. Menej obvyklé sú nepatrné ľavo- či pravostranné odchýlky s pohľadom šikmo nadol (7, resp. 12 prípadov). Mohli vzniknúť náhodne pri ukladaní tiel do hrobov, pri zasýpaní hrobovej jamy atď. Je rovnako možné, že sa nepatrným odchýlkam hlavy nepripisoval žiadny význam (Vallašek 1962, s. 34). Pri výrazných stranových odchýlkach, keď lebka spočívala na spánku, zvyčajne s priamym alebo šikmo nahor smerujúcim pohľadom (7, resp. 6 prípadov), môžeme vo výslednej polohe pripustiť prejav zámeru. Mohlo ísť o snahu odvrátiť priamy po-

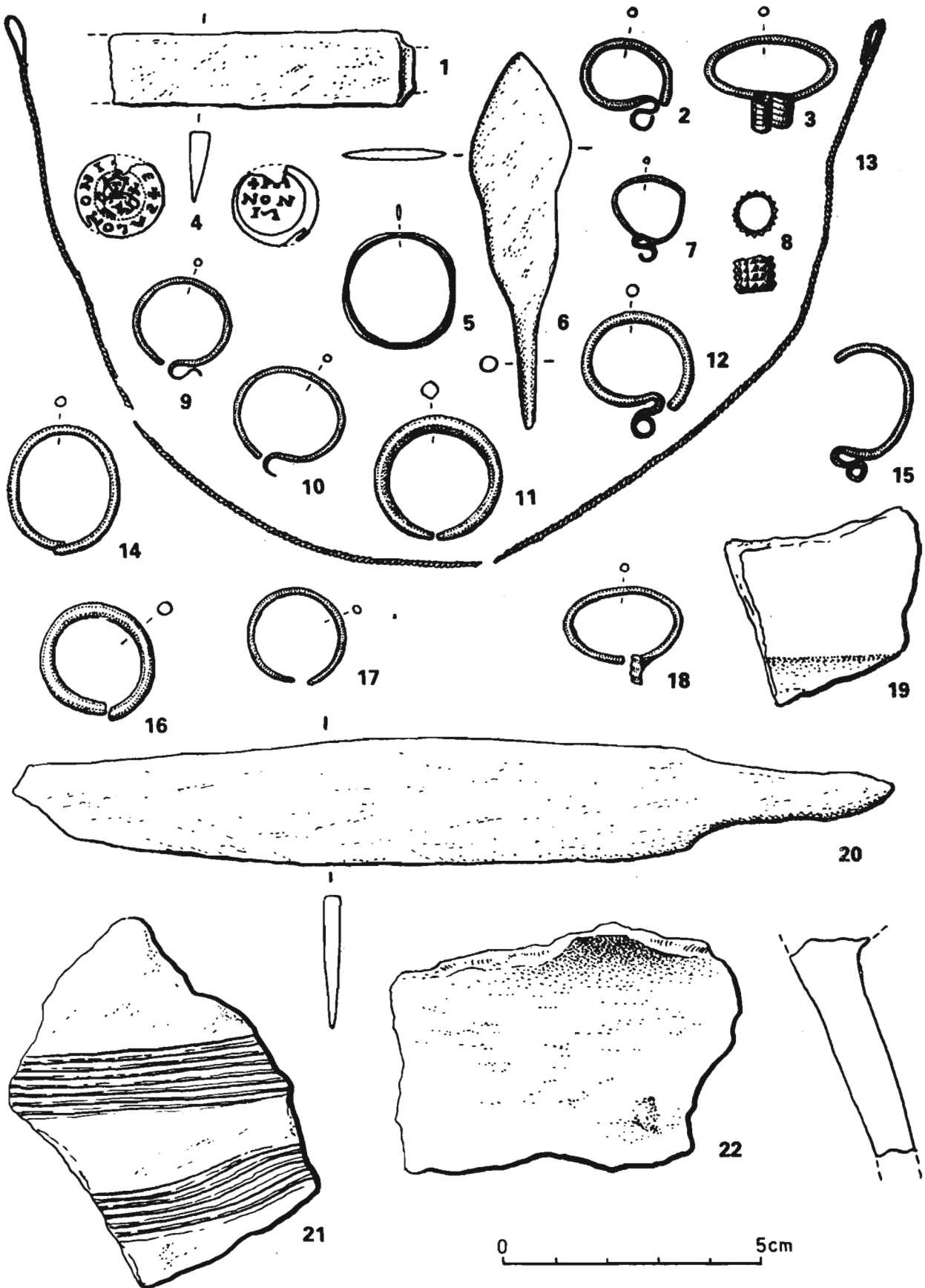
hľad mŕtvych. Analógie sú doložené v neskorších národopisných prameňoch (Bednárik 1939, s. 59). Polohy tohto druhu mohli však vzniknúť aj v dôsledku podkladania hláv pochovaných podložkami z organických materiálov. Ich strávením sa vytvoril dutý priestor, ktorý je predpokladom vzniku miernejších i výraznejších odchýlok lebiek v inak kompaktnom zásype jamy, kde by za normálnych podmienok k pohybu kostí nemalo dôjsť. Prevereniu spätosti pravo- či ľavostranných odchýlok hláv s pohlavím pochovaných, zachytenej v náznakoch vo Veľkom Grobe (Chropovský 1957, s. 193) a v Tvrdošovciach (Kraskovská - Paulík 1978, s. 99), bráni torzovitosť základných antropologických určení pochovaných jedincov.

V hrobe 362 a 402 sa zaznamenalo mierne pokrčenie ľavej, resp. pravej dolnej končatiny v kolene (obr. 3: 2; 6: 2; 7: 4). Ide zrejme o výsledok samovoľného posunu s vylúčením účasti zámeru pri jeho vzniku (Točík 1970, s. 40). Iným variantom sú cez seba šikmo preložené kosti predkolenia, známe z hrobu 678 (obr. 12: 1). Ťažko však aj tu pripustiť podiel zámeru na vzniku polohy, keďže ani z neskorších etnografických prameňov nepoznáme jej funkčno-významové opodstatnenie. V uložení horných končatín pochovaných z holiarskeho pohrebiska dominuje jednotnosť, doložená 39 prípadmi uloženia končatín pozdĺž tela, ôsmimi prípadmi miernej formy odchýlok s jedným predlaktím uloženým do panvy, tromi prípadmi končatín mierne pokrčených v lakťoch, no ležiacich súbežne s osou skeletu. Homogenitu súboru nenarúšajú ani ojedinelé prípady výraznejších odchýlok, keď predlaktia smerujú šikmo nahor cez hrud (hrob 402; obr. 3: 2; 7: 4), priečne cez brušnú dutinu (hrob 720; obr. 12: 3), priečne cez brušnú dutinu a šikmo do panvy (hrob 585; obr. 10: 2). Aj napriek tomu, že poznáme polohu horných končatín iba z 55 hrobov (73,3 %) je isté, že škála i početnosť zaznamenaných odchýlok sú menšie ako na súvekých nekropolách z Abrahámu (Kolník 1971), Cabaja-Čápóra (Točík - Paulík 1979) a Nitry-Mlynárieč (Točík 1960). Charakter polôh horných končatín presvedča o istom zámere v činnosti, z hľadiska významu však nemusel mať hlbší zmysel (Rejholcová 1976, s. 205). Možno ho považovať za doklad predstáv pozostalých o úprave tiel pochovaných, ovplyvňovanej miestnym i dobovým vkusom.

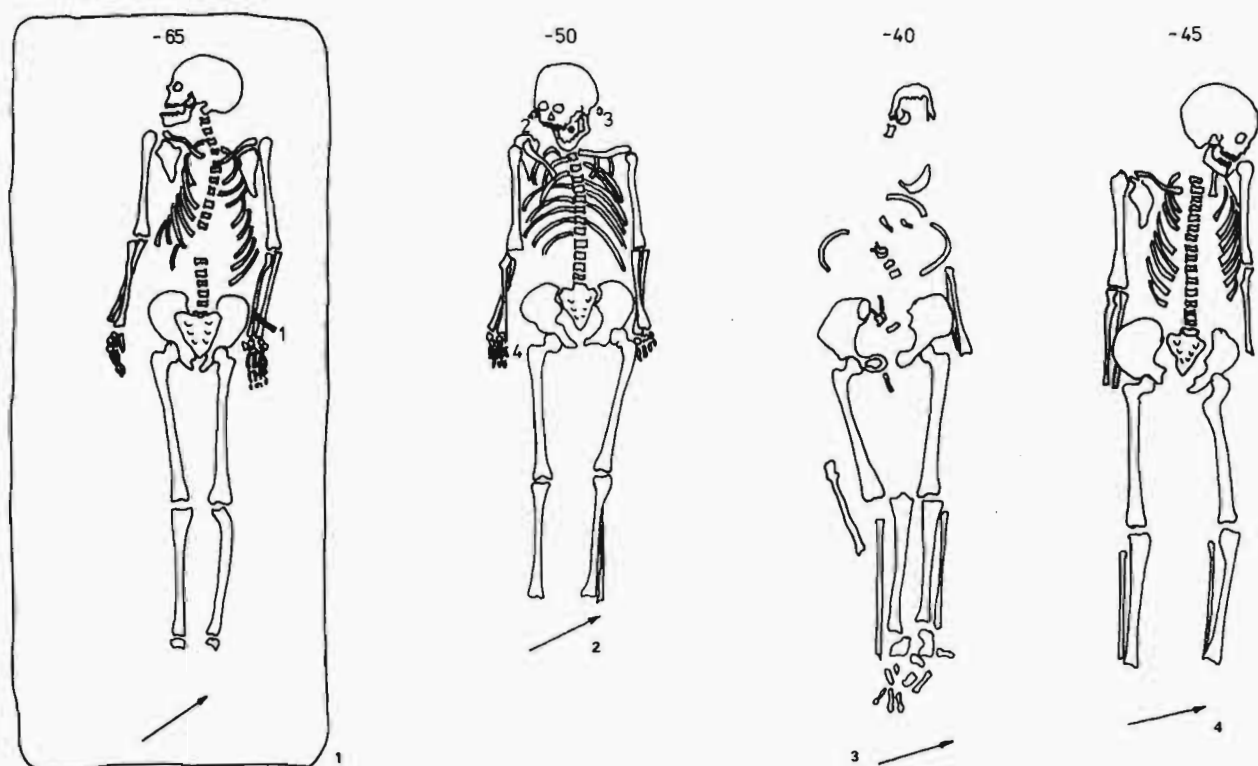
Údaje o orientácii tiel pochovaných pochádzajú zo 71 hrobov. Orientácia sa pohybovala v rozmedzí $245-310^{\circ}$ pri priemernej hodnote $284,9^{\circ}$. Tento údaj patrí do azimutu ZSZ-VJV, v ktorom sa nachádza aj 38 hrobov (53,5 %), t. j. najväčší počet z celého súboru. Tzv. základná, resp. rituálna orientácia v smere Z-V sa naproti tomu vyskytla iba v 16 prípadoch (22,5 %). Nepomer oboch uvedených azimutov i skladba spektra azimutov na pohrebisku (obr. 13) sú opäť podnetom na hlbšie zamyslenie sa nad faktormi, ktoré sa podieľali na tvorbe výslednej podoby orientácie pochovaných. Pohrebisko z Bodze-Holiar sa tak zaradilo medzi nekropoly 9.-12. stor. z územia Slovenska narúšajúce donedávna uznávané zásady o mechanizme riadiacom orientáciu pochovaných (Hanuliak 1984, obr. 3-6). Patria k nim pohrebiská z Nitry-amfiteátra (Čaplovič 1954), Nitry-Dolných Krškán (B. Chropovský: nález. správa AÚ SAV 8168/77), Nitry-Lupky (Chropovský 1962), Hurbanova-Bohatej (Rejholcová 1976), Chotína (Dušek 1955), Nových Zámkov (Rejholcová 1974) a zo Zemného (Rejholcová 1979). Spektrá azimutov z daných pohrebísk preukázali, že na výslednej podobe orientácie sa vo väčšej miere podieľali iné faktory ako meniac sa dráha slnka v rôznych obdobiach roka, ovplyvňujúca údajne aj sezónnosť v orientovaní pochovaných (Marešová 1983, s. 29; Měřinský 1985, s. 24-25). Na uvedených pohrebiskách z územia Slovenska za rozhodujúci faktor treba v tomto smere označiť

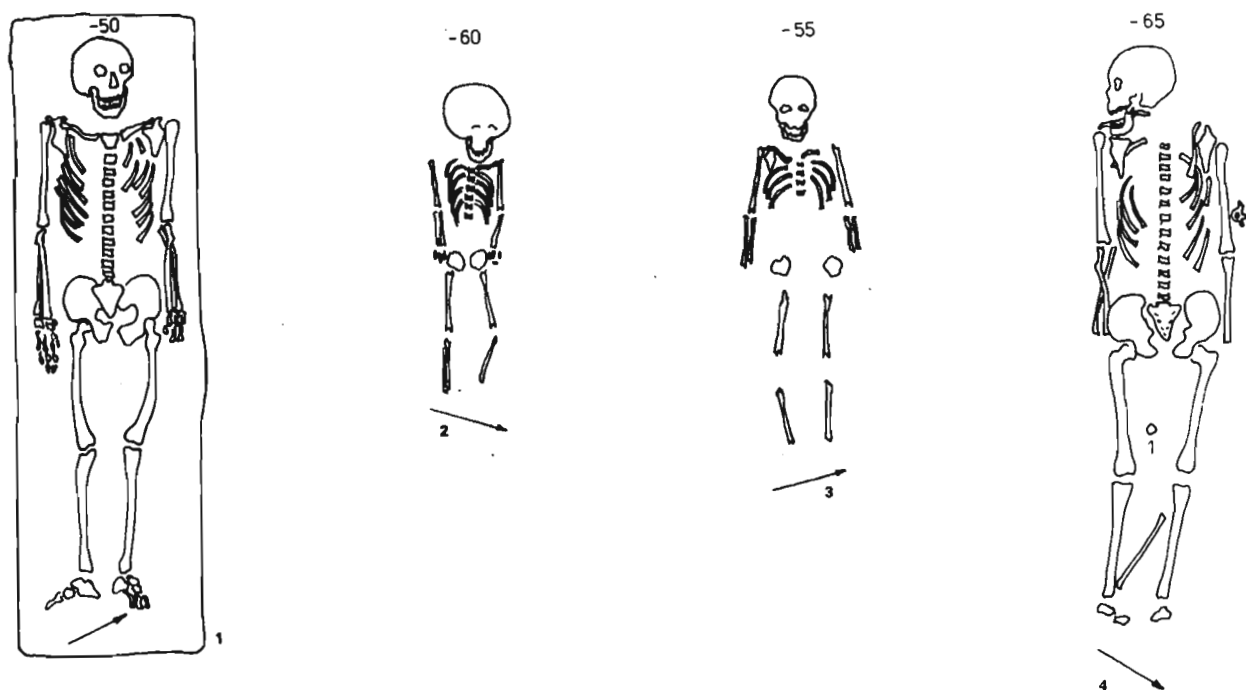
Obr. 3. Bodza, časť Holiare. 1 - areál južnej časti pohrebiska; 2 - hrob 402; 3, 4 - superpozícia hrobov.

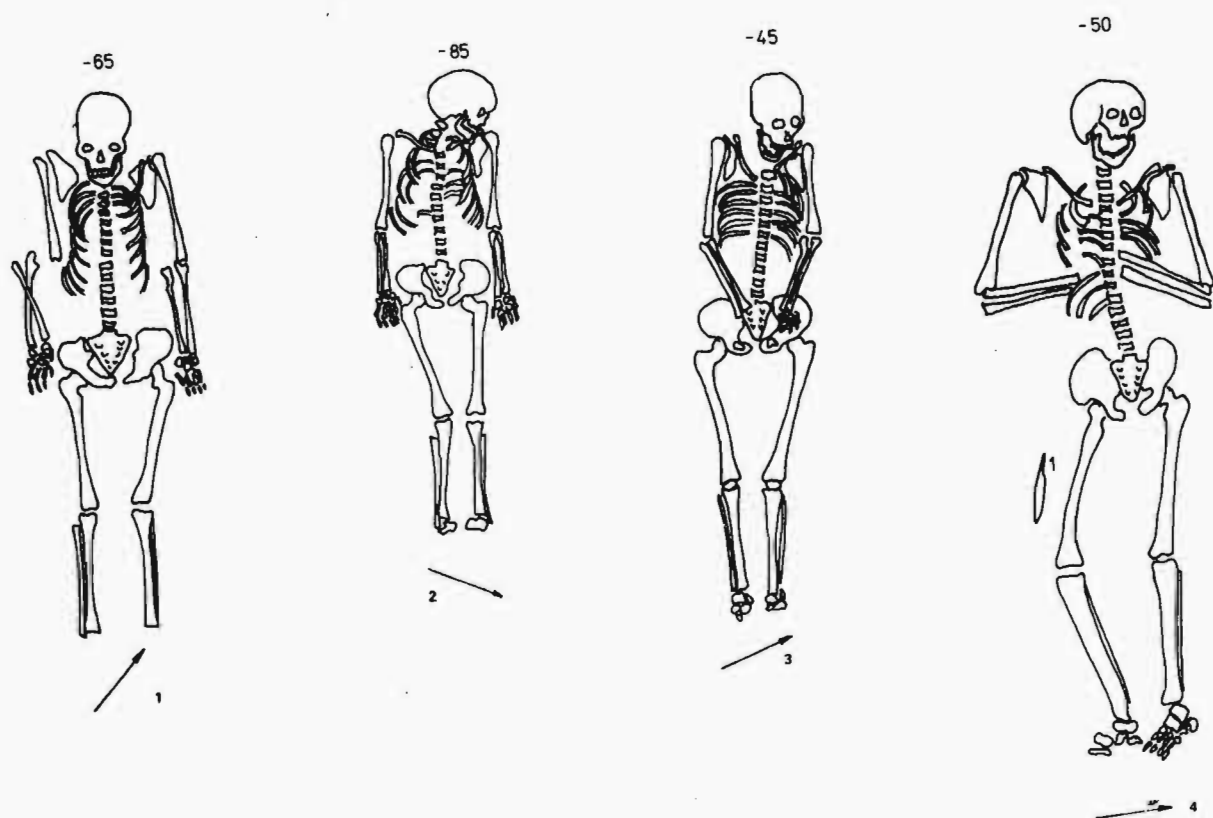
Obr. 4. Bodza, časť Holiaře. Predmety hrobového inventára. 1, 6 - hrob 66; 2 - hrob 442; 3 - hrob 443; 4, 9-11 - hrob 123; 5 - hrob 369; 7 - hrob 593; 8, 13 - hrob 241; 12 - hrob 663; 14 - hrob 664; 15, 17 - hrob 670; 16 - hrob 516; 18 - hrob 704; 19, 21-22 - hrob 439; 20 - hrob 402.

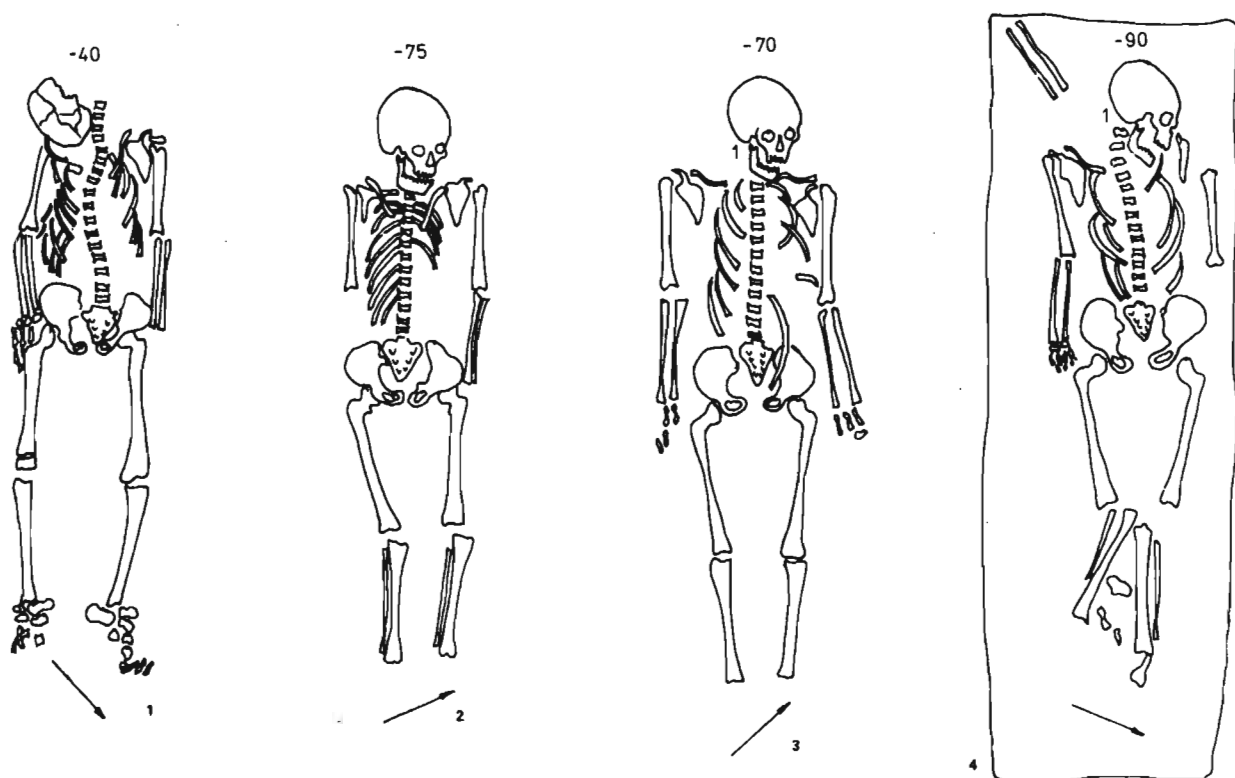
Obr. 5. Bodza, časť Holiare. 1 - hrob 66; 2 - hrob 123; 3 - hrob 220; 4 - hrob 304.

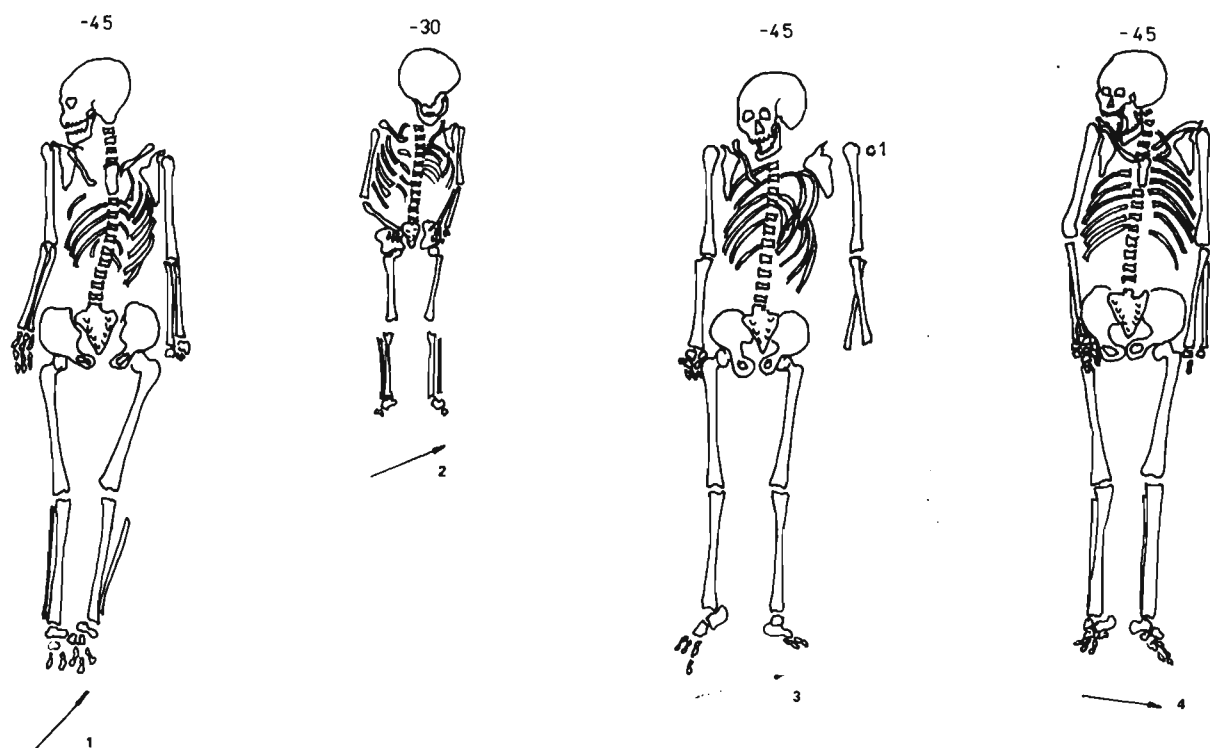
Obr. 6. Bodza, časť Holiare. 1 - hrob 328; 2 - hrob 362; 3 - hrob 364; 4 - hrob 369.

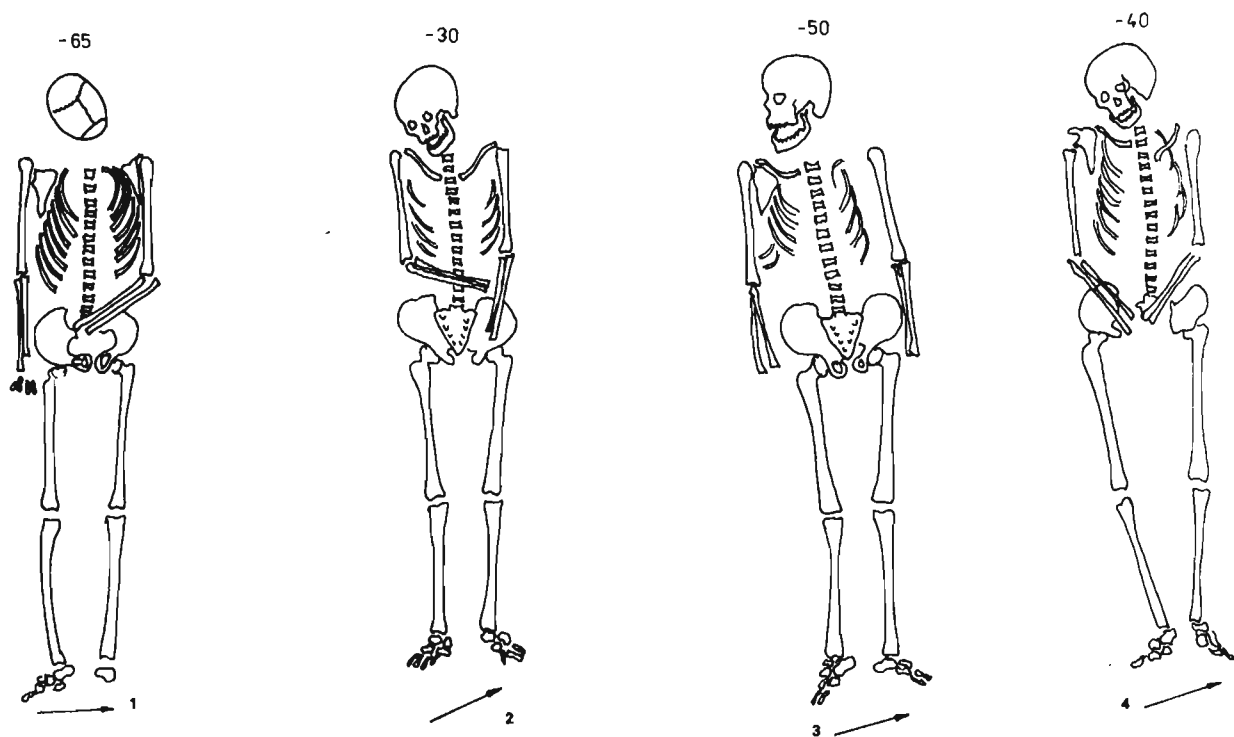
Obr. 7. Bodza, časť Holiare. 1 - hrob 381; 2 - hrob 382; 3 - hrob 411; 4 - hrob 402.

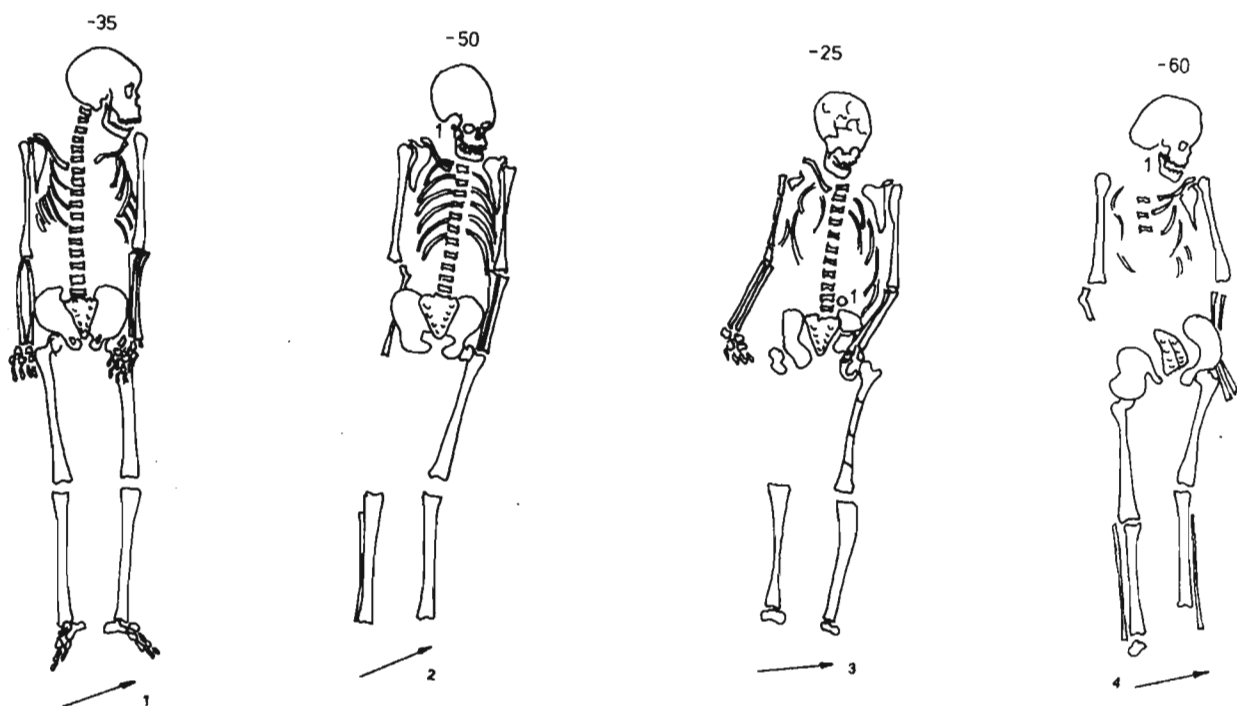
Obr. 8. Bodza, časť Holiare. 1 - hrob 434; 2 - hrob 440; 3 - hrob 442; 4 - hrob 443.

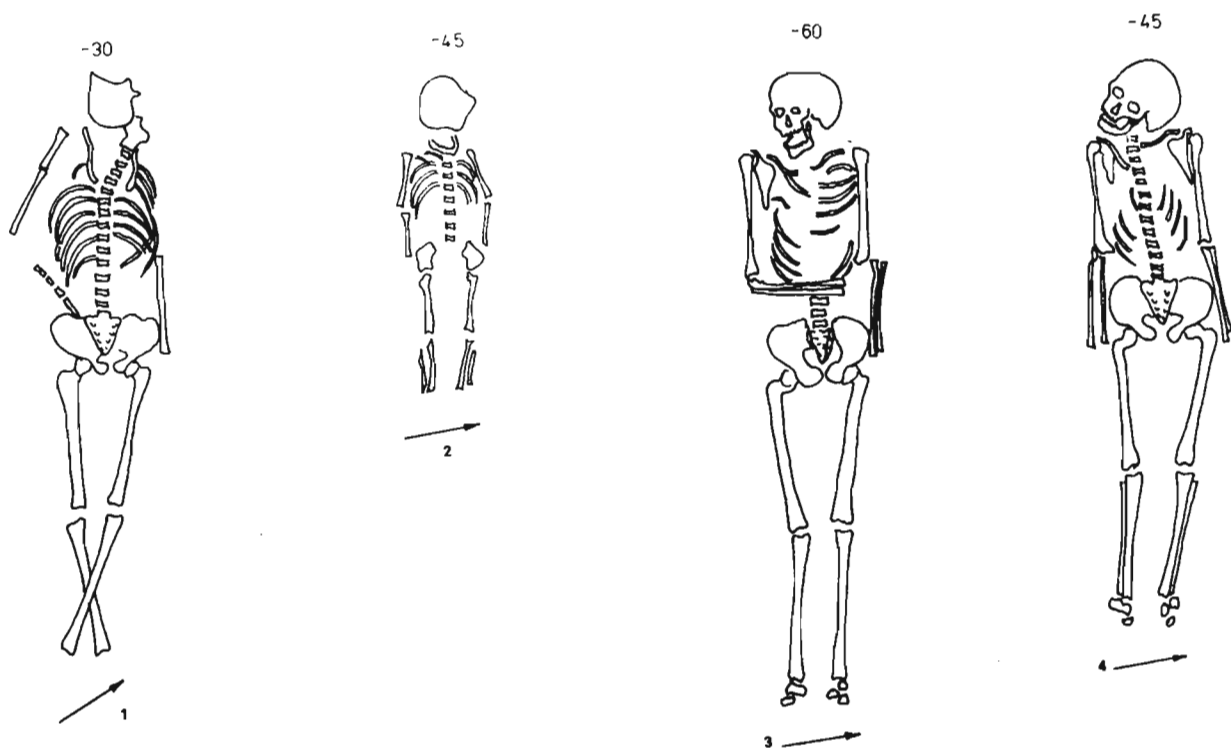
Obr. 9. Bodza, časť Holiare. 1 - hrob 494; 2 - hrob 467; 3 - hrob 516; 4 - hrob 550.

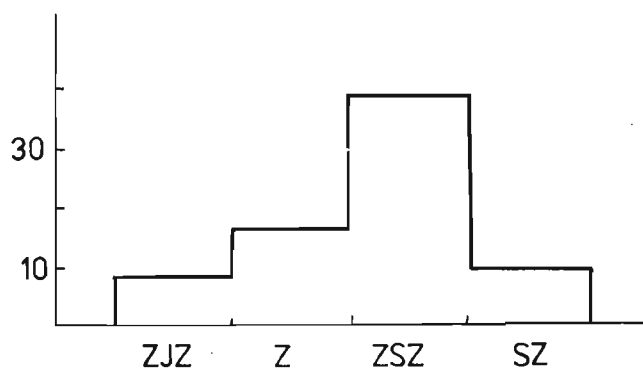
Obr. 10. Bodza, časť Holiare. 1 - hrob 574; 2 - hrob 585; 3 - hrob 590; 4 - hrob 596.

Obr. 11. Bodza, časť Holiare. 1 - hrob 597; 2 - hrob 663; 3 - hrob 664; 4 - hrob 670.

Obr. 12. Bodza, časť Holiare. 1 - hrob 678; 2 - hrob 681; 3 - hrob 720; 4 - hrob 724.

Obr. 13. Bodza, časť Holiar. Frekvencia výskytu hrobov v jednotlivých azimutoch orientácie v rozmedzí ZJJ-SZ.

sklon terénu v areáli pohrebiska (Hanuliak 1984a, s. 116). Na holiarskom pohrebisku mohol okrem toho ovplyvniť orientáciu hrobov aj chronologický faktor. Inventár a stratigrafické pozorovanie poskytujú indície o tom, že mŕtvi orientovaní v rozmedzí 245-270° mohli byť pochovaní v najmladšom horizonte. Verifikácii záveru však bráni celkovo nízky počet základných údajov, ktoré dovoľujú uvažovať o naznačenom vzťahu iba v teoretickej rovine.

Na pohrebiskách z 9.-12. stor. sú pomerne časté prípady výskytu porušených a nekompletných skeletov. Pri hľadaní príčin je potrebné postupovať uvažene. V dôsledku celkovo malej hĺbky hrobových jám bývajú najčastejším dôvodom negatívne účinky kultivácie pôdy, siahajúcej do úrovne 35-40 cm (Ludikovský - Snášil 1974, s. 16). S jej následkami sme sa na holiarskom pohrebisku stretli v hroboch 220, 241, 311 (obr. 5: 3) atď. V niektorých prípadoch ich však ťažko možno odlíšiť od prejavov protivampirických praktík, ktoré mali za cieľ porušiť celistvosť tiel pochovaných a dislokovať jednotlivé ich časti (Rejholcová 1976, s. 206-207). S činnosťou tohto druhu sa spájajú hlavne rušivé zásahy zaregistrované v hĺbke nad 40 cm. Je však málo opodstatnené spájať s protivampirickými zásahmi prejavy zachytené v hrobe 440, 443, 670, kde chýbali kosti predlaktí (obr. 8: 2), boli posunuté do rohu hrobovej jamy (obr. 8: 4) alebo sa z nich zachovali iba sporadické fragmenty (obr. 11: 4). Spájanie zachytených anomálií s činnosťou hlodavcov je zatiaľ jedinou, i keď nie bez výhrad akceptovateľnou alternatívou (Stloukal - Vyhnálek 1976, s. 111). V prípade chýbajúcich častí končatín alebo lebiek možno pripustiť výsledný exekučný prejav za porušenie vtedajších právnych či obyčajových noriem života spoločnosti (Vašica 1961, s. 7; Krumphanzlová 1964, s. 190-191; Stloukal - Vyhnálek 1978, s. 555).

HROBOVÝ INVENTÁR

Na pohrebisku v Bodzi-Holiaroch sa predmety hrobového inventára našli iba v 14 hroboch (t. j. 18,6 % prípadov). Z hľadiska druhej skladby sú zastúpené všetky materiálové skupiny, aj keď ich elementy sú frekventované v rozdielnom množstve. Jednotlivé predmety s miestom ich uloženia v hrobe možno stručne charakterizovať takto:

Hrob 66 (obr. 5: 1)

Priečne cez kosti ľavého predlaktia ležal nôž (1), v zásype hrobu strelka (2).

1. Fragment čepele noža s rovným chrbtom, odlomeným hrotom a obojstranne odsadeným trňom; dĺ. 5,3 cm, š. 2 cm (obr. 4: 1).

2. Plochá deltoidná strelka s trňom; dĺ. 7,3 cm, š. 2 cm (obr. 4: 6).

Hrob 123 (obr. 5: 2)

V ústnej dutine na sánke sa našla minca (1), po stranách lebky záušnice (2, 3), na prste pravej ruky prsteň (4).

1. Strieborná minca: Uhorsko, denár, Šalamún (1063-1074; obr. 4: 4).

2, 3. Esovité záušnice zo strieborného drôtu; $\emptyset$ 2x2,1 cm, š. slučky v zachovanej časti 0,4 cm (obr. 4: 9-10).

4. Prsteň z bronzovej tyčinky kosoštvorcového prierezu so zahrotenými koncami; $\emptyset$ 2,5x2,4 cm (obr. 4: 11).

Hrob 241

V blízkosti lebky ležal nákrčník (1) a korálik (2).

1. Nákrčník skrútený z troch tenkých drôtov, ukončený očkom a háčikom, zachovaný v troch zlomkoch (obr. 4: 13).

2. Korálik v tvare kukuričného klasu zo zelenej skloviny; dĺ. 0,6 cm, $\emptyset$ 0,8 cm (obr. 4: 8).

Hrob 369 (obr. 6: 4)

Medzi stehnovými kosťami ležal prsteň (1).

1. Uzavretý prsteň s mierne štvorcovitým vonkajším obvodom; $\emptyset$ 2,3x2,2 cm (obr. 4: 5).

Hrob 402 (obr. 3: 2; 7: 4)

Pri pravej stehnovej kosti ležal nôž (1).

1. Nôž s mierne vypuklou líniou chrbta, pri hrote prehnutý. Odspodu odsadený trň, ostrie sa oblúkovito dvíha k hrotu; dĺ. 17 cm, š. čepele 2,4 cm (obr. 4: 20).

Hrob 439

Pri ľavom kolene boli črepy (1).

1. Šesť črepov z kotlíkovitej nádoby sivej farby: črep zdobený dvoma pásmi šestnásobnej horizontálnej obežnej línie; črep zdobený plytkou 0,5 cm širokou špirálovou závitnicou; črep z ústia (obr. 4: 19, 21, 22); tri nezdobené črepy z tela.

Hrob 442 (obr. 8: 3)

Pod lebkou sa našla záušnica (1).

1. Esovité záušnica z bronzového drôtu; $\emptyset$ 1,8x1,8 cm, š. slučky 0,4 cm (obr. 4: 2).

Hrob 443 (obr. 8: 4)

Pod lebkou sa našla záušnica (1).

1. Esovité záušnica z bronzového postriebreného drôtu s pozdĺžne ryhovanou slučkou; $\emptyset$ 3x2,6 cm, š. slučky 0,6 cm (obr. 4: 3).

Hrob 516 (obr. 9: 3)

Pri ľavom pleci ležal prsteň (1).

1. Prsteň z bronzovej tyčinky s odseknutými a nespojenými koncami; $\emptyset$ 2,3x3,2 cm (obr. 4: 16).

Hrob 593

Pri lebke sa našla záušnica (1).

1. Esovité záušnica z bronzového drôtu; $\emptyset$ 1,5x1,7 cm, š. slučky 0,2 cm (obr. 4: 7).

Hrob 663 (obr. 11: 2)

Pod lebkou sa našla záušnica (1).

1. Esovité záušnica z bronzového drôtu; $\emptyset$ 2,4x2,4 cm, š. slučky 0,4 cm (obr. 4: 12).

Hrob 664 (obr. 11: 3)

Nad ľavou časťou panvy ležal krúžok (1).

1. Mierne oválny krúžok z bronzového drôtu, rovno odseknuté konce čiastočne preložené cez seba; Ø 2,6x2,1 cm (obr. 4: 14).

Hrob 670 (obr. 11: 4)

Pod lebkou sa našla záušnica (1) a náušnica (2).

1. Esovité záušnica z bronzového drôtu; Ø 2,5x2 cm, š. slučky 0,35 cm (obr. 4: 15).

2. Krúžková náušnica z bronzového drôtu s mierne zahrotenými koncami; Ø 1,9x1,9 cm (obr. 4: 17).

Hrob 704

Pod lebkou sa našla záušnica (1).

1. Esovité záušnica zo strieborného drôtu s pozdĺžne ryhovanou slučkou; Ø 2,5x2,5 cm, š. slučky 0,6 cm (obr. 4: 18).

Skupinu predmetov dennej potreby reprezentujú iba nože. Celý exemplár noža sa našiel pri pravej stehnovej kosti v hrobe 402 (obr. 3: 2; 7: 4). Poloha naznačuje, že nôž bol k mŕtvemu dodatočne priložený. Nebol súčasťou odevu alebo trvalejšie nosený v pošve či plátennom obale pripevnenom na opasok. Jeho tvar s mierne vypuklou líniou chrbta a vykrojením pri hrote, najmä však šírka 2,4 cm a dĺžka 17 cm, nie sú v 10.-11. stor. natoľko obvyklé (obr. 4: 20). Typické sú naopak úžitkové exempláre s maximálnou dĺžkou 14 cm a s 0,9-2 cm širokou čepeľou (Rejholcová 1974, s. 447; 1979, s. 418; 1988, s. 443). V rovnakej miere je menej obvyklý výskyt noža v prostredí pohrebísk 11. stor. Zvyk ukladania nožov do hrobu speje k zániku v závere 10. stor. a končí sa v širšom úseku na prelome 10.-11. stor. Záverečné štádium výskytu nožov sa pritom vo zvyklostných praktikách prejavuje poklesom ich frekvencie, zmenšováním dĺžkových rozmerov, nárastom nefunkčných polôh i poškodených exemplárov (Hanuliak 1984b, s. 68), ako to bolo aj v hrobe 66 (obr. 4: 1). Nefunkčný fragment noža tu ležal priečne cez kosti ľavého predlaktia (obr. 5: 1). Samotný zlomok, ako i jeho poloha svedčia skôr o inom funkčnom poslaní ako pri plnohodnotnom predmete dennej potreby. Za pravdepodobnú možno označiť magicko-ochrannú funkciu (Budinský-Krička 1944, s. 34).

Z hrobu 66 pochádza jediný reprezentant skupiny zbraní. Je to plochá deltoidea strelka s trňom (obr. 4: 6). Podľa zaznamenatej polohy bola vstrelená do čiastočne zasypanej hrobovej jamy. Našla sa v hĺbke 25 cm nad jej dnom v priestore nad telom pochovaného. Svedčí o pretrvávaní zvyku zachyteného v 10. stor. napr. na pohrebisku v Bešeňove-Papfölte (Szöke - Nemeskéri 1954, s. 115, 117) a Zemnom (Rejholcová 1979, s. 411), ale aj v 11. stor. (Kiss 1985, s. 230, 233).

Kategória šperkov bola v hrobovom inventári najpočetnejšia. Krúžok z bronzového drôtu so zahrotenými nespojenými koncami je typickým predstaviteľom prostých krúžkových náušníc (obr. 4: 17). Toto funkčné zaradenie podporuje aj poloha nálezu, t. j. pod lebkou. Príbuzný exemplár tohto druhu pochádza z hrobu 664 (obr. 4: 14). Rovno odseknuté, mierne cez seba preložené konce spolu s oválnym tvarom nevylučujú jeho používanie ako vlasového krúžku, spínajúceho pramene vlasov. Poloha v hrobe, v ľavej časti brušnej dutiny, by však bola vo väčšej miere typická pre prsteň (obr. 11: 3). Esovité záušnice sú na holiarskom pohrebisku najpočetnejším druhom hrobového inventára. Zo siedmich hrobov pochádza dovedna osem exemplárov. Okrem záušnice z hrobu 593 majú ostatné nálezy zhotovené z bronzového drôtu 0,18-0,2 cm, šírku slučky 0,35-0,4 cm (obr. 4: 2, 7, 12, 15). Väčšiu variabilitu možno postrehnúť v celkovom priemere ich kruhovitého, resp. mierne oválneho tvaru od 1,8x1,8 do 2,4x2,2 cm. Slučka býva obvykle roztepaná do šírky

zodpovedajúcej dvojnásobku hrúbky drôtu. Inou skupinou sú záušnice zo strieborného, resp. z postriebreného bronzového drôtu. Priemer drôtu sa pohybuje v rozmedzí 0,12-0,13 cm, šírka slučky od 0,4 do 0,6 cm, celkový priemer oblúka činí 2x2,1-3x2,6 cm (obr. 4: 3, 9, 10, 18). Exempláre z hrobu 443 a 704 majú slučky pozdĺžne ryhované (Mácelová 1979, s. 105-107). Oba druhy záušníc patria medzi veľkorozmerové typy (Giesler 1981, s. 37-49). Našli sa v hrobách dospelých jedincov. Jediný zástupca malorozmerových záušníc pochádza z hrobu 593, kde bol uložený jedinec v detskom veku (obr. 4: 7). Najmenšie rozmery vo všetkých základných ukazovateľoch radia záušnicu do skupiny II, 5/1 J. Gieslera (1981, s. 47). V náznakoch sa tak podporuje záver B. Nechvátala s P. Radoměským (1964, s. 678) a K. Ludikovského s R. Snášilom (1974, s. 36) o existencii špecificky detských foriem záušníc.

Nákrčník skrútený z troch drôtov (Ø drôtu 0,08 cm), ukončený očkom a háčikom, zachovaný v troch fragmentoch, sa našiel v blízkosti lebky skeletu porušeného kultiváciou pôdy (obr. 4: 13). Pri nákrčníku ležal neúplný valcovitý korálik so šachovnicovito ryhovaným povrchom (obr. 4: 8), nazývaný tiež korálik v tvare kukuričného klasu (Nemeskéri - Lipták - Szőke 1953, s. 285). Jeho celistvosť negatívne ovplyvnil veľký stredový otvor a krehkosť zelenkavej skloviny, z ktorej bol vyhotovený. Prstene sa našli v troch hrobách. Iba v hrobe 123 bol prsteň v primárnej polohe na článku prsta pravej ruky (obr. 4: 11; 5: 2). V hrobe 369 ležal prsteň medzi femurmi (obr. 6: 4), v hrobe 516 pri ľavom pleci pochovaného (obr. 9: 3). Prsteň z hrobu 516 bol zhotovený z masívnej bronzovej tyčinky s odseknutými a nespojenými koncami (obr. 4: 16). Tvarom príbuzný je prsteň z hrobu 123 (obr. 4: 11), konce sú však už zahrotené a v mieste maximálneho zhrubnutia oblúka má tyčinka kosoštvorcový prierez. Špecifickým tvarom je uzavretý prsteň z hrobu 369, zhotovený zo striebra (obr. 4: 5). Vonkajší obvod jeho tela zdanlivo nadobúda formu štvorca.

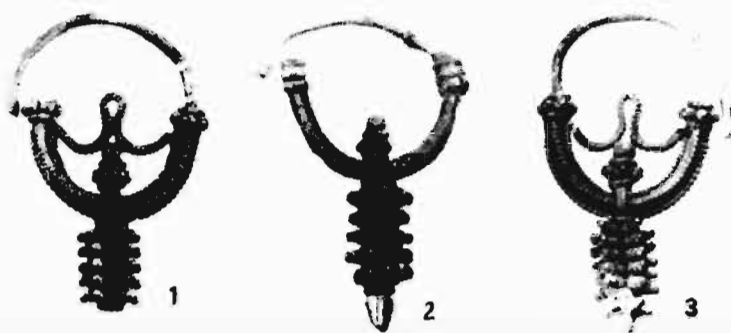
Predmety kultového charakteru reprezentujú črepy a minca. Spomedzi šesť črepov nájdených v hrobe 439 si pozornosť zasluhuje exemplár z ústia kotlíkovitej nádoby (obr. 4: 22). Jeho von vyhnuté vodorovne sformované ústie je, žiaľ, odlomené. Podľa štruktúry keramickej hmoty, tvrdosti a charakteru redukčného vypálenia, sivého sfarbenia pochádzajú všetky črepy z jednej nádoby, no nemožno z nich poskladať súvislejší kus. Ďalší problém spočíva v hľadaní funkčného poslania nekompletného exemplára nádoby v hrobe, resp. príčiny jeho objavenia sa v danom priestore a čase. Podľa miesta nálezu črepov v hrobe treba účasť náhody na ich objavení sa vedľa pochovaného vylúčiť. Fragmentárnosť a nekompletnosť nádoby z Bodze-Holiar korešponduje s poznatkom o tom, že v 11. stor. sa na území Slovenska s celými nádobami v hrobách nestretávame. Iným špecifikom pertraktovaného nálezu je jeho forma. Podľa nej nádobu radíme do súboru hlinených kotlíkov. S veľkou pravdepodobnosťou tu ide o rytím zdobený exemplár zo skupiny kotlíkov so zaťažatým dnom (Takács 1986, s. 95-102). Spomedzi známych nálezov hlinených kotlíkov má veľa spoločných rysov s exemplárom z Hurbanova-Abadombu, ktorý má však okraj vtiiahnutý dovnútra (Habovštiak 1974, obr. 1: 1). S hlinenými kotlíkmi sa stretávame v sídliskovom prostredí. Z pohrebísk z 10.-11. stor., okrem holiarskeho, sú známe nálezy fragmentov kotlíkov iba na dvoch lokalitách z územia dnešného Maďarska. V rovnakej miere ide o spolu nesúvisiace črepy z jednej nádoby. Absenciu výskytu celých tvarov hlinených kotlíkov v prostredí nekropol zdôvodňuje M. Takács (1986, s. 102) funkčnou stránkou ich použitia, ktorá ich predurčovala predovšetkým na prípravu stravy varením, nie na uskladňovanie pokrmov.

V prípade nálezu mince v hrobe 123 (obr. 4: 4) ide o jav typický pre daný chronologický úsek. Strieborný denár Šalamúna (1063-1074) sa našiel v ústnej dutine pochovaného (obr. 5: 2). L. Huszár (1979, s. 34) označil mincu ako typ 17. Podľa nálezových okolností možno bez problémov uviesť, že ide o vonkajšie prejavy pohrebných zvyklostí označených termínom obolus mŕtvych. Minca bola do hrobu uložená celá, i keď v druhej polovici 11. stor. zaznamenávame nárast výskytu zlomkov mincí. Uloženie mince v danom období do ústnej dutiny pochovaného býva takisto menej obvyklé. Predkladá súčasne svedectvo o tom, že polohy mincí v hrobách nie sú chronologicky preukazné. Prítomnosť mince v hrobe ženy zodpovedá vývojovému trendu zachytenému v globálnych ukazovateľoch. Svedčí o vyrovnaní rozdielov vo frekvencii výskytu mincí u dospelých mužov a žien (Hanuliak 1989, s. 177-182).

ZHODNOTENIE MATERIÁLOVÉHO SÚBORU

Materiálový súbor z holiarskeho pohrebiska možno v globále zaradiť do 11. stor. Difúzny spôsob umiestňovania hrobov spolu s vysokým počtom hrobov bez inventára nedovoľuje rozčleniť hroby do užších časových horizontov a zjemniť tak vnútornú chronológiu nekropoly, postrehnúť dynamiku pochovávaní. Kolekcia predmetov hrobového inventára umožňuje iba rámcové vymedzenie spodnej i vrchnej hranice pochovávaní. Jeho počiatok možno položiť do začiatku prvej štvrtiny 11. stor. V danom úseku môžeme pripustiť ešte záver zvyku ukladať nože a ich fragmenty do hrobov, ako i dožívanie zvyku vstreľovať šípy do hrobovej jamy. Strieborný denár Šalamúna (1063-1074) z hrobu 123 potvrdzuje pokračovanie pochovávaní aj v tretej štvrtine 11. stor. Dve esovité záušnice s pozdĺžne ryhovanou slučkou sú svedectvom používania pohrebiska aj v závere 11. stor. s možným pokračovaním do 12. stor. (Mácelová 1979, s. 105-107). Presvedčivejšie dôkazy o pochovávaní aj v priebehu 12. stor. však chýbajú. Nepočetná skupina predmetov reprezentovaná esovitými záušnicami s pozdĺžne ryhovanou slučkou, prsteňom so štvorcovým obvodom tela a superpozícia hrobu 439 a 440 sú doložené v hrobách orientovaných v rozmedzí 245-270°. V ďalších 18 hrobách orientovaných rovnakým spôsobom inventár chýba, no s istou dávkou pravdepodobnosti môžu, rovnako ako predchádzajúce hroby, pochádzať z jednej chronologicky mladšej fázy pochovávaní zo záveru 11. stor. Do tohto horizontu by patrili aj hrob 439 s črepmi z hlineného kotlíka. Ostatné hroby, orientované v smere 271-310°, by pochádzali zo staršej fázy pochovávaní. Toto triedenie hrobov, najmä vyčlenenie hrobov z mladšej fázy pochovávaní, podporuje aj ich rozloženie na ploche. Sú situované zväčša po okrajoch skupín hrobov (obr. 2). I napriek hypotetickosti uvedeného poznatku sa nepriamo potvrdzuje oprávnenosť názoru Z. Krumphanzlovej (1966, s. 287) o možnej závislosti rôznorodej orientácie hrobov od chronologických aspektov. Otvoreným problémom zostáva vzťah pohrebiska z 11. stor. a hrobu II, ktorý bol odkrytý v SSZ časti preskúmanej plochy. Ide o osamotený hrob, vzdialený cca 30 m od okrajových hrobov z 11. stor. Podľa inventára, najmä však lunicovitých náušnic so zosilneným spodným oblúkom, spodným hrozienskovitým a horným pyramidálnym záveskom (obr. 14), pochádza z 10. stor. (Dostál 1966, s. 40).

Súbor 75 odkrytých hrobov predstavuje nekompletnú časť pohrebiska. Hroby zo severného areálu pochovávaní boli zničené. Aj keď pripustíme menšiu koncentráciu hrobov ako v centrálnej časti, mohlo sa tu pôvodne nachádzať vyše 30 hrobov.

Obr. 14. Bodza, časť Holiare. Strieborné náušnice z hrobu II.

Neveľký počet hrobov ležiacich mimo prebádanej plochy mohol zostať neodkrytý. Celkove však mohlo mať pohrebisko i pri minimálnom odhade cca 130 hrobov. Podľa toho by na území Slovenska v danom chronologickom úseku patrilo k najrozsiahljším. Skladba populácie pochovávaajúcej na holiarskom pohrebisku zostáva pre nedostatok základných určení pohlavia a vekových

skupín neznáma. Z celej populácie bol analyzovaný antropologický materiál iba zo 14 jedincov (18,6 %), priradených medzi príslušníkov populácie z druhej polovice 7.-8. stor. (Malá 1965; M. Černý: nález. správa AÚ SAV 97/55). Z pertraktovej populácie možno laicky vyčleniť s istotou iba deti. Ich počet (14 jedincov) sa včleňuje medzi údaje tohto druhu z ostatných súvekých nekropol. V Abraháme tvorili napr. deti 24,7 %, v Cabaji-Čápore 31 %, Nitre-Mlynárčiach 29 %, v Bodzi-Holiaroch 19,7 % a Mani 13,6 %. Dosadením známych údajov do vzorca pre štatistický výpočet veľkosti súčasne žijúcej populácie (Ácsadi - Nemeskéri 1970, s. 27) dostaneme dva hraničné údaje, medzi ktorými sa s veľkou pravdepodobnosťou nachádza skutočná hodnota. Pri počte 75 známych hrobov by populáciu tvorilo 23 jedincov, pri predpokladaných 130 hroboch celého pohrebiska by išlo o 40 jedincov; t. j. 4-8 súčasne žijúcich päťčlenných rodín.

Medzi predmetmi hrobového inventára majú vyššiu hodnotu strieborné šperky a minca. Z nich práve minca sa považuje za relatívne spoľahlivý ukazovateľ lepších majetkových pomerov pochovaného. Tvrdenie sa opiera o vtedajšiu značnú hodnotu a kúpnu silu mincí, o ich obmedzený výskyt vo vidieckom prostredí (Hanuliak 1989, s. 183-184). Ak vezmeme do úvahy hodnotu ušľachtilého kovu šperkov, umelecko-estetickú hodnotu exemplárov s náročnosťou výrobných techník a porovnáme ich s hodnotou mince, získame orientačný údaj o ich značnej cene. Presviedča nás o tom, že niektorí jedinci z holiarskej komunity prevyšovali majetnosťou ostatných (Ludikovský - Snášil 1974, s. 40-42). Vypuklo sa to prejavuje v prípade dospelaj ženy z hrobu 123, kde sa okrem strieborného denára našli aj dve strieborné esovité záušnice. V prípade postriebrenej bronzovej esovitej záušnice a ostatných šperkov z bronzu nie sme schopní určiť ich cenu z neznalosti skutočnej hodnoty materiálu a jeho ekvivalencie s ušľachtilými kovmi. Pokusy o špecifikáciu majetkového zvrstvenia pochovaných na podklade hodnotových stránok šperkov sú nereálne pre absenciu dokladov stanovujúcich ich skutočnú hodnotu i pre neznalosť podielu účasti zvyklostných praktík pohrebného rítu pri vystrojovaní zomretých (Hanuliak 1984b, s. 89). Príkladom je aj situácia na holiarskom pohrebisku, kde sa všetky cenné predmety našli iba v hrobách žien a dieťaťa ženského pohlavia. S výnimkou hrobu 66 a 402 chýbajúci inventár v hrobách mužov nemôže byť chápaný ako doklad o nemajetnosti.

Iným pozoruhodným poznatkom z holiarskeho pohrebiska je celkove nízky počet predmetov hrobového inventára i hrobov s inventárom vôbec, ktoré tvoria v danom súbore iba 17 %. Na ilustráciu možno uviesť výskyt hrobov s inventárom zo súvekého pohrebiska v Abraháme, kde tvoria 37 %, v Cabaji-Čápore 43 %, Nitre-Mlynárčiach 44 % a Mani 45 %. Je pravdepodobné, že okrem iných faktorov príčinou výsled-

ného nepomeru vo výskyte hrobov s inventárom môže byť celkove nižšia majetkovo-sociálna úroveň príslušníkov komunity, podmienená hospodárskoprodukčnou bázou. Rekonštrukciou ekosystému získame predstavu o močaristom a trvale podmokrenom prostredí v 11.-12. stor. v okolí Holiar. I dnes sa potrebné odvodnenie zabezpečuje prostredníctvom Župného kanála (Vlastivedný slovník ... 1977, s. 424). Kataster obce sa nachádza v juhovýchodnej časti Žitného ostrova, kde sú z minulosti známe rozsiahle močiare a vo zvýšenej miere sa tu vyskytujú ťažko obrábateľné soľné a oglejené pôdy. Pre nízku úrodnosť sú vhodnejšie iba na pasenie dobytká (Hanuliak 1982, s. 98). S takýmto druhom obživy sa spája pohyblivejší spôsob života s menením sídelného územia v rámci istého regiónu, častejšie i príprava stravy na otvorenom ohni v hlinených kotlíkoch (Takács 1986, s. 102), ktorého fragmenty sa našli aj v hrobe 439. V menení sídelného územia možno azda hľadať i vysvetlenie príčin existencie dvoch fáz pochovávania, oddelených krátkodobým hiátom, zachytených v náznakoch aj na pohrebisku z 9. stor. v Tvrdošovciach (Kraskovská - Paulík 1978).

Etnicitu populácie pochovávajúcej na holiarskom pohrebisku nemožno jednoznačne určiť. O výsledky analýz rasovej príslušnosti holiarskej populácie H. Malej (1965, obr. 5) sa nedá v potrebnej miere oprieť. Získali sa zo vzorky predstavujúcej kvantitou nereprezentatívny zlomok. Parametrami zapadajú medzi údaje z pohrebísk z 10.-13. stor. na území Maďarska (Lipták 1983, s. 110-123, 135-139) i pohrebísk slovanských populácií na našom území (Thurzo 1969; 1972; Stloukal - Vyhnanek 1978, s. 74-81), hoci kumulácia mongoloidných znakov práve v ženskej časti populácie je dosť prekvapujúca. Podstatná časť hrobového inventára, reprezentovaná najmä šperkmi, pochádza z neskorej fázy tzv. belobrdskej kultúry. V tejto dobe ich reprezentanti už nedisponujú schopnosťou indikovať etnicitu nositeľov. Sú nadetnickým a od dobového vkusu závislým elementom. Tak je to i v prípade nožov a mince. Pri deltoidnej strelke treba však priznať, že jej forma i vstrelenie do čiastočne zasypanej hrobovej jamy sú väčšmi príznačné pre maďarské etnikum. V hospodárskoprodukčnej oblasti jeho príslušníkov býva tiež výraznejšie zastúpený chov dobytká, podmieňujúci pohyblivejší spôsob života, s ktorým sa častejšie spája príprava stravy na otvorenom ohni v hlinených kotlíkoch (Kučera 1965, s. 11-12, pozn. 48; Fodor 1977, s. 333).

Pohrebisko z 11. stor. z Bodze-Holiar patrí medzi nekropoly pospolitých vrstiev obyvateľstva. Spolu so súvekými pohrebiskami z Abrahámu, Čabaja-Čápora, Mane, Nitry-Mlynárieč a Somotora I tvorí na území Slovenska nepočetnú kolekciu s mnohými spoločnými znakmi. Patrí k nim zhruba zhodné obdobie začiatku ich používania v širšom období na prelome 10.-11. stor. a záveru na konci 11. stor., resp. v priebehu prvej polovice 12. stor. Na rozdiel od nekropol s hrobmi z daného chronologického úseku, no so začiatkami pochovávania od polovice 10. stor., sú výsledkom aktivity obyvateľstva, ktoré z pôvodného sídelného územia v dôsledku populačného nárastu migruje a zahusťuje dovtedajšiu sídliskovú štruktúru (Ruttkay 1985, s. 160). Pohrebiská z 11. stor. predstavujú záverečnú fázu pohrebísk, ktorých typické vonkajšie znaky sa na území Slovenska dotvorili začiatkom 9. stor. Počas celého úseku používania podliehali ich charakterové vlastnosti zmenám odvíjajúcim sa v kontinuálnom slede. V 11. stor. ich však registrujeme vo výrazne nivalizovanej podobe. Doklady nachádzame v malej hĺbke a kubatúre hrobov, úzkej škále dispozičných foriem hrobových jám, absencii vnútorných úprav hrobových jám, jednotnom uložení pochovaných. Princípy, ktorými sa riadilo umiestňovanie pohrebísk

v teréne, rozmiestňovanie hrobov na nekropole, orientácia pochovaných zostali naproti tomu počas celého obdobia bez zmien. K zásadným premenám došlo naopak v hrobovom inventári. Na pohrebiskách z 11. stor. nachádzame v jeho zostave poväčšine iba šperky. Reprezentanti z kategórie zbraní i predmetov dennej potreby sa z hrobov vytratili v závere 10. stor., resp. na prelome 10. a 11. stor. Medzi predmetmi kultového charakteru sa v základnej zostave nachádza iba minca, ktorá obohatila typovo úzku škálu hrobového inventára. Výsledný vývojový trend v skladbe hrobového inventára negatívne ovplyvnil naše interpretačné možnosti, predstavujúce východisko pre riešenie mnohých otázok z oblasti chronologických, sociálnych či etnických vzťahov. Poznatky o charaktere náboženských predstáv okrajovo dokresľuje absencia sakrálnych stavieb v areáli nekropol. Z tohto dôvodu môžeme pohrebiská označiť za pohanské, i keď vzhľadom na písomné doklady o rastúcom vplyve kresťanského náboženstva neboli jeho idey obyvateľstvu neznáme, neovplyvnili však vedomie a konanie vtedajších ľudí do tej miery, aby sa to vo výraznejšej miere odrazilo aj v pochovávaní mŕtvych (Závodszy 1904, s.45, 74, 92; Lowmiański 1979, s. 280-281).

Potreba rozčleňovať hroby rozdielnej kultúrno-chronologickej príslušnosti preukázala v predchádzajúcich pasážach príspevku aktuálnosť hľadania nových metodických prístupov k riešeniu nastolených problémov. Nemenej významnou z hľadiska prínosu je aj precízna analýza vypovedacích schopností materiálu. Za spoluúčasti širšieho spektra analógií sa z materiálu pohrebiska z 11. stor. získali mnohé cenné poznatky o vtedajšom spôsobe života i napriek tomu, že ide o hmotný prameň zdanlivo nízkej hodnoty a s obmedzeným počtom potrebných údajov.

Tabela 1. Základné údaje o hrobch

Hrob				Mŕtvy			Hmotná kultúra	
číslo	tvar	rozmery		objem	poloha h. končatín	orientácia	pohl./vek	hrobový inventár
		dl.	š. hl.					
66	Ob. 0	200x85x65	1,1	II	310 ⁰	M dosp.	fragment noža, strelka	
123		50		II	305 ⁰	F dosp.	minca, 2 záuš- nice, prsteň	
220		40		- PO	290 ⁰	dosp.		
241		25		- PO	-	dosp.	nákrčník, ko- rálik	
303		40		- PO, S	-	dieťa		
304		45		II	285 ⁰	dosp.		
311		25		II PO	270 ⁰	dosp.		
328	Ob. 1	170x50x50	0,42	II	295 ⁰	dosp.		
361		60		S	-	dieťa		
362		60		II	258 ⁰	dieťa		
363		45		I PO	262 ⁰	dieťa		
364		55		II	286 ⁰	dieťa		
369		65		II	255 ⁰	dosp.	prsteň	
381		65		II	310 ⁰	dosp.		
382		85		II	255 ⁰	dosp.		
402		50		W	285 ⁰	dosp.	nôž	
407		30		I PO	285 ⁰	dosp.		

Tabela 1. pokračovanie

Hrob				Mŕtvy			Hmotná kultúra
číslo	tvar	rozмеры	objem	poloha h. kon- čatín	orientácia	pohl./vek	hrobový inventár
		dĺ. š. hĺ.					
410	Ob. A	25	1,17	- PO	265°	dosp.	črepy záušnica záušnica
411		45		U	295°	dosp.	
417		70		I PK	295°	dosp.	
419		50		II S	265°	dieťa	
428		60		II S	270°	dieťa	
430		40		II	269°	dosp.	
434		40		II	254°	dosp.	
438		50		II	290°	dosp.	
439		40		() PO	255°	dosp.	
440		75		II	295°	dosp.	
442		70		II	310°	dosp.	
443		200x90x65		II	255°	dosp.	
466		50		()	300°	dosp.	
467		30		U	298°	dieťa	
470		30		II PO	296°	dosp.	
476		25		II PO	270°	dosp.	
479		40		- PO	305°	dosp.	
480		50		U	302°	dosp.	
481		50		U	305°	dosp.	
491		80		- PO	300°	dosp.	
486		25		II	251°	dosp.	
492		35		II	295°	dosp.	
494		45		II	310°	dosp.	
497		80		II	296°	dosp.	
510		60		II	300°	dosp.	
513		35		II	287°	dosp.	
514		35		II	285°	dosp.	
516		45		II	285°	dosp.	prsteň
517		35		I	260°	dosp.	
518		45		- PO	305°	dosp.	
550		45		II	265°	dosp.	záušnica
574		65		U	270°	dosp.	
585		30		U	297°	dosp.	
586		50		() PO, S	245°	dieťa	
587		30		- PO, S	270°	dieťa	
588		50		II	282°	dosp.	
589		40		U PO	285°	dosp.	
590		50		II	285°	dosp.	
593		40		- S	-	dieťa	
596		40		U	287°	dosp.	
597		35		II	288°	dosp.	záušnica
661		50		()	286°	dosp.	
662		35		II	292°	dieťa	

Tabela 1. pokračovanie

Hrob				Mŕtvy			Hmotná kultúra
číslo	tvar	rozмеры	objem	poloha h. kon- čatín	orientácia	pohl./vek	hrobový inventár
		dĺ. š. hĺ.					
663		50		II	292 ⁰	dosp.	záušnica
664		25		II	282 ⁰	dosp.	náušnica
668		50		I PO	298 ⁰	dosp.	
670		60		II	288 ⁰	dosp.	krúžok, záuš- nica
678		30		II	300 ⁰	dosp.	
680		30		- PO, S	303 ⁰	dieťa	
681		45		II	280 ⁰	dieťa	
683		45		II PO	287 ⁰	dosp.	
689		58		II	269 ⁰	dosp.	
693		70		II	285 ⁰	dosp.	
704		70		II	268 ⁰	dosp.	záušnica
718		65		- PK	310 ⁰	dosp.	
719		40		II	271 ⁰	dosp.	
720		60		II	275 ⁰	dosp.	
724		40		II	280 ⁰	dosp.	

F - žena, M - muž, Ob. A - obdĺžniková hrobová jama s pravouhlými rohmi, Ob. O - obdĺžniková jama so zaoblenými rohmi, PO - skelet pochovaného porušený orbou, PK - skelet pochovaného porušený kopaním piesku, S - skelet pochovaného strávený, II - poloha horných končatín pozdĺž tela, / - údaje známe iba o polohe jednej z horných končatín.

L i t e r a t ú r a

- ÁCSADI, G. - NEMESKÉRI, J. 1970: History of Human Life, Span and Mortality. Budapest.
- BEDNÁRIK, R. 1939: Príspevok k pohrebným zvykom slovenského ľudu. In: Národop. Sbor. 1. Turč. Sv. Martin, s. 54-94.
- BUDINSKÝ-KRIČKA, V. 1944: Prvé staroslovanské radové pohrebištia v Turci a Liptove. Turč. Sv. Martin.
- BUJNA, J. 1982: Spiegelung der Sozialstruktur auf latènezeitlichen Gräberfeldern im Karpatenbecken. Památ. archeol., 73, s. 312-431.
- ČAPLOVIČ, P. 1954: Slovanské pohrebište v Nitre pod Zoborom. Slov. Archeol., 2, s. 5-50.
- DDSTÁL, B. 1966: Slovanská pohřebiště ze střední doby hradištní na Moravě. Praha.
- DUŠEK, M. 1955: Kostrové pohrebište z X. a XI. storočia v Chotíne na Slovensku. Slov. Archeol., 3, s. 244-255.
- FODOR, I. 1977: Der Ursprung der in Ungarn gefundenen Tonkessel. Acta Archaeol. Acad. Sci. hung., 29, s. 323-349.
- GIESLER, J. 1981: Untersuchungen zur Chronologie der Bijelo-Brdo-Kultur. Prähist. Z., 56, s. 3-167.
- HABOVŠTIAK, A. 1974: Nálezy stredovekých hlinených kotlíkov na Slovensku. In: Zbor. Slov. nár. Múz., 68. História 14. Martin, s. 123-152.
- HABOVŠTIAK, A. 1985: Stredoveká dedina na Slovensku. Bratislava.

- HANULIAK, M. 1982: Osídlenie Žitného ostrova z pohľadu stredovekej archeológie. In: Archaeol. hist. 7. Brno, s. 97-102.
- HANULIAK, M. 1984a: Problematik der Gräberorientierung vom Gesichtspunkt der Aussagefähigkeit. In: Interaktionen der mitteleuropäischen Slawen und anderen Ethnika im 6.-10. Jahrhundert. Nitra, s. 109-119.
- HANULIAK, M. 1984b: Vypovedacie schopnosti archeologických prameňov z plochých pohrebísk 9.-12. storočia. (Kandidátska dizertácia). Nitra - Archeologický ústav SAV.
- HANULIAK, M. 1988: Pohrebisko z 11. storočia v Mani. In: Štud. Zvesti Archeol. Úst. Slov. Akad. Vied., 24. Nitra, s. 101-113.
- HANULIAK, M. 1989: K problematike výskytu mincí v hroboch z 11.-12. storočia na Slovensku. In: Slov. Numizmat., 10. Bratislava, s. 175-187.
- HUSZÁR, L. 1979: Münzkatalog Ungarn von 1000 bis heute. Budapest - München.
- CHROPOVSKÝ, B. 1957: Slovanské pohrebisko z 9. storočia vo Veľkom Grobe. Slov. Archeol., 5, s. 174-239.
- CHROPOVSKÝ, B., 1962: Slovanské pohrebisko v Nitre na Lupke. Slov. Archeol., 10, s. 175-240.
- KISS, A. 1985: Studien zur Archäologie der Ungarn in 10. und 11. Jahrhundert. In: Die Bayern und ihre Nachbarn II. Wien, s. 218-379.
- KOLNÍK, T. 1971: Včasnostredoveké pohrebisko v Abraháme, okr. Trnava. Antropologie raněstředověkého pohřebiště v Abrahámu. In: Sbor. Nár. Mus. v Praze. 27. Praha, s. 58-66.
- KRASKOVSKÁ, Ľ. - PAULÍK, J. 1978: Veľkomoravské pohrebisko v Ivrdošovciach. In: Zbor. Slov. nár. Múz. 72. História 18. Bratislava, s. 83-119.
- KRUMPHANZLOVÁ, Z. 1964: Zvláštnosti ritu na slovanských pohřebištích v Čechách. In: Vznik a počátky Slovanů. 5. Praha, s. 177-212.
- KRUMPHANZLOVÁ, Z. 1966: Der Ritus der slawischen Skelettfriedhöfe der mittleren und jüngeren Burgwallzeit in Böhmen. Památ. archeol., 57, s. 277-325.
- KUČERA, M. 1965: Sociálna štruktúra obyvateľstva Slovenska v 10.-12. storočí. Hist. Čas., 13, s. 1-52.
- LIPTÁK, P. 1983: Avars and Ancient Hungarians. Budapest.
- LOWMIAŃSKI, H. 1979: Religia Słowian i jej upadek. Warszawa.
- LUDIKOVSKÝ, K. - SNÁŠIL, R. 1974: Mladohradištní pohřebiště ve Velkých Hostěrádkách. Praha.
- MÁCELOVÁ, M. 1979: Náčrt vývoja stredovekého šperku v 11.-15. storočí v Stredoslovenskom kraji. In: Stredné Slovensko. 1. Banská Bystrica, s. 102-117.
- MALÁ, H. 1965: Anthropologische Analyse von Skelettresten aus dem slawisch-awarischen Gräberfeld in Holiare. Slov. Archeol., 13, s. 423-451.
- MAREŠOVÁ, K. 1983: Uherské Hradiště-Sady. Staroslovanské pohřebiště na Horních Kotvicích. Brno.
- MĚŘÍNSKÝ, Z. 1985: Velkomoravské kostrové pohřebiště ve Velkých Bílovicích. (K problematice venkovských pohřebišť 9.-10. stol. na Moravě.) Praha.
- MINÁČ, V. 1981: Chronologická a štruktúrna analýza slovansko-avarského pohrebiska v Holiaroch. In: Zbor. Slov. nár. Múz. 75. História 21. Martin, s. 78-101.
- NECHVÁTAL, B. - RADOMĚRSKÝ, P. 1964: Mladohradištní pohřebiště v Radomyšli u Strakonice. Archeol. Rozhl., 16, s. 655-684.
- NEMESKÉRI, J. - LIPTÁK, P. - SZŐKE, B. 1953: Le cimetière du XIe siècle de Kérszta. Acta Archaeol. Acad. Sci. hung., 3, s. 205-370.

- REJHOLCOVÁ, M. 1974: Pohrebisko z 10.-12. storočia v Nových Zámkoch. Slov. Archeol., 22, s. 435-460.
- REJHOLCOVÁ, M. 1976: Pohrebisko z 10.-11. storočia v Hurbanove-Bohatej. Slov. Archeol., 24, s. 191-230.
- REJHOLCOVÁ, M. 1979: Pohrebisko z 10. storočia v Zemnom. Slov. Archeol., 27, s. 405-432.
- REJHOLCOVÁ, M. 1988: Pohrebisko z 10. storočia v Dubníku. Slov. Archeol., 36, s. 433-454.
- RUTTKAY, A. 1985: Problematika historického vývoja na území Slovenska v 10.-13. storočí z hľadiska archeologického bádania. In: Poulík, J. - Chropovský, B. 1985: Velká Morava a počátky československé státnosti. Praha - Bratislava, s. 141-185.
- STLOUKAL, M. - VYHNÁLEK, L. 1976: Slované z velkomoravských Mikulčic. Praha.
- STLOUKAL, M. - VYHNÁLEK, L. 1978: Amputace levé nohy z Mikulčic. Archeol. Rozhl., 30, s. 553-557.
- SZŐKE, B. - NEMESKÉRI, J. 1954: Archeologické a antropologické poznatky z výskumu v Bešeňove pri Šuranoch. Slov. Archeol., 2, 1954, s. 105-127.
- TAKÁCS, M. 1986: Die arpadenzeitlichen Tonkessel im Karpatenbecken. Budapest.
- THURZO, M. 1969: Antropologický rozbor kostrového pohrebiska "Lupka" v Nitre. In: Zbor. Slov. nár. Múz. Prírodné vedy 15 (1). Martin, s. 77-153.
- THURZO, M. 1972: Antropologický rozbor slovanského pohrebiska v Pobedime. In: Zbor. Slov. nár. Múz. Prírodné vedy 18 (2). Martin, s. 93-152.
- TOČÍK, A. 1960: Radové pohrebisko devínskeho typu z XI. storočia v Mlynárčiach pri Nitre. Slov. Archeol., 8, s. 269-283.
- TOČÍK, A. 1968: Slawisch-awarisches Gräberfeld in Holliare. Bratislava.
- TOČÍK, A. 1970: Pohrebný rítus na včasnostredovekých pohrebiskách v Holiaroch a Štúrove. Slov. Archeol., 18, s. 29-55.
- TOČÍK, A. 1978: Holliare. In: Významné slovanské náleziská na Slovensku. Bratislava, s. 80-82.
- TOČÍK, A. - PAULÍK, J. 1979: Mohyla z mladšej doby bronzovej a kostrové pohrebisko z 11. storočia v Čápore. Slov. Archeol., 27, s. 87-120.
- VALLAŠEK, A. 1962: K niektorým otázkam pohrebného rítu na slovanských kostrových pohrebiskách. In: Zbor. Filoz. Fak. Univ. Komenského. Musica 13. Bratislava, s. 33-40.
- VAŠICA, J. 1961: K otázke pôvodu Zakona sudného ľuďom. Slavia, 30, s. 1-19.
- Vlastivedný slovník obcí na Slovensku 1. Bratislava 1977.
- WIEDERMANN, E. 1985: K historicko-chronologickým otázkam včasnostredovekej spoločnosti 7.-8. stor. na Slovensku. Slov. Archeol., 33, s. 347-378.
- ZÁVODSZKY, F. 1904: A Szent István, Szent László és Kálmán korabeli törvények és zsinati határozatok forrásai. Budapest.

GRÄBERFELD AUS DEM 11. JAHRHUNDERT IN BODZA-HOLLIARE. In den J. 1952-55 wurden in Bodza im Teil Holliare (Bez. Komárno) 788 Gräber aus drei chronologischen Kulturhorizonten untersucht; 22 Gräber waren latènezeitlich (LT C), die restlichen 766 stammten aus der zweiten Hälfte des 7.-8. Jh., aus dem 10. und 11. Jh. Mit der Aufgliederung der Gräber in die einzelnen Horizonte entstanden Probleme besonders in jenen Fällen, wenn ihr Inventar und die Elemente des Bestattungsritus einen

unausgeprägten bis nivellisierten Charakter trugen. Aus diesem Grunde mußte eine präzise Analyse sämtlicher bestimmender Merkmale, die in den Gräbern vermerkt wurden, durchgeführt werden. Nach dem Abschluß der Analysen erwies es sich, daß sich unter den 763 Gräbern 75 aus dem 11. Jh. befanden.

Die Gräber aus dem 11. Jh. bildeten eine konzentriertere Gruppe im südlichen untersuchten Gräberfeldabschnitt (Abb. 1, 2). Ein Teil des ursprünglichen Gräberfeldes war vernichtet, eine unbekannte Gräberzahl blieb unerforscht. Die übrigen Gräber bildeten auf der Fläche einige Gruppen. Angaben, welche die Elemente des Bestattungsritus charakterisieren, waren bruchstückhaft erhalten (Tab. 1). Sie eignen sich deshalb nicht für breitere Rückschlüsse. Von den Angaben über die Grabgruben waren bloß ihre Tiefen am zahlreichsten, die überdurchschnittliche Werte erreichten. In der Bettung der Bestatteten überwog wieder Einheitlichkeit. Sie wurde nicht einmal durch einige Abweichungen in der Bettung von Schädel, Armen und Beinen gestört. Es handelt sich dabei nicht um Ausnahmen, sondern bloß um Varianten der grundlegenden Lage (Abb. 3; 5-12). Eine Ausnahme bildet die Orientierung der Bestatteten. Ihre statistische Auswertung (Abb. 13) erwies, daß hier die Orientierung der Bestatteten nicht mit den bisher anerkannten Grundsätzen, welche sie angeblich gelenkt und beeinflusst haben, korrespondiert. Die relativ vielen Fälle von verschiedentlich gestörten und unkompletten Skeletten war der Bodenkultivation und den intentionalen gegenvampirischen Vorkehrungen zuzuschreiben. Gegenstände des Bestattungsinventars wurden bloß in 14 Gräbern gefunden (Abb. 4). In seiner Zusammensetzung dominiert Schmuck. Ein Messer, eine Pfeilspitze und Münze waren vereinzelt. Erhöhte Aufmerksamkeit verdienen Scherben eines kesselförmigen Gefäßes aus Grab 439. Auf Grundlage der Hauptmerkmale und der Datierungsfähigkeit des ganzen Materialverbandes wurde das besprochene Gräberfeld vom ersten Viertel bis zum Ende des 11. Jh. benützt, mit der Möglichkeit der Fortsetzung im 12. Jh. Die unterschiedliche Orientierung der Gräber bietet Indizien für die Herausgliederung zweier, durch einen kurzfristigen Hiatus getrennter Belegungsphasen. Der Wert der Funde spricht für existierende Unterschiede in den Vermögensverhältnissen der Bestatteten, doch für eine Spezifizierung der Vermögensaufschichtung reicht ihre Aussage nicht aus. Der Vergleich mit anderen zeitgleichen Fundstellen spricht im Gegenteil für ein allgemein niedrigeres Vermögens-soziales Niveau der Angehörigen der Kommunität, bedingt durch die produktionswirtschaftliche Basis. Die Rekonstruktion des Ökosystems zeugt von einem Milieu, das wegen der geringen Bodenfruchtbarkeit zu Viehweiden geeignet war. An eine solche Nahrungsbeschaffung knüpft sich eine beweglichere Lebensweise, häufiger auch eine Speisenzubereitung auf offenem Feuer in solchen Tonkesseln, wie einer im Grab 439 gefunden wurde. Aufgrund der Hauptmerkmale wird das Gräberfeld von Bodza-Holiare zu den übrigen zeitgleichen Gräberfeldern gereiht. Man hält sie für das Ergebnis der Aktivität einer Bevölkerung, die infolge des Populationsanstiegs migrierte und die damalige Siedlungsstruktur verdichtete.

ŠTUDIJNÉ ZVESTI ARCHEOLOGICKÉHO ÚSTAVU SLOVENSKEJ AKADEMIE VIED

28

Zodpovedný redaktor PhDr. Václav Furmánek, CSc.

Výkonná redaktorka Helena Bublová

Technická redaktorka Melánia Líšková

Preklad do nemčiny Berta Nieburová

Vydavateľ Archeologický ústav Slovenskej akadémie vied v Nitre

Náklad 400 výtlačkov

317 strán, 203 obrázkov

Vytlačilo Reprografické stredisko Archeologického ústavu Slovenskej akadémie vied v Nitre ako svoju 71. publikáciu